

ANTONII SCHULTINGII

NOTAE

AD

DIGESTA SEU PANDECTAS.

ANTONII SCHULTINGII

QUONDAM IN ACADEMIA LUGDUNO-
BATAVA JURIS ANTECESSORIS
CELEBERRIMI,

NOTAE

AD

DIGESTA SEU PANDECTAS.

Edidit atque animadversiones suas adjecit

NICOLAUS SMALLENBURG,

IN EADEM ACADEMIA JUR. PROF. ORD.

TOMUS TERTIUS.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD S. ET J. LUCHTMANS,
ACADEMIAE TYPOGRAPHOS,
MDCCCXX.

Quae hujus Voluminis editionem tardarunt, multa fuere ac varia: sed quae singula enarrare, perquam mihi foret molestum, nec aliis quidquam proficeret. Quodsi meum solius commodum spectassem, facile a toto opere destitissem. Verum non nobis solis vivimus, et interesse Jurisprudentiae, hos erudítionis Schultingianae. thesauros *omnibus patere, plures me monuerunt Viri Docti, et ipse quoque mihi persuasum habeo. Quidquid sit, quum ad has exercitationes, paululum intermissas, me nunc retulerim, eas, quantum per tempus et vires licuerit, diligenter persequar. Vale, quicunque hoc studiorum genus ames, ac fave.*

Scrib. Lugd. Batav. Kal. Jul. MDCCCXX.

DIGESTORUM
SEU
PANDECTARUM
PARS TERTIA.
LIBER DUODECIMUS.
TITULUS PRIMUS.
DE REBUS CREDITIS, SI CERTUM PETETUR, ET DE CONDICTIONE.

Ad rubricam vid. Cujac. *Tractat.* II. *ad African. in expl. L.* 23. *h. t.* et *in Parat. ad h. t. Pand.* et *Cod.* (1) Merillius, *Obſ.* III. 31. primam partem accipit generaliter, ſecundam de caſu, quo petitur certum; tertiam de condictione in genere. Oſ. Aurel. *Dispunct. Cap.* 15. [in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 780.] cenſet, duas proponi condictiones, unam ſpecialem de pecunia numerata, in verbis: *ſi certum petetur*, alteram generalem de omni re et cauſſa, in verbis: *et de condictione.*

Si certum petetur.] Scil. dari (2). Cicero, *Pro Roſc. Com. Cap.* 5. ex tribus tantum cauſſis id admittit, nempe *numeratione*, *expenſilatione*, et *ſtipulatione.* Vid. *ibid.* Menard. — Verbis *ſi certum petatur* actionem ipſam non denotari, etſi id improprie fiat *L.* 1. *pr. de condict. triticar.* putat Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 83. *Error.* 4. *in fin.* (3).

Et de condictione.] Sic Flor., etiam in Indice Titulo-

rum,

rum, et in Basilic. [*Tom.* III. *p.* 219.] In Edicto non fuisse, concedo; sed non expungo, ut vult Noodt. *ad h. t. Pand.* in *pr.*

Multae Leges, ad alios Titulos pertinentes, sub hoc Titulo collocatae sunt, ut notat Cujac. *ad African. loc. supra cit.* ut *L.* 4. 14. 21. 22. 23. 25. 28.

(1) Et in *Comm. ad L.* 1. *h. t.* Alias etiam aliorum Interpretum de intellectu hujus inscriptionis sententias recenset Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 776. add. Vigl. Zuichem. *Prael. in Tit. Pand. de reb. cred.* et Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* et *ad Tit. de condict. triticar.* quocum fortasse non male dixeris, priorem partem inscriptionis esse generalem totius partis tertiae, posteriorem vero: *si certum petetur, et de condictione,* esse peculiarem hujus Tituli, in quo de contractu mutui agitur, et de actione inde oriunda. Apud Hal. rubrum ita se habere: *de rebus creditis Liber primus. Si certum petatur condictione. Tit.* 1. notat Gebauer. *h.*

Singulas hujus Tituli Leges exposuit Guil. Barclajus, in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 805. *seqq.* Priores XXII. Cujacius, *Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. prior. p.* 654. *seqq.* Priores XXXI. Merillius, in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 655. *seqq.* Priores IV. item *L.* 15. *et* 17. Vigl. Zuichem. *loc. modo cit.*

(2) Vid. Cujac. *in Parat. ad Tit. Cod. si cert. petat.*

(3) Add. Maran. *in Parat. ad Tit. Pand. de condict. triticar.*

L. I.

Ideo sub hoc Titulo Praetor et de commodato, et de pignore (1) *edixit.*] Turbat Salmas. *de usur. Cap.* 4. *p.* 66. (2).

Nam cuicunque rei adsentiamur alienam fidem secuti (3), *mox recepturi quid ex hoc contractu*, credere *dicimur.*] Quod differre ab *in creditum ire*, vult Des. Herald. *Obs. Cap.* 15., [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1327.] et interdum distingui, non nego.

(1)

(1) Id est, de actione commodati, et de actione pigneratitia. Noodt. in Comm. ad h. t. Pand. in pr. Verba initialia e re est in edit. Vulg. mutari in bene est, ob non intellectam phrasin Latinissimam, notat Brencm. h. Idem vitium in Vulg. exstat quoque in L. 18. §. 2. de constit. pecun. add. Ant. Augustin. Emendat. III. 3. in Thes. Otton. Tom. IV. p. 1503. seq. Alias lectiones refert Vigl. Zuichem. ad h. l. Etiam Edictum Perpetuum in Titulos distinctum fuisse, ex hac Lege, aliisque locis, probat Schulting. in Prolegom. Enarr. Pand. praemiss. num. 6. add. Trotz. ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p. 412. seq. et de Memor. Propag. I. 3. p. 178. et Walch. ad Eckhard. Herm. Jur. I. 5. §. 165. p. 323. seq.

(2) Sed vid. adnotationem Schultingii ad seq. L. 2. §. 1.

(3) Verba haec explicat Maran. in Parat. ad h. t. Pand. in fin.

L. II. (1).

(1) Pro veluti ut pro tritico etc. Hal. habere: veluti, si pro tritico etc. notat Geb. h. Late de hac Lege egit quoque Cujac. ad Lib. XXVIII. Paul. ad Edict. Praecipua de mutuo scripta recenset Gluck. loc. modo cit. §. 777. not. 11. p. 464.

§. 1.

Quae pondere, numero, mensura consistunt (1):] Add. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. si cert. petat.* vs. *non corpore.*

Quoniam eorum (2) *datione possumus* in creditum ire;] Id est, *credere*. Salmas. *de usur. Cap.* 4. *p.* 67. ubi nimis laborat in re facili, et de verbo *credere*, quod late sumitur in *L.* 1. *h. t.* hic vero stricte (3), ut et in aliis fit. Idem, *ibid. p.* 77. putat, a Triboniano esse passim *in creditum ire* pro *credere*. (4)

Quia in genere suo functionem recipiunt per solutionem, quam specie.] Pro *quia* Bynkersh. *Obs.* I. 10. reponit *quae*, quod arridet (4). Plura *ibid.* de hoc loco. *Functio-*

 nem,

-nem, id est, *permutationem*. *L.* 51. *de Legat.* 1°. (5). *Suffectionem* legit Salmaf. *de Mutuo*, *p.* 116. *de usur. p.* 10. *et* 218. *ad Jus Attic. et Rom. p.* 183. *et* 189. male (6). Bynkersh. *d. loc. quae in genere suo solutionem recipiant per functionem, quam specie.* quod non placet: fane, demum per folutionem funguntur vice datorum. *Aequam specie* legit Jac. Gothofred. *Diatrib. de Function. et aequal. in mutuo* [in ej. *Oper. Minor. p.* 515.] add. Salmaf. *de Mod. usur. Cap.* 3. *p.* 92. (7). D. Goth. *in not.* „ Al. *magis quam*, etc." add. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. si cert. petat.* vſ. *non corpore* (8). Ita *species* apud Paul. *in Sent.* II. 5. §. 3. et dicuntur *communi specie contineri* in *L.* 29. *de solution.*

Quia aliud pro alio invito creditori solvi non potest.] Senec. *de Benefic.* V. 14. *Quo genere obligatus es, hoc fidem exsolve.* Nimis generaliter Idem, *ibid.* VI. 5. *Reddere enim est rem pro re dare. Quidni? cum omnis solutio non idem reddat, sed tantundem.* add. et Quinctil. *Declam.* 332. — Quod in corporibus fieret; hic vero est idem, cum tantum confideretur quantitas. Vid. Jan. a Costa, *ad pr. Inst. quib. mod. re contrah. oblig.* — Exceptio est in *Nov.* 4. *Cap.* 3. ubi vid. Cujac.

(1) Hafı *constant.* Aliud esfe pondus, numerum, menfuram habere, aliud ex pondere, numero, menfura confiftere, recte notat Th. L. Prins, *Diss. de iis quae sunt singul. in mutuo, Cap.* 1. §. 3. Lugd. Batav. 1785. quod, dubito, an quidem fatis bene animadverterit Gluck. *d. loc.* §. 778. *p.* 473.

(2) Al. *earum*, Sed vid. Bynkersh. *loc. cit.* et Marckart. *Interpr. rec. lection. Jur. Civ.* I. 20. §. 4. *p.* 135.

(3) Add. Gluck. *d. loc.* §. 777. *not.* 20. *p.* 468. qui etiam alios citat.

(4) Add. P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 3. §. 3. *p.* 80.

(5) Sic etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 2. add. Charond. *Verisim.* III. 13. in Thef. Otton. *Tom.* I. *p.* 793. Curtium, Εἰκαστῶν, III. 30. in eod.

eod. Thes. *Tom.* V. *p.* 220. Gluck. *loc. modo cit.* §. 778. *not.* 30. *p.* 474. Aliter Nerius, *Analector.* II. 20. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 433. Idsing. *Diss. de Mutuo et vet. literar. obligat. Cap.* 3. §. 12. in *Nov. Thes. Diss. Jurid.* G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 132. *seq.* Th. L. Prins, *loc. modo cit.* *Prolusionem, qua res, quae functionem recipiunt, definiuntur,* conscripsit Schott. in ej. *Opusc. Jurid. p.* 212. *seqq.*

(6) Vid. Fabrot. *Replic. adv. Salmas. refutat. de mutuo*, in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1295. *seq.* et Prins, *d. loc.*

(7) Varias MSS. lectiones recenset Brencm. *h. Per solutionem magis, quam per speciem,* edidit Alciat. *Paradox.* II. 20. Vonck. *Obs. p.* 122. legit: *nunquam specie,* quem refutavit Puttman. *Probabil.* I. 12. *num.* 7. *p.* 96. *seq.* Idsing. *loc. modo cit. quia,* vel *quae, in genere suo functionem recipiunt, per solutionem, quam species.*

(8) Subintelligendum *magis*, vel *potius*, dicit quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 2. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Est autem mutuum etc.* Pothier. *in not. ad h. l.* Puttman. *loc. modo laud.* Prins, *d. Diss. Cap.* 1. §. 3. eamque particulam ante *quam* saepius omitti, docent, quos citat Gluck. *d. loc.* §. 777. *not.* 21. add. notata superius ad *L.* 27. §. 1. *de pact.* et *L.* 2. §. 6. *de judic.* Aliter Lyclam. *Membran.* VII. 14. de quo vid. Idsing. *d. loc.* §. 10. *p.* 131. — Ad seq. §. 2. vid. Gluck. *d. loc.* §. 777. *not.* 14. *p.* 466. *seq.* qui etiam alios laudat. add. Scip. Gentil. *Origin. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV, *p.* 1383. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 1. Ex hoc autem §., aliisque locis, apertum est, in mutuo fieri alienationem. Quod quum negasset Salmasius, plura adversus eum scripta prodiere. Historiam Literariam narrat Ampl. Meerman. *in Praef. Tom.* III. *Thes. Jur.* In quo *Tom.* III. exstat Tractatus Polycarpi Singeberi, qui fortasse doctius, quam quisquam alius, Salmasium refutavit. add. Schulting. *ad Caj. Inst.* II. 9. §. 2. *not.* 12. in *Jurispr. antejustin. p.* 147. et *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 8. Idsing. *laud. Diss. Cap.* 4. *p.* 140. *seqq.* Th. L.

Prins,

Prius, *laud. Diss.* *Cap.* 3. *p.* 31. *seqq.* Gluck. *d. loc.* §. 780. *p.* 26. *seqq.*

§. 3.

Creditum ergo a mutuo differt (1) etc.] Haec prioribus non cohaesisse, putat Salmas. *de Usur. Cap.* 4. *p.* 75. *seq.* sine caussa.

Nisi proficiscatur *pecunia:*] Vid. de hac locutione Scip. Gentil. *Parerg.* I. 20. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1293.] (2).

Veluti si post nuptias dos promittatur.] D. Goth. *in not.* „ Paulus scripserat *dicatur*. Cujac. etc." Probante Merillio, *ad h. l.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 658. *seq.*] (3).

(1) Differentias inter *creditum* et *mutuum* recenset Gluck. *d. loc.* §. 777. *p.* 467. *seqq.* Sequitur: *nam creditum consistit extra eas res*, etc. Hal. inserit *etiam*. Subintelligit Schulting. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 22. §. 25. *not.* 67. in *Jurispr. antejustin. p.* 642. et Pothier, *in not. ad h. l.* citatus a Gluck. *d. loc.* §. 776. *not.* 1. *p.* 462. *Consistit et extra* etc. ope geminationis, legit G. C. Rucker. *Diss. de L.* 6. §. 1. *quemadm. servit. amitt. etc. Cap.* 1. *Sect.* 3. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 290. et H. J. Arntzen. *Spec. Obs. Cap.* 6. *p.* 33. post Sedulii *carmen Paschale.*

(2) Add. Eckhard. *Herm. Jur. Lib.* I. §. 101. aliosque, citatos a Gluck. *d. loc.* §. 777. *not.* 23. *p.* 470.

(3) Item Wissenbach. *de Emblem. Tribon. Cap* 3. *p.* 34. et Pothier. *in not. ad h. l.* Dissentit Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 5. *p.* 266. *seq.* Vid. et Bynkersh. *Obs.* VIII. 25. § 4.

§. 4.

Id (1) *enim tale est, quale si voluntate mea tu des pecuniam:* etc.] Vid. *L.* 35. *de solution.*

(1)

(1) Praecedit: *nec obest, quod filiusfam. et servus, dantes peculiares nummos, obligant.* Scil. alios. Vid. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 20. Divisionem mutui in *naturale, civile*, et *naturale et civile simul*, cujus etiam hic mentionem facit D. Goth. *in not.* nec jure civili probari, nec ullum habere usum, docet Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 36. §. 1.

§. 5.

Veluti stipulatione.] Vid. *L.* 7. *de novation.* et Fabrott. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. si cert. petat.*

L. III.

Veluti vinum novum pro vetere.] D. Goth. *in not.* *Decipitur itaque hac Lege Bartolus* etc. Imo in hoc casu non decipitur Bartolus cum Gloss., ut notat Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 20. *Thes.* 11, *Lit. b. p.* 770. (1).

Id autem agi intelligitur (2), *ut ejusdem generis* etc.] Aliud in *stipulatione*, in qua nil tale posset subintelligi. Vid. *L.* 99. *pr. de V. O.* et D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 17. *et* 21. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 39. *et* 44.]

(1) Egit de hoc loco etiam Tussan. de La Rue, *Amoen. Jur. Obs. Cap.* 6 in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1496. *seq.* et Idsing. *Diss. supra laud. Cap.* 3. §. 15. *p.* 135.

(2) Flor. *intellegitur.* Vid. notata superius ad *L.* 15. §. 1. *qui satisd. cog.* et ad *L.* 8. *pr. ad L. Aquil.* Quid autem juris sit, si pecunia mutua data est, et moneta interim mutata, variant Interpp. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 36. §. 9. *seq.* add. Averan. *Interpr. Jur.* III. 10. *seqq.* et Gluck. *d. loc.* §. 783. *p.* 67. *seqq.* qui etiam alios laudat.

L. IV.

Nec propositum] Id est, *publice proscriptum*, Caes.

Costa, *Var. ambig. jur.* III. 15. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1255.] ridicule.

Hoc depositum periculo est ejus, qui suscepit.] Vid. Lopez. *Animadv. Jur. Civ. Cap.* 12. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 456. *seq.*] Facit huc *L.* 11. *h. t.* et *L.* 34. *mandat.* (1). Rationem hanc dant Schol. Basilic. *Tom.* III. *p.* 241. Τοῦτο δὲ ὡς δάνειον κινδύνῳ τοῦ λαβόντος ἐστὶ, κἂν μὴ ἀμελήσῃ περὶ αὐτὸ· ἐπειδὴ σκοπὸν οὐκ εἶχες, οὔτε παραθέσθαι μοι, οὔτε δανεῖσαι, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς ἐμῆς βίας ἠναγκάσθης τὰ νομίσματα παραθέσθαί μοι. D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 27. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 57.] hoc ait fieri, quia depositum initum est mutui futuri caussa.

Nam et qui rem vendendam acceperit, etc.] Vid. *L.* 17. §. 1. *de praescript. verb.* add. Leonin. *Cons.* 75. *num.* 3.

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 5. et *Dec.* 59. §. 9. et Gluck. *loc. laud.* §. 780. *not.* 72. *p.* 27. *seq.* et *tit. deposit. vel contr.* §. 942. *p.* 179. *seq.* ubi etiam alios laudat.

§. 1.

Et fructus ex injusta *caussa percepti* etc.] D. Goth. *in not.* ;, *Justa.* Hal. et male." (1) add. *L.* 6. *de condict. ob turp. causs.*

Ita demum, si non ex voluntate domini percepti sunt:] Id est, eo invito. Conf. *L.* 13. §. *ult. locat. conduct.*

(1) Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* IV. 17. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1555. et Jauch. *de Negation. Pand.* *p.* 93.

§. 2.

Ea, quae vi fluminum importata sunt, etc.] Ut in

L. 5. §. 4. *ad exhib.* Tricatur in hoc §. Huber. *in Prael. ad Tit. Instit. de rer. division.* §. 34.

L. V.

Pomponius Lib. XXII. *ad Sabinum.*] Junge *L. pen. de condict. causs. dat. causs. non sec.* (1).

(1) Add. Merill. *in Comm. ad h. l.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 662. — Ad seq. *L.* 6. vid. et Cujac. *ad Lib.* XXVIII. *Paul. ad Edict.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc disputabo* etc. *Quatenus* hic dici pro *quia*, post Cujacium, observavit quoque Pothier. *in not. ad h. l.* add. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 28. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 252. et Oudendorp. *ad Sueton. in Claud. cap.* 26. *p.* 610. *not.* 1.

L. VII.

Ulpianus Lib. XXVI. *ad Edictum.*] Junge *L.* 48. *de verb. oblig.* (1).

Omnia, quae inseri stipulationibus possunt, etc.] Quatenus interest paciscentis ob rem debitam. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 12. *in fin.*

Et ideo et conditiones.] Add. *L. seq.*

(1) Vid. Merill. *Obs.* VI. 30. et *in Comm. ad h. l.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 664.

L. VIII.

Aut adpositum.] Vid. D. Goth. *in not. Adquisitum* in Cod. Flor. (1). Cujac. *Obs.* II. 7. [et *in Comm. ad h. l.*] et sic MS. Charond. (2).

(1) Brencm. *h.* notat, Flor. initio fuisse videri *admositum*, post medium pedem τοῦ *m* versus inferiora esse productum, quasi *adquisitum* voluisset corrector; sed locum extritum et perrosum esse, ut bona oculorum acie opus sit. Addit, e novem Codicibus, quos

contulit, sex exhibere *adpositum*, septimum habere *apositum*, et superscriptum *ab herede, cui legatur*, unum *depositum*, et unum *oppositum*.

(2) *Adpositum*, an *adquisitum* legendum sit, variant Interpp. Vid. quos citat Voorda, *Elector*, *Cap*. 23. quibus addi possint P. Faber, *Semestr*. III. 7. Hoffman. *Meletem. ad Pand*, *Diss*. XIII. §. 1. Jens. *Strictur. ad Pand*. *p*. 101. H. Kellinghusen. *Diss de LL. nonnullis Rom. Cap*. 5. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol*. II. *Tom*. II. *p*. 24. *seq*. qui omnes vulgatam lectionem *adpositum* tuentur. Kellinghusium citat quoque Pothier. *in not. ad h. l.* Sed Voorda, *d. loc.* ubi hanc Legem explicuit, *adpositum* nullum ait habere sensum, *adquisitum* vero aliquem, nec a ratione juris abhorrentem; magis tamen inclinare videtur, ut verba *aut adpositum* pro glossemate habenda sint.

L. IX.

Certi condictio competit ex omni caussa, etc.] Id non obtinuit Ciceronis tempore. Vid. Menard. *arg. Oration. Ciceron. pro Rosc. Com. Cap*. 5. Sed sensim inductum. Vid. Noodt. *in Comm. ad h. t. Pand*. Vs. *Deinde ait Praetor* etc. (1). Non vero est *generalis* vel *specialis*. Vid. Merill. *Var. ex Cujac*. I. 15. (2). Vid. et Bachov. *de Actionib. Disp*. IV. *Thes*. 10. Merend. *Controv. Jur*. XIII. 20. non semper probandus.

Sive ex certo *contractu petatur, sive ex* incerto.] *Nominatum* et *innominatum* intelligit Jan. a Costa, *ad pr. Inst. de action*. et sic Cujac. *ad L*. 74. *de V. O.* (3) qui citat *L*. 1. §. 6. *de pec. constit*. Vid. et D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap*. 9. [in Thes. Meerman. *Tom*. IV. *p*. 21. *seq*.] et Noodt. *de Pact. et Transaction. Cap*. 9.

(1) Conf. omnino J. da Costa, *Spec. Inaug. exhib. observata quaedam de Condictionibus. Lugd. Batav.* 1818.

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 36. §. 4. et Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* Minus recte hanc divisionem admittit Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 22. aliique.

(3) Utrumque citavit quoque Schulting. *loc. modo laud.* Pari modo Pothier. *in not. ad h. l.* add. Langebek. *Annotat. Cap.* 36. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 573. et de Retes, *Opusc.* II. 1. *Cap.* 9. §. 8. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 109. In verbis sequentibus; *vel sub conditionem*, literam *m* jam Flor. antiquitus deletam esse, et legendum *conditione*, notat Brencm. *h.* *Sub conditionem* tamen legitur quoque in *L.* 36. *h. t.* ad quam vid. notata.

§. 1.

Et ex Lege Aquilia,] Positis terminis habilibus. Fab. *de Errorib. Pragmat. Dec.* 84. *Error.* 2. Sed fluctuans, add. Bachov. *Adv. Fab. d. loc. et Error.* 3. (1).

(1) Vid. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Potest igitur* etc. In seqq. verbis: *veluti si is cui* fiduciaria *hereditas* etc. Hal. legit; *fideicommissaria.* Non opus. Vid. Alciat. *Parerg.* III. 26. et Brisson. *de V. S.* voc. *fiduciarius.*

§. 3.

Sive conjunctim,] Vid. *L.* 2. *in fin. h. t.* Ut cum post contractum mutuum fit stipulatio absque animo novandi. Schol. Basil. *Tom.* III. *p.* 252. (1).

(1) De voce *auctore* in seqq. §. 5. vid. Brencm. *ibid.*

§. 7.

Mox ab eo stipuler,] Id est, post interdictionem. (1). *Quoniam et stipulando sibi adquirit.*] Non vero se obligat.

(1) Add. Idsing. *laud. Diss. Cap.* 5. §. 11. *p.* 165.

§ 8.

§. 8.

Si nummos meos etc.] Vid. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Datur igitur* etc. (1).

Adquiri tibi condictionem] Quia per naturales actus, qualis est numeratio, alteri potest adquiri. add. *L.* 6. *de cond. indeb.* et fictione brevis manus nummi finguntur facti mei. Vid. Chesium, *Different. Cap.* 91. *num.* 4. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 879. *seq.*] (2).

Ut nostro nomine creditor meus et *futuro* etc.] *Numeret* (3) in Corp. Glosf. recte. Faciunt huc Schol. Basil. *Tom.* III. *p.* 255. *Meus det*, Best. *de Ration. emend. leg. Cap.* 26. *num* 2. (4). *Incuset*, Nerius, *Analect.* I. 14. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 345.] inepte.

(1) Add. Th. L. Prins, *laud. Diss. de iis quae sunt sing. in mutuo*, *Cap.* 2. §. 12. et Gluck. *d. loc.* §. 779. *p.* 18. *seqq.* ubi et refutavit Em. Soarez. a Ribeira, *Obs. jur. Cap.* 13. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 572. *seq.*

(2) Sequitur: *nec dubitari, quin—tibi* adquiratur *obligatio.* Flor. legitur *adquiritur;* sed *adquiratur* Codices et Editiones omnes habere, notat Brencm. *h.* addit tamen Gebauer. Florentinam repraesentare S. Cruc. et Trevis. Pari modo scriptum quoque legitur in *L.* 72. *de adq. vel omitt. hered. nemo dubitat, quin substitutus — non solet.* et in *L.* 14. *pr. de Legat.* 3°. *Non dubium est, quin — cogenda est.*

(3) Sic legi in veteri Cod. jam adnotavit Taurell. Nec aliter habere octo Codices, notat Brencm. *h.* quibus addi potest Cod. Pand. Erlang. teste Gluckio, *d. loc.* *Numeret* edidit quoque Hal. et probat Noodt. *loc. cit.*

(4) Sic etiam legit Idsinga, *laud. Diss. de mutuo*, *Cap.* 5. §. 2. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 147. et probat Gluck. *d. loc.* qui etiam alios citavit. Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 14. *p.* 87. conjicit *mutuet.* A. van Dorp, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 1. *p.* 7. *seq. meus sit.* Pari modo Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis*, *p.* 305. D. Goth. *in not.* verba *creditor*

meus et mutat in *credamus*, vel *credatur*. Bilderdyk. *Obs. et Emend. Cap.* 16. *p.* 122. in *creditum numeret*.

§. 9.

Animo enim coepit possidere;] Nec opus rei praesentia. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 75. *Error.* 7.

Ergo transit periculum etc.] Vid. Paul. *Lib.* II. *Sent.* in *Collat. LL. Mos. et Rom. tit.* 10. §. 7. (1).

(1) Ubi vid. H. Cannegiet. *in Comm. ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Coll. LL. Mos. et Rom. p.* 243. *seqq.* add. A. J. Cuper. *Obs. Select. de Natur. possession. Part.* II. §. 32. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. Tit. depos. vel contr.* §. 940. *p.* 155. *seq.* Savigny, *das Recht des Besitzes* II. *Absch.* §. 19. *p.* 235.

L. X.

Quod si ab initio, etc.] Vid. Bachov. *ad* Πρῶτα *Pand. p.* 584. et Vinn. *de Pactis, Cap.* 10, *num.* 5. (1).

(1) Add. modo citatos ad §. *ult. L. praec.* Pro *debitum iri* Flor. est, ut alias, *debitu iri*. Vid. Brencm. *h.* Conf. notata superius ad *L.* 6. *pr. de usufr. ear. rerum* etc. Hal. edidit *in debitum iri*.

L. XI.

Rogasti me, ut tibi pecuniam crederem, etc.] *L.* 7. §. 1. *de donat. int. vir. et uxor.* Martial. *Lib.* IV. *Epigr.* 15. Sed illic alia species.

Si vendideris, puto mutuam pecuniam factam.] Sic *L.* 19. *pr. de praescript. verb.* (1).

Mihi videtur Nervae distinctio verissima,] Non recte improbata ab Autumno. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 467. *seq.*

Tibi eam periisse;] Vid. *L.* 4. *in fin. h. t.* (2).

(1)

(1) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 4. In specie cujus Legis res vendenda data non erat vendita, aut vendita quidem, sed pecunia nondum accepta mutua. Vid. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 4. Gluck. *hoc tit.* §. 779. *p.* 6. *seq.* et T. J. A. Pagenstech. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap* 3. *p.* 101. Aliter, Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 4. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 619. Ulpianum in *d. l.* 19. sibi ipsi haud constitisse, putavit Eg. Baro. Vid. Idsing. *d. Diss. de mutuo*, in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 150. Magis obstat *L.* 34. *pr. mand.* ad quam vid. notata.

(2) Et Schulting. *loc. modo cit.* §. 5.

§. 1.

Proculus ait, etc.] Cujus tempore, ut pacta à parte rei inessent stricti juris negotio, non videtur fuisse notum (1).

Amplius, quam decem, condici non posse.] Ratio in *L.* 17. *pr. de pact.* (2). *Actione praescriptis verbis* tamen peti posse, voluit Scholiastes quidam Basilic. [*Tom.* III. *p.* 261.] et Bynkersh. *Diss. de Pactis Jur. strict. contr. in contin. adject. Cap.* 5. [in ej. *Oper. Minor.*]

(1) Conf. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 12. et Idsing. *laud. Diss. Cap.* 3. §. 18. *p.* 139. add. notata inferius ad *L.* 40. *h. t.*

(2) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 7.

§. 2.

Fugitivus autem, vel alius servus, contra voluntatem domini credendo, etc.] Secus in adquirendo. Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 21. *Th.* 3. *Lit. c. p.* 297. (1).

Quodsi sine dolo malo consumsisti, condici tibi poterunt (2).] Quid sit *consumere*, vid. *L.* 3. §. 9. *de statu liber.* (3).

(1) (1)

(1) Branchu, *Obs. Dec. Alter. Cap.* 16. *p.* 117. jungi vult *L.* 15. *de adq. vel amitt. poss.* add. Idsing. *d. Diss. Cap.* 5. §. 12. *p.* 167.

(2) Flor. est *potero*, et *condici* subantique in *condicere* mutatum. Etiam Vulg. et Hal. habent *condicere tibi potero*. Vid. Brencm. *h.*

(3) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 35. §. 9. et Vinn. *ad* §. 2. *Inst. quib. alien. lic. vel non, num.* 2. Ceterum qualis condictio hic, aliisque similibus casibus, intelligenda sit, utrum scil. actio mutui, an condictio sine caussa, an alia, inter Interpp. non convenit. Late de hac quaestione egit Gluck. *d. loc.* §. 781. *p.* 38. *seqq.* citatis quoque diversarum sententiarum praecipuis auctoribus. *Condictionem sine caussa* intelligit Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Est autem mutuum* etc.

L. XII.

Pomponius Lib. VI. *ex Plautio.*] Junge *L.* 66. *de solution.*

Nam ex quibus caussis ignorantibus nobis actiones adquiruntur, etc.] Vid. *L.* 9. §. 8. *h. t.* (1).

(1) Add. de hac Lege Idsing. *d. Diss. de mutuo, Cap.* 5. §. 10. *p.* 163. *seq.* Pro *ex iisdem*, quod sequitur, Flor. est *ex hisdem*. Brencm. *h.* vult *isdem* pro *iisdem*, et sic quoque Hal. Vossium tamen observare, *hisdem* pro *his* vel *iisdem* in MSS. legi, notat Duk. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XIII.

Nam et si fur etc.] Frustra hanc Legem taxant Autumnus, et alii (1).

Sed consumtis eis, nascitur condictio.] Antea enim competit domino reivindicatio, vel ad exhibendum actio, si mala fide consumti sunt. *L.* 11. *in fin. h. t.* Jam vero nulla. Vid. Cujac. *Obs.* XIII. 28. Alia ratio in *L.* 19. §. 1. *h. t.* (2) *quod facto ejus intelligitur ad eum, qui* ac-

acceperit, pervenisse. Junct. *L.* 71. *pr. in fin.* *L.* 164. §. *ult. de V. S.* *L.* 2. §. 3. *de hered. vel act. vend.*

(1) Vid. Huber. *in Eun. Rom. p.* 468. *seq.*
(2) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 9. add. notata superius ad *L.* 11. §. 2. *h. t. not.* 3.

§. 1.

Unde Papinianus Lib. VIII. *Quaest. ait*, etc.] Vid. *L.* 94. §. 1. *de solution.*

§. 2.

Lib. VIII. *Quaest. Papinianus scribit:*] Vid. *L.* 94. §. 1. *de solution.* et Os. Aurel. *Dispunct.* 16. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 731.] (1).

(1) Add. Labitt. *de Us. Indic. Cap.* 5. §. 5. in *Jurispr. restit.* *Wieling. p.* 86. Idsing. *d. Diss. de mutuo*, *Cap.* 5. §. 1. *p.* 146. et Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 5. §. 208. *p.* 384. Praecedit in Lege: *quinum competere actionem.* E quinque Codd. tres habere *in quinum:* in uno pro *quinum*, quod omissum erat, suppletum *in quinque:* et in uno ex *in quinum* factum *in quina*, notat Brencm. *h. In quinum* habet quoque Hal.

L. XIV.

Idem Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Agens de SCto Macedoniano.

Si filiusfamilias etc.] Vid. Merill. *Obs.* I. 28. et Huber. *Eun. Rom. p.* 469. *seqq.* qui rem non adsequitur.

Patri nummos vindicanti nulla exceptio objicietur (1).] Sed quidem filio, etsi patri factus sit heres. *L.* 26. §. 9. *de condict. indeb.*

Sed si fuerint consumti a creditore nummi, Marcellus ait, cessare condictionem:] D. Goth. *in not.* *Julianus* rei-

revindicationem videtur concedere. L. 9. §. 1. *de SCto Macedon.* Imo *condictionem.* Vid. Cujac. *Obs.* XIV. 35. (2).

Si dominium ad accipientem transiisset;] Vid. ad *L.* 18. *h. t.*

(1) Flor. *obicietur.* Vid. notata superius ad *L.* 1. *de Senatorib.* et *ibid.* in *Addend. p.* 615.
(2) Add notata inferius ad *d. L.* 9. §. 1. Quae Merillius, *loc. cit.* de nota Ulpiani in Marcellum disputavit, hujusmodi esse, ut vix intelligas, quid sibi velit, observat M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* II. *Cap.* 4. §. 5. *in fin.* in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 102. *seq.*

L. XV.

Idem Lib. XXXI. *ad Edictum.*] Ubi egit de *mandato* (1).

Ut cum ex caussa mandati pecuniam mihi debeas, etc.] Quae a me tibi data est, ut aliquid mihi emeres, vel faceres. Aliud si nummi non fuerint dati. Ita Ranchin. *Var. Lection.* III. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 960.] (2). Sed verba nimis generalia sunt, et hoc non potest dici *recipiendum*: nihil enim hic contra rationem juris. Quaedam alia ex *L.* 34. *mandat.* interponit Pratej. *Jurispr. Med.* III. *ult* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 574] perperam.

(1) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 3. et Gluck. *hoc tit.* §. 779. *p* 17. Verbum *pecuniae* in hac Lege accipiendum esse sensu strictissimo pro *pecunia numerata*, monet Th. L. Prins, *d. Diss. de iis quae sunt singul. in mutuo*, *Cap.* 2. §. 4. *p.* 10.
(2) Qui ita conciliare conatur Ulpianum cum Africano in L 34. *mandat.* ad quam vid. notata.

L. XVI.

Si socius etc.] Omnium fortunarum. Merill. *Var. ex*

 Cu-

Cujac. I. 16. et *Obs.* VII. 21. Non opus. Vid. Os. Aurel. *Dispunct.* 16. [in Thes. Otton, *Tom.* III. *p.* 731.] (1).

Quia suae partis tantum alienationem (2) *habuit.*] Vid. tamen *L.* 13. *in fin. h. t.* et *L.* 67. §. 1. *pro socio* (3).

(1) Add. Idsing. *d. Diss. de mutuo*, *Cap.* 5. §. 1. *p.* 144. *seq.* et Gluck. *d. loc.* §. 781. *not.* 98. *p.* 35.
(2) Id est, *jus alienandi.* Marckart. *Interpr. rec. lection. Jur. Civ.* I. 7. §. 1. *p.* 46.
(3) Utramque hanc Legem illustrandam esse ex *L* 94. §. 1. *de solution.* monet Idsinga, *d. loc.* add. notata ad *d. L.* 13. §. 2.

L. XVII.

Ulpianus Lib. I. *Disputationum.*] Junge *L.* 13. *de oblig. et act.* (1).

Cum studiorum caussa Romae ageret,] Facit huc Senec. *Consol. ad Helv. Cap.* 6. (2).

(1) Add. Labitt. *de usu Indic. Pand.* §. 14. in *Jurispr. Restit. Wieling. p.* 42. *seq.*
(2) Add. Bynkersh. *Obs.* II. 9, ubi et de voce *viatico*, de qua vid. et Torrent. *ad Sueton. in Caesar. Cap.* 68. add. notata superius ad *L.* 18. §. 1. *de judic. Extraordinario judicio subveniendum*, id est, *utilem actionem* dandam. Cujac. *in Comm. ad h. l.* et Fabrot. *Replic. adv. Salmas. refutat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1263. *Actionem in factum*, Noodt. *in Comm. ad Tit. Pand. de judic.* Vs. *Vera haec sunt* etc.

L. XVIII.

Idem Lib. VII. *Disputationum.*] Junge *L.* 38. *de contrah. emt. L.* 13. *de donation.*

Si ego pecuniam etc.] Vid. Cujac. *ad Lib.* XIII. *Julian.*

lian. Digest. in expl. L. 36. de adq. rerum dom. Branchu, *Obs. Dec. Alter. Cap.* 19. *p.* 165. *seqq.*

Julianus scribit, donationem non esse.] Quod noluit accipiens.

Et puto,] Non enim est certum.

Nec mutuam esse: magisque nummos accipientis non fieri, etc.] Quod tamen Julianus videtur voluisse *L.* 36. *de adq. rer. dom.* (1) ad quam vide. Basilic. Schol. *Tom.* III. *p.* 275. multa habent, sed parum solida. (2). Nec placet Nerius, *Analect.* II. 5. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 396.] qui legit *esse magis, quam nummos* etc. Nec commentum Connani, *Comm. Jur. Civ.* III. 17. et Donelli, *Comm. Jur. Civ.* IV. 18. quos sequitur Vinnius, *Sel. Quaest.* II. 35. [et in *Comm. ad* §. 40. *Inst. de rer. divis. num.* 5.] qui ajunt, accipientis nummos fieri, sed non irrevocabiliter. Nec placet Lyclama, *Membran.* V. 16. Neque Huber. *Digression. Part.* II. *Lib.* II. *Cap.* 6. et *Eun. Rom. p.* 472. *seq.* (3) qui distinguit inter dissensum plenum et peremtorium, et levem. Averan. *Interpr. Jur.* I. 17. *num.* 9. *et* 10. Ulpianum intelligit de effectu obligationis ex mutuo. Sed obstat, praeter alia, id quod sequitur. Nec rem conficit Leonin. *Emendat.* III 4. si consideremus in *d. L.* 36. verba: *nam etsi pecuniam* etc. (4).

Quare, si eos consumserit, etc.] Bona fide (5).

Licet condictione teneatur,] Atqui si dominium ex donatione esset translatum, non daretur actio. *L.* 14. *h. t.* Huber. *Eun. Rom. d. loc.* putat, regulam illam non esse perpetuam. Forte dici posset, non debere considerari hunc actum ut donationem intuitu acceptantis: et *condictioni sine caussa* hic locum esse volunt aliqui: nam non est mutuum. Vid. Averan. *loc. modo cit.* (6).

Tamen doli exceptione uti poterit:] Facit huc *L.* 25. *de donation.* (7).

Quia secundum voluntatem dantis etc.] Quae hic spectanda. Senec. *de Benefic.* V. 19.

(1) Dissensum Vett. JCtorum hic agnoscit quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. 6. item Wissenbach. *Diatrib. de mutuo, Thes.* 20. et *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 26. Noodt. *in Comm. ad h. t. Pand.* Vs. *Est autem mutuum* etc. in fin. et quos plures citat Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de Pactis,* §. 297. *not.* 2. *p.* 156.

(2) Sequitur tamen eos Jan. a Costa, *Prael. ad illustr. quosd. titt. locaque sel. Jur. Civ. p.* 93. et Idsinga, *d. Diss. de mutuo, Cap.* 5. §. 5. *p.* 154. *seqq.*

(3) Et in *Prael. ad tit. Pand. de adq. rer. dom.* §. 14, ad quem locum Thomasius, *in Schol.* observat, dissensum Ulpiani et Juliani mere subtilem esse: nihil enim interesse, utrum cum Juliano dicas, proprietatem transire, an vero cum Ulpiano, non transire, et dari condictionem, sed quae tamen doli exceptione elidi potest. Profecto nummis consumtis parum interest; sed magnum effectus discrimen superest, si nummi adhuc exstant: tunc enim secundum Ulpianum dans nummos *vindicare* poterit, non vero secundum Julianum.

(4) Alii etiam aliter. Vid. P. Dorville, *Diss. ad L.* 36. *de adq. rer. dom. et L.* 18. *de reb. cred.* in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 293. *seqq.* Kellinghusen, *Diss. de Legib nonnullis Roman. Cap.* 16. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 44. *seqq.* T. J. A. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jure Civ. non admitt. p.* 121. *seq.* Regius, *Enantioφ. Jur. Civ.* II. 20. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1508. in *d. l.* 36. *pecuniam creditam* accipit pro *debita.* Pari modo Alciat. *Parerg.* V. 15. Sed vid. Reitz. *de Ambig. med. et contrar.* voc. *creditum.* Alios etiam citat Gluck. *loc. modo cit. p.* 155. *seq.* quibus addendus Bilderdyk. *Obs. et Emend. Cap.* 7. *p.* 59. *seqq.*

(5) Vid. Fabrot. *Replicat. adv. Salmas. refutat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1293.

(6) Et notata superius ad *L.* 11. §. 2. *h. t. not.* 3.

(7) Hanc doli exceptionem accipienti quoque competere adversus vindicantem, si nummi adhuc exstant, putat

tat Jo. Fern. de Retes, *Opusc.* I. 24. *num.* 16. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 87. probante Gluck. *loc. modo cit. not.* 1. *p.* 154. Negat Coccej. *in Jure Controv. ad h. t. Quaest.* 6.

§. 1.

Sed in utroque casu, consumtis *nummis*, etc.] Non ante, ob *L.* 55. *de oblig. et act.* (1). *Condictionem sine caussa* intelligit Vinn. *Sel. Quaest.* II. 35.

(1) Praecedit in Lege; *ostendendi gratia.* Hal. *ostentandi.* Sed *ostendendi* rectum. Vid. notam Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb et Spang. Verba haec saepius permutari, docet Idem, *ad Flor.* III. 5. 4. *p.* 521. Facit huc *L.* 3. §. 6. *commodat. vel contra.*

L. XIX.

Non omnis numeratio eum, qui accepit, obligat,] Statim. add. *seqq.*

Et cum pecunia daretur, etc. *cessabit obligatio:*] Nisi poeniteat me. *L.* 3. §. 3. *de condict. caus. dat. caus. non sec.*

Post Kalendas ita demum agere potero, si manumissus non fuerit.] Nec locus Constitutioni in *L.* 20. *de manumiss.* quia hic est locus revocationi, cum sit locus poenitentiae, ut *L.* 7. §. 8. *de donat. int. vir. et uxor.* Vid. Merill. *ad h. l.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 674. *seq.*] (1).

(1) Add. Idem, *Obs.* I. 29. et Cujac. *ad Lib.* X. *Julian. Digest. in expl. h. l.*

§. 1.

Non alia ratione, quam quod facto ejus etc.] Non igitur dantis animus spectatur. add. *L.* 12. *h. t.* et Branchu, *Obs. Dec. Alter. Cap.* 19. *p.* 170. (1).

(1) Praecedit: *consumta pecunia* etc. Scil. bona fide. Vid. Fabrot. *Replic. adv. Salmas. refutat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1292. *seq.* add. notata superius ad *L.* 11. §. 2. *h. t.*

L. XX.

Sed haec intelligenda (1) *sunt propter subtilitatem verborum: benignius tamen est, utrumque valere.*] Triboniano, vel imperito Interpreti adscribit haec Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* et censet revera esse pugnam inter hanc Legem, et *L.* 33. §. 1. *de donation.* et *L.* 67. *de solution.* (2). De Triboniano concedit Huber. *Eun. Rom.* *p.* 474. ad conciliandos hos textus id factum putans. Sententiam Juliani deinceps probasse Hermogenianum in *d. L.* 33. §. 1. adversus Ulpianum in *L.* 55. *de solution.* ait Merill. *ad h. l.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 676.]

(1) Flor. *intellegenda.* Vid. notata superius ad *L.* 3. *h. t.*
(2) Sed vid. Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 35. §. *ult.* add. Idsing. *d. Diss. de mutuo, Cap.* 5. §. 6 *p.* 156. *seq.* Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* II. *p.* 910. *seqq.* Gluck. *hoc tit.* §. 781. *p.* 43. *seqq.*

L. XXI.

Idem Lib. XLVIII. *Digestorum.*] Junge *L.* 8. *si pars hered. pet.* (1) — Magis haec Lex ad Tit. *de solutionibus* pertinet. Vid. de ea Huber. *Eun. Rom. p.* 475.

Neque eum, qui decem peteret, cogendum etc.] Hic jam est praeparatio judicii. Aliud *L.* 41. §. 1. *de usur.* Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 1. *Inst. quib. mod. oblig. tollit.*

Sed in utraque caussa humanius facturus videtur Praetor, etc.] Non idem in Judice Pedaneo. Jan. a Costa, *d. loc.* (2).

Si

Si actorem compulerit etc.] Conf. *L. ult. quib. mod. pign. vel hyp. solv.*

Cum ad officium ejus pertineat, lites diminuere.] Ergo intelligitur altera pars esse illiquida: alioquin enim lis non superesset (3).

(1) Ad quam vid. notata. add. Labitt. *de Us. Indic. Cap.* 3. §. *ult.* in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 71.
(2) Add. Ant. Guib. Costan. *Quaest. Jur. Memorab. Cap.* 9. §. 5. *seq.* in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 403.
(3) Add. Cujac. *ad Lib.* XI. VIII. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* et Pothier. *in Pand. Justin. Tit. de solution. num.* 61.

L. XXII.

Vinum, quod etc.] Magis haec Lex pertinet ad tit. *de condictione triticaria.* Vid. Merill. *Var. ex Cujac.* I. 17. (1). Non vero admittendum, ut et *condictione certi*, et *condictione triticaria* in specie hujus Legis simul agi potuisset, ut vult Os. Aurel. *Dispunct.* 17. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 733. *seq.*]

(*Si non, quanti tunc*) (2) *cum petitum esset.*] Facit huc *L.* 2. *de usur.* (3).

Si dictum non esset, quanti ubi esset petitum.] Conf. *L. ult. de cond. triticar.* (4). Vid. et Os. Aurel. *Dispunct.* 22. [in Thes. Otton. *d. loc. p.* 748. *seqq.*] quem non ubivis probo.

(1) Et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 37. §. 2. ubi tamen addit, non prorsus male Legem hanc sub hoc titulo esse positam.
(2) Vid. de his verbis, quae in ipso Cod. Flor. non exstant, Brencman. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui legendum conjicit: *Sabinus respondit, si dictum (non) esset, quo tempore redderetur, quanti tunc fuisset, cum petitum esset.* Hal. habet, ut Taurell. Vulg. editt. *si non quanti tunc fuisset.* Cod. Pand. Erlang. *si non quanti tunc esset,* teste Gluckio, *d.*

 loc.

loc. §. 783. *not.* 20.) *p.* 91. *seq.* qui non male observat, etiam Basil. *Tom.* III. *p.* 226. hoc supplementum probabile reddere. Idem, *ibid. Tit. de condict. triticar.* §. 844. *p.* 271. *seqq.* late tractavit quaestionem, cujus temporis aestimatio solvenda sit, si ipsa res praestari nequeat: addita longa serie Interpretum, qui de hac quaestione egerunt. Vid. et Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 30. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 1149. *seq.* Wissenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 10. *seqq.* Van Eck, *Diss. de septem damnatis Legibus Pand. Cap.* 1. in Supplem. Thes. Meerman. *p.* 573. *seq.*

(3) Add. Schulting. *d. Dec.* 37. §. 6.

(4) Add. Schulting. *d.* §. 6. et Gluck. *d.* §. 844. *p.* 297. *seq.*

L. XXIII.

Mortuo eo, posse te mihi pretium condicere,] An non et agere actione *negotiorum gestorum* ex *L. ult. de neg. gest. L.* 3. *Cod. de reivind.?* Negat Cujac. *Tractat.* II. *ad African. in expl. h. l.* Facit huc *L.* 6. *de cond. ob turp. causs.* et *L.* 6. *de donat. int. vir. et uxor.* (1).

(1) Add. de hac Lege Gluck. *d. loc. tit. de condict. sine causs.* §. 836. *p.* 192. *seq.*

L. XXIV.

Si quis certum stipulatus fuerit, ex stipulatu actionem non habet: etc.] Vid. Vinn. *ad pr. Inst. de Verb. Oblig.* (1). Ait tamen actor, se *certam pecuniam ex stipulatu petere*, apud Quinctil. *Inst. Orator.* IV. 2. [*p.* 319. ed. Burm.] et actio ex stipulatu quoque datur *L.* 83. §. 6. *de V. O. L.* 7. *et* 14. *Cod. de pact. L.* 6. *Cod. de transact* Cujac. *ad pr. Inst. de verb. oblig.* Aliter Merend. *Controv. Jur.* XIII. 20. quem vide caute.

(1) Usui fori id tribuit Heinecc. *ibid. in Additam.*

L. XXV.

L. XXV.

Idem Lib. sing. de officio Consularium (1).] Spectat haec Lex magis ad Tractatum de *privilegiis creditorum*.

Privilegium exigendi habebit.] Ex D. Marci Constitutione vult Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand. circa fin.* Vs. *Ab hoc* etc. (2). An non ex Edicto Praetoris? Facit huc *L.* 15. *de curator. furios.* Sed vid. *L.* 24. §. 1. *de reb. auct. Judic. possid.*

(1) Brencm. *h.* legere mavult *de Officio Consulum*, vel *Consulis*, et pro *Libro singulari* reponit *Libro tertio.* arg. *L.* 15. *de re judic.*

(2) Add. Westenberg. *in D. Marco, Diss.* XLI. §. 5. *p.* 358.

L. XXVII.

Idem Lib. X. *ad Edictum.*] Junge *L.* 7. *quod cujusq. univ. nom. L.* 4. *quod jussu. L.* 4. *de vi et vi arm. L.* 15. *et* 17. *de V. S.* (1) et vid. ad hanc Legem Huber. *Eun. Rom. p.* 476. *seq.* et in *Prael. ad h. t. Pand.* §. 8. *seqq.*

Civitas mutui datione obligari potest, etc.] Uti *L.* 2. §. 1. *ad SCtum Vellej.* (2).

Si ad utilitatem ejus pecuniae versae sunt:] Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L. ult. de exercit. act.* et *L.* 17. *de in rem verso* (3). Vel hoc administratoribus ab universitate mandatum. Sand. *Decis.* III. 2. *def.* 3. Carpzov. *Defin Forens. Part.* II. *Const.* 6. *def.* 18. Pinel. *ad L.* 2. *Cod de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 4. *num.* 68. Quid Juris hodie pro diverso regimine, Mev. *ad Jus Lubec. p.* 47. *num.* 68. *seqq.* et *Decis. Part.* III. *Dec.* 229. et *Part.* VIII. *Dec.* 162. et de successoribus, *ibid. Part.* III. *Dec.* 230.

Alioquin ipsi soli, qui contraxerunt, non civitas, tenebuntur.] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 6. *def.* 21. De Processu hoc, Mev. *Decis. Part.* V. *Dec.*

386. In eodem libello adv. civitatem, et administratores agi posse alternative, censent nonnulli. Vid. Carpzov. *d. loc. def.* 22. Vel utilius contra ipsos, qui acceperunt, quibus tunc incumbit probare, pecuniam in rem civitatis versam esse. Struv. *ad h. t. Thes.* 21. Ipsi non possunt excipere, eam non esse versam. Carpzov. *d. loc. def.* 23. — Quid de aliis contractibus, Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 8. *num.* 9. Carpzov. *d. loc. def.* 20. Mev. *Decis. Part.* III. *Dec.* 304. De deposito, *ibid. Part.* V. *Dec.* 382. *seq.* et, an praesumatur contractus cum consensu popularis consilii a mag. initus, *ibid. Dec.* 384.

(1) Conf. Jac. Gothofred. *Animadv. Jur. Cap.* 9. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 290. et Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 2. §. 2. in *Jurispr. restit.* Wieling. *p.* 7. *seq.*
(2) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 56. §. 2. add. Jac. Gothofred. *loc. modo cit.* et Noodt. *Obs.* I. 18.
(3) Add. Schulting. *d. loc. Dec.* 36. §. 3. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 11. Gluck. *d. loc.* §. 782. *p.* 48. *seqq.* qui etiam alios citat.

L. XXVIII.

Creditor, qui etc.] Lex fugitiva.

In quam pignus non sufficit.] *L.* 8. *Cod. si cert. petat.* ad quam vid. Gothofred.

L. XXIX.

Paulus Lib. IV. ad Plautium.] Junge *L. ult. quod jussu.* et *L.* 14. *de instit. act.* Magis haec Lex pertinet ad tit. *de instit. actione.*

L. XXX.

Qui pecuniam creditam accepturus, spopondit etc.] Facit huc Senec. *de Benefic.* VI. 11. add. *L.* 6. *de SCto Macedon.* Huber. *Eun. Rom. p.* 478. *seq.* accipit de pecu-

cunia sine usuris promissa, et putat, si usurae stipulatio adjecta sit, dandam actionem stipulanti in id quod interest: quod mihi a Jure Rom. videtur alienum (1).

(1) Add. de hac Lege Jos. Fern. de Retes, *Opusc.* VIII. 16. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 403. et Jens. *Strict. ad Pand. p.* 102. *seq.*

L. XXXI.

Cum fundus etc.] Refer vel ad *L.* 65. §. 5. *de cond. indeb.* vel ad *L.* 6. *de cond. causs. dat. causs. non. sec.* vel ad *L.* 39. *de m. c. donat.* vel ad *L.* 91. *de V. O.* (1).

Ut post judicium acceptum etc.] Vid. *L.* 38. §. 7. *de usur.* (2).

(1) Conf. Merill. *Obs.* III. 32.

(2) Sequitur: *si litis contestandae tempore* etc. Vulg. *litis contestatae*. Sed Florentina non sollicitanda. Vid. notam Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Chessum, *Different. Jur. Cap.* 50. *num.* 2. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 779.

§. 1.

Servum tuum imprudens etc.] Pertinet hic §. ad *condictionem indebiti*. Vid. Merill. *Obs.* III. 32. et *ad h. l.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 684.] (1).

Qui mihi traditus est:] A venditore.

Invicem me tecum acturum.] De peculio.

(1) Eandem speciem proponi a Juliano in *L.* 24. §. 1. *de action. emt. vend.* observat quoque Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 5. add. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 5. §. 20. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 98. et Gluck. *tit. de action. emt. vend.* §. 1043. *p.* 237. *not.* 68.

L. XXXII.

L. XXXII.

Sed quia pecunia mea, quae ad te pervenit, eam mihi a te reddi bonum et aequum est.] Legendum *pecuniam meam*, vel delendum τὸ *quae*, censet Gronov. *ad Grot. de Jur. bell. ac Pac.* II. 10. §. 2. *num.* 2. (1).

(1) Τὸ *quae* omittit quoque Hal. et abest etiam a Cod. Pand. Erlang. teste Gluckio, *hoc tit. p.* 779. *not.* 61. qui eam lectionem praefert. Sed Florentinam defendit Marckart. *Prob. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 77. *seq.* Quanti fecerint JCti Veterum auctoritatem, hanc quoque Legem exemplum praebere, notat Perrenon. *Animadv.* I. 21. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 619. Quaenam autem actio hic locum habeat, inter Interpp. non convenit. Westenberg. *de Causs. Oblig. Diss.* III. *Cap.* 2. *seqq.* putat *condictionem ex hac L.* 32. *Condictionem Juventianam* eam vocat Jo. Lud. Conradi, *de Juventiana condictione, quae est in L.* 32. *de reb. cred.* Marb. 1774. Alii etiam aliter. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 779. *p.* 25. *seq.* et *tit. de cond. sine causs.* §. 836. *p.* 199. *not.* 41. add. de Retes, *Opusc.* II. 3. *Cap.* 6. §. 6. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 156. *seq.* Legem hanc auream, aureisque literis scribendam, dixerunt Veteres. Vid. Brunneman. *ad h. l.*

L. XXXIII.

Principalibus Constitutionibus cavetur, etc.] Hoc jam obtinuit Libera Republica. Vid. Cicer. *in Verrem*, III. 72. (1).

Quive circa eos sunt,] Vid. Corn. Nepos, *in Eumen. Cap.* 10. et Trebell. Poll. *in Gallien. Cap* 9. (2).

Negotientur, mutuamve pecuniam dent, foenusve exerceant.] Vid. *L. seq.* (3). Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. de usur.* Fachin. *Controv. Jur.* II. 78. *seq.* Huber. *Eun Rom. p.* 479. *seq.* putat, tantum prohiberi quotidianum hujus rei usum, non unum contractum: de

quo

quo dubito. Huc tamen tendit quoque Salmas. *de Usur. Cap.* 5. *p.* 103. *seq.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 36. §. 2. Idsing. *Varior. Cap.* 15. *p.* 129. et *laud. Diss. de mutuo, Cap.* 7. §. 2. *p.* 180.

(2) Schulting. *d. loc.* ait: *id est, adsessores, domestici, Consiliarii.* Recte JCtum *eos qui circa sunt*, distinguere ab *Officialibus*, observat quoque Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. citans Casaub. *ad Sueton. in Caesar. Cap.* 27. et *Gronov. ad Livium*, XXI. 49.

(3) Tribus his verbis *negotiari, pecuniam mutuam dare, foenus exercere*, eandem rem indicari, docet Ernesti, *de Negotiator. Rom.* in ej. *Opusc. Philol. et Critic. p.* 4. *seqq.* add. Idem, *ad Sueton. Exc.* 34.

L. XXXIV.

Quia (1) *perpetui sunt*,] Vid. *L.* 59. *Cod. Theod. de appellat.* (2).

Mutuam pecuniam dare et foenebrem exercere] Haec in L. praec. et hic non differre, sed esse ἓν διὰ δυοῖν, putat Salmas. *de Usur. Cap.* 5. *p.* 102. qui citat *L.* 3. *Cod. h. t.* (3).

(1) Hug. a Porta *qui.* Vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 1. *in fin. not.* 13. Probante Averan. *Interpr. Jur.* III. 1. §. 10. et Prins, *laud. Diss. de iis quae sunt singul. in mutuo, Cap.* 4. §. 6.

(2) Add. Schulting. *loc. modo cit.* et Idsing. *Diss. de mutuo, loc. ad praec. L. cit.* §. 4. *p.* 182.

(3) Sed haec differre, ait Fabrot. *ad Cujac. Parat. loc. ad L. praec. cit.* quem sequitur Schulting. *in Thes. Controv. Dec.* 36. §. 2. Sed *ad Paul. Sent. loc. modo cit. not.* 14. Salmasii sententiam probat. add. Ernesti, *loc. ad L. praec cit.* Sequitur in §. 1. *Praeses Provinciae mutuam pecuniam foenebrem sumere non prohibetur.* Modo nihil ea occasione tentetur illiciti ex illis, quae prohibentur. *L.* 16. *Cod. h. t.* Ita Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 36. §. 2.

Pari

Pari modo Wissenbach. *loc. a Schulting. ibid. cit.* et Duaren. *ad tit. Cod. si certum petat. Cap.* 4. Sed huic *L.* 34. §. 1. derogari per *d. L.* 16. *Cod.* putat Merill. *Obs.* I. 30. quem sequitur Prins, *Diss. modo laud. Cap.* 4. et Gluck. *d. loc.* §. 782. *p.* 56. *seq.* Aliter Alciat. *Parerg.* I. 25. Salmas. *de Usur. Cap* 5. *p.* 105. *seq.* Idsing. *Varior. Cap.* 15. et *Diss. modo laud. Cap.* 7. §. 5. *seqq. p.* 183. *seqq.* Püttman. *ad Var. Jur. Cap. Cap.* 5. in ej. *Syllog. Opusc. p.* 127.

L. XXXV.

Modestinus Lib. III. *Responsorum.*] Junge *L.* 41. *de usur.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Libb. Modestin. Resp. in expl. h. l.*

L. XXXVI.

Cum, pendente conditione, in eo statu sit obligatio tua etc.] Vid. *L.* 14. *de novation.*

Tanquam sub *contrariam conditionem* (1) etc.] Al. *si sub.* (2).

Si pendente conditione petam, an nihil acturus sum (3)?] Facit huc *L. unic.* §. *ult. quand. dies ususfr. leg. ced.* Vid. Merill. *Obs.* III. 36.

Ante tempus petere videor.] An non *ante conditionem*? Sed haec et alibi confunduntur. Vid. Vinn. *ad* §. 33. *Inst. de action. num.* 1.

(1) Sic Flor. Malam è Graeco versionem dicit Jens. *Strictur. ad Pand. p.* 104. Sed vid. Hieron. van Alphen, *Diss. de Iavolen. Prisco, cap.* 3. §. 1. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 34. *Sub conditionem* legitur quoque in *L.* 9. *pr. h. t.*
(2) Vid. Best. *de Ration. emend. Leges, Cap.* 1. *p.* 22.
(3) Hal. *sim.* Sed vid. notata superius ad *L.* 2. §. 2. et *L.* 52. §. 1. *ad L. Aquil.*

L. XXXVII.

L. XXXVII.

Centum millia dare spondes?] Vocem *millia* delet Leonin. *Emendat.* VI. 18. (1).

(1) Abesse hanc vocem ab omnibus MSS. et Editionibus, testatur Brencm. *h.* qui praeterea notat, Flor. proprie legi *mihia*, non *milia*, ut Taurell. edidit, et propterea nullus dubitat, quin legendum sit: *centum mihi dare spondes.* add. de hac et seq. *L.* 39. Cujac. *ad Lib.* I. *Papinian. Definition.*

L. XXXVIII.

Possit scire eam debitum iri (1).] Al. *sciri* (2). *Eam* delet Leonin. *Emendat.* VI. 18. (3). Sed quis scit, quid praecesserit.

(1) Flor. *debitu iri*, ut *L.* 10. *h. t.* ad quam vid. notata.
(2) Sic Hal. et Ant. Augustin. *Emendat.* II. 2. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1469.
(3) Et pro *respiciendum enim esse* legendum dicit *respiciendum enim est.* Brencm. *h.* etiam τὸ *enim* stellulis includi vult, quod sit a manu supplente. Explicuit hanc Legem Altamiran. *ad Lib.* I. *Scaevol. Quaestion.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 383. *seq.*

L. XL.

Paulus Lib. III. *Quaestionum* (1).] Junge *L.* 126. *de V. Oblig.* (2) Vid. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 12. et *de Foenore et Usur.* III. 4. add. Of. Aurel. *Dispunct.* 8. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 711. *seqq.*]

Lecta est in auditorio etc.] Δικαστήριον, Herodian. VII. 6. (3).

Aemilii (4) *Papiniani*,] Cujus adsessor fuit Paulus. Vid. Spartian. *in Pescenn. Nigro*, *Cap.* 7. (5).

Et haec quindecim proba recte (6) *dari Kalendis futuris* (7) *stipulatus est Publius Maevius*,] Moris erat stipu-

pulationem intervenire, cum non ab argentario, sed de domo numerarent. Vid. Cujac. *Obs.* XXII. 4. et Jan. a Costa, *ad tit. Inst. de liter. oblig.* (8). Facit huc Corn. Nepos, *in vita Attic. Cap.* 9. (9). Morem adjiciendi diem pecuniae creditae notat Senec. *de Benefic.* III. 10. et Gronov. *ad Eund. de Benefic.* IV. 12.

Si die suprascripta summa etc.] D. Goth. *in not. si ea die, Cujac.* (10) Quod malo, quam τὸ *suprascripta* geminare, in quod inclinat Bynkersh. [*loc. cit. Cap.* 6.] (11).

Quo *post solvam*,] *Quod*, Cujac. *ad h. l.* (12).

Poenae nomine,] Id est, usurarum nomine, Bynkersh. [*loc. cit. Cap.* 6. in fin.] Cur non pro poena ob moram? Conf. seqq.

In dies triginta (13),] D. Goth. *in not. Stipulari usuras in dies* 30. *veteribus mos interdum fuit.* add. Rittershus. *Sacrar. Lect.* VII. 19.

Inque denarios centenos, denarios singulos etc.] D. Goth. *in not. Usura haec centesima est, et legitima.* etc. Non jure novo. Vid. *L.* 26. *Cod. de usur.* Cum tamen id tantum incidenter hic dicatur, non erat, quod Tribonianus carperetur, ob relictum juris veteris vestigium, a Balduin. *in Justinian. Lib.* I. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* I. *p.* 1059.]

Conveniitque inter nos, etc.] Dum forte id urgerem, videns, non esse me parem expediendae tam brevi tempore totius summae (14).

Quia pacta in continenti facta stipulationi inesse creduntur, (15)] Ex parte rei, de quo hic tantum quaestio est: non idem in aliis stricti juris contractibus (16). Jan. a Costa, *ad pr. Inst. de verb. oblig.* add. Cujac. *Obs.* X. 24. et Vinn. *de Pactis*, *Cap.* 10. §. 10.

Igitur finito primo mense etc.] Decisionem hanc contra Hotoman. defendit Huber. *Eun. Rom. p.* 485. *seq.*

Et similiter post secundum et tertium tractum usuras non

non solutae pecuniae pensionis *crescere:*] *Pecuniae vel pensionis* legit Bynkersh. [*loc. cit. Cap.* 11.] Nihil opus (17).

Nec ante sortis non solutae usuras peti posse, quam ipsa sors peti potuerat.] Vid. *L.* 69. §. 2. et *L.* 77. *de jure dot.* (18).

Pactumque id tantum ad exceptionem prodesse,] Pro *id* Bynkersh. [*loc. cit. Cap.* 12.] reponit *ei*, vel *eo*, quod non probo. *Ad exceptionem*, adeoque *ipso jure* non prodesse.

Sed cum sortis petitio dilata sit, consequens est, etc.] Menti contrahentium.

Ut etiam usurae ex eo tempore, etc.] Id est, ex eo demum tempore.

Et, si (19) *ut ille putabat*, etc.] Amicus quidam. Forte specialem intellexit. Ulpianum intelligit Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 95. *error.* 7. Frustra (20). Al. *illi putabant*, ut supra (21).

Non enim in mora *est is, a quo* etc.] Quam exigunt verba *quo post solvam. L.* 126. §. 2. *de V. O.* (22) add. Noodt. *de Foen. et Usur. d. Cap.* 4. in fin.

Sed si quantitatem, etc.] Add. Basilic. *Tom.* III. *p.* 309. Rob. Steph. *sed et.* (23).

Sicut est in fructibus,] Fundi promissi. Post τὸ *fructibus* (.) ponit Rob. Steph. et Bynkersh. *d. loc. Cap.* 14. qui verba priora cum Basilic. Schol. accipit ut objectionem, seqq. ut responsionem. Paulus autem hoc de fructibus adducere videtur, quia hi facilius debentur, quam usurae.

Quo competit usurarum nomine, etc.] D. Goth. *in not.* „ Al. *quod competit* etc." (24). Sic malo. Bynkersh. *d. loc. Cap.* 14. *quae.* Sed sic refertur ad pecuniam omnem debitam usurarum nomine, quod absonum. Idem, *Obs.* VI. 19. illud *pecunia* geminat.

(1) Bynkersh. *Lib. Sing. ad h. l. Cap.* 1. in ej. *Oper. Minor.* mallet *Lib.* III. *Decretorum* Recte tamen eum ab hac crisi abstinuisse, ait Zepernick. *Diatrib. de Judicat. Centumv.* §. 17. adject. Siccam. *de Judic. Centumv. p.* 371. Legem hanc Flor. perquam accurate scriptam esse, ut adeo menda, quae in ea sunt, anteriori Codici origines debere videantur, monet Brenem. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. eamque praeter Noodtium, et Bynkershoekium, *locc. citt.* etiam explicuerunt Cujac. *ad Lib.* III. *Paul. Quaestion.* Balduin. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p* 401. *seqq.* et *p.* 847. *seqq.* Hier. Groslot. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 32. *seqq.* add. Otton. *in Praef. d. Tom. p.* 10. *seqq.* item Guil. Barclaj. in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 893. *seqq.* Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 16. *seq.* Jo. Frid. Böckelman. *ad L.* 40. *de reb. cred.* Lugd. Batav. 1677. Van Eck, *Diss. de Septem damnat. Legib. Pand. Cap.* 2. in Supplem. Thes. Meerman. *p.* 575. *seqq.* Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de Pactis*, §. 311. *p.* 268. *seqq.*

(2) De qua vid. Schulting. *ad Caj. Instit.* II. 9. §. 2. *not.* 25.

(3) Add. Bynkersh. *d. loc. Cap.* 2. Otton. *in Praef. Tom.* V. *Thes. jur. p.* 11. et in *Papinian. Cap.* 14. §. 5. *p.* 515. *seq.* Vid. et Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1414. et Curtium, Εἰκαστῶν, II. 43. in eod. Thes. *Tom.* V. *p.* 182.

(4) De nomine *Aemilii* vid. Otton. *in Papinian. Cap.* 2. §. 2. *p.* 21. et *Cap.* 5. §. 2. *p.* 72.

(5) Add. Otton. *loc. modo cit. Cap.* 14. §. 6. *p.* 525. Sequitur: *Praefecti Praetorio.* Vid. Otton. *d. loc. Cap.* 14. §. 4. *p.* 499. et Bach. *Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 19. *Jurisconsulti.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIII. §. 2. comma post hanc vocem delet, eamque refert ad seq. vocem *cautio*: probante Gluckio, *d. loc. not.* 4. Sed vid. Otton. *loc. modo cit. Cap.* 10. *p.* 238. *seq. Cautio*, id est, scripturа, instrumentum, chirographum. Vid. Cujac. *loc. cit.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 38. §. 2. Otton. in *Praef. Tom.* V. *Thes. jur. p.* 11. add. Bentlej. *ad Horat. Epistol.* II. 1. *vs.* 105. *p.* 628. *seq. Scripsi.* Inepte nonnullos hic adponere *ego*, docet Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *Quin-*

de-

decim mutua. Forte legendum *quindecim millia*, scil. *denariorum.* Vid. seqq. Al. *quindecim millia mutua.* Vid. Otton. *in Praef. Tom.* 5. *p.* 10. add. pro lectione Flor. Averan. *Interp. Jur.* I. 24. §. 4. Quid sit *numerare de domo* pluribus exponit Hubert. *Diss.* II. *de Argentar. Vett. Cap.* 4. §. 5. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 96. et God. Lud. Mencken. *Diss. de Vera indole literarum obligationis et exceptionis non num. pec.* §. 3. *seqq.* citatus a Gluck. *d. loc, not.* 5.

(6) Voces *proba recte* plerosque supervacuas putare, sed invitis Codicibus, notat Brencm. *h.* Vid. de hac clausula Bynkersh. *d. loc. Cap.* 4. et notata superius ad *L.* 19. *de reivind.*

(7) *Futuris*, id est, proximis. *L.* 41. *de V. O.* Basil. *ἐνισταμένων μηνῶν*. Vid. Bynkersh. *d. loc. Cap.* 4. Moris fuisse apud Romanos, stipulationes usurarum non in singulos annos, sed in singulos menses fieri, docet Noodt. *de Foen. et usur.* II. 1. Hinc Horat. *Sermon.* I. 3. *vs.* 87. *Kalendas* vocat *tristes.* add. Jac. Curtium, Εἰκαστῶν, III. 29. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 218. et Averan. *Interpr. Jur.* II. 28. §. 6.

(8) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 38. §. 2.

(9) De quo loco Nepotis vid. Schulting. *d. loc.*

(10) Vid. Cujac. *ad h. l. loc. supra cit.* et ita quoque Hal. et Vulg.

(11) Agnoscit tamen *si die* dici potuisse pro *si ea die*, neque hoc improbabile esse, docet Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(12) *Quoad* dicit Bynkersh. *d. loc. Cap.* 6. Sed neutrum verum: retinet enim Cujacius τὸ *quo*, et *quo post* exponit *quo tardius*, ut ipse quoque Bynkersh. *d. loc.* et Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 4. Gluck. *d. loc. not.* 7. *quo post solvam* interpretatur, *quoad usque sortem integram persolvero.*

(13) Vulg. XXV. Vid. Brencm. *h.* Vulg. sequitur Alciat. *Dispunct.* III. 2. male. Vid. Bynkersh. *d. loc. Cap.* 1. Add. Augustin. *Emendat.* II. 10. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1489. et Otton. *in Praef. Tom.* V. *Thes. jur. p.* 10.

(14) Sequitur: *uti pro Maevio ex summa suprascripta etc.* Hal. et Vulg. *uti Publio Maevio etc.* probante

Bynkersh. *d. loc. Cap.* 8. et Brencm. *h.* *Quoniam numerus mensium* etc. Flor. *mensum*, eamque lectionem defendit Bynkersh. *d. loc. Cap.* 9. Recte. Vid. Brencm. et Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et notata superius ad *L.* 1. *de feriis*, *Tom.* I. *in Addend. p.* 618.

(15) Propter septem haec verba Legem hanc inter Damnatas relatam, ait Bynkersh. *d. loc. Cap.* 10. Idem quoque monuit Otto, *in Praef. Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 10. et Van Eck, *d. loc. p.* 570.

(16) Conf. Schulting. *in Enarr. tit. Pand. de pactis*, §. 9. *et* 10. et *Thes. Controv. Dec.* 7. §. 5. Scil. pacta contractibus stricti juris *ex intervallo* adjecta, neque a parte actoris, neque a parte rei inesse, satis quidem constat; sed quid dicendum sit de pactis *in continenti* adjectis, mire variant Interpretes. Et 1°. quidem quaeritur, an haec pacta insint contractui a parte *actoris*. Alii simpliciter id adfirmant, uti Merill. *Var. ex Cujac.* I. 8. et *Obs.* III. 24. Wissenbach. *in Disp. ad tit. Pand. de pactis*, §. 30. Thomas. *in Schol. ad Prael. Huber. ad eund. tit.* §. 10. Vid. et Jos. Fern. de Retes, *Opusc.* II. 4. *Cap.* 2. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 159. *seqq.* et Charond *Verisim.* II. 9. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 753. Alii distinguunt inter pacta *stipulationi*, et aliis contractibus stricti juris adjecta: uti Bachov. *ad* Πρῶτα *Pand. p.* 525. Bockelman. *de Action. Cap.* 3. *Part.* 9. §. 19. Noodt. *de Pact. et transact. Cap.* 12. Vid. et D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 22. in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 49. Denique alii, et quidem plerique, pacta haec a parte actoris inesse, simpliciter negant, uti Vinn. et Schulting. *locc. citt.* Os. Aurel. *Dispunct.* 8. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 711. *seqq.* Huber. *Prael ad tit. Pand. de pactis*, §. 10. Voet. *ad eund. tit.* §. 7. Bynkersh. *loc. supra cit. Cap.* 10. et *Diss. de Pactis contr. str. jur. in cont. adject.* Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 311. *p.* 267. aliique. 2°. Quaeritur, an insint haec pacta *a parte rei*. Ubi rursus tres potissimum sententiae distinguendae sunt. Alii enim simpliciter id adfirmant, uti Vinn. Huber. Voet. Noodt. Gluck. *locc. modo citt.* Contra, alii id simpliciter negant, uti

Bynkersh. *locc. modo citt.* quem ſequitur Otto, *in Papin. Cap.* 10. §. 5. *p.* 278. et *in Praef. Tom.* V. *Theſ. Jur. p.* 11. item Wachendorff. *Diſſ. de Pactis nudis, Cap.* 2. §. 9. in ej *Triade Diſſ. p.* 515. *ſeqq.* Denique alii diſtinguunt inter pacta *ſtipulationi*, et aliis contractibus ſtricti juris adjecta, exiſtimantes uſu fori obtinuisſe, ut pacta *ſtipulationi* adjecta a parte rei inſint, uti Schulting. *locc. citt.*

(17) Vid. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 5 §. 9. Ipſe quoque Bynkersh. agnoſcit, Florentinam defendi posſe. Apud Hal. τὸ *pecuniae* abest.

(18) Sequitur: *quidam dicebant.* Hal. *dicebat*, forte, quod ſequitur *ut ille putabat*, idque tueri Hotoman. et Ant. Fab. notat Brencm. *h.* Sed perperam, et nihil uſitatius esſe, quam permutari numeros, etiam in eadem periodo, monet Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. de his verbis Perrenon. *Animadv.* II. 11. in Theſ. Otton. *Tom.* I. *p.* 641. *ſeq.*

(19) *Si* pro *etiamſi*, *quamvis* accipit Brencm. *h.* et Bynkersh. *ad h. l. Cap.* 13. add. Duk. *in not. ad h. l.* et notata ſuperius ad *L.* 18. §. 1. *de judic.*

(20) Vid. Schulting. *ad Vit. Ulpian. a Grotio deſcriptam*, in *Jurispr. Antejuſtin. p.* 558. *not.* 4. add. Bynkersh. *ad h. l. Cap.* 13. Otton. *in Papin. Cap.* 13. §. 8. *p.* 407. et in *Praef. Tom.* V. *Theſ. jur. p.* 12. Zepernick. *loc. ſupra cit.* Gluck. *d. loc. not.* 12. *p.* 274.

(21) Zagarum exiſtimasſe, utroque in loco numerum ſive ſingularem, ſive pluralem conſtitui debere, notat Otto, *in Praef. Tom.* V. *Theſ. jur. p.* 11.

(22) Ex qua hunc locum lucem capere, notat quoque Labitt. *in Uſ. Indic. Cap.* 3. §. *ult.* in *Jurispr. reſtit. Wieling. p.* 71.

(23) Varias hujus loci lectiones recenſet Brencm. *h.*

(24) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

L. XLI.

Placebat, debitores quidem, ei (1) *qui ſolvisſent, liberatos esſe;*] Ex aequitate. Vid. §. 10. *Inſt. de mandat.* *Si modo ipſi quoque ignorasſent dominum decesſisſe:*]

Aliud in *institore.* *L.* 17. §. 3. *de instit. act.* Sed is longius a mandatario differt, quam dispensator, ut probant seqq., etsi aliquando late loquendo confundantur. Vid. *L.* 5. §. 1. et *L.* 19. §. *ult.* *de instit. act.* et Cujac. *Tractat.* VIII. *ad African. in expl. h. l.*

Familiae erciscundae quidem actionem non competere coheredibus, sed negotiorum gestorum dari debere.] Ratio est in *L.* 25. §. 15. *et* 16. *fam. ercisc.* Vid. Cujac. *d. loc.* (2).

Quas vero pecunias ipse credidisset, eas non ex majore parte,] Scil. summae. Vid. *L.* 13. *in fin. h. t.*

Quam ex qua ipse heres sit, alienatas *esse.*] Atqui Stichus putavit, illas esse domini. add. *L.* 35. *de adq. rer. dom.* et *L.* 15. §. 2. *de contrah. emt.* Cujacius, *d. loc.* ait id fieri, quia est heres, qui defunctum repraesentat; in Legibus autem objectis major error. Aliter Merill. *Obs.* IV. 32. (3).

Ut credendo nummos (4) *alienaret.*] Non obstat *L.* 19. §. 3. *de donation.* *L.* 33. *de adq. vel am. poss.* Vid. *ibid.*

Neque ut (5) *creditam pecuniam pro parte coheredis peti posse*, etc.] Sed idem juris, quod nummis alienis datis. Vid. Cujac. *d. loc.*

Nam si nominatim, etc. *procul dubio inutiliter esset stipulatus.*] Vid. *L.* 18. §. 2. *de stip. servor.* Male Africano obloquitur Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 487.

Ita hereditati *quoque ex re hereditaria adquiri:*] Ut domino.

Utique si scierint eum sibi coheredem datum;] Vid. *L.* 34. *de stip. servor.* Quod in extraneo necessarium, cum tantum ab apertis tabulis adire potuerit. Vid. Cujac. *d. loc.*

Ut, si suae conditionis (6) *coheredes iste servus habeat, in-*

invicem bona fide servire videantur.] Non *possidere*: id enim requirit animum. Vid. Cujac. *d. loc.*

(1) *Placebat ei, debitores quidem* etc. conjicit Clar. M. Tydeman. Ad verba praecedentia *Kalendario praeposuerat* vid. Cujac. *loc cit.* add. Averan. *Interpr. Jur.* II. 28. §. 5. Noodt. *de Foen. et usur.* II. 1. Westenberg. *in D. Marco*, *Diss.* XXII. §. 4. *p.* 233.
(2) Add. T. L. Prins, *laud. Diss. de iis quae sunt sing. in mutuo*, *Cap.* 3. §. 5. *p.* 44. *seq.* et notata superius ad *d. L.* 25. §. 16.
(3) Aliter etiam Averan. *Interpr. Jur.* I. 16. §. 13.
(4) Flor. *nummo*, sed recentius et recte *s* adscripta. Vid. Brencm. *h.*
(5) Apud Hal. *ut* abest.
(6) Flor. inter verba *conditionis* et *coheredes* olim inserta fuere: *dominica coleretur deberi idem.* Quae cum neque repetita sint, neque anticipata, videri possent alia quaedam excidisse, unde haec pendeant. Vid. Brencm. *h.* qui ait, septem se Codices consuluisse, eosque convenire in lectionem vulgatam; attamen Vat. III. habere: *dominica eo lleretur deberi idem.* quae unde venerint, monente Brencmanno, nemo divinaret, si ipsum Cod. Flor. non contulisset, et simul indubitatum argumentum praebent descripti ex eo Codicis.

L. XLII.

Si decem petiero a Titio, non liberatur Sejus:] Spectat jus vetus, de quo *L.* 28. *Cod. de fidejussor.* ubi abrogatur. (1).

(1) Add. Ant. Fab. *Conjectur.* I. 17. *num.* 4. Sequitur in §. 1. *Labeo ait*, *cum decem curari* etc. Refert haec quoque Ulpianus in *L.* 67. §. 1. *de V. O.* Vid. Walch. *ad Eckhard. Herm. jur.* l. 5. §. 175. ubi etiam alia similia exempla attulit. Flor. *cur* in *curari* recentius et suspensa manu deletum, et reposita *a.* Vid. Brencm. *h.* qui legendum conjicit *dari curari*, ut est in *d. L.* 67. Addit, tres Codices habere *tu dari*, duos *decem dari curari.* Quae posterior lec-

tio videri quoque posset confirmari auctoritate Basilic. *Tom.* III. *p.* 231. Budaeus restituit: *cum decem esse danda curari stipulatus sis.* Vid. Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1414. Sequitur: *quo scilicet significet.* Ita Taurell. Sed clara et intacta scriptura est Flor. *significat*, nec aliter Codd. et editt. teste Brencm. *h.*

TITULUS II.

DE JUREJURANDO, SIVE VOLUNTARIO, SIVE NECESSARIO, SIVE JUDICIALI.

Rubricam hanc se non intelligere, ait Hotomannus [*Epitom. in h. t. Pand.*] Sed fuit sub Justiniano procul dubio trimembris haec divisio jurisjurandi cognita. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 488. add. de ea Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. de reb. cred.* Merill. *Var. ex Cujac.* I. 18. et *Obs.* III. 13. (1) contra quem explicationem singulorum membrorum, quam habet Os. Aurel. *Dispunct.* 18. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 734. *seqq.*] non probo.

In Edicto Perpetuo de *jurejurando voluntario* actum occasione interrogationum in jure faciendarum, de *necessario* hoc loco. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. (2).

(1) Quos sequitur Schulting. *in Thes. Controv. Dec.* 39. §. 1. Alii aliter. Vid. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 789. *p.* 180. *seq.*

(2) Add. Gluck. *d. loc. p.* 178. ubi et de ratione connexionis: de qua vid. et Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* et Nerium, *Analect.* II. 3. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 393. Ad singulas hujus Tituli Leges commentatus est Guil. Barclaj. in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 921. *seqq.*

L. I.

L. I.

Maximum remedium expediendarum litium etc.] Improbatum Platoni, *de Legib. Lib.* XII. *p.* 987. De Pacuvio, a D. Goth. *in not.* laudato, vid. Scalig. *ad Festum*, voc. *manticularum.* Facit huc Sueton. *in Jul. Caes. Cap.* 85. et Paul. *in Sent.* II. 1. §. 1. (1) add. Grotium, *de Jur. B. ac P.* II. 13. §. 13.

Qua vel ex pactione ipsorum litigatorum,] Quo et jusjurandum *necessarium* comprehendit. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Dixi, quid sit jusjurandum* etc. (2).

(1) Ubi vid. Schulting. Quod Gajus hic vocat *jurisjurandi religionem*, Paulum simpliciter dicere *religionem* in *L.* 25. §. 3. *de probat.* notat Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 5. *p.* 224. Ceterum, de vera jurisjurandi notione variant JCti aeque ac Philosophi. Late ea de re egit Gluck. *d. loc.* §. 789. *p.* 182. qui etiam plures alios laudavit, quibus addendus est Jo. Chr. Frid. Meister. *Comm. Philosoph. de jurejurando*, et Jo. Chr. Schwab. *Diss. de eod. argumento*, in Fascic. Diss. a Clar. Curatoribus Legati Stolpiani edit. a. 1811.

(2) Cujus doctrinam non accurate proponit Gluck. *d. loc. p.* 179. *seq.* Paulo aliter Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. p.* 140. qui videtur sub seqq. verbis: *vel ex auctoritate Judicis*, comprehendere jusjurandum *necessarium* et *judiciale.*

L. II.

Jusjurandum speciem transactionis (1) *continet:* etc.] Vid. Fab. *in Cod.* II. 21. *Def.* 2. (2).

(1) Basil. *Tom.* III. *p.* 118. ἔοικε διαλύσει, *transactioni proximum est.*

(2) Add. Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. III.

Ait Praetor: SI IS, CUM QUO AGETUR, CONDITIONE DELATA, JURAVERIT.] Junge *L.* 7. *h. t.* Facit huc M. Senec. *in Praef. Lib.* III. *Controv.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vſ. *Porro ait Praetor* etc. *conditionem* explicat *pactionem:* ego *optionem.* Vid. Briſſon. *de V. S.* voc. *conditio.*

Nec fruſtra adjicitur (1) conditione delata: *nam ſi reus* etc.] Vid. Carpzov. *Defin. Forenſ. Part.* I. *Conſt.* 12. *Def.* 34.

(1) Flor. *adicitur.* Vid. notata ſuperius ad *L.* 1. §. 1. *de Senator.* et *ibid.* in *Add. p.* 615. Ad ſeq. §. 1. vid. Gluck. *d. loc.* §. 799. *p.* 263. et ad ſeq. §. 3. vid. Merill. *Obſ.* VII. 20. add. Labitt. *de Uſ. Indic. Cap.* 5. §. 33. in *Juriſpr. Reſtit. Wieling. p.* 113. et Pothier. *in Pand. Juſtin. hoc tit. num.* 23. De voce *praegnas* et *praegnatem*, ut Flor. ſcriptum est, vid. notata ſuperius ad *L.* 5. §. 3. *de ſtat. hom.* et *ibid.* in *Add. p.* 614. Sequitur: *quaſi calumniae cauſſa ventris nomine fuerit in poſſeſſionem.* Hal. *in poſſeſſione.* Sed vid. notata ſuperius, *Tom.* I. *p.* 3. *ſeq.* Porro in verbis *ex eo editus, an non ſit* Flor. ſubantique post *editus* ſuperſcriptum *ſit.* Vid. Brenceman. *h.* qui vocem *ſit* transponit legens: *ex eo editus ſit, an non.* Vulg. et Hal. *ex eo editus ſit, an non ſit.* Nonnulli Codices habent *editum ſit.* Vid. Brencm. *d. loc.*

§. 4.

Ceterum, ſi ego detuli, ut per Deum (1) *jurares, tu per caput tuum juraſti,*] Junge *L.* 5. *h. t.* Dion. Halicarnaſſ. *Lib.* VI. *p.* 406. ὀμνύειν καθ' ἱερῶν.

(1) Baſ. *Tom.* III. *p.* 119. κατὰ τοῦ θεοῦ. Vid. Brencm. *h.* qui id vertit *adverſus Deum.* Rectius Fabrot. *per Deum*, ut in ſeqq. κατὰ κεφαλῆς σου, *per caput tuum.* et in ſeq. *L.* 5. κατὰ τῆς σωτηρίας σου, *per ſa-*

salutem tuam, et pluribus aliis locis in hoc titulo. *Per Deum* a Triboniano esse, et Ulpianum scripsisse *per Jovem*, censet Raevard. *Varior*. V. 5. ubi formulas jurandi *per salutem tuam*, et *per Jovem* explicuit. Conf. notata superius ad *L*. 2. *de justit*. *et jur*. et *ibid*. in *Add*. *p*. 611. Quae ad *h*. *l*. notavit Const. Land. *Praetermissor*. in Thes. Otton. *Tom*. III. *p*. 1465. non magni monenti sunt.

L. IV.

Vel filiorum tuorum:] Vid. Demosth. *de Fals. Legat*. *p*. 339. Gregor. Nazianz. *Carm*. *Jambic*. *p*. 226. (1).

(1) Add. Grotium, *in Flor*. *Sparsion*. *ad h*. *l*. *p*. 153. Brencm. *h*. citat quoque Plin. *Epist*. II. *ult*. Quinctil. *Inst*. *Orat*. IX. 2. Senec. *Controv*. 27. Böcler. *ad Terent*. *Heaut*. *Act*. V. *Scen*. 4. Vid. et de hac formula jurandi Trotz. *de Memor*. *Propag*. I. 2. *p*. 114. *seq*.

L. V.

Non erit ratum (1) *habendum* etc.] Junge *L*. 3. *h*. *t*. *Quod si exegi*, *ut per salutem tuam* (2) *jurares*, *et jurasti*, *stabitur*: etc.] Formulae hae jurandi Christiano non sunt probandae, quas tamen excusat Huber. *Eun*. *Rom*. *p*. 491. Ceterum, hic agitur tantum de vi in foro, et tempore, quo multi erant adhuc pagani.

(1) Flor. *juratum*: testatur tamen Brencm. *h*. literas *tu* tam antique deletas esse, ut *ratum* merito in contextum sit recipiendum, et sic quoque omnes editiones habere.

(2) Vid. Raevard. *loc*. *cit*. *ad praec*. *L*. 3.

§. 1.

Quod propria superstitione juratum est,] Non tamen illicita forma. Vid. §. 3. *h*. *l*. (1).

Stan-

Standum rescripsit.] Al. *non standum.* Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 492. *seq.* (2).

(1) Add. Otton. *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 7. *p.* 243.

(2) Add. Jauch. *de Negation. p.* 20. Bynkersh. *Obs.* VI. 2. ubi plura de *h. l.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 38. §. 7. *Non standum* etiam habere Cod. Erlang., sed perperam, notat Gluck. *d. loc.* §. 789. *not.* 16. Miror in Corp. Jur. Geb. et Spang. nihil hic moneri.

§. 2.

Dato *jurejurando* etc.] Id est, *praestito.* Plaut. *Mostell. Act.* V. *Scen.* 1. Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. de reb. cred.* (1).

(1) Pari modo in seq. *L.* 9. *pr. et* §. 1. add. Brisson. *de V. S.* voc. *dare, num.* 12. et Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIII. §. 4.

§. 3.

Scilicet improbatae publicae *religionis,*] An *publice?* Sic et Bynkersh. *Obs.* VI. 2. (1).

(1) Probante etiam Brencm. *h.* et Sam. Petit. *Var. Lection.* I. 16. *p.* 67. qui intelligit *religionem Christianam.* Sed vid. Bynkersh. *d. loc.* et *Diss.* II. *de Relig. peregrina,* in ej. *Opusc. var. arg.* Nic. Catharin. *Obs. et Conject.* III. 43. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 789. *religionem publicam* dicit *superstitionem privatam.*

L. VI.

Cum paratus esset adversarius jurare,] Vid. Paul. *in Sent.* II. 1. §. 3. (1).

(1) Ad verba *gratiam ei facit* vid. Burman. *ad Sueton. Tom.* I. *p.* 541. In Inscriptione Legis pro *Lib.* XIX. Hal.

Hal. habet *Lib.* XVIII. probante Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. VII.

Ejus rei, de qua etc.] Junge *L.* 3. *pr. h. t.*

Neque in eum, ad quem ea res pertinet, actionem dabo.] Vid. *L.* 9. *pr. h. t.*

Neque in eos, qui in locum ejus, cui jusjurandum delatum est, succedunt;] Junge *L.* 9. *h. t.*

L. VIII.

Etiamsi in rem successerint.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Igitur pollicetur Praetor* etc. (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. IX.

Nam, postquam etc.] Junge *L.* 7. *h. t.* (1).

(1) Sequitur: *an jusjurandum datum sit*, et in §. 1. *jurejurando dato.* Pari modo scriptum in praec. *L.* 5. §. 2. ubi vid. notata. Etiam in caussis famosis jurisjurandi delationem locum habere, ex seq. §. 2. aliisque locis in jure satis apertum est. Dissentiunt tamen alii. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 799. *p.* 264. *seqq.*

§. 4.

Ego autem puto, hanc replicationem non semper esse dandam;] Add. *L.* 44. *de minor.*

Praeterea exceptio *ista*, etc.] Id est, replicatio.

Statutum tempus] A Triboniano esse videtur (1).

(1) Vid. tamen Bynkersh. *Obs.* VII. 19.

§. 5.

§. 5.

Sed et si quis in fraudem creditorum etc.] Vid. *L.* 3. *quae in fraud. credit.* (1).

(1) Sequitur: *mox*, *bonis ejus* venditis, *experiri volet.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIII. §. 3. ope geminationis legit *venditis is.* Non putem necesse.

§. 6.

Nam actionem mihi parit.] Obstat *L.* 39. §. 1. *de procurator* (1).

(1) Ad quam vid. notata. Ceterum, an jusjurandum in animam alterius, quod vocant, jure civili prorsus non probatur, ut vult Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 38. §. 8., dubitant alii. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 806. *p.* 344. *seqq.*

§. 7.

Ceterum adversus alium si velit praerogativa jurisjurandi uti, nihil ei proderit.] Vid. *L.* 7. §. 7. *de Public. in rem action.* (1).

(1) De voce *praerogativa* vid. J. F. Gronov. *Observat.* IV. 1. *p.* 528. add. Brisson. *de V. S.* in voc.

L. XI.

Sed si possessori etc.] Junge *L.* 9. *h. t.* Al. *Sed et si.* (1).

(1) Ita Hal. Vid. Gebauer. *h.*

§. 1.

Actionem in factum *ei dandam*,] Vi enim sua est tantum personalis. Non obstat §. *ult. h. l.* (1).

(1) Incipit hic §. *Proinde si cum possideret, et deferente petitore* etc. Ubi *τὸ et* malam repetitionem esse literarum finalium vocis antecedentis, recte notat Brencm. *h.* addens, neque Codices, neque editiones illud habere. Simile quid observavimus quoque supra ad *L.* 3. §. 1. *de transaction.* et *L.* 52. §. 1. *fam. ercisc.* In fine §. pro *post jusjurandum delatum* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIII. §. 4. legit *post jusjurandum datum*, id est, praestitum, motus auctoritate Theophili, in Basil. *Tom.* III. *p.* 155. *seq.*

§. 2.

Sed si rerum etc.] Al. *Sed et si.* (1).

(1) *Ita* Hal. Vid. Gebauer. *h.*

§. 3.

Idcirco utilis actio *mihi competit.*] In rem. Sic etiam *L.* 13. §. 1. *h. t.* Non obstat §. 1. *h. l.* (1).

(1) Sequitur: *tuque coepisses petere eam a me.* Taurell. edidit *petere* EAME. add. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* II. 2. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 162. Rucker. *Obs. et Interpr. in Praefat. p.* 10. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 61. *p.* 55. Sed Brencm. testatur, Flor. proprie legi *petereeame*, ultima litera *e* in *petere* praeter rem geminata, et mavult simpliciter legi *petere a me*, ut habent quoque Vulg. et Hal. Vid. Gebauer. *h.* — Ad seq. *L.* 12. pauca notavit Cujac. *ad Lib.* IX. *Julian. Digestor.*

L. XIII.

Utrum alteri totius debitae patronis portionis,] *Utrum alteri ante sibi debitae* etc. Vulg.

An vero dimidiae debitae eis partis etc.] *Debitae et suae partis*, Vulg. Quam lectionem deletis verbis *ei suae* praefert Faber. Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 494. (1).

(1) De varia hujus loci lectione videndus est Brencm. *h.*

Post

Post τὸ *competeret* Hal. addit: *Julianus quaerit.* et in seq. §. 1. pro *Julianus* reponit *Idem*, ut et in seq. §. 2. pro *Idem*, *Item.* Vid. Gebauer. *h.*

§. 1.

Post longi temporis praescriptionem etiam utilem actionem (1) *habere debere.*] Vid. *L.* 11. §. *ult.* et *L.* 29. *h. t.*

(1) Id est, *utilem reivindicationem.* Vid. Maran. *in Paratitt. ad h. t. Pand.* et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de Publ. in rem act.* §. 599. *not.* 3. *p.* 375. *seq.* ubi plura de hoc §. add. Marcil. *ad* §. 4. *Inst. de action.* et Pothier. *in not. ad h. l.* — In seq. §. 2. pro *hoc solo nomine condictione si conveniatur* van de Water, *Obs.* II. 10. *p.* 167. legit: *hoc suo nomine* etc. probante Gluck. *d. loc. hoc tit.* §. 799. *not.* 78. *p.* 265. Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 5. *p.* 225. mavult: *hac*, *suo nomine* etc. aut *hic suo nomine* etc. Pro *se furtum ne fecisse*, ut Flor. legitur, Codices et editiones rectius habere *non fecisse*, notat Brencm. *h.* Etiam Cod. Pand. Erlang. habere *non*, testatur Gluck. *loc. modo cit. not.* 77. Sed Florentinam retinet Brisson. *de V. S.* voc. *ne*, putans, *ne* pro *non* positum, ut etiam alibi fit. add. Marckart. *Interpr. rec. lect. Jur. Civ. p.* 42. Verbum μονομερῆς, quod sequitur, explicat Cujac. *Obs.* IV. 32. Vid. et Alciat. *Dispunct.* IV. 2. et *Parerg.* I. 7. Ant. Augistin. *Emend.* IV. 16. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1552. *et seq.* Jac. Curtium, εἰκαστῶν, I. 42. in eod. Thes. *Tom.* V. *p.* 132. Gluck. *loc. modo cit. not.* 79. *p.* 266. Interpretatio *id est*, *unimembris* a Cod. Flor. abest. Pro *condictio* Flor. scriptum est *condicticio*, forte pro *condicticia*, et ad finem *eo* est superscriptum. Vid. Brencm. *h.* qui inde natum credit, quod tam Codices, quam editi, hic inserant *ei.*

§. 3.

Si vero hoc non fuerit juratum, tunc consequens est, de pretio eum teneri.] Facit huc *L.* 30. *in fin. h. t.*

§. 5.

§. 5.

Quae non esse extra aequitatem posita, non negaverim.] Edictum enim de his non loquitur. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Intellecta hujus actionis forma*, etc. (1).

(1) *Quintum Saturninum*, cujus hic fit mentio, non diversum esse a Claudio Saturnino, censet H. Oosterdyk. *Diss. ad Fragm. quae ex Venulej. Saturnini Libris de Offic. Proconf. supersunt*, *Cap.* 1. §. 3. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 457. Sed vid. Stockman. *ad Bach. Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 24.

§. 6.

Et ita ei superdici προπετῶς μὴ ὄμνυε.] Per Praeconem. Vid. *L.* 16. *Cod. ex quib. causs. infam. irrog.* ibique Gothofred. add. Cujac. *Obs.* VIII. 7. et XIII. 3. Raevard. *Varior.* V. 7. Rad. Forner. *Rerum Quotid.* I. 13. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 140. *seq.*] add. Chrysost. *in Psalm.* 8. *p.* 579. Lucian. *Verar. Histor. Lib.* III. *p.* 683. Dio, *Epit. Lib.* LXXIII. *p.* 838. et *Lib.* LXXVI. *p.* 865. Herald. *ad Apolog. Tertullian. Cap.* 2. *in fin.* (1).

(1) Add. et Petron. *Cap.* XI. in fin. ibique Erhard. Marq. Freher. *Parerg.* II. 20. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 932. *seq.* Jo. Fern. de Retes, *Opusc.* VIII. 17. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 403. Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1414. Duker. *ad Sueton. in Domitian. Cap.* 10. *p.* 918. *seq.* edit. Oudendorp. Otto, *Diss. de Perjur. per genium Principis*, *Cap.* 3. §. 5. in ej. *Diss. Jur. publ. et priv. p.* 284. *seqq.* Interpretatio, *id est*, *temere ne jurato*, abest a Cod. Flor. De *Jurejurando per genium Principis* vid. Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 31. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1151. *seq.* et in primis Otton. *Diss. modo laud.* alios citat Schott. *in Supplem. Biblioth. Lipen. p.* 255. De *poena* perjurii vid. notata superius ad *L.* 21. *de dol. malo.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 39. §. 9.

Otton. *laud. Diss. Cap.* 3. *p.* 277. *seqq.* Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num. ult.* Gluck. *d. loc.* §. 798. *b. not.* 31. *p.* 247. *seq.*

L. XIV.

Paulus Lib. III. *ad Edictum.*] Conf. *L.* 6. §. 2. *de edendo.* (1).

Quotiens (2) propter rem *juratur*, etc.] Secus, si juratur *de calumnia. L.* 16. *L.* 34. §. 4. *h. t.* quod non est *propter rem.* Vid. locum Stephani *in Rhetoricam Aristotelis* apud Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. de reb. cred.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

(2) De scriptura hujus vocis vid. notata superius ad *L.* 2. §. 33. *de orig. jur.*

L. XV.

Idem Lib. VI. *ad Edictum.*] Ubi egit de *cautione judicio sisti.* (1).

Ad personas egregias,] Haec a Triboniano esse, censet Cujac. *ad Cap.* 8. *X. de testib.* ubi etiam de re ipsa.

Domum mitti oportet ad jurandum.] Vid. Tacit. *Annal.* II. 34. Facit huc *Nov.* 124. *Cap.* 1. Idem in alio casu *L.* 12. *Cod. Theod. de Legat. et decret. legation.* [*Tom.* IV. *p.* 631.] (2).

(1) Vid. Cujac. *ad Lib.* VI. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

(2) Add. Henr. Hildebrand. *Diss. de Personis egregiis earumque juribus.* Altorf. 1693. citat. a Gluck. *d. loc.* §. 806. *not.* 9. *p.* 344.

L. XVI.

Ulpianus Lib. X. *ad Edictum.*] Ad Titulum *de calumniatoribus* spectat. (1).

Non

Non compellitur (2) *jurare de rerum amotarum judicio*,] Quia id contra eum non datur. *L.* 2. *L.* 5. §. 1. *et ll. seqq. de obseq. par. et patron. praest.* Vid. Glosf. *h.*

De calumnia non debet jurare.] Vid. *L.* 34. §. 4. *h. t.* (3).

(1) Add. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 1. §. 3. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 8. et Eckhard. *Herm. Jur.* I. 5. §. 192. *p.* 564.

(2) *Compellitur* Hal. Vid. Gebauer. *h.*

(3) Jo. Cannegiet. *ad Coll. LL. Mos. et Rom. tit.* 4. §. 4. *p.* 203. *non debet* explicat *non compellitur*, *nisi id exigatur*, seu *non ultro debet*. Dubito, an recte.

L. XVII.

Jusjurandum, quod ex conventione extra judicium defertur, referri non potest.] Scil. ita, ut is, cui refertur, id cogatur praestare, ut bene Glosf. *ad Cap. ult. X. h. t.* Pari modo *non defertur* dicitur in *L.* 34. §. 2. *h. t.* Multi hic haerent, ut patet ex iis, quae habet Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 21. *Thes.* 6. *Lit. c. et d. p.* 803. (1).

(1) Sequitur in §. 2. *aut curator furiosi prodigive.* Non autem curatoribus minorum, qui sanae mentis sunt, eadem potestas in jure tribuitur. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 39. §. 4.

§. 3.

Procurator quoque quod detulit, etc.] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 12. *Def.* 38. (1).

(1) Add. Cujac. *ad Paul. Lib.* XVIII. *ad Edict. in expl. h. l.* et Schulting. *loc. modo cit.* §. 5. — In seq. *L.* 18. pro *nec postea reus*, etc. Hal. et Vulg. habent *ne postea* etc. et sic etiam Cod. Erlang. teste Gluck. *d. loc.* §. 799. *not.* 59. *p.* 257. *seq.* ubi pluribus de hac Lege egit. De phrasi *liquido jurare* vid. et Westerhov. *ad Terent. Andr. Act.* IV.

Scen. 3. *vſ.* 14. citat. a Trotz. *ad Hugon. de Prima ſcrib. orig. p.* 215. — In ſeq. *L.* 19. inter *ille* et *jusjurandum* Hal. inſerit *autem*. Auctor. *Obſ. Jur. Civ. Cap.* 19. *p.* 115. ope geminationis legit *at ille* etc.

L. XX.

Si peculii adminiſtrationem habuit.] Junge *L.* 22. *h. t.* (1).

(1) Conjunctim de his LL. egit Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict.* add. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 39. §. 3. et Bav. Voorda, *ad Prael. Jan. a Costa ad Illuſtr. quosd. tit. locaque ſel. Jur. Civ. p.* 166. *ſeq.* ubi late egit de quaeſtione, an, et quatenus ſervus jusjurandum deferens domino noceat. — In ſeq. *L.* 21. τὸ *et* non adeo antique ſuppletum eſſe, adeoque ſtellulis includendum, monet Brencm. *h.*

L. XXII.

Quidam etc.] Junge *L.* 20. *h. t.* (1).

(1) Add. notata inferius ad *L.* 5. §. 2. *de pecul.*

L. XXIV.

Religio,] Vid. *L. ſeq.* (1).

(1) Add. notata ſuperius ad *L.* 1. *h. t.* Pro *Libro* XXVIII. in inſcriptione Hal. habet *Lib.* XVIII. probante Cujacio, *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 20. *et* 22. *h. t. in fin.* Pro *referentes* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diſſ.* XIII. §. 4. legit *deferentes*, et ſic quoque Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. Noodt. *ad tit. Pand. de in lit. jurand.* vſ. *Ut abſolvam* etc. Sed *referentes* probat Cujac. *loc. modo cit. in expl. h. l.* add. Idem, *ad Lib.* XXXVII. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 9. *rer. amotar.*

L. XXV.

L. XXV.

Propter religionem] Vid. *L. praec.*

L. XXVI.

Qui jurasse dicitur, nihil refert, cujus sexus, aetatisve sit: etc.] Inepte haec taxat Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 495. (1).

Quamvis pupillus non videatur pejerare, quia sciens fallere non videatur (2).] Add. Carpzov. *Defin Forens. Part.* I. *Const.* 12. *Def.* 42. *seq.* et *Const.* 24. *Def.* 11. *seq.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 39. §. 6. Gluck. *hoc tit.* §. 793. *p.* 205. *seq.* et §. 799. *p.* 275.

(2) Vid. Cujac. *Obs.* I. 21. citatus quoque a D. Goth. *in not.* De constructione *τοῦ quia* cum Subjunctivo vid. notata superius ad *L.* 1. §. 4. *de justit. et jur.*

§. 1.

Et patri et filio dandam exceptionem jurisjurandi.] Jusjurandum igitur hic plus prodest, quam pactum. Vid. Cujac. *ad L.* 17. §. 3. et *ad L.* 23. *de pactis* (1).

(1) Add. Fineſtr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* II. *p.* 943. *seq.*

§. 2.

Jurisjurandi conditio ex numero esse potest videri (1) *novandi, delegandive:* etc.] *Novandi*, si jurem te debere mihi, quod debet Titius. *Delegandi*, si, quod Titio debes, jurem te mihi debere. Vid. Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

Quia proficiscitur ex conventione:] Ut novatio, et delegatio.

Quamvis habeat et instar judicii.] *Accepti*, sive *litis contestatae*, ut *L.* 9. §. 3. *h. t.* Vid. Cujac. *loc. modo cit.*

(1) Non autem vera novatio est. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 39. §. 10. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 18. Huber. *Prael. ad tit. Inst. de action.* §. 15. Gluck. *d. loc.* §. 798. *not.* 65. *p.* 238. Minus recte dissentiunt alii, ut Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 40. et Ant. Faber. *in Ration. ad h. l.*

L. XXVII.

Jusjurandum etiam loco solutionis cedit.] Vid. *L.* 35. §. 1. *L.* 40. *h. t.* (1).

(1) Add. *L. seq.* §. 1.

L. XXVIII.

In (1) *duobus reis stipulandi, ab altero delatum jusjurandum etiam alteri nocebit.*] Ratio in seq. §. 1. (2).

(1) D. Goth. *in not. Al. duobus reis.* Praepositionem *in* omittit Hal. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Cujac. *Obs.* XXII. 7. et *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* Des. Herald. *de Rer. judic. auctorit.* II. 21. §. 6. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1262.

§. 1.

Quod reus juravit, etiam fidejussori proficit.] Vid. *L.* 7. §. 1. *de exception.*

A (1) *fidejussore exactum jusjurandum, prodesse etiam reo*, etc.] Vid. *L. ult.* §. 1. *h. t.*

Non de persona iurantis ageretur.] Quod non fidejusserit. (2).

(1) Hal. *Item a fidejussore* etc. Vid. Brencm. *h.* Hoffman.

man. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIII. §. 3. ope geminationis legit: *ita a fidejussore* etc.

(2) Add. Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* II. *p.* 943. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Negat igitur Praetor* etc. In ſeq. §. 2. Flor. legitur: *quod et in fidejussorem debiti distinguendum est.* Vulg. *in fidejussore*, probante Brencm. *h.* Sed pari modo in *L.* 3. §. 3. *h. t. quasi calumniae caussa ventris nomine fuerit in possessionem.* Ubi vid. notata. Hal. habet: *quod eodem modo et in fidejussore debiti* etc. Verba *et replicatione emendandum* ſuo loco mota eſse, et ponenda post verba: *prodesse debitori meo id non debet*, putat Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 3.

Ex duobus reis promittendi ejusdem pecuniae alter (1) *juravit: alteri quoque prodesse debebit.*] Ratio in *L.* 27. *h. t.*

(1) Hal. *si alter juravit* etc. Vid. Brencm. *h.* Hoffman. *loc. modo cit.* per ἀναδίπλωσιν legit: *juravit, id alteri* etc. add. de hoc §. Noodt. *d. loc.* Vſ. *Superiori* etc.

§. 4.

Si modo eadem quaestio etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 5. *de except. rei jud.* et §. 5. *et* 7. *h. l.* (1).

(1) Add. Noodt. *d. loc.* Vſ. *Sequitur in Edicto* etc.

§. 5.

Quia aliud est furtum fecisse (1) etc.] Facit huc Plaut. *Epidic. Act.* I. *Scen.* I. *vſ.* 10. *Th. Minus jam furtificus sum, quam ante hac. Ep. Quid ita? Th. Rapio propalam.*

(1) Vulg. inſerit: *quam rapuisse.* Vid. Brencm. *h.* —

In seq. §. 7. Hoffman. *loc. modo cit.* pro *debet in actione rerum amotarum defendi*, ope geminationis, legit: *debet et in actione* etc.

§. 8.

Etiamsi ex stipulatu judicatum solvi ob rem judicatam conveniatur,] Non, si ex aliis stipulationis judicatum solvi clausulis. Vid. Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

Potest enim fieri, ut non sit commissa stipulatio,] Forte non interposita.

§. 10.

Posterior causa jurisjurandi potior habebitur.] Facit huc *L.* 27. §. 2. *de pact.* Vid. Cujac. *loc. modo cit.*

Nec tamen praejudicium etc.] Al. *nec tantum* etc. (1). Contrarius casus *L. seq.*

(1) Ita Hal. Vid. Gebauer. *h.* Saepius hae voces confunduntur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 47. *de orig. jur. not.* 11. Verba *ex hac parte* in *pr. h.* §. abundare, observat Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXIX.

Quod si juravi te deferente, etc.] Vid. *L. praec. in fin.*

Et (1) *adversus utilem actionem* etc.] Vid. *L.* 13. §. 1. *h. t.*

(1) Τὸ *et* apud Hal. abest. Vid. Gebauer. *h.*

L. XXX.

Abunde enim sufficere, exonerare petitorem etc.] Hinc pariter volunt, victum jurejurando in expensas non condemnandum. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 31. *Def.* 31. Faber, *in Cod. hoc. tit. Def.* 1.

Nisi

Nisi per id non plene sit victus. Idem, *in Cod. Lib.* VII. *Tit.* 18. *Def.* 60. Vid. distinguentem Grivell. *Decis. Dol.* *Dec.* 10. et Mev. *Decis. Part.* VI. *Dec.* 39. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 19. *Error.* 6. et de jurejurando judiciali, *Error.* 7. (1).

Sed jusjurandum actoris conservari.] Juxta naturam cujusque actionis. Vid. *L.* 13. §. 3. *et* 5. *h. t. L.* 7. §. 7. *de Publ. in rem act.*

(1) Add. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc. tit.* §. 805. *p.* 340. *seqq.* et §. 812. *p.* 395. *seq.* et auctores ibi laud. Verbum *crescit* in initio h. l. Graeci vertunt διπλασιάζεται, *duplatur.* Vid. Leunclav. *Notator.* II. 37. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1513. Ceterum, putant nonnulli, actionem dupli adhuc competere, si actor, omissa actione ex jurejurando, onus probandi velit in se suscipere, uti Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* et Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. Tom.* I. *p.* 358. Sed vid. Gluck. *d. loc. tit. de Judiciis,* §. 501. *not.* 76. *p.* 187. et auctores ibi citatos.

§. 1.

Nisi ex caussa furtiva,] Vid. *L. ult. de condict. furtiv.* (1).

(1) Sequitur: *vel propter moras.* Ita Flor. Hal. *moram.* Vid. Gebauer. *h.*

§. 5.

Si juravero usumfructum etc.] Facit huc *L.* 13. §. 3. *et* 4. *h. t.*

L. XXXI.

Admonendi sumus etc.] Triboniano hanc Legem adscribit Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 19. *Error.* 1. *seqq.*

Ex integro caussam agere,] Tanquam sententia non valente. Facit huc *L.* 25. *de dol. mal.* ut et *tit. Cod. si ex fals. instrum.* add. Donell. *ad L.* 3. *Cod. de reb. cred.* et *in Comm. Jur. Civ.* XXIV. 19. *fin.* ibiq. Hilliger. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 15. *Def.* 5. Mev. *Decis. Part.* I. *Dec.* 13. (1).

Si quis nova instrumenta se invenisse dicat, quibus nunc solis usurus sit.] Haec egregie enucleat Faber, *d. loc. Error.* 5. *num.* 9.

Solent enim saepe Judices in dubiis caussis, etc.] Vid. LL. Wisigoth. II. 22. Merend. *Controv. Jur.* X. 45. (2).

Quod si alias inter ipsos etc.] Latius haec accipit Faber, *d. loc. Error.* 5. *num.* 7. *seqq.* et quaedam captat. (3).

(1) Vid. et Cujac. *Obs.* XVIII. 35. et Gluck. *d. loc. hoc tit.* §. 798. *b. p.* 251. *seqq.*

(2) Quae *caussa dubia* habenda sit, varie definitur ab Interpp. Vid. Donell. *ad L.* 3. *cod. de reb. cred.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 40. §. 7. Noodt. *Probab.* III. 6. et *ad h. t. Pand.* Vs. *Exposito jurejurando* etc. Brenćman. *de Legum inscript.* §. 29. in *Jurispr. restit.* Wieling. *p.* 175. Bronchorst. *Enantioφ. Cent.* II. *Assertion.* 93. Vinn. *Sel. Quaest.* I. 44. Gluck. *d. loc.* §. 811. *p.* 374. *seqq.* qui etiam alios laudat, et *ibid. p.* 372. *seqq.* et *p.* 380. *seqq.* late disquirit, an jusjurandum *suppletorium* et *purgatorium*, ut vocant, jam Jure Romano receptum fuerit, citatis etiam ab utraque parte auctoribus.

(3) *Retractare* notat iterum examinare. Vid. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 551. add. Brisson. *de V. S.* in voc. Hal. in margine ad hoc verbum notavit: *alias restaurare.* Vid. Gebauer. *h.* — Ad seq. *L.* 32. vid. van Nispen, *Diss. ad Modestin.* IX. *Libb. Different. Cap.* 4. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 34. *seq.*

L. XXXIII.

Qui per salutem suam jurat, etc.] D. Goth. *in not.* Ju-

Jurabant per salutem suam quoque Veteres. etc. *Religiosissimum vero erat parentum jusjurandum, ut superstites filios relinquerent,* etc. Tanquam per votum scilicet, per quod jurare olim in more. Vid. Valef. *ad Amm. Marcellin. Lib.* XXIV. *p.* 397. *seq.* Dio, *Lib.* L. *p.* 422. Lucian. *Cataplo*, *p.* 430. Quinctil. *Declam.* XII. *p.* 257. add. exemplum apud. Jac. Gothofred. *ad L.* 4. *Cod. Theod. de accusation.* [*Tom.* III. *p.* 9.] Sozom. *Hist. Eccles.* VII. 19. ubi Valef. Chrysost. *de Statuis*, XX. *p.* 598.

Licet per Deum jurare videtur. (1)] Et servare id debet. *L.* 5. §. 1. *h. t.* Vid. *Cap.* 26. *X. h. t.* Grot. *de Jur. Bell. ac Pac.* II. 13. §. 11. Matth. *de Criminib. Lib.* XLVII. *Tit. ult. Cap.* 1. *num.* 4. (2).

(1) Add. Grotium, *in Flor. Sparsion. ad h. l. p.* 153. Hal. *videatur.* Sed vid. notata superius ad *L.* 31. *de Legib: not.* 2. in fin.

(2) Vid. et Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thef. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1355. et Raevard. *Varior.* V. 5.

L. XXXIV.

Non erit tutus per relationem: etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Similis observatio* etc. (1).

(1) Add. Barclaj. *ad L.* 6. *h. t.* in Thef. Otton. *Tom.* III. *p.* 930. *seq.* De verbo *certiorare*, quod sequitur, vid. notata superius ad *L.* 20. §. 11. *de hered. petit.* Basil. *Tom.* III. *p.* 128. habent: ἐπὶ τῷ ἀκριβῶσαι, *ad rem accurate expendendam.* Vid. Brencm. *h.* Additur in seq. §. 2. *Pupillo non defertur jusjurandum.* Scil. hoc cum effectu, ut cogatur illud praestare, vel referre. Vid. Huber. *in Praelect. ad h. t. Pand.* §. 10. Noodt. *ad eund. tit.* Vf. *Igitur ut* etc. Gluck. *d. loc.* §. 793. *p.* 206. ubi etiam alios laudat, et §. 799. *p.* 276. add. notam Schulting. *ad praec. L.* 13. *pr.*

§. 4.

§. 4.

Hoc jusjurandum de calumnia neque patrono, neque parentibus remittitur.] Giphan. *ad L.* 2. *Cod. de jurejur. propter calumn. p.* 130. haec et §. *seq.* adscribit Triboniano, respicienti ad *d. L.* 2. §. 4. *Cod.* et *Nov.* 49. *Cap. ult.* ut fecit *L.* 44. §. 4. *fam. ercisc.* Sed jusjurandum hoc longe ab illo diversum, adeoque intolerabilis foret haec Triboniani ἀβλεψία. add. Bynkersh. *Obs.* VII. 9. (1). Verba *de calumnia* delet Reinold. *ad Mercer. Conciliator. Cap.* 3. *not.* 90. *p.* 70. ut repetitum ex praecedentibus, et exponit hoc ex *L.* 14. *h. t.* Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Pergit Praetor* etc. ait, Edicti verba neminem excipere, licet aequitas hoc faciat. (2). Hal. *aeque patrono et parentibus.* Vid. D. Goth. *in not.* (3). Facit huc *L.* 14. *h. t. L.* 8. §. 5. *qui satisd. cog.* Leonin. *Emendat.* V. 20. *aeque patrono parentibusque* (4).

(1) Vid. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 40. §. 3. et Gluck. *d. loc.* §. 809. *p.* 365. Praecedit in Lege: *deinde sic ei jurabitur.* Ubi τὸ *sic* explicandum per *tunc*, aut potius abundare, monet Bynkersh. *Obs.* I. 23. in fin.

(2) Aliter Meyer. *in Colleg. Argentor. hoc tit.* §. 16. qui τὸ *remitti* explicat per *referre*: quod maxime arridet T. J. A. Pagenstecher. *Spec. de Violent. emendat. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 102. Aliter rursus Forner. *Selection.* II. 4. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 50. exceptionem statuens in *d. L.* 34. Aliter iterum Wieling. *in Praetermiss. ad Labitt. et Schmucc. p.* 211. *seq.* qui *d. L.* 34. intelligit de casu, quo nulla in ipsa caussa adest fraudis vel doli suspicio, sed unice de rei agitur veritate: cui adsentitur Adr. Heckenhoek. *Spec. contin. sel. quaed. in Jur. publ. et civil. observat. Sect.* II. §. 7. Lugd. Batav. 1746. Sed has interpretationes examinaruut Otto, *in Praef. Tom.* II. *Thes. Jur. p.* 15. et Eckhard. *in Herm. Jur.* I. 7. §. 283. ibiq. Walch. Aliter etiam Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 4.

§. 4.

§. 4. *p.* 202. *seq.* et Jo. Gotfr. Sammet. *Opusc. p.* 32.

(3) Sic edidit quoque Pothier. *Pand. Justin. hoc tit. num.* 28. et legit etiam Schulting. *Thes. Controv. d. loc.* addens ita quoque habere Codicem MS., quem vidit Charond., et affirmative locum hunc etiam versum esse in Basilic.

(4) Sic habuisse Vulg. et Steph. ante Hal. notat Brencm. *h.* addens in ipso Cod. Flor. secundum illud *neque* jam pridem uncis inclusum esse, adjecto *que* ad *parentibus*. Pari modo etiam legi in Cod. Pand. Erlang. testatur Glück. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de justit. et Jur. p.* 236. et *hoc tit.* §. 809. *p.* 367. eamque lectionem probat quoque Cujac. *ad Lib.* III. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 14. *h. t. Aeque patrono atque parentibus* Accurs., probante Otton. *loc. modo cit.* Eckhard. *d. loc.* et I. 2. §. 51. ibiq. Walch. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 297. *seqq.* Val. Guil. Forster. *de Juris interpr.* I. 2. *num.* 14. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 961. Leunclav. *Notator.* II. 37. in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 1513. Glück. *d.* §. 809. *p.* 367. *seq.* qui etiam alios laudat. *Aeque* legit quoque Hopp. *ad Prooëm. Instit.* §. 2. *in fin.* Mercer. *loc. modo cit. aeque patrono, aeque parentibus.*

§. 5.

Conceptio ejus in arbitrio judicantis est.] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I. *Const.* 15, *Def.* 9. Fab. *Cod. tit. de reb. credit. Def.* 10. (1). Pro *in arbitrio* Flor. et Char. *arbitri*, id est, *arbitrii* (2).

(1) Add. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 13.

(2) *In arbitrio* Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* De voce *juramenti* vid. Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1415. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Igitur ut subducamus* etc. Conrad. *Parerg. p.* 524. et de voce *conceptio* vid. Duker. *ad Flor.* IV. 12. 15. *p.* 867.

§. 6.

§. 6.

Solvere, aut jurare cogam.] Vid. *L.* 28. §. 2. *de judic. L.* 9. *Cod. de reb. cred.* Excepti tamen Flamines Diales, et Virgines Vestales. Vid. Gell. *Noct. Attic.* X. 15. in fin. — Jusjurandum necessarium igitur et *in jure* deferri potest. Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 11. *Inst. de action.* Imo hic tantum, non vero *in judicio* id fieri potuisse, putat Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 21. *Thes.* 9. *Lit. c. p.* 817. *seq.* (1). Quod in Judiciis Centumviralibus tamen non ita se habuit. Vid. Senec. *Praef. Lib.* III. *Controv.* et Sueton. *de Claris Rhetor. Cap.* 6. Sed de ordinariis judiciis maxime videtur sensisse Bachovius, eoque refer Plaut. *in Radent. in Prolog. vs.* 14.

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 40. §. 1. Ad seqq. verba: *si non jurat* etc. vid. Gluck. *d. loc.* §. 802. *not.* 84. *p.* 360. *seq.* ibique cit. Ferd. Aug. Hommel. *Diss. de Poena jurare nolentium.* Lips. 1748.

§. 7.

Datur autem et alia facultas reo, etc.] Add. Quinctil. *Inst. Orat.* V. 6.

Judicium ei Praetor non dabit:] Vid. Fab. *in Cod. tit. de reb. cred. Def.* 39. (1).

(1) Sequitur: *si conditionis, quam ipse detulit* etc. Hal. *si conditione* etc. et τὸ *sibi* omittit. Vulg. *si conditionis nomine*, etc. Vid. Brencm. *h.* Florentina recta. Τὸ *nomine* saepius supplendum. Vid. Duker. *ad Liv.* III. 56. §. 4.

§. 8.

Non semper autem consonans est, etc.] Fab. *Conject.* XVI. 12. hunc §. adscribit Triboniano; sed vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Igitur ut* etc.

For-

Forsitan ex diversitate rerum vel personarum, quibusdam emergentibus, etc.] Modo ad eundem finem tendant. Casus elegans apud Fab. *Cod. h. t. Def.* 19. (1).

Ideoque si quid tale inciderit, etc.] Haec Triboniano adscribit quoque Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 21. *Thes.* 9. *Lit. c. p.* 818. Sed non probat. (2).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) De voce *conceptio* vid. notata ad praec. §. 5.

§. 9.

Cum res in jusjurandum etc.] Hunc etiam §. Triboniani esse, censet Jan. a Costa, *ad* §. 11. *Inst. de action.* (1).

(1) Vid. et Bachov. *loc. modo cit.* et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 40. §. 1. *in fin.* et *ad Paul. Sent.* V. 32. §. 1. *not.* 2. *in fin.* in *Jurispr. Antejust.* *p.* 530.

L. XXXV.

Tutor pupilli, omnibus probationibus aliis deficientibus (1), etc.] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I. *Const.* 14. *Def.* 12. et an ipsi referri queat, *ibid. Def.* 13.

Quandoque enim] *Quandoquidem* legit Herald. *de Rer. judic. auctorit.* II. 21. §. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1262.] (2).

(1) Hinc colligunt, etiam eum, qui nihil probavit, jusjurandum necessarium recte deferre. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 40. §. 2. add. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 12. et quos plures citat Gluck. *d. loc.* §. 800 *not.* 40. *p.* 285. In inscriptione Legis pro *Lib.* XXVIII. Hal. habet *Lib.* XVIII. probante Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*
(2) Basilic. *Tom.* III. *p.* 129. habent: Τότε γὰρ ἀποκλείει τῷ ἀνήβῳ, *tunc enim agenti pupillo actio denegatur.* add. Gluck. *d. loc.* §. 799. *not.* 61. *p.* 259. *seq.*

§. 1.

§. 1.

Sive pro solutione,] Vid. *L.* 27. et *L.* 28. §. 1. *h. t.*

§. 2.

Qui non compelluntur Romae judicium accipere, etc.] Vid. *L.* 28. §. 2. *de judic.* et vid. ad *L.* 38. *h. t.*

L. XXXVI.

Exceptio cessabit,] Facit huc *L.* 28. §. 4. *seqq. h. t.*

L. XXXVII.

Consequens est, ut debeat denegari ei actio:] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I. *Const.* 12. *Def.* 28. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* V∫. *Pergit Praetor* etc.

L. XXXVIII. (1).

Nec jusjurandum referre.] Necessarium scil. Nisi sit casus, quo quis non cogitur judicium suscipere, ut *L.* 14. §. 1. *Cod. de non num. pec.* add. Sande, *Decis.* I. 11. *Def.* 1.

(1) Cujac. *ad Lib.* XXXVII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* jungit *L.* 9. *rerum amotar.* — Ad seq. *L.* 39. vid. Cujac. *ad Julian. Lib.* X. *Digest.* Perperam enim in edit. S. van Leeuwen haec Lex inscribitur: *Julianus Lib.* XXX. *Digestorum.*

L. XL.

Est enim hoc acceptilationi *simile.*] *Solutioni L.* 27. *h. t.* (1)

(1) Add. Cujac. *ad Julian. Lib.* XIII. *Digest. in expl. h. l.*

L. XLI.

L. XLI.

Labeo, etiam absenti, etc.] Raevard. *Varior.* V. 2. Legem hanc accipit non de delato, sed de jam praestito jurejurando. Minus bene. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Deinde ait Praetor* etc. (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XLII.

Pupillus juravit, se dare non oportere: etc.] Vid. *L.* 28. *pr. h. t.*

Et convenit, ut ab omni conditione *discederetur*, etc.] *contentione* (1), et sic quoque mox, legit P. Faber, *Semestr.* II. 16. et III. 24.

Et soluta pecunia repeti poterit.] Sed, an ea non poterit repeti vel absque hoc jurejurando. Vid. *L.* 41. *de condict. indeb. L.* 59. *de oblig. et act.* Sed pone pupillum, vel alium per errorem eam solvisse.

Ab omni conditione *discederetur*:] *Contentione*, P. Faber. Vid. supra.

(1) Sic quoque Vulg. Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 1. pro *se dare non oportere* Hal. perperam habet: *se dare oportere.* Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* IV. *ult.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1555. et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 93. *Atquin* hic dici pro simplici *at*, seu *tamen*, *attamen*, notat Jac. Gothofred. *Diss. de Elect. mag.* etc. in ej. *Oper. Minor. p.* 530. In §. 2. pro *cujus nomine jurandum fuerit* Hal. edidit *juratum fuerit*, et sic rescribendum, dicit Brencm. *h.* Et in §. 3. pro *fidejussor tutus sit* Hal. habet *tutus sit.* Vid. Geb. *h.*

TITULUS III.

DE IN LITEM JURANDO.

Cicero *jurare in litem* videtur accipere pro *jurejurando in judicio praestito asserere.* (1).

(1) Secundum Ernest. *in Clav. Cicer.* voc. *jurare*, Ciceroni *jurare in litem* est *sibi deberi jurejurando confirmare litis obtinendae caussa. Litem* hic significare *rem in judicium deductam*, notant Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* et Noodt. *in Comm. ad eund. tit. in pr.* *Rem in judicium deductam*, *vel id quod interest*, Cujac. *in Recitat. Solenn. ad h. t. Cod.* add. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 813. *not.* 92. *p.* 399. qui *ibid. p.* 398. *not.* 91. praecipuos, qui de jurejurando in litem egerunt, auctores laudavit. Non male illud dividi in jusjurandum *affectionis* et *veritatis*, docet Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 1. add. Gluck. *d. loc. p.* 405. *fin. et seq.* qui etiam alios citat, et *ibid.* §. 816. *p.* 462. *seqq.* docet, jusjurandum affectionis non abrogatum esse per *L. unic. Cod. de sent. quae pro eo quod int.*

L. I.

Ulpianus Lib. LI. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 13. *de jurisdict. L.* 6. *de cap. minut. L.* 59. *de judic. L.* 55. *de re judic. L.* 179. *de V. S. L.* 37. *de reg. jur.* (1).

Rem in judicio deductam etc.] Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. casum ponit ex *L. ult. de fidejussor.* et *L.* 60. §. 1. *ad L. Falcid.* (2).

(1) Vid. Noodt. *loc. cit.*
(2) Sequitur: *quia crescere condemnatio potest ex contumacia* etc. Hal. *quia crescere poterit contumacia* etc. Vulg. *quia crescere ejus contumacia potest* etc. Vid. Brencm. et Geb. *h.*

L. II.

§. 1.

Veluti cum culpa *non restituentis*, etc.] Vid. *L.* 4. §. *ult. h. t.* (1).

(1) Sequitur: *cum vero dolus, aut contumacia* etc. Sub *dolo* etiam comprehendi *latam culpam*, docet Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 6. *Dolum* autem et *contumaciam* non differre, putat Gluck. *d. loc.* §. 813. *not.* 5. *p.* 406.

L. III.

Nisi forte de eo quis juret, etc.] Vid. Ant. Fab. *Conjectur.* XVI. 6. §. 10. et, *de Errorib. Pragm. Dec.* XVII. *Error.* 9. putat, haec esse a Triboniano (1).

(1) Vid. de hac Lege quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nec difficile* etc. Pro *adnegata*, ut Flor. in fin. Legis scriptum est, Hal. habet *denegata*. Sed è septem Codicibus, quos consuluit, nullum *denegata* habere, sed omnes *abnegata*, testatur Brencm. *h. l.*

L. IV.

Idem Lib. XXXVI. *ad Edictum.*] Ubi de *actione tutelae* egit.

Si impubes est,] *Si*, id est, *quia*, juxta nonnullos ad *L.* 122. §. 4. *de verb. oblig.* (1).

Sed ad domini, cujus nomine tutelae ratio postuletur.] Ab ipsis curatoribus, si quid male egerint.

(1) Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 44. in fin. add. Alciat. *Parerg.* IX. 15. Alii hoc loco, quemadmodum et alibi, *pupilli* nomine etiam *puberem* contineri, censent. Vid. Finestr, et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 267. Sequitur: *vel matrem pupilli admittendam.* Ratio, quoniam mater non erat domina litis, nec tempore

Ulpiani tutrix esse poterat. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 814. *not.* 97. *p.* 451.

§. 2.

Jurare autem in infinitum *licet.*] Id est, *indefinitum.* add. *L.* 68. *de reivind.* (1).

Sed, an Judex modum jurijurando etc.] Haec omnia Fab. *in Ration. ad h. l.* et *de Errorib. Pragm. Dec.* XVIII. *Error.* 4. *et* 9. et *Conjectur.* VI. 17. Triboniano adscribit: contra quem disputat Huber. *Eun. Rom. p.* 497. *seq.* Vid. et Vinn. *Sel. Quaest.* I. 45. et Bachov. *de Action.* VII. 13. (2).

Idem possit et taxationem *jurijurando adjicere,*] Vid. *Nov.* 53. *Cap.* 1. *L.* 3. §. 2. *ad exhibend. L.* 18. *de dolo malo.* Facit huc Festus, voc. *Taxat.*

(1) Et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 8.
(2) Vid. et Schulting. *loc. modo cit.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Jurat igitur* etc. Gluck. *d. loc.* §. 817. *p.* 467. *seqq.*

§. 3.

Item videndum, an possit Judex, qui detulit jusjurandum, etc.] Per interlocutionem.

Et magis est, ut — possit.] Vid. *L.* 5. §. 2. *h. t.* Donell. *Comm. Jur. Civ.* XXVI. 11. adeoque opus non est, ut taxatio jusjurandum praecedat, ut male putat Carpzov. *Definit. Forens.* Part. I. *Const.* 23. *Def. ult.* (1).

(1) Jurijurando affectionis ob *culpam levem* locum non esse, ex seq. §. 4. aliisque locis recte colligunt Schulting *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 6. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Obtinet igitur* etc. aliique. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 815. *p.* 455. *seqq.*

L. V.

L. V.

Et in bonae fidei *judiciis in litem juratur.*] Non *strictis*, et quando in bon. fid. judiciis, non definit. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Postremo ait Marcianus* etc. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 3. *seqq.* In quibus actionibus jusjurandum in litem affectionis locum habeat, late quoque disquirit Gluck. *d. loc.* §. 813. *p.* 415. *seqq.* qui etiam alios laudat. add. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.*

§. 1.

Sed Judex potest praefinire etc.] Vid. *L.* 4. §. 2. *h. t.* Hunc §. et sequentem a Triboniano esse, vult Ant. Faber. Dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 498. *seq.* (1).

Licuit enim et a primo nec deferre.] Exstante re, quo casu adhibere potest remedium *L.* 68. *de reivind.* Vid. Duaren. *ad h. t. num.* 29. *A primo*, id est, ab initio. Sic Cicero, *de Finib.* IV. 13. ubi vid. Gronov. (2).

(1) Vid. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 9.
(2) Add. Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 2.

Licet Judici vel absolvere, vel minoris condemnare.] Vid. *L.* 4. §. 3. *h. t.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 9. — In seq. §. 3. in verbis: *haec enim Judex aestimat*, Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Obtinet igitur* etc. pro *haec* legit *hanc*. Sed vid. Marckart. *Interpr. rec. Lect. Jur. Civ.* I. 20. §. 4. *p.* 134. et Gluck. *d. loc.* §. 815. *not.* 6. *p.* 456.

§. 4.

Plane interdum et in actione stricti judicii *in litem ju-*

randum est; etc.] Idem in bonae fidei actione. Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 17. *Error.* 6. *Error.* 8. *num.* 4, et *Error.* 10.

Quia Judex aestimare, sine relatione jurisjurandi, etc.] Sic *L.* 4, §. 1. *de act. emt. vend.* *Relatione*, id est, *delatione.* Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ut absolvam* etc. (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc* §. 813. *p.* 425. et §. 814. *p.* 445. *Delatione* habent Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* — De seq. *L.* 6. vid. Cujac. *ad Lib.* XXVI. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 12. §. 5. *ad exhib.* et de seq. *L.* 7. vid. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 3. et Gluck. *d. loc.* §. 814. *p.* 447. *seq.* ubi etiam monet, vocem *denique* hoc loco accipiendam esse sensu *ideo.* Conf. notata superius ad *L.* 1. *comm. divid.* et *L.* 3. §. 15. *ad exhib.*

L. VIII.

Respondi: non est aequum, pretio etc.] Vid. *L.* 8, §. 1. et *L.* 9. *rerum amot.* et *L.* 25. §. 1. *solut. matrim.* (1).

Potestate petitori in litem juranti concessa.] An *jurandi* (2).

(1) Praecedit: *utrum — condemnari debet?* Hal. *debeat.* Sed vid. notata superius ad *L.* 2. §. 2. et ad *L.* 52. §. 1. *ad L. Aquil.*

(2) Sic legitur in Corp. Jur. Geb. et Spang. Taurell. edidit *juranTi.* Ex vicinitate literarum *T.* et *D.* gerundia in *di* saepe posita reperiri pro Dativo Participii Praesentis, et vicissim, exemplis docuit Best. *de Rat. emend. Leg. Cap.* 1. §. 3. *num.* 10. *p.* 15.

L. IX.

Cum furti agitur, etc.] *Actione furti.* Ant. Fab. *Conject.* XVI. 11. *num.* 15. et *de Errorib. Pragm. Dec.* 17. *Error.* 3. *num.* 12. et *Error.* 5. et *Error.* 6. *num.* 16.

Matth.

Matth. *de Criminib. Lib.* XLVII. *Tit.* 4. *Cap.* 3. *num.* 1. (1). De *condictione furtiva* legem hanc intelligit Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 92. *Error.* 8. *num.* 5. et *de Action.* V. 10. *p.* 179. (2).

(1) Item Vinn. *Partition. Jur.* IV. 23. et Voet. *ad h. t. Pand.* §. 1. add. Calder. *Var. Lection.* IV. 1. in Thes. Meerman. *Tom.* III. *p.* 651. et Gluck. *d. loc.* §. 813. *p.* 419. *et p.* 426.

(2) Item Balduin. *in Jurispr. Mucian.* in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p.* 553. Labitt. *in Usu Indic. Pand. Cap.* 4. §. 1. in *Jurispr. Restit.* Wieling. *Part. Posterior. p.* 72. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 45. Finestres. *in Hermogenian. Tom.* I. *p.* 615. aliique. De utraque hac actione Legem intelligunt van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 4. *p.* 265. *seqq.* et Wieling. *in Praetermiss. ad Labitt. et Schmucc. p.* 225. — Ad seq. *L.* 10. vid. Merill. *ad Lib.* I. *Quaest. Callistr.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 618. *seq.*

L. XI.

De perjurio ejus, qui ex necessitate juris etc.] Vid. Vinn. *Sel. Quaest.* I. 45. (1).

Quaeri facile non solere.] Aliud, an non modum excesserit. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* circa fin.

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. *ult.* et Gluck. *d. loc.* §. 814. *p.* 454. Pauca tantum ad hanc Legem notavit Cujac. *ad Lib.* III. *Paul. Responsor.*

TITULUS IV.

DE CONDICTIONE CAUSSA DATA CAUSSA NON SECUTA.

Basil. *Lib.* XXIV. *Tit.* 1. *περὶ ἀπαιτήσεως πράγματος δοθέντος, πράγματος μὴ παρακολουθήσαντος.* Non recte inscriptionem explicat Donell. *Comm. Jur. Civ.* XIV. 26. *fin.* Al. *de condictione caussa dati* etc. (1). Facit huc *L. ult. h. t.*

(1) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 42. §. 1. Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.* nullo sensu hunc titulum ita inscribi ait, et legere mavult *sub caussa dati*, yel *ob caussam dati*. Sed vid. Schulting. *d. loc* qui rem bene exposuit. Add. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 820. *not.* 24. *p.* 10. Egit de hac condictione Ios. Fern. de Retes, *Opusc.* II. 2. *Cap.* 1. *seqq.* in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 118. *seqq.* alios etiam citat Gluck. *d. loc. not.* 22. *p.* 9. Unde nascatur, variant Interpp. Vid. Schulting. *d. loc.* §. 2. et Gluck. *d. loc.* §. 822. *p.* 25. *seq.*

L. I.

§. 1.

Si parendi conditioni caussa, etc.] Frustra Autumnus, et alii hoc carpunt. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 499. *seq.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 821. *not.* 31. *p.* 17. *seq.* Ad seq. *L.* 2. vid. Finestres. et de Monzalv. *in Hermogen. Tom.* I. *p.* 434. *seqq.*

L. III.

L. III. (1)

(1) Ad *pr. h. l.* vid. Ant. Fab. *in Ration.* citat. a Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 42. §. 6. et de Retes, *loc. modo cit. Cap.* 1. §. 12. *p.* 120. *Quasi decidi*, id est, perinde est ac si transegissem. Vid. D. Goth. et Pothier. *in not. ad h. l.* Hal. habet *qua quasi* etc. quod probat Gebauer. *h.* Porro pro *ut ne eatur* etc. Hal. habet *ut non eatur* etc. Sed pari modo scriptum in *L.* 13. §. 2. *de jurejur.* ubi vid. notata.

§. 2.

Aut si me poeniteat (1) condicere possum.] Vid. *L.* 5. §. 1. *h. t.*

(1) Flor. *paeniteat*, et sic passim ibi scribitur. Vid. Brisson. *de V. S.* in voc. De qua scriptura vid. Cellar. *de Orthograph. Latin. Tom.* II. *p.* 315. voc. *poena.* Verba *possum condicere*, priore loco posita, apud. Hal. absunt. Vid. Gebauer. *h.*

§. 3.

Inhibenda erit repetitio, nisi (1) paeniteat:] Hinc restringe *L.* 19. *pr. de reb. cred.* (2).

Si minus, cessare.] Vid. *L.* 5. *pr. et* §. *ult. h. t.* Scil. cum coepit interesse accipientis, ut *d L.* 5. *pr. et* §. *ult.* et de tali casu agitur etiam seq §. alioquin possit repetere, non, ut non secuta caussa, sed ex capite poenitentiae (3). Neque sic opus est dicere, sententiam Proculi hic tantum referri, non probari, ut volunt, quos citat Wissenbach. *in Disp. ad tit. Pand. de rer. permutat.* §. 5.

(1) Hal. et Vulg. inserunt *me.*
(2) Ad quam vid notata.
(3) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 42. §. 8. *seqq.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Igitur*, *ut* etc. et *Probab.* IV. 5. §. 2. Voet. *ad eund. tit.* §. 4. et Zoes. *ad*

ad eund. tit. §. 5. Varias Interpretum distinctiones recenset Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 3. add. Gluck. *d. loc.* §. 823. *p.* 37. *seqq.*

§. 4.

Ultro tibi competere actionem,] Ad quid, vid. *L.* 5. *pr.* et §. *ult. h. t.*

Quae ex hoc contractu nascitur, id est, condictionem,] Haec verba non reperiuntur in textu Basilic, quae tantum habent: ἐνάγομαι καὶ ἀποθανόντες αὐτοῦ. Schol. tamen Basilic. mentionem faciunt κονδικτικίου, et revera competit *praescriptis verbis actio*, ut et notat Vinn. *de Pactis*, *Cap.* 6. *num.* 7. Sed nodum non solvit. Vereor, ne interpolatus sit textus: dicitur tamen actio praescriptis verbis *incerti condictio* in *L.* 19. §. *ult. de precar.* Ceterum, a mala manu esse verba *id est, condictionem*, censet quoque Huber. *Eun. Rom. p.* 503. (1) Chesius, *Different. Jur. Cap* 51. [in Jurispr. Rom. et Att. *Tom.* II. *p.* 786.] putat, hoc placuisse per interpositam stipulationem, indeque agi posse condictione certi.

(1) Et Cujac. *in Recit. ad L.* 5. §. 2. *de praescript. verb.* consentiente Schulting. *in Thes. Controv. Dec.* 74. §. 5. et Pothier. *in not. ad h. l.* Sed tuetur haec verba J. G. van Wachendorff. *Diss. de Pact. nud. Cap.* 2. §. 4. in ej. *Triad. Diss. p.* 455. *seqq.* add. Gluck. *d. loc.* §. 823. *not.* 89. *p.* 41.

§. 5.

A Domitia, Neronis filia.] *Amita.* Tacit. *Annal.* XIII. 19. *et* 27. ubi Lipsius hic legi vult *amita*, vel *consilio*. Cujac. *Obs.* XVIII. 23. errorem Ulpiani dicit. (1).

Repetisse (2) per Judicem.] Recte; alia quaestio, an prius judicium justum fuerit? quod negat Tacit. *Annal.* XIII. 27. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 503. *seq.*

(1) Alii aliter. Vid. Otton. *in Praef. Tom.* I. *Thes. Jur. p.* 11. Majanſ. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 239. et Gebauer. *in not. ad h. l.*

(2) Pro *repetiisſe*, pari modo, ut *petit* pro *petiit*. Vid. notata ſuperius ad *L.* 3. *de his qui not. infam.* et ad *L.* 16. §. 2. *de hered. petit.* item *exisſe*, *perisſe*, *redisſe* etc. Vid. Drakenborch. *ad Liv.* XXVII. 19. §. 10.

§. 7.

Quamquam conſtet, ut et ipſe ait, eum, qui dedit ea ſpe, etc.] Facit huc *L.* 25. *Cod. de transaction.* (1).

(1) Add Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 42. §. 4. Noodt. *ad h. t. Pand.* vſ. *Igitur ut* etc. Explicuit hunc §. Majanſ. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 238. *ſeqq.* De voce *deceptum* in fin. §. vid. Herald. *Obſ. et Emend. Cap.* 23. in Theſ. Otton. *Tom.* II. *p.* 1339.

§. 8.

Subtilius (1) *quoque illud tractat*, etc.] Junge praecedentia, et ſequentia.

Nam et cum tibi nummos meos, quaſi tuos, do, non facio tuos,] Facit huc *L.* 25. *de adq. rer. dom.*

Siquidem peculiares dedit, etc.] Facit huc *L.* 53. *de condict. indeb.*

(1) Flor. *ſuptilius.* add. Cellar. *de Orthogr. Latin. Tom.* I. *p.* 50. *ſeq.*

§. 9.

Si tamen vult heres nummos ſalvos facere.] Quantum ſpectat ſervum.

Sed is, quem testator etc.] Triboniano hanc limitationem tribuit Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 26. *Error.* 2. *num.* 15. et *Conjectur.* VIII. 17. Disſentit Huber. *Eun. Rom. p.* 504. *ſeq.* Sed vid. et *L.* 18. §. 2.

fam. ercisc. et Ches. *Different. Jur. Cap.* 74. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 842. *seqq.*] qui tamen non satisfacit. add. *L.* 110. *de cond. et dem.* (1). Fabri opinio videtur probabilior.

(1) Et Pothier. *in Pand. Justin. Tit. de Cond. et Demonstr. num.* 115. — Ad seq. *L.* 4. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Primum oportet* etc. et Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 42. §. 5.

L. V.

Si pecuniam ideo acceperis, etc.]. Frustra haec carpit Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 506. *seq.*

Nisi forte sua intersit, etc.] Quo refer. *L.* 3. §. 3. *h. t.* (1).

Ut necesse habeas proficisci,] Civiliter hoc est accipiendum, et pone, quod jam condixerit alicui, se ibi adfuturum. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 505. *seq.* ubi disputat contra Fabrum, qui sine caussa ubivis hic manum Triboniani accusat. (2).

(1) Ad quam vid. notata.
(2) Vid. et de Retes. *Opusc.* II. 3. *Cap.* 3. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 149.

§. 1.

Si servum quis tradiderit etc.] Faber, *in Ration.* haec Triboniano adscribit. Sed vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 507. *seq.* qui putat, non hic tantum, sed et *L.* 30. *mandat.* inter dantem et accipientem mandatum non esse. (1).

Plane si non manumiserit, Constitutio *succedit*, etc.] Vid. *L. ult. de serv. exportand.* (2).

(1) Add. de Retes, *loc. modo cit. Cap.* 4. §. 2. *seq. p.* 150. *seq.* De verbo *certiorare* vid. notata superius ad *L.* 34. *pr. de jurejur.*
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 2.

§. 2.

Item si quis dederit Titio etc.] Et hic in Tribonianum invehit Faber, putans, esse hic mandatum. Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 509. *seq.* (1).

(1) Add. de Retes, *d. loc.* §. 5. *seq. p.* 151. *seq.* De verbo finali *restituiri*, ut Flor. scriptum est, vid. Brencm. *h.* et notata superius ad *L.* 6. *pr. de usufr. ear. rer.* etc.

§. 3.

Sed si accepit pecuniam etc.] Et hic mandatum esse putat, et multa reprehendit Faber. Temere. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 511. *seq.* (1).

(1) Add. de Retes, *d. loc.* §. 7. *seqq. p.* 152. Ranchin. *Var. Lect.* III. 8. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 959. hic quoque admittit distinctionem Proculi in *L.* 3. §. 3. *h. t.*

§. 4.

Sed ubi accepit, ut manumitteret, etc.] Et hic Tribonianum accusat Faber. Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 513. *seq.* (1).

(1) Add. de Retes, *d. loc.* §. 11. *p.* 152. *seq.* et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 42. §. 9. De verbo *refundere* vid. Bynkersh. *Lib. Sing. ad L. Lecta. Cap.* 8. Subintellige *debere.* Vid. G. O. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 373.

L. VI.

Si extraneus pro muliere dotem dedisset, et pactus esset, ut quoquo modo finitum esset matrimonium, dos ei (1) *redderetur*, etc.] Et hic Triboniani manum agnoscit, et culpat Faber, a quo dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 514. *seqq.*

(1)

(1) Pro *sibi*. Vid. Schulting. *Diss. Pro Rescript. Impp.* §. 13. in ej. *Diss. p.* 193. add. notata superius ad *L.* 51. *de pactis. L.* 27. *de neg. gest. L.* 41. *ex quib. causs. maj.* Vid. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ut igitur* etc. et Herald. *de Rer. Judic. auctorit.* II. 9. §. 8. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1197. De formula *quaerendum erit* vid. et Bynkersh. *Obs.* II. 15.

L. VII.

Quoniam putasset quidem debere pecuniam, sed (1) *exceptione* doli mali *tueri se potuisset*, etc.] Ratione rei et ab adversario admissi in hoc petendo. *L.* 36. *de oblig. et act.* et hic deëst naturalis obligatio. *L.* 1. §. 1. *de dol. mal. et met. exc.*

Si autem vere debitor fuisset, etc.] Haec Triboniano adscribit Faber. Dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 516. *seq.* (2). Sequens versiculus: *causa debiti integra mulieri* etc. magis Tribonianum redolere videtur. (3).

Nisi ut cedat ei condictitia actione (4).] Vid. *L.* 51. *de pecul.*

(1) Fortasse τὸ *sed* accipiendum pro *sed et*, et verba haec ita intelligenda: *quoniam putasset quidem debere pecuniam* scil. mulieri, *sed et exceptione doli mali*, scil. adv. sponsum ante nuptias secutas dotem promissam petentem, *tueri se potuisset*. Hae enim duae rationes si conjungantur, manifestum est, repetitioni locum esse, eamque *solventi* concedendam. add. notata superius ad *L.* 18. *de stat. hom.* Pro *promisit* in *pr.* Legis Julianum scripsisse *dixit*, putat Cujac. *ad Julian. Lib.* XVI. *Digest. in expl. h. l.* et Jos. Fern. de Retes, *Opusc.* II. 2. *Cap.* 3. §. 7. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 126. et saepius loco *dotem dicere* a Triboniano aliud verbum substitutum, docet Cujac. *Obs.* XI. 29. et *ad Papinian. Libb. Quaest. in expl. L.* 7. §. 1. *solut. matrim.* item Schulting. *ad Caj. Inst.* II. 9. §. 3. *not.* 38. Vid. tamen Bynkersh. *Obs.* VIII. 23. §. 11.

(2)

(2) Non tamen plene Fabro respondit.

(3) Vellem, adjecisset Schultingius rationem hujus opinionis suae. Equidem non magis hic, quam in praecedentibus Legis verbis manum Triboniani redoleo: Ablativos enim absolutos Veteribus JCtis familiares esse, docet Bynkersh. *Obs.* VIII. 10. in fin. eosque saepius pleonastice loqui, supra jam monui ad *L.* 1. §. 1. *de justit. et jur. not.* 3. add. Puttman. *Interpretat. Cap.* 11. §. 3. et *Cap.* 33. §. 2. Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 7. §. 4. *p.* 221. Van Dorp, *Obs. Cap.* 15. *p.* 156. J. B. Koehler. *Interpr. et emend.* I. 12. §. 3. *p.* 105. qui etiam alios laudant.

(4) *Cedere re* et *rem* dici supra jam notavi ad *L.* 19. *si servit. vind.* et *L.* 15. *pr. ad L. Aquil.* — Ad seq. §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. et Joh. van Neck, *Diss. ad L. ult. h. t. Cap.* 3. in fin. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 415. — In seq. *L.* 8. verba: *donec maneat inter eos adfinitas*, Graeci vertunt: ἐφ' ὅσον ἡ μνήστεια συνέστηκε, *quamdiu sponsalia consistunt.* add. Gluck. *d. loc.* §. 822. *not.* 35. *p.* 21. Porro, pro *nondum coito matrimonio*, ut Flor. legitur, Hal. habet *nondum contracto matrimonio.* Sed pari modo *societatem coire*, vel *coiri* dicitur, in *L.* 3. §. 1. et 8. *L.* 4. *L.* 5. §. 1. *pro socio*, et alibi. add. Gronov. *ad Liv.* XXXIV. 11. §. 2. quem citat Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. IX.

§. 1.

Si quis indebitam pecuniam, per errorem, jussu mulieris, sponso ejus promisisset, et nuptiae secutae fuissent, exceptione doli mali uti non potest: etc.] Vid. Fab. *in Cod. Lib.* V. *Tit.* 13. *Def.* 2. (1).

(1) Ad seq. *L.* 10. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Primum oportet* etc. et Pothier. *in not. ad h. l.* — Seq. Legem 11. jungendam cum *L.* 19. *de reb. cred.* observat Cujac. *ad Jul. Lib.* X. *Digest. in expl. h. l.*

L. XII.

L. XIII.

Paulus Lib. VI. ad L. Juliam et Papiam.] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Juliam Caducar. Cap.* 33. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 238.] et Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 425.

Fructus quoque donatarum rerum, et partus, etc.] Facit huc *L.* 38. §. 1. *de usur.* (1).

(1) Add. Noodt. et van Neck *locc. citt. ad praec. L.* 7. §. 1. Post vocem *donationem*, in praecedentibus Legis verbis, Hal. inserit *fecerit:* immo etiam Flor. recentiore manu in margine adjectum *fecisset*, testatur Brencm. *h.* qui tale quid requiri putat. Sed nihil opus intrudi, rectius censet Duker. *ibid.* secundum quem locus ita interpungendus, et intelligendus est: *cum quis mortis caussa donationem*, id est, rem mortis causa donatam, *cum*, id est, postquam, *convaluisset, donator condicit*, etc. Conf. Heinecc. *loc. modo cit.* — In seq. *L.* 13. pro *adgnovit*, ut Flor. legitur, Hal. habet *agnoverit*, haud dubie, quoniam praecedit *contulerit.* Sed ejusmodi Modorum transitus apud Nostros frequens est. Vid. notata superius ad *L.* 21. *de hered. petit.* et *L.* 8. *pr. ad L. Aquil.* Intelligendum filium *emancipatum*, notat Pothier. *ad h. l.*

L. XIV.

Cum quo non tantum furti agi, sed etiam condici ei posse.] Vid. *L.* 18. *de condict. furtiv.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de condict. indebit.* §. 835. *p.* 173. *seq.* qui pro *cum quo* cum Hal. et Fabro legi mavult *cum eo.*

L. XV.

Is cum tradidit Praefecto Vigilum,] *Praefecto urbi*, et sic etiam mox legi vult Noodt. *Probab.* II. 5. (1) a quo

quo recedit Voet. *ad Tit. Pand. de Offic. Praefect. Vigil.* (2). Sed non satisfacit. Nec Bynkershoek. *Obs.* II. 8. (3). Nec bene Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 83. *Error.* 5. *num.* 3.

Eum summo supplicio adfecit.] Refertur, non probatur. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 518. Multa habet Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 83. *Error.* 5. *et* 6. non bona: multa contra Fabrum Bachov. *ibid.*

(1) Quem sequitur etiam Schulting. *in Enarr. tit. Pand. de Offic. Praef. vigil.* item Westenberg. *ad eund. tit.* §. 7. Reinold. *ad Mercer. Conciliator. not.* 73. *p.* 58. Jo. Phil. Slevogt. *Disp. de Incendiis, p.* 15. *seqq.* H. J. Arntzen. *Diss. ad L.* 2. *de in jus voc. p.* 299. Pothier. *in not. ad h. l.* Sed H. Cannegiet. *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exstant in Coll. LL. Mos. et Rom. p.* 198. τὸ *Praefecto Vigilum*, priore loco, retinet, sed in seqq. pro *Praefectus Vigilum*, legit *Praefectus urbi*. Pari modo Waechtler. *in Opusc. Jurid. Philolog. p.* 246.

(2) Qui putat, jus ultimi supplicii infligendi Praefecto Vigilum competiisse, si servilis conditionis hominem in furto, vel effractione deprehendisset. Animadversionem in *servos* Praefecto Vigilum quoque tribuit Huber. *in Prael. ad tit. Pand. de Offic. Praef. Vig.* item Bachov. *loc. cit.* et *ad* Πρῶτα *Pand. p.* 322.

(3) Qui jus animadvertendi Praefecto Vigilum competiisse censet, ubi in ipso facinore incendiarii, vel fures improbiores, aliique quietis publicae turbatores essent apprehensi. Quem sequitur F. G. Houck. *Diss. de Offic. Praefect. Vigil.* §. 11. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* II. *p.* 219. et Trotz. *in Praefat. ad Waechtler. Opusc. p.* 73. Alia adhuc ratione difficultatem tollere conatus est Struchtmeyer. *Spec. Obs. Cap.* 3. qui etiam nihil mutat, sed τὸ *adfecit* explicat per *adfici curavit*: probante H. J. Arntzen. *ad D'Arnaud. Vit. Scaevol. p.* 41.

L. XVI.

Dedi tibi pecuniam, ut mihi Stichum dares: utrum id

contractus genus pro portione emtionis et venditionis est? an nulla hic alia obligatio est, quam ob rem dati re non secuta? in quod proclivior sum? etc.] Obstat, *L.* 5. §. 1. *praescript. verb.* D. Goth. *in not. Datur hic pecunia non ut pretium* etc. (1); Alii datam pecuniam putant ut corpus. Vid. Hotoman. *Epitom. ad h. t. num.* 7. Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 22. *Thes.* 2. *Lit. D. p.* 848. *seqq.* Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 6. Noodt. *Probab.* IV. 4. legit *peregrinam pecuniam* (2). Dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 519. *seq.* qui intelligit pecuniam manu forte contentam datam. Sed non opus his (3). Illud notandum, quod pecunia data efficiat, ne possit haberi pro *permutatione*, et quia res praecise est *danda*, non quoque est *emtio venditio*. Hinc nulla est obligatio, nisi ad repetendum id, quod datum est: neque ad Stichum dandum tu teneris, ideoque is tibi perit. Add. D'Avezan. *de Contract. Lib. Prior. Cap.* 10. *et* 14. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 24. *et* 32.] et Jan. a Costa, *ad* §. 1. *Inst. de Obligat.* et *ad* §. 3. *Inst. de emt. vend.* (4). Vid. et Merill. *Var. ex Cujac.* I. 19. et *Obs.* II. 14. ubi tamen caute legendus. Vid. et Os. Aurel. *Dispunct.* 19. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 737.] Vidit hoc etiam Bynkersh. *Obs.* VI. 24. Sed cur non sit *permutatio*, non dicit. Late de hac Lege egit quoque Pinell. *ad Rubric. Cod. de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 3. *num.* 9. *seqq.*

Pro portione emtionis et venditionis] Id est, *vice*, *instar emtionis venditionis*. Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 1. *Inst. de obligation.* (5). Aliter Noodt. *Obs.* I. 17.

Et ideo, si mortuus est Stichus, repetere possum, etc.] Facit huc *L.* 3. §. 3. *h. t.* D. Goth. *in not. Imo tuo periit periculo. L.* 5. §. 1. *de praescript. verb.* Non posse se has Leges conciliare, fatetur Viglius, *ad L.* 2. *Cod. de reb. cred. num.* 46. Nec satis expedit Bachov. *ad Treutl. loc. cit.* Nec Hilliger. *ad Donell. Comm. Jur.*

Civ.

Civ. XIV. 21. qui aliter textum interpungit, sed nodum non solvit. Mortuum esse Stichum culpa accipientis, ait Ranchin. *Var. Lection.* III. 8. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 959.] male. (6).

(1) Pari fere modo Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 66. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 649.

(2) Et *ad h. t. Pand.* Vs. *Ceterum, sive hac*, etc. et *ad Tit. de contrah. emtion.* Vs. *Ostendi, quod* etc. Alii Celsum de peregrina pecunia locutum existimarunt. Vid. Bynkersh. *loc. cit.*

(3) Vid. Bynkersh. *d. loc.* et Auctor. Anonym. *in Obs. Miscellan. Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 126. *seqq.*

(4) Pari modo rem quoque exponunt Joh. van Neck, *Diss. ad h. l. Cap.* 2. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 393. *seqq.* et Auctor Anonym. *in Obs. Miscell. d. loc.* qui etiam alios laudarunt. Aliter Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 4.

(5) Sic etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 42. §. 10. et Joh. van Neck, *laud. Diss. p.* 398. *seq.* Noodtium refutavit Bynkersh. *d. loc.*

(6) Nec melius Petr. Belonius, *Varior. Jur. Civ.* I. 9. §. 2. in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 769. putans, stichum jam mortuum fuisse tempore conventionis. Egit de hac Legis particula Joh. van Neck, *d. Diss. Cap.* 4. *p.* 416. *seqq.* qui *d. L.* 5. §. 1. ita intelligit, ac si Paulus dixisset, cessare *actionem praescriptis verbis*, si mortuus est stichus sine culpa accipientis: sed hoc non impedit, quo minus datum ex capite poenitentiae repeti possit. Haec quoque est sententia Gluckii, *Ausf. Erl. der Pand. tit. de Pactis*, §. 326. *h. not.* 59. *p.* 385. qui etiam plures alios citavit. add. Idem, *ibid. hoc tit.* §. 823. *p.* 46. *seq.*

TITULUS V.

DE CONDICTIONE OB TURPEM, VEL INJUSTAM CAUSSAM.

Brevem interpretationem ad hunc Titulum dedit *Ranchin. Variar. Lection.* III. 18. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 974. *seqq.*] (1).

(1) *Turpem* et *injustam* caussam Veteres distinxisse, sed quo sensu, mire variare Interpretes, docet Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 1. add. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 825. *p.* 50. *seq.* qui *ibid.* §. 826. *p.* 65. *seqq.* disquirit, unde haec condictio oriatur, et varias aliorum Interpp. hac de re sententias recenset.

L. I.

§. I.

Ob rem igitur honestam etc.] Vid. *L.* 1. *tit. praec.*

L. II.

§. I.

Ut rem mihi reddas depositam apud te,] Vid. *L. ult. pr.* et §. 1. *h. t.*

Vel ut instrumentum mihi redderes.] Pro *vel ut* legit *velut*, aut *veluti*, Best. *de Rat. emend. Leg. Cap.* 7. *num.* 8. *p.* 90. et verba *mihi redderes* deleri vult: quod non probo. (1).

(1) Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 3. *num.* 1. *p.* 133. ope geminationis legit *velut, ut.* Jo. Cannegiet. *Disquis. de Notis*, §. 2. *p.* 504. legi mavult *instrumentum meum.*

meum. Sed receptam lectionem defendunt Marckart. *Prob. rec. Lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 64. *seq.* G. Pauw. *Diss. ad var. Jur. Civ. capita*, *Cap.* 5. §. 2. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 133. Gluck. *d. loc.* §. 826. *not.* 26. *p.* 62.

§. 2.

Sed si dedi, ut secundum me in bona caussa Judex pronunciaret,] Semimalos dicunt quidam eos, qui non reddunt jus sine praemio. (1).

Est quidem relatum, *condictioni locum* (2) *esse:*] A' nonnullis scil., et male, ut ostendunt sequentia. Vid. Donell. *Comm. jur. Civ.* XIV. 25. Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 22. *Thes.* 3. *Lit. f. p.* 856. (3). Dissentiunt Graeci, quos refert, et sequi videtur Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* et Duaren. *ad h. t. Pand. et Cod. Cap.* 3. in fin. Pro quibus facit L. sequens, et Augustinus, *Can. ult. Caus.* 14. *quaest.* 5.

Sed hic quoque crimen contrahit: etc.] Add. Phil. Jud. περὶ δικαστοῦ, *p.* 556. et Demost. *de Fals. Legat. p.* 337.

Et non (4) *ita pridem Imperator noster constituit*, etc] Aliud olim. Vid. Ciceron. *in Verr. Lib.* I. *Cap.* 10. ubi Menard. et *Cap.* 48. et *pro Cluentio*, *Cap.* 24., *Imperator noster*, id est, *Caracalla*. Vid. *L.* 1. *Cod. de poen. Jud. qui male judic. L.* 1. §. 3. *de calumniat.* (5). Hinc autem corruit distinctio, quam Lex sequens videtur indicare.

(1) Add. Fabrot. *loc. cit.*

(2) Al. *locum non esse*. Male. Vid. Marckart. *Prob. rec. Lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 66. *seq.* et Gluck. *d. loc.* §. 825. *not.* 17. *p.* 57.

(3) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 43. §. 1. et *ad Paul. Sent.* V. 25. §. 2. *not.* 29. in *Jurispr. Antejust. p.* 515. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Postremo etc.* Huber. *in Prael. ad eund. tit.* §. 4. Gerard.

 van

van Wesel. *Diss. de Sanctit. Jurisdior.* §. 15. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 315. Puttmann *Adversar. Jur. univ.* I. 4. *p.* 79. *seqq.* Gluck. *loc. modo cit.*

(4) Vulgo *non* abest. Vid. Brencm. *h.*

(5) Ad quam vid. notata. — Additur seq. *L.* 3. *Ubi autem et dantis, et accipientis turpitudo versatur, non posse repeti dicimus.* Extorquenda tamen videntur accipienti turpiter quaesita. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 43. §. 6. et Gluck. *d. loc. p.* 60.

L. IV.

Cessat enim repetitio,] D. Goth. *in not.* *Imo non cessat. L.* 7. *et* 8. *quod met. causs.* Non obstat. (1).

(1) In *Thes. Controv. Dec.* 43. §. 7. addit Schulting. *nisi metus ipsi fuerit illatus. L.* 7. §. 1. *quod met. causs.*

§. 3.

Sed quod meretrici datur, etc.] De hac cum iis licentia vid. Langlaeum, *Semestr.* VIII. 7.

Sed nova *ratione*, etc.] Id est, *mira*, et *insolente*: nec hanc probat Ulpianus, sed refert ex opinione Labeonis, et Marcelli (1). Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* Tricatur cum aliis Huber. *Eun. Rom. p.* 521. *seqq.* [et *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 3.] Nec placet Freher. *Parerg.* II. 14. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 923.] (2).

Illam enim turpiter facere, quod sit meretrix;] Vid. *L.* 41. *de rit. nupt.* add. Fabrot. *loc. modo cit.*

Non turpiter accipere, cum sit meretrix.] Rectius Tertullian. *de Cultu Feminar.* I. 2. *Nullius rei turpis merces decora est.* Nec ferendus Salmas. *ad Jus Attic. Cap.* 25. *p.* 527. dans etiam iis jus petendi, post Covarruviam et Fabrum, quos recte refutat Herald. *Obs. et Emend. Cap.* 32. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1351. *seq.*] (3).

(1)

(1) Sic etiam Schulting. *Thef. Controv. Dec.* 43. §. 2. Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.* Otto, *Praef. ad Tom.* II. *Thef. Jur. p.* 29. et *in Papinian. Cap.* 7. §. 5. *p.* 149. Pothier. *in not. ad h. l.* adéoque propterea Ulpianus immerito reprehenditur ab aliis, ut Tusfan. de La Rue, *Amoen. Jur. Obf. Cap.* 4. in Thef. Otton. *Tom.* V. *p.* 1507. *feqq.* et Wisfenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 8. Aliter Houck. *Disf. de Ration. Vett. JCtor. falfo Jufpect. Cap.* 1. §. 2. in Thef. Disf. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 322. *feq.* Secundum quem *nova ratio* est *ratio noviter reperta.*

(2) Quem refutavit Otto, *in Praef. ad Tom.* II. *Thef. Jur. loc. cit.* Defendunt tamen hanc rationem etiam Merill. *Obf.* II. 12. Jo. Kool. *ad L. Ater. Tarpej. Cap.* 5. in Thef. Otton, *Tom.* V. *p.* 1540. Jof. Fern. de Retes, *Opufc.* II. 2. *Cap.* 2. §. 4. in Thef Meerman. *Tom.* VI. *p.* 123. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de his qui not. infam* §. 379. *not.* 79. *p.* 173. et *hoc tit.* §. 825. *p.* 53. Bilderdyk. *Obf. et Emend. Cap.* 38. *p.* 221. *feqq.* Vid. et Grotium, *in Flor. Sparfion. ad h. l. p.* 154.

(3) Add. Schulting. *d. loc.* §. 3. Otton. *loc. modo cit.* et *ad Pufendorff. de Offic. hom. et civ.* I. 9. §. 18. Gluck. *d. loc.* §. 825. *not.* 15. *p.* 53. *feq.* qui etiam alios laudavit.

§. 4.

Si tibi indicium (1) *dedero*, etc.] Petron. *Satyric. Cap.* 97. *p.* 461. *In lance argentea indicium et fidem praeferebat.* *Merces* dicitur in *L.* 15. *de praescript. verb.* ubi vid. D. Goth. add. Apulej. *Metam.* VI. *p.* 176. et VII. *p.* 199. Lucian. *in Fugitiv. p.* 604. (2). Vid. et *L.* 43. §. 9. *de furt.*

(1) Pro *praemio*, quod indici datur. Vid. Erhard. *ad d. loc. Petron.* et Schulting. *Thef. Controv. Dec.* 43. §. 5. add. Cujac. *ad Paul. Sent.* II. 31. §. 24. Van de Water, *Obf. Jur. Rom.* II. 1. *p.* 112. Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) Loca haec citat quoque Brisfon. *de V. S.* voc. *indicium*

cium, *num.* 1. add. Ciceron. *pro Rosc. Amerin. Cap.* 37. quem citat Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — Ad seq. *L.* 5. Vid. Cujac. *ad Lib.* III. *Julian. ad Ursej. Feroc.*

L. VI.

Id quod ex injusta caussa etc.] Vid. *L.* 6. *de donat. int. vir. et uxor.* add. *L.* 4. §. 1. *L.* 33. *de reb cred.* Cujac. *Tractat.* II. *ad African. in expl. L.* 23. *eod.* (1).

In qua sententia etiam Celsus est.] Vid. *L.* 25. §. 1. *de furtis. L.* 2. *de condict. triticar.*

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 826. *p.* 68.

L. VIII.

Si ob turpem caussam promiseris *Titio*, etc.] Pecuniam scil. Aliud, cum promitto, me peracturum rem turpem (1). add. *L.* 123. *de verb. oblig.* Cujac. *ad Paul. Lib.* III. *Quaest. in expl. h. l.* Ranchin. *Var. Lection.* III. 18. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 978.] Aliter Chesius, *Different. Jur. Cap.* 54. *num.* 4. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 792. *seq.*] Merend. *Controv. Jur.* X. 15. putat, verba non esse integra. — Facit huc Valer. Maxim. VIII. 2. 2.

Quoniam sublata proxima caussa stipulationis, quae propter exceptionem inanis esset, etc.] Haec ratio dubitandi. Quia est indebitum. *L.* 40. *tit. seq.* Cujac. *loc. modo cit.* Similis ratiocinatio *L.* 32. §. 2. *tit. seq.*

(1) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 43. §. 4. Noodtius, *ad h. t. Pand.* in fin. verba Legis tantum refert. De quaestione, utrum promissio turpis ipso jure nulla sit, an promissor doli exceptione defendatur? praeter citatos, etiam egerunt Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 22. *Th.* 3. *Lit. a. p.* 851. *seq.* Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* § 9. Hu-

Huber. *in Prael. ad eund. tit.* §. 5. Voet. *ad eund. tit.* §. 5.

L. IX.

Si vestimenta utenda etc.] Vid. contra censuram Autumni, et aliorum, Huber. *Eun. Rom. p.* 523. *seq.*

Commendavero] D. Goth. *in not. Al. commodavero* (1). Basilic. Schol. *Tom.* III. *p.* 526. ὃ ἔχρησά σοι.

Condictione me recte acturum,] Vid. *L.* 2. §. 1. *h. t.*

(1) Ita Hal. et habet quoque Taurell. in margine. Immo Flor. erat *commenduero*, et recentius demum factum *commendavero*, ut testatur Brencm. *h.*

§. 1.

Si rem locatam etc.] D. Goth. *in not.* „*Al. si ob rem.* „ Hal." et Basilic.

Condictio duntaxat *pecuniae datae* etc.] In prioribus casibus etiam aliae actiones locum habent.

TITULUS VI.

DE CONDICTIONE INDEBITI. (1).

(1) De ratione connexionis vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. Unde haec condictio oriatur, docet Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 43. §. 8. et latius Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 827. *p.* 69. *seqq.*

L. I.

§. 1.

Sed si sciens se non debere etc.] Vid. *L.* 50. *h. t. L.* 53. *de reg. jur.* (1).

(1) Ad quam vid. notata. add. Gluck. *d. loc.* §. 834. *not.* 54. *p.* 123.

L. I I.

Si quis sic solverit, ut, si apparuisset (1) esse indebitum, etc.] Vid. Bachov. *de Action. Disp.* IV. *Thes.* 15, *p.* 140.

(1) Quid, si id non caverit? Dissenserunt hac in re Veteres; sed eam controversiam decidit Imp. Justinianus *L. ult. Cod. h. t.* ad quam vid. Merill. *in L. Decis. Justin. p.* 56.

§. 1.

Si quid ex testamento solutum sit, quod postea falsum, etc.]. Non, si errore juris solutum sit, vel animo conscientiae exonerandae. Huber. *Eun. Rom. p.* 526. (1).

(1) Vid. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Age, nunc videamus* etc. Junge *L.* 5. *h. t.* Vid. Voorda, *Interpr. et Emend.* I. 6. *p.* 19.

L. I I I.

Scilicet quod bonae fidei possessor, in quantum locupletior factus est, tenetur.] Vid. *L.* 25. §. 12. *de hered. petit.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Papin. Lib.* XXVIII. *Quaestion. in expl. h. l.* Papinianum *nomen* hic appellare *condictionem indebiti*, notat Pothier. *ad h. l.* Cujac *d. loc. nominum*, puta, legatorum indebite solutorum.

L. V.

Nec novum, ut quod alius solverit, alius repetat:] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 61. *h. t. L.* 8. §. 16. *de inoffic. testam.* (1).

(1)

(1) Junge *L.* 2. §. 1. *h. t.* ubi vide notata.

L. VI.

Si procurator tuus indebitum solverit, et tu ratum non habeas, posse repeti, etc.] A procuratore. (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 835. *p.* 178. et Pothier. *ibid. cit.* In seq. §. 2. pro *debitum solvit* Flor. legi *indebitum solvit*, notat Hugo a Porta. Sed Brencm. *h.* testatur, τὸ *in* esse additum.

§. 3.

Neque tutorem, neque procuratorem solventes, repetere posse:] *Solventes* nomine pupilli, non suo. Vid. *L.* 46. *L.* 57. *h. t. L.* 5. *et* 6. *Cod. eod.* (1).

(1) Add. Gluck. loc. cit. ad *pr. h. l.* Cujacius, *Obs.* VIII. 35. putavit, Julianum hic a Celso dissensisse: cui obloquitur Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 13. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 504. Dissensum ignoscit quoque Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 4. §. 10. et *Cap.* 5. §. 30. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 80. *et p.* 111.

L. VII.

Aut tantundem repetitur.] Vid. *L.* 65. §. 6. *h. t.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hoc loco* etc.

L. VIII.

Quod nomine mariti, etc.] Secus si *suo.* Vid. *L.* 36. *in fin. L.* 47. *h. t.* add. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 24. *Def.* 10.

Adeo debitum esset mulieri.] Facit huc *L.* 44. *h. t.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Illud quale* etc. Al. *ideo quia debitum est mulieri.* (1).

(1)

(1) Sic Hal. Vid. Brencm. *h.* qui ait, se ad hoc *adeo* subsistere, et frustra Codices contulisse. Addit in *L.* 10. sequi *adeo debitor*: unde conjicio, manum aberrantem Librarii eum suspicatum esse. G. O. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 374. addit *si*, legens: *si adeo debitum esset mulieri.*

L. IX.

Dotem solverit,] Basil. Παῦσαι τὴν προῖκα.

In ea caussa est, ut repetere non possit.] Facit huc *L.* 51. *h. t.* Vid. D. Goth. *in not.* et *L.* 5. §. 2. *Vs. Huic patri. de liberat. legat.*

L. X.

Ut ante diem solutum repetere non possit.] Add. *L. pen.* §. 5. *de Legat.* 2do. *L.* 31. §. 6. *de donat. int. vir. et uxor.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 1.

L. XI.

Repetere non potest.] Add. *L.* 1 §. *ult* *L.* 2. *de pec. constit.* ubi conciliatio. Facit huc *L.* 8. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Julian. Lib.* XI. *Digestor. in expl. d. L.* 2. *de constit. pec.* et Chef. *Interpr. jur.* I. 34. in *Jurispr. Rom. et Attic*, *Tom.* II. *p.* 177. *seqq.*

L. XIII.

Ut Pomponius scribit,] *Vel ut Pomponius* etc. Charond. et sane ita legendum, jam dudum conjeci, vel abundare τὸ *manumissus.* (1). Conf. *L.* 84. *de solution.* Basilic. ut hic.

Utilis pigneratitia reddenda est.] Id est, *hypothecaria. L.* 41. *pr. de pignerat. action.* ubi vide.

(1) In *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 9. dicit, *vel* ponendum esse post *manumissus*, aut ante *ex peculio*. Posterius vult quoque Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XV. (1).

(1) Ad *pr.* vid. Gluck. *d. loc.* §. 835. *p.* 175. *seq.* ubi in rationem inquirit, quare *fructus* quidem, non autem *usurae*, in hanc condictionem veniant.

§. 1.

Sed et si possessionem tuam fecissem,] Lege *fecisses*, et sic Basilic. et eorum Schol. (1). In sequentibus ordo esset rectior, si legeretur: *per longi temporis praescriptionem, ita ut tibi avocari non possit.*

Etiam sic recte tecum per indebitam (2) *condictionem agerem.*] Ut et fit in casu *L.* 13. *pr. de m. c. donation.* add. Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 22. *Thes.* 10. *Lit. c. p.* 876. *seq.*

(1) Sic etiam van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 16. Gebauer. *h.* Gluck. *d. loc.* §. 835. *not.* 16. *p.* 153.
(2) Hal. et Vulg. *indebiti.* Vid. Brencm. *h.*

L. XVI.

§. 1.

Die existente] Pro hac lectione vid. Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 27. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 534.] (1).

(1) In *Thes. Controv. Dec.* 43. §. 10. legi vult cum Cujacio: *die non existente*, vel *die pendente.* Vid. et Cujac. *ad Papinian. Lib.* VIII. *Quaestion. in expl. L.* 56. *h. t.* et *ad Paul. Lib.* III. *Quaestion. in expl. L.* 60. *h. t.* Sed cum Constantinaeo facit Gluck. *d. loc.* §. 828. *not.* 69. *p.* 77. *seq. Sub incerto die* etiam Taurell. edidisse, sed Flor. manifesto esse *sub incerta die* testatur Brencm. *h.* et sic amant dicere Veteres. Vid. Oudendorp. *ad Frontin.* I. 2. 6. *p.* 32.

p. 32. et Drakenborch. ad Liv. XXVII. 16. §. 16.
Pro quod autem Chiflet. de Jur. Fideicommiss. II. 10. in Thes. Otton. Tom. V. p. 801. legi mavult: quod item. Hal. quod etiam. Vid. Geb. h. De verbo exstatura in seq. l. 18. vid notata superius ad L. 2. de feriis, not. 3. Hal. pro debetur edidit detur, et pro exstatura est, exstatura sit. Vid. Gebauer. h.

L. XIX.

Si poenae caussa ejus, cui debetur, etc.] Facit huc L. 8. §. ult. *quod quisq. Jur. in alt. stat.* etc. Vid. Glosf. *h.* (1).

(1) Intelligenda haec Lex de casu, quo debitor Jure Civili liberatur in odium creditoris. Conf. *L.* 9. §. 4. *de SCto Macedon.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 2. Voorda, *Interpr. et Emend.* I. 6. *in fin.* Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de Just. et Jur.* *p.* 179. *in not.* Minus bene Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin.

§. 1.

Quamvis debitum sibi quis recipiat, etc.] Aliud vult Autumnus, contra quem vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 527. Eadem verba occurrunt in fin. *h.* §. (1). Obstat *L.* 44. *h. t.* ubi vide.

Veluti si is, qui heredem se, vel bonorum possessorem falso existimans, creditori hereditario solverit: etc.] Obstat *L. ult. de negot. gest.* ubi vide, et *L.* 5. *Cod. de hereditat. petit.* ubi vide. (2).

(1) Sed apud Hal. ibi illa absunt. Vid. Gebauer. *h.*
(2) Ubi ad verba: *nam repeti a creditoribus, qui suum receperunt, non potest*, notavit. „ quia hereditatis „ nomine solvit, secus, si suo. Ita Glossa conciliat „ hanc Legem cum *L.* 19. §. 1. *de condict. indebit.* „ add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hactenus appa-* „ *ret* etc. Condictionem indebiti cedi debere, putat „ He-

„ Herald. *Obs. et Emend. Cap.* 24." in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1340. Cum Glossa facit quoque Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* add. Gluck. *d. loc.* §. 829. *p.* 87. Fortasse contra stricti juris rationem ad lites minuendas placuit, ut heres putativus debitum, creditori hereditario solutum, possit vero heredi imputare in restitutione hereditatis, et de ea deducere: sed si hereditatem non possideat, vel eam restituerit non deducto eo, quod solvit, tunc posse eum solutum a creditore repetere, salva creditori actione sua adv. verum heredem. Conf. *L.* 31. *pr. de heredit. petit.* et Herald. *loc. cit.* Pro *is, quod dedit* etc. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 105. legit: *is, qui dedit* etc. Vulg. *id, quod dedit.* Vid. Brencm. *h.* Neutrum videtur necesse.

§. 2.

Ejus summae partem dimidiam, etc.] Facit huc *L.* 13. §. *ult. de reb. cred.* add. Duaren. *ad hunc tit. Cap.* 9.

§. 3.

Repetam quasi indebitum solutum:] D. Goth. *in not. Imo non repetet. L.* 19. *de Legat.* 2°. Alius est hujus Legis casus.

§. 4.

Viginti pariter *solverint*,] Vid. *L. seq.* (1).

Ambo repetere possunt.] Aliud, si non solvissent *pariter.* Vid. *L.* 25. *h. t.* (2).

(1) Apud Hal. haec Lex finit verbo *repetituros.* Additur tamen in margine: *alias adduntur haec. Quia cum deberent, et viginti solvissent: quae amplius ambo solverunt, ambo quina repetere possunt.* Vid. Geb. *h.*

(2) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Paul. Quaest. in expl. seq. L.* 21. et Gluck. *d. loc.* §. 835. *p.* 182.

L. XX.

L. XX.

Si reus et fidejussor solverint pariter, etc.] Vid. *L. praec.* §. *ult.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Julian. Lib.* X. *Digestor. in expl. h. l.* et *ad Lib.* III. *Paul. Quaestion. in expl. l. seq.*

L. XXI.

Aut togam, vel denaria.] Est ἀσύνδετον; sed refer ad ad proximum *datos.*

Igitur hoc casu electio est creditoris, etc.] Vid. Cujac. *Obs.* VIII. 35. (1) et Vital. *Lection. Variar.* II. 23. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 690. *seqq.*

(1) Et *ad Paul. Lib.* III. *Quaest. in expl. h. l.* add. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 4. §. 10. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 80.

L. XXIII. (1).

(1) *Vel ab eo,* qui *procurator est,*] D. Goth. *in not. cui.* Flor. litera *q* subantique deleta est, et superscripta *c.* Unde Taurell. in margine *cui.* Hal. et Vulg. habent *cujus.* Vid. Brencm. *h.* Ulpianum in Libris *ad Sabinum* passim Pomponium allegare, et nonnunquam, ut hic, cum elogio, pluribus exemplis probat Jac. Gothofred. *Diss. de elect. mag. inhab.* etc. in ej. *Oper. Minor. p.* 533. *seq.*

§. 3.

Nihilominus poterit exceptione doli uti post secuti:] Sed quando? an in actione judicati instituenda?

§. 4.

Si qua Lex ab initio *dupli,* etc.] Non ex inficiatione.

L. XXV.

L. XXV.

Et postea fidejusfores etc.] D. Goth. *in not.* *Singuli scil.* Secus, si pariter. Vid. *L.* 19. §. *ult.* *L.* 20. *h. t.*

L. XXVI.

Sed usuras indebitas solvit,] Pacto scil. debitas, et indebitas civiliter. Facit huc *L.* 5. §. 2. *de solution.* (1). Aliter Huber. *Eun. Rom. p.* 527. *seq.* (2) qui accipit de casu mutui, et ait, hoc esse Juris Civilis, qui et in *Prael. ad h. t. Pand.* §. 6. quaedam habet non bona.

(1) Ubi ipse Ulpianus usuras *indebitas* interpretatur, *quae ex pacto naturaliter debentur.*

(2) Aliter etiam Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* quem sequitur Voet. *ad h. t. Pand.* §. 13. Sed quem refutat Huber. *Eun. Rom. d. loc.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 43. §. 9. et Gluck. *d. loc.* §. 830. *p.* 97. *seq.* qui etiam alios citat. Sequitur: *si sortis debitae solvit.* Hal. et Vulg. *sorti debitas.* Vid. Brencm. *h.* Probante Jo. Robert. *Sentent. Jur.* II. 16. Sed vid. Huber. *d. loc.* Noodt. *de Foen. et usur.* II. 13. *in fin.* Gluck. *d. loc.* §. 830. *not.* 1. *p.* 97. qui monet, *sorti debitas* etiam Cod. Pand. Erlang. habere. — Ad seq. §. 3. vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 2. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Postremo* etc. Gluck. *d. loc.* §. 828. *p.* 81. *seqq.*

§. 4.

Non fit confusio partis rei cum pecunia:] D. Goth. *in not.* „*Haec verba* cum pecunia *Hotoman. Obs.* III. 5. *expungit.*" Ego intelligo compensationem cum Glosf. ut *L.* 7. §. 1. *solut. matrim.* hoc sensu, quod non possit pars rei cedere pro pecunia debita.

Ager autem retinebitur, donec debita pecunia solvatur.] Vid. Fab. *Cod. hoc tit. Def.* 1. et Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 100. *Error.* 7. (1).

(1) Sequitur in §. 6. *Idem Marcellus adicit.* Vulgo *adjicit.* Hal. *dicit.* Sed vid. Duk. *ad Flor.* I. 10. §. 5. *in fin.* et J. B. Koehler. *Interpr. et Emend. Jur. Rom.* II. 10. §. 8. *p.* 121. add. notata superius ad *L.* 1. *de Senator.* et *ibid.* in *Addend. p.* 615. — Ad seq. §. 7. vid. Cujac. *ad Julian. Lib.* X. *Digestor.*

§. 9.

Exceptione summovebitur etc.] Aliud foret in patre. Vid. *L.* 14. *de reb. cred.*

§. 10.

Repetere potest.] Facit huc *L.* 23. *pr. h. t.* (1).

(1) Sequitur in §. 11. *Hereditatis.* D. Goth. *in not. Al. heredi.* Ita Hal. et ipse Taurell. in margine. Vid. Gebauer. *h.* add. Ant. Fab. *in Ration. ad h.* §.

§. 12.

Nam plerumque robur (1) *hominis*, aetas temporis, *opportunitasque naturalis* etc.] Al. *aetas*, *tempus*, etc. (2).

Sic et in proposito ait, *posse condici*, *quanti operas essem conducturus.*] Al. *esset* (3). Sed personarum hic est confusio.

(1) Taurell. *robOr.* Vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* III. 11. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 207. et Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 80. *p.* 92. Praecedit: *Sed si operas patrono exhibuit*, *non officiales*, *sed fabriles*, *veluti pictorias*, etc. D. Goth. *in not. vel pictorias*, *Cujac.* etc. Sic etiam Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* III. 4. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 784. *seq.*

(2) Hal. *aetas*, *tempus*, *opportunitasque naturalis caussam operarum mutant.* Probante Brencm. *h.* Vulg. *aetas*, *temporisque opportunitas naturalem caussam mutat operarum.*

(3) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* *Dissertationem*

Christ.

Christ. Gottl. Gmelin. *de condictione facti indebite praestiti*, Tubing. 1769. citat Gluck. *d. loc.* §. 835. *not.* 18. *p.* 154. Sequitur: *Sed si delegatus sit a patrono officiales operas* etc. Hal. et Vulg. *in officiales operas.* Vid. Brencm. *h.* quod probat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIII. §. 5.

§. 13.

Si decem aut stichum stipulatus, etc.] Vid. Merend. *Controv. Jur.* VIII. 22. et Brisson. *de V. S.* voc. *stipulari* (1).

Ideoque eum qui quinque solvit, in pendenti *habendum, an liberaretur*,] Add. *L.* 3. §. 5. *de statu liber.* (2).

Quamvis utroque simul soluto, mihi *retinendi, quod vellem, arbitrium daretur.*] D. Goth. *in not. Creditori scil. Verum id abrogatur L.* 10. *in fin. Cod. eod.* Ideoque Tribonianus non debuit hanc sententiam in Pand. referre. Balduin. *in Justinian. Lib.* II. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p.* 1090. in fin.] (3).

(1) Ubi docet, *stipulari* etiam dici eum, qui spondet, seu promittit.

(2) De locutione *in pendenti* vid. notata superius ad *L.* 25. §. 1. *de usufr. et quemadm.* etc.

(3) Add. Labitt. *in Usu Indic. Cap.* 4. §. 8. *seqq.* in Jurispr. Restit. Wieling. *p.* 77. *seqq.* Merill. *in L. Decision. Justin. p.* 12. *seq.* Mascov. *de Sect. Sabin. et Proculian. Cap.* 9. §. 8. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de Pactis*, §. 316. *not.* 60. *p.* 304. et *hoc tit.* §. 828. *p.* 79. *seq.* Vid. et notata inferius ad *L.* 32. *pr. h. t.* — Seq. *L.* 27. accommodandam esse ad tractatum de *actione arbitraria de eo quod certo loco*, observat Cujac. *ad Lib.* XXVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* add. Noodt. *ad Tit. Pand. de eo quod certo loc.* Vs. *Non igitur* etc. et Gluck. *eod. tit.* §. 846. *p.* 308.

L. XXVIII.

Et absolutus sua sponte *solverit*,] Id est, sciens (1).

Vid. *L.* 26. §. 3. *h. t.* et Conf. *L.* 43. *eod.* Tricatur hic valde Huber. *Eun. Rom. p.* 521. *seq.*

(1) Scil. se absolutum esse. Ita quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 2. *in fin.* Voet. *ad h. t. Pand.* §. 4. Gluck. *hoc tit.* §. 830. *p.* 101. *seqq.* qui etiam alios laudat. Dubitant tamen alii, an verba *sua sponte* restrictam hanc interpretationem patiantur. Conf. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 21. *num.* 14. *seq.* in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 197. et Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 10. Pertinere hanc Legem ad contractum actionemve *mandati*, ait Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. XXIX.

Nam in his personis generaliter *repetitioni locum esse*, etc.] Etsi sit causa, in qua lis inficiando crescit. Vid. Cujac. *ad L.* 25. *de minor.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 31. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Ut autem* etc.

L. XXXII.

Si posteaquam utrumque solverit, aut uterque, aut alter ex his desiit in rerum natura esse, nihil repetet: etc.] Facit huc *L.* 2. §. 3. *de eo quod certo loco.* (1).

(1) Add. Gluck. locc. citt. ad *L.* 26. §. 13. *h. t.* Huic Juliani responso obstare Celsi sententiam in *L.* 26. §. 13. *in fin. h. t.* putat Cujac. *Obs.* VIII. 35. et *ad Lib.* X. *Julian. Digest. in expl. h. l.* cui obloquitur Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 13. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 502. *seq.* Sed vestigium dissensus Veterum deprehendunt hic quoque Labittus, Merillius, Mascovius, *locc. citt.* ad *d. L.* 26. §. 13. Vid. et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 13. In seqq. verbis *in soluto* edidisse etiam Taurell., in archetypo tamen clare esse *in solutum*, testatur Brencm. *h.* Accusativus scil. pro Ablativo, ut saepe. Vid. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3. *fin. seq.*

§. 2.

§. 2.

Mulier, *si in ea opinione sit*, etc.] D. Goth. *in not.* Mater *emendat Cujac. in quadam Praelectione* (1). Quod non necesse; sed de matre, avia, vel simili id intelligendum, non de ipsa nubente, in qua casum ponit Huber. *Eun. Rom. p.* 523. et vult, hic mulierem post dissensum cum viro dotem condicere ut indebitam. Male: quid notius, quam post divortium repetitam olim dotem actione rei uxoriae, vel ex stipulatu, et ne ex pacto quidem penes virum manere posse: et in matrimonio repetitam dotem vix probabile.

(1) *Mater* emendat Cujac. *ad Paul. Lib.* I. *Quaestion. in expl. L.* 34. *de negot. gest.* Sed nihil corrigit, *ad Julian. Lib.* X. *digestor. in expl. h. l.* quamvis ibi quoque Legem hanc intelligat de matre, avia, similique. *Mater* praefert quoque Pothier. *in not. ad h l.* De matre, similibusque Legem etiam intelligit Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. *ult. num.* 4. Vid. et Gluck. *hoc tit.* §. 830. *p.* 97. Sed, de muliere, quae marito dotis nomine quid dedit, Voet. *ad eund. tit.* §. 16.

§. 3.

Similis est ei, qui hominem etc.] Quatenus similis, vel dissimilis, vid. Scip. Gentil. *de Divid. et individ. Cap.* 9. et 10. [*Oper. Tom.* I. *p.* 119. *seqq.*]

Et ideo, si, cum existimaret, se Stichum promisisse, eum dederit, condicet:] D. Goth. *in not. Imo nihil repetet. L.* 19. *in fin. de Legat.* 2do. *Vid. Cujac. Obs.* VIII. 35. ubi notat, Celsum crebro a Juliano dissentire. add. Balduin. *in Justian. Lib.* II. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* I. *p.* 1090. *seq.*] (1).

(1) Et Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 4. §. 9. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 78. Sed Cujacio obloquitur Con-

 stan-

ſtantin. *Subtil. Enòdat.* I. 13. in Theſ. Otton. *Tom.* IV. *p.* 503. Nec disſenſum hic agnoſcit Merill. *Obſ.* III. 10. et *in L. Deciſ. Juſtin. p.* 13. Mascov. *de Sect. Sabin. et Proculian. Cap.* 9. §. 8. *num.* 2. Ipſe quoque Schulting. ad vocem *condicet* adjecit: *aliud in Legatis. L.* 19. *de Legat.* 2do.

L. XXXIII.

Nullo alio modo, quam per retentionem, impenſas ſervare poſſe.] Vid. *L.* 51. *h. t. L.* 14. §. 1. *comm. divid.* Praxis aliter; ſed fruſtra Jus Civile defendit Huber. *Eun. Rom. p.* 524. (1).

(1) Add. Idem, *in Prael. ad Tit. Inſt. de rer. diviſ.* §. 40. Cujac. *ad Julian. Lib.* XXXIX. *Digeſtor. in expl. h. l.* jungit *L.* 60. *de Legat.* 1°. et, re non deductis impenſis reſtituta, *condictionem incerti* dandam cenſet: quo cum facit Pothier. *in not. ad h. l.* Sed vid. Vinn. *in Comm. ad* §. 30. *Inſt. eod.* et *Sel. Quaest.* I. 24. Deſ. Herald. *de Rer. Judic. auctorit.* II. 23. in Theſ. Otton. *Tom.* II. *p.* 1268. *ſeqq.* Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 17. §. 10. Westenberg. *ad Tit. Pand. de reivind.* §. 30. Gluck. *eod. Tit.* §. 592. *p.* 309. *ſeq.* qui etiam alios laudat.

L. XXXIV.

Is, cui hereditas tota etc.] Vid. Cujac. *ad Julian. Lib.* XL. *Digeſtor. in expl. h. l.*

Et praeterea fundus,] Specialiter.

Et heres ſuſpectam hereditatem etc.] Al. *ſi heres* etc. (1).

(1) Ita Hal. Vid. Gebauer. *h.* — Sequentem *L.* 35. pertinere ad *rem judicatam*, notat Cujac. *ad Lib.* XLV. *Julian. Digeſtor. in expl. h. l.* Ad *condictionem ſine cauſſa*, Voorda, *Interpr. et Emendat.* I. 6. *p.* 20. *Quamvis — est.* Sic etiam alibi ſcriptum. Vid. notata ſuperius ad *L.* 11. §. 5. *ad L. Aquil.*

L. XXXVI.

L. XXXVI.

Ideoque, si pecuniam a servulo accepisset, redimendi furti caussa, posse repeti:] Condictione ob turpem caussam. Vid. *L. pen. et ult. Cod. de cond. ob turp. causs.*

Item si pecunia ejus nomine, a quo pignus acceperat, a servo ei soluta (1) *esset*, etc.] Vid. Gloss. *h.*

(1) Hal. *a servo exsoluta.* Vulg. *a servulo ei soluta*, atque ita fere Codices. Vid. Brencm. *h.* In *pr.* Legis Africanum *insciente domino* dicere pro *ignorante*, notat Otto, *in Alfen. Varo, Cap.* 8. in fin. in *Thes. Jur. Tom.* V. *p.* 1681. quem *ibid. p.* 1679. *seq.* vid. de *magide.* add. De Ajala, *Comm. in L. ult. Cod. de aleator.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1024. *seq.* Brisson. *de V. S.* in voc. et Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. de condict. ob turp. vel injust. causs. num.* 3. secundum quem *magis* vas est, quo farina subigitur. Pro *commodavit* Graecos legisse videri *commendavit*, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIII. §. 5. Sequitur: *sed si nescisset alienum apud se deponi*, etc. D. Goth. *in not. Al. alienam.* Ita Taurell. in margine, et τὸ *alienum* Flor. ita antique mutatum, testatur Brencm. *h.* Hal. *alienam rem.* — De seq. *L.* 37. vid. Cujac. *ad Julian. Lib.* III. *ad Ursej. Feroc.* JCtum *condictionis* tantum mentionem facere, nec definire, sitne *condictio indebiti*, an *condictio furtiva*, monet Gluck. *d. loc.* §. 827. *not.* 61. *p.* 75.

L. XXXVIII.

Frater a fratre, cum in ejusdem (1) *potestate essent*, etc.] Vid. Cujac. *Tractat.* IX. *ad African. in expl. h. l.* (2). Duaren. *ad hunc tit. Cap.* 6.

Post mortem patris ei solvit:] Chesius, *Different. Jur. Cap.* 57. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 797. *seq.*] ait, eum putasse per errorem, se debere ex *castrensi peculio*, vel simili errore facti solvisse. Sed hoc sequentia refellunt, quae ostendunt de *peculio profectitio* hac lege agi. (3).

Naturalem enim obligationem, quae fuisset etc.] Haec, ut facti, *L.* 41. *de pecul.* non erat patri quaesita. *L.* 44. *de cond. et demonstr. L.* 130. *de verb. oblig.* Sed erat inter commoda peculii, quod debitor pro parte quaesiverat. Chef. *d. loc.* Ad heredem tamen hanc quoque transire, docet *L.* 40. *pr. ad SCtum Trebellian.* Sive effectus hujus obligationis juris esse, et sic in hereditate: et patri quoque jus hoc adquiri potuit. Vid. et Suerin. *Repet. Lection. Jur. Cap.* 10. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 23. *seqq.*] ubi plura ad hanc Legem. (4).

Et ab eo post mortem patris exactum esset,] Facit huc *L.* 30. §. 3. *de pecul.* (5).

Igitur et (6) *si re integra familiae erciscundae agatur*, etc.] Vid. *L.* 29. *de pecul.*

(1) Vulg. inserit *patris.* Porro pro *potestate* Flor. scriptum est *potestatem*, ultima litera *m* antique deleta. Vid. Brencm. *h.* Sed vid. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3. *fin. et seq.* Denique in *essent* Flor. ultimae literae *nt* deletae sunt, et *m* reposita, quod tamen Taurell. recte neglexisse, quamvis utrumque ejusdem manus esse videatur, notat Brencm. *d. loc.*

(2) Et in *Recitat. ad L.* 18. *fam. ercisc. Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 542. *seqq.* Praeter hos Legem hanc etiam exposuerunt Lud. Charond. *Verisimil.* I. 9. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 706. *seq.* Ant. Lescurius, Julius Pacius, Jo. Mercerius, Fr. Davydargenteus, et Marq. Freherus, in *eod. Thes. Tom.* V. *p.* 528. *seqq.* item Vinc. Cabot. *Disputat.* I. 22. *seqq.* in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 609. *seqq.* Franc. Ramos del Manzan. in *eod. Thes. Tom.* VII. *p.* 70. *seqq.* Maran. *in ej. Operib. p.* 553. *seqq.* Toullieu, in *Collectan. p.* 46. *seqq.* Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 14. *seqq.* Voet. *ad eund. tit.* §. 20. Van Eck, *Diss. de septem damnat. Legib. Pand. Cap.* 3. in *Supplem. Thes. Meerman. p.* 577. *seqq.* Vid. et Otton. *in Praef. ad Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 24. *seq.* Marckart. *Exercitat. de condict. indebit. per error. jur. solut. Cap.* 2. §. 7. in ej. *Exercitat. Academ. p.* 101. *seq.* Gluck. *hoc tit.* §. 829.

§. 829. *p.* 88. *seqq.* qui etiam alios laudavit. add. Idem, *d. loc.* §. 834. *p.* 141. et *p.* 150. *not.* 8. Fugitivam esse, et pertinere ad *condictionem sine caussa*, sunt qui putent. Vid. Wissenbach. *d. loc.* §. 21. De indebito *juris errore* soluto eam quoque intelligit Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 3. Sed, mea sententia, haec Lex minus bene huc trahitur, in qua nusquam *erroris* mentio fit, sed unice occupatus est Africanus, ut disquirat, an, et in quantum, id quod solutum erat, sit indebitum. Profecto, sunt casus, quibus indebitum, quolibet errore solutum, repeti possit, veluti si facta solutio est a minore: quibus casibus quaestio de solutione juris aut facti errore supervacanea est, et inutilis, et unice inquirendum, an id, quod solutum est, sit indebitum.

(3) Recte. add. Gluck. *d. loc.* §. 834. *p.* 150. *not.* 8. Sequitur: *Respondit, utique quidem pro ea parte, qua ipse patri heres exstitisset, repetiturum.* Vulg. *respondi.* Vid. Brencm. *h.* Porro, Hotoman. legit *non repetiturum*, sed perperam. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 204. *seq.* et Toullieu, *d. loc. p.* 50. *seqq.*

(4) Mihi res haec esse videtur. Scil. quum fratres in ejusdem patris essent potestate, nulla inter eos obligatio civilis, vel actio consistere poterat: habebantur enim pro una persona. Hinc ex hoc mutuo nasci tantum potuit obligatio naturalis, quae, quum patri quaesita esset, utpote ad peculium profectitium fratris pertinens, post mortem patris transierat ad heredes ejus, adeoque, quum ambo fratres patri heredes exstitissent, frater, qui pecuniam mutuam acceperat, pro parte sui ipsius debitor et creditor erat factus, et vicissim quoque frater, qui pecuniam mutuam dederat, et proinde pro parte debitum *confusione* erat exstinctum, adeoque plane indebitum, cujus repetitionem JCtus concedit.

(5) Sequitur: *tantum judicio eum familiae erciscundae recuperaturum* etc. Ita Hal. Flor. est *reciperaturum.* Vid. notata superius ad *L.* 33. *de adoption.*

(6) Apud Hal. *et* abest. Vid. Gebauer. *h.*

§. 2.

Nam hic quoque manere naturalem obligationem etc.] Quae hoc casu ob concessionem peculii non adquiritur patri, saltem non efficaciter.

§. 3.

Posse eum repetere existimavit (1).] Tempera ex *L.* 47. *h. t.* (2).

(1) Vulg. *existimavi.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 835. *p.* 180.

L. XXXIX.

Si quis, cum a fideicommissario etc.] Vid. Cujac. *Obs.* XIX. 5.

L. XL.

Nam si quidem ejus causa exceptio datur etc.] Haec distinctio procedit in casibus, quibus obligatio aliqua improbatur a jure nostro, add. *L.* 19. *pr. h. t.* et *L.* 9. §. *pen. de SCto Macedon.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sit igitur regula* etc. et Gluck. *d. loc.* §. 830. *not.* 9. *p.* 100. et *tit. ad SCtum Vellejan.* §. 923. *p.* 462.

§. 1.

Si pars domus, quae in diem etc.]. *Incertum:* dies enim nondum cesserat. Vid. seqq.

Posse incerti condici, quasi plus debito dederit.] Vid. *L.* 60. *de Legat.* 1°. Facit huc *L.* 21. *ad SCtum Trebellian.* (1). Aliter Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 26. *Error.* 10.

(1)

(r) Add. Vinn. *ad* §. 30. *Inst. de rer. divis. num.* 4. et *Select. Quaestion.* I. 24. Certe, quum tempore Marciani, nondum exaequatis Legatis et fideicommissis particularibus, dominium ex fideicommisso particulari demum *traditione* in fideicommissarium transiret, heres, domum fideicommissario tradens, eam fecerat accipientis, adeoque *solverat*, et quidem solverat plus debito, neque adeo mirum, heredi repetitionem a Marciano concedi. Sed videtur etiam jure Justinianeo cum tali herede mitius agendum, quia fecit impensas eo tempore, quo adhuc dominus erat domus, et hac mente, ut, si dominium a se recederet, impensas illas sibi servaret.

L. XLI.

Quod pupillus sine tutoris auctoritate stipulanti promiserit, solverit, repetitio est:] Vid. *L.* 29. *h. t.* *Sine tutoris.* Lege; *si sine.* Basilic. ἐὰν χωρὶς (1).

Quia nec natura debet.] Vid. *L.* 59. *de oblig. et action.* Facit huc *L.* 9. §. 5. *de reb. cred.* et hoc capiendum eo sensu, ut pupillo noceat: alioquin enim, si intellectum habeat, naturaliter obligatur, et aliis potest nocere. *L.* 25. §. 1. *quando dies legat.* *L.* 21. *ad L. Falcid.* *L.* 1. §. 4. *de novation.* Vinn. *de Pactis*, *Cap.* 14. *num.* 11. *et* 12. et *Partition. Jur.* II. 2. Vid. et late Averan. *Interpr. Jur.* II. 14. (2).

(1) Sic etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 9. et in *Enarrat. tit. de pactis*, §. 18, *p.* 298. item Pothier. *in not. ad h. l.* Hal. et Vulg. *promiserit, et solverit.* Vid. Brencm. *h.* Sic quoque Joach. Joh. Schwartz. *Spec. Obs. ad varia JCtor. Vett. Fragm. Cap.* 3. §. 4. Lugd. Batav. 1750. qui τὸ *et* repetit ex ultimis literis vocis praecedentis *promiserit*. Suppressam hic, ut et alibi, per ellipsin particulam *et*, mavult C. A. van Wachendorff. *Obs. ad LL. quasd. ex Jur. Civ. Cap.* 3. §. 2. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 173. quod probat Gluck.

Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 288. *not.* 73. *p.* 62.

(a) Add. Schulting. *in Enarr. tit. de pactis*, *loc. cit.* et Westenberg. *de Caussis Obligation. Diss.* I. *Cap.* 4. §. 14. *seqq.* Neque adeo necesse, de pupillo nondum pubertati proximo Legem hanc intelligere cum Houck. *Diss. de Ration. Vett. JCtor. falso suspect. Cap.* 3. §. 4. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 360. *seq.* quamvis idem velle videatur J. C. van Wachendorff. *Diss. de Pact. nudis*, *Cap.* 2. §. 2. in ej. *Triad. Diss. p.* 433. et D'Arnaud. *Variar. Conject.* II. 22. Perperam vero Cujac. *ad L.* 127. *de V. O.* pupillos *naturaliter* obligari non putat, nisi in quantum facti sint locupletiores; licet ita quoque sentiat Hub. Giphan. *in Lectur. Altorphin. ad L.* 46. *de oblig. et action. p.* 630. *seqq.* Rittershus. *ad pr. Instit. de auctorit. tutor.* Idsinga, *de mutuo*, *et vet. literar. oblig. Cap.* 5. §. 7. in Novo Thes. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 159. Sed vid. Vinn. *de Pactis*, *loc. cit.* et *ad* §. 9. *Inst. de inutil. stipul.* Dissensisse hac in re Sabinianos et Proculianos, censet Merill. *Obs.* VII. 4. et *Variant. ex Cujac.* I. 20. add. Mascov. *de Sect. Sabinian. et Proculian. Cap.* 9. §. 14. Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 4. §. 158. *p.* 299. *seq.* Gluck. *loc. modo cit. p.* 62. *seqq.* ubi etiam alios laudavit, qui de hac quaestione egerunt. add. Lud. Charond. *Verisim.* I. 19. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 731. Os. Aurel. *Dispunct.* 20. in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 740. *seqq.* Jac. Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 30. in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 631. Wieling. *Praetermiss. ad Labitt. et Schmucc.* in *jurispr. restit. p.* 221.

L. XLII.

Poenae non solent repeti, *cum depensae sunt.*] D. Goth. *in not.* „ *L.* 46. *de reg. jur. Vid. Cujac. Obs.* VIII. „ 39. *L.* 22. *de pign. act.*" add. *L. unic.* §. 2. *ad L. Jul. ambit. L.* 74. *de Solution.* (1).

(1) Intelligenda scil. haec Lex de poenis, quae tempore solutionis quidem debebantur, sed quae deinceps vide-

deri possent indebitae factae. Exempla sunt in *LL. citt.* Alia habet Jac. Gothofred. *ad d. L.* 46. *de reg. jur* add. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 18. et Gluck. *hoc tit.* §. 831. *p.* 106. *seq.* Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. quem refutavit Voorda, *Interpr. et Emend.* I. 6. ubi hanc Legem jungendam esse docuit *Legi* 3. §. 14. *de tabb. exhib.* et fugitivum hoc dictum ad *condictionem sine caussa* retrahendum.

L. XLIV.

Repetitio nulla est ab eo, qui suum recepit, etc.] Pone casum ex *L.* 66. *de Solution.* ubi forte idem a Pomponio ad Plautium casus tractatus; vel ex *L.* 12. 19. cum similibus *de novation.* et *L.* 26. §. 12. *in fin. h. t.* ad quales casus hoc referendum censet Brisson. *de solution. et liberation. Lib.* II. [in ej. *Oper. Minor. p.* 151.] ubi putat, male Tribonianum hoc generaliter posuisse.

Suum] D. Goth. *in not. an rem propriam, ut Stella, sentit? an suum debitum, ut Albericus, et Zasius* etc.? Posterius potius, et quidem a non debitore solutum *nomine debitoris.* Facit huc *L.* 8. *h. t. L.* 36. *in fin. L.* 65. *in fin. eod.* add. *L.* 31. *pr. de heredit. petit.* Late Herald. *Obs. Cap.* 24. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1340.] (1). Lopez. *Animadv. Cap.* 13. [in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 458. *seq.*] intelligit *suum* in specie. (2).

Tametsi ab alio, quam vero debitore etc.] Debitore tamen debitoris, Charond. *Verisim.* II. 15. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 765. *seq.*] (3).

(1) Sic etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 6. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hactenus apparet* etc. add. Cujac. *Obs.* VIII. 9. Duaren. *ad hunc tit. Cap.* 7. Grotium, *in Flor. Sparsion. p.* 155. Perez. *in Prael. ad h. t. Cod. num.* 12. Gluck. *d. loc.* §. 829. *p.* 86. *seqq.* qui etiam alios laudavit. Antinomiam inter hanc Legem et *L.* 19. §. 1. *eod.* statuit Budaeus, *in Annotat. ad L. ult. de aedilit. edict.*

(2) Quem sequitur Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 22. *Thes.* 7. *Lit. b. p.* 869. Pari modo Regius, *Enantioφ.* I. 12. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1485. *Suum*, id est, id cujus ipse dominus est, Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 19. in eod. Thes. *Tom.* V. *p.* 624.

(3) Lyclam. *Membran.* VI. 17. *alium* accipit de possessore rei.

L. L X V.

Javolenus Lib. II. *ex Plautio.*] Junge *L.* 8. *de hered. vel act. vend.*

L. X L V I.

Eadem causa rerum corporalium est.] Sic *L.* 95. *de Legat.* 3°. (1).

(1) Τὸ *ait*, in praecedentibus verbis, apud Hal. et Vulg. abest. Vid. Gebauer. *h.* Ad Plautium illud refert Bynkersh. *Obs.* VIII. 1. *in fin.*

L. X L V I I.

Qui pro te fidejusserat,] De facto, sine jure.

Quoniam potes videri id ipsum mandasse, etc.] Add. Sande, *de Action. Cession. Cap.* 7. *num.* 11. (1).

Sin autem fidejussor suo nomine solverit, quod non debebat, ipsum a stipulatore repetere posse:] Quod indistincte traditur in casu *L.* 3. §. 7. *de pecul.* Facit huc *L.* 15. *de in rem verso.*

(1) Et Chesi. *Different. Jur. Cap.* 28. *num.* 6. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 700.

L. X L I X.

Quibus quoque modo soluta est,] Etiam per aliam personam

nam intervenientem. Vid. *L.* 6. §. 1. *L.* 57. §. 1. *h. t.* Facit huc *L.* 13. *Cod. si cert. petat.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sequens locus* etc. — Ad seq. *L.* 50. vid. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 292. *seq.*

L. LI.

Ex quibus caussis retentionem quidem habemus, etc.] Vid. *L.* 33. *h. t.* (1).

(1) Add. Majans. *loc. modo cit. p.* 316. *seq.*

L. LII.

Damus aut ob caussam, aut ob rem.] Vid. *L.* 1. *de condict. ob turpem vel injust. causs.* add. Cujac. *in Parat. ad h. t. Cod.* (1).

(1) Et Majans. *d. loc. p.* 413. *seq.*

L. LIII.

Si ipse servus peculiares nummos dedit, etc.] Vid. *L.* 3. §. 8. *et* 9. *de condict. causs. dat. causs. non sec.* (1).

Sed tam benignius, quam utilius est, etc.] Haec a Triboniano esse, putat Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 27. *Thes.* 2. *Lit. e. p.* 725. (2).

(1) Sequitur: *eosque non per condictionem, sed in rem actione* etc. Pari modo Aurel. Victor, *Epitom. Cap.* 10. *num.* 4. *per theatra et castris*, ubi vid. Arntzen. et auctores ibi citt. Hal. *non condictione, sed in rem vindicatione.* Vulg. *non per condictionem, sed per in rem actionem.* Flor. *in rem vindicationem* legi, annotat Hug. a Porta; quod unde habeat, se ignorare fatetur Brencm. *h.*

(2) Add. de hac Lege Gluck. *d. loc.* §. 834. *not.* 2. *p.* 147. *seq.* — Ad seq. *L.* 54. vid. Cujac. *ad Papinian. Lib.* II. *Quaestion.* Maximis laudibus Papinia-

nianum efferre Duarenum, quod una hac regula totam fere summam materiae de condictione indebiti complexus sit, notat Otto, *in Papinian. Cap.* 11. §. 8. *p.* 348.

L. LV.

Idem Lib. VI. *Quaestionum.*] Agens de *petitione hereditatis.* (1).

1 *Quod mercedis nomine ceperit* (2) *ab eo, qui solvit, non repetetur:* etc.] Facit huc Matth. *de Auction.* II. 6. *num.* 16.

Sed domino erit obligatus.] Praedo, petitione hereditatis, quae etiam personalis actio est. Vid. Cujac. *ad Papinian. Lib.* VI. *Quaestion. in expl. h. l.* (3).

Nam si servus non locatus *mercedem*, etc.] *Collocatus* legit Salmas. *de Usur.. Cap.* 7. *p.* 160. notatus a Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. de usur.* (4).

Quod ergo dici solet, praedoni fructus posse condici, tunc locum habet, cum domini fructus fuerunt.] Sed non, cum percepti sunt per alium ex contractu cum praedone. Vid. *L.* 22. §. 2. *de pignerat. action.* et Cujac. *d. loc.* (5).

(1) Vid. Cujac. *loc. a Schulting. cit.*

(2) Hal. et Vulg. *acceperit.* Male: *capi* enim Latinis dici, quae ex praediis redeunt, ex Cicerone, Terentio, Nepote, probat Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(3) Sequitur: *Item mercedibus servorum*, etc. Hal. et Vulg. *Item in.* Forte τὸ *in* omissum ob literam praecedentem *m.* Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. Jur. not.* 1.

(4) Vid. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 9. *Nam* hic dici pro *sed*, notat Pothier. *ad h. l.*

(5) Add. Altamiran. *ad Lib.* IV. *Scaevol. Quaestion. in expl. L.* 18. *de condict. furtiv. num.* 6. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 420. seq.

L. LVI.

Quia potest Titio decedente perpetua fieri exceptio, quae ad tempus est,] Hinc colligunt, ea, de quibus non constat, perpetua, an temporaria futura sint, praesumi fore perpetua. Vid. Jason. *h. not.* 2. (1).

Ita prorsum defensio juris, quae caussam incertam habet, condictionis instar obtinet.] Lege *conditionis*, et sic Cujac. *ad Papinian. Lib.* VIII. *Quaestion. in expl. h. l.* (2).

(1) Praecedit: *nam si qui, ne conveniatur,* etc. Hal. *nam si quis.* Vulg. *nam qui.* Vid. Brencm. *h.* qui prius praefert. Sed non opus, quum *si qui* pro *si quis* saepius etiam apud bonos auctores legatur. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Drakenborch. *ad Liv.* III. 17. §. 7. et Arntzen. *ad Aurel. Victor. de Orig. gent. Rom. Cap.* 21. *num.* 4.

(2) Sic etiam Hal. et Vulg. probante Brencm. *h.* Non tamen haec emendatio satisfacit Bilderdykio, *Obs. et Emendat. Cap.* 26. *p.* 177. *seqq.* qui legit: *Ita rursus* (id est, *contra*) *suspensio juris, quae caussam incertam habet, condictionis jus obtinet.*

L. LVII.

Impuberis condictio est.] Exceptio in *L.* 67. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Responsor. in expl. h. l.*

L. LVIII.

Post acceptam sine judice pecuniam,] Vid. *L.* 36. *fam. ercisc.* et *L.* 1. *Cod. h. t.* (1).

Indebiti fideicommissi repetitio erit.] Ratio in *L.* 3. *si ingen. esse dicet.* (2).

(1) Add. Cujac. *ad Papinian. Lib.* IX. *Responsor. in expl. h. l.*

(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. et Chef. *Interpr. Jur.* I. 23. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 130. *seqq.* Regius, *Enantioφ.* l. 6. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1482. Majans. *Disp.* XXXIV. *num.* 22.

L. LIX.

Si fidejussor jure liberatus, etc.] *Praetorio* (1).

(1) Per exceptionem *pacti*, vel *doli*, pactus, ne a se petatur, vel liberatus tempore. Nam, quoties fidejussor *ipso jure* liberatur, etiam liberatur debitor principalis. *L.* 13. §. 7. *de acceptilat.* Additur: *solverit errore pecuniam.* Ignarus exceptionis pacti, vel heres fidejussoris pacti ignarus. Sic Cujac. *ad Papinian. Lib.* II. *Definition. in expl. h. l.* et Marckart. *Exercit. de condict. indeb. per error. jur. solut. Cap.* 2. §. 5. in ej. *Exercitat. Academ. p.* 97. *seq.* Sed heredem fidejussoris solvisse, vix fingi potest, quum nulla fiat heredis mentio. Quodsi ipse fidejussor solverit, error ejus foret ignorantia *facti proprii.* Sed hanc quoque nonnunquam excusari, docet Bav. Voorda, *Thes. Controv. Dec.* 1. §. 10. Egit de hac lege etiam Gluck. *d. loc.* §. 834. *p.* 141. De *juris* errore hanc quoque Legem accipit Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 3. De verbis *naturale vinculum* vid. Merill. *ad L.* 9. §. 4. *seqq. de reb. cred.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 665.

L. LX.

Julianus verum debitorem etc.] Vid. Cujac. *ad Paul. Lib.* III. *Quaestion. in expl. h. l.* Lopez. *Animadv. Cap.* 14. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 459. *seq.*] (1).

Post litem contestatam,] Magis igitur ante. *L.* 8. §. 1. *rem ratam haber.*

Manente adhuc judicio,] Secus, si post. Facit huc *L.* 43. *h. t.*

Licet enim absolutus sit,] Postea.

Na-

Natura tamen debitor permanet:] Nec sententia convellitur, qua creditor vetitus est petere; sed de caussa repetendae solutae pecuniae agitur: et non est novum, ut post sententiam alia occasione de ejus justitia quaeratur, ut *L.* 10. §. 3. *de edendo. L.* 52. §. *ult. pro socio. L.* 29. §. 1. *de stat. liber. L.* 51. *pr. de eviction.* (2).

(1) Vid. et Ant. Fab. *Conjectur.* IV. *ult. num.* 6. *seqq.*
(2) Add. Jos. Fern. de Retes, *Opusc.* VIII. 18. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 403. *seq.* et citatos superius ad *L.* 28. *h. t.*

L. LXI.

Creditoribus autem aliis in id, quod amplius sui debiti solutum est, teneri.] Facit huc *L.* 53. *in fin. h. t. L. ult.* §. 6. *Cod. de jure deliber.* Mevius, *Decision. Part.* VIII. *Dec.* 102. *not.* 10. accipit de casu, quo hereditas sufficit: de quo dubito, contra in Lege. (1).

(1) *Dissertationem ad h. Legem* conscripsit Joh. Weerts, Lugd. Batav. 1791.

L. LXII.

Quia tamen a sciente fidei explendae *caussa promissum esset,*] Facit huc *L.* 38. *de fideicommiss. libertat.*

L. LXIII.

Velut si is, qui, cum certum hominem deberet, statuliberum dederit: nam ideo eum non liberari, etc.] Alii contra. Vid. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* Forte hic factum aliquod ipsius debitoris intervenit. Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 29. *Thes.* 2. *Lit. e. p.* 1024. (1).

Nec tamen repetere eum posse, quod debitum dederit,] G. Forner. *Selection.* III. 26. in Thes. Otton. *Tom.* II.

p. 116. distinguit, utrum ex causa lucrativa, an onerosa debeatur, et de onerosa accipit hanc Legem, ut et *L.* 92. *de solution.*

(1) Et Pothier. *in not. ad h. l.* In praecedentibus verbis pro *ut quis* Hal. habet: *ubi si quis.* Vulg. *ubi quis.* Vid. Brencm. *h.* — In seq. *L.* 64. Flor. scriptum est: *quamvis existimans ei aliqua teneri actione.* Hal. edidit: *quamvis existimet ei se aliqua* etc. Sed *existimans*, an *existimet* legas, nullum facit sensus discrimen: neque etiam necesse τὸ *se* inseri, quippe quod saepius omittitur, ut plurimis exemplis probat Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. notata superius ad *L.* 35. *de pactis*: alioquin ope geminationis legi posset: *existimans se ei* etc. Vid. Rucker. *Obs. Cap.* 3. §. 13. *p.* 107. Sequitur: *ut enim libertas* etc. ad quae verba vid. Cujac. *in Not. Posterior. ad tit. Inst. de Jur. personar.* add. Lud. Charond. *Verisim.* I. 1. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 685. et Maran. *ad L.* 38. *h. t.* in ej. *Operib. p.* 534.

L. LXV.

§. 1.

Nam si lis fuit, hoc ipsum, quod a lite disceditur, caussa videtur esse.] Vid. Mornac. *ad L.* 13. *de stat. homin.* Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I. *Const.* 1. *Def.* 9. Pollet. *Hist. For. Rom.* V. 17. add. Sid. Apollin. *Epist.* V. 13. Dio Chrysost. *Orat.* XL. *p.* 493.

Sin autem evidens calumnia detegitur, et transactio imperfecta est, repetitio dabitur.] Facit huc *L.* 6. *Cod. Theod. de pact. et transact.* [*Tom.* I. *p.* 150.] et *L.* 25. *pr. de minor. Et transactio imperfecta est, et repetitio dabitur*, ope geminationis, legit Noodt. *Obs.* II. 16. et *de pactis, Cap.* 3. *in fin.* (1).

(1) Et *ad h. t. Pand.* VI. *Ut autem* etc. probante Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 30. *in not.* et im-

imperfecta explicat *inefficax.* Τὸ *et* per ellipsin suppressum, mavult C. A. van Wachendorff. *Obs. ad LL. quasd. ex Jur. Civ. Cap.* 3. §. 2. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 173. Emendationis quoque non meminit Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 7. neque Leyser. *Medit. ad Pand. Spec.* 47. *Med.* 8. *et seq.* Sed Hal. edidit: *et repetitio* etc. et τὸ *et* facile excidere potuisse ob praecedens *est*, notat Brencm. *h.*

§. 3.

Idem et si hereditatem adiri nolui, etc.] Vid. *L.* 1. §. 1. *de condict. causs. dat. causs. non sec.* (1).

(1) Ad seq. §. 6. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hoc loco* etc. add. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* et Suerin. *Repetit. Lection. Jur. Cap.* 44. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 90. *seq.* Nic. Catharinus, *Obs. et Conject.* III. 13. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 786. addendam putat negationem, et forte legendum: *in frumento indebito soluto non bonitas, si consumtum sit, sed frumenti pretium repetetur.* Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 13. *p.* 423. legit: *et bonitas est* (scil. repetenda) *at, si consumtum sit frumentum, pretium repetendum.* Hal. *et bonitas est repetenda.* Vulg. pro *consumsit* habet *consumtum sit.* Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 7. etiam nunc Flor. esse: *quanti locare potuit*, adeoque rescribi posse: *quanti locari potuit*, notat Brencm. *h.* quamvis Taurell. quoque *potui* ediderit, et ita etiam habeat Hal. add. de hoc §. Gluck. *d. loc.* §. 835. *p.* 175. — In seq. §. 8. pro *sed propter operas* etc. Hal. habet: *nisi propter operas* etc. Vid. Gebauer. *h.* Non tamen opus: potest enim *sed* sensu *nisi* accipi. Vid. Val. Guil. Forster. *Obs. Succisiv.* I. *ult.* in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 927. quemadmodum vicissim *nisi* nonnunquam pro *sed* ponitur. Vid. Forster. *d. loc. p.* 926. add. Burman. *ad Sueton. Tom.* II. *p.* 142. Vid ad hos §§. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ab eodem temperamento* etc. et de §. 8. Gluck. *d. loc.* §. 827. *not.* 61. *p.* 74. *seq.* add. Altamiran. *ad Lib.* IV. *Scaev. Quaest. in expl. L.* 18. *de condict. furtiv. num.* 7.

in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 421. et Ches. *Interpr. Jur.* II. 23. *num.* 6. *seqq.* in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 459. *seq.*

§. 9.

Aut si id, quod alius debebat, alius, quasi ipse debeat, solvat.] Aliud in *L.* 44. *h. t.* (1).

(1) Ad quam vid. notata. Ad vocem *omnino*, quae praecedit, Hal. in margine notavit: *alias homini*. Ita scil. Flor. correctum est ab otiosa manu. Vid. Brencm. *h.*

L. LXVI.

Haec condictio ex bono et aequo introducta,] *Naturalis* dicitur in *L.* 15. *pr. h. t.* (1). Quales quatuor enumerat Cujac. *Tract.* II. *ad African. in expl. L.* 23. *de reb. cred.* Sed, an non sint plures, dubito ob *L.* 32. *eod.*

Quod alterius apud alterum sine caussa deprehenditur, etc.] Facit huc Cicero, *de Offic. Lib.* III.

(1) Add. Cujac, *ad Papinian. Lib.* VIII. *Quaestion. in expl. h. l.*

L. LXVII.

§. 1.

Et tutelae judicio pupillo non imputavit:] Aliter secus. Vid. *L.* 57. *pr. h. t.*

§. 2.

Bona sua privatim *facta venditione Maevio concessit,*] Quam publice olim fieri moris fuit. Vid. Theophil. *in Paraphr. ad tit. Instit. de succession. sublat.* etc.

Quaesitum est, cum postea reperiantur apochae apud Ti-

Titium debitorem partim solutae pecuniae, etc.] Videtur aliquid deësse (1).

Respondit (2), *secundum ea, quae proponerentur, ei, qui postea solvisset.*] Vid. *L.* 19. *in fin.* *L.* 25. *h. t.*

(1) De quo dubito. *Partim* etiam alibi citra geminationem usurpari, supra jam notavi ad *L.* 2. §. 24. *de orig. jur. not.* 4. et *ibid.* in *Addend. p.* 612. Sequitur: *pecuniae indebitae solutae.* Pro quo Brencm. *h.* legit: *pecuniae indebite solutae.* Simile mendum supra habuimus in *L.* 5. §. 3. *de Jurejurand.*

(2) *Respondi* Hal. hic et alibi in hac Lege. Vid. Gebauer. *h.* — In seq. §. 3. pro *pariationibus* Vulg. habere *partionibus*, vocis ignoratione, notat Brencm. *h.* add. Ant. Augustin. *Emendat.* IV. 12. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1543. et Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. tit.* 4. §. 9. *p.* 206. *Pactionibus* etiam habere Cod. Pand. Erlang., sed male, observat quoque Gluck. *d. loc.* §. 832. *not.* 29. *p.* 109. Pothier. *in not. ad h. l. pariationes* vertit *soldes de comptes.*

§. 4.

Et (1) *Gaji Seji minoris heres adversus* Publium Maevium etc.] D. Goth. *in not.* „*L. Titium. Hotoman. Obs.* V. 13." Imo, V. 24. Sed dici potest, P. Maevium heredem fuisse L. Titii, quae etiam est secunda conjectura Glossae (2). Alii dicunt, JCtos saepe nomina confundere. Vid. Bynkersh. *Obs.* I. 22.

(1) Apud Hal. *et* abest. Vid. Gebauer. *h.*

(2) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 9.

TITULUS VII.

DE CONDICTIONE SINE CAUSSA. (1).

(1) De caussa hujus actionis vid. Westenberg. *de Causs. obligation. Diss.* VII. *Cap.* 4. §. 7. *et* 8. et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 836. *p.* 209. *seq.* Imo *condictionem sine caussa, indebiti, caussa data caussa non secuta*, etc. revera unam eandemque actionem esse, censet J. da Costa, *Diss. supra laud. de Condictionibus*, Lugd. Batav. 1818.

L. I.

Vel si solverit quis indebitum:] *Vel solverit quid indebitum*, Best. *de Rat. emend. LL. Cap.* 24. *num.* 5. Quid opus. (1).

(1) Tò *si* etiam apud Hal. abest. Vid. Gebauer. *h.*

§. 1.

Caussa tamen secuta non est,] Vid. *L.* 4. *h. t.*

L. II.

Nisi forte, quasi sine caussa datum, sic (1) *putamus condici posse* (2).] Facit huc *L.* 1. *in fin. h. t.* Ergo etiam condictio sine caussa, quae ex bono et aequo est, cum aliis actionibus concurrit; quod negat Cujac. *Tractat.* II. *ad African. in expl. L.* 23. *de reb. cred.* (3).

(1) Hal. *datum sit, putamus* etc. Vid. Brencm. *h.*
(2) Vulg. addit: *ei pretium vestimenti.* Vid. Brencm. *d. loc.*
(3) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 10. Et Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. tamen Gluck. *d.* §. 836. *p.* 184. *seqq.* Pro *lavanda* in *pr.* Legis Hoffman.

Me-

Meletem. ad Pand. Diſſ. XIII. §. 6. legit *laevanda*, id est, polienda. add. Gluck. *d. loc. p.* 201. *ſeq. not.* 44. ubi et de *fullone.* — Ad ſeq. *L.* 3. vid. Cujac. *ad Lib.* VIII. *Julian. Digeſtor.* Pro *incerti conſequetur, ut quinque liberetur,* ut in fin. Legis Flor. ſcriptum est, Hal. et Vulg. habent: *incerti condictione conſequetur,* vel *conſequitur, ut in quinque liberetur. In quinque* pleraque quoque MSS. Vid. Brencm. *h.*

L. IV.

An causſa, propter quam datum ſit (1), *ſecuta non ſit.*] Vid. *L.* 1. §. 1. *h. t.* (2).

(1) Hal. *propter quam quid datum est.* Vid. Gebauer. *h.*
(2) Add. Cujac. *Tractat.* VIII. *ad African. in expl. h. l.*

L. V.

Avunculo nuptura, etc.] Add. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 2. qui non valde placet (1). *Avunculo*: patruo enim poterat tempore Papiniani. Vid. ad *L. ult. Cod. de inc. et inutil. nupt.* (2).

Sed (3) *recte defendi, non tam* (4) *turpem causſam in propoſito, quam nullam fuisſe.*] Add. Fab. *Cod.* IV. 5. *Def.* 2. et Briſſon. *de Jure connubior.* [in ej. *Oper. Minor. p.* 372.]

Non enim ſtupri,] Inceſtuoſi ſcil.

(1) Pluribus de hac Lege egerunt Cujac. *ad Lib.* XI. *Papinian. Quaestion.* et Joſ. Fern. de Retes, *Opuſc.* II. 2. *Cap.* 9. §. 6. *ſeqq.* in Theſ. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 141. *ſeq.*
(2) Ubi ad verba: *ut fratris filiam, vel ſororis,* notavit: „ *quae antea fuere licitae nuptiae. Vinn. Sel. Quaest.* II. 13. *Verum id in fratrum filiabus, non ſororum. Vid. Jac. Gothofred. ad L.* 1. *Cod. Theod. h. t. Collat. LL. Moſ. et Rom. Tit.* 6. §. 6." Add. Schulting. *ad d. loc. Collat. not.* 21. Joſ. Fern. de Retes, *d. loc.* §. 9. Noodt. *Obſ.* II. 5.

Westenberg. *in Div. Marco*, *Diss.* IX. §. 5. *p.* 106. *seqq.* Bach. *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 20. qui etiam alios citat.

(3) Vulg. inserit *reor*. Vid. Brencm. *h.* qui τὸ *defendi* mavult accipi pro Praeterito Activo. Sed Duker. *ibid. in not.* Infinitivum esse putat, et pendere a superiore *dixi*.

(4) *Tam* inserunt quoque Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sed Flor. abest, et saepius omittitur. Vid. notata superius ad *L.* 12. *de offic. Praesid.* et ad *L.* 27. §. 1. *de pactis.* add. Franc. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* I. 25. §. 1. in Thes. Meerman. *Tom.* V, *p.* 113. et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Atquin vel (1) *magis in ea specie nulla caussa dotis dandae fuit. Condictio igitur competit.*] Ratio clara. De ea Huber. *Eun. Rom. p.* 527. Sed quae habet, sunt facilia (2).

(1) Apud Hal. *vel* abest. Vid. Gebauer. *h.* Ad verba praecedentia; *quoniam Jure gentium incestum committitur*, vid. Brisson. *loc. modo cit.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Nunc age* etc. De voce *incestum*, in neutro genere, vid. Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 338.

(2) Vid. tamen Gluck. *d. loc.* §. 836. *p.* 189. *seq.* Egit etiam hac de re Ramos del Manzan. *loc. modo cit.* II. 17. *num.* 4. *p.* 178.

LIBER TERTIUS DECIMUS.

TITULUS PRIMUS,

DE CONDICTIONE FURTIVA.

Condictitia vocatur *L*, 13. §. 2. *de jurejurand.* (1).

(1) In *L.* 1. pro *in furtiva re soli domino condictio competit*, forte legendum; *in furtiva re sola domino* etc. conjicit Clar. M. Tydeman. arg. §. 14. *Inst. de action.* et *L.* 12. *usufr. quemadm. cav.* Late hac de re egit Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 837. *p.* 211. *seqq.* qui etiam alios citat. add. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* Quamvis autem haec actio detur *domino*, non tamen hic requiri exactam illam dominii probationem, quam desiderat reivindicatio, docet Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 45. §. 1. add. Gluck. *d. loc. p.* 213. Multos Veterum etiam *commodatario* hanc condictionem concesisse, colligi potest ex *L. ult.* §. 3. *Cod. de furtis.* Vid. Merill. *ad L. Decis. Justin. p.* 36. add. Schulting. *d. loc.* §. 2. *in fin.* et Pothier. *in not. ad L.* 12. §. 2. *h. t.*

L. II.

Quamvis cum eis agi non possit.] Ob beneficium abstinendi. *L.* 57. *de adq. vel omitt. hered.* (1).

(1) Pro *condictioni* in initio Legis Al. habere *condictione*, notat D. Goth. Ita scil. Hal. et alii etiam editores. Vid. Brencm. *h.* qui id probat. — Ad seq. *L.* 3. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Reliquum est* etc.

L. IV.

Vel filiusfamilias,] Haec Triboniano adscribit Faber, de

de Errorib. Pragm. Dec. 78. *Error.* 3. et *Dec.* 79. *Error.* 9. Sed vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Interea obſervandum* etc. Notatur etiam a Bachov. *Adv. Fab. d. Dec.* 78. *Error.* 3. *num.* 3. (1).

Condicendum est domino (2) etc.] Ipſe ſervus actione civili non potest conveniri. *L.* 107. *de reg. Jur.*

Id, quod ad eum pervenit:] Vid. *L.* 3. §. 12. *de pecul.* In caſu filiifamilias in ſolidum dari contra patrem, quatenus est in peculio, est qui putet; ſed male. (3).

In reſiduum (4), *noxae ſervum dominus dedere potest.*] Quod et occaſione actionum ex contractu fieri potest.

(1) Et *de Actionib. Disp.* IV. *Theſ.* 22.
(2) Vulg. *a domino.* Vid. Brencm. *h.*
(3) Vid. Bachov. *Adv. Fab. d. Dec.* 78. *Error.* 2. *num.* 2. in fin. add. Noodt. *loc. cit.*
(4) Hal. inſerit *autem.* Vid. Geb. *h.* add. de his verbis Pothier. *in not. ad h. l.* De locutione *noxae dedere* vid. notata ſuperius ad *L.* 1. §. 11. *ſi quadr. paup. fec. dic. not.* 3.

L. V.

Nunquam enim ea condictione alius, quam qui fecit, tenetur, aut heres ejus.] Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 78. *Error.* 2. *num.* 3. putat, hic excludi tertios poſſeſſores, vel intelligi condictionem fůrtivam ordinariam, a qua differt illa in *L.* 3. §. 12. *de pecul.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Interea obſervandum* etc. Legis verba mihi quidem adeo clara et aperta videntur, ut reliqua loca, ubi condictio adverſus alios conceditur, de alia condictione, vel actione, intelligenda putem.

L. VI.

Ope conſiliove] Dele τὸ *ve* (1). Vid. Bachov. *loc. mox cit.*

Con-

Condictione non tenebitur,] Obstat *L.* 53. §. 2. *de V. S.* Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 30. *Thes.* 3. *Lit. d. p.* 1087. *seq.* censet, hic agi de eo, qui solum dedit consilium, non vero operam in actu adhibuit: et verba *ope consilio* etiam alibi copulari, ubi de *consilio* tantum agitur. (2) *L.* 36. *de furtis.* add. Jan. a Costa, *ad* §. 11. *Inst. de oblig. quae ex del.* — Hoc esse et sententia Veterum (3) vult Perrenon. *Animadv.* I. 21. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 618.]

(1) In Codice Flor. absque hac particula simpliciter legitur: *ope consilio*, et sic etiam legitur in aliis editt. Gothofr. Hal. et Vulg. habent: *ope et consilio.* Vid. Brencm. *h.*

(2) Pari modo Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 45. §. 6. secundum quos adeo is, cujus *ope* furtum factum est, condictione tenetur, non vero is, cujus *consilio* tantum. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Interea observandum* etc. simpliciter ait, eum, cujus ope consilio furtum factum est, condictione furtiva non teneri. Alii etiam aliter. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 838. *p.* 228. *seq.* Dixi hac de re meam sententiam in *annotat. ad d. L.* 53. §. 2. *de verb. signif.*

(3) Qui verba *ope consilio* conjunctim acceptssent. Contra, Labeo disjunctim. Sed vid. *annot. meas ad d. L.* 53. §. 2.

L. VII.

Si pro fure damnum decisum sit (1), *condictionem non impediri* etc.] Aliud circa poenam, cum de re principali transactum. Vid. *L.* 2. *pr. si quis caution. jud. sist. non obtemp.* Leonin. *Emendat.* V. 16.

(1) Eadem locutio etiam occurrit *L.* 9. §. 2. *de minor.* ubi vid. notata. add. Brisson. *de V. S.* voc. *decidere.* Hal. habet *pro furto.* Male. Vid. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 4. §. 3. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 73.

§. 1.

§. 1.

Furti actio poenam petit legitimam:] Vid. *L.* 3. §. 2. *stellionat.*

§. 2.

Quia rei habet persecutionem,] Haec vera ratio. add. *L.* 10. *ad SCtum Vellej. L.* 3. §. 4. *naut. caup. stab. L.* 7. §. 1. *deposit.* Facit huc *L.* 15. *et* 19. *h. t.* Minus recte igitur quidam (1) hanc condictionem faciunt poenalem. Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 80. *Error.* 10. ibiq. Bachov. (2).

(1) Inter quos etiam est Lyclam. *Membran.* I. 18.
(2) Et *de Actionib. Disp.* IV. *Thes.* 21.

L. VIII.

Si non obtulit, durat condictio aestimationis ejus:] Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 80. *Error.* 10. accipit hoc de exitu judicii: ipsa enim res videtur petenda, ut *L. pen. de condict. causs. dat. causs. non sec. L.* 91. §. *ult. de verb. oblig.* (1).

(1) Sic etiam Pothier. *in not. ad h. l.* Add. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Spero, neque* etc.

§. 1.

Placet tamen, id tempus spectandum, quo res unquam plurimi fuit:] Vid. tamen *L.* 2. §. 3. *de priv. delict.* (1).

Semper enim moram fur facere videtur.] Vid. *L. ult. h. t.* Gregor. Nazianz. *Orat.* XL. *p.* 661. Cujac. *Obs.* XXVII. 20. ait, esse hic plus, quam moram, scil. delictum. — Hoc separatum (2) a priore, nec ostendit aestimationem a principio crescere, ut nec *L.* 13. *h. t.* Chesius,

sius, *Different. Jur. Cap.* 50. *num.* 2. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 780.] Alia mens Bachovio, *Adv. Fab. Dec.* 89. *Error.* 2.

(1) Ad quam varie responderi, notat Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 45. §. 7. add. Chesium, *loc. cit.* Pothier. *in not. ad h. l.* Jens. *Strictur. Jur. ad Pand. p.* 488. *seq.* Gluck. *hoc tit.* §. 840. *not.* 57. *p.* 236.

(2) Vult scil. Chesius, verba: *semper enim moram* etc. referri ad proxime praecedentia, non ad superiora, ita ut non rationem contineant, quare spectandum sit tempus, quo res unquam plurimi fuit; sed, quare fur deteriorem rem restituendo non liberetur. Meliorem rationem adferri a Tryphonino in *L.* 19. *de vi et vi arm.* dicit Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 327. *not.* 89. *p.* 395. Sed vid. et Idem, *d. loc. hoc tit.* §. 840. *seq. p.* 236. et *tit. de condict. tritic.* §. 844. *p.* 291. — In seq. §. 2. pro *dicendum est*, Hal. habet *sciendum*: quod ut frequentius in his Libris videtur praeferre Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. IX.

In condictione ex caussa furtiva etc.] Vid. Os. Aurel. *Dispunct.* 21. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 744. *seqq.*] Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 80. *Error.* 5. *seqq.* refutat Cujacium et alios (1). Perrenon. *Animadv.* II. 7. [in eod. Thes. *Tom.* I. *p.* 637.] accipit de casu, quo haec condictio datur ex negotio bonae fidei: inepte.

(1) Vid. et Merill. *Obs.* VII. 3. et *Variant. ex Cujac.* I. 21. Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 10. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 498. *seq.* Jan. a Costa, *ad* §. 21. *Inst. de Oblig. quae ex del.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 45. §. 5. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Tenetur igitur* etc. Gluck. *hoc tit.* §. 839. *p.* 232. *seq.* Cum Cujacio facit quoque Lyclam. *Membran.* I. 18. Vid. Bachov. *de Actionib. Disp.* IV. *Thes.* 21. — Ad seq. *L.* 10. *pr.* vid. Noodt. *d. loc.* Vs. *Quaeris adv. quem* etc. Pro *si deprehensa* non

non fuerit etc. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. mavult *si reprehensa* etc. id est, rursus apprehensa possessio, quae furto fuerat ablata: quo sensu *reprehendere* etiam occurrere ait apud Phaedr. *Lib.* V. *Fab.* 8. Pothier. *in not. ad h. l.* *deprehensa* explicat *apprehensa.* add. Brisson. *de V. S.* in voc. *num.* 2. Flor. *depraehensa*, de qua scriptura vid. Cellar. *de Orthograph. Latin. Tom.* I. *p.* 322. *seq.* — De seq. *L.* 11. egit Cujac. *ad Paul. Lib.* XXXIX. *ad Edictum.*

L. XII. (1).

(1) Pro *si res mihi subrepta*, etc. forte melius legi: *si res tibi* etc. monet Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

In communi igitur re etc.] Vid. Gloss. *h.*

Ut si provocasti communi dividundo judicio,] Et tu ipse feceris, ut rei dominium a te posset abire.

§. 2.

Incerti *condictione acturum*,] Quam dari male negat Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *Error.* 3. *seqq.* Vid. Bachov. *de Actionib. Disp.* IV. *Thes.* 23. et Adv. Fab. *d. loc.* et *Dec.* 83. *Error.* 4. *num.* 5. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 45. §. 2. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. Gluck. *hoc tit.* §. 838. *p.* 223. *seq.* qui etiam alios laudat, et ipsum Fabrum deinceps *in Ration. ad h. l.* sententiam suam mutasse, observat.

L. XIII.

Ex argento subrepto etc] Non video, cur hoc non etiam in foro conscientiae recte se habeat. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 530. Dissentit Leonin. *Emendat.* IV. 1. *num.* 19. (1).

(1) In seqq. verbis pro *aestimatio fiet, quae impensa* etc. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 1. ope geminationis legit: *aestimatio fiet, et quae* etc. Egit de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XXXIX. *Paul. ad Edictum.* add. Pancirol. *Thes. var. Lection.* II. 33. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1153. *seq.*

L. XIV.

Si servus furtivus sub conditione *legatus fuerit,* etc.] Secus, si pure. Vid. *L.* 10. §. 3. *h. t.* (1).

(1) Explicuit hanc Legem Cujac. *ad Julian. Lib.* XXII. *Digestorum*: male enim apud Hal. inscribitur: *Ulpianus Lib.* XXII. *ad Edictum.* Vid. Gebauer. *h.*

L. XV.

Condici autem ei non potest, nisi liber (1) *contrectavit.*] Ergo non est actio ex delicto, per *L.* 14. *de oblig. et action.* (2).

(1) Hal. et Vulg. inserunt *factus.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Conf. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Interea observandum* etc. Haec a Schultingio recentiore manu adscripta sunt: unde suspicor, Virum Summum, forte a Noodtio meliora edoctum, postea deseruisse sententiam, quam prodidit, *Thes. Controv. Dec.* 45. §. 3. add. Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.* et quos plures citat Gluck. *d. loc.* §. 839. *p.* 231. qui putat, litem hanc componi posse distinguendo inter caussam hujus actionis remotam et proximam. An recte, alii viderint.

L. XVI.

Pomponius Lib. XXXVIII. *ad Quintum Mucium.*] Junge *L.* 76. *de furtis.* (1).

(1) Add. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Nunc cetera* etc. Pro *quae differt ab actione commodati hoc* Hal. et Vulg. omnes habent *in hoc,* et etiam quae-

quaedam MSS. Vid. Brencm. *h.* Non tamen opus. Vid. notam Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sequitur: *et in depositi non ultra dolum malum* etc. Apud Hal. *non* abest. Male. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 93. *et* 142. Explicuit hanc Legem Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 470. *seq.* — Ad seq. *L.* 17. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Spero, neque* etc. Pluribus eam exposuit Cujac. *ad Papinian. Lib.* X. *Quaestion.*

L. XVIII.

Quoniam furtum fit,] Vel *stellionatus*, si ex caussa judicati. Vid. *L.* 29. §. 5. *mandat.* Hodie hoc non servatur. Confusius autem de hac Lege agit Huber. *Eun. Rom. p.* 531. (1).

(1) Late hanc Legem explicuit Jo. Altamiranus, *Tractat.* IV. *ad Libb. Scaevol. Quaestion.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 419. *seqq.* Si quis indebitum sciens acceperit, non *condictioni indebiti*, sed *condictioni furtivae* locum esse, ex hac lege colligit Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de condict. indeb.* §. 827. *not.* 62. *p.* 75. ubi etiam alios laudat. Aliter Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 44. §. 5. add. Gluck. *d. loc.* §. 835. *not.* 68. *p.* 168. et auctores ibi citt.

L. XIX.

Dandam in patrem condictionem *in peculium*] Id est, *rerum amotarum actionem.* Vid. *L.* 3. *in fin.* et *ll. seqq. de act. rer. amotar.* Bachov. *de Actionib. Disp.* V. *Thes.* 10. et *Adv. Fab. Dec.* 78. *Error.* 7. qui mira habet, et *Dec.* 79. *Error.* 10. intelligens condictionem generalem non ex justa caussa. Male. Vid. Bachov. *ibid.*

L. XX.

Licet fur paratus fuerit excipere condictionem,] Aliud, si obtulerit. Vid. *L.* 8. *pr. h. t.*

Quia

Quia videtur, qui primo invito domino rem contrectaverit, semper in restituenda ea, quam nec debuit auferre, moram facere.] Vid. *L.* 30. §. 1. *de jurejurand.* Inepta ratio est, quam Graeci adferunt, ad *L.* 16. *de Legib.* quod fur habetur pro domino (1).

(1) Late hanc Legem explicuit Ant. Dadin. Alteserra, *in Recitat. in Tryphonin. ad h. l.* eamque jungendam esse cum *L. pen. de vi et vi arm.* observat Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 3. §. 8. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 40.

TITULUS II.

DE CONDICTIONE EX LEGE.

Vid. de ea Bachov. *de Actionib. Disp.* IV. *Thes.* 12. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 45. §. 9. *et* 10. et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 842.

L. I.

Si obligatio *Lege nova* (1) *introducta sit*, etc.] Minus accurate igitur, post alios, Jason. *ad pr. Inst. de action.* negat, actiones dativas esse ex obligatione.

(1) Id est, lata post LL. XII. Tabb. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* ubi et exempla. add. Pothier. *in Pand. Justin. ad h. t.* et Gluck. *loc. modo cit. p.* 241. *seqq.*

TITULUS III.

DE CONDICTIONE TRITICIARIA. (1).

Nomen hoc non, nisi in hoc titulo, occurrit: alibi *incerti condictio*, quae tamen latius videtur patere. Conf. Merend. *Controv. Jur.* XIII. 20. Sed caute (2). Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 83. *Error.* 1. eam dictam vult, quia triticum ad vitam maxime necessarium est: male, et in multis eum refutat Bachov. *ibid.* (3).

(1) *Triticaria* appellatur in *L.* 1. *h. t.* add. Brencm. *h.* Praecipuos, qui de hac condictione egerunt, auctores citat Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 843. *not.* 58. *p.* 259.

(2) Add. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand. p.* 159. secundum quem *condictio incerti* a *condictione triticaria* differt, ut genus a specie.

(3) Unde hujus actionis nomen descendat, quaeritur. Varias variorum conjecturas recenset Wissenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 7. qui dictam hanc actionem *Triticariam* putat a primis Edicti verbis. Pari modo Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 2. Nomen habere a tritico, cujus mentio facta fuisset in formula, de hac actione antiquitus prodita, censet Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 46. §. 1. Sic quoque Cujac. *in Parat. ad h. t. Pand.* et *Tract.* II. *ad African. in expl. L.* 23. *de reb. cred.* et Menag. *Amoenit. Jur. Cap.* 39. *p.* 387. *seq.* A Provincialibus, qui quotannis certos modios tritici reipubl. Romanae pendere debebant, et, si loca nimis dissita essent, pro tritico pecuniam, tanquam ejus aestimationem, solvere solebant, denominationis hujus actionis occasionem repetit Voet. *ad h. t. Pand.* §. 1. quem sequitur J. C. van Wachendorff. *Diss. de condict. Triticiaria, Cap.* 2. §. 4. in ej. *Triad. Diss. p.* 245. et Gluck. *d. loc. p.* 262. *seqq.* qui etiam alias aliorum sententias retulerunt. Similiter non constat de hujus actionis

nis natura et indole. Noodtius, *ad h. t. Pand.* ingenue fatetur, se de natura et ratione hujus actionis nihil habere compertum. *Arbitrariam* eam esse, ait Wissenbach. *d. loc.* §. 8. et Wachendorff. *d. Diss. d. Cap.* 2. §. 7. *p.* 254. Contra, hanc actionem neque arbitrariam esse, neque bonae fidei, sed *stricti juris*, contendit Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 46. §. 3. *et* 4. Voet. *d. loc.* censet, eam esse adjectitiae qualitatis, et ideo vel bonae fidei, vel stricti juris actionum naturam et effectum sortiri, pro diversa actionum principalium natura. Voetium sequitur quoque Gluck. *d. loc. p.* 260. *seqq.* qui etiam alios laudat. Denique alii hanc actionem *civilem* dicunt, ut Wachendorff. *loc modo cit.* Alii vero *Praetoriam*, ut Westenberg. *d. loc.* §. 3.

L. I.

Qui certam pecuniam numeratam petit,] Senec. *de Benefic.* III. 7. *Primum omnium, pars optima beneficii periit, si actio, sicut* certae pecuniae, *aut ex conducto et locato datur.* etc.

Illa actione utitur, si certum petetur.] Quam a *certi condictione* differre, putat Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 83. *Error.* 1. *num.* 6. Non recte (1).

Qui autem alias res,] Non igitur aestimationem, ut vulgo volunt (2).

Per triticariam condictionem petet.] Cur non et *certi*, si res sit certa, uti *L.* 74. *de verb. oblig.* (3). Aliter Merenda, *Controv. Jur.* XIII. 20. ubi multa non bona.

(1) Add. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* in pr. Noodt. *de usufr.* I. 19. Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 46. §. 2. Dissentit Gluck. *d. loc. p.* 266. *seqq.* qui etiam alios laudat.
(3) Vid. Schulting. *d. loc. Dec.* 37. §. 1.

§. 1.

Vel re mobili *vi abrepta.*] *Immobili*, Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *Error.* 7. Quod non probo (1).

(1) Nec probat J. C. van Wachendorff. *d. Diss. Cap.* 2. §. 5. *p.* 247. Flor. *vel vi mobili abrepta.* Hal. *vel mobili re vi abrepta.* Vulg. *vel in re mobili vi abrepta.* Vid. Brencm. *h.*

L. II.

Ceterum, si non sit, possessionem eum condicere, Celsus ait.] Vid. *L.* 25. §. 1. *de furtis* (1).

(1) Add. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 5. §. 31. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 112.

L. III.

Idem Lib. XXVI. *ad Edictum.*] Vid. de hac Lege Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 22. (1). Magis vero Ant. Fab. *Conject.* XVI. 4. et *Cod.* IV. 2. *Def.* 7. *seqq.*

In hac actione] *Condictione triticaria*, Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 84. *Error.* 7. ubi in multis minus bene: multa quoque notat Bachov. *ibid.* et *Error.* 4. add. *Dec.* 88. *Error.* 9. ubi multa non bona, et *Error.* 10. et *Dec.* 89. *Error.* 1. *seqq.*

Res, quae petita est,] Et non praestatur, non quod interiit, sed quod v. gr. evicta est (2). *Res.* Lex sequens agit de *merce.* Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 89. *Error.* 2. *num.* 1. qui tamen non satisfacit.

(1) Et Ost. Aurel. *Dispunct.* XXII. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 749. Alios etiam, qui de hac et seq. *L.* 4. egerunt, enumerat Gluck. *d. loc.* §. 844. *p.* 272. *seqq.* qui ipse *ibid. p.* 274. *seqq.* suam de his locis sententiam pluribus exposuit.

(2) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 37. §. 10. De verbis ἐν πλάτει vid. Jac. Curt. Εἰκαστῶν, I. 20. in Thes.

Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 112. et Grot. *in Flor. Sparsion. p.* 155. Egit de his quoque Alciat. *Dispunct.* II. 11. qui pro *novissimum vitae tempus*, in seqq. Legis verbis, legere videtur: *levissimum vitae tempus.* Pro *quanto deterior* etc. Hal. habet *quanti*, et sic etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 272. *not.* 95.

L. IV.

Si merx aliqua] De re agit *L. praec.*

Petita sit,] *Condictione certi*, juxta Fab. *Dec.* 84. *Error.* 7. Cur non *triticaria?* Restringit vero Fab. ad contractum mutui, et adfert *L.* 22. *de reb. cred.* Sed, quid vetat rem eandem utravis actione peti? et quod ille vult, has actiones non concurrere, non est verum (1): et merito dissentit Bachov. *ibid.* ipse tamen rem non extricat.

Quanti fuisset eo die, quo dari debuit:] Vid. Sande, *Decision.* III. 4. *Def.* 8. et Fab. *Cod.* IV. 2. *Def.* 9. (2).

(1) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 37. §. 1. et *Dec.* 46. §. 2.

(2) Conf. Schulting. *d. Dec.* 37. §. 4. add. Gluck. *d. loc. p.* 277. *seqq.* Sequitur: *si de die nihil convenit*, etc. Vid. Schulting. *d. Dec.* 37. §. 6. *seqq.* add. Gluck. *d. loc. p.* 283. *seqq.* Sequitur: *idemque juris in loco esse*, etc. Vid. Schulting. *d. Dec.* 37. §. 5. et Gluck. *d. loc. p.* 297. *seq.*

TITULUS IV.

DE EO, QUOD CERTO LOCO DARI OPORTET.

De hac actione quaedam habet Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 90. *Error.* 1. *seqq.* in multis refutatus a Ba-

Bachov. *ibid.* et *de Actionib. Disp.* VII. *Part.* II. passim (1). Distinctio inter locum adjectum obligationi et solutioni, et soli solutioni, quam habet Fab. *d. Dec.* 90. *Error.* 9. *et* 10. recte improbatur a Bachov. *ibid.* et *Dec.* 91. *Error.* 5. *Dari oportet*, ex quavis causſa ſtricti juris. Bachov. *Adv. Fab. d. Dec.* 91. *Error.* 5. (2).

(1) Alios etiam citat Gluck. *Ausf. erl. der Pand. h. tit.* §. 845. *not.* 99. *p.* 307. Quare dicatur *arbitraria*, vid. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* et Gluck. *d. loc.* §. 846. *p.* 337.
(2) Conf. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 46. §. 5. et Gluck. *d. loc.* §. 845. *p.* 302. et §. 846. *p.* 331.

L. I.

Alio loco, quam in quem ſibi dari quisque ſtipulatus esſet, non videbatur agendi facultas competere:] Ergo loci adjectio actionem coanguſtat: de quo Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 90. *Error.* 9. *num.* 2. et ſpectat ſolutionem. Bachov. *ibid. num.* 3. et *de Actionib. Disp.* VII. *Part.* II. *Theſ.* 3.

Sed quia iniquum erat (1), *ſi promisſor ad eum locum*, etc.] Ergo locus contractus tantum dat forum, cum illic adest debitor. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 90. *Error.* 8. *et Dec.* 91. *Error.* 1. Obſtat *L.* 19. §. *ult. de judic.* (2).

(1) Conf. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr.
(2) Ad quam vid. notata. add. Noodt. *d. loc.* Vſ. *Sit ita* etc. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 46. §. 6. Gluck. *d. loc.* §. 846. *p.* 321. *ſeqq.*

L. II. (1).

(1) Tò *utriusque* in *pr.* idem valere, quod *alterutrius* in *L. unic. Cod. ubi conven. qui cert. loc. dare promis.* obſervat Cujac. *Tract.* III. *ad Afric. in expl. l.* 8. *h. t.* add. Gluck. *d. loc.* §. 846. *not.* 84. *p.* 338.

§. 3.

§. 3.

Scaevola Lib. XV. *Quaestionem ait: Non utique* (1) *ea, quae* etc.] Haec cum praecedentibus, qua temperamentum, deberent jungi. Vid. *Noodt. ad h. t. Pand.* Vſ. *Venit igitur* etc. haec plene tractantem (2).

An debeat, non esſe.] Vid. *L.* 7. *pr. L.* 34. §. 6. *de contrah. emt.* (3).

Ceterum ubi alter decesſit, exſtingui ejus electionem, ne ſit in arbitrio ejus, etc.] Add. elegantem locum Quinctil. *Declam.* 276.

Quare putat posſe ab eo peti altero loco, et ſine loci adjectione:] Vid. Duaren. *ad h. t. Pand. Cap.* 3.

(1) In Vulg. est *L. Non utique.* teste Contio. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Gluck. *d. loc.* §. 846. *p.* 311. *ſeqq.*
(3) Sequitur: *Et ideo eum, qui ſtichum* etc. Ita emendavit hunc locum Ant. Auguſtin. *Emendat.* I. 9. in Theſ. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1458. probante Noodtio, *loc. cit.* et Reinold. *ad Mercer. Conciliator. not.* 73. *p.* 56. Sed Flor. pro *eum* legitur *cum.* Taurell. edidit: *Et ideo cum qui Stiehum* etc. id est, *cum quis*, probante Ant. Fabro, *in Ration. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 846. *not.* 3. *p.* 310. Sed ne hoc quidem necesſe putat Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *τὸ qui* accipiens pro *quis*, et locum hunc ita interpungens: *et ideo, cum qui* etc. Conf. notata ſuperius ad *L.* 56. *de condict. indeb.*

§. 4.

Hoc ait,] *Hoc agit*, Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *A* §. 2. etc. Sic Charond. et Pac. in margine (1).

(1) Item Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* et ſic quoque habet Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 847. *not.* 7. *p.* 352. — Ad ſeq. §. 6. vid Noodt. *d. loc.* Vſ. *Neſcio, an* etc. et Gluck. *d. loc. p.* 326.

§. 7.

Idem Julianus tractat etc.] Vid. Noodt. *d. loc.* Vſ. *Subveni Ulpiano* etc. (1).

Sed mihi videtur ſummae ſolutio diſtare a fabrica inſulae: et ideo, quod intereſt ſolum petendum.] Aliud in *L. ult. h. t.* Vid. Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Diſp.* 23. *Theſ.* 6. *Lit. b. p.* 896.

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 847. *p.* 355. *ſeq.* ibiq. citt. auctores.

§. 8.

Nunc de officio Judicis etc.] Vid. Noodt. *d. loc.* Vſ. *Vidimus, quando* etc.

Et res ſtipulatoris viliſſimo diſtracta est?] Facit huc *L.* 16. *Cod. de reſcind. vend. L.* 2. *Cod. de fid. et jur. haſt. fisc.*

Et quidem ultra legitimum modum uſurarum.] Vid. Noodt. *d. loc.* et *de Foen. et Uſur.* II. 6. (1).

Puto, et lucri habendam rationem.] Hoc ſingulare in pecunia trajectitia: aliter ſecus. Vid. *L.* 21. §. 3. *de act. emt. L. ult. de per. et comm. rei vend.* Cujac. *Tractat.* VIII. *ad African. in expl. L.* 33. *loc. cond.* (2).

(1) Aliter Gluck. *d. loc. p.* 339. *not.* 86.
(2) Conf. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 46. §. 8. Difficilem eſſe harum Legum conciliationem, notat Gluck. *d. loc. p.* 339. *ſeq. not.* 87. ubi etiam alii laudantur. add. notata inferius ad *d. L. ult. de per. et comm. rei vend.*

L. IV.

Vel ſi temporis utilitas intervenit.] Vid. *L.* 11. *de re judic.* add. Fab. *Conject.* XV. 3. (1).

(1) Ubi docet, ſolius temporis adjectionem in ſtipulatione

ne arbitrariam non facere actionem. add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 46. §. 5. et Gluck. *d. loc.* §. 846. *p.* 317. *seq.* qui etiam alios laudat. Dissentiunt Cujac. Merill. aliique *ibid.* citati. Pothier. *in not. ad h. l. vel si* accipit pro *etiam si.*

§. 1.

Cum sit arbitraria,] Non v. c. ex stipulatu. Vid. Fab. *Conj.* XV. 2. *num.* 9.

Cautione ab eo exacta de pecunia ibi solvenda, ubi promissa est.] Triboniani haec esse, censet Fab. *Conject. d. loc. num.* 10. Sed vid. Bachov. *de Actionib. Disp.* VII. *Thes.* 2. et *Adv. Fab. Dec.* 90. *Error.* 2. (1).

Qui huic actioni addictus (2) *est.*] Quam bonae fidei actiones imitari, dicit Fab. *Cod.* IV. 2. *Def.* 6. *num.* 26.

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 847. *not.* 16. *p.* 357.
(2) Ita Flor. Al. *additus*, vel *aditus.* Vid. Gebauer. *h. Aditus* mavult quoque Curtius, Εἰκαςῶν, I. 9. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 152. Sed vid. Otton. *in Praef. d. Tom.* V. *p.* 16. add. Duk. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc. not.* 17. *p.* 358. et notata superius ad *L.* 39. *pr. L.* 46. et *L.* 80. *de judic.*

L. V.

Si heres a testatore jussus sit, etc.] Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 91. *Error.* 3. *et* 4. et *de Actionib. Disp.* VII. *Part.* II. *Thes.* 3. (1).

(1) Add. Cujac. *ad Paul. Lib.* XXVIII. *ad Edictum in expl. h. l.*

L. VI.

Aut mutua pecunia sic data fuerit, etc.] Fab. *de Error. Pragm. Dec.* 84. *Error.* 5. putat, hic esse factam sti-

ftipulationem: non recte, et inde abit, *Dec.* 91. *Error.* 1. ubi vid. Bachov. et *de Actionib. Disp.* VII. *Part.* II. *Thes.* 3. ubi Fabrum refutat. (1).

(1) Otiofa esfe, et a juris ratione aliena, quae ad hanc Legem, per fe planam, fufius disputavit Faber, dicit quoque Rucker. *Obf. Cap.* 4. §. 1. *num.* 2. qui pro *fic data*, ope geminationis, legit *fi fic data* etc. Apud Hal. *fic* abest. Vid. Geb. *h.*

L. VII.

§. 1.

Si tamen certo loco traditurum (1) *fe quis ftipulatus fit*, etc.] In cafu, ubi ex bona fide non potest agi, Merill. *Obf.* IV. 20. *Stipulatus fit*, id est, promiferit, Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Obtinet igitur* etc. (2).

(1) Flor. fcriptum erat *contradicturum.* Unde Hal. et Vulg. omnes *condicturum.* Vid. Brencm. *h. Traditurum* retinet quoque Rusfard. et probat Cujac. *ad Paul. Lib.* XXVIII. *ad Edict. in expl. h. l.* et Noodt. *d. loc.* Porro, ultimam vocem *actio* in *pr.* Legis ex praecedentibus praeter necesfitatem repetitam esfe, notat Brencm. *d. loc.* de quo *pr.* vid. et Noodt. *loc. cit.*

(2) Sic etiam Cujac. et Merill. *locc. citt.* add. Gluck. *d. loc.* §. 846. *not.* 68. *p.* 333. et notata fuperius ad *L.* 26. §. 13. *de condict. indebit.*

L. VIII.

Centum Capuae dari ftipulatus, etc.] Vid. de hac Lege Cujac. *Tractat.* III. *ad African.* (1).

Nec oportebit, quod forte per reum fteterit, etc.] Per quem nifi fteterit, ne quidem propria mora nocet fidejusfori. Vid. *L.* 49. *in fin. de fidejusfor.*

Obligationem fidejusforis augeri;] Modum hunc loquendi taxat Of. Aurel. *Dispunct.* 23. [in Thef. Otton.

Tom.

Tom. III. *p.* 754.] dicens, non hic quaeri de obligatione fidejusforis augenda, fed de actione arbitraria contra fidejusforem movenda. Sic tamen loquitur JCtus: res aliter vera. D. Goth. *in not.* „ *Mora rei obligatio fidejusforis non augetur, ut h., licet perpetua reddatur. Vid. L.* 95. *de V. O.*" add. *L.* 24. *de usur. L.* 88. *de V. O. L.* 58. §. 1. *de fidejusfor.* Obftat *L.* 54. *locat. conduct.* Sed ibi in omnem causfam fidejusfit. Merill. *Var. ex Cujac.* I. 23. (2) contra quem vid. Of. Aurel. *loc. modo cit.* qui tamen intricatius rem tractat.

Hic autem una pecuniae creditae est:] Vid. *L. ult. h. t.*

Circa cujus exfecutionem, aeftimationis ratio arbitrio Judicis committitur.] Ut *L.* 49. §. 1. *de act. emt. vend.*

Ut aeftimet, quanti actoris interfit, eam duntaxat fummam, quae petetur (3), *Capuae folutam esfe.*] Idem, mutata moneta. Vid. Fab. *Cod.* VIII. 30. *Def.* 25.

(1) Vid. et Labitt. in Ufu Indic. Cap. 3. §. 39. in *Jurispr. Reftit. Wieling. p.* 65. *feqq.* ubi Wielingius etiam alios laudavit. add. Gabriel. de Gast, *Disput. ad h. l.* in Thef. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 736. *feq.* Van Eck, *Disf. de feptem damn. LL. Pand. Cap.* 4. in *Supplem. ejusd. Thef. p.* 579. *feq.* Wisfenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 15. *feq.* Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 5. et *Eun. Rom. p.* 532. *feq.* Voet. *ad h. t. Pand.* §. 3. Gluck. *d. loc.* §. 846. *p.* 341. *feqq.*

(2) Sic etiam Vinn. *Sel. Quaest.* II. 10. cit. a Schulting. *Thef. Controv. Dec.* 46. §. 9. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Expofui Judicis officium* etc. Vid. et Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 26. in Thef. Otton. *Tom.* V. *p.* 627. *feq.* Labitt. *d. loc. p.* 68. *feq.* Wisfenbach. *d. loc.* §. 16. Bachov. ad Treutl. *Vol.* I. *Disp.* 23. *Thef.* 5. *Lit. d. et e. p.* 892. *feqq.* Gluck. *d. loc. p.* 345.

(3) Hal. et Vulg. *peteretur.* Vid. Brencm. *h.*

L. IX.

Is qui certo loco dare promisit; nullo alio loco etc.] Obstat. *L.* 137. §. 2. *de verb. oblig.* (1).

(1) Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Satis de aequitate* etc.

L. X.

Si post moram factam etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Nisi molesta erit* etc. (1).

(1) Explicuit hanc Legem quoque Cujac. *ad Paul. Lib.* IV. *Quaestion.* add. Gluck. *d. loc. p.* 347. *seqq.* qui etiam alios laudavit.

TITULUS V.

DE PECUNIA CONSTITUTA (1).

De verbo *constituere* vid. J. F. Gronov. *Obs.* I. 1. (2). Cicer. *ad Attic.* I. 6. — Quomodo *constitutum* et *fidejussio* differant vid. apud Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.*. Rittershus. *ad Novell. Part.* II. *Cap.* 5. *num.* 8. Averan. *Interpr. Jur.* II. 4. *num.* 18. (3).

(1) *Actio constitutoria* dicitur in *L.* 20. *h. t.* add. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.*
(2) Quem citat quoque Heinecc. *ad Brisson. d. V. S.* voc. *constituere*, *num.* 1. add. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 849. *p.* 361. *seq.*
(3) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 6. Vinn. *ad* §. 5. *Inst. de fidejussor. num.* 5. Gluck. *d. loc.* §. 851. *p.* 398. *seqq.* qui etiam alios laudat, in iisque Jo. Christ. Koch. *Diss. de constituto debiti alieni, ejusque a fidejussione discrimine.* Kilon. 1777. — De *actione receptitia*, ejusque differentia cum *actione*

ne de pecunia constituta vid. Hubert. *Diss.* II. *de Argentar. Vett. Cap.* 2. §. 2. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 121. *seq.* add. Vinn. *ad* §. 8. *Inst. de action.* et Gluck. *d. loc.* §. 849. *p.* 365. *seqq.* — *Constitutum* proprie non est contractus. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 1. et quos plures citat Gluck. *d. loc.* §. 849. *not.* 34. *p.* 364. Dissentiunt tamen alii, *ibid.* citati. Nec confundendum cum pacto geminato. Vid. *L.* 14. *Cod. de pactis.* Schulting. *d. Dec.* 47. §. 4. et quos plures citat Hubert. *d. loc. p.* 123. add. Gluck. *d. loc.* §. 850. *p.* 373.

L. I.

Quoniam grave est fidem fallere.] Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* Praetor rationem hanc secutus est, ut colorem daret actioni Jure Civili incognitae. Vid. D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 8. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 20.] ubi ait, dedisse etiam Praetorem hanc actionem ad exemplum *actionis receptitiae*, quae est Civilis: et sic Cujac. *in Parat. ad h. t. Pand.* — Ratio non otiosa. Facit huc *L.* 18. §. 2. *h. t.* (1). Aliter paulo Huber. *Eun. Rom. p.* 533.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 4. — Verba Praetoris in seq. §. 1. explicat Noodt. *d. loc.* Vs. *Nunc ad Edictum* etc. et seqq. ubi etiam monet, verbum *pecuniae* aliter accipiendum esse ex mente Praetoris, quam ex mente Justiniani. — Ad seq. §. 4. vid. Noodt. *d. loc.* Vs. *Porro ait Praetor* etc. et Schulting. *d. loc.* §. 3.

§. 5.

Sed (1) *cum jam placet, rem pro re solvi posse,*] Ergo hoc sensim, contra rigorem juris, inductum. Jan. a Costa, *ad pr. Inst. quib. mod. toll. oblig.*

Nihil prohibet, et alud pro debito constitui.] *Constitu-*

tutum est enim instar solutionis. *L.* 10. *h. t.* (2).

(1) Pro *an potest*, in praecedentibus, verbis Hal. habet *an possit*. Sed vid. notata superius ad *L.* 2. §. 2. et *L.* 52. §. 1. *ad L. Aquil.*

(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *At non fuit* etc. quem etiam vid. *ibid.* Vs. *Igitur requirit* etc. — Ad seq. §. 6. add. Langebek. *Annotat. Cap.* 36. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 573.

§. 7.

Debitum autem vel natura sufficit.] Facit huc locus D. Paul. *ad Philemon. vs.* 19. de quo vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* et Cujac. *ibid.* (1).

(1) Et *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 4. *h. t.*

§. 8.

Quae tunc fuit in peculio, etc.] Vid. *L.* 19. *in fin. h. t.*

Si plus suo nomine *constituit*, etc.] Secus, si filii, aut servi. Facit huc *L.* 8. *de condict. indeb.* junct. §. 5. *h. l.* et vid. *L. seq.*

L. II.

Quod si filii nomine, etc.] Vid. *L. praec.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Julian. Lib.* XI. *Digestor. in expl. h. l.*

L. III.

Sed mulieri, in quantum facere potest, condemnatur.] Aliud in condictione indebiti, si solverit. Vid. *L.* 9. *de condict. indeb.*

§. 1.

§. 1.

Quia debita juribus etc.] Id est, Civili et Praetorio. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 36. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1310.] Egregie Jan. a Costa, *ad pr. Inst. de obligation.*

§. 2.

Si is, qui et jure Civili et Praetorio debebat, in diem sit obligatus, etc.] Ratio dubitandi in *L.* 213. *de V. S.*

Et Labeo ait, teneri constitutum (1):] Vid. Vital. *Lection. Variar.* II. 23. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 690. *seqq.*]

Habet enim utilitatem, ut ex die obligatus, constituendo se eadem die *soluturum, teneatur.*] Scil. die ipso, quo constitutum fit. Vid. Chesius, *Differentiis Jur. Cap.* 44. *num.* 7. *seqq.* [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 758. *seq.*] Contra, valet et constitutum debiti praesentis in diem, quod erit utile reo. Facit huc *L.* 36. *de reb. cred.* Ches. *d. loc. num.* 11. *seqq.*

(1) *Constitutum* apud Hal. abest, et abundare, dicit Pothier. *in not. ad h. l.* Brencm. *h.* mavult legere: *teneri constituto*, vel *tenere constitutum.*

L. IV.

Sed et si citeriore (1) *die* etc.] Ergo differt hic *constitutum* a fidejussione. Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 5. *Inst. de fidejussor.* (2).

(1) Hal. in margine: *alias, citiore.* Sed vid. J. F. Gronov. *Obs.* IV. 11. citat. a Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(2) Add. Vinn. *ad d.* §. 5. *Inst. num.* 5. et Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Occurrit* etc. Vid. et Voet. *ad h. t. Pand. num.* 6. et Gluck. *d. loc.* §. 851. *p.* 403. *seq.* Cujacius, *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edict. in expl. h. l.* fidejussionem hac in re a *constituto* non differre

censet. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 6. *fidejussionem* et *constitutum* in eo convenire, ait, quod qui in duriorem caussam pro alio se obligarunt, plane non teneantur. add Wissenbach. *in Disp. ad Tit. Pand. de fidejussor.* §. 10.

L. V.

Eum, qui Ephesi promisit etc.] Vid. ad *L.* 16. §. 1. *h. t.*

§. 1.

Julianus, Legatum Romae constituentem, etc.] *Romae*, agentem scil. Basilic. *Constituentem*, se scil. ibi soluturum. Cujac. *Obs.* XIII. 17. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 90. *Error.* 7. *in fin.* Bachov. *ibid.* dicit, hoc esse tritum.

Putat, conveniri debere: etc.] D. Goth. *in not. Imo non est conveniendus* etc. Ita Cujac. *in Recit. ad L.* 2. §. 3. *de judic.* et *in not. ad h. l.* [in *Append. Oper. p.* 152.] Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* (1). Aliter Donell. *in Comm. Jur. Civ.* XVII. 14. et iterum aliter alii. Vid. Hilliger. *ibid.* (2).

Sed et si non cum Romae esset, etc.] Basilic. quoque casus opponunt sine *et*, quod quidam hic inducunt (3). Vid. et Branchu, *Obs.* I. 9. et *Acta Lipsiens.* 1722. *p.* 256.

(1) Etiam Charond. et Contium legendum putare: *non conveniri*, et *non* ante *con* facile excidere potuisse, notat Brencm. *h.* Aliter tamen Russard. Vid. *ibid.*
(2) Add. notata superius ad *L.* 8. *de judic.*
(3) Hal. *sed si cum non Romae* etc. Vid. Geb. *h.*

§. 2.

Et quod tibi debetur, si mihi *constituatur*, etc.] Te ve-

volente, Gloss. add. *L.* 39. *de neg. gest.* *L.* 7. §. 1. *h. t.* *L.* 8. §. *ult. de novat.* §. 6. *h. l.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv.* *Dec.* 47. §. 8. — Ad seq. §. 3. et 6. vid. Cujac. *ad Julian.* *Lib.* XI. *Digestor.*

§. 6.

Procuratori constitui posse:] Vid. §. 2. *h. t.*

Quod Pomponius ita interpretatur, ut ipsi procuratori etc.] Non domino. add. *seq.* §. 9. et *L.* 1. *Cod. per quas pers. cuiq. adquir.* add. Pichard. *ad* §. *alteri. Inst. de inutil. stipul. num.* 15. Facit huc *L.* 9. *pr. de adm. et peric. tutor.*

§. 9.

Utilitatis gratia puto dandam etc.] Stricto jure nequidem danda foret utilis actio. Vid. ad §. 6. *h. l.* (1) atque adeo ad stipulationem id extendi non poterit. Pichard. *d. loc.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv.* *Dec.* 47. §. 8.

§. 10.

Qualem qualem (1) *servum* etc.] Junge seq. *L.* 7.

(1) Vid. Cujac. *Obs.* XI. 35. et Brisson. *de V. S.* voc. *qualis.* Vulg. *quare servum domino acquirere qualem qualem obligationem.* Vid. Brenchm. *h.* — Ad seq. *L.* 6. vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 2. in *Jurispr. Antejust.* p. 269.

L. VII.

Sed et si etc.] Junge praec. *L.* 6.

L. VIII.

Quodsi posteaquam soli mihi *te soluturum* etc.] D. Goth. *in not.* *Aliud erit, si mihi tantum fuerit constitutum* etc. *Tantum*, id est, simpliciter, non vero *soli*, ut hic (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 10. et Gluck. *d. loc.* §. 850. *p.* 388. *seq.* qui etiam alios citat. Vid. et de hac Lege Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edict.* Quem etiam vid. de seq. *L.* 9. *ad Papinian. Lib.* VIII. *Quaestion.* ubi notat, pertinere hanc Legem ad *condictionem indebiti.*

L. X.

Quia loco ejus, cui jam solutum est, haberi debet is, cui constituitur.] *Constitutum* est pro solutione. *L.* 1. §. 5. *h. t.* (1).

(1) Τὸ *post*, in praecedentibus Legis verbis, Flor. antique quidem, sed extra ordinem in fine versus est adjectum, et videtur rotundior sententia absque eo. Brencm. *h.* add. de hac et seq. *L.* 13. Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edict.*

L. XI.

§. 1.

Si quis centum aureos debens, etc.] Quid, si alius eos debeat? Vid. *L.* 8. §. 7. *de fidejussor.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 6. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *At non fuit* etc. Quid, si quis *sciens* plus constituerit? Variant Interpretes. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 850. *p.* 396. *seq.* — De seq. *L.* 14. §. 1. et 2. vid. Noodt. *d. loc.*

L. XV.

Quod per liberam personam adquirimus (1): etc.] Male Pichard. *ad* §: *alteri. Inst. de inutil. stipul. num.* 16. differentiam hic statuit inter *stipulationem* et *constitutum*.

(1) Hotoman. *Obs.* IV. 12. *non adquirimus*. Non opus. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 2. add., Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edictum*, et Pothier. *in not. ad h. l.* Pro *per quam tibi constitui*, ut Flor. legitur in praeced. verbis, Hal. habet *constituit.* Vulg. *constituitur*. Vid. Brencm. *h.* Sed nec hoc opus.

L. XVI.

§. 1.

Sed et certo loco et tempore constituere *quis potest:*] Noodt. *ad Tit. Pand. de eo quod certo loco* etc. Vs. *Non igitur* etc. id explicat *facere ut constituatur* (1).

Exemplo arbitrariae actionis,] Quae ex efficacibus Jure civili conventionibus dari solet, a quibus *constitutum* longe differt. Bachov. *de Action. Disp.* VII. *Part.* II. *Thes.* 3. *p.* 96.

Ubique potest.] Et quidem hac ipsa actione, ut vult Fab. *Conject.* XV. 2. *num.* 17. Sed vid. Bachov. *loc. modo cit. Thes.* 2. *p.* 88. (2).

(1) De Legis sensu etiam egit Jens. *in Strictur. Jur. ad Pand. p.* 105. Sequitur: *nec solum eo loci* etc. Hal. *eo loco*, omissis *posse eum*. Vid. Brencm. *h. Eo loci* bene Latinum est. Vid. Drakenborch. *ad Liv.* VII. 26. §. 12.

(2) Add. Gluck. *d. loc. tit. de eo quod certo loc.* §. 846. *p.* 332. In seq. §. 2. pro *neque per actorem stetit*, ut Flor. scriptum est, Hal. habet *stetisse*. Vulg. *steterit*. Pro Hal. facit *L.* 18. *h. t.* Sed Nostros non superstitiosos fuisse in verbis Edicti allegandis, notat Brencm. *h.* — In seq. §. 3. G. O. Reizius, *in Obs.*

Miscellan. Vol. X. p. 374. per modum interrogandi legit: *etiam si per rerum naturam stetit?* De sensu hujus §. egit quoque Jensius, *d. loc. p.* 105. *seq.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Tandem consideremus* etc.

§. 4.

Utrum ad tempus constituti pertinent (1), etc.] Vid. seq. *L.* 17. (2).

(1) Hal. *pertineant*, et mox *trahamus*. Sed vid. notata superius ad *L.* 1. §. 5. *h. t.*

(2) Ulpianum et Paulum hac in re dissensisse; non tamen illud pro antinomia habendum, docet Jac. Voorda, *Interpr. et Emend.* I. 16. Paulo aliter hanc rem explicat Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Tandem consideremus* etc. add. Gluck. *d. loc.* §. 852. *a. p.* 418. *seq.* Late de *L.* 17. *h. t.* agit Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edict.*

L. XVIII. (1).

(1) De *pr. h. l.* vid. Jac. Voorda, *loc. modo cit. p.* 49. *seqq.* et Gluck. *d. loc. p.* 420. *seq.* Ceterum, quamvis actor propter moram accipiendi amittat *actionem de constituta pecunia*, non tamen idcirco eum destitui actione, quam ante constitutum habebat, docent Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. *ult.* Noodt. *loc. modo cit.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 9. Gluck. *d. loc. p.* 422. Pro *si forte ad diem constituti per actorem non steterit, ante stetit, vel postea*, Hal. habet; *non stetit, an ante steterit, vel postea*. Sed Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. hoc dictum accipit per ellipsin adversativae *sed*, ut integra oratio sit: *sed ante stetit, vel postea.* Addit, τὸ *sed* saepius omitti in hoc loquendi genere. Vid. Gronov. *ad Liv.* III. 71. et Ciceron. *pro Ligar. Cap.* 9.

§. 1.

Celsus et Julianus scribunt, teneri debere.] Facit huc *L.* 24. *de m. c. donation.*

§. 2.

§. 2.

Et magis est, etc.] Dubitatum olim. Vid. Cujac. *in Parat. ad h. t. Cod.* et ibi Fabrot. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand. in fin.* et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 4. Incipit §. *E re* etc. Vulg. *bene*, non intellecta phrasi. Vid. Brencm. *h.* et notata superius ad *L.* 1. *de reb. cred.*

§. 3.

Vetus fuit dubitatio, an, qui hac actione egit, sortis obligationem consumat?] Conf. *L.* 22. *h. t.* (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 851. *p.* 412. *seq.*

L. XIX.

Id quod sub conditione debetur, etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Similis fuit* etc.

Sive pure, etc.] Secus in fidejussione juxta quosdam. Sed vid. Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edict. in expl. h. l.*

§. 1.

In hunc utilem *actionem* (1) *esse.*] Chesius, *Different. Jur. Cap.* 44. *num.* 19. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 757.] quaerit rationem in *L.* 21. §. 1. *h. t.* quia die caret (2).

(1) Vulg. inserit *dandam*. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Similis fuit* etc. et Gluck. *d. loc.* §. 850. *p.* 393. *Utilem*, id est, efficacem, D. Goth. *in not.* et Pothier. *ad. h. l.*

§. 2.

Non minueretur (1) *peculium* etc.] Vid. *L.* 1. *in fin h. t.*

(1) Hal. *minuetur*. Vid. Geb. *h*. Ant. Fab. *Conject.* XV. 5. *num*. 29. legit: *non minuitur obligatio, licet minueretur peculium* etc. Sed fine caussa. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 850. *not*. 78. *p*. 382.

L. XXI. (1).

(1) Explicuit hanc Legem Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edict.*

§. 1.

Si sine die constituas, potest quidem dici, te non teneri, etc.] Ita olim obtinuisse, censet Hotoman. *Epitom. in h. t. Pand. num*. 12. Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* (1) ubi respondet Salmasio, qui ipsum notarat, *de Mod. Usurar. Cap*. 16. *p*. 720.

Sed modicum tempus statuendum est, non minus decem dierum, etc.] Triboniano haec adscribit Fab. *Conject.* XV. 4. consentiente Bachovio, *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp*. 27. *Thes*. 6. *Lit. a. p*. 857. (2).

(1) Et conf. Gluck. *d. loc. p*. 390.
(2) Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Nescio, an* etc. add. de modico hoc tempore Merill. *Obs.* II. 16.

§. 2.

Si quis autem constituat se satisdaturum, etc.] Ita Flor., sed legendum *satisfacturum*, censet Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Exspectas* etc. recte. Basil. [*Tom*. IV. *p*. 185.] ἱκανοδοσίαν διδόναι (1).

Fidejussorem etc.] Al. *et fidejussorem* etc. (2).

(1) *Satisfacturum* etiam Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h*. Probante et Val. Guil. Forster. *de Jur. Interpret.* I. 2. §. 19. in Thes. Otton. *Tom*. II. *p*. 962. et Pothier. *in not. ad h. l.* Sed Florentinam servat quoque Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 852. *a. not*. 64. *p*. 415. *seq*. Cujac. *loc. cit.* *satisfacturum*,

rum, seu, quod idem est, *satisdaturum*. In praecedentibus verbis pro *si offerat satisfactionem* Hal. et Vulg. *scilicet si offerat satisdationem*. Vid. Brencm. *h*.

(2) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h*. Sed Auctor *Obs. Jur. Civ. Cap.* 20. *p*. 116. legere mavult: *si quis autem cum constituat* etc. illud *cum* repetens ex prima syllaba seq. vocis *constituat*, et retinens *satisdaturum*. Aliter Jo. Cannegiet. *ad Ulp. Fragm. tit*. 15. *p*. 67. qui praefert *satisfacturum*, et legit: *si fidejussorem*, aut *si qui autem* etc. id est, *si autem, qui* etc.

L. XXII.

Si post constitutam tibi pecuniam,] Et quidem κληρονομίας ὀνόματι, juxta Graecos, et Cujac. *Tractat*. VII. *ad African. in expl. L*. 21. *de fidejussor*. Vid. ad *L*. 73. *ad SCtum Trebell*. (1).

Quoniam sortis *petitionem* etc.] Vid. *L*. 18. §. *ult. h. t*.

Sed magis est, ut fideicommissario, etc. *decernenda esset* (2) actio.] *Praetoria decretalis*. De quibus ad *L*. 15. §. 28. *de damn. infect*. Triboniano hanc periodum adscribit Faber, *Conjectur*. XV. 5. Male. Vid. Sande, *de Action. Cession. Cap*. 8. *num*. 36. *seq*. (3).

(1) Add. Jens. *in Strict. Jur. ad Pand. p*. 106.

(2) D. Goth. *in not. Al. sit*. Ita Hal. Vulg. *decernendam esse actionem*, omisso praecedente *ut*. Vid. Brencm. *h*.

(3) Add. Gluck. *d. loc*. §. 852. *a. not*. 79. *p*. 424. — Ad seq. *L*. 23. pauca notavit Cujac. *ad Lib*. XI. *Julian. Digestor*.

L. XXIV.

Titius Sejo epistolam (1) *emisit* etc.] Vid. *L*. 5. §. 3. *L*. 26. *h. t*. Quae et inter praesentes fiebat, et dicebatur

emitti. Vid. Cujac. *ad Marcell. Lib. Sing. Respons. in expl. h. l.* (2).

Si intercesfisfet stipulatio,] Animo novandi, Glosf. (3). Ineptit Gothofred.

Si non succesfisfet,]. In locum pupillorum.

(1) Flor. *epistulam*, et fic pasfim. Vid. notata fuperius ad *L. unic* §. 4. *de offic. Quaestor.* add. Trotz. *ad Hugon. de Prima scrib. origin. p.* 329.

(2) Add. notata fuperius ad *L.* 77. *de reivind.*

(3) Add. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 5. *et* 6. — Ad feq. L. 25. vid. Cujac. *ad Papinian. Lib.* VIII. *Quaestion.* Pro *si velit hodie fidem constitutae rei frangere*, Hoffman. *Meletem. ad Pand. Disf.* XIV. §. 1. ope geminationis legit: *constitutae heri rei* etc. propterea notatus a Puttman. *Interpr. et obs. Cap.* 17. §. 3. *p.* 78. *seq.* Sequitur in §. 1. *quia nemo dubitat, modestius facere* etc. Vid. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 4. §. 142. ibiq. Walch. et Otton. *in Papinian. Cap.* 9. §. 10. *p.* 233. Pro *quam ut* Hal. habet: *quam qui.* Vid. Geb. *h.*

L. XXVI.

Quidam ad creditorem literas etc.] Vid. *L.* 24. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Scaevol. Lib.* I. *Responsor. in expl. h. l.*

L. XXVII.

Si postquam qui (1) *constituit pro alio, dominus ei denunciat,* etc.] *Debitor* legit Faber, *Conject.* XV. 4. probante Noodtio, *ad h. t. Pand.* Vf. *Porro ait Praetor* etc. (2). Bafilic. [*Tom.* IV. *p.* 186.] ὁ ἐναγόμενος.

(1) *Qui* dicitur pro *quis*, ut et alibi. Vid. notata fuperius ad *L.* 2. §. 3. *de eo quod certo loc. not.* 3. Imo Flor. antique *s* fuperfcripta, fed haec fuperfcriptio ec-

recens detersa. Vid. Brencm. *h.* qui addit, omnes Codices et editiones *quis* habere.

(2) Conf. Gluck. *d. loc.* §. 851. *not.* 55. *p.* 412. Fortasse tamen non opus; nihil enim obstare videtur, quo minus appellatione *domini debitorem* intelligamus. Pothier. *in not. ad h. l. dominus, id est, is pro quo constituit.*

L. XXVIII.

Adhuc is, pro quo constituit, obligatus manet.] Vid. Fab. *Cod.* VIII. 29. 3. Errat in hoc Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 16. *Def.* 2. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 10. — Inscriptionem sequentis *L.* 29. vitiosam esse, et pro *Lib.* XXIV. reponendum *Lib.* XXIX. notat Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIV. *ad Edict. in expl. h. l.* Hal. habet *Lib.* XX. Vid. Geb. *h.*

L. XXX.

Etiamsi Titio *solverit,*] Qui in prima obligatione non continebatur. Vid. Duaren. *ad h. tit. Cap.* 4. *in fin.* (1). Haeret cum aliis Chesius, *Different. Jur. Cap.* 44. *in fin.* [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 757.] Sed *Cap.* 94. *num.* 6. rationem dat, quia principali obligationi Titius adjectus non est, nec est etiam verus procurator creditoris. *L.* 12. §. 1. *de solution.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 47. §. 10. et *ad Paul. Sent. Lib.* II. *Tit.* 2. *not.* 6. in *Jurispr. Antejustin. p.* 269. secundum quem, in praecedentibus verbis, vel legendum cum Vulg. *propriae actioni,* et intelligenda actio vetus de pecunia, quae postea constituta est, vel legendum *priori actioni* cum Cujacio, *Obs.* XIII. 20. et *ad Papinian. Lib.* VIII. *Quaestion. in expl. L.* 9. *h. t.* Codices et editiones omnes habere *propria actione,* testatur Brencm. *h.* et sic quoque edidit Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 24. Taurell. *propriActioni*; et *actioni* scrip-

ſcriptum eſſe pro *actione*, notat Weſtenberg. *in D. Marc. Diſſ.* IV. §. 14. *p.* 64. *Propriae actioni* ſcribit quoque Glück. *d. loc.* §. 850. *p.* 389. et intelligit *actionem ex ſtipulatu.*

L. XXXI.

Reſpondit (1), *nec civilem eo nomine actionem competere:*] Non idem in eo, qui lucri ſpe ſe decepit, ubi debitum eſt verum, at non bonum. Vid. Mev. *Deciſion. Part.* IX. *Dec.* 150.

(1) Hal. *reſpondi*, et mox iterum. Vid. Geb. *h.*

TITULUS VI.

COMMODATI, VEL CONTRA.

Commoda pro rebus commodatis, Cicer. *in Verrem*, *Lib.* IV. *Cap.* 3. (1).

(1) Add. Clar. Erneſt. *in Clav. Ciceron. in voc.* et Scheller. *in Lexic.* voc. *commodus*, ubi tamen notat, raro hanc vocem eo ſenſu uſurpari. — *Vel contra*, id eſt, viciſſim, è diverſo, Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Ait Praetor:* etc. add. Cujac. *in Parat. ad h. t. Pand.* Quare Praetor de *commodato* edixerit, quum de eo *civilis* ſit actio, disquirit Regius, *Enantioφ.* I. 2. in Theſ. Otton. *Tom.* II. *p.* 1480. *Praetoriam* hanc actionem eſſe, dicit Ant. Fab. *in Ration. ad L.* 1. *pr. h. t.* Sed vid. Glück. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 853. *p.* 427.

L. I.

§. 1.

Inter commodatum autem, et utendum datum etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. (1).

Sed,

Sed, ut apparet, proprie commodata res dicitur, et quae soli est,] Vid. Hotoman. *Obs.* III. *ult.* *Commodare aedes*, Juvenal. *Sat.* VII. *vs.* 40. (2). Ita in Inscript. Graeca apud Gruter. *p.* 216. *b.* μηδὶ χρήσαιτο μουσεῖον μηδενί. Sic et Theophrastus, *in Charactere*, χρᾷν παλαίστραν, et σφαιριστήριον. add. Salmas. *de Usur. Cap.* 7. *p.* 168. *Exercitum commodare*, Hygin. *Fab.* LXIX.

Vivianus amplius etiam habitationem (3) *commodari posse ait.*] Junge tamen *L.* 17. *de praescript. verb.* (4). Non obstat *L.* 9. *de donation.* Vid. *ibid.* et Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 77. *Error.* 7. (5).

(1) Praecedit: *qui Edictum concepit*, id est, Julianus. *Cum Pacuvius* etc. qui fuit auctor hujus Edicti. Ita Noodt. *loc. cit.* et Gluck. *d. loc. p.* 427. *seq.* Sed Bertrandus, (*de Jurisper.* II. 14. Pacuvium dicit Edicti Interpretem; et Grotius, *de Vit. JCtor.* I. 11. §. 11. Pacuvium, ait, in Edicto Praetoris pro voce *commodati* substituisse vocem *utendi*. Pro *utendi* D'Arnaud. *Var. Conject.* II. 7. *p.* 261. legit *utendi dati*.

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 1. et Gluck. *d. loc.* §. 857. *p.* 450. Caussam, ob quam Labeo hic dissensit, Ulpianus non addit. Noodt. *d. loc.* Vs. *Sed apparet* etc. in fin.

(3) Id est, jus habitandi, non, ut Hotoman. *loc. cit.* vult, rem, vel aedificium. Vid. Schulting. *loc. modo cit.* et Duirsema, *Conject. Jur. Civ.* II. 2. §. 4. *p.* 183.

(4) Quae ex eod. Libro Ulpiani desumta est, et ubi dicit JCtus, tutius esse, *praescriptis verbis* agere. add. Schulting. Noodt. Duirsema, *locc. modo citt.* Late de hac *L.* 17. egit quoque Gluck. *d. loc. p.* 451. *seqq.* qui etiam alios laudat.

(5) Add. Schulting. *d. loc.* §. 2. et Duirsema, *d. loc. p.* 184. *seq.*

§. 2.

Quia ab initio non constitit.] Junge *L.* 3. *h. t.* (1).

(1)

(1) Add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Datur igitur* etc. — Seq. *L.* 2. exposuit Cujac. *ad Paul. Lib.* XXIX. *ad Edict.*

L. III.

Sed mihi videtur etc.] Junge *L.* 1. *h. t.*

Si locupletior pupillus factus sit,] Tempore litis contestatae. Vid. *L.* 37. §. 1. *de neg. gest.* Tenetur etiam, si dolum commiserit. *L.* 1. §. 15. *deposit. L. unic. Cod. de reputat. quae fiunt in judic. in int. restit.* add. *L.* 4. §. 26. *de dol. mal. et met. exc.*

§. 1.

Non videbitur reddita, quae deterior facta redditur,] Vid. *L.* 13. §. 1. *L.* 14. *de V. S.* (1). Facit huc Senec. *Excerpt. Controv.* VIII. 2. et Salvian. *de Gubernat. Dei, Lib.* V. *p.* 86. *Per hoc jam non eadem, quia non possunt penitus dici ipsa, quae sunt in aliqua sui parte vitiata.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 9. et Voet. *ad h. t. Pand.* §. 7. qui hoc restringit ad vitia occulta, non vero pertinere putat ad vitia in oculos incurrentia, si commodans simpliciter rem recepit. Aliter Gluck. *d. loc.* §. 857. *p.* 460. Sequitur: *nisi quod interest* etc. Ita rectius, quam Flor., *nisi quid* etc. Vid. Brencm. *h.* Pro *proprie enim dicitur res non reddita,* etc. Hotoman. *Obs.* V. 24. legit: *res enim proprie dicitur reddita, quae non deterior redditur.* Frustra. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 217. Nic. Catharin. *Obs. et Conject.* II. 48. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 783. loco *proprie* reponit *prope.* Sed nec hoc opus.

§. 2.

In hac actione etc.] Agit de hoc §. Huber. *Eun. Rom. p.* 534. *seq.* Sed nihil adfert novi: et Chesius, *Different. Jur. Cap.* 50. *num.* 3. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.*

II.

II. *p.* 781. *seq.*] Sed non ubique probandus (1).

Sicut in ceteris bonae fidei judiciis,] Ubi sunt termini habiles. Vid. Noodt. *ad tit. Pand. de in lit. jurand.* Vs. *Postremo ait Marcianus* etc.

Et rei judicandae *tempus,*] Al. *judicatae* (2). Vel morae. Vid. *L.* 3. §. 3. *de action. emt. vend.* (3).

Quamvis in stricti,] Scil. *juris.* Sic *publicorum*, scil. judiciorum, in *L.* 8. *de publ. judic.* (4).

(1) Varias aliorum de hoc §. sententias recenset J. C. van Wachendorff. *Diss. de Condict. triticar. Cap.* 2. §. 16. in ej. *Triade Diss. p.* 333. *seqq.* add. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de condict. tritic.* §. 844. *p.* 275. *seq.* qui recte notat, verba: *et rei judicandae tempus* etc. non accipienda esse de jurejurando in litem *affectionis*, quum hoc casu quaestio, quodnam tempus spectandum, supervacanea sit.

(2) Sic Vulg. Vid. Brenem. *h.*

(3) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 37. §. 7.

(4) Hal. *in stricti juris.* Al. *in stricti juris judiciis.* Cod. Pand. Erlang. *in strictis judiciis.* Vid. Gluck. *d. loc. p.* 276. *not.* 23.

§. 3.

Quasi hoc boni Judicis arbitrio conveniat.] Facit huc *L.* 9. *deposit. vel contra* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 7. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ceterum, sicut* etc.

§. 4.

Si filiofamilias servove etc.] Facit huc *L.* 36. *de pecul.* (1).

(1) Pro *directo* in seqq. verbis Flor. scriptum est *derecto*, et Veteres *derigo* scripsisse pro *dirigo*, notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 5.

Sed et ipsius quoque domini vel patris fraus duntaxat venit:] Etsi sola sit, non filii, vel servi. Facit huc *L.* 36. *de pecul.*

§. 6.

Nisi forte ad pompam, vel ostentationem quis accipiat.] Ut apud Diod. Sicul. *Lib.* XII. *p.* 328. add. *L.* 18. §. 1. *de reb. cred.* (1). Basil. Schol. subjiciunt exemplum: ὅπερ ἐν τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ ἁγίου Θῶμα ποιοῦσιν οἱ Ζυγοστάται. [Tom. II. p. 80.] (2).

(1) Add. Suarez. *ad L. Aquil.* I. 2. *Sect.* 5. §. 38. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 26. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 3. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed apparet* etc. Gluck. *d. loc.* §. 853. *p.* 430. *seq.*
(2) Qui sint *Zygostatae*, docet Jac. Gothofred. *ad L.* 2. *Cod. Theod. de ponderator. et auri inlat. Tom.* IV. *p.* 599.

L. IV.

Ut dicis gratia *numerationis loco intercedant.*] Vid. Connan. *Comm. Jur. Civ.* VII. 3. *num.* 2. Rittershus. *Sacrar. Lection.* III. 12. Herald. *Obs. Cap.* 14. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1327.] (1). Gloss. Basilic. [*Tom.* II. *p.* 80.] ponunt casum in eo, qui pecuniam acceptam ferre voluit, sed debitorem illam primo dicis causa numerare, ab alio acceptam commodato, et recipere, ut commodanti restitueret.

(1) Add. Alciat. *Dispunct.* IV. 15. Grotium, *in Flor. Sparsion. p.* 155. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 3. Noodt. *de Pactis et transact. Cap.* 8. Vs. *Interea* etc. et *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed apparet* etc. circa fin. Late de hac formula *dicis gratia*, ejusque usu, et vocis etymologia, egit Wieling. *in Lection. Jur. Civ.* I. 3. ubi etiam alias lectiones recenset: ne-

neminem tamen, addit, hodie esse, qui de vera lectione *dicis gratia* ambigat. add. Schottum, *Obs. Human.* V. 23. quem citat Brencm. *h.* Schelting. *Diss.* I. *de emancipat. Cap.* 3. §. 1. *in not.* in Jurispr. Antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 485. H. Cannegiet. *in not. ad Heinecc. Antiquit. ad tit. Inst. quib. mod. re contrah. oblig.* §. 31. *p.* 484. et *Obs. Jur. Rom.* IV. 3. *p.* 367. Gluck. *d. loc.* §. 853. *not.* 2. *p.* 431. et notata superius ad *L.* 5. *ex quib. causs. major.* Pecunias pompae et ostentationis gratia commodare, et dicis caussa, ut numerationis loco intercedant, esse res diversas, monet Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 3.

L. V.

Ut rationem loci, vel temporis habeat.] *Loci.* Facit huc *L.* 7. *de eo quod certo loco. Temporis.* Facit huc *L.* 137. §. 1. *de verb. oblig.*

§. 2.

An vero et omne periculum?] De *culpa levissima* accipit H. Coccejus, (1) *Collat. Jurid.* XI. §. 19. Male. add. seq. §. 4.

Ut in dote, ut in pignore,] Modestinus, apud Auctor. *Collat. LL. Mos. et Rom.* [*Tit.* 10. §. 2. in *Jurispr. Antejust. p.* 768.] *in fiduciae judicio, et in actione rei uxoriae* (2): qui locus cum hoc conferendus.

(1) Etiam Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 12. *in not.*

(2) Hinc manum Triboniani hic agnoscit Wissenbach. *de Emblem. Tribonian. Cap.* 3. *p.* 35. Dissentit Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 168. add. de hoc §. Dissertationem Waechtleri, quam laudat, et cujus summam refert Trotz *in Praef ad Opusc Waechtler. p.* 54. *seqq.* sequitur: *et ideo verior est Quinti Mucii sententia, existimantis et culpam praestandam et diligentiam.* Aliud in *precario:* rationem differentiae reddit Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Nunc dicam* etc. add. Jac. Gothofred. *ad L.* 23. *de reg. jur.*

in ej. *Oper. Minor. p.* 805. *seqq.* — Ad seq. §. 3. vid. Gluck. *d. loc.* §. 855. *p.* 485. *seqq.*

§. 4.

Nisi forte, cum possit res commodatas salvas facere, suas praetulit.] Vid. Paul. *in Sent.* II. 4. §. 2. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 10. §. 1. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Nunc dicam* etc. Gluck. *d. loc.* §. 855. *p.* 438. *seqq.* Praecedit in Lege: *vel aliquid damnum fatale.* Brencm. *h.* mavult: *vel aliquod damnum* etc. et sic quoque habent plerique Codices, quos vidit. — *Custodiam plane diligentem* in seq. §. 5. esse custodiam diligentissimam, monet Noodt. *loc. modo cit.* Sequitur in seq. §. 6. *dicendum erit praestare.* Subintellige *debere.* Vid. G. O. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 373.

§. 7.

Nam si tibi equum commodavero, ut ad villam adduceres, tu ad bellum duxeris, etc.] Vid. Paul. *in Sent.* II. 4. §. 3.

Nam et si servum tibi tectorem etc.] Οἰκοδόμον, Basilic. *Tom.* II. *p.* 70. (1).

(1) Add. Bynkersh. *Obs.* VIII. 4. et Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *tector.* Sequitur: *ceterum si, ut de plano opus faceret,* etc. Vid. ad haec verba Casp. Barthium, *Adversar.* XLVII. 14. add. Burman. *ad Sueton. Tom.* I. *p.* 537. De *Lapidario* vid. Brisson. *de V. S.* in voc. et Burman. *ad Petron. Cap.* 58. *p.* 294.

§. 8.

Si tibi codicem *commodavero,*] Vid. Cujac. *in Prooem. Parat. Cod.* (1).

Et in eo chirographarium *debitorem tuum* etc.] In Cod. Flor. *chirographum;* sed Char. et alii hanc lectionem prae-

fe-

ferunt (2). Basilic. habent tantum τὸν χρεώστην σου. Salmas. de Usur. Cap. 6. p. 130. legit *chirographo*. Pratej. *Jurispr. Med.* IV. *ult.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 581.] *chirographum scribi, debitoremque* etc. Simplicior Salmasii emendatio.

Cavere feceris, (3).] Vid. *L.* 17. §. 3. Vs. *Igitur. h. t.*

(1) Basil. ἀντικρὺ μου. Ad praecedentia verba: *Quin imo et qui alias* etc vid. Cujac. *ad Julian. Lib.* XI. *Digestor.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. *Alias*, id est, aliter. Graeci ἄλλως, id est, alio modo. Sic Leunclav. *Notator.* II. 103. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1526. Pro *alias* Hal. et Vulg. habent *aliter*. Fortasse tamen non opus: nam, licet rarius, nonnunquam tamen *alias* dici pro *alia ratione, alio modo*, notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. adferens locum Curtii, VIII. 1. 24. et *L.* 8. §. 8. *de pecul. legat.* add. Wieling. *Lection. Jur. Civ.* I. 22. *p.* 78. *seq.* et Graev. et Oudendorp. *ad Sueton. in Tiber. Cap.* 71. *p.* 459.

(2) E septem Codicibus quinque habere *chirographarium*, et in duobus reliquis, qui *chirographum* habebant, ita correctum esse, omnes quoque editiones ita habere, testatur Brencm. *h.*

(3) Flor antea fuit *faceverefeceris*. Vid Brencm. *h.* qui propterea restituendum putat *facere feceris*, quoniam praecedit *chirographum*, quod alias esse deberet *chirographo*, nisi dicere quis malit, *chirographum cavere* esse *cautionem cavere*, ut *gaudium gaudere*, *ludum ludere* etc. add. Lyclam. *Membran.* I. 14. *in fin.*

§. 10.

Vel ipsi Praetori quis ultro commodavit.] Non rogatus. (1).

(1) Praecedit: *vel si quis ludos edens* etc. Multas antiquas editiones habere *ludo sedens*, eamque lectionem, quamvis pravam, etiam secutos videri Graecos, observat Hoffmann. *Meletem. Ad Pand. Diss.* XIV.

§. 4. — *Repignorare* in seq. §. 12. esse *luere*, *et liberare pignus*, notat Pothier. *ad h. l.* add. Brisson. *de V. S.* in voc. — Sequentem §. 13. explicuit Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 189. *seq.* Verba *Cartilius ait* Flor. recentiorem quem uncis inclusisse, et hanc parenthesin a Vulg. Nor. et vulgo a MSS. abesse, sed perperam, quum idem JCtus bis quoque nominetur in *L.* 69. *de heredib. instit.* notat Brencm. *h.* add. Ant. Augustin. *Emendat.* III. 6. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1512. et vid. de hoc JCto Majans. *loc. modo cit.* Verba *cum lance* Graeci vertunt *μετὰ δίσκου*, *Tom.* II. *p.* 71.

§. 14.

Et argentum ad ministerium *praeberem*,] Vid. Lamprid. *in Alex. Sever. Cap.* 34. ibiq. Casaubon.

Et cum commode argentum domi *referre* etc.] Al. *domum* (1). Basil. *εἰς τὸν οἶκόν μου.*

(1) Ita Hal. Vid. Gebauer. *h.* Sequitur: *ibi hoc reliquero.* Flor. scriptum esse *relinquero*, et ita quoque habere Taurell., notat Gebauer. *d. loc.*

§. 15.

Si duobus etc.] Vid. de hoc §. et seq. *L.* 21. §. 1. Huber. *in Praelect. ad h. t. Pand. num.* 2. Merend. *Controv. Jur.* VIII. 16. (1).

Sed esse verius ait, et dolum, et culpam, et diligentiam, etc.] Vid. Mornac. *ad h. l.* et Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 26. *def.* 14.

Quare duo quodammodo etc.] D. Goth. *in not.* " *Quodammodo* improprietatis nota etc. " Vid. Cujac. *Obs.* XXVI. 26.

Competit furti actio.] Junge seq. *L.* 7.

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 7. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Haec, si unus* etc. Gluck. *d. loc.* §. 858. *p.* 472. *seq.* qui etiam alios laudat. Expli-

plicuit hunc §. quoque Petr. Martref. *in JCtor. Resp. Not. Cap.* 23. in Thef. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 730. *feq.* Sequitur: *Pro parte quidem* effectu *me usum habere.* D. Goth. *in not.* „ Al. *evectus*, id est, *evectionis.*" Male. Vid. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui fenfum JCti hunc esfe ait: fi cum pluribus vehiculo vehar, me, quod ad ufum vectionis, idem habere, quod haberem, fi folus veherer, quia, licet folus, non tamen plus loci corpore meo fim occupaturus, quam fi cum alio vehar. Tò *effectu* hoc fenfu faepius occurrere, docet Cujac. *Obf.* III. 15.

L. VI.

Ut *alterutro agente* etc.] D. Goth. *in not.* *Al. et* (1). Bene Vulg.

(1) Ita Hal. Vid. Gebauer. *h.*

L. VII.

Unde quaeritur etc.] Junge *L.* 5. *h. t.*

Et paratus fit etc.] *Cavere* addunt alii: quod etiam fubintelligit Schol. Bafil. [Tom. II. p. 83.] (1).

(1) Pro *conveniri*, quod fequitur, Vulg. habet *convenire*, etiam Hal. in margine, et ita quoque Flor. fubantique factum. Vid. Brencm. *h.* Speciem Legis proponit Martres. *loc. modo cit. Cap.* 24.

§. 1.

Sed *fi Legis Aquiliae* etc.] Al. *fed et* (1).

Quod videtur habere rationem.] Prolixius Bafil. [*Tom.* II. *p.* 72.]

(1) Ita Hal. Vid. Gebauer. *h.* add. de hoc §. notata fuperius ad *L.* 18. *ad L. Aquil.* add. Schulting. *Thef. Controv. Dec.* 49. §. 1. et Pothier. *in not. ad h. l.* — Ad feq. *L.* 8. *et* 9. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Sed apparet* etc.

L. X.

Nihil praestare,] Vid. *L. ult. h. t.* (1).

(1) Ad inscriptionem Legis vid. Jac. Gothofred. *ad L.* 23. *de reg. jur.* in ej. *Oper. minor. p.* 791.

§. 1.

Si rem inspectori *dedi*,] Διατιμητῇ, Basil. [*Tom.* II. *p.* 73.] (1).

Si sui caussa accepit.] Junge *L.* 12. *h. t.* et vid. ad *L.* 20. *eod.*

(1) Add. Brisson. *de V. S.* voc. *inspector.*

L. XII.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 10. *h. t.*

§. 1.

Ei, *qui commodatus est.*] Insolentius. Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 18. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1291.] (1).

(1) Add. Brencm. *h. Ei qui commonitus est*, legit Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* III. 2. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 784. *Cui commodatum est*, H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* II. 3. *p.* 14. *seq. Cui commodata res est*, Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 4. §. 2. *p.* 199. atque ita habere Hal. notat D. Goth. Sed voculam *res* apud Hal. abesse, monet Gebauer. *h.*

L. XIII.

§. 1.

Id ipsum praestabit,] Scil. *ei* (1).

Prius (2) *quam periculo ejus fit.*] Facit huc *L.* 90. *de*

de reg. Jur. Non tamen perpetua haec regula. Vid. Noodt. *de Foenor. et Usur.* I. 8.

(1) *Ei* addit Hal. probante Noodt. *loc. cit.* Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 166. Gluck. *d. loc.* §. 857. *p.* 462. ubi de hac Lege. G. O. Reizius, *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 369. *qui experiundum dedit* explicat: qui prius a domino experiundum acceperat, sed alii locaverat. Basil. *Tom.* II. *p.* 74. ἐπὶ τῷ γυμνάσαι πρᾶγμα. Pro *cuidam* Vulg. habet *cuiquam*. Vid. Brencm. *h.* Τὸ *cuique* malam versionem esse, ait Jensius, *d. loc.*

(2) Τὸ *prius* apud Hal. et Vulg. abest. Sed praeter rem. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 2.

Veluti cum per errorem indebitum etc.] Vid. *L.* 35. *de condict. indeb.* (1).

(1) Add. de hoc §. Fern. de Retes; *Opusc.* II. 1. *Cap.* 7. §. 4. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 104. et Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 6. *in not.*

L. X I V.

Ulpianus Lib. XLVIII. *ad Sabinum.*] Ubi de stipulatione servorum egit.

Et commodati, et furti nascitur actio, etc.] Nec altera alteram tollit. Vid. Cujac. *Obs.* XVII. 12.

L. X V.

Commodare possumus etiam alienam rem, etc.] Vid. *L.* 1. §. 39. *deposit.* et Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 4. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Primum videbo* etc. Gluck. *d. loc.* §. 857. *p.* 457. *seq.*

L. X V I.

Et si fur, vel praedo etc.] Vid. *L.* 64. *de judic.*

L. X V I I. (1).

(1) Vid. Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

§. 3.

Non officium tantum impedit, sed et suscepta obligatio inter dandum accipiendumque:] Nisi gravis causa aliud velit, ut in *L.* 3. *Cod. de loc. cond.* add. Huber. *Eun. Rom. p.* 536. (1).

Voluntatis est enim suscipere mandatum, etc.] Vid. Vinn. *de Pact. Cap.* 8. *num.* 22. Facit huc *L.* 5. *in fin. deposit.* et Lucian. *Abdic. p.* 716. *Mandatum* delet Faber, cum agatur de negotiorum gestione. Dissentit Huber. *d. loc.* et habent Basil.

Igitur si pugillares etc.] Vid. Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 10. *p.* 422. (2).

Ut debitor mihi caveret,] Vid. *L.* 5. §. 8. *h. t.*

(1) Et *in Prael. ad h. t. Pand. num. ult.* Sed vid. Gluck. *d. loc.* §. 855. *p.* 446. *seqq.* qui etiam alios laudat.

(2) Add. Joh. Wunderlich. *Comm. de Pugillaribus.* Jenae. 1756.

§. 4.

Nam eum qui carrucam (1) *puta, vel lecticam commodavit, non recte acturum de singulis partibus.*] Junge *L.* 36. *de eviction.* (2).

(1) Ita Vulg. Flor. *charrucham*, haud dubie vitiose. Hal. *caruchum.* Taurell. *carrucham.* Vid. Brencm. *h.*

(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Nunc dicam* etc.

§. 5.

Contrario judicio aut rem etc.] Potest etiam, qui pretium dat, cautionem exigere. *L.* 13. *pr. h. t.* Vid. Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* (1).

(1) Add. Voet. ad h. t. Pand. §. 8. et Gluck. *d. loc.* §. 859. *not.* 23. *p.* 474.

L. XVIII.

§. 2.

Veluti de impensis in valetudinem servi factis,] Vid. Paul. *in Sent.* II. 4. §. 1.

Nam cibariorum impensae etc.] Vid. Modestin. apud Auctor. *Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 10. [§. 2.]

Sicuti cibariorum,] Facit huc *L.* 30. §. 1. *de Aedil. edict.*

§. 3.

Item qui sciens vasa vitiosa etc.] Vid. *L.* 17. §. 3. *in fin. h. t.*

§. 4.

Potest salvum habere jure pensationis;] Vid. *L.* 1. §. 4. *de contr. tut. action.* (1).

Sed fieri potest, ut amplius esset, etc.] Quo casu hodie poterit etiam actor condemnari. Vid. *L.* 14. *Cod. de sent. et interloc.* Jan. a Costa, *in Summ. Tit.* X. *de mut. petit. p.* 386. (2).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. Neque hoc mutatum *L. ult. Cod. h. t.* Vid. Vinn. *ad* §. 30. *Inst. de action. num. ult.* et *Sel. Quaest.* I. 51. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 10. Gluck. *d. loc.* §. 857. *p.* 465. add. Gilb. Regium, *Enantioph.* I. 8. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1483. et Wisenbach. *in Comm. ad d. L. ult. Cod.*

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 32. §. 4. et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de jurisdict.* §. 204. p. 186. *seqq.*

L. XIX.

Qua enim cura, etc.] Vid. ad *L.* 41. *loc. cond.* (1).

(1) Add. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 5. §. 14. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 91. *seq.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 48. §. 8. et Cujac. *ad Lib.* I. *Julian. Digest. in expl. h. l.* Male hanc Legem in Basil. tribui Ulpiano, monet Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 4.

L. XX.

Argentum (1) *commodatum si tam idoneo servo* etc.] Multo magis securus est, qui ei tradidit, quem nominavit debitor. *Consil. JCtor. Batav. Part.* II. *Cons.* 32. Vid. de hac quaestione Duaren. *ad h. t. Cap.* 8. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 26. *Def.* 13. et *Part.* IV. *Const.* 41. *Def.* 12. et 13. et Mev. *ad Jus Lubec.* IV. 1. 7. *num.* 10. *seqq.*

(1) *Vasa argentea* interpretatur Cujac. *ad Lib.* III. *Julian. ad Ursej. Feroc. in expl. h. l.* Pro *aestimare* Hal. habet *existimare.* Vid. de harum vocum confusione notata superius ad *L.* 10. *de stat. homin. not.* 3.

L. XXI.

Africanus Lib. VIII. *Quaestionum.*] Junge *L.* 31. *tit. seq.* et *L.* 61. *de furtis* (1).

Respondit (2), *furti quidem non esse*, etc.] Aliud videtur Autumno, cujus argumentis respondet Huber. *in Eun. Rom. p.* 537. qui tamen non negat, hunc aliquam poenam mereri (3).

(1) Add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. h. l.*

(2)

(2) Litera *t.* Flor. subantique deleta est, indeque omnes editiones habent *respondi.* Vid. Brencm. *h.*

(3) Add. Chesium, *Interpr. Jur.* II. 6. *num.* 36. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 963. *seq.*

§. 1.

Habiturum me commodati actionem cum contubernalibus constat pro cujusque parte:] Nec enim singulis in solidum commodavit. *L.* 5. *in fin. h. t.* (1).

(1) Ad quam vid. notata. add. Toullieu, *Diss. ad L.* 69. *pro socio, Cap.* 8. §. 2. in ej. *Collectan. p.* 34. *Contubernales* sunt Commilitones. Vid. Cujac. *loc. cit.* et Brisson. *de V. S.* in voc. *num* 2. Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 13. *in not.* esse dicit *decem milites sub eodem papilione degentes.* — Ad seq. *L.* 22. vid. Cujac. *Obs.* XVII. 12. et *ad Lib.* XXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* et Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 9. *in fin. p.* 54. — Ad seq. *L.* 23. vid. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 377.

TITULUS VII.

DE PIGNERATITIA ACTIONE, VEL CONTRA.

Occurrit et *exceptio pigneratitia* in *L.* 6. §. 9. *comm. divid.* (1).

(1) De *contractu fiduciae,* olim etiam usitato, vid. citatos superius ad *L.* 1. *de his qui not. infam. not.* 6. add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 50. §. 2. *et* 3. Noodt. *Obs.* II. 7. *et* 8. et *ad h. t. Pand.* in pr. J. G. van Musschenbroeck. *Diss. de Lege Commissor. in pign. Cap.* 4. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 666. *seqq.* Pothier. *in Pand. Justin.* in *Append. ad hunc tit.* Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 862. *p.* 8. *seqq.*

L. I.

L. I. (1).

(1) *Sed etiam nuda conventione* etc. Non obstat §. 71 *Inst. de action.* Vid. Fab. *in Ration. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 861. *p.* 3.

§. 1.

Et aes dederit,] *Subdiderit*, Salmas. *de Mod. Usur.* *Cap.* 12. *p.* 511. Facit huc *L.* 36. *h. t.* (1).

(1) Add. Jos. Fern. de Retes, *Miscellan.* I. 24. *num.* 4. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 85. — Ad seq. §. 2. vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 50. §. 10.

L. III.

Si quasi recepturus a debitore tuo cominus (1) *pecuniam*, etc.] Vid. *L.* 137. *pr. de verb. oblig.*

Et si agente te contraria pigneratitia, etc.] Vid. *L.* 9. *pr. L.* 11. §. 2. *L.* 22. §. 3. *h. t.* (2).

(1) Id est, *statim.* Vid. Cujac. *Obs.* XI. 39. et Noodt, *ad h. t. Pand.* in fin. add. Klockium, *ad Liv.* III. 40. §. 10. et notata superius ad *L.* 21. *de reivind.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 5. legi vult *continuo.* Flor. scriptum *comminus.*

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 50. §. 10. et Chesium, *Interpr. Jur.* I. 37. *num.* 18. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 194. *seq.* Sequitur: *nec redditum.* Taurell. *reDitum.* Falli, qui ajunt Flor. legi *creditum*, notat Rusfard. Sed in archetypo revera esse *neccreditum*, testatur Brencm. *h.* qui id natum putat ex fortiore pronunciatione literae *c.* Conf. notata superius, *Tom.* I. *p.* 4.

L. IV.

Ubi vero (1) *convenit, ne distraheretur, creditor, si distraxerit, furti obligatur:*] Non tamen venditio est nulla. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 87. *error.* 4.

Nisi ei ter fuerit denunciatum., etc.] Id olim in aliis quoque casibus juris fuit. Vid. Paul. *in Sent.* II. 13. (2). Sed hic moneri, ut de casu dubitabili, vult Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* Vs. *Postquam de actione hypothecaria* etc. Si in antichresi id convenerit, eam non posse distrahi, censet Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 9. *Error.* 7. (3).

(1) De priore hujus Legis parte egit Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 16. *p.* 122. *seqq.*

(2) Ubi vid. Schulting. *not.* 27. et *ad Paul. Sent.* II. 5. *not.* 4. et *Thes. Controv. Dec.* 81. §. 8. Rygerbos. *d. loc. Cap.* 17. *p.* 128. *seqq.* putat, verba haec: *nisi ei* etc. esse antiquum glossema. Sed eum refutavit Puttman. *Diss. Varia Jur. Civ. Cap. contin. Cap.* 2. in ej. *Opusc. Syllog. p.* 109. *seqq.* Aliter H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* II. 7. *p.* 171. qui legit: *ne, si ei* etc. *et cessaverit, distrahet.* Putem, nulla emendatione opus esse.

(3) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 81. §. 8. *in fin.*

L. VI.

Melius autem est dici, etc.] Hunc versiculum Triboniani esse, credit Fab. *in Ration. ad h. l.* nec non ego.

§. 1.

Si id foeneret, (1).] D. Goth. *in not. Al. si id, quod plus est, foeneret.* Quod placet Fabrot. *ad Parat. Cujac. ad tit. Cod. de nautic. foen.*

(1) Flor. *faeneret*, et sic etiam, *foenus* in Pand. Flor. passim scribi per *ae*, notat Brisson. *de V. S.* in voc. — Ad seq. *L.* 7. vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 13. *not.* 7. in *Jurispr. Antejustin. p.* 283. eamque jungendam cum *L.* 8. *in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contrah.* censet Gluck. *d. loc.* §. 865. *p.* 56. *seq.*

L. VIII.

§. 8.

Quia eis verbis omnes pensiones demonstrarentur:] Defendit Huber. *Eun. Rom. p.* 538. *seq.* (1).

(1) In *pr.* §. pro *sua quaque die* scribendum fuisse *sua quaeque die*, et mox *vendere eam* vertendum fuisse *vendere id*, ait Jens. *in Strict. ad Pand. in Append. p.* 656. *Quaeque* habet Hal. et *vendere id* Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* De formula *annua*, *bima*, *trima die*. vid. Cujac. *Obs.* XI. 29. et Schulting. *ad Ulpian. Fragm. tit.* 6. §. 8. In *fin.* §. pro *statim competit ei pacti conventio* van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 19. *p.* 235. legit: *statim competit ex pactione venditio*, vel, *vi pacti venditio*. Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis*, *p.* 305. *competit ei pacti conventi actio*, vel *jus*. Sed vulgatam lectionem defendit van Dorp, *Obs. Cap.* 6. *p.* 50. *seq.* et *in Add. p.* 158. *in fin.* probante Puttman. *Diss. Meletem. Jur. Civ. exhib. Cap.* 6. *in fin.* in ej. *Opusc. Sylog. p.* 176.

L. IX.

Aut malitiose etc.] Vid. *L.* 3. *h. t.* (1).

(1) De *seq.* §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* non longe a pr. In seq. §. 2. *nec possessio* dici pro *ne quidem possessio*, notat Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 17. *p.* 456. add. notam Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Ulpianum addidisse: *neo proprietas*, *ut in fiducia*, censet Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 36. Dissentit Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 9. *p.* 268. *seq.* De differentia inter pignus et hypothecam vid. *Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 231. *seqq.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 75. §. 3. *seq.* et Gluck. *d. loc.* §. 861. *p.* 2. *seqq.*

§. 3.

Omnis pecunia exsoluta esse debet, etc.] Vid. *L.* 40. *pr. h. t.*

Ut

Ut nascatur pigneratitia actio.] Id est, *possit intentari.* Sic *L.* 13. §. 8. *de act. emt. vend.* Facit huc *L. ult.* §. 2. *de divort.* Add. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 100. *Error.* 8. *num.* 9. et *de Pignor. et hyp.* III. 15. *et* 16. (1).

Sive aliis pignoribus etc.] Vid. *L.* 50. §. 1. *de jur. dot.* (2).

Vel nuda conventione,] Qua liberatur debitor. *L.* 11. §. 2. *h. t.*

(1) Vid. et Bav. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 330. *seq.*

(2) Sequitur; *sive reo dato*, id est, expromissore dato. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Satis de soluto etc.* et Gluck. *d. loc.* §. 871. *not.* 69. *p.* 126.

§. 5.

Qui ante solutionem etc.] Hinc colligunt, jus superveniens ex caussa de praeterito prodesse, et confirmare judicium invalidum, Vid. Cyriac. *Controv.* 158. *num.* 26. *seqq.*

Licet non recte egit (1),] Vid. §. 3. *h. l.* Facit huc *L. unic. in fin. quand. dies ususfr.* etc. (2).

Tamen, si offerat etc.] Vid. *L.* 6. §. 1. *quib. mod. pign. vel hyp. solv.* (3).

(1) De constructione τοῦ *licet* cum Indicativo vid. notata superius ad *L.* 31. *de Legib. not.* 2. in fin.

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 50. §. 9.

(3) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Reliquum est* etc. Hoc ita accipiendum, ut *obsignatio* et *depositio* debeat accedere, monet Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 329.

L. XI.

Vel si fidejussor conventus fuerit.] Ratio dubitandi in *L. ult. Cod. de fidejussor.*

§. 2.

§. 2.

Si quasi daturus etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Ut igitur obtineat* etc. (1).

Vel ſi pactum, etc.] Vid. *L.* 9. §. 3. *h. t.*

(1) Quem etiam vid. *ibid.* de praec. §. 1.

§. 3.

Vel in uſuras obſtrictum est pignus, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Nec in uſuras*, *Cujac. Obſ.* V. 28. (1) *reprehenſus a Roberto* etc." et Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Diſp.* 3. *Theſ.* 3. *Lit. c. p.* 126. (2).

(1) Et *Obſ.* XV. 22. a qua tamen emendatione videtur deinceps recesſisſe, *Obſ.* XIX. 27. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 171.

(2) Add. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 50. §. 7. et *Dec.* 87. §. 1. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Ne hoc quidem* etc. Theod. Jo. Alex. Pagenſtecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 103. Gluck. *d. loc.* §. 871. *not.* 70. *p.* 127. Probat tamen emendationem Cujacii. Pothier. *in not. ad h. l.* — Ad ſeq. §. 4. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Pollicetur igitur* etc.

§. 5.

Vel procuratori ejus,] Erant et procuratores inſularum. Vid. Petron. *Satyr. Cap.* 96. et Burman. *ibid. ad Cap.* 95. *p.* 456. in fin.

Plane in eam duntaxat ſummam invecta mea et illata tenebuntur, etc.] Vid. *L.* 24. §. 1. *loc. cond.* — Tacitae hypothecae. Unde Accurſius colligit, invecta et illata a ſecundo conductore, et ſecundo locatori, et domino teneri. add. quae ſequuntur, et Bachov. *de Pignorib.* I. 6. *num.* 11. Hic ergo accedit hypotheca ſecundi obligationi con-

conductoris primi. Vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 12. *num.* 22.

In quam coenaculum (1) conduxi:] Ergo non tenentur, si gratis habitem. Vid. *L.* 5. *pr. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.* (2).

Non enim credibile est, hoc convenisse, etc.] Facit huc *L.* 4. *pr. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.*

Frivola mea] Sic quoque Juven. *Sat.* V. *vs.* 59. et Senec. de *Tranquill. anim. Cap.* 1. (3).

Videtur autem tacite etc.] Solutio objectionis ex §§. *seqq.* Conf. Glosf. (4). An huc facit *L.* 21. *de pign. et hyp.*

(1) Flor. *cenaculum.* Vid. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *coena.*
(2) Certe tunc non tenentur pro mercede, sed quidem, ut puto, pro deterioratione. arg. *L.* 2. *eod.*
(3) Add. Bynkersh. *Obs. Jur. Rom.* VI. 25. *num.* 6. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *frivolus.* Dempster. *ad Rosin. Antiq. Rom.* V. 30. *p.* 377.
(4) Add. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 2. Vs. *Alterum est* etc. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 76. §. 9.

§. 6.

Adeo ut ne per procuratorem plerumque, *vel tutorem adquiratur:*] *Plerumque*, et mox *non semper* sunt a Triboniano ob *L.* 2. *Cod. per quas pers. cuiq. adq.* Vid. Sand. *de Action. cession. Cap.* 6. *num.* 16. Balduin. *in Justin. Lib.* II. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p.* 1110.] (1). Sed an et huc facit *L.* 21. *de pign. et hyp.*

Quod constitutum est ab Imperatore nostro,] D. Goth. *in not. Alexandro Severo* (2). Imo Severi Filio, Antonino Caracalla (3).

(1) Add. Wissenbach. *de Emblem. Triban. Cap.* 3. *p.* 36.

p. 36. seq. et Pothier. in not. ad h. l. Dissentit tamen Wybo, in Tribon. defens. Cap. 1. §. 11. p. 239. seq. Vid. et Westphal. Pfandrecht, §. 56. not. 77. cit. a Gluck. d. loc. §. 862. not. 63. p. 21.

(2) Add. Gluck. d. loc. p. 20. in not.

(3) Conf. notata superius ad L. 17. de stat. homin. et ad L. 33. §. 2. de procurator.

L. XIII.

Ulpianus Lib. XXXVIII. *ad Edictum.*] An forte legendum *Lib.* XXVIII. Conf. *L.* 15. 22. 24. *h. t.* Vidit hoc Labittus (1).

Si, cum venderet etc.] Vid. Bachov. *de Pignorib.* III. 27.

Sed et ipse debitor aut vindicare rem poterit, etc.] Scil. soluta venditione. Facit huc *L.* 10. §. 1. *quib. mod. pign. vel hyp. solv.* Triboniano hanc periodum adscribit Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 22. *error.* 9. a quo dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 539. *seq.* Sed probat Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 27. *Thes.* 2. *Lit. e. p.* 725. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* VI. *Effectus venditi pignoris* etc. (2).

(1) In *Usu Indic. Cap.* 6. §. 8. in *Jurispr. Restit. Wieling. p.* 118. *seq.* add. Marckart. *Prob. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 103. et Gluck. *d. loc.* §. 867. *p.* 78.

(2) Qui tamen hanc clausulam Ulpiano abjudicare non audet. add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 875. *p.* 158. *seq.*

§. 1.

Ut in commodato;] *At*, moxque delet (;) Noodt. *Probab.* I. 4. (1). Cujus rationibus non satisfacit Huber. *Eun. Rom. p.* 541. *seq.* (2). Ulpianus ipse reclamat *L.* 5. §. 2. *tit. praec.* nec quisquam aliter olim. Noto quoque Ulpiani locum in *L.* 9. §. 5. *de reb. auct. Jud.* pos-

posita. quem hic in re clara a semet ipso dissensisse, ut vult Jac. Gothofred. *ad L.* 23. *de reg. Jur.* (3), non est probabile. De confusione *a* et *u* vid. Clar. Burman. *ad Nemesian. Cyneget. Vs.* 170.

(1) Et IV. 3. et *ad h. t. Pand.* Vs. *Reliquum est* etc. et quem laudat Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 50. §. 8. *At* legit quoque Hopp. *Comm. ad Proöem. Instit. p.* 11. edit. Walch. Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 29. Atque ita jam ante Noodtium legisse Niellium, notat Bynkersh. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et notarunt etiam alii. Locum Niellii descripsit Wieling. *Lection. Jur. Civ.* I. 7. *p.* 24. Unde fuerunt, qui Noodtium plagii accusarint. Sed vid. van Dorp, *Diss. ad Loca quaed. Jur. Cap.* 4. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 41. *seq.* et in primis Barbeyrac. *in Vit. Noodtii*, circa fin. Vs. *Non possum* etc. praemiss. ej. *Operib. At in commodato* adscriptum fuisse suo exemplari ante annos plus centum, notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Emendationem Noodtii probant quoque Heinecc. *in Praef. ad Libb.* IV. *prior. Obs. Bynkersh.* et *in Additam. ad Vinn. Comm. ad* §. *ult. Inst. quib. mod. re contr. oblig. num.* 5. Leyser. *Medit. ad Pand. Spec.* 153. Eckhard. *Herm. Jur.* 1. 2. §. 76. *p.* 85. aliique. Vulgatam tamen lectionem defendit Wieling. *loc. modo cit.* quem sequitur Schroder. *Obs.* III. 5. *p.* 226. Taxat quoque censuram Noodtii Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 107. Sed contra Wieling. et Jens. pro emendatione Noodtii disputat van Dorp, *Diss. modo laud.* et *Obs. Cap.* 9. *p.* 83. *seqq.* et Noodtii crisin contra Waechtler. *in Opusc. p.* 201. *seqq.* defendit Auctor, *in Obs. Miscellan. Vol.* III. *p.* 123. *seqq. Ut ut*, ope geminationis, legi vult A. G. Pagenstecher. *Adversar. jur.* II. 10.

(2) Et *in Prael. ad tit. Inst. de oblig. quae re contrah.* §. 15. qui intelligit casum, quo pignus in solius creditoris gratiam contractum est. Pari modo Voet. *ad h. t. Pand.* §. 5. et jam ante eos Cujac. *Obs.* XIX. 24. Alii aliter. Vid. Wieling. *loc. supra cit.* Otton. *in not. ad* §. 2. *Inst. quib. mod. re contrah. oblig.*

 Marc.

Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 101. *seqq.* Walch. *ad Eckhard. Herm. jur. d. loc. p.* 86. Sammet. *Opusc. p.* 32. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 103. Pothier. *in not. ad h. l.* et quos plures citat Gluck. *d. loc.* §. 867. ubi *p.* 74. *seqq.* late de hac Lege egit, et varias de ea Interpretum sententias accurate recensuit, et examinavit. add. annotationes meas ad *L.* 23. *de reg. jur.*

(2) Veteres JCtos hac in re dissensisse ait, imo et Ulpianum variasse. Vid. et Schilter. *Prax. Jur. Rom. Exercit.* XXVI. §. 6.

L. XIV.

Ea igitur, quae diligens paterfamilias etc.] Vid. *L.* 9. §. 5. *de reb. auct. Jud. possid.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. XVI. (1).

(1) Vid. Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l. Tuendum erit*, scil. pignus. Vid. Brencm. *h.* D. Goth. *in not. Al. tuendus.* — Ad seq. §. 1. vid. Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 12. Ad verba: *quamvis et stellionatus crimen committat*, vid. Merill. *Obs.* II. 28. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 50. §. 10. Verbum *morbosum* in fin. §. Perrenon. *Animadv.* II. 14. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 645. interpretatur *caducum.*

§. 2.

Quia hodie utiles actiones superficiariis dantur.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 63. *Error.* 9. Sed *Error.* 10. excipit, nisi ad modicum tempus sit datum jus, ex *L.* 1. *pr.* et §. 3. *de superficieb.*

L. XVII.

L. XVII.

Mercedis soli] *Solarium* vocatur in *L.* 15. *qui potior. in pign.* (1).

(1) Add. Burman. *de Vectigal. Pop. Rom. Cap.* 12. *p.* 204. *seq.* Vulg. τὸ *ut* transtulit ad vocem praec. *sane*, legens : *Sane, ut Divi Severus* etc. Vid. Brencm. *h.*

L. XVIII.

§. 2.

Sicut in partu ancillae, qui post venditionem natus sit.] Vid. Cujac. *in Parat. ad tit. Cod. de part. pign.* (1). *Secus in partu* etc. legit Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 60. *Error.* 4. Aliter Bachov. *de Pignorib.* II. 10. *num.* 4. (2). Basil. ut hic [*Tom.* IV. *p.* 7.]

(1) Et *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 79. §. 7. qui tamen nec improbat emendationem Fabri. Aliter Dan. Denysfen, *Spec. de Paroem. Jur. hodiern. mobilia non habent sequelam*, *Cap.* 2. §. 23. *p.* 41. *seq.* Lugd. Batav. 1799. qui Legem intelligit de partu sine matre obligato.

(2) Et *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* I. *Thes.* 2. *Lit. f. pag.* 12. *seq.* et Voet. *ad tit. Pand. de pignor. et hyp.* §. 3.

§. 3.

Quia aliud sit (1) *materia, aliud navis:*] Tabulae facta nave perierunt, nec considerari possunt, nisi cum interitu navis. Vid. Chef. *Different. Cap.* 68. *num.* 11. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 827.]

Facta natave] Haec verba conjunctim accipienda: de fructibus enim non opus tali pacto. Vid. Chef. *d. loc. num.* 12.

(1) De hac constructione vid. notata superius ad *L.* 1. §. 4. *de just. et jur.*

§. 4.

Si liberam peculii administrationem habuit:] Vel administrationem simpliciter. Vid. *L.* 13. *pr. de condict. indeb.* (1).

(1) Praecedit: *tuendum est.* D. Goth. *in not. Al. tuendus.* Sed vid. notata superius ad *L.* 16. *pr. h. t.* Flor. litera *m* subantique deleta est, et superscripta *s*. Vid. Brencm. *h.*

L. XX.

Aliena res pignori dari voluntate domini *potest:*] Non aliter. Dissentit P. Faber, *Semestr.* II. 17. Male. Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 17. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 79. §. 1. Pauca tantum ad hanc Legem monuit Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict.*

§. 1.

Aequalis omnium caussa est.] Ratione temporis. Ratione personarum, Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 21. *Error.* 9. *num.* 8. quod non probo (1).

(1) Ad seq. §. 3. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ceterum, ut appareat* etc.

L. XXI.

Et area ejus tenebitur:] Vid. Ches. *Different. Cap.* 68. *num.* 13. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 827.] (1).

(1) *Et area ejus ustae tenebitur*, legit Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 6. In inscriptione Le-

Legis pro *brevium* Al. habere *brevis Edicti*, notat D. Goth. Ita Taurell. in margine, et Hal. Vid. Geb. *h.* Vid. de his Libris Pauli Bach. *in Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 31. *seq.* ibiq. Stockman.

L. XXII.

Si pignore subrepto etc.] Male hoc *pr.* abrogari per *L. ult. Cod. de furt.* putat Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 542. *seq.*

Papinianus confitetur. Et est verum,] Et haec a Triboniano esse, vult Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *Error.* 4. notatus a Bachov. *ibid.* (1).

Vel condictione,] D. Goth. *in not. Incerti*, etc. Vid. *L.* 12. §. *ult. de condict. furtiv.* add. Cujac. *in Parat. ad tit. Cod. de condict. furtiv.* (2) et *ibid.* Fabrot. Frustra igitur Faber, *d. loc.* adscribit hoc verbum Interpreti malo, notatus a Bachov. *ibid.* et Huber. *loc. cit.*

Et quidem non oportere id ei restitui, quod ipse ex furti actione *praestitit,*] Vid. *L.* 87. *de furt.* Aliud ratione *condictionis furtivae.* Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 10. *Inst. de oblig. quae ex del.* (3).

(1) *Confitetur* malam versionem esse τοῦ ὁμολογεῖν, somniat Jens. *Strictur. ad Pand. p.* 107.

(2) Et *ad Lib.* IX. *Quaest. Papinian.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

(3) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 50. §. 6. et Gluck. *d. loc.* §. 874. *p.* 148. *seqq.* qui etiam alios laudat. Egit de hoc loco etiam Noodt. *ad h. t. Pand.* V. *Satis de soluto* etc.

§. 1.

Nihil neque (1) *restituet* etc.] Obstat *L.* 14. §. 9. *quod met. causs.* (2). Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *Error.* 2. et *ibid.* Bachov. et *Dec.* 82. *Error.* 9. et 10.

(1) *Nihil neque esse loco neque quicquam*, imitatione Graecorum, notat Brencm. *h.* addens, Al. tamen aliter habere. Sed temerariam esse hic omnem mutationem, et infinita reperiri exempla etiam apud bonos auctores, observat Duk. *ibid.*

(2) Ad quam vid. notata. add. Gundling. *de Efficientia metus*, *Cap.* 6. §. 23. *in not.* in ej. *Exercitat. Acad.* *Tom.* II. *p.* 125. *seq.* qui verba Ulpiani corrupta esse putat Librariorum incuria.

§. 2.

Proderit igitur ei, etc.] Sic et Basil. [*Tom.* IV. *p.* 9.] Imperito Interpreti haec adscribit, et potius scribi debuisse *non proderit* etc. putat Fab. *Conject.* VII. 9. et *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *Error.* 4. quem refutat Bachov. *ibid.* et *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 1. *Thes. ult. Lit. c. p.* 61. Vid. et Cujac. *ad Lib.* VI. *Papinian. Quaestion. in expl. L.* 55. *de condict. indeb.* Imperito Interpreti haec etiam adscribit Pichard. *ad* §. 28. *Inst. de action. Quaest.* 24. *num.* 21. (1).

(1) In seq. §. 3. pro *distractum* Hotoman. legere *contractum*, notat D. Goth. Sed vulgatam lectionem tuetur Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Bachov. *de Pignorib.* III. 29. *num.* 9. et Gluck. *d. loc.* §. 873. *p.* 144. *in not.*

§. 4.

Nam usu hoc evenerat,] *Casu*, Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *Error.* 4. quod Bachov. *ibid.* putat non esse opus (1).

Sed (2) tanti *venderet* (3),] Id est, *tantum tanti.*

(1) Add. de hoc §. Gluck. *d. loc. p.* 139. *seq.*

(2) Pro *venditio*, quod praecedit, Hotom. legere *conditio*, notat D. Goth. Sic jam Hal. in margine. Vid. Geb. *h.*

(8) Hal. *vendidit*, et pro *quanto*, quod Flor. sequitur, *quanti*.

L. XXIII.

Quam pretium ex re obligata (consecutus est) (1) victus eam emtori restituit,] *Duplam*, Gloss.

(1) Vulg. supplet: *acceperat*, et è novem Codd. tres tantum habere *consecutus est*, testatur Brencm. *h.* add. de hac lege Gluck. *d. loc. p.* 141. *seqq.* qui etiam alios laudavit.

L. XXIV.

Eleganter apud me quaesitum est, si impetrasset (1) creditor a Caesare, ut pignus possideret etc.] *Pr.* et §. 1. *h. l.* a Triboniano esse, late ostendere conatur A. Faber, *Cod.* VIII. 31. *Def.* 20. *not.* 26. Stylus tamen non probat, et dissentit bene Huber. *Eun. Rom. p.* 544. *seq.* Vid. et Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 100. *Error.* 7. *et* 8. ubi etiam a censura Fabri haec vindicat (2).

Et a contractu recessum.] Pignoris scil. Quatenus tamen contra alios creditores v. gr. posteriores huic succurratur, vid. apud Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 100. *Error.* 9. *num.* 8. *et* 9.

Si forte pigneratitia etc.] Ob damnum in pignore datum. Vindicat haec contra Fabrum Bachov. *d. loc. Error.* 9.

(1) De quo vid. Brisson. *Sel. Antiq.* IV. 9.
(2) Add. Jos. Fern. de Retes, *Opuscul.* II. 2. *Cap.* 1. *num.* 22. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 122.

§. 1.

Quia reproba pecunia etc.] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 28. *Def.* 3. (1).

Reprobis videlicet nummis reddendis.] Non videtur Ulpia-

piani Stylus, quod nec negat Huber. *Eun. Rom. p.* 546. (2).

(1) Add. Houck. *Diss. de Ration. Vett. JCtor. falso susp. Cap.* 2. §. 2. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 347. *seq.*
(2) Dissentit Houck. *d. loc.*

§. 2.

Si vendiderit quidem creditor etc.] Et hunc §. Triboniano imputat Faber. Dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 547. *seq.* (1).

Mandandas ei actiones adversus emtorem, periculo *tamen venditoris.*] Quoad culpam. Facit huc *L.* 9. *de distract. pignor.* ubi vide (2).

(1) Add. Westphal. *Pfandrecht*, §. 518. *not.* 241. quem citat Gluck. *d. loc.* §. 872. *not.* 73. *p.* 129.
(2) Sequitur: *quod si accepit jam pecuniam, superfluum reddit.* Ubi non necesse esse, ut legamus *superfluum reddet*, vel *reddat*, monet Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 372. *in fin.* In nonnullis editt. male legi *nec superfluum*, notat Ant. Augustin. *Emendat.* I. 2. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1434. et Leonin. *Emendat.* VII. 22. Probat tamen hanc lectionem Jauch. *de Negation. Pand. p.* 21. lapsus quoque in eo, quod dicat Flor. exstare *et superfluum reddidit*, et Taurell. recte negativam ex Vulg. addidisse: Flor. enim legitur *superfluum reddit*, et sic quoque edidit Taurell., et exstat hic locus in Corp. Jur. Geb. et Spang. Nihil pugnae est inter hunc §. et seq. *L.* 42. *h. t.* ad quam vid. notata. — Ad seq. §. 3. vid. Noordkerk. *Disq. de L. Petron. Cap.* 3. §. 15. *et* 17. *p.* 117. *et* 123.

L. XXV.

Si quidem jam imbutos,] Vid. Sueton. *de Illustr. Grammat. Cap.* 4. (1).

(1)

(1) *Pag.* 951. edit. Oudendorp. qui *ibid.* notat, verbum hoc tironibus, et pueris proprium esse. Sequitur in fine Legis: *medie igitur haec* etc. Sensum esse, Judici mediam viam in his tentandam esse; vulgo tamen inde factum *me tibi*, et H. a Porta substituisse *medio-criter*, notat Brencm. *h.* Sed ita etiam locutum esse Lactant. *de vero cultu*, VI. 15, eumque locum, et alia huc pertinentia, retulisse Salmas. *ad Spartian. in Sever. Cap.* 1, *pr.* observat Bynk. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. De verbo *delicatus* vid. Gluck. *d. loc.* §. 866, *not.* 6, *p.* 67. ubi citat Ern. Mart. Chladen. *Diss. de debitore delicato in contrario fiduciae judicio ex mente Ulp. ad L.* 25, *de pign. act.* Vitemb. 1743.

L. XXVI.

Non est mirum, etc.] Vid. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* Vs. *Reliquum est* etc.

L. XXVII.

Idem Lib. VI. *Opinionum.*] Junge *L.* 18. *ad exhibend.* (1).

Voluntate domini nexae videntur;] Aliud in *L.* 40. *in fin. h. t.*

Domino earum propria actio etc.] *Praescriptis verbis*, juxta DD. add. Pichard. *ad* §. 28. *Inst. de action. Quaest.* 24. *num.* 12. Merill. *Obs.* VIII. 12. (2) *L.* 19. *de praescript. verb.*

(1) Add. Merill. *loc. cit.*
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 875. *p.* 157.

L. XXVIII.

Nisi offerat ei debitor etc.] *Ei debitor* abundant. Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 61. *Error.* 2. (1).

(1) Priorem hujus Legis partem nihil ad hunc Titulum per-

pertinere, sed quidem posteriorem, observat Cujac. *ad Lib.* XI. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* — In seq. §. 1. verbis *pro peculiari nomine*, *τὸ nomine* accipiendum pro *debito*, ne alioquin *pro* abundet, quod tamen Codd. agnoscunt, notat Brencm. *h.*

L. XXIX.

Idcirco usucapio tua interpellabitur (1).] Vid. *L.* 33. §. 5. *de usurp. et usuc.* (2).

(1) Basil. διακόπτεται, *Tom.* IV. *p.* 11.
(2) Quem §. jungendum esse cum hac Lege, observat Cujac. *ad Lib.* XLIV. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* Explicuit hanc Legem quoque Zach. Huber. *Diss. Lib.* III. *Cap.* 2. *p.* 508. *seqq.*

L. XXX.

Ratem in flumine sua auctoritate detinuit:] Facit huc Paul. *in Sent.* II. 14. §. 5. Male hanc Legem taxat Automnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 549. *seq.*

L. XXXI.

Africanus Lib. VIII. *Quaestionum.*] Junge *L.* 61. *de furt.* (1).

(1) Add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. h. l.* Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num. ult.* Westphal. *Pfandrecht*, §. 26. *not.* 44. cit. a Gluck. *d. loc.* §. 873. *not.* 79. *p.* 136.

L. XXXII.

Potest creditor contraria pigneratitia agere,] Vid. *L.* 36. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* circa fin. Τὸ *et* in *etsi*, quod sequitur, deleri vult Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 107. secutus Basilic. *Tom.* IV. *p.* 12. Sed pro ἐὰν εἰ-

εὔπορος κ. τ. λ. ibi legendum κἂν εὔπορος, monet Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XIV. §. 4. Apud Hal. haec Lex inscribitur: *Marcellus Lib.* IV. *Digestorum.* Vid. Geb. *h.*

L. XXXIII.

Ad reciperandam (1) *ἀντίχρησιν:*] *Contrarium mutuum* vertit Salmas. *de Modo usurar. Cap.* 14. *p.* 618. *et* 620. Male (2).

Nam, cum pignus sit, hoc verbo (3) *poterit uti.*] Haec Triboniano adscribit Salmas. *dd. locc.* sine caussa.

(1) Vid. de hac scriptura notata superius ad *L.* 33. *de adoption.* Pro ἀντίχρησιν Al. male legere *antiphonam*, notat Alciat. *Dispunct.* II. 3.

(2) Pari tamen modo Vinn. *Sel. Quaest.* II. 7. Sed vid. Noodt. *Obs.* II. 9. 'Αντίχρησιν tropice hic appellari fundum oppignoratum cum pacto ἀντιχρήσεως, notat Pothier. *ad h. l.*

(3) D. Goth. *in not.* „*Id est, hac pigneratitia actione.*" *Hac formula*, Noodt. *loc. cit.* add. Brisson. *de V. S.* voc. *verbum*, *num.* 4. et Gluck. *d. loc.* §. 870. *p.* 107.

L. XXXIV.

Titius cum credidisset pecuniam Sempronio, etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 21. *Error.* 2. *num.* 14. *Titius, cum credidisset ei pecuniam Sempronius*, etc. Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 22. *num.* 4.

Ut distraheret eam *creditor*,] *Jam*, Best. *d. loc.* (1).

(1) Et *Cap.* 25. *num.* 7. *in fin.* *Eam* haud dubie esse ex *ob eam*, quod antecedit, et Codices in hac voce variare, notat Brencm. *h.* Hal. habet *id.* Vulg. *illud.*

L. XXXV.

§. 1.

Et precario,] Vid. *L.* 29. *h. t.*

Et

Et pro conducto] Vid. *L.* 37. *h. t.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 36. vid. Pothier. *in not.*

L. XXXVII.

Si pignus mihi traditum locassem domino,] Vid. *L.* 35. §. 1. *h. t.*

Per locationem retineo possessionem:] Vid. *L.* 37. *de adq. vel amitt. poss.* (1).

(1) Pro *apiscendi* in fin. Legis, ut Flor. scriptum est, Hal. habet *adipiscendi*. Sed vid. notata superius ad *L.* 25. §. 5. *de hered. petit.* — Ad seq. *L.* 38. vid. van Nispen, *Diss. ad Her. Modestin. Libb.* IX. *Different. Cap.* 2. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 16. *seq.*

L. XXXIX.

Ut creditor pignus suum etc. *certo tempore possideret:*] Vide infra.

Et addidit, *quem de* Lucio Titio *emi*,] D. Goth. *in not. C. Sejo* (1). Sed improbat Bynkersh. *Obs.* I. 22.

Contractui pignoris non obesse, *quod debitor* etc.] Hinc colligunt, eum, qui non contradicit actui, qui absque ipsius consensu potest celebrari, non ideo hunc actum probare. Vid. quos citat Wissenb. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 20. et *Part.* I. *Disp.* 45. §. 4. *in fin.*

(1) Sic etiam Cujac. *ad Lib.* IV. *Modestin. Respons. in expl. h. l.* et Pothier. *in not. ad h. l.* Hal. *Lucio Attio*. Vid. Brencm. *h.* add. de hac Lege Westphal. *Pfandrecht*, §. 15. *not.* 29. *p.* 42. quem citat Gluck. *d. loc.* §. 870. *not.* 27. *p.* 113.

L. XL.

§. 1.

Frustra pignus a creditore patris peculiaribus nummis com-

comparat:] Eodem modo, ac ipse debitor: ipsius enim res est.

Et ideo si patronus debitoris etc.] Vid. §. 2. *Inst. de success. libert.* (1).

Nam pecunia, quam filius etc.] *Nam* pro *ceterum* accipit Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Respons. in expl. h. l.*

(1) Add. Franc. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap. Lib.* IV. *Reliq.* 17. *num.* 11. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 466.

§. 2.

Secundi pignoris neque persecutio dabitur, neque retentio relinquetur.] Non obstat *L.* 27. *h. t.* ibi enim ipse debitor oppigneravit creditori creditoris. Vid. Cujac. *loc. modo cit.* (1).

(1) Add. de hoc §. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* qui post verbum *cogitur* addit: *debitor.* et Gluck. *d. loc.* §. 866. *not.* 85. *p.* 62.

L. XLI.

Paulus Lib. III. *Quaestionum.*] Pertinet ad tit. *de pignor. et hypoth.* Noodt. *de Forma emend. dol. mal. Cap.* 12. (1).

Datur utilis actio pigneratitia creditori.] Noodt. *d. loc.* et *ad tit. Pand. de pign. et hyp.* Vs. *Intelligis, quid* etc. explicat *dari potest*, scil. si creditor ignoret.

Pigneratitia] Id est, *hypothecaria*, ut *L.* 7. §. 12. *comm. divid. L.* 3. §. 3. *ad exhib. L.* 13. *de condict. ind. L.* 9. *pr. in fin. quib. mod. pign. vel hyp. solv.* (2).

Non est idem dicendum, si ego Titio, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* (3). Revera aliud voluit Modestinus in *L.* 22. *de pignor. et hyp.* magisque aequitatem intuitus est, quam juris rationem, quam hic sequitur Paulus. Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 1. *Thes.* 5.

Lit. a. p. 26. *seqq.* et *de Pignorib.* II. 4. *num.* 8. et de *Actionib. Disp.* 3. *Thes.* 36. (4).

Sed si convenisset de pignore; etc.] Heres debitoris, Charond. *Verisim.* I. 10. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 731. *seq.*] Male (5). Bachov. *de Pignorib. d. loc.* censet, hic reddi rationem differentiae inter hunc casum et eum, qui in *pr.* Legis proponitur. add. Reinold. *Varior. Cap.* 34. Non negaret quoque Paulus, illum actione pigneratitia contraria teneri ad pignus confirmandum. Noodt. *ad tit. Pand. de pign. et hyp. loc. supra cit.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Paul. Quaestion. in expl. h. l.*

(2) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 79. §. 2. et Gluck. *d. loc.* §. 861. *not.* 9. *p.* 5.

(3) Qui etiam notat, Alciat. *Parerg.* VII. 17. pro *non* legere *num*, et propterea reprehensum esse a Roberto. Etiam a Jauch. *de Negation. p.* 160. et aliis. Vid. v. gr. Cujac. *loc. modo cit.* Bachov. *ad Treutler. loc. cit.* Ant. Fab. *Conject.* XX. 17. *num.* 14. Idsing. *Varior. Cap.* 17. Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 1. §. 43. *p.* 36. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 108. Late de his Legibus egit Gluck. *d. loc.* §. 863. *p.* 32. *seqq.*

(4) Vid. et Cujac. *loc. cit.* et *Obs.* XIX. 26. Ant. Fab. *d. loc. num.* 13. Hotoman. *Obs.* V. 18. Duaren. *Disp. Anniversf.* II. 4. aliosque, citatos a Gluck. *d. loc. p.* 35. *seq.* Noodtius, *dd. locc.* Modestinum intelligit de *actione pigneratitia contraria*, et sic etiam alii, quos citat Gluck. *d. loc. p.* 34. *not.* 97. Sed Schulting. *Thes. Controv. loc. cit.* verendum ait, ne Modestinus *utilem hypothecariam* intellexerit, arg. tituli, sub quo *d. L.* 22. collocata est, et fortasse post Pauli tempora, cum Modestinus scripsit, receptum fuisse, ut haec actio daretur. Pari modo Eckhard. *in Herm. Jur. d. loc.* Pothier. *in Pand. Justin. tit. de pign. et hypoth. num.* 20. *in not.* aliique. Sed vid. Gluck. *d. loc. p.* 36. *seqq.* Aliter leges has conciliare conatur Westenberg. *ad tit. Pand. quae res pign. vel. hyp.* etc. §. 8. *num.* 5. qui

qui distinguit, utrum res oppignorata sit domino ignorante, an eo invito: et sic quoque Voet. *ad eund. tit. Pand.* §. 5. Idsing. *loc. cit.* Van Nispen, *Diss. ad Modestin. Libb.* IX. *Different. Cap.* 8. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 65. *seqq.* Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *loc. laud.* et quos plures laudat Gluck. *d. loc. p.* 33. *not.* 94. Aliter Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur. d. loc.* qui Charondam sequitur, et alios etiam, qui de hac Lege egerunt, citavit. add. Jac. Alewyn. *Diss. ad L.* 41. *de pignorat. action.* Lugd Batav. 1737. Gluck. *d. loc. p.* 38. *seq.* eos sequitur, qui Pauli opinionem praeferunt, et actioni hypothecariae locum non esse existimant.

(5) Vid. de his verbis Pothier. *loc. modo cit.* quem laudat quoque Gluck. *d. loc. p.* 39.

L. XLII.

Ulpianus Lib. III. *Responsorum.*] Lege: *Papinianus* (1). Junge *L.* 32. *de negot. gest.*

Nec audiendus erit, si velit emtorem delegare:] Alius casus *L.* 24. §. 2. *h. t.* (2).

Quae fit ex facto,] D. Goth. *in not.* Pacio, Cujac. etc. (3) add. *L. ult. Cod. de luit. pign.*

(1) Est vitium typographicum.

(2) Vid. Altamiran. *ad Lib.* II. *Scaevol. Quaestion. in expl. L.* 51. *de pecul. num.* 7. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 399. et Gluck. *d. loc.* §. 872. *p.* 129. *seqq.* Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Venit igitur* etc.

(3) Et *ad Lib.* III. *Papinian. Respons. in expl. h. l.* probante Noodtio, *loc. modo cit.* nec non Voet. *ad h. t. Pand.* §. 4. et Pothier. *in not. ad h. l.* add. de harum vocum confusione Drakenborch. *ad Liv.* III. 19. §. 12. Ceterum, in edit. Taurell. hic locus ita interpungitur: *quae fit, ex facto suum creditor* etc. et sic etiam in Corp. Jur. Geb. et Spang. et aliis editt. Hal. *quae rite est facta.* Vid. Geb. *h.* et sic etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 180. *not.* 74.

L. XLIII. (1).

(1) *Instrumentum auctoritatis* quid sit, vid. apud Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 10. *not.* 1. in *Jurispr. Antejustin. p.* 471. Hal. habet *instrumentum auctionis.* Vulg. *instrumentum-actori.* Vid. Brencm. *h.* Simili modo erratum in initialibus verbis Legis: *locum purum* etc. pro quo Vulg. Steph. Baud. habent: *pignori creditori fundum obligavit.* Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Ob id, quod eo nomine intertrimenti *accidisset*, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Livium, XXXIV. 7. (1).

(1) De vocibus *intertritura* et *intertrimentum* vid. et Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* in voc. et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. JCtum scripsisse: *Sejum secundum ea, quae proponerentur*, etc. censet Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 7. De *culleo* vid. Ant. Augustin. *Emendat.* II. 11. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1491. add. Brisson. *de V. S.* in voc. Pothier. *in not. ad h. l.* et B. van Laar, *Diss. de Roman. ponderib. et mensur.* Lugd. Batav. 1810. *p.* 58. *seqq.*

LIBER QUARTUS DECIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE EXERCITORIA ACTIONE (1).

(1) Praecipuos auctores, qui de hac actione egerunt, citat Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 877. *not.* 82. *p.* 185.

L. I.

§. 1.

Magistrum navis accipere debemus, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 7. *h. t.*

§. 2.

Sed culpa et dolo carere eos curare debet.] Quod ad vectores: non v. c. circa piraticam. Vid. Grot. *Introduct. in Jurispr. Holland.* III. 1. §. 32. *num.* 45. (1).

(1) Add. Huber. *Praelect. ad h. t. Pand.* §. 8. et Gluck. *d. loc.* §. 880. *p.* 193. — In seq. §. 3. pro *vel ad merces*, *vel vectoribus* etc. Hal. habet: *vel mercibus aut vectoribus* etc. Vid. Geb. *h.*

§. 5.

Et facilius hoc in magistro, quam institore, admittendum propter utilitatem.] Junge *pr. h. l.* add. Huber. *Prael. ad tit. Pand. de institor. act.* §. 5. (1).

(1) Et Gluck. *d. loc. tit. de institor. action.* §. 893. *p.* 252. *seqq.*

§. 6.

Sive schedia sit.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Linc brog. *ad Ammian. Marcellin. Lib.* XIV. *p.* 9. (1).

(1) Add. et Bynk. et Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb Spang. ubi citatur quoque Scheffer. *de Milit.* i *val.* I. 3. *pr.*

§. 7.

Sed ejus rei nomine, cujus ibi praepositus fuerit,] V *L.* 5. §. 11. *de institor. act.* (1).

(1) *Navem armare* in seq. §. 8. dici pro *armame instruere*, notat Duker. *ad Flor.* IV. 2. *num.* *p.* 731.

§. 9.

Si ad reficiendam navem etc.] Cum ea indigeret fectione.

Quod si ab initio consilium cepit etc.] Triboniano i stra haec adscribit Faber. Vid. Huber. *Eun. R* *p.* 550. *seq.*

§. 10.

Sed et si in pretiis rerum emtarum fefellit *magist* etc.] Probabiliter scil. (1).

(1) *Modice*, Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 11.

Sed et si ab alio mutuatus, liberavit eum etc.] V *L.* 7. §. 14. *de SCto Macedon.* et Glosf. *h.*

§. 12.

Ut ecce, sunt naves, quae Brundusium (1) *a Cas*

pa, etc.] D. Goth. *in not. Al. Casſopa* etc. Vid. Graevium, *ad Sueton. in Neron. Cap.* 22. (2).

(1) Flor. *Brundeſium.* Sed ſcribendum *Brundiſium*, notat Duker. *ad Flor.* I. 20. *num.* 1. *p.* 208. Reſtituendum *Brunduſium* aut *Brenteſium*, ait Brencm. *h.* In praecedentibus verbis Flor. ſcriptum est *ἐπιβατηγοί.* Alias lectiones recenſet Ant. Auguſtin. *Emendat.* IV. 16. in Theſ. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1551. item Brencm. et Geb. *h.* Sed Florentinam probat Auguſtin. *d. loc.* et Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(2) Vid. et Oudendorp. *ad d. loc. Sueton.* et Cellar. *ad Ciceron. Epist. ad Diverſ. Lib.* XVI. *Epist.* 9. add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Sed bene animadvertendum* etc. — In ſeq. §. 14. pro *ſed et ſic*, Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diſſ.* XIV. §. 8. legit: *ſed et ſi ſic*, ope geminationis. D. Goth. *in not.* verba haec ita accipit, ac ſi ſcriptum esſet: *ſed et ſi ſic.* Voces *ſed et ſi* uſum nudi vinculi in oratione ſaepius praeſtare, licet membra, quae junguntur, res penitus diverſas contineant, etiam exemplo hujus §. probat Branchu, *Obſ. Cap.* 9. *p.* 83. — Ad ſeq. §. 15. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Primam exhibet* etc. *Conducere per averſionem* quid ſignificet, variant Interpretes. Vid. Alciat. *Parerg.* VI. 28. Charond. *Veriſimil.* III. 5. in Theſ. Otton. *Tom.* I. *p.* 776. *ſeq.* Ant. Auguſtin. *Emendat.* III. 6. in eod. Theſ. *Tom.* IV. *p.* 1513. *ſeq.* Merill. *Obſ.* VI. 25. Duker. *ad Opuſc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 437. et quos plures citat Gluçk. *d. loc.* §. 877. *not.* 83. *p.* 186.

§. 17.

An magistrum convenire velimus.] Vid. *Conſil. JCtor. Batav. Part.* I. *Conſ.* 192. (1). Hunc tamen finito officio liberari volunt. Vid. Huber. *Prael. ad h. t. Pand. num.* 7. Sed vid. *L.* 5. §. 1. *h. t.*

(1) Non obſtare *L. ult. de tribut. act.* docet Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 51. §. 3.

§. 18.

Extra ordinem eos juvare etc.] Contra rationem juris. Vid. *L.* 11. *de oblig. et action.* Immo et actio datur. Vid. *L.* 1. *in fin. de instit. act.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 53. §. 1. et Gluck. *d. loc.* §. 882. *p.* 197. *seq.* De locutione *actio non pollicetur*, in praecedentibus verbis, vid. Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 334.

§. 20.

In re igitur dubia melius est, verbis Edicti servire,] Agit de his verbis Langebek. *Annotat. Cap.* 22. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 561. *seq.*] Res est clara. Vid. D. Goth. *in not.* (1).

(1) Pro *ad summam rempublicam*, in praecedentibus verbis, Hal. et Vulg. habent *reipublicae.* Vid. Brencm. *h.* add. de his verbis Westenberg. *in D. Marco, Diss.* XVII. *num.* 3. *p.* 177.

§. 25.

Cum quolibet eorum in solidum agi potest.] Durum hoc, nec apud nos receptum. Vid. Grot. *de Jure Bell. ac Pac.* II. 9. §. 13. Pro jure Romano tamen more suo stat Huber. *Eun. Rom. p.* 551. *seq.* (1). — Junge *L.* 4. *h. t.*

(1) Et in *Prael. ad h. t. Pand. num.* 9. nec dissentit ipse Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 51. §. 4.

L. II.

Ne in plures adversarios destringatur (1) etc.] Sic *L.* 27. *in fin. de pecul.* (2).

(1) *Distringatur* Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* In Pand.

Pand. *destringere* saepius scribi pro *distringere*, id est, distrahere, notat Duker. *ad Flor.* II. 2. §. 17. *p.* 249. add. de his verbis Eund. et Drakenborch. *ad Liv.* VIII. 7. §. 20. Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. seq. L.* 3. *destringere* retinet.

(2) Add. Gluck. *d. loc.* §. 879. *p.* 191. et auctores *ibi* citatos.

L. III.

Societatis judicio] Vel *communi dividundo*, non aliis. Vid. *L.* 14. *de instit. act.* (1).

(1) Add. Cujac. *loc. modo cit.*

L. IV.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] An *Lib.* XXVIII. (1).

(1) Conf. inscriptio *L.* 1. *h. t.* ubi tamen Hal. quoque habet *Lib.* XXIX.

§. 2.

Plane si unius ex omnibus voluntate] Varias lectiones habet Charond. (1).

(1) Qui tamen Florentinam praefert. Hal. habet *uni ex omnium.* Vulg. *unus ex communi.* Vid. Brencm. *h.*

L. V.

Mihi quoque in te competit actio,] *Utilis* per *L.* 12. *de instit. action.* Vid. Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

Ex locato *tamen mecum ages*,] Id est, *ex locato conducto.* Vid. Cujac. *loc. laud.* (1).

Quodsi gratuitae operae fuerint, mandati ages.] Vid. *L.* 1. §. 18. *h. t.*

(1) Sed vid. Simon. van Leeuwen, *Censur. Forens.* *Part.* I. *Lib.* IV. *Cap.* 22. *num.* 7.

L. VI.

Si servus non voluntate domini etc.] Vid. *L.* 1. §. 20. *h. t.* (1).

(1) De inscriptione hujus Legis vid. notata superius ad *L.* 21. *de pignor. action.*

L. VII.

Lucius Titius etc.] Autumni ad hanc Legem censuram bene amovet Huber. *Eun. Rom. p.* 553. (1).

Ita (2) *illud exigendum, ut sciat in hoc se credere,* etc.] Id alioquin regulare, quod scribit Cicero, *Pro Rabir. Postum. Cap.* 3, *Non debuit is, qui dabat, quo ille, qui accipiebat, consumeret, quaerere.*

Multo tamen major pecunia credita fuerit, quam etc.] Nec enim id exacte potest sciri.

(1) Add. de hac Lege Cujac. *Tract.* VIII. *ad African.*
(2) Hal. *itaque et.* Vulg. *itaque aliud.* Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

An in hanc rem pecunia eroganda est.] Al. *erogata sit* (1).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* add notata superius ad *L.* 1. §. 5. *de pecun. constit. not.* 1.

T I-

TITULUS II.

DE LEGE RHODIA (1) DE JACTU.

De Rhodo vid. Strabon. *Lib.* XIV. *p.* 652. et Jac. Gothofred. *ad L.* ἀξίωσις. *Cap.* 8. [in ej. *Oper. Minor. p.* 87. *seqq.*] (2). Εὐνομίας eorum in genere meminit Dio Chrysost. *Rhodiac. p.* 328. *et* 354. Alludit Tertullian. *Adv. Marcion.* III. 6. *Nauclero illi non quidem Rhodia Lex, sed Pontica caverat.*

(1) In Cod. Flor. scribitur *Rodia*, sine adspiratione. Vid. de orthographia hujus vocis Duk. *ad inscript. h. t.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Praecipuos, qui de hac Lege egerunt, auctores citat Bach. *Hist. Jur.* II. 2. *Sect.* 1. §. 97. *in not.* Alii etiam laudantur in *Biblioth. Jurid. Lipenian. ejusque Supplementis*, et a Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 883. *not.* 18. *p.* 199. *seq.* quibus addi possit Isaac. Cordes, *Diss. ad L. Rhodiam de jactu.* Lugd. Batav. 1790. Rhodiorum Leges Navales exstant quoque in Leunclavii *Jure Gr. Rom. Tom.* II. Sed spuriam hanc collectionem esse, docuit Bynkershoek. *Exercit. ad L.* ἀξίωσις. *Cap.* 8. in ej. *Oper. Minor.* add. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 7. *not.* 2. in *Jurispr. Antejust. p.* 275. et Finestres. et de Monsalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Lib.* II. *Tom.* I. *p.* 438. *seq.* Nonnulla ad has Leges notavit Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 10.

(2) Add. Meursii *Rhodus*, et quos plures citat Gluck. *d. loc.* §. 883. *not.* 17. *p.* 199.

L. I.

Lege Rhodia cavetur, etc.] Jam dudum hoc jus receptum. Vid. *L.* 2. §. 3. *h. t.* etsi Lex Rhodia serius sit admissa, ut est in narratione de Legibus Rhodiis (1).

(1) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 51. §. 6. et *ad Paul. Sent. loc. modo cit.* Bach. *d. loc.* Gluck. *loc. cit.* §. 883. *p.* 201. *seq.* Tò *datum* Schulting. *ad Paul. Sent. d. loc. not.* 4. explicat *expensum*, vel *abjectum*. add. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 9. Hal. habet *factum est*, et in margine: *alias*, *damnum datum*. Vid. Geb. *h.*

L. II.

Idem Lib. XXXIV. *ad Edictum.*] Agens de *locato conducto*. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Quod ad formam* etc. (1).

Si merces vehendas locaverant,] Sic *L.* 4. §. 2. *naut. caup. stab. L.* 12. *in fin. de usu et habit. L.* 1. §. 7. *tit. praec. L.* 1. §. 1. *de praescript. verb.* Petron. *Satyric. Cap.* 101. Facit huc Phaedr. *Lib.* IV. *Fab.* 24. *vs.* 6. Sed ibi Al. melius *condixit* (2).

Immo etsi retineat merces magister, etc.] S. van Leeuwen, *in not. Al. etsi non retineat. Arn. Vinn.* etc. Pro quo faciunt sequentia (3). Sed Florentinam lectionem cum Cujac. *Obs.* III. 2. praefert Noodt. *loc. laud.* (4).

Ultro ex locato habiturus etc.] D. Goth. *in not. ultro, id est, prior* etc. add. Terent. *in Eunuch.* I. 1. *vs.* 24. *seq.* (5).

Quid enim, si vectores sint, qui nullas sarcinas (6) *habeant?*] Sed, vel navem, vel loca in ea conduxerint.

At, si non (*et*) (7) *totam navem conduxerit, ex conducto aget:*] *At si non totam navem conduxerint, ex conducto agent*, Cujac. *Obs.* III. 2. (8).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 889. *not.* 89. *p.* 228.
(2) Lectionem *conduxit* ibi tamen retinendam, putat Burman. *ad Petron. loc. cit.*
(3) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 52. §. 3. et quos plures citat Gluck. *d. loc. not.* 90.
(4) Item Jauch. *de Negation. p.* 69. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non* ad-

admitt. Cap. 3. *p.* 104. aliique, quos citat, et sequitur quoque Gluck. *d. loc. not.* 90.

(5) Sic etiam Noodt. *loc. cit.* add. Balduin. *de L. Rhod.* in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p.* 235. et Perrenon. *Animadv.* I. 13. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 609. *in fin.* Sed Duirsema, *Conject. Jur. Civ.* I. 6. *p.* 104. *seqq. ultro* exponit *insuper*, quemadmodum et apud Terent. *loc. cit.* τὸ *ultro* accipit Faernus. Waechtler. *Opusc. p.* 580. *ultro* explicat *statim.* Conf. Gluck. *d. loc. not.* 91. *p.* 229. qui Duirsemam sequitur.

(6) *Sarcinas* esse, quae onerant navem, notat Cujac. *loc. cit.*

(7) Τὸ *et* Flor. abesse, notavit jam Cujac. *loc. cit.* et testatur quoque Brencm. *h.* qui de variis hujus loci lectionibus videndus. add. Gluck. *d. loc. not.* 93. *p.* 230. *seq.*

(8) Et *ad Lib.* XXXIV. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* probante Schulting. *Thes. Controv. d. loc.* Waechtler. *d. loc.* legit: *atque, etsi non totam navem conduxerint, ex conducto aget.* Sed nulla emendatione opus esse, censet Sim. van Leeuwen, *Censur. Forens. Part.* I. *Lib.* IV. *Cap.* 22. *num.* 7.

§. 1.

Aut si quid exarmaverit,] Sic etiam Senec. *Epist.* 30. Vid. quae notavit Parens ad M. Senec. *Controv.* 16. *pr.* (1).

Quia dissimilis *earum rerum causa sit* (2),] *Similis*, Cujac. *Obs.* XXIII. 35. Non recte. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed contributio* etc. (3).

Et earum, pro quibus etc.] Scil. vehendis. *L. ult. pr. h. t.* Vid. Suerin. *Repetit. Lection. Cap.* 29. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 47. *seq.*]

Sed si voluntate vectorum vel propter aliquem metum etc.] Τὸ *vel* delet Cujac. *d. loc.* Male. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Aliquod attuli* etc. et Suerin. *d. loc.* (4). Conf. Paul. *in Sent.* II. 7. §. 3.

(1)

(1) Add. Duker. *ad Flor.* I. 22. §. 3. *p.* 209. Wouweren. *ad Petron. Satyric. Cap.* 105. *p.* 489. edit. Burman. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Sed contributio* etc.
(2) Hal. *est.* Sed vid. notata ſuperius ad *L.* 1. §. 4. *de juſt, et jur.*
(3) Cujus tamen explicationem contortam esſe, dicit Gluck. *d. loc.* §. 887. *not.* 70. *p.* 218. Pothier. legit: *non disſimilis*, in *Pand. Juſtin. hoc tit. num.* 3. Sequitur: *quae navis gratia parentur.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Disſ.* XIV. §. 9. legit *apparentur*, ope geminationis.
(4) Add. Gluck. *d. loc. not.* 71. Cujacium ſequitur Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 2.

Placuit, omnes quorum interfuisſet jacturam fieri, etc.] Etiam dominos mercium levisſimarum (1): quod male carpit Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 556. qui et alia ex hac Lege contra eum vindicat.

Eo magis, quod, ſi quando ea defecerint in navigationem, etc.] Quinctilian. *Declam.* 5. [*p.* 109. edit. Burman.] *In aliena fame ſui quisque miſeretur. Sic cibos obſidio partitur, ſic inopiam pariter navigantium frequenter unius alimenta paverunt* (2).

(1) An etiam domini mercium jactarum? Variant Interpretes. Negant Cujac. *ad Lib.* XXXIV. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* Adfirmant Voet. *ad h. t. Pand.* §. 12. Schulting. *Theſ. controv. Dec.* 52. §. 4. aliique, quos etiam ſequitur Gluck. *d. loc.* §. 888. *p.* 222.
(2) Add. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 52. §. 7. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Invento caſu* etc.

§. 3.

Si navis a piratis redemta ſit, etc.] Cum mercibus (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Nihil esſet* etc. quem etiam vid. *ibid.* de ſeq. §. 5.

§. 8.

Quia pro derelicto non habetur.] Obstat *L.* 43. §. 11. *de furt.* ubi vide (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 52. §. 10. et Gluck. *d. loc.* §. 886. *not.* 55. *p.* 211. *seq.* — Ad seq. *L.* 3. vid. Cujac. *ad Lib.* XIX. *Papinian. Respons. Arborem* hic dici *malum*, ut et in seq. *L.* 5. §. 1., notat quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed contributio* etc.

L. IV.

Si quaedam merces in scapham *trajectae sunt*, etc.] Quae Goth. *in not.* habet, hausit ex Cujac. *ad Paul. Sent.* II. 7. [§. 4. *not.* 11.] (1).

Ratio haberi non debet eorum, qui in nave perdiderunt:] Nisi actum est, ut hae servarentur, et potius navis periret cum reliquis. Vid. *Consil. JCtor. Batav. Part.* II. *Cons.* 153. (2).

(1) Add. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Lege Rhodia* etc. eamque explicuit Merill. *ad Lib.* II. *Quaestion. Callistr.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 623. *seqq.*

(2) In seq. §. 1. pro *per urinatores extractae sunt:* male quosdam legere: *extractae non sunt*, notat Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 52. §. 5. add. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 21. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 104. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc.* §. 887. *not.* 67. *p.* 217. In seqq. verbis: *Sabinus aeque respondet*, τὸ *aeque* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Explicitus est* etc. exponit *benigne.*

§. 2.

Et alterius aspergini (1) etc.] D. Goth. *in not. adspergine Hal.* etc. Sic. Plin. *Hist. Nat.* XXXVI. 22. *Sect.* 48.

Pot-

Potest tamen dici etiam illa sententia, etc.] Suspecta haec Fabro, tanquam Triboniani. Frustra. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 557. *seq.* (2).

(1) In aliis editt. Gothofr. legitur *aspergine.* Sed Flor. est *aspargine*, et sic quoque legisse videtur Goth. dum variantem ex Hal. annotaret. Vid. Geb. *h.* qui praeterea annotat, se locum Virgilii a Goth. citatum ex Cod. Mediceo Laurentiano antiquissimo quaesivisse, et *aspargine* ibi reperisse. *Aspargo* et *conspargo* esse in optimis Codd. Catonis et Varronis, notat Victorius, *ad Varron. de Re Rustic.* I 15. Vid. Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb et Spang.

(2) Sequitur in fine: *Quid enim interest*, *jactatas res meas amiserim*, *an nudatas* etc. Ubi literas *ta* in *jactatas* Flor. deletas esse, recentius tamen, quamvis forte non ita male, et hinc omnes editt. praeter Noricam *jactas* habere, notat Brencm. *h.* *Jactas* habet quoque Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 886. *p.* 215. qui praeterea notat, pro *nudatas* Baudoz. habere *inundatas*, eamque lectionem sequi Pothier. *in not. ad h. l.* Sed Florentinam servare Duaren. *in Comm. ad h. t. Cap.* 3. et Noodt. *ad h. t. Pand.* non longe a *pr.* Denique pro: *Haec ita Papirius Fronto respondit*, Vulg. habet: *Papinianus Frontoni.* Vid. Brencm. *h.* Sed Florentinam probat Curtius, Εἰκαστῶν, I. 25. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 115. et Otto, *in Papinian. Cap.* 12. §. 7. *p.* 409. — Sequentem *L.* 5. explicuit Finestr. et de Monsalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Lib.* II. *Tom.* I. *p.* 437. *seqq.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Explicitus est* etc.

L. VI.

Navis adversa tempestate depressa,] *Deprensa*, Bentlej. *ad Horat. Lib.* I. *Od.* 14. *vs.* 10. quod Colero, *Parerg. Cap.* 19. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 371.] in mentem venit, sed minus recte id rejecit. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Aliquod attuli* etc. (1).

Ictu (2) *fulminis deustis* etc.] Sic Juvenal. XII. 19.

(1) Conjecturam Bentleji probat quoque Oudendorp. *ad Caesar. de Bell. Gallic.* III. 15. *p.* 151. Schroder. *Obs.* III. 6. *p.* 227. Otto, *in Alfen. Var. Cap.* 8. §. 5. in Thes. Jur. *Tom.* V. *p.* 1680. Sed nihil mutandum censet J. G. Estor. *de Jurispr. Q. Horatii*, §. *ult.* in *Praef. ad Hamberger. Opusc. p.* 52. Dissertationem ad hanc Legem conscripsit Jac. van Byemont. Ultraj. 1729.

(2) *Ictus* vocem hac in re propriam esse, multis exemplis probat Arntzen. *ad Aurel. Victor. Epitom. Cap.* 16. §. 5. *p.* 523. — In seq. *L.* 7. *navem depressam* esse, quae fluctibus immersa, aut saltem fere immersa est, et *dejectam*, quae non potest velis amplius provehi, observat Schroder. *loc. modo cit.*

L. VIII.

Julianus Lib. II. *ex Minicio.*] Junge *L.* 7. *pro derelicto* (1).

Non hanc mentem habent (2), *ut eas* etc.] Nec sola recuperandi desperatio aliquid mutat. Vid. Huber. *Prael. ad h. t. Pand.* §. 9. (3).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* II. *Julian. ex Minic. Nat. in expl h. l.* Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 3. §. 9. in *Jurispr. Restit. Wieling. p.* 40. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 5. §. 173. *p.* 340.

(2) Hal. *habere.* Vid. Geb. *h.*

(3) Add. Gluck. *d. loc.* §. 886. *p.* 211. *seq.*

L. IX. (1).

'Αξίωσις] *Libellus supplex*: si quis tamen velit, haec viva voce acta, non valde repugnem (2).

'Εν τῇ 'Ιταλίᾳ] 'Εν, id est, *prope.* Vid. Clar. Perizon. *ad Aelian. Var. Histor.* II. 25. [*p.* 132. edit. Gronov.] (3). 'Εν τῇ 'Ικαρίᾳ, Jac. Gothofred. *ad h. l. Cap.* 3. Grot. *in Flor. Sparsion. p.* 156. Holsten. *ad Steph. Byzant. de Urbib.* voc. "Ικαρος (4). 'Εν τῇ 'Αιθαλίᾳ, Noodt. *Obs.* I. 13. (5) cujus Livius meminit *Lib.* XXXVII.

XXXVII. *Cap.* 13. Apud alios non invenio: nam Plinius, *Hist. Nat.* V. 31. intelligit *Chium*, quae longius a Cycladibus distat. Salmas. *de Modo Usur. Cap.* 5. *p.* 205. ἐν τῇ Παραλίᾳ. Ciron. *ad V. Collation. Decretalium*, *p.* 18: ἐν τῇ Ἀτταλίᾳ; sed *Actor. Cap.* 14. dicitur Ἀττάλεια (6).

Ὑπὸ τῶν δημοσίων.] Δημοσιωνῶν, Salmas. *d. Cap.* 5. *p.* 205. *seq.* Publicani, qui scil. illic tantum habitabant (7).

Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος,] Vid. Grotium, *de Jur. Bell. ac Pac.* II. 22. *num.* 13. add. Inscript. apud Spon. *Itinerar. Tom.* I. *p.* 396. (8).

Ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης. Τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κρινέσθω τῷ ναυτικῷ,] Ὁ δὲ ἀτιμος τῆς θαλάσσης, Salmas. *d. Cap.* 5. *p.* 204. post Sam. Petitum (9). Videtur distinctio post θαλάσσης tollenda, et vox νόμος explicanda, vel pro *more*, quomodo pro more, etiam malo, sumitur apud Dion. Cass. *Lib.* LVI. *p.* 575. vel, pro controversiis ex jure oriundis, ut vox *Lex* sumitur apud Senec. *de Benefic.* III. 7. (10). Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* in fin. legit: ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης, τῶν Ῥοδίων, τῷ νόμῳ κρινέσθω κ. τ. λ. (11). Salmas. *d. Cap.* 5. *p.* 203. pro τῷ ναυτικῷ legit τὰ ναυτικὰ (12).

Ὁ θειότατος Αὔγουστος] *Sacratissimus Imperator* vertit Jac. Gothofred. *ad h. l. Cap.* 2. *et* 6. Sed *Divus* verti vult Dodwell. *Diss. Cypr.* XI. *p.* 24. ubi negat, Titulum θειοτάτου de Imperatore vivo tum temporis in usu fuisse. Sed sic in *Marmor. Smyrnens.* in *Append. Marmor. Oxon. p.* 303. et Joseph. *de Bell. Judaic.* III. 14. Caracallam intelligit Ez. Spanhem. *in Orb. Rom. p.* 76. *fin.* Sed dubito; an Maecianus ad eam aetatem pervenerit, nec id credo (13).

Deprecatio] Libellus supplex (14).

(1) Explicuerunt hanc Legem Jac. Gothofred. in ej. *Oper. Minor. p.* 65. *seqq.* Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.*

Pand. Bynkershoek. *Lib. Sing. ad L.* ἀξίωσις in ej. *Oper. Minor.* Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. *ult.* Averan. *Interpr. Jur.* III. 4. *seq.* Salmas. *de Modo usurar. p.* 199. *seqq.* Gerard. à Brandwick. *Diss. ad L.* 9. *de L. Rhod. de jactu.* Lugd. Batav. 1698. cujus ἔκλειψιν dedit Bynkersh. *d. loc. Cap. ult.* Paul. van der Lynden, *Disp. ad L.* ἀξίωσις. Ultraj. 1732. Maecianum scripsisse quoque de *Lege Rhodia*, contra Jac. Gothofredum, arg. inscriptionis hujus Legis, contendit Bynkersh. *d. loc. Cap.* 1. add. Mascov. *de Sect. Sabin. et Proculian. Cap.* 4. §. 4. *num.* 3. et Bach. *Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 16. Vid. tamen Gluck. *d. loc.* §. 883. *not.* 28. *p.* 203.

(2) Conf. Maran. *d. loc.* et Bynkersh. *d. loc. Cap.* 2.

(3) Add. Bynkersh. *d. loc. Cap.* 3. Nihil quoque mutandum censet Averan. *d. loc.* III. 5. §. 10.

(4) Emendationem Gothofredi probabilem dicit quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 51. §. 8. add. de Retes, *Opusc.* VIII. 19. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 404. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 1. Pothier. *in not. ad h. l.*

(5) Et *ad h. t. Pand.* in pr. probante Brencm. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. ubi et alias emendationes recensuit: atque ita rescribi posse, nec negat Bynkersh. *d. loc. Cap* 4. et *Obs.* III. 7. Probat quoque Noodtii emendationem Leyser. *Meditat. ad Pand. Spec.* CLX. *p.* 187. et Gluck. *d. loc. not.* 30. *p.* 204. Vid. tamen Averan. *d. loc.* III. 5.

(6) Examinavit has aliasque emendationes Bynkersh. *ad h. l. Cap.* 4. Ἐν τῇ Αἰγείᾳ, vel Αἰγαίᾳ, scil. θαλάσσῃ, Waechtler. *in Opusc. p.* 581.

(7) Non Publicanos, sed publicos servos eorum, qui insulas Cycladas incolunt, cum Jac. Gothofredo intelligit Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 51. §. 8. Nihil quoque mutat Bynkersh. *d. loc. Cap.* 5. et vertit *homines publicos*, eosque interpretatur vel *publicanos*, qui in Cycladibus habitabant; vel *servos publicos*, qui pro civitate Cycladensium, vel *privatos*, qui pro Publicanis publicum exercebant. Fisci Officiales et Fiscalium exactores intelligit Maran. *d. loc.*

(8) Late de his verbis egit Averan. *d. loc. Cap.* 4. add. Schulting. *loc. modo cit.* §. 10. Vid. et Marcil. *ad* §. 1. *Prooem. Instit.* Freinsh. *ad Flor.* IV. 3. §. 8.

p. 795. edit. Duker. Nic. Catharin. *Obs. et Conject.* IV. 26. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 795. Corn. Val. Vonck. *Spec. Critic. in Varios Auctor. p.* 30. *Antoninum Pium* intelligit Jac. Gothofred. *d. loc. Cap.* 6. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* Schulting. *d. loc.* §. 6. *Antoninum Pium*, vel *Philosophum*, Bynkersh. *d. loc. Cap.* 6. Dubitat quoque Huber. *loc. laud.* magis tamen inclinat, ut *Pius* intelligendus sit.

(9) Rejiciunt hanc emendationem quoque Jac. Gothofred. *d. loc. Cap.* 13. Bynkersh. *d. loc. Cap.* 7. Nic. Catharin. *loc. modo laud.* Leyser. *loc. modo cit.*

(10) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 51. §. 9. et Voet. *ad h. t. Pand.* §. 1. Aliter Bynkersh. *d. loc. Cap.* 7.

(11) Si ita scriptum esset, ego non mutarem, quum non sit, non est, cur mutemus, ait Bynkersh. *d. Cap.* 7.

(12) Rejicit hanc emendationem Bynkersh. *d. loc.*

(13) *Sacratissimus* vertit quoque Schulting. *d. Dec.* 51. §. 6. et cum Jac. Gothofredo intelligit *Marcum Antoninum*. Add. Gluck. *d. loc. not.* 33. *p.* 205. *Augustum Octavianum*, Bynkersh. *d. loc. Cap.* 9. Vid. et Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr.

(14) Aliam hujus Legis versionem Latinam dederunt Jac. Gothofred. *loc. cit. p.* 66. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 51. §. 7.

L. X.

Labeo Lib. I. *Pithanon a Paulo epitomatorum.*] Ad titulum *locati* magis pertinet. Vid. ad hanc Legem Bynkershoek. *Obs.* III. 12. (1).

(1) *Si vehenda mancipia conduxisti.* Vid. ad haec verba Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 6. *p.* 229. Sequitur: *Paulus: immo* etc. Hoc non pro nota, sed pro exceptione accipiendum, docet Bynkersh. *loc. cit.* et *Obs.* III. 6. add. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. origin. p.* 203.

§. 1.

In quem devehendas eas merces locasset,] D. Goth. *in not.*

not. „ *locasses. Cujac.*" *Obs.* III. 2. Connan. *Comm.* VII. 11. *num.* 1. Fab. *in Ration. ad h. l.* Ita dudum Hal. Vulgatam tuetur Bynkersh. *d. Cap.* 12. Non recte.

Nec per eum staret, quo minus remissa sibi ea poena spectaret.] Lectionem hanc explicare conatur Huber. *Eun. Rom. p.* 560. *seq.* Sed videntur quaedam verba excidisse. *Asportaret*, MS. Bynkersh. qui ipse *d. Cap.* 12. legit *vectaret*, et notat, Libros variare (1). add. J. A. Roëll. *Diss. Conjecturas ad quasd. LL. exhib.* Ultraj. 1712.

Idem juris in eodem genere cogitationis etc.] D. Goth. *in not.* „ *cognitionis. Cujac.*" *Obs.* III. 2. Vulgatam defendit Bynkersh. *d. loc.* (2) ubi notat editiones veteres habere *cognitionis*.

(1) Aliter van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 3. Aliter rursus Jo. Cannegieter. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 12. §. 5. *p.* 239. *seq.* add. de varia hujus loci lectione Brencm. *h.* et Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XIV. §. 9. qui legit *quo minus remissas sibi poenas spectaret.*

(2) Probante Conrad. *Parerg. p.* 523. *in not.* Ant. Fab. *loc. laud.* legit *condictionis*, probante Huber. *d. loc. Locitationis* restituit Burman. *ad Quinctil. Instit. Orator.* X. 1. *p.* 876.

§. 2.

Et ibi amphoras portasti,] An hic latent numeri corrupti? pone *mile*. Vulgatam defendit Bynkersh. *d. Cap.* 12. (1).

Pro duobus milibus amphorarum pretium etc.] D. Goth. *in not.* „ *Id est, mercedem.*" Vid. Cujac. *in not. ad pr. Inst. de locat. conduct.*

(1) Contra Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 84. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1154. qui pro *mil* reponit IΔI. quae nota est *mille quingentorum*. add. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. origin. p.* 209.

TITULUS III.

DE INSTITORIA ACTIONE. (1).

(1) Commentarium ad hunc Titulum scripsit Franc. Ramos del Manzan. in Thes. Meerman. *Tom.* VII. *p.* 19. *seqq.* Alios etiam, qui de hac actione egerunt, citat Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 891. *not.* 1. *p.* 235.

L. I.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 3. *h. t.*

L. II.

Quo institor contraxit,] *Quo ut institor* etc. Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 70. *Error.* 8. in fin.

Si modo aliter etc.] Vid. *L.* 5. *de stipul. Praetor.*

L. III.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 1. *et* 5. *h. t.* (1).

(1) *Institor appellatus est ex eo, quod* etc. Vid. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 39. *p.* 291. *seq.* et Scip. Gentil. *Origin. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1370. — Ad seq. *L.* 4. vid. Cujac. ad *Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.*

L. V.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 3. *h. t.*

Cuicunque igitur negotio etc.] Id est, *negotiationi.* (1).

(1) Ad *pr.* et §. 1. hujus Legis vid. Majans. *ad* 30. *JCtor.*

JCtor. Fragm. Tom. I. *p.* 139. *seq.* *Insularium* esse, qui aedes, id est, insulam custodiebat, et τὸ *vel* hic accipiendum esse pro *id est*, notat Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III, 3. *p.* 213. add. Goes, *ad Petron. Satyric. Cap.* 53. *p.* 258. *seq.* ed. Burm. Heinecc. ad Brisson. *de V. S.* in voc. Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. ubi Brencm. notat, Graecos vertere ἐνοικολόγον, quasi qui curam habet exigendarum pensionum. — Ad vocem *redemptoris* in seq. §. 2. vid. Donat. *ad Liv.* XXIII, 48. §. 10.

§. 4.

Vestiarii] Qui vestes vendunt, non confundendi cum illis, qui sunt a veste, vel ad vestes; in quo labitur Fabrett. *Inscript. p.* 371. (1).

(1) Ad vocem *circitores* vid. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* et Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Hal. habet *circuitores*. — Sequitur in §. 6. *Item fullonum et sarcinatorum* etc. quos homines saepius conjungi, notat Brencm. *h.* — De voce *Tabernarius* in seq. §. 7. vid. Hubert. *Diss.* I. *de Argentar. Veter. Cap.* 2. §. 1. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 18. — Sequitur in §. 8. *si Libitinarius, quos Graece νεκροθάπτας vocant.* Fopp. ab Aezema, *Diss. Jur. Civ.* I. 17. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 817. legit: *quem Graeci ταφέα vocant*, et sic jam Hal. in margine, et Budaeus. Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* IV, 16. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1551. Sed νεκροθάπτας Florentina lectio est, quam primus indicavit Augustin. *d. loc.* et quam retinendam docet Brencm. *h.* qui de varia hujus loci lectione omnino videndus. add. Gluck. *d. loc.* §. 892. *not.* 36. *p.* 248. *seq.* Vid. de hoc hominum genere, et de *Pollinctore*, Kirchman. *de Funerib.* I. 9. add. Interpp. *ad Petron. Satyris. Cap.* 78. *p.* 389. et Gluck. *d. loc. not.* 35. *et* 37. *p.* 247. *seqq.* De *Pollinctore* quaedam quoque notavit Franc. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* I. 16. §. 3. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 89. et J. F. Gronov. *Lection. Plautin. p.* 277. De varia hu-

cujus vocis scriptura vid. Brencm. h. — De verbo *conturbare* in seq. §. 9. vid. Brisson. *de V. S.* in voc. add. Interpp. *ad Petron. Satyric. Cap.* 81. p. 404. notam Bynk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Gluck. *d. loc. not.* 40. *p.* 250. et notata inferius ad *L.* 16. *de in rem vers.*

§. 10.

Si quasi procurator fuit relictus:] Ergo praeponens institorem facilius tenetur, quam mandans procuratori. Vid. Huber. *Eun. Rom. ad L.* 60. §. *ult. mand. p.* 622. (1).

(1) Pro *ut discipulis suis*, in praecedentibus verbis, legendum: *ut discipulus suus*, notat G. O. Reiz. in *Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 374. Hal. post *rogasset* addit *quem*. Vid. Geb. *h.*

§. 11.

Sed ita, si ejus rei gratia, etc.] Vid. *L.* 1. §. 7. *de exercit. action.* (1).

(1) Pro *ad id quod* in seqq. verbis legendum: *ad id, ad quod*, notat Brencm. *h.* et addit, omnes editt. ita habere praeter Hal., apud quem omnia illa: *id est duntaxat* etc. absunt.

§. 13.

Sed si *pecuniam* etc.] *Sed et si* Al. (1).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* — In seq. §. 15. post τὰ *ejus rei*. Hal. et Vulg. addunt *caussa*. Non opus. Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* II. 1. in Thes. Otton. *Tom* IV. *p.* 1464 add. Drakenborch. *ad Liv.* XXXI. 12. §. 4. Burman. *ad Quinctil. Inst. Orat.* IV. 1. *p.* 317. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 3. §. 99.

§. 16.

Idem *fidejussori* etc.] *Item*, in *Corp. Jur. Glossat.*

§. 17.

§. 17.

Aequum est ignoranti dari institoriam actionem.] Vid. *L.* 17. §. 2. *h. t.* (1).

(1) Verba *ab alio* in initio §. apud Hal. absunt. Vid. Geb. *h.* add. de hoc §. Gluck. *d. loc.* §. 893. *p.* 253. *seq.*

L. VII.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 5. *et* 9. *h. t.* (1).

(1) In seq. §. 1. pro *quisquis* Vulg. habet *quis quaeve.* Vid. Brencm. *h.* Malam è Graeco versionem somniat Jens. *in Strictur. ad Pand. in Append. p.* 656.

L. IX.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 7. *et* 11. *h. t.*

L. XI.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 9. *h. t.*

§. 2.

De quo palam proscriptum fuerit etc.] Vid. *L.* 47. *pr. de pecul.* (1).

(1) De verbo *proscribere* vid. Burman. *ad Petron. Satyric. Cap.* 38. *p.* 165. Sequitur; *sed si quis nolit contrahi, prohibeat.* Ubi Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 11. voculam *sed* transponit, hoc modo: *contrahere, si quis nolit contrahi, sed prohibeat.* Τὸ *ceterum* in seqq. verbis poni pro *alioquin*, notat Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Obtinet igitur* etc. ubi hujus et seqq. §§. sensum exhibet. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 107. *seq.* rursus malam è Graeco versionem subolet. Sed vid. notata superius ad

ad *L.* 21. §. 2. *de pact.* *L.* 9. §. 5. *de minor.* *L.* 4. §. 3. *de alien. jud. mut. causs.*

§. 3.

Claris literis,] Vid. D. Goth. *in not.* An, quae Lucian. μεγάλα γράμματα, in re simili, *in Hermot.* *p.* 512. (1).

Unde (2) *de plano recte legi possit*,] Alludit Senec. *Nat. Quaest.* I. 4. *Nos interim tentemus alias probationes, quae de plano legi possint.* Auson. *Paneg. Cap.* 21. Joseph. *Antiq.* XIX. 4. in fin. (3).

(1) Basil. γράμμασι τοῖς ἐν τῷ τόπῳ συνηθάζουσι, *litteris, quae eo loci frequentantur.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Hal. et Vulg. *ut.* Vid. Brencm. *h.*
(3) Add. Cujac. *Obs.* VII. 29. Brisson. *de V. S.* voc. *planus*, *num.* 3. Bynkersh. *not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 207.

§. 4.

Dolus ipsius proponenti (1) *nocere debet*,] Idem in publicis Quaestoribus. Vid. *Consil. JCtor. Batav. Part.* IV. *Cons.* 91.

(1) *Praeponenti* Hal. Vid. Geb. *h.* — Ad seq. *L.* 12. vid. Cujac. *ad Lib.* XI. *Julian. Digestor.* *Utilis*, id est, efficax, Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XIII.

Tamen Julianus utilem ei actionem etc.] Vid. L. 19. §. 1. *h. t.* et *L.* 5. *Cod. eod.* ob evidentem aequitatem. Facit huc *L.* 11. *pr. de exc. rei judic.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv.* Dec. 53. §. 4. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 892. *p.* 244. *seq.* De nomine *Arelatae* in initio Legis vid. Brencm.

Brencm. *h.* add. Brisson. *de V. S.* in voc. — Ad seq. *L.* 14. vid. Cujac. *ad Lib.* XXIX. *Paul. ad Edict.* in *expl. L.* 3. *de exercitor. action.* — Ad seq. *L.* 16. vid. Cujac. *d. loc. in expl. h. l.* add. Schulting. *loc. modo cit.*

L. XVII. (1).

(1) Explicuit hanc Legem Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.*

§. 2.

Propter utilitatem promiscui usus:] Sive commerciorum. Liv. XXXIV. 9. (1) et commoda, quae inde ad pupillum redeunt. Facit huc et *L.* 24. §. 1. *de minor.* *L.* 12. §. 1. *de adm. et per. tut.* Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 41. *de reb. cred.* (2).

Quemadmodum ubi post mortem tutoris, cujus auctoritate institor praepositus est, cum eo contrahitur.] Merito, cum pupillus, qui dominus est, adhuc vivat.

(1) Add. Cujac. *locc. citt.* et Glück. *d. loc.* §. 893. *not.* 71. *p.* 261.
(2) Et Guil. Barclaj. *ad eand. L.* 41. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 902. Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 53. §. 5.

§. 3.

Etiamsi *furiosus heres existat,*] Εἰ μὴ καὶ Basil. [*Tom.* II. *p.* 347.] Male. *Furiosus* delet Ant. Fab. *in Rat. ad h. l.* Sed vid. nostras Theses (1). Aliter Huber. *Eun. Rom. p.* 563.

Non enim imputandum est ei, qui sciens etc.] D. Goth. *in not. Nesciens*: etc. Basil. ὁ εἰδώς. Vid. et pro Vulgata Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 24. *Thes.* 7. *Lit. e. p.* 928. Facit huc *L.* 11. *pr. h. t.* Sed ibi hereditas est adita. add. pro Vulg. Huber. *Eun. Rom.* *p.* 561.

p. 561. *seq.* et late Bachov. *de Action.* VIII. 10. (2).

(1) *Dec.* 58. §. 6. add. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt.* *Cap.* 3. *p.* 104. *seq.* et Gluck. *d. loc.* *p.* 263. *not.* 72.

(2) Vid. et Schulting. *d. Dec.* 53. §. 5. et Gluck. *d. loc.* *p.* 263. *seq.*

§. 4.

Si denunciavero tibi etc.] Vid. *L.* 11. §. 5. *h. t.*

Nam videri me dolum malum (1) *facere*, etc.] Id est, *contra naturalem aequitatem*, Vid. Grot. *de Jur. Bell. ac Pac.* II. 10. §. 2.

(1) *Malum* apud Hal. abest, ut et in praecedentibus *malo*. Vid. Geb. *h.*

L. XVIII.

Quique sine loco etc.] Add. *L.* 4. *h. t.*

L. XIX. (1).

(1) Explicuit hanc Legem Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Responsor.* Ad §. 2. vid. et Gluck. *d. loc.* §. 892. *not.* 31. *p.* 246.

§. 3.

Ut institorem,] D. Goth. *in not. ut institor. Hal.* Sic etiam Cujac. *ad h. l.* [*loc. modo cit.*] (1). add. Maynard. *Decis. Tholos.* IV. 15.

Qui pecuniam foeneravit,] *Qui* pro *cui*, Cujac. *d. loc.*

(1) Probante et Brencm. *h.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XX.

Octavii Felicis,] Nomen hoc occurrit apud Fabrett. *Inscript.* *p.* 157. et 262. (1). add. de hac Lege Bachov. *de Action.* VIII. 11. (2).

(1)

(1) Habuisse hunc hominem quatuor nomina, quidam putarunt, ut et D. Goth, *in not.* Sed falso. Vid. Curtium, Εἰκαστῶν, l. 29. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 122. Pancirol. *Thes. var. Lection.* II. 35. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II, *p.* 1155. Trotz. *de Memor. Propag. Cap.* 3. §. 1. *p.* 137.

(2) Casum Legis proposuit Jens. *Strict. ad Pand. p.* 108. Pro *protestandam* in fin. legis, Hal. et Vulg. habent *praestandam.* Vid. Brencm. *h.* qui addit, forte legendum *probandam*, ex Graecis. add. de hac Lege Gluck. *d. loc.* §. 893. *not.* 59. *p.* 257.

TITULUS IV.

DE TRIBUTORIA ACTIONE. (1).

(1) De natura hujus actionis inter Interpretes non convenit. Vid. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 894. *p.* 267. *seqq.* et auctores ibi citatos.

L. I. (1).

(1) *Si scierit servum peculiari merce negotiari.* Hal. et Vulg. *in peculiari merce*, quod etiam vult Best. *de Ration. emend. LL. Cap.* 15. §. 1. τὸ *in* repetens ex litera finali vocis praecedentis. Sed non opus. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Pro *vocatur* in fin. *pr.* Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 14. *p.* 112. legi mavult *vocetur.* Sic habet Hal. Vid. Geb. *h.* — Ad seq. §. 1. conf. Burman. *ad Quinctil. Declam.* VI. *p.* 145.

§. 3.

Sed, ut ego puto, non voluntatem, sed (1) *patientiam:*] Add. *L.* 1. §. 20. *de exercitor. action.*

(1) *Sed et*, ope geminationis, legit Bilderdyk. *Obs. et Emend. Cap.* 33. *p.* 204.

§. 5.

Vel in quibus usumfructum habemus.] Junge *L.* 3. *h. t.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 2. *et* 4. vid. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.*

L. III.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 1. *h. t.*

Sed si servus etc.] *Sed et si*, Al. (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Si solvendo tutor sit (1), *ex dolo ejus pupillum teneri* etc.] Quod Ulpiano non placuit. Vid. Noodt. *ad tit. Pand. quand. ex fact. tutor.* in fin. (2).

Et sane hactenus tenebitur, ut actionem etc.] Facit huc *L.* 51. *de pecul.*

(1) *Non sit*, Cujac. *Obs.* XXV. 30. Male. Vid. Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Conf. notata ad *L.* 198. *de reg. Jur.*

§. 2.

Quid ergo est (1)? *scientia quidem* etc.] Junge *L.* 5. *h. t.*

(1) Apud Hal. *est* abest. Male. Vid. Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — In seq. *L.* 4. in voce *dolo* Flor. *o* in *u* mutata est, et *m* superscripta, quod non damnat Brencm. *h.* et ait, ita omnes editt. habere.

L. V.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 3. *h. t.*

§. 1.

§. 1.

Nec deducendum ex vicarii peculio, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Imo deducendum est. L.* 17. *in fin. de pecul.*" Non obstat (1).

(1) Sequitur in §. 3. *an cum institore ejus.* Ubi *institorem* esse videri, qui aliquem instituit, seu praeposuit, et sic Graecos videri hunc locum intellexisse, notat Brencm. *h.* Sed rectius Duker. *ibid.* hic potius agi putat de institore, quem servus praeposuit. — In seq. §. 13. pro *in tabernam* Hal. habet *in taberna.* Sed vid. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3. *seq.* et Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui praeterea videndum ait, an *in tabernam* hic dicatur pro *ad exercendam tabernam*, ut τὸ *in* caussam notet, vel finem, uti et alibi.

§. 15.

Puta sagariam, et lintearian,] Vendendo: quales quomodo differant ab illis, qui conficiunt, docet Salmas. *de Usur. Cap.* 12. *p.* 342. D. Goth. *in not.* „ *Hinc* etc." *Negotiator Sagarius* et *pellarius*, apud Spon. *Miscellan. p.* 226. et Fabrett. *Inscript. p.* 396. (1).

Puto, separatim eos in tributum vocari:] DD. hoc extendunt etiam ad liberum hominem. Male. Vid. Matth. *de Auction.* I. 20. *num.* 23. (2). Aliter Mev. *ad Jus Lubec.* III. 1. 10. *num.* 58. *seqq.*

(1) Add. Heinecc. ad Brisson. *de V. S.* voc. *Sagarius.* et Gluck. *d. loc.* §. 894. *not.* 4. *p.* 277.

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 53. §. 9. a quo hac in re dissentit Gluck. *d. loc.* §. 894. *not.* 6. *p.* 278. qui etiam alios laudat. — Ad seq. §. 16. D. Goth. notat, pro *ad Hucinum* Hal. habere *Buccinum.* Ipse quoque Taurell. in margine habet: *Bucinum.* Flor. scil. *h* deleta est, et *b* reposita. Vid. Brencm. *h.*

§. 18.

§. 18.

Quia res venditae non alias desinunt etc.] Vid. *L.* 19. *de contrah. emt.* add. Maynard. *Decisi Tholos.* II. 45. (1).

(1) Et Des. Herald. *Obs. Cap.* 15. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1328. Sequitur: *dicendum erit, vindicare me posse.* Pro quo Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 11. ope geminationis, legit: *vindicare rem me posse.*

§. 19.

Desiderans tribui integram portionem, consequitur:] An ita interpungendum: *desiderans tribui, integram portionem consequitur* (1).

Si forte alii emerserint creditores:] Junge *L.* 7. *h. t.*

(1) Hal. post *tribui* inserit *sibi.* Vid. Geb. *h.*

L. VI.

Quandoque] Id est, *quandocunque* (1).

(1) Conf. notata superius ad *L.* 15. §. 3. *ex quib. causis maj.* et Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Hal. edidit *quandocunque.* add. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.*

L. VII.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 5. *h. t.*

Illud quoque cavere debet, etc.] Ut in casu *L.* 9. §. 8. *de pecul.* (1).

(1) In seq. §. 3. pro *aut eam avertit* Hal. et Vulg. habent *evertit.* Sed haud dubie Florentinam rectam esse, et *avertere* esse per vim aut fraudem intercipere, docet Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Brisson. *de V. S.* in voc. et Ant. Augustin. *Emendat.* III. 6. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1515.

§. 5.

§. 5.

Haec actio etc.] Junge *L.* 9. *h. t.*

L. VIII.

Quia non de dolo est, etc.] Ratio haec pertinet ad prius, de quo *L. praec.* §. *ult.* Vid. Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 76. *Error.* 7. (1). — Non enim a circumscriptione originem accipit, sed a negotio et opere distribuendae mercis suscepto, ut in *L.* 4. *si mens. fals. mod. dix.* nec poenae nomine haec datur. Vid. Cujac. *ad Lib.* XI. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* Bachov. *de Actionib.* VIII. 13. accipit de vera doli actione.

Perpetuo teneri debebit,] Secus in *actione de peculio*.

(1) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 53. §. 10. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 894. *not.* 99. *p.* 275.

L. IX.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 7. *h. t.*

§. 2.

Totiens enim in heredem damus etc.] Solvit objectionem ex *L.* 7. *in fin.* et *L.* 8. *h. t.*

L. XII.

Alius duntaxat etc.] Vid. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor.*

TITULUS V.

QUOD CUM EO, QUI IN ALIENA POTESTATE EST, NEGOTIUM (1) GESTUM ESSE DICETUR.

(1) *Negotium* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.* add. de hac inscriptione Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* Juris progressum hac in re exponit Noodt. *ad h. t. Pand.* Late de argumento hujus tituli egit Ant. Merend. *Controv. Jur.* XVII. 10.

L. I.

Omnia Proconsul (1) etc.] Haec Lex potius ad Librum sequentem pertinet: quod et notat Hotoman. *Epitom. ad h. t. Pand. num.* 3.

(1) Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* I. 5. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1446.

L. II. (1).

(1) *Dabo in quod facere potest.*] *In id, quod* etc. legit Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 2. arg. seq. §. 1. *in fin.* Sic jam Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* qui non repugnat.

§. 1.

Deinde pater naturalis decesserit,] Hotoman. *Epitom. ad h. t. Pand. num.* 6. censet, verbum *naturalis* esse potius a Triboniano, respiciente ad jus novum *L. pen. Cod.* et §. 2. *Inst. de adoption.* et §. 14. *Inst. de hered. quae ab int. def.* (1).

In id, quod facere potest.] Junge *L.* 4. *h. t.*

(1) Sic etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 54. §. 2. Alii

Alii aliter. Vid. *ibid.* Praecedit: *si citra emancipationem sui juris factus.* Id est, Flamen Dialis. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* et *ad tit. de adoption.* in fin. De verbis *ex minima parte* vid. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 897. *p.* 292.

L. III.

Occupantis meliorem esse conditionem:] Facit huc *L.* 19. *de donation. L.* 19. *de re judic.* (1).

(1) Sequitur: *hujus enim non sine ratione* prioris etc. *Prius* habet Hal. Vid. Brencm. *h.* qui mavult *prior*, quamvis *prioris* in quinque Codd. repererit. add. de hac Lege Gluck. *d. loc. p.* 295. *seqq.*

L. IV.

Idem Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 2. *h. t.* (1).

(1) In verbis *ex parte non modica* negationem delet Pothier. *in not. ad h. l.* Non recte. Vid. Gluck. *loc. cit. ad praec. L.* 2. §. 1.

§. 5.

Putat Celsus succurrendum esse:] Facit huc *L.* 11. *pr. de exc. rei judic.* (1).

(1) Add. Lud. Vital. *Lection. Variar.* I. 3. *num.* 3. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 626. et Pothier. *in Pand. Justin. tit. de in rem verf. num ult.*

L. V. (1).

(1) Explicuit hanc Legem Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.*

§. 2.

Sed si coactus etc.] A Praetore. Vid. *L.* 6. §. 2. *ad SCt. Trebell.* (1).

(1) Add. Gordon. *Praetermiss. Jur. Civ. Cap.* 12. *et* 13. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 868. *seq.* et *p.* 874. — Ad seq. *L.* 7. pauca notavit Cujac. *ad Lib.* I. *Scaevol. Responsor.*

L. VIII.

Titianus primus] Scribe: *Titianus Primus* (1). Est Lex fugitiva. Vid. D. Goth. *in not.*

Quasi fidejussionem esse videri,] *Quasi fidejussorem eum videri*, Al. (2).

Cum pro alio solveret debitum, non pro aliis suscipit debitum:] Locus corruptus. *Cum pro alio solveret debitum non.* Forte talia verba fuere posita in margine, et dein in textum irrepsere, et τὸ *cum* fuit tantum semel receptum, quia id sensus non ferebat: forte respectum ad *L.* 1. *Cod. ad SCt. Vellejan.* Vel haec omnia *cum pro* etc. usque ad *debitum*, si sint genuina, debent accipi, ut posita in parenthesi. Sed haec uncis inclusa absunt a MS. A. Bynkershoekii (3), et aliquot editt. vett.

(1) Sic quoque editum a Taurell. et in Corp. Jur. Geb. et Spang. De inscriptione Legis vid. Bach. *Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 31. *in not.*

(2) Ita Vulg. Vid. Brencm. *h.*

(3) Nihil hac de re monetur in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sed abesse a Vulg. et Hal., habere tamen haec verba H. a Porta, eaque confirmare Basilic. [*Tom.* II. *p.* 361.] notat *ibid.* Brencm. Equidem putem, omnia haec verba: *cum pro alio solveret debitum, non pro aliis suscipit debitum*, e margine in contextum irrepsisse, et adscripta esse ad vocem *quasi*, ut Adnotator ostenderet, non esse *veram* fidejussionem. Quod si quis pro *suscipit* legere mavult *suscepit*, non repugno. Sequitur: *nec videtur hoc dominum mandasse.* Hal. *nec videri* etc. Non tamen necesse. Vid. Duker. *ad Flor.* II. 6. *p.* 345.

TITULUS VI.

DE SENATUSCONSULTO MACEDONIANO (1).

Factum sub Claudio. Vid. Tacit. *Annal.* XI. 13. ubi *Lex* vocatur. Renovatum, vel repetitum a Vespasiano. Vid. Sueton. *in Vespasian. Cap.* 11. qui hoc SCtum illi Imperatori adscribit, ut et alibi Leges iis tribuuntur, qui eas tantum in usum revocarunt. Vid. Brummer. *ad L. Cinciam*, *Cap.* 3. *p.* 38. (2).

De Juventutis Romanae moribus in pejus mutatis, Diod. Sicul. *in Excerpt. Peiresc. p.* 394.

Exempla alia Legum, ab hominibus sceleratis, qui occasionem iis praebuere, dictarum, exhibet Val. Maxim. VI. 1. ut puta *Scantiniae*, et *Laetoriae* (3).

(1) Dissertationem ad hoc SCtum conscripsit B. H. Reinold. quae exstat in *ej. Opusc. a Jugler. edit. p.* 412. *seqq.* Plures aliae Dissertationes, vel Tractatus de hoc SCto recensentur in Biblioth. Jurid. Lipenian. ejusque Supplementis, voc. *Macedonianum SCtum*.

(2) Pari modo loca Taciti et Suetonii conciliavit Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 54. §. 3. et *ad Paul. Sent.* II. 10. *not.* 1. in *Jurispr. Antejustin. p.* 278. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. Ernest. *ad d. loc. Sueton.* Bach. *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 19. Aliter P. Fab. *Semestr.* I. 25. putans, Vespasianum sub Claudio Consulem suffectum fuisse. add. Idsing. *Diss. de mutuo, et vet. Liter. oblig. Cap.* 6. §. 2. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 171. *seq.* et Heinecc. *in Antiq. ad tit. Inst. quod cum eo, qui in al. pot. est etc.* §. 7. *in not.* Alii etiam aliter. Vid. Walch. *ad Hopp. Comm. ad d. tit. Instit. Tom.* II. *p.* 954. *seq.* et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 898. *p.* 305.

(3) Nomen hoc SCtum accepisse ob improbo foeneratore, plerique Interpretes putant. Vid. v. gr. Ant. Augustin. *de Nomin. propr. Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 325.

p. 325. Cujac. *in Parat. ad h. t. Pand. et Cod.* Fabrot. *ad Theophil. Paraphr. ad* §. 7. *Inst. quod cum eo, qui in al. pot. est, etc.* et *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* Pagan. Gaudent. *Jurid. Expofition.* II. 28. in Thef. Otton. *Tom.* III. *p.* 384. Menag. *Amoenit. Jur. Cap.* 39. *p.* 297. *seq.* Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 13. et *ad h. t. Pand.* in pr. Trotz. *Memor. Propag. Cap.* 3. §. 5. *p.* 182. Bach. *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 19. Sed Theophil. *in Paraphr. loc. modo cit.* Macedonem illum fuisse filiumfam. dicit: cujus auctoritatem quare hac in re fprevirint Interpretes, rationem non video. Dicitur enim ille Macedo, inter ceteras fceleris causfas, etiam *aes alienum adhibuisse*; atqui aes alienum non *adhibet*, seu contrahit creditor, fed debitor. add. Maran. *in Parat. Ad h. t. Pand.* Heinecc. *Hist. Jur. Part.* I. §. 219. et *in Antiq. loc. modo cit.* Reinold. *Diss. supra laud. Cap.* 1. §. 3. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 7. §. 296. Walch. *ad Eckhard. d. loc.* et *ad Hopp. Comm. ad tit. Inst. quod cum eo, qui in al. pot. est, etc.* §. 7. *Tom.* II. *p.* 954. Gluck. *d. loc. p.* 306. *seq.* qui etiam alios laudat.

L. I.

Et saepe materiam peccandi malis moribus (1) *praestaret,*] Vid. §. 7. *Inst. quod cum eo, qui in al. pot. est,* etc. add. *L.* 7. *ad L. Pompej. de parricid.* Cicer. *pro Rosc. Amerin. Cap.* 14. Facit huc Plaut. *Trinumm.* I. 2. *Vs.* 93. *seqq.*

Dare te in manus
Argentum amanti homini adolescenti, animi impoti,
Qui exaedificaret suam inchoatam ignaviam.

Sic de alia re Quinctil. *Instit. Orat.* II. 15. [*p.* 184. ed. Burm.] *Perniciosa nocentissimis moribus dare instrumenta.* Ad luxum proclives juvenes, Herodian. I. 3. Plutarch. *de Educat. liberor. p.* 12. Chryfost. *in Genes. Serm.* 59. *p.* 459.

Qui pecuniam, ne quid amplius diceretur (2), incertis no-

nominibus *crederet*,] Cujac. *in Recitat. ad h. t. Cod.* de *usuris incertis* id explicat (3): quod non probo. Exemplum apud Horat. *Sermon.* I. 2. *Vs.* 13. *seqq.* add. Idem, *Epistol.* II. 1. *vs.* 105.

Cautos nominibus certis exponere nummos (4).

Vid. Merill. *Obs.* III. 38. [et *ad L.* 6. *de reb. cred.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 663.] qui vult huc etiam pertinere *occultum foenus* apud Horat. *Epistol.* I. 1. *vs.* 80. add. Noodt. *de Foenor. et usur.* II. 13. (5). Alii exponunt de chirographis sine expressa caussa. Vid. Paraeus, *in Lexic. Critic.* voc. *nomina* (6).

Ne cui, etc. *actio petitioque daretur:*] Vid. *L.* 9. §. 2. *h. t.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hucusque ostendi* etc. *Petitio*, id est, *actio hypothecaria.* Noodt. *ibid.*

Nullius posse filiifamilias] Licet bonae frugis. add. Reinold. *Varior. Cap.* 32.

Exspectata patris morte] Add. Liv. XXXIX. 51. Senec. *de Benefic.* V. 17. Quinctil. *Inst. Orator.* IX. 3. [*p.* 819. ed. Burm.] Terent. *Adelph.* V. 4. *vs.* 20. Juvenal. *Satyr.* XIV. *vs.* 248. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 13. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1286.] (7).

(1) *Hominibus*, Vulg. male. *Bonos* et *malos mores* esse viros honestos, et improbos apud Consultorem Anonymum, quem Cujacius edidit, notat Bynkersh. *Obs.* VI. 25. *num.* 11. et *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Locus Consultoris etiam exstat in *Jurispr. Antejustin. Schulting. p.* 821. *in fin.*

(2) Hal. *dicatur.* Verba haec corrupta arbitratur H. Cannegiet. *ad Heinecc. Antiq. ad tit. Inst. quod cum eo, qui in al. pot. etc.* §. 8. Pothier. *in not. ad h. l.* ea interpretatur: *hoc satis est dici, ut ejus improbitas cognoscatur.* add. Maran. *in Parat. ad hunc tit. Pand.* et Huber. *in Praelect. ad eund. tit.* §. 1.

(3) Pari fere modo Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 10. §. 7. *p.* 233.

(4) Bentlejus edidit:

Scriptos nominibus rectis expendere nummos.

quem vide, *p.* 628. *seq.*

(5) Et *ad h. t. Pand.* Vf. *Certior est* etc. qui *nomina incerta* exponit, quibus non poterant tuto credi pecuniae. Sic etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 54. §. 5. et Heinecc. *in Antiq. loc. modo cit.*

(6) Et Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1415. Alii etiam aliter. Vid. Reinold. *laud. Diss. Cap.* 2. §. 1. *p.* 418. *seqq.* qui ipse Budaeum et Alciatum sequitur, *nomina* exponentes ipsas caussas: nec aliter Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui addit, ut Budaeum et Alciatum, verbum *nomina* etiam accipere Hotoman. et Passerat. ad Cicer. *pro Quint. Cap.* 11. et Bentlej. *ad Horat. Epist.* II. 1. *vs.* 105.

(7) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Postremo ait Senatus*, etc. — Sequitur in §. 3. *nisi forte castrense peculium* etc. Vel etiam, nisi per dignitatem factus sit sui juris, juxta *Nov.* 81. Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 54. §. 6. — Verba seq. *L.* 2. *cum filiifamilias in castrensi peculio vice patrumfam. funguntur*, variis exemplis illustrat Jos. Fern. de Retes, *Opusc.* V. 3. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 247. *seq.*

L. III. (1).

(1) Vid. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor.*

§. 3.

Non qui alias contraxit, etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Ait Senatus* etc. Quia tamen aliis contractibus fraus facile SCto fieret, inde Statuta reperiuntur, omnes contractus prohibentia cum filiisfamilias. Vid. Grivell. Decis. 14. (1).

Si non fraus SCto sit cogitata, (2)] Vid. *L.* 30. *de Legib.* Quod non praesumitur. Vid. Cyriac. *Controv.* 387. *num.* 58.

Ut

Ut, *qui* (3) *credere non potuit*, etc.] Add. locum elegantem Plaut. *Pseudol.* I. 3. *vs.* 67. *seqq.* (4).

(1) Sequitur: *in creditum abiit.* De qua locutione vid. Herald. *Obs. et Emend. Cap.* 15. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1328. Ad verba seqq. *quia pecuniae numeratio non concurrit*, vid. Brencm. *h.* ubi notat, recte ita mutatam esse Florentinam, ubi etiam nunc legitur: *quia pecuniae numerationem concurrit.*
(2) Id est, *tentata.* Vid. Brencm. *Disp. de Leg. inscript.* §. 7. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 154.
(3) *Cui*, Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 108.
(4) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 54. §. 7.

§. 4.

Vel alias sui juris sine capitis deminutione etc.] Quae ad hunc locum notat D. Goth. hausit ex Cujac. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 10. [§. *ult. not.* 12.] (1).

(1) Add. Franc. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap. Lib.* IV. *Reliq.* 22. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 483. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Non minus* etc. Reinold. *laud. Diss. Cap.* 2. §. 5. *p.* 424. haec adscribit Triboniano, ut et Brencm. *Disp. de Leg. inscript.* §. 24. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 170.

L. IV.

Non ad verba (1) *referendum est*, etc.] Facit huc *L.* 30. *de reb. cred. L.* 6. *h. t.*

(1) Id est, non ad stipulationem, sed ad dationem. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Non minus* etc. Add. de hac Lege, et seq. *L.* 6. Altamiran. *ad Lib.* II. *Scaevol. Quaestion.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 395. *seq.* Ad seq. *L.* 5. vid. Cujac. *ad Lib.* III. *Paul. Quaestion.*

L. VI.

Quia expleta est etc.] Facit huc *L.* 7. §. 1. *de liberal. causs.*

L. VII.

§. 2.

Plane, si patri etc. *exceptione doli summovebitur.*] Extensio in *L.* 41. *de pign. act.*

§. 3.

Ut his distractis fructibus *uteretur pecunia,*] Sic et *L.* 28. *Cod. de usur.* (1).

(1) Add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Vidimus* etc. Sequitur in §. 5. *Sed et si patri* etc. Hal. *patris*: male. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 7.

In patris esse potestate se, verius *dicendum est,*] *Severius dicendum,* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Difficilior* etc. et sic edit. Pac. (1).

(1) Sic etiam legit Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 12. *h. t.* probante Pothier. *in not. ad h. l.* Sed Jens. *in Strict. p.* 108. *seq.* malam dicit verbi *αὐτὸν* versionem. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIV. §. 11. *τὸ se* potius Librariorum imperitiae tribuit, quamvis correctionem *severius* non damnet. — Ad seq. §. 9. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Vetat igitur* etc. Pro *mutua data sunt* Hal. et Vulg. rectius habere *mutua data sit*, notat Brencm. *h.*

§. 11.

Interdum tamen etc.] D. Goth. *in not.* „ Particula *tamen*

men hic bis repetitur etc." add. *L.* 5. *quod falſ. tutor. auct.* (1).

Vel peculiarem *exercere paſſus esſet,*] *Mercem*, vel *peculiaREM*, id est, *peculiarem rem*, Nerius, *Analect.* I. 1. [in Theſ. Otton. *Tom.* II. *p.* 329.] (2) Recta Vulg.

(1) Et Duker. *ad Flor.* II. 6. §. 19. *p.* 312.
(2) Hal. inſerit *mercem*. Vulg. *rem*. Vid. Brencm. *h.* Sic etiam Reinold. *d. Diſſ. Cap.* 2. §. 9. *p.* 434. Sequitur: *ſi non nominatim prohibuit* merces *accipere.* Hal. *mutuum*, probante Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digeſt. in expl. h. et ſeq.* §. *Mutuum* habet quoque Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 902. *not.* 62. *p.* 335. *Pecuniam* legit Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* Sequitur in §. 13. *in mutuo non excesſit.* D. Goth. *in not. Al. in mutua pecunia* etc. Ita Vulg. Hal. *in mutuando non excesſerit.* Vid. Brencm. *h.*

§. 14.

Ut eum liberaret,] Sic *L.* 1. §. 11. *de exercit. action.* ubi Gloſſ.

§. 16.

Cesſabit Senatusconſultum (1):] Facit huc *L.* 4. *Cod. de non num. pecun.* quia obligatio est ex ipſo mutuo, et exceptioni ſuae jam renunciavit. Vid. Cheſium, *Different. Jur. Cap.* 46. *num.* 4. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 763.] — Junge *L.* 9. *h. t.*

(1) Etiam quoad reliquam portionem. Vid. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 54. §. 8. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *At non tantum* etc. Gluck. *d. loc.* §. 901. *p.* 322. *ſeqq.* qui etiam alios laudat. Disſentiunt tamen alii, *ibid.* citati, *not.* 39. — Ad ſeq. *L.* 8. vid. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.* Pro *repeti debet*, Hal. habet *repetere poteſt*. Vulg. *repeti poteſt.* Vid. Brencm. *h.* Non opus. *Debet* pro *poteſt* etiam alibi dicitur. Vid. notata ſuperius ad *L.* 38. *de judic.*

 L. IX.

L. IX.

Sed si paterfamilias etc.] Junge *L.* 7. *h. t.*

SCti exceptionem ei denegandam usque ad pignoris quantitatem.] Vid. Vinn. *Partition. Jur.* II. 12. (1). Pacius, *ad L.* 2. *Cod. h. t.* Perez. *Prael. ad h. t. Cod. num.* 13. varie.

(1) Add. Schulting. *d. Dec.* 54. §. 8. et Gluck. *d. loc.* §. 901. *p.* 327. *seqq.* qui etiam alios laudat. De ratione differentiae variant Interpp. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 329. *seqq.* add. Chesium, *Interpr. Jur.* I. 43. *num.* 13. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 221. *seq.* Noodtius, *loc. modo cit.* fatetur, se nullam adferre posse.

§. 1.

Et ideo, si solverit, condictionem patri ex omni eventu (1) *competere.*] Contrarium *L.* 14. *de reb. cred.* (2).

(1) Basil. παντὶ τρόπῳ, *omni modo.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Dissensum JCtorum cum Cujac. *Obs.* XIV. 35. agnoscunt quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 54. §. 9. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Mitto illa* etc. Aliter Voet. *ad h. t. Pand.* §. 9. Perez. *in Prael. ad h. t. Cod.* §. 6. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck, *d. loc.* §. 900. *p.* 317. *seqq.* qui etiam alios laudat.

§. 2.

Nec interest, consumti sint nummi, an exstent in peculio.] Taxat hoc Autumnus. Defendit Huber. *Eun. Rom. p.* 565. (1) qui notat, aliud esse, si agat venditor alterius rei, ob §. 41. *Inst. de rer. divis.* Idem, *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 3. dat actionem, in quod filiusfam. locupletior factus est: male.

(1) Add. Reinold. *d. Diss. Cap.* 2. §. 8. *p.* 431. *seq.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Ut igitur* etc. quem etiam

etiam vid. *ibid.* Vf. *Superior labor* etc. de priore hujus §. parte. add. et Gluck. *d. loc.* §. 902. *p.* 341. qui etiam alios laudat.

§. 3.

Verum fidejussori quoque,] Et pignus pro eo danti, Vid. *L.* 2. *quae res pign. vel hyp. dat. oblig. non poss.* (1).

Qui *et ipsi mandati habent* etc.] Al. *quia* (2).

Nisi forte donandi animo etc.] Add. casum *L.* 12. §. 13. *mandat.*

(1) Add Gluck. *d. loc.* §. 903. *p.* 342. *seqq.* Minus recte dissentiunt alii. Vid. *ibid.*

(2) Ita Hal. Vid. Brencm. *h.* cui non displicet emendatio, quamvis Florentinam non prorsus damnare audeat.

§. 4.

Quia hi demum solutum non repetunt, *qui ob poenam* etc.] Rectius dixisset: *repetunt*, *qui non ob poenam etc. sed quoniam* etc. (1).

(1) Jensius, *in Strict. ad Pand. p.* 109. illud explicare tentat ex *L.* 40. *pr. de condict. indeb.*

§. 5.

Quamquam autem solvendo non repetant (1),] Nec exstantes nummos vindicent. *L.* 26. §. 9. *de condict. indeb.*

(1) Ita etiam Taurell. Sed litera *a* jam olim in *u* est mutata. Vid. Brencm. *h.* qui hanc emendationem recipiendam censet.

L. XI.

Tamen si non 1) *opposita exceptione* etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. (2).

Exemplo mulieris intercedentis.] Vid. *Cons. JCtor.* *Ba-*

Batav. *Part.* I. *Conf.* 292. ubi tamen hic locus non producitur.

(1) Hal. *tamen etsi opposita* etc. Male. Vid. Jauch. *de Negat. Pand. p.* 94. et Ant. Augustin. *Emendat.* IV. 17. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1555.
(2) Et Maran. *in Parat. ad eund. tit.*

L. XII.

Deinde ignorante creditore mutaverit voluntatem, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 75. *de reg. jur.* (1).

(1) Add. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.* qui pauca tantum notavit de seq. *L.* 14. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor.*

L. XV.

Nam in civitate quoque etc.] Ergo hoc casu civitas non gaudet minorum jure. Vid. *L.* 11. *in fin. de minor.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Ceterum, ut* etc. et Gluck. *d. loc.* §. 904. *p.* 353.

L. XVI.

Continuo testationem interponere etc.] Ergo aliter creditur approbasse (1): quod et ad alia porrigunt. Vid. *Consil. JCtor. Batav.. Part.* II. *Cons.* 164.

(1) Add. Voet *ad h. t. Pand. num.* 4. Pro *in Provinciam*, in praecedentibus verbis, Hal. et omnes habent *in Provincia.* Vid. Brencm. *h.* qui addit, etiam Flor. *m* subantique deletam esse. Possit tamen alioquin retineri. Vid. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3. *seq.*

L. XVII.

Mortua in matrimonio puella,] *Puella* de muliere Gell. *Noct. Attic.* XII. 1. plus semel (1).

(1)

(1) Add. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* in voc. Ceterum, etiam in *Sent. Paul.* haec Lex collocata est sub Tit. *de SCto Macedon.* Vid. *Jurispr. Antejustin. p.* 278. quamquam Rittersh. *ibid.* notavit, referri quoque hanc Legem posse ad Tit. *de in rem verso*, et monuit Schulting., speciem huic affinem esse in *L.* 7. §. *ult. de in rem verso.*

L. XX.

Eam pecuniam expromisit,] Pro *promisit jam ante debitam.* Sic et *L.* 19. §. 4. *de donation.* (1).

In factum excipiendum erit.] Vid. Donell. *ad L.* 2. *Cod. h. t.* Sed caute.

(1) Add. Brisson. *de V. S.* in voc. *num.* 2.

LIBER

LIBER QUINTUS DECIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE PECULIO.

Cujacius, *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion. in expl. L.* 50. *h. t.* ubi, inquit, *peculii* nomen est in jure, semper est nodus, vel scrupulus aliquis.

Suo nomine hic dicitur teneri pater. Vid. *L.* 1. *in fin. de pec. constit. L.* 59. *de solution.* Cujac. *ad* §. 1. *Inst. de adq. per arrogat.*

L. I.

Sic deinde ad hunc *pervenire*,] *Adhuc* Flor. Sed *ad hunc* reponit quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. (1).

(1) Atque ita etiam legi in aliis Codicibus, et legendum esse, notat Brencm. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sed Duk. *ibid.* dubitari posse, ait, an Flor. *adhuc* pro *ad hoc* sit scriptum: de qua permutatione Literarum *u* et *o* videndos monet *Indices Inscriptionum.* Gud. *ad Phaedr.* I. 26. Lambin. *ad Ciceron.* II. *Philipp.* 4. add. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 80. et quos plures laudant van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 12. *in fin. p.* 343. et Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 54. — Sequitur in §. 1. *Est autem triplex hoc Edictum.* Quod intelligendum de Edicto *quod cum eo* etc. docet Maran. *in Parat. ad tit. Pand. quod cum eo qui in al. pot. est*, etc.

§. 3.

Sed tamen et ob eam, quae est feminini sexus,] Agit de

de his verbis Scip. Gentil. *Parerg.* I. 3. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1275.] ubi in scirpo nodum quaerit (1).

(1) Add. de hoc §. Noodt. *loc modo cit.*

§. 4.

Vel patrem de peculio,] *Actio* addunt quidam (1): frustra. Sic *L.* 20. §. 7. *fam. ercisc. L.* 1. §. 7. *de his qui effud. vel dej. L.* 3. §. 12. *h. t.*

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* Quando actio de peculio non competit, peculio non locupletato, docet Lud. Vital. *Lection. Variar.* II. 25. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 696. *seqq.*

§. 6.

Sive liberi sint, sive servi alieni.] Vid. *L.* 23. §. 5. *de Aedil. Edict.* — Junge *L.* 3. *h. t.*

L. II.

Ex reliquis, in dominum proprietatis.] Sed vid. *L.* 19. §. 1. *h. t.*

L. III.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 1. *h. t.*
Licet tamen Praetor, etc.] *Licet tantum* etc. Al. (1).

(1) Ita Hal. Vulgo *tamen* abest. Vid. Brencm. *h. Tantum* probat quoque Duk. *ad h. L.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Saepius hae voces confunduntur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 47. *de orig. Jur. not.* 11.

§. 4.

Sed si non fuerit prohibitum, ne habeat.] Quod jam habet. *L.* 24. *h. t. L.* 7. §. 1. *eod.*

§. 5.

§. 5.

Non obligabitur dominus de peculio.] Vid. *L.* 47. §. 1. *h. t.* Adeoque nec servus naturaliter, Cujac. *Obs.* VIII. 11. Male, ut puto. Vid. et Bachov. *de Action.* VIII. 9. (1).

(1) Add. D'Arnaud. *Diss. de Jure Servor. Cap.* 5.

§. 7.

Si a filio meo fidejussorem accepero, etc.] Vid. *L.* 56. §. 1. *de fidejussor.* (1).

Et, si solvisset, condicturum scribit.] Hoc in aliis casibus non indistincte procederet. Vid. *L.* 47. *de condict. indeb.*

(1) Add. Pothier. *in Pand. Justin. tit. de in rem vers. num.* 4. *in not.* et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. eod. tit.* §. 915. *not.* 48. *p.* 406. Sequitur in §. 9. *et distare in hoc a servo.* In *actione de peculio* facilius obligari patremfam. ex facto filii, quam dominus ex facto servi, observat, et exemplis probat Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 5.

§. 10.

Ex qua potuit cum patre de peculio agere,] *Agi* Al. (1).

(1) Sic Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *an vero ex ea, qua* etc. Hal. et Vulg. *ex qua*: quod probat Brencm. *d. l.* Sed Florentinam defendit Duk. *ibid.*

§. 11.

Judicati quoque patrem de peculio actione teneri.] Add. *L.* 35. *de noxal. action.* (1).

Quod et Marcellus: Putat etc.] Scribe: *quod et Marcellus putat*, etc. (2).

(1) Et Schulting. *Thes. Contrav. Dec.* 55. §. 5.
(2) Ita edidit quoque Taurell. et exstat hic locus in edit. Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 12.

Ex furtiva caussa filio quidem *familias* etc.] *Tò quidem* Triboniano adscribit Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 78. *Error.* 3. *seqq.*

An vero in patrem, etc.] Haec Triboniano adscribit Fab. *d. loc.* quod non probo; et refutat utrumque Bachov. *ibid.*

De peculio danda est (1),] Condictio in peculium.

Et est verius, in quantum locupletior dominus factus esset; (2) *ex furto facto actionem* etc.] Sic et *L.* 6. §. 6. *in fin. de neg. gest. L. ult.* §. 1. *de aleator. L.* 11. *Cod. quod cum eo qui in al. pot. est* etc. (3).

Nam et circa rerum amotarum actionem, etc.] Vid. *L. pen. de condict. furtiv.*

(1) Vulg. addit *actio.* Sed vid. notata superius ad *L.* 1. §. 4. *h. t.*
(2) Delevit Schulting. interpunctionem post *esset*, et comma posuit post *facto*, ut legendum sit: *in quantum locupletior dominus factus esset ex furto facto, actionem* etc.
(3) Add Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 5. et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 912. *p.* 395. *seq.*

§. 13.

De peculio actionem competere etc.] Obstat *L.* 1. *Cod. quod cum eo qui in al. pot. est*, etc. (1).

Quoniam rempubl. salvam fore pater obstrictus est.] Vid. *L.* 2. §. 5. *ad Municipal.* — Junge *L.* 5. *h. t.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion.* et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 6.

L. IV. (1).

(1) *Peculii est, non id*, etc. Vid. de varia hujus loci lectione Brencm. *h* Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 8. §. *ult. p* 226. pro *peculii* legit *peculium*, et pro *summa*, ope geminationis, *sua summa.* Jensius, *in Demonstratione*, *Strictur. ad Pand. praemissa*, *Art.* 12. *p.* 30. malam rursus è Graeco versionem somniat. *Suum a servi ratione discernens*, edidit Pothier. *hoc tit. num.* 3. atque ita legi in veteri Cod. adnotavit Taurell. in quam lectionem etiam inclinat Brencm. *d. loc.* *Servi rationem* pro *peculio* JCtum dicere, notat Bynkersh. *Obs.* VI. 8.

§. 1.

Ut etiam si nuda voluntate remiserit etc.] Vid. *L.* 95. §. 4. *de solution.*

Si vero nomina ita fecerit etc.] Explica ex *L.* 49. §. *ult. h. t.* Balduin. *in Justin. Lib.* I. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p.* 1040.] reprehendit Tribonianum, quod *nominum* hic mentionem reliquerit: temere (1).

Re enim, non verbis, peculium augendum est.] Vid. *L.* 8. *h. t.*

(1) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 2. add. Wieling. *Lection. Jur. Civ.* I. 25. *p.* 85. — In seq. §. 2. duobus locis pro *quid* scribendum fuisse *quod*, ait Jens. *Strict. ad Pand.* in *Append. p.* 656. Sed *quid* hoc loco poni pro *quod*, ut etiam alibi fit, notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — In seq. §. 5. *peculiaria* dici pro *peculiari*, observat Bynkersh. *Obs.* I. 25. add. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* in voc. et Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 372. Flor. ultimam *a* deletam esse, sed recentius, notat Brencm. *h.* Sequitur: *nam si aut servo* etc. ubi τὸ *nam* explicationi magis, quam verae rationi tradendae inservire, notat P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* I. §. 11. *p.* 46. secutus Pothier. *in not. ad h. l.*

L. V.

L. V.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 3. *h. t.* *Et si quid* (1) *dolo malo eorum captus sum.*] Vid. *L.* 36. *h. t.*

(1) Hal. *quis*, et *captus sit.* Sed Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. observat, *si quid* forte hic exponi posse *si qua in re.*

§. 2.

Sed in servo diversum est.] D. Goth. *in not.* „ *Imo idem est in servo. L.* 22. *de jurejur.*" Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. d. L.* 22. ait, hic agi de eo, qui non habet administrationem peculii, ibi secus: et sic Accurs. in 1ª conciliatione ad *d. L.* 22. Aliter idem Cujac. *Obs.* VIII. 11. (1).

(1) Aliter Ant. Fab. *in Ration. ad d. L.* 22. cujus sententiam non improbat Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 41. §. 3. Vid. et Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* II. *p.* 944. Pothier. *in not. ad h.* §. B. Voorda, *ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 167.

§. 3.

Peculium dictum est, etc.] Vid. Isidor. *Origin.* V. 25. (1).

(1) Add. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1380. Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 39. *p.* 319. Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* IV. 31. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 796. Huber. *Eun. Rom. p.* 567. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 60. *seq.*

§. 4.

Quod servus domini permissu etc.] Vid. humaniora

 quae

quaedam apud Scip. Gentil. *Parerg.* II. 6. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1322. *seq.*] (1).

A rationibus] Id est, bonis. *L.* 6. §. 1. *de jure fisc.* — Junge *L.* 7. *h. t.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 1. Noodt. *ad h. t. Pand.* pr. Huber. *Eun. Rom. p.* 567. Rutg. Ant. van Beem, *Diss. de Manumiss. in SS. Eccles. Cap.* 1. §. 10. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 18. *seq.*

L. VII

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 5. *h. t.*

§. 1.

Et congruit cum eo, etc.] Triboniano haec adscribit Fab. *in Ration. ad h. l.* Non video, quare.

Posse fieri, ut ex dominis (1) *servus* etc.] Vid. *L.* 16. *h. t.*

Si, ut quidam, inquit, putant, etc.] Al. (2) *sunt quidem, inquit, qui putant, peculium servum habere non posse.* Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* I. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1458.]

Peculium servus habere non potest,] Etiam jam constitutum. Explicatio Huberi, *in Eun. Rom. p.* 567. *seq.* mihi non placet.

Sed non adimi, ut habeat.] Vid. *L.* 3. §. 4. *h. t.*

(1) Vid. de hujus loci scriptura in Cod. Flor. Brencm. *h.* Verba: *posse fieri* etc. esse verba Juliani, quae Marcellus refert, et sequentia: *ego autem puto* etc. continere adjectionem Marcelli, notat Pothier. *ad h. l.*

(2) Ita Hal. qui tamen in margine Vulgatam lectionem habet, quam et probat Ant. Augustin. *loc. cit.*

§. 2.

Sed παχυμερέστερον, *id est, pinguius* (1):] Saltem pecu-

culio constituto. Vid. *L.* 44. §. 1. *de adq. vel amitt. poss.* (2).

(1) Interpretatio haec abest a Cod. Flor. Aliter verbum hoc vertit Hal. Vid. Geb. *h. Pinguius* etiam Alciat. *Dispunct.* II. 4.

(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. — In seq. §. 3. verbis: *cum in hoc inquit* etc. *τὸ in* abest apud Hal. et Vulg. et natum ex litera finali vocis praecedentis *m*, censet Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. jur. not.* 1. et ad *L.* 4. *de servit. praed. urban. not.* 1.

§. 7.

Vel prout habebit.] *Prout* abest in Corp. Gloss. (1) — Junge *L.* 9. *h. t.*

(1) Etiam apud Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* — Ad seq. *L.* 8. vid. Noodt. *Probabil.* II. 6. *num.* 5.

L IX.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 7. *h. t.*

§. 1.

Vel consequi potest,] Vid. *L.* 7. §. 6. *h. t.*

§. 2.

Peculium (1) *autem deducto,* etc.] Vid. *L.* 17. *de statu liber.* (2).

(1) In Vulg. esse *L. peculium.* testatur Contius. Vid. Brencm. *h.*

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 4. et Huber. *in Prael. ad tit. Inst. quod cum eo qui in al. pot. est,* etc. *num.* 7.

§. 5.

Sed et creditor servi, qui heres exstitit etc.] Simile *L.* 11. §. *pen. h. t.*

Licet nullo momento dominium, etc.] Contra regulam *L.* 47. §. *pen. h. t.* Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 38. *in fin. h. t.*

Dominus enim factus est.] Vid. *L.* 66. *de reivind.*

§. 7.

Si ipse servus sese vulneravit, etc.] Vid. *L.* 9. §. 2. *de pecul. legat.*

Licet enim etiam servis naturaliter etc.] *Etiam*, quasi diceret, non solis liberis. Bachov. de Action. VIII. 9. p. 109. (1). *Naturaliter*, id est, juxta rationem juris nostri. Vid. ad *L.* 7. *de reg. Jur.* (2) Ergo non obstat *L.* 23. §. 3. *de Aedil. Edict.* Nec pugnat secum Ulpianus, ut vult Wissenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 11. Aliter Huber. *Eun. Rom.* p. 570. [et *Digression. Part.* II. *Lib.* I. *Cap.* 3. §. 6.] qui accipit de licentia, quae est in facto.

In suum corpus saevire.] Et hoc damnum est quasi ex re ipsa.

(1) Add. H. van Hoogwerff. *Diss. de Var. Jur. Rom. Partib. Stoam redol. Cap.* 2. §. 15. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* II. *p.* 100. Aliter Fabrot. *Exercitat.* V. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1190. Apud Hal. *etiam* abest. Vid. Geb. *h.*

(2) Add. notata superius ad *L.* 16. §. 4. *de minor.* et ad *L.* 13. *pr. ad L. Aquil.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 7. Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 71. *in not. Naturaliter*, ex praeceptis Stoicorum, Bynkersh. *Obs.* IV. 4. Vid. et Eckhard. *Herm. Jur.* I. 4. §. 138. ibiq. Walch. H. van Hoogwerff. *loc. modo cit.* G. W. ab Oosten de Bruyn, *Diss. de Autophon. Cap.* 2. §. 9. *in fin.* et §. 10. *in fin.* J. Terpstra, *Spec. de Philosoph. Vett. JCtor.*

JCtor. Cap. 5. Aliter Toullieu, *Diss.* III. §. 31. *seqq.* in *Collectan. p.* 125 *seqq.* Hopp. *ad Prooem. Institut.* §. 2. *num.* 3. *Tom.* I. *p.* 11. ed. Walch. explicat ex *L. ult.* §. 6. *de bon. eor. qui ante sent.* etc.

§. 8.

Melius esse ait, praestare creditori, ut caveat ille (1), etc.] Vid. *L.* 7. *de tributor. action.*

Etiam hoc deduceret.] Junge *L.* 11. *h. t.*

(1) Apud Hal. *ille* abest. Vid. Geb. *h.* Sequitur: *debebit de sequenti actione* etc. Hal. *in sequenti* etc. Forte *de* mala repetitio est. Vid Brencm. *h.* Hal. quaedam addit. Vid. Geb. *ibid.* add. de hoc §. Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor.*

L. X.

Non qui prior litem contestatus est, etc.] Ut in reis stipulandi, ubi una tantum est obligatio: alibi, ut hic. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 86. *Error.* 9. *num.* 2.

L. XI.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 9. *h. t.*

Quod si noxae dederit, nihil est deducendum.] Quia hic non tam pro servo solvit, qui liberat se, ne solvat. *L.* 6. §. 1. *de re judic.* et alienando facit, ne sit peculium. *L.* 1. §. 3. *tit. seq.* Vid. Chesium, *Different. Jur. Cap.* 38. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 736. *seq.*] (1).

(1) Aliter Toullieu, *loc. cit. ad L.* 9. §. 7. *h. t. p.* 128.

§. 1.

Sed et si quid dominus etc. *deduci oportebit:*] Uti *L.* 9. §. *ult. h. t.*

§. 2.

Eo quod indebitum *videtur exegisse.*] *In debitum*, Char. et Flor. (1).

(1) Id est, edit. Taurell., nam Flor. omnia continua serie sunt scripta. Vid. Brencm. *h.* qui etiam *in debitum* probat. Dissentit African. Lescur *in Comm. ad L.* 38. *de condict. indeb.* in Thes. Otton. *Tom.* V. *p* 538. Praecedit: *naturalia enim debita spectamus in peculii deductionem.* Hal. *deductione*, et etiam Flor. literam *m* deletam esse, sed recenter, testatur Brencm. *h.* Potest quoque Florentina retineri. Vid. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3. *fin. et seq.*

§. 3.

Rursus si conveniatur de peculio eximere debeat,] Id est, *possit* (1).

Si vero eandem positionem peculii reliquit, etc.] Facit huc *L.* 4. §. 5. *h. t.* *Positionem.* Sic etiam *L.* 3. §. 3. *de ann. legat.* (2).

(1) Sic etiam *L.* 8. *de SCt. Macedon.* ubi vid. notata.
(2) Add. Brisson. *de V. S.* in voc.

§. 4.

Pro quibus vicarium dominus deduxisset,] Verbo tantum. Vid. §. *praec. et seqq.* (1).

(1) In seq. §. 5. pro *quoniam quinque ipsi debebantur*, Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 1. ope geminationis legit: *quoniam jam quinque* etc.

§. 7.

Denique Julianus scribit, venditorem, qui servum etc.] Pone casum ex *L.* 33 *h. t.*

Quod dominus non distraxerat,] D. Goth. *in not.* *Al.* de-

detraxerat (1). Vulgata lectio sensum habet etiam bonum.

(1) In Corp. Jur. Geb. et Spang. nihil hac de re monetur. Sed *detraxerat* legit Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* et ante eum Albericus, ut notat Pothier. *ad h. l.* Praeterea Fab. *d. loc.* pro *existentibus*, in praecedentibus verbis, legi mavult *exigentibus*.

§. 8.

Si quis servum, cujus nomine de peculio habebat actionem, comparasset, etc.] Facit huc *L.* 9. §. 5. *h. t.*

Quoniam adversus venditorem habeat actionem de peculio?] Vid. *L.* 47. §. 4. *h. t.*

Utrum cum emtore, an cum venditore ageret (1):] Vid. *L.* 27. §. 2. *L.* 37. §. 2. *L.* 47. §. 3. *h. t.*

(1) Hal. *agere velit.* Non opus. Vid. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend. Jur. Rom.* l. 5. §. 6. *p.* 43. add. notam Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 9.

Nam qua ratione in solidum etc.] Vid. *L.* 27. §. *ult. h. t.*

Quae sententia recepta est.] Excipe casum *L.* 15. *h. t.* — Junge *L.* 13. *h. t.*

L. XII.

Quia hoc casu etc.] Vid. *L.* 27. §. *ult. h. t.*

L. XIII.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 11. *et* 15. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor. in expl. h. l.*

L. XIV.

Quam quod ipsi debeatur.] Et cessat ratio in *L.* 11. *in fin. h. t.* Vid. Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digest. in expl. h. l.* add. *L.* 29. *h. t.*

§. 1.

Et de peculio actio, et deductionis jus scinditur.] Vid. *L.* 32. *pr. h. t.*

L. XV.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 13. *et* 17. *h. t.*

Et deducetur, quod utrique debetur.] Add. *L.* 11. *in fin. h. t.*

L. XVI.

Sed in nominibus (1) *erit concessio.*] Haec verba forte explicanda ex *L.* 4. *pr. h. t.* etsi aliter Gloss. Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digest.* et D. Goth. Add. alium casum ex *L.* 7. §. 1. *h. t.*

(1) *Nominibus* edidit quoque Taurell. et legitur etiam in edit. Corp. Jur. Geb. et Spang. nulla nota addita. Attamen Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 1. *in fin.* monet, Al. habere *in omnibus*, et ope geminationis legendum: *in nominibus.* Praecedit in Lege: *ut proprietatem* eorum *retineret.* Hal et Vulg. *earum*, et ita etiam Flor. subantique factum, testatur Brencm. *h.*

L. XVII.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 15. *et* 19. *h. t.*

Id est, ordinarius servus] Delet Leonin. *Emendat.* VII. 18. quod non probo.

Quem

Quemadmodum si dominus servo suo debeat.] Vid. *L.* 7. §. 6. *h. t.* (1).

(1) Add. de posteriore Legis parte: *id vero, quod ipsis debet* etc. Marcil. *ad* §. 4. *Instit. quod cum eo, qui in al. potest. est, etc.* — Ad seq. *L.* 18. vid. Cujac. *ad Lib.* IV. *Paul. Quaestion.*

L. XIX.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 17. *h. t.*

Sed si actum sit etc.] Al. *licet si* etc. (1).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.*

§. 1.

Et ideo si respectu mariti heres sit institutus, etc.] Vid. *L.* 45. §. 1. *de adq. vel omitt. hered. L.* 65. *de jur. dot. L.* 21. *L.* 22. *de usufr.* Cujac. *Obs.* XXIII. 38. Schol. Basil. *Tom.* IV. *p.* 609.

Veluti patrimonium,] Vid. *L.* 32. *pr. h. t.*

In superfluum is, cui quaesitum non est, conveniatur.] Vid. *L.* 37. §. *ult. h. t.* Et ita explicari debere *L.* 2. *h. t.* volunt.

L. XX.

Nam inter se agere socii etc.] Ratio in *L.* 4. §. 7. *fin. regund.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. XXI.

Quod dolo malo domini factum est, etc.] Vid. *L.* 1. §. 8. *tit. seq.* (1).

(1) Add. Haubold. *Diss. de Fabio Mela JCto*, §. 8. cit. a Gluck. *d. loc.* §. 912. *not.* 20. *p.* 394.

§. 1.

§. 1.

Si solvendo tutor sit (1), *praestare pupillum ex dolo ejus:*] Vid. *L.* 1. *quando ex fact. tutor.*

Maxime si quid ad eum pervenit.] Qui tamen cedendo actiones liberatur. *L.* 51. *h. t.* — Emollit Ulpianus sententiam Pomponii. Vid. Noodt. *ad tit. Pand. quando ex fact. tutor.* in fin. (2).

(1) Hal. inserit *non.* Vid. Geb. *h.* male.
(2) Add. notata ad *L.* 198. *de reg. jur.*

§. 2.

Nisi in id, quod ad se pervenit.] Vid. *L.* 30. *in fin. h. t.*

§. 3.

Sive autem post judicium acceptum, etc.] Facit huc *L.* 36. *in fin. h. t.*

§. 4.

Sed cogendus est, etc.] Exceptio in *L.* 9. *comm. divid.*

L. XXIII.

In solidum damni infecti etc.] Si totae in peculio sint: aliter ex parte. Facit huc *L.* 20. §. 2. *de interrog. in jur. fac.*

Quia pro pignore eas (1), *si non defendantur*, etc.] *Ea*, Bynkersh. *Obs.* VII. 8.

(1) Taurell. edidit *eaSi non.* Sed improbat hanc geminationem Bynkersh. *loc. cit.* qui etiam *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. notavit, explicandam illam esse ex *L.* 28. §. *ult. de noxal. action.* — Ad seq. *L.* 25. vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 3. Pro *ministrabit* in fin. Legis Al. concinnius habere *ministraret*, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand.*

Pand. Diss. XV. §. 2. *Ministraret*, Hal. Vid. Geb. *h.* — Ad seq. *L.* 26. vid. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.* *Tà id est* apud Hal. absunt. Vid. Geb. *h.*

L. XXVII.

Et si in rem versum est, quod jussu patris etc.] *Quodve jussu* Al. (1).

(1) *Quidve* Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Tamen nihilominus et in novum dominum etc.] Vid. *L.* 11. §. 8. *L.* 30. §. 5. *h. t.*

§. 3.

Vel in partes cum singulis agere,] Obstat *L.* 47. §. 3. *h. t.* ubi vide.

§. 4.

Sed ipsi etc.] Al. *sed et* (1).

Cum emtore de peculio agere etc.] Facit huc *L.* 11. §. 7. *h. t.* (2).

(1) Nihil hac de re monetur in Corp. Jur. Geb. et Spang.
(2) Rationem reddit Pothier. *in not. ad h.* §.

§. 6.

In venditorem autem etc.] Vid. *L.* 11. §. 8. *h. t.*

Deducto eo, quod apud me etc.] Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 38. §. *ult. h. t.*

§. 8.

Sed et ejus, quod apud alterum,] Vid. *L.* 11. *in fin.* et *L.* 12. *h. t.* (1).

Cum possit rursus ipse judicio societatis, etc.] Vid.

L. 1. *in fin. comm. divid.* Commodius remedium *L.* 51. *§.* 1. (2).

(1) Praecedit Flor. in Lege: *in plures adversarios destringi* etc. Hal. et Vulg. habent *distringi*, et non tantum in Cod. Flor., sed etiam in aliis *destringo* pro *distringo*, et contra, scribi, notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui tamen hoc loco *distringi* praefert. add. notata superius ad *L.* 2. *de exercit. action.*

(2) De verbis: *a socio sociisve suis consequi*, vid. Brencm. et Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — Ad inscriptionem seq. *L.* 28. D. Goth. notat, pro *Lib.* XI. legendum *Lib.* XII. probante Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor. in expl. L.* 25. *comm. divid.* Ita etiam habet Taurell. in margine, et Hal. in textu. Flor. literis *un* deletis, *duo* repositas esse, notat Brencm. *h.*

L. XXIX.

Quia de eo quisque peculio, quod apud eum esset, etc.] Vid. *L. seq.* §. 1. *L.* 14. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 20. *h. t.*

§. 1.

Etiamsi prohibuerit contrahi etc.] Facit huc *L.* 37. §. 1. *h. t.*

L. XXX.

Si modo sit rei judicatae tempore?] Vid. *L.* 43. *h. t.*

Et in rem actionem placuit:] Vid. *L.* 27. §. 1. *de reivind.*

Quae sententia et a nobis probanda est.] Vid. Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion. in expl. L.* 50. *h. t.*

§. 1.

Sic cum ex parte herede etc.] Vid. *L.* 29. *h. t.*

Nec

Nec quasi unum ex sociis etc.] Vid. *L.* 27. *in fin.* *h. t.* (1).

(1) Add. de hoc §. Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit.* *num.* 52. *in not.*

§. 3.

Sin vero filius sit, etc.] Vid. Langebek. *Annotat.* *Cap.* 19. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 559. *seq.*] (1).

(1) Pro *quod in patris re est* Vulg. habere: *quod in patris rem versum est*, non intellecta locutione, notat Brencm. *h.*

§. 4.

Is, qui semel de peculio egit, rursus etc.] Facit huc *L.* 47. §. 2. *h. t.* Ut actio ex aequitate Praetoria per se detur, et non tam ex facto domini, quam ob peculium.

§. 5.

Ab emtore residuum consequatur.] Vid. *L.* 32. §. 1. *h. t.*

§. 6.

Post statutum tempus] Olim *annum*, et sic forte scripsit Ulpianus, et Tribonianus mutavit, respiciens *L. ult. Cod.* *de dol. mal.* (1).

(1) Vid. tamen Bynkersh. *Obs.* VII. 19.

§. 7.

Ultra, non.] Vid. L. 21. §. 2. h. t. et Cujac. *ad* *L.* 17. *de dol. mal.* (1).

(1) Quem etiam vid. de seq. *L.* 31. *ad Lib.* XXX. *Pauli* *ad Edict.*

L. XXXII.

L. XXXII.

Quamvis non in majorem quantitatem etc.] Vid. *L.* 14. §. 1. *h. t.*

Quod *penes se habet*,] An, *quam?*

Veluti patrimonium,] Vid. *L.* 19. §. 1. *h. t.*

§. 1.

Licet restauretur praecedens,] Vid. *L.* 30. §. 4. *h. t.* D. Goth. *in not.* „*recedens*, *Fulgos.*" et Glosf. (1).

Quod accessit peculio, posse nos ab emtore consequi:] Facit huc *L.* 30. §. 5. *h. t.*

(1) Ita quoque Hal. qui praeterea in margine habet: *alias*, *repetens*. Vid. Geb. *h.*

L. XXXIII.

Ut pretium pro peculio *acciperet*,] Cujus intuitu saepe pluris venibant. Vid. Lucian. Βιων πρασ. *p.* 386.

L. XXXV.

Non videtur penes heredem esse peculium.] Ita Cassiani. add. *L.* 1. §. 10. *de dot. praeleg.* Aliter Proculiani. *L.* 1. §. 7. *tit. seq.* ubi vide, et add. Cujac. *Tract.* IX. *ad African. in expl. L.* 38. *de condict. indeb.*

L. XXXVI.

Sed et si quid praeterea dolo malo patris etc.] In stricti juris actionibus debuit separatim agi de dolo. Vid. Cujac. *ad L.* 41. *de judic.* et Chesf. *Different. Jur. Cap.* 26. *num.* 6. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 693. *seq.*] ubi notat Ant. Fabrum, qui putat, de peculio actionem esse semper stricti juris.

Hoc et in ceteris bonae fidei judiciis accipiendum esse,] Vid. *L.* 5. *pr. h. t.*

Et

Et si quid dolo malo domini captus etc.] Quandocunque. Vid. *L.* 21. §. 3. *h. t.*

L. XXXVII. (1).

(1) Pro *teneberis de peculio* Flor. initio erat *teneris*, quod praefert Brencm. *h.* quamvis mutatio antiqua sit.

§. 1.

Sed hi venditori praestabuntur duntaxat de peculio servi.] Facit huc *L.* 29. §. 1. *h. t.*

§. 2.

Per (1) *quam id, quod praestitisset, consequi posset.*] Quippe exstincta jam communione. Facit huc *L.* 27. *L.* 28. *L.* 32. *pr. h. t.*

Postquam placuit, alienato homine, etc.] Vid. *L.* 11. §. 8. *h. t.*

(1) Incipit hic §. *servum communem, quem cum Titio aut cum Sempronio habebam* etc. Ubi verba: *cum Titio aut*, delet Cujac. *Obs.* XIII. 8. et *ad Julian. Lib.* XII. *Digestor. in expl. h. l.* probante Pothier. *in not. ad h.* §.

§. 3.

Non est iniquum, ut ex universo ejus peculio, etc. *rem* (1) *consequatur.*] Vid. *L.* 19. §. 1. *h. t.*

An pecuniam mutuam ab eo acceperit:] Scil. nomine domini, ne obstet *L.* 25. §. 3. *de usufr.* Vid. Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* (2).

(1) Forte *rem* ex *reliquum* factum, conjicit Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 3. quamvis emendationem non putet necessariam.

(2) Et *ad L.* 118. *de verb. obligat.* probante Pothier. *in not. ad h.* §.

L. XXXVIII.

Quamvis nihil patri filius debet (1),] Vid. *L.* 36. *pr. h. t.*

Et haec decem teneat,] Et sic alicui posset videri haec actio competere.

Nihilo magis tamen patrem damnandum etc.] De peculio, vel clausula doli, quae requirit, ut haec actio detur. Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. h. l.*

Itaque ad exhibendum agere me, etc.] Exhibere enim potest.

(1) Hal. *debeat*. Vid. Geb. *h.* Sed pari modo scriptum in seq. *L.* 42. *h. t.* add. notata superius ad *L.* 35. *de condict. indeb* et ad *L.* 11. §. 5. *ad L. Aquil.* et Modorum transitus etiam apud Nostros frequens. Vid. notata superius ad *L.* 37. *de hered. petit. L.* 54. *de usufr. L.* 1. §. 11. *si quadr. paup. fec. dic.*

§. 1.

An deducto eo, quod patri etc.] Ut fieret in repetitione.

§. 2.

Idem Pamphilus debet domino quinque.] Nec habet peculium (1).

(1) Sequitur: *ejus quod vicarius suus debet.* Hal. inserit *servus*. Vid. Geb. *h.* Sed dictionem *servus* supervacuam esse, notat Leonin. *Emendat.* VII. 18. *num.* 6.

§. 3.

Servo, quem tibi vendideram, pecuniam credidit] Postea.

L. XXXIX.

Quod parsimonia sua etc.] Facit huc Senec. *de Benefic.* III.

III. 21. Plaut. *Sticho*, I. 2. *vs.* 3. Ovid. *Amor.* II. 2. *vs.* 39. (1).

(1) Add. Heinecc. *in Antiq. ad Tit. Instit. per quas pers. cuiq. adq.* §. 3.

L. XL.

Crescit, decrescit,] Vid. *L.* 28. §. 1. *de stat. liber.*

Papirius Fronto (1) *dicebat, peculium simile esse homini.*] Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* II. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1323. *seq.*] (2).

(1) Vulg. *Papinianus Frontoni*, ut in *L.* 4. *de L. Rhod. de jact.* Vid. Brencm. *h.*

(2) Add. Freinshem. *ad Flor. Prooem. Lib.* I. *num.* 4. *p.* 7. edit. Duk. et Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 257. *seqq.*

§. 1.

Si vero tunicas. etc.] Obstat *L.* 25. *h. t.* quam Accurs. accipit de casu, quo jam ante servo peculium constitutum est (1). — Idem si peculio suo haec emerit. Plaut. *in Pseudol.* IV. 7. *vs.* 92.

Quod ei dominus necesse habet praestare,] Apud Hebraeos dominum ad haec obligatum non fuisse, dicunt Rabbinistae. Vid. Selden. *de Jur. Nat. et Gent.* VI. 8. *p.* 747. Sed vid. Ainsworth. *ad Levitic.* XXVI. 46.

Moritur, cum ademtum sit.] Vid. *L. ult. tit. seq.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 3. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 905. *not.* 20. *p.* 358. *seq.* Praecedit: *necesse non habet praestare, id esse* etc. Vulg. *ei praestare.* Vid. Brencm. *h.* Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 6. *num.* 2. *p.* 143. *praestare ei, id* etc. ope geminationis.

L. XLI.

Factum magis demonstramus,] In talibus non attenditur jus potestatis patriae, vel dominicae. *L.* 44. *pr. de cond. et demonstr. L.* 130. *de V. O.* (1).

(1) Praecedit in Lege: *Nec servus quicquam debere potest.* Graeci addunt: κατὰ νόμον. Vid. Leunclav *Notat.* II. 38. in Thes. Otton *Tom.* III. *p.* 1513. et Idsing. *Diss. de Mutuo, et vet. liter. oblig. Cap.* 5. §. 12. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 166.

L. XLII.

Idem Lib. XII. *ad Edictum.*] Agens de *capite minutis* (1).

In adrogatorem etc.] Vid. Cujac. *ad* §. 1. *Inst. de adq. per adrogat.* (2).

(1) Vid. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 2. §. 7. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 13. *seq.*

(2) Add. Labitt. *d. loc.* ibiq. Schmucc. Wieling. *in Praetermiss. ad Labitt. et Schmucc. ibid. p.* 213. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XLIII.

Ante rem judicatam servum vendideris,] Vid. *L.* 30. *pr. h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* quem etiam vid. de seq. *L.* 45. *ad Lib.* LXI. *Paul. ad Edict.*

L. XLVI.

Quod et specialiter permissurus est (1).] Facit huc *L.* 48. *h. t.*

(1) Hal. *esset*, et etiam Basil. utuntur Praeterito. Vid. Brencm. *h.* probante Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.*

Diss. XV. §. 2. add. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* LX. *Paul. ad Edict.*

L. XLVII.

Non etiam (1) *de peculio.*] Vid. *L.* 29. §. 1. *h. t.*

(1) Hal *non etiam*, *ne de peculio.* Rucker. *Obs. Cap.* 3. §. 14. *p.* 107. *non*, *ne etiam* etc. ope geminationis. Non tamen opus, putat Puttman. *Diss. Var. Jur. Civ. Cap. contin. Cap.* 4. §. 2. in ej. *Opusc. Syllog. p.* 124.

§. 1.

Cum servus fidejussisset (1),] Vid. *L.* 3. §. 5. *h. t.*

(1) Flor. erat *fidejussisse*, sed a manu antiqua superscriptum *tet*, ut fieret *fidejussisset et*: rejiciunt tamen *et* editt. et Codd. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Tamen cautionibus locum esse non placuit etc.] Rationem dabit *L.* 30. §. 4. *h. t.* Vid. Chesf. *Different. Jur. Cap.* 26. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 692. *seqq.*] ubi non unam dat rationem.

§. 3.

Sed re integra non esse permittendum actori etc.] Aliud forte visum Juliano, et Gajo. *L.* 27. §. 3. *h. t.* (1). Gloss. non satisfacit. Cujac. *ad Lib.* I. *Scaevol. Responsor. in expl. L.* 60. *pr. mandat.* dicit, ibi dividi non a principio, sed successive. Sed verba Gaji id vix patiuntur.

(1) Dissidium Vett. JCtorum hic quoque agnoscit Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 4.

Sed et ipse emtor.] Vid. *L.* 11. §. 8. *h. t.*

§. 5.

Non minuit peculia, etc.] Vid. *L.* 38. *in fin. h. t.* Uno casu haec regula fallit. Vid. *L.* 9. §. 5. *h. t.* et Cujac., *Tract.* VIII. *ad African. in expl. d. L.* 38.

§. 6.

Et si alio quovis genere dominium mutatum sit:] Vid. *L.* 1. §. 6. *tit. seq.*

L. XLVIII.

§. 1.

Cui peculii administratio etc.] Facit huc *L.* 46. *h. t.*

L. XLIX. (1).

(1) Vid. de hac Lege Majanſ. *ad* 30. *JCor. Fragm. Tom.* I. *p.* 276. *seqq.*

§. 2.

Ex causſa civili etc.] Id est, tali, ex qua inter homines liberos nasceretur civilis obligatio, ut bene Glosſ. nam Gothofred. nugatur.

Nuda ratio non facit eum debitorem.] Vid. *L.* 4. §. 1. *h. t.* Facit huc *L.* 2. §. 3. *de dol. mal. et met. exc.*

L. L.

Eo tempore, quo in peculio nihil est, etc.] Idque constat.

In bonorum posſesſionem, ejus rei ſervandae causſa, mitti non posſum, etc.] D. Goth. *in not.* „*Imo*, etc. *L.* 7. § 15. *quib. ex causſ. in posſesſ.*" Ubi vide (1).

Qui de peculio cum eo acturus sum:] Postea, non jam. Vid. *L.* 20. *de dol. mal.*

Nec ad rem pertinet, quod fieri potest, ut damnatio se-

qua-

quatur:] Imperitia, vel malitia Judicis: quod non curandum.

Nam et si in diem etc.] Ratio ulterior. *L.* 47. §. 2. *h. t.*

Sed fidejusſorem datum etc.] Objectio secunda.

Quoniam fidejusſor futurae *quoque actionis accipi posſit*:] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 6. §. *ult. de fidejusſor.* — Non vero ideo agi. Vid. *L.* 35. *de judic.* vel in posſesſionem mitti. Vid. Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 8. ubi frustra laborari, ait, in his Legibus conciliandis. Vid. et P. J. de Fremery, *Spec. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 2. §. 3. *in not. p.* 53. *seq.*

§. 1.

Illius temporis peculium considerabitur.] Nulla enim hic res judicata. Facit huc *L.* 37. *h. t. L.* 6. §. 2. *de hered. vel act. vend.* Fingitur enim pater hereditati solvisse. *L.* 41. §. 2. *de eviction.* Nec obstat confusio. *L.* 1. §. 18. *ad L. Falcid.* Opponitur *L.* 83. *eod.* Nec res dubio caruit. Vid. *L.* 56. *eod.* et Cujac. *loc. modo cit.*

§. 2.

Quia naturalis obligatio, etc.] Vid. *L.* 60. *de condict. indeb.* Secus in civili, si quis pro alio litem suscipiat. Vid. Cujac. *d. loc.* (1).

(1) Sequitur Flor. in §. 3. *cum bonae fidei serviret mihi.* Hal. et Vulg. *bona fide*, quod reponendum censet Brencm. *h.* Ad verba: *ut eam manumitterem*, D. Goth. notat: *ita Flor. sed cum Hal. reponendum: ut eum* etc. Sed Brencm. *h.* observat, *ut eam* merum mendum esse Typographi in Taurelliana, quamvis etiam apud Russard. et alibi pro variante lectione annotatum sit. Denique pro *neque enim admittendum*

 ci-

esse distinctionem etc. Vulg. habet admittendam. Sed vid Duker. in not. ad h. l. in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. notata superius ad L. 1. §. 4. de offic. Praef. urb.

L. L I.

Quod debetur servo etc.] Quod adde si, vel lego quando, ut annotat Parens meus.

Quod enim dicitur, etc.] An, etiam?

In eodem redibit,] Forte, id eodem etc. (1).

Et in omnibus, etc.] An, ut in omnibus?

Quia habent actionem,] Etiam realem: pone, solvendos ex certa re alicui aliquot aureos. De quo vid. citatos a Cyriac. Controv. 440. num. 16.

Delegatio pro justa praestatione fit.] Vid. D. Goth. in not. add. L. 1. §. 16. si quadr. paup. fec. dic. L. 14. in fin. de serv. corrupt. L. 7. pr. de cond. causs. dat. causs. non sec. L. 8. § 5. et 10. mandat. L. 31. de act. emt. L. 2. deposit. Delegatio, id est, cessio. Vid. L. 11. Cod. de donation. et Sand. de Action. cession. Cap. 1. num. 9.

(1) Hal. et Vulg. in idem. Vid. Brencm. h. Explicuit hanc Legem Altamiran. ad Lib. II. Scaevol. Quaestion. in Thes. Meerman. Tom. II. p. 398. seqq.

L. L I I.

Respondi, nullum privilegium etc.] Ad quaestionem primam.

Nec tamen interesse puto, etc.] Ad quaestionem secundam.

Quid ergo est? etc.] Ad quaestionem tertiam (1).

Quod ille pro patrimonio habuit,] Id est, diverso. L. 32. pr. h. t.

(1) Sequitur; quasi tutelae erit. Flor. aliquamdiu fuit, tutelaedaerit, et da expunctum recentius. Vid. Brencm.

Branch. h. qui propterea legendum putat: *tutelae dandae erit*. add. de hac Lege Cujac. *ad Lib*. IV, *Paul. Quaestion*. De repetitione τοῦ *an*, in priore Legis parte, vid. Duker. *ad Flor*. II. 6. §. 19. *p*. 312.

§. I.

Restitu iri] Sic Flor. pro *restitutum iri* (1).

(1) Add. notata superius ad *L*. 6. *pr*. *de usufr. earner*. etc. Hal. *restituturi*. Vid. Geb. *h*.

L. LIII.

Nisi mandatis sibi actionibus,] Hae enim aliter non videntur translatae. Facit huc *L*. 3. *pro socio*. *L. ult. pr. de donation*. (1). Nec semper transiisse utiles. Sand. *de Action. cession. Cap*. 8, *num*. 10.

(1) Add. Cujac. *ad Lib*. XI. *Paul. Quaestion. in expl. h. l*. Quod hic docetur de servo *manumisso*, etiam obtinuisse in servo *per mancipationem alienato*, censet D'Arnaud. *Var. Conject*. II. 16. *p*. 319. *seqq*.

L. LIV.

Respondit (1), *non competere*.] Facit huc *L*. 27. §. 4. *h. t*. (2).

(1) Hal. *respondi*.
(2) Add. Cujac. *ad Lib*. I. *Scaevol. Resp. in expl. h. l*. ubi et observat, hujus Legis responsum etiam proponi in *L. ult. h. t*. Sed aliquanto latius. Vid. et Ant. Augustin. *Emend*. I. 7. in Thes. Otton. *Tom*. IV. *p*. 1453.

L. LV.

Quod tunc, cum vi eximeres etc.] Vid. *L*. 5. §. 1. *ne quis eum, qui in jus voc*. etc. (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib*. I. *Nerat. Responsor. in expl. h. l*.

Vulg. post *spectari* addere *oportet*, sed subaudiendum *responsi*, notat Brencm. *h.*

L. LVII.

Quod aliquis eorum, cum moriebatur, habuit.] Supple ex *L. ult. tit. seq.*

§. 1.

Ideoque omnia incrementa peculii etc.] Vid. §. 20. *Inst. de legat.*

L. LVIII.

Hi servi domino *debitores* etc.] *Domini* (1) *L.* 54. *h. t.* ubi idem responsum. add. de hac Lege Averan. *Interpr. Jur.* II. 28. (2).

(1) Ita quoque Hal. Vid. Geb. *h.*
(2) Ubi et de *calendario.* add. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 368.

TITULUS II.

QUANDO DE PECULIO ACTIO ANNALIS EST.

Quondam peculium. L. 7. *Cod. quod cum eo, qui in al. pot.* etc. *Quasi peculium. L. ult. h. t.*

L. I.

Alienatusve fuerit,] Non idem post alienationem servi dolo. Vid. *L.* 1. §. 1. *tit. seq.*

§. 4.

Vel fiscus] Obstat *L.* 3. §. 4. *de minor.* Vid. Vigl. *ibid. alleg.* (1). Aliter Vinn. *ad pr. Inst. quib. non est* per-

permiss. fac. test. num. 5. et Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 31. *Thes.* 7. *Lit. d. p.* 1207. *seq.*

(1) Add. Pothier. *in Pand. Justin. tit. de pecul. num.* 39. *in not.* et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 913. *not.* 36. *p.* 399.

§. 7.

Et ait Caecilius etc.] Qui Proculianus fuit. Vid. *L.* 64. *de donat. int. vir. et uxor.* Aliter Sabiniani. Vid. *L.* 35. *tit. praec.* (1).

Ergo, si tradiderit sine caussa, erit conveniendus,] Sed et ipse possessionem, vel cautionem, poterit condicére per *L.* 39. *de condict. indeb. L.* 5. §. 1. *de usufr. ear. rer.* etc. Et haec sententia obtinuit, *L.* 18. *de pec. legat. L.* 2. *Cod. an servus pro suo facto* etc. Cujac. *Tract.* IX. *ad African. in expl. L.* 38. *de condict. indeb.*

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. et Pothier. *in Pand. Justin. tit. de pecul. num.* 41. *in not.*

§. 8.

Nec dolo fecerit, quo minus haberet.] Vid. *L.* 21. *tit. praec.* (1).

(1) Quod hic ex Scaevola refert Ulpianus, ex notis apud Marcellum petitum esse, observat M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* II. *Cap.* 4. §. 1. *in not.* in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 97.

§. 10.

Nam priore judicio de in rem verso recte actum est, etc.] Vid. *L.* 1. *in fin. tit. seq.* et res judicata tenet (1).

(1) Ad seq. *L.* 2. vid. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.* et ad seq. *L.* 3. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm.*

Fragm. Tom. I. *p.* 279. Pro *ut possit ei accedere ut peculio*, etc. Hal. habet: *ut possit et accedere peculio, veluti fructibus* etc. Vulg. *ut possit ei accedere, ut in peculii fructibus*, etc. Haloandrinam praefert Brencm. Sed Florentinam defendit Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

TITULUS III.

DE IN REM VERSO.

Hanc actionem ex liberorum hominum contractibus quidam dant: quae tamen ab hac diversa. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 571. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Igitur pollicetur* etc. contra quem disputat Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 917. *p.* 419. *seqq. De versione in rem, et quidem ejus natura, indole, et effectibus secundum principia juris Civilis*, Dissertationem conscripsit Jo. Jac. Roessing. Goetting. 1799.

L. I. (1).

(1) *Nihil in peculio habent, vel habeant, non in solidum* etc. Hal. τὰ *habent vel*, et *non* omittit. Sed Florentinam defendit Marckart. *Interpr. rec. Lect. Jur. Civ.* I. 23. §. 3. *p.* 158. Haloandrinam improbant quoque Ant. Augustin. et Jauch. *locc. ibid. citt.* Pro *teneantur* etiam Taurell. in margine habere: *tenentur*, et literam *a* subantique deletam esse, notat Brencm. *h.*

§. 1.

Sive actio de peculio anno finita est.] Et separatur hoc casu in rem versum a peculio, etsi alias sub eo continetur. Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 17. *h. t.* (1).

(1)

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 9.

§. 2.

Quia in peculium conversum est, etc.] Vid. *L.* 19. *h. t.*

Quemadmodum si ipsi servo etc.] Vid. *L.* 10. §. 6. *h. t.* (1).

(1) Sequitur in L. 2. *qui nummis acceptum* etc. Di Goth. *in not.* „ *Nummis acceptis.* Vulg. etc." Ipse Taurell. in margine habet: *acceptis.* Vid. Brencm. *h.* qui etiam hanc correctionem praefert. add. Leunclav. *Notat.* II. 38. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1513.

L. III. (1).

(1) In §. 1. verbis: *quatenus indebiti repetitionem dominus haberet*, τὸ *quatenus* non ad limitandam domini obligationem, sed ad explicandum, cur illa obtineat, pertinere, monet P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 1. §. 11. *p.* 41. *seq.* Pro *sive cum servus domini negotii gerendi* etc. Al. elegantius legere: *domini negotia*, vel *dominici negotii*, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 2. Prior lectio est Vulg. Posterior Haloandr. Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 4. pro *sine domus sui* etc. ut Taurell. edidit, Hal. habet *suae*, et Flor. quoque *i* in *e* mutatam esse, et *a* superscriptam subantique, testatur Brencm. *h.* *Sui* tamen defendit Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor.* p. 369. *not.* 3. De *tectoriis* vid. citatos superius ad *L.* 7. §. 3. *de usufr. not.* 2.

§. 5.

Cedat creditori actionibus (1), etc.] Vid. *L.* 51. *de pecul.*

(1) *Cedere re* et *rem* dici, supra jam notavimus ad *L.* 19. *si servit. vindic.* et *L.* 15. *pr. ad L. Aquil.* add. de hoc

hoc §. Ant. Fab. *in Ration.* et Gluck. *l. loc.* §. 915. *not.* 47. *p.* 405. *seq.*

§ 7.

Unde recte dicitur, etc.] Aequa haec esse negat Auturnus; male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 573. Scil. in terminis Juris Romani (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 55. §. 10. et Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin.

§. 10.

Quoniam ambo in rem domini vertere voluerunt.] Junge *L.* 5. *h. t.*

L. V.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 3. *h. t.*

§. 2.

Si quidem dominus ratum habuerit, etc.] Facit huc *L.* 3. §. 6. *h. t.* Alia quaestio est, an non et *quod jussu* detur? de qua *L.* 1. §. 6. *quod jussu* (1). Simile *L.* 20. §. 1. *h. t.*

(1) Hinc Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. locum hunc ita emendat, et interpungit: *sin vero non ex voluntate, si quidem dominus ratum habuerit. Vel alioquin rem necessariam vel utilem domino emens, de in rem verso actio erit.* Pari fere modo Pothier. *in Pand. Justin. tit. de pecul. num.* 1. *in not.*

§. 3.

Alioquin si servo etc.] Si scil. peculiare negotium gesserit servus. Vid. Goth. *h.* Obstat *L.* 12. *de institor. action.* Vid. *ibid.* Glosf. et Cujac. *ad Lib.* XI. *Julian. Digestor.* (1). — Junge *L.* 7. *h. t.*

(1) In seq. *L.* 6. verba *de in rem* excidisse e Cod. Flor., nec ibid. suppleta esse, adeoque a Taurellio parenthesi includi debuisse, notat Brencm. *h.*

L. VII.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 5. *h. t.* (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 915. *not.* 51. *p.* 411.

§. 1.

Et donandi animo solvit, etc.] Obstat *L.* 10. §. 2. *h. t.* Sed ibi se a principio filius obligaverat, et postea solvens suum gesserat negotium: et obligarat se donandi animo. — D. Goth. *in not. Domino suo.* Sic et Pacius, *Cent.* IV. *Enant.* 69. male.

Dum non vult eum debitorem facere etc.] Vid. ad *L.* 11. *h. t.* quae obstat.

§. 2.

Quoniam possum pocula vindicare.] Est haec ratio dubitandi, ut bene Gloss. Similis *L.* 3. §. 5. *h. t.* *L.* 51. *de pecul.* Ratio decidendi haec, quia noluit domini rem gerere. *L.* 3. §. 5. *L.* 5. §. *ult. h. t.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h.* §. de quo vid. et Gluck. *d. loc.* §. 915. *p.* 402. *seqq. in not.* ubi et refutavit Ant. Fab., qui in initio §. τὸ *non* expungit.

§. 3.

Si odores et unguenta etc.] Diversum *L.* 3. §. 6. *h. t.* (1).

(1) Add. Franc. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* I. 15. *num.* 2. *seqq.* in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 87. *seq.* — De seq. *L.* 8. vid. Cujac. *ad Lib.* XXX.

XXX. *Paul. ad Edict.* add. Manzan. *loc. modo cit. Lib.* IV. *Reliq.* 32. *num.* 5. *p.* 496.

L. X.

§. 1.

Namque filius eum judicio suscepto liberavit.] Vid. D. Goth. *in not.* et §. 3. *h. l.*

§. 2.

Nisi si donare patri filius etc.] Obstat *L.* 7. §. 1. *h. t.* ubi vide.

§. 3.

Post judicium patris nomine acceptum,] Vid. §. 1. *h. l.* (1).

(1) De voce *emolumentum*, in praecedentibus verbis, vid. Pithoeum, in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 355. et Brisson. *de V. S.* in voc.

§. 6.

Ut duret versum.] D. Goth. *in not.* „ *Vid. concilia-tionem* etc." Sufficit esse versum, quamdiu res exstat. Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 17. *pr. h. t.*

Si non sit a domino servo solutum,] Vid. *L.* 1. *in fin. h. t.* §. 7. *h. l.* Arrian. *in Epict.* I. 7. (1).

(1) Sequitur: *quamvis solutum sit.* ubi pro *quamvis* Cod. Pand. Erlang. rectius habere *quatenus*, monet Gluck. *d. loc.* §. 916. *not.* 58. *p.* 415. Apud Hal. haec absunt. Vid. Geb. *h. l.*

§. 7.

Utcumque et si solverit ei.] Vid. §. 6. *h. l.* (1).

(1)

(1) De verbo *exhibere* vid. notata superius ad *L.* 1. §. 2. *de Offic. Praef. urb.*

§. 8.

Unde trahatur *debitum*,] An, *detrahatur* (1).

(1) Sic quoque, ope geminationis, legit Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 6. *num.* 3. *p.* 144. — Sequitur in §. 10. *veluti si duo rei pater et filius fuerint.* Quod non necessario cum Ant. Fab. *in Ration. ad h.* §. de *correis debendi* accipiendum, monet Gluck. *d. loc.* §. 915. *not.* 49. *p.* 407.

L. XI.

Quod servus etc.] Ratio, quia suum negotium voluit gerere. Vid. *L. praec. in fin. L.* 5. *in fin. h. t.* Sic non obstat *L.* 7. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. XII.

Sive pluris sit, non plus videatur etc.] Facit huc *L.* 38. *de reivind.* (1).

(1) Frustra hanc Legem in Basilic. tribui Paulo, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XV. §. 9.

L. XIV.

Juliani Lib. XI. *Digestorum* etc.] Lege *Lib.* XII. cum Ant. Fabro, *Conj.* I. 9. (1). add. de hac Lege Langebek. *Annotat. Cap.* 35. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 573.]

(1) Ubi et refutavit Cujacium, pro *si peculium servo ab altero ademtum fuerit* legentem: *ademtum non fuerit.* add. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 172. et Pothier. *in not. ad h. l.* Etiam Cujac. hanc Legem ex-

plicuit *ad Lib.* XII. *Julian. Digest.* Hal. Legem hanc cum priore conjunxit. Male. Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* III. 1. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1498. et Brencm. *h.* qui pro *in quo damnatus fuerit*, ope geminationis, legit: *in quod* etc.

L. XV.

Patrem vero non liberat:] Vid. *L.* 28. *de pec. constit.* *Hoc est, ob id, quod constituit,*] Facit huc *L.* 47. *de condict. indeb.*

L. XVI.

Quidam fundum colendum etc.] Frustra hanc Legem taxat Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 574. *seqq.* (1).

(1) De verbo *conturbare* vid. notata superius ad *L.* 5. §. 9. *de instit. action.* add. Burman. *ad Quinctil. Declam.* 273. *p.* 525. *seq.* et Otton. *in Alfen. Var. Cap.* 5. §. 3. in *Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 1657. Pro *reparari* in verbis: *et his nummis, qui recepti essent, alios reparari*, Idem Burman. *ibid. Declam.* 13. *Cap.* 7. *p.* 280. legit *reparare.* Vulg. habet *comparari*: et ita Duaren. *Dispunct.* l. 10. Vid. Brencm. *h.*

L. XVII.

Sine culpa eam perdiderat,] Vid. *L.* 3. §. 7. *et* 8. *h. t.* (1).

(1) Add. de hac Lege Cujac. *Tract.* VIII. *ad African.* In seq. §. 1. pro *ut quod vel in tuam ipsius rem*, Hal. habet: *tuam vel ipsius* etc. Male. Vid. Brencm. et Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XVIII.

Ut unius duntaxat in quoquo contractu (1) etc.] Non obstat *L.* 3. §. *ult. h. t.* Ibi enim uterque id credidit (2).

(1) Vulg. *ut uni duntaxat cum quo contractum est*: et sic etiam Hal. in margine. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Gluck. *d. loc.* §. 917. *p.* 417. *seq.*

L. XIX.

Dedicavit eam in funus ejus.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Juvenal. *Satyr.* 3. *vs.* 172. Raevard. *Conject.* I. 14.

In actione autem de peculio, quod etc.] Adeoque juxta Neratium agi de peculio nequit: quod mox improbat Paulus.

Funus enim filii etc.] *Funus autem* etc. Cujac. *ad Lib.* IV. *Paul. Quaest. in expl. h. l.* (1).

(1) Non opus putat Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* I. 18. §. 5. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 94. *seq.* Conf. notata superius ad *L.* 42. *de minor.* add. de hac Lege Pothier. *in Pand. Justin. tit. de pecul. num.* 56. *in not.*

L. XX.

Pater pro filia dotem promisit, etc.] Idem *L. seq. pr.* (1).

Ut ipse filiam aleret,] Sic *L.* 60. §. 3. *mand.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* I. *Scaevol. Respons. in expl. h. l.* Huber. *Eun. Rom. ad L. seq. p.* 576. *seqq.* Gluck. *d. loc.* §. 917. *not.* 69. *p.* 420. *seq.*

L. XXI.

Filiamfamilias duxit uxorem, etc.] Idem *L. praec. pr.*

TITULUS IV.

QUOD JUSSU.

Actionem hanc quidam hodie dant ex contractibus aliorum. Quomodo, vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 579. *seq.*

L. I.

§. 1.

Quod voles etc. *negotium* gerere *periculo meo.*] Forte deëst: *gere* (1).

(1) Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 3. pro *gerere* legit *gere:* quod etiam praefert Brencm. *h.* addens, ita jam Vulg. habere. — Ad seq. §. 5. vid. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 919. *p.* 429. *seqq.*

§. 6.

Quod jussu actio in eos datur.] Non obstat *L.* 5. §. 1. *tit. praec. In eum*, edit. Paris. 1549. (1). *Actio non datur*, Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* audacter (2). Basil. ut hic.

(1) Sic etiam Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*
(2) Nec opus. Vid. Schulting. *in Enarrat. tit. de neg. gest.* §. 5. *in fin.* — Ad seq. *L.* 2. vid. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict.* et ad seq. *L.* 3. vid. Lud. Vital. *Var. Lection.* II. 24. *num.* 3. *seqq.* in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 695. Sequens Lex 4. jungenda est cum *L.* 27. *de reb. cred.* ubi vide.

L. V.

Paulus Lib. IV. *ad Plautium.*] Junge *L.* 29. *de reb. cred.*

Immo hoc casu de jussu (1) *actio non competit.*] Vid. *L.* 4. *Cod. quod cum eo qui in al. pot. est* etc. Priora verba Plautii esse: posteriora haec Pauli, vult Noodt. *ad h. t. Pand.* Recte, ut puto.

(1) Vulg. *quod jussu.* Vid. Brencm. *h.* Sed vid. Bynkersh. *Obs.* VI. 8.

LIBER

LIBER SESTUS DECIMUS.

TITULUS PRIMUS.

AD SENATUSCONSULTUM VELLEIANUM (1).

) De ratione connexionis vid. Maran. *in Parat. ad h. t. Pand.* et Noodt. *ad eund. tit.* Vſ. *Cauſa autem* etc. De tempore, quo factum est hoc SCtum, vid. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 56. §. 1. et *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 22. §. 19. *not.* 53. *p.* 640. Bach. *Hiſt. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 24. *ibiq.* Stockman. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 920. *p.* 438. *ſeqq.* qui *ibid. p.* 441. *not.* 21. praecipuos laudavit auctores, qui de hoc SCto egerunt. Alii etiam recenſentur in *Biblioth. Juridic. Lipenian. ejusq. Supplem.* voc. *Vellejanum SCtum.*

L. I.

lenisſime] Sic et *L.* 2. §. 1. *h. t.* (1).

) Sequitur: *ne pro ullo* etc. Id est, ſive viro, ſive foemina, ſive extranea, ſive conjuncta. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Porro ſi conſtat* etc.

§. 1.

Nam ſicut moribus civilia officia etc.] Vid. *L.* 2. *de* ;. *jur.* (1).

Ita multo magis adimendum eis fuit id officium, in quo :.] Vid. *L.* 2. §. 2. *h. t.*

) Add. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 56. §. 1. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Ait Senatus*, etc. Pluribus de hac ratione, aliis ſuſpecta, diſputat Houck. *Diſſ. de Ration. Vett. JCtor. falſo ſuſpect. Cap.* 3. §. 5. in Theſ. Diſſ. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 363. *ſeqq.* add. Gluck. *d. loc.* §. 921. *p.* 447. *ſeqq.*

seqq. qui *ibid. p.* 449. etiam aliam rationem addit ex L. Julia et Papia Poppaea.

§. 2.

Ut in veterem debitorem etc.] Vid. *L.* 8. §. 7. *h. t.*

L. II

§. 1.

Quo plenissime etc.] Vid. *L.* 1. *pr. h. t.*

Quod Marcus Silanus,] Consul a. 799. cui in locum Valerii Asiatici (qui non totum implevit tempus, uti Silanus, teste Dione, *Lib.* LX. *p.* 683.) Vellejus videtur additus (1). Apud Gruter. *Inscript. p.* 470. 1. *et* 2. occurrunt *L. Silanus* et *C. Vellejus Tutor Coss.* et in margine notatur *a.* 763. Sed unde hoc habeat, non video. *Marci* pronomen dat et Dion Silano.

Quid de ea re fieri oportet,] *Oporteret*, Jac. Gothofred. *Animadv. Cap.* 9. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 288.] (2).

De ea re ita consuluerunt.] D. Goth. *in not.* „*censuerunt. Hotoman.* etc." Probante Jac. Gothofred. *d. loc.* qui tamen dubitat, an non ita scripserit Tribonianus (3). Probat Vulg. Noodt. *Obs.* I. 18. et Stek. *Vindic. anticrit. Cap.* 9. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 518.] (4).

Quod ad fidejussiones, et mutui dationes (5)] Haec ponuntur exempli gratia; mens SCti generalis. Vid. *L.* 1. *pr. h. t.* Noodt. *d. loc.* [et *ad h. t. Pand.* Vs. *Videamus igitur* etc.]

Pro aliis quibus intercesserint etc.] *Pro aliis, pro quibus* etc. Jac. Gothofred. *d. loc.* Sed Noodt. *d. l* [et *ad h. t. Pand.* Vs. *Igitur* etc.] legit: *quibus pro aliis* etc. quod probabile (6). Salmas. *de Modo usur. Cap.* 16. *p.* 726. *pro aliis* delet, vel legit: *in quibus pro aliis* etc. ubi et de *intercessoribus.*

Tam-

Tametsi ante videtur ita jus dictum esse,] Ergo jam moribus hoc erat admissum. Vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 5. *num.* 4. (7).

Ne eo nomine ab his petitio, etc] D. Goth. *in not.* „ *Petitionis nomine* etc." Ex Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl. L.* 19. *pr. h. t.* (8).

Cum eas virilibus officiis fungi, etc.] Vid. *L.* 1. §. 1. *h. t.* Ratio vero haec non videtur bona Rittershusio, *ad Novell. Part.* II. *Cap.* 4. *num.* 1. (9).

(1) Conf. Schulting. *ad Ulpian. Fragm. loc. modo cit.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr.

(2) Probante Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 56. §. 2. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Igitur quae* etc. et *Obs. loc. cit.* et sic etiam legi in Cod. Pand. Erlang. testatur Gluck. *d. loc.* §. 920. *not.* 4. *p.* 437. Non tamen opus putat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV §. 4.

(3) Conf Schulting. *Thes. Controv. d. loc.*

(4) Nihil quoque mutant Tussan. de La Rue, *Amoen. Jur. Obs. Dec.* 1. *Cap.* 2. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1492. *seq.* Bynkershoek. *Diss.* II. *de Religion. Peregrin. Oper. Tom.* I. *p.* 349. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Hoffman. *loc. modo cit.* Sed Hotomanni emendationem probat Oudendorp. *ad Sueton. in August. Cap.* 100. *p.* 344. Errorem ex siglis ortum putat Reinold. *ad Mercer. Conciliator. Cap.* 3. *not.* 50. *p.* 44.

(5) *Mutui dationes* hic eodem sensu dici, quo civitas dicitur *mutui datione* obligari *L.* 27. *de reb. cred.* neque adeo opus esse, ut cum aliis legamus *mutuationes*, recte notat Schulting. *Thes. Controv d. loc.* add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 920. *not.* 6. *p.* 438. Rejicit etiam hanc emendationem Noodt. *Obs. d. loc.*

(6) In *Thes. Controv. d. loc.* Jac. Gothofredum sequitur, cujus emendationem probat quoque Pothier. *in not. ad h. l. Quibus pro aliis* legit etiam Westenberg. *ad h. t. Pand.* § 3. et Puttman. *Probab.* I. 9. §. 6. *p.* 66. Sed Rucker. *Diss de Nat. et Civ. temp. comput. in jur. Cap.* 2. §. 8. putat, nulla

 opus

opus esse emendatione, modo interpunctio debito loco ponatur, nempe ita: *mutui dationes*, *pro aliis quibus* etc. et τὸ *quibus* referatur ad *mutui dationes*, Nihil etiam mutat Hoffman. *d. loc.* et Bynkershoek. *in not. ad h. l.* in Corp Jur. Geb. et Spang. *intercedere alicui* forte recte dici, ait, pro *pro aliquo.* Nihil quoque mutat Gluck. *d. loc.* §. 920. *not.* 6, *p.* 437. *seq.* qui Hoffmannum et Ruckerum sequitur. Mihi quoque nihil videtur corrigendum, sed legendum: *mutui dationes* (id est, mutui acceptiones, Vid. notata superius ad *L.* 27, *de reb. cred.*) *pro aliis*, *quibus* etc. et respici his verbis videtur ad tales casus, quales exstant in *L.* 11. et 12. *h. t.* ut notavit quoque Schulting. *Thes. Controv. d. loc.*

(7) Add. Gluck. *d. loc. p.* 438. *not.* 7. ibiq. cit. Ant. Fab. in Ration. et Pothier. *in not. ad h. l.*

(8) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Pergit Senatus;* etc. et Gluck. *d. loc.* §. 923. *not.* 66. *p.* 458.

(9) Vid. notata superius ad *L.* 1. §. 1. *h. t.*

§. 2.

Propter sexus imbecillitatem, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Quinctil. *Declam.* 338, et Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* (1).

(1) Sequitur in §. 3. *Et est et Graecum Severi* etc. Vulg. addit: *et Antonini*, et pro *et Graecum* Hal. et Vulg. habent *egregium.* Vid. Brencm. *h.* Verba autem: *infirmitas enim feminarum* etc. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 4. in fin. corrupta esse putat. et pro *demit* legit *dedit*, aut alioquin verba hoc modo transponit; *calliditas enim feminarum*, *non infirmitas auxilium demit.* *Dedit* mavult quoque Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sed Flor. scriptum fuisse *demit*, verum jam olim inter *m* et *i* superscriptum *eru*, non deletis *de*, quod demum recentius factum, notat Brencm. *h.* qui propterea *demeruit* in contextum admitti vult, probante Gebauero, *ibid.* qui addit, *demereri* idem esse, quod *mereri*, annotante Dukero. — In seq. §. 5. vocem *defensor* defendit Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 6. *p.* 229. *seq.* Hal. habet *defenstrix*, nec vo-

cem

cem hanc barbaram esse, observat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. quamvis non putet a lectione Flor. recedendum. Sequitur: *quippe cum ex hac re subeat condemnationem*, id est, *subire possit*, aut *subeat condemnationis periculum.* Vid. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 372.

L. III.

Veluti cum venditorem hereditatis etc.] Vid. *L.* 13. *pr. h. t.* (1). D. Goth. *in not.* „*Quidam monet hoc loco legendum* etc." Ineptissima emendatio: nil sanius hoc textu.

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. IV.

Cum ignorarem, cui haec (1) *factum vellet*,] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 19. §. *ult. L.* 28. §. 1. *h. t.* Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl. L.* 17. *h. t.*

(1) Hal. et Vulg. *hoc.* Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. hoc non absurde exponi posse ait: *cui gratificari, gratum facere vellet.* — Ad seq. §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Interim apparet* etc.

L. V.

Nam etsi vendiderit rem suam, etc.] Vid. *L.* 4. *Cod. h. t.*

L. VI.

Exceptione eas usuros:] Vid. *L.* 30. §. 1. *L. ult.* §. 3. *h. t.*

Plane, inquit, si qui accepit etc.] Add. *L. seq. L.* 17. *pr. h. t.* (1).

(1) Pro *repellendum*, ut Flor. legitur, Hal. habet *repel-*

lendam. Vulg. *repellendam esse.* Vid. Brencm. *h.* Sed vid. Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaest. in expl. L.* 7. *h. t.* et notata superius ad *L.* 50. §. 3. *de pecul.*

L. VII.

Doli replicatione posita,] Al. *opposita* (1).

Nullam tamen replicationem adversus mulierem habebit:] Vid. Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl L.* 19. *in fin. h. t.* [et *ad Lib.* IX. *Papin. Quaest. in expl. h. l.*]

Quia facti non potest etc.] Scil. sibi a muliere mandatum.

(1) Sed vid. notata superius ad *L.* 30. et 48. *de reivindic.*

L. VIII. (1).

(1) Ad §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Est igitur* etc.

§. 2.

Si mulier apud Primum pro Secundo intervenerit,] Delegatione.

Utrum hoc agatur, ut ab initio mulier etc.] De quo solo cogitavit Julianus.

An vero quasi debitrix delegetur,] Idque dissimulet, ignorante verum creditore. Vid. Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl. L.* 17. *h. t.* (1). Frustra Ant. Faber locum hunc Triboniano imputat. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 583. *seq.* (2).

(1) Et *ad Lib.* XII. *Julian. Digest. in expl. h. l.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 56. §. 5. et Gluck. *d. loc.* §. 923. *p.* 463. *seqq.* qui etiam alios laudat. add. Petr. Beloïus, *Varior.* IV. 9. *num.* 2. in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 712. *seq.*

(2) Ubi et de voce *visione*: de qua add. notata superius ad *L.* 25. §. 15. *de hered. petit.* Hal. legit: *in Primi fidejussione*, et ita vulgo. Contius in MS. in-

invenit *jussione.* Vid. Brencm. *h. Hypothesi* explicat Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 4.

Debitor ejus non fuit,] Vid. §. 6. *h. l.*

§. 6.

Qui debitor ejus non fuit,] Vid. §. 4. *h. l.*

§. 7.

Datur in eum pristina actio,] Vid. *L.* 1. *in fin. h. t.* (1).

(1) Ad seq. §. 12. vid. Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor.* et de Retes, *Opusc. Lib.* III. *ad L.* 93. *de solution. num.* 6. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 193.

§. 13.

Sed et directa actione:] Vid. *L.* 95. §. 2. *de solution.* add. Cujac. *Obs.* XV. 11. (1).

(1) Et Gluck. *d. loc.* §. 924. *not.* 55. *p.* 29.

§. 14.

Ut perinde obligeris eodem genere obligationis, etc.] Vid *L.* 29. *h. t.* (1).

(1) Incipit hic §. *si cum essem* tibi *contracturus*, etc. pro *tecum*. Vid. de hac locutione Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 336. *seq.* et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 15.

Nisi locupletior factus est ex hoc contractu.] Vid. *L.* 3. *commod. vel contra.*

Con-

Contracturus est.] Junge *L.* 10. *h. t.*

L. X.

Ulpianus Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 8. *h. t.*
Habent enim rei persecutionem:] Vid. *L.* 7. §. 2. *de cond. furtiv.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hactenus Praetor* etc. Sequitur: *ceteris quoque honorariis successoribus* etc. ubi pro *ceteris* Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. legi mavult *ceterum.*

L. XI.

Quia ignorari potest, quid acturae sint.] Add. *L. seq.* (1).

(1) Et Cujac. *ad Lib.* XXX. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. XII.

Cum scit creditor etc.] Vid. *L.* 17. *pr. h. t.* (1).

(1) Non obstat *L.* 13. *Cod. h. t.* Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ut igitur* etc.

L. XIII.

Revera autem suam obligationem suscipiat:] Vid. *L.* 27. *in fin. h. t.*
Si ancilla ob pactionem libertatis etc.] Facit huc *L.* 3. *Cod. an servus ex suo facto* etc.
Aut si hereditatem emerit, et aes alienum hereditarium etc.] Vid. *L.* 3. *h. t.*

§. 1.

De pignoribus prioris debitoris non est creditori nova actione opus:] Novatio enim non est valida. *L.* 24. §. 2. *h. t.* add. Gloss. *h.*

Quia verum est, convenisse etc.] Similis ratio in *L.* 30. *in fin. de exc. rei jud.* (1).

(1) Sequitur in §. 2. *volenti creditori cum priore.* Ad oram exemplaris Flor. non adeo recenter, nec forte male, suppletum esse: *debitore experiri*, et sic omnes editt. et quaedam etiam MSS. habere, testatur Brencm. *h.* Pro *quo enim bonum est*, Hal. habet: *quod enim* etc. Vulg. *quid enim* etc. Sed vid. notata superius ad *L.* 13. §. 2. *de usufr.* — Ad seq. *L.* 14. vid. Cujac. *ad Lib.* XII. *Julian. Digestor.* Pro *actionem restitui* Flor. quondam erat, *actionesti-tui*, deleta *s*, superscripta *m*, et adjectis *res.* Vid. Brencm. *h.* qui posterius probat, non vero prius, quoniam JCtus de plurifaria actione loquitur.

L. XV.

Idem Lib. XV. *Digestorum.*] Lege *Lib.* LI. (1).

(1) Est vitium typographicum. add. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* LI. *Julian. Digestor.*

L. XVI.

§. 1.

Fidejussori exceptionem dandam, etiamsi etc.] Simile in pignore. *L.* 29. *h. t.* *L.* 2. *quae res pign.* etc. (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* IV. *Julian. ad Ursej. Feroc. in expl. h. l.* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ait Senatus*: etc. Gluck. *d. loc.* §. 926. *p.* 53. *seq.*

L. XVII.

Et si creditor pecuniam a muliere peteret, exceptionem utilem fore, etc.] Obstat *L.* 8. §. 2. *h. t.* ubi vide (1). et *L.* 1. *Cod. h. t.*

(1) Add. Cujac. et Schulting. *locc. ibid. citt.*

§. 1.

§. 1.

Replicationem mulieri SCti non profuturam, etc.] Ratio est, quia creditor cum marito contraxit, et onus alterum ignoravit. Vid. Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl. h. l.* (1).

Nisi creditor scisset, etc.] Hinc colligunt, mulierem non videri pignus remisisse ex eo, quod passa sit, id alteri obligari, vel in alium transferri. Male. Vid. Fab. *Cod. h. t. Def.* 15.

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 924. *p.* 4. *seqq.*

L. XVIII.

Idem et si pro debitore meo etc.] D. Goth. *in not.* „*Immo non idem est* etc.“ Sande, *Decision.* III. 10. *Def.* 2. hic agi ait de casu, quo communis intercessio facta est in casu, ex parte ad mulieris commodum spectante, atque adeo eatenus tenebitur. Facit huc *L. praec. in fin.*

L. XIX. (1).

(1) Ad *pr. h. l.* vid. Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl. h. l.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 56. §. 6. Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 5. §. 6. *seqq.* Gluck. *d. loc.* §. 920. *not.* 24. — De seq. §. 2. vid. Best. *loc. cit.* §. 9. *seqq.*

§. 4.

Prope est, ut sit intercessio.] An non igitur plane? Sic *L.* 95. §. *pen. de solution.* Glosf. *h.* Revera factam putat Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 5. §. 12. *seqq.* (1).

(1) De locutione *habere ad manum in seq.* §. 5. vid. Burman. et Oudendorp. *ad Sueton. in Caesar. Cap.* 84. Ad verba *in creditum isse* vid. Herald. *Obs.*

Cap. 5. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1328. et notata superius ad *L.* 1. *de reb. cred.* Plura ad hunc §. notavit Pothier. *in not.* et Gluck. *d. loc.* §. 924. *p.* 10. *seqq.* — In seq. *L.* 21. §. 1. verba *propter solutionem vexetur* male verti in Basilic., vitio tamen forte operarum, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand.* *Diss.* XV. §. 9.

L. XXIII.

Quia decepit.] Vid. *L.* 2. §. 3. *h. t.*

L. XXIV.

§. 2.

Puto statim, etc.] Facit huc *L.* 13. §. 1. *h. t.*

§. 3.

Quamvis statim atque intercessit etc.] Ratio dubitandi. Vid. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* D. Goth. *in not.* „ *Quoniam statim. Cujac.* (1) etc." Quem vide. Dissentit Donell. *in Comm. Jur. Civ.* XII. 31.

(1) Probante Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXV.

Si domina servo suo credi etc.] Ergo consuetum, credere servo jussu dominae. Vid. Merill. *Obs.* VII. 34. (1).

(1) Add. de hac Lege Brencman. *de Eurematic. Cap.* 3.

L. XXVII. (1).

(1) §. 1. *Exceptione SCti dominum summovet.* D. Goth. *in not.* „ *Exceptio SCti ital.*" Sic quoque Taurell. in margine: literis quippe *ne* antique deletis. Vid. Brencm. *h.* Nulla tamen emendatione opus: nam subaudiri potest *mulier*. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 2.

§. 2.

Quia mulier suum negotium gessit.] Vid. *L.* 13. *pr. h. t.* (1).

(1) Praecedit in Lege: *ut vir creditori ejus pecuniam solveret: si fidem suam* etc. Ubi *creditori ejus* pro *creditori suo* ponitur. Vid. *Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 323. ibiq. Duk. add. notata superius ad *L.* 51. *de pact.* et *L.* 27. *de negot. gest.* Voculae *si* Hal. et Vulg. praefigunt *et.* Vid. Brencm. *h.* Rucker. *Obs. Cap.* 3. §. 15. *τὸ et* repetit ex literis finalibus vocis praecedentis *solveret.* Sed non opus. Vid. van Dorp, *Obs. Cap.* 7. *p.* 57. add. notata superius ad *L.* 18. §. 1. *de judic.* et *L.* 5. §. 1. *ad L. Aquil.* Vid. de hac Lege quoque Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Respons.*

L. XXVIII.

In fraudem creditoris cavit testamento, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* et ad *L.* 27. *de probat.* add. *Auth. quod obtinet. Cod. de probat.* (1).

(1) Et Cujac. *ad Lib.* I. *Scaevol. Responsor. in expl. h. l.*

§. 1.

Respondi, si Numerius scisset eam intercedere, etc] Ergo hic est intercessio, quae non est in *L.* 13. *Cod. h. t.* quae ita non obstat (1). Pacius, *Cent.* IX. 66. Alii aliter. Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 14. et *in Comm. ad d. L.* 13. *Cod.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 56. §. 7. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ut igitur* etc. Gluck. *d. loc.* §. 924. *p.* 8. *seq.* qui etiam alios laudat. add. Huber. *in Pract. ad h. t. Pand. num.* 12.

L. XXIX.

L. XXIX.

Et pignora ab ea data non teneri,] Ratio in *L.* 16. §. 1. *h. t.* (1).

Sed non sine ratione Praetorem etc.] Triboniano adscribit Fab. *Conject.* II. 12. *num.* 4. non recte.

Si non tantum in persona, *subducta muliere,*] An, *in personam* (2).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XVI. *Paul. Respons. in expl. h. l.*
(2) Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 5 legit *in personas*, geminata litera *s* vocis sequentis. *In personas* notavit quoque H. a Porta in margine, ubi et aliae lectiones. Vid. Brencm. *h.* qui *in personam* praefert.

L. XXX (1).

(1) *Si decipiendi animo, vel cum sciret* etc. Ubi τὸ *vel* particulam exegeticam esse, notat Gluck. *d. loc.* §. 924. *p.* 2. quem vid. de hac Lege.

§. 1.

Ne *alias actio intercidat,*] Al. *nec* (1). *Actio*, scil. *mandati:* tempera tamen hoc ex *L.* 6. *L. ult.* §. 2. *h. t.* Aliter Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion. in expl. L.* 7. *h. t. Intercidat.* Al. *intercidit.* Sed vide, an sint genuina. Basilic. carent.

(1) *Nec intercidit*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 11. *not.* 8. in *Jurispr. Antejustin. p.* 279. — De seq. *L* 31. vid. Ant. Fab. *in Ration.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXXII.

§. 1.

Fructus etiam liberos *recipit* ;] D. Goth. *in not. Integros.* Imo, non obligatos (1).

Eo nomine magis aestimetur.] *Magis est, ut aestimetur* (2).

Ne melioris conditionis emtor sit etc.] Vid. Fab. *Cod.* *h. t. Def.* 27.

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 923. *not.* 70. *p.* 459.
(2) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Item si mulier creditori viri etc.] Jac. Gothofred. *Animadv. Cap.* 10. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 291. *seq.*] putat, hic agi de casu, quo a principio ei, qui viro credebat, calliditate creditoris, res vendita et tradita est. Aliud, si postea. *L.* 4. *Cod. h. t.* Ant. Fab. *Cod. h. t. Def.* 19, *not.* 2. distinguit, utrum res creditori, an alii vendita sit (1).

Et tradidit.] Delet Hortensius (2). Male. Vid. Stek. *Vindic. Anticritic. Cap.* 10. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 519.]

Sed replicabitur a muliere, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* et Fab. *Cod. h. t. Def.* 3.

Sive interposuerit alium,] Vel rem noverit. Fab. *d. loc. Def.* 27.

(1) Nullam inter hanc Legem et *L.* 4. *Cod. alleg.* pugnam esse, docet Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 56. §. 8. add. Gluck. *d. loc.* §. 923. *not.* 73. *p.* 460. *seq.*
(2) Absunt etiam apud Hal., qui tamen servavit, quae sequuntur: *et tradita*, licet alioquin, qui prima verba tollunt, etiam tollant postrema. Vid. Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 3.

Si mulier, ne ipsa intercederet, alii mandaret, ut id faceret, etc.] Vid. Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl. L.* 19. *in fin. h. t. Mandaret.* An, *mandarit* (1).

Me autem creditori teneri.] Vid. *L.* 7. *h. t.*

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h. l.*

§. 4

§. 4.

Caveri (1) *debebit, exceptione se non usuram*,] Uti *L.* 31. *h. t.* Vid. Vinn. *Select. Quaest.* I. 48. Liberalitatem hic exercere vult. Vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 5. *num.* 13. *seqq.* (2).

(1) In praecedentibus verbis pro *SCti* Brencm. *h.* legere mavult *SCto*, literis *i* et *o* a Librario confusis.

(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. et Gluck. *d. loc.* §. 925. *p.* 36. *seqq.* ubi etiam alios laudat, qui egerunt de quaestione, an liceat mulieri renunciare SCto Vellejano.

TITULUS II.

DE COMPENSATIONIBUS.

Salmas. *de Usur. Cap.* 19. *p.* 571. Verba talia deducit ab aere non signato, quod appendebatur. add. Festum, voc. *Dispensatores* (1).

(1) Add. et Brisson. *Sel. Antiq.* I. 7. et in primis Perizon. *Diss. de aere gravi*, quae est *V.* inter ej. Diss. junctim editas. Saepe pro *compensare*, et *compensatio* dicitur *pensare* et *pensatio*. Vid. Brisson. *de V. S.* voc. *pensare*, et *pensatio*. add. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 928. *p.* 59. qui *ibid. not.* 44. praecipuos citavit auctores, qui de *compensationibus* egerunt. Alii etiam recensentur in *Biblioth. Juridic. Lipenian. ejusq. Supplem.* Differt *compensatio* a *Jure retentionis*. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 986. *p.* 14. *seqq.* et auctores *ibid.* citatos.

L. I.

Debiti et crediti inter se contributio.] Id est, confusio. Sic Senec. *de Benefic.* VI. 5. *alterum alteri contribuere.* add. *L.* 11. §. 6. et 7. *ad L. Falcid.* (1).

(1) Vid. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 57. §. 1. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Definitur autem* etc. quem etiam vid. *ibid.* Vſ. *Compensationis autem* etc. de ſeq. *L.* 2. *et* 3. Pauca ad *L.* 2. notavit Cujac. *ad Lib.* XC. *Julian. Digeſtor.*

L. IV.

Ipſo jure] Opponenda tamen compenſatio, ut et ſolutio, id eſt, alleganda. Donell. *ad L.* 4. *Cod. h. t. num.* 8. *ſeqq.* late (1).

Ex omni contractu] Illorum tamen tempore, Neratii ſcil. et Pomponii, id tantum obtinuit in negotiis bonae fidei, per §. 30. *Inſt. de action.* Forte, quod illi dixere, poſitis terminis, ut dicunt, habilibus, applicat Paulus generaliter. Sed hanc ſententiam jam olim obtinuiſſe, putat Brencman. *de Eurematic. Cap.* 7. *Sect.* 2. *num.* 10.

Sicut enim cum totum peto a reo, male peto,] Vid. Paul. *Sentent.* II. 5. §. *ult.*

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 935. *p.* 110. *ſeqq.*

L. V.

Eligere fidejuſſorem, quod ipſi etc.] Vid. Mev. *Deciſion. Part.* I. *Dec.* 117. (1). Sic et propter interveniens arreſtum locus eſſe poteſt compenſationi ex credito alterius. Mev. *ibid. Part.* VIII. *Dec.* 127.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Sunt haec* etc. quem etiam vid. *ibid.* Vſ. *Videamus* etc. de ſeq. *L.* 6. add. Vinn. *Sel. quaeſt.* I. 49. Voet. *ad h. t. Pand. num.* 13. Quid, ſi praeſcriptione debitum fuerit ſublatum? Vid. Gluck. *d. loc.* §. 929. *p.* 64. *ſeq.*

L. VII. (1).

Quamquam dari oporteat.] Et ſponte ſolutum repeti nequeat. *L.* 10. *de condict. indeb.* Carpzov. *Definit. Forenſ.*

renf. *Part.* I. *Conft.* 8. *Def.* 4. Vid. Noodt, *ad h. t. Pand.* Vf. *Sequuntur alia* etc.

(1) Apud Hal. hanc Legem male infcribi: *Lib.* XXX. *ad Sabinum*, notat, et caufam erroris indicat Brencm. *h.*

§. 1.

Salva manet petitio:] Adeoque omisfio rem relinquit in fuo ftatu. Male hoc accipiunt alii, et Mev. *Decifion. Part.* II. *Dec.* 293. Idem melius, *ibid. Dec.* 308. et *Part.* V. *Dec.* 131.

Tunc enim rei judicatae etc.] Vid. Fab. *Cod. h. t. Def.* 5. Carpzov. *Defin. Forenf. Part.* I. *Conft.* 8. *Def.* 5. *Nederl. Advysboek*, IV. 66. *et* 67. (1).

(1) Ad feq. *L.* 8. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Sed apparet* etc.

L. IX.

Solidum per compenfationem fervamus:] Quia pater, et dominus agendo in focietatem confentit. Vid. Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* (1).

(1) Aliter Chef. *Interpr. Jur.* I. 34. *num. ult.* in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 179.

§ 1.

Sed cum conditione, ut caveat, etc.] Nec enim procurator est: de quo *L.* 21. *h. t.* Vid. Donell. *ad L.* 9. *in fin. Cod. h. t.*

L. X. (1).

(1) §. 2. *Quotiens ex maleficio* etc. Vid. Schulting. *Thef. Controv. Dec.* 57. §. 7. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Dixi de jure* etc. Gluck. *d. loc.* §. 920. *p.* 67. *feqq.* In feqq. verbis pro *fi de ea*, Hal. et Vulg. habent:

bent: *si de ea re*, probante Brencm. *h.* Sequitur: *Idem est, et si condicatur* etc. Ubi condictionem furtivam distingui ab actionibus ex delicto, recte notat Duirsema, *Conject.* I. 8. *p.* 138. *seq.* ubi et refutat Cujacium, pro *idem est* legentem: *id est*, add. Noodt. *ad tit. Pand. de condict. furtiv.* in pr.

§. 3.

Quae instar actionum habent,] Vid. *L.* 37. *de oblig. et action.*

L. X I.

Constitutum est a Divo Severo,] D. Goth. *in not.* „ *Id est*, *Alexandro*. *Cujac.* *Obs.* VIII. 16.” Male: nam Libros ad Edictum sub Caracalla scripsit Ulpianus, Ulpianus enim principio Imperii Alexandri Severi periit, quem proin, etsi vel in extremo vitae scripsisset, non potuit vocare *Divum*. Ergo intelligendus *Septimius Severus*. Eodem modo errat Cujac. *ad L.* 11. *pr. de minor.* (1).

(1) Ad quam vid. notata. add. Schulting. *Thes. Controv.* *Dec.* 57. §. 6. Pothier. *in not. ad h. l.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 6. H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* II. 1. *p.* 141. *seq.* Gluck. *d. loc.* §. 980. *not.* 83. *p.* 74. *seq.*

L. X I I I.

Ut si cui petitioni etc.] Vid. Fab. *Cod. h. t. Def.* 11. et maxime *Def.* 18. Sand. *Decision.* III. 17. *Def.* 1.

L. X I V.

Quaecunque per exceptionem perimi possunt,] D. Goth. *in not.* *Vid. L.* 6. *eod.* (1). Quae hinc aliena, cum agat de debito naturali, haec de civili inefficaci, cui obstat exceptio, quod non meretur nomen debiti. *L.* 66. *L.* 112. *de reg. Jur.* (2).

(1) D'Arnaud, *Var. conj.* II. 15. *p.* 315. exemplum ponit in *L.* 56. *de pact.* Sed vid. Gluck. *d. loc.* §. 929. *p.* 63.
(2) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 57. §. 6.

L. XV.

Quanti Titii interfuerit,] D. Goth. *in not.* „ *Quanti tua. Vulg.* etc." Et haec lectio videtur commodior, magisque πρὸς ἔπος.

Eo loco, quo convenerit, pecuniam dari.] D. Goth. *in not.* „ *Al. restituiri. Flor. daturi. Ant. Augustin. datuiri.*" (1). add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Similis ratio* etc.

(1) Vid. et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 69. et Brencm. *h.* qui notat, Flor. fuisse *datu*, post deletum esse *tu*, et superscriptum *ri*, et inde natam Augustino conjecturam suam. Hal. legit: *non dari*, in margine tamen addit: *alias deest negatio.* Vid. Brencm. et Jauch. *dd. locc.*

L. XVI.

Non audietur.] Conf. *L.* 17. §. 1. *de testam. milit.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Revertamur* etc.

§. 1.

Cum intra diem ad judicati etc.] Idem post impetratas literas moratorias. Vid. Fab. *Cod. tit. de precib. Imp. offer. Def.* 13. (1).

Aliud est enim, diem obligationis non venisse: etc.] Vid. *L.* 7. *h. t.* add. Donell. *ad L.* 4. *Cod. h. t. num.* 3. (2).

(1) Add. Clar. van der Keessel. *Thes. Select. Thes.* 825.
(2) Vid. et Cujac. *loc. modo cit.* Ant. Fab. *in Ration.* ad

ad h. l. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Ex superiore* etc.

L. XVII.

Idem Lib. I. Responsorum.] Junge *L.* 12. 15..17. *ad municipal.* et alias.

Aedilitatis tempore] Facit huc Plin. *Hist. Natur.* XVIII. 3. Petron. *Satyric. Cap.* 44. ubi Burman. Intelligenda Aedilitas in munucipiis. Otto, *de Aedil. Colon. Cap.* 10. §. 6. *seq. p.* 357. *seqq.* ubi de hac Lege. D. Goth. *in not.* „ *Budaeus, Alciatus, Haloander* (1) *legunt* edulitatis: etc. *vid. Duaren. etc.*" Quem non bene defendit Donell. *Comm. Jur. Civ.* XVI. 15. Sequitur apud Goth. „ *moneque apud Lampridium* [*in Alexandr. Cap.* 22.] *legendum esse:* vilitatem." et sic editio Casaub. Gruter. Salmas.

Frumentariae pecuniae debitor non videbitur:] Ut *L.* 20. *h. t.*

(1) Lectionem *edulitatis* non placuisse Budaeo, ceterisque, sed Duareno, notat Brencm. *h. Aedilitatis* retinet quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 57. §. 3. add. Cujac. *Obs.* II. 23. et *ad Lib.* I. *Papinian. Respons. in expl. h. l.* Raevard. *Varior.* III. 17. Otton. *loc. cit.* et *ibid. Cap.* 7. §. 10. *p.* 259. et *in Papinian. Cap.* 6. §. 9. *p.* 121. alios etiam citat Gluck. *d. loc.* §. 932. *not.* 19. *p.* 87. Quid significet *arctiorem annonam praebuit*, explicat Otto, *loc. cit.* aliter Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XVIII.

Post litis contestationem] Ratio in *L.* 8. *h. t. L.* 86. *de reg. Jur.* Non vero negatur idem et ante fieri posse; sed hic casus videbatur magis dubius, et de eo consultus est. add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Resp. in expl. h. l.* (1). Sand. *de Action. cession. Cap.* 10. *num.* 13.

Aequi-

Aequitate compensationis] Vid. *L.* 36. *de adm. et peric. tutor.*

(1) Vid. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 57. §. 4. Voet. *ad tit. Pand. de judic.* §. 80. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc.* §. 933. *p.* 96. *seq.* qui etiam alios laudat. Minus recte dissentiunt alii. Vid. Gluck. *ibid. not.* 45.

L. XIX.

Sed dabitur ei compensatio peculii fini (1), etc.] Id est, ad modum peculii. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Similis ratio* etc. (2). D. Goth *in not.* „ *Imo in solidum. L.* 9. *h. t.*" Ibi alia quaestio.

(1) Vulg. habet: *peculii servi in eo, quod* etc. Hal. *peculii fini, qua* etc. Vid. Brencm. *h.* Basil. *εἰς τὸ πόσον τοῦ πεκουλίου.*

(2) Add. Cujac. *ad Lib.* XI. *Papinian. Respons. in expl. h. l.* Eckhard. *Herm. Jur.* I. 3. §. 104. *p.* 163. Otton. *in Papinian. Cap.* 6. §. 6. *p.* 106. qui *ibid.* §. 5. *p.* 102. monet, Duarenum, *Disp. Ann.* I. 12. scribere, verba hujus Legis vulgo adeo obscura existimari, ut nemo sit, quin lectionem ejus valde suspectam habeat.

L. XX.

Curatorem] Id est, annonae militaris. Tacit. *Histor.* IV. 22. Caesar, *de Bello Gallic.* IV. 4. *in fin.* Thucyd. ἐπικουρία. Otto, *de Aedil. Colon. Cap.* 10. §. 1. *p.* 343. intelligit de casu, quo milites transeuntes per oppida annonam accipiebant.

Quoniam ea non compensatur (1).] Vid. *L.* 17. *h. t.* (2). Jure scil. speciali, quae ratio non est inepta. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 587. *seq.* (3).

(1) Ita Hal. Flor. *compensantur.* Vid. Geb. *h.*

(2) Quae huic Legi non obstat. Vid. Cujac. *ad Lib.* XIII. *Papinian. Respons. in expl. h. l.*

(8) Add. Trekell. *de orig. et progress. testam. fact. ap. Rom. Cap.* 3. *p.* 202. Otton. *loc. cit.* §. 6. *p.* 360. *seq.* et *in Papinian. Cap.* 10. §. 9. *p.* 300. Gluck. *d. loc.* §. 932. *p.* 85. *seq.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 7. ope geminationis, legit: *quoniam e annona non compensatur.* Sed vid. Puttman. *Interpr. et Obs. Cap.* 17. §. 4. *p.* 79. Aliter Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 2. §. 4. *p.* 191. qui legit; *quoniam C. ANN. non comp.* id est, *quoniam caussa annonae* etc.

L. X X I.

Non debebit de rato cavere,] Tanquam ageret pro alio; est enim vice domini. add. *L.* 35. §. 3. *de procurat.* Donell. *ad L.* 9. *Cod. h. t. num.* 5. (1).

Quia nihil compensat; etc.] Ex sua persona; sed jus id facit. (2).

(1) Ad verba praecedentia *ipso jure* vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ab hisce initiis* etc. add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 57. §. 9.

(2) Add. Cujac. *ad Lib.* I. *Paul. Quaestion. in expl. h. l.* et Noodt. *d. loc.* circa fin. — De seq. *L.* 22. vid. Altamiran. *Tract.* II. *ad Libb. Scaevol. Quaest.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 400. *seqq.* add. Jo. Mercer. *Opinion.* I, 14. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1578. Vox *nulla* apud Hal. et Vulg. abest, nec habent Basilic. Vid. Brencm. *h. l.*

L. X X I I I.

Quam ipse tutor suo nomine etc.] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 8. *Def.* 7. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Simile exemplum* etc. Pauca tantum ad hanc Legem notavit Cujac. *ad Lib.* IX. *Paul. Resp.* — Ad verba seq. *L.* 24. *quod ipse convenitur,* D. Goth. notat, „ Hal. habere: *quod et ipse* etc. Sed legendum videri: *id in quod,* vel *in quo ipse* etc. " H. a Porta habet; *in quod ipse* etc. Forte legendum *quoad,* id est, ad eam quanti-

tatem, vel *quo de*, transpositione usitata, notavit Bynk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Lectionem H. a Porta probant Brencm. et Geb. *ibid.* *Quod* et *quoad* saepius confundi, docet Drakenborch. *ad Liv.* VI. 38. §. 13, add. van Dorp, *Obs. Cap.* 11. *p.* 95. Imo *quod* pro *quoad*, *in quantum* saepius usurpari, docet Elmenh. et Oudendorp. *ad Apulej. Metam. Lib.* I, *p.* 36. *seq.* add. Casp. Barth. *Adversar.* XV. 1. et Perizon. *ad Sanct. Minerv.* III. 6. *not.* 1. Neque adeo fortasse ulla emendatione opus.)

TITULUS III.

DEPOSITI, VEL CONTRA. (1).

(1) Plures *de deposito* Tractatus recensentur in *Bibliothec. Juridic. Lipenian. ejusq. supplem.* Praecipuos recenset Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 938. *not.* 84. *p.* 137. *seq.*

L. I.

Dictum ex eo, quod ponitur: praepositio enim de auget depositum (1), etc.] Paulus, *in Collat. LL. Mos. et Rom.* [*Tit.* 10. §. 7.] ait, depositum esse, *quasi diu positum*, quod non probo (2).

Totum fidei ejus commissum,] Unde et *fideicommissum* vocatur a Scholiaste Juvenalis, *ad Satyr.* XIII. *vs.* 201. et *sacrum depositum* ab ipso Juven. *d. Satyr. vs.* 15. ejusque abnegatio *fidei violatae crimen*, *ibid. vs.* 6. Vid. et Joseph. *Antiq.* IV. *Cap. ult.* (3). add. Cujac. *in Parat. ad h. t. Cod.* ibiq. Fabrot. et Clar. Bos. *Obs. Critic. Cap.* 10.

(1) Hal. et Vulg. *positum*. add. de hac etymologia Scip. Gentil. *Origin. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1382. *seq.* Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 39. *p.* 277.

p. 277. *seq.* Bynk. *in not ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(2) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 58. §. 1. et *ad Paul. Sent. Tit.* 12. *not.* 3. in *Jurispr. Anteiust. p.* 280. add. de hoc loco Pauli Andr. Nic. Moller. *Select. quaed. Cap.* 6. §. 8. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 151. et H. Cannegiet. *ad Fragm. Jurispr. vet. quae exst. in Coll. LL. Mos. et Rom. p.* 241.

(3) Conf. Schulting. *Thes. Controv. d. loc.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Actio depositi* etc. et Gluck. *d. loc.* §. 945. *not.* 64. *p.* 210.

§. 1.

Ex earum autem rerum] Τὸ *ex* non est in Vulg. (1). Pro *rerum* Jo. van de Water, *Obs.* I. 2. *p.* 16. legit *caussarum*, et subaudit *gratia* (2).

(1) Sed Flor. legitur: delet tamen quoque Brencm. *h.* et caussam erroris indicat. Praeterea pro *ruinae*, in praecedentibus verbis, Flor. trajectis literis scriptum est *iurnae*. Vid. Brencm. *h.* ibiq. cit. Ant. Augustin. add. Scip. Gentil. *Parerg.* II. 15. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1333.

(2) Add. Waechtler. *Opusc. p.* 554. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. ait, Flor. esse: *ex earum autem caussarum.* Praefert tamen Accursii lectionem: *earum autem rerum*, eamque exponit: quantum ad eas res, sive caussas, vel in eis caussis, sive in ceteris rebus. Quod Flor. scriptum foret *caussarum*, in eo fallitur: legitur enim ibi *rerum.* Sequitur: *in ipsum in duplum.* Scil. propter inficiationem. Ita Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Tempestivum est* etc. aliique, etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 58. §. 6. qui tamen *ad Collat. LL. Mos. et Rom. tit.* 10. §. 7. *not.* 31. in *Jurispr. Antejustin. p.* 771. se dubitare ait, an non illa restrictio ad inficiationem sit ex jure post Edictum Perpetuum inducto. add. Gluck. *d. loc.* §. 945. *p.* 214.

§. 2.

Merito has caussas deponendi separavit etc.] Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.*

§. 4.

Et publica utilitas coërcenda est, vindicandae reipublicae caussa:] Sensus non valde conjectu difficilis, verba vero corrupta (1). Basilic. Schol. *Tom.* II. *p.* 108. καὶ διὰ τὸ δημόσιον χρήσιμον, χρὴ τιμωρεῖσθαι τὸν ἄπιστον, καὶ ἐπὶ συμφέροντι τῆν πολιτείας ἐκδικεῖσθαι ταῦτα. Jo. van de Water, *Obs.* I. 3. legit: *ob publicam utilitatem*, vel *ex publica utilitate; coërcendum, et vindicandum reipublicae caussa* (2). Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Tempestivum est* etc. putat, ipsum Ulpianum ita inaccurate scripsisse: de quo dubito valde (3). Habet tamen varias lectiones (4).

Vindicandae reipublicae etc.] Sic *L.* 33. *de injur.* (5).

Est enim inutile etc.] D. Goth. *in not.* „*Al. incivile.* etc. *Praestat tamen inutile hic sumi pro molesto* etc." Add. *L.* 12. §. 1. *de adm. et peric. tut.* Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* Huber. *Eun. p.* 588. (6). Addit Goth. „*Et certe gravius est depositum negare*, etc." Vid. Ferand. Adduens. *Explicat.* I. 18. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 524. *seq.*] Fabrot. *ad Cujac. Parat. d. loc.*

(1) Vid. D. Goth. *in not.* ubi tamen Haloandri lectionem non dedisse integram, notat Gebauer. *h.* Cujacium, legentem *publica inutilitas*, notat quoque Jauch. *de Negat. Pand. p.* 172.

(2) Probante Waechtler. *in Opusc. p.* 555.

(3) Emendatione hunc locum indigere, monet quoque Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 2. §. 51. *p.* 45.

(4) Varias aliorum de hoc loco conjecturas recenset van de Water, *d. loc.* et Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* II. *p.* 134. qui ipse cum Noodtio nihil mutari mavult. Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. si quid mutandum, legendum censet: *publica utilitas vindicanda est coërcendae reipublicae caussa.* D'Arnaud. *Var. Conj.* II. 15. legit: *publica calamitas coërcenda, et vindicanda est* etc. quem

quem refutavit Puttman. *Probab.* I. 5. §. 11. *p.* 46. ipse quoque nihil mutans. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 8. legit: *et publica utilitas coërcenda et vindicanda reipublicae caussa.* H. Cannegiet. *ad Fragm. vet. Jurispr. quae exst. in Coll. LL. Mos. et Rom. p.* 248. *et publicae utilitatis caussa*, vel, *et publica utilitate, coërcenda est et vindicanda* etc. Aliter Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 24. §. 17. *p.* 117. *seq.* ubi refutat quoque Duirsemam, *Conject.* II. 2. *p.* 178. pro *exstanti necessitate* reponentem *ex tanta necessitate*, et Jensium, *in Strict. ad Pand. p.* 110. *seq.* qui de more suo verba graeca male versa esse dicit. *Ex tanta* legit quoque Hoffman. *loc. modo cit.* Cod. Pand. Erlang. habet: *exigente necessitate.* Vid. Gluck. *d. loc.* §. 945. *not.* 67. *p.* 211. quemadmodum et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Aliter rursus Kellinghusen. *Diss. de LL. nonnullis Roman. Cap. ult. in fin.* in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 65. *seq. Coërcendam utilitatem* Ulpianum dixisse pro *juvandam coërcitione*, putat P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 2. §. 4. *p.* 56. Secundum Bilderdyk. *Obs. et Emend. Cap.* 37. *p.* 215. simpliciter hic scriptum fuit: *publica utilitas vindicanda est*, et reliqua e margine in contextum migrarunt. Novissime de hoc loco egit Gluck. *d. loc.* §. 945. *not.* 68. *p.* 212. *seq.* qui cum Huber. *loc. cit.* lectionem Haloandrinam praefert: *et publica utilitas coërcenda vindicanda est reipublicae caussa.*

(5) Ibi legitur: *reipublicae venerandae caussa.* Sed adscripsit ad illum locum Schultingius: „ *vindicandae* dudum conjeci: et sic ed. R. Steph. add. seqq. Facit huc *L.* 1. §. 4. *deposit.* Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 77. *Error.* 5."

(6) *Inutile* hic esse *noxium et perniciosum*, notat quoque Bynk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *Repugnans utilitati publicae*, Pothier. *in not. ad h. l.* adde Marckart. Puttman. de Fremery, Bilderdyk. *loco. supra citt.* etiam Gluck. *d. loc. not.* 69. *p.* 214.

§. 5.

§. 5.

Homo vestitus] Sic et *L.* 13. *de pecul. legat.*

Vestis enim non est deposita,] Judicis tamen officio restitui debet. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Igitur in hanc actionem* etc.

§. 6.

Contractus enim legem etc.] Vid *L.* 23. *de reg. Jur.*

§. 7.

Illud non probabis (1), *dolum non esse praestandum*, etc.] Vid. §. 10. *h. l.*

(1) Hal. et Vulg. *non est probandum.* Vid. Brencm. *h.*

§. 8.

Balneatori] Quis hic, Salmas. *ad Lamprid. in Commod. Cap.* 1. (1).

(1) Add. H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 12. *p.* 81. — Ad seq. §. 9. vid. Suarez. *ad L. Aquil.* II. 2. *Sect.* 2. §. 17. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 92.

§. 10.

Dolum tamen eos praestituros, etc.] Vid. §. 7. *h. l.* (1).

(1) Add. notata superius ad *L.* 7. §. 15. *de pact. Tom.* I. *p.* 619. *Praestaturos.* Sic etiam alibi scriptum. Vid. notata ad *L.* 2. *de furtis*, *not.* 3. De varia lectione verborum praecedentium: *ut si cibaria tantum dabant*, vid. Brencm. *h.*

§. 13.

Et magis probat, mandati esse actionem.] Atque adeo culpam levissimam praestandam.

(1) *Quia*

Quia hic est primus contractus.] Facit huc *L.* 8. *pr. mandat.*

§. 16.

Quasi non reddita,] Vid. *L.* 3. §. 1. *commodat.* (1).

(1) Add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Venit igitur* etc. — Verba ſeq. §. 19. in Baſilic. male verſa esſe, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diſſ.* XV. §. 9.

§. 21.

Nihilominus recte ad reſtitutionem reum compelli,] Facit huc *L.* 17. *mandat.*

Horreis forte clufis,] Vid. *L.* 3. §. 2. *de offic. Praef. Vigil.* (1) et §. *ſeq.*

(1) Ad quam vid. notata.

§. 22.

Qui rem depoſuit, ſtatim poſſe depoſiti actione agere:] Vid. Quinctil. *Declam.* 245.

Hoc enim ipſo dolo facere etc.] Vid. *L.* 8. §. 1. *mandat.*

Marcellus autem ait, non ſemper videri poſſe etc.] Iniqua haec nota (1): nec videtur illam bene excuſare Huber. *in Eun. Rom. p.* 589. Caſus, ubi id non ex fide amici fit, apud Quinctil. *Declam.* 289.

(1) Conf. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 58. §. 5. Sequitur: *quid enim, ſi* etc. Vid. de his verbis Gluck. *d. loc.* §. 944. *p.* 189. *ſeq.* et auctores ibi citatos.

§. 24.

Et ideo et fructus in hanc actionem venire, etc.] Vid. Paul. *in Sent.* II. 12. §. 7. (1).

(1)

(1) De quo loco Pauli vid. Schroder. *Obs. Jur. Civ.* IV. 8. *p.* 356.

§. 25.

Etiamsi sine dolo malo postea perierit, teneri te depositi:] Vid. *Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 10. [§. 7.] (1).

(1) De lectione seq. §. 32. verbis: *putasti, cum non esset*, vid. Brenckmann. *Histor. Pand.* II. 5. *p.* 150. et Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 51. *in not. p.* 44.

§. 33.

Ita ut domino pro libertate ejusdem,] *Ejus dem*, aliae editt. (1) recte.

Sed nec reddidit aliud: est enim etc.] Scribe: *reddidit: aliud est enim* etc. (2).

Aliud est enim reddere, etc.] Vid. G. Forner. *Selection.* III. 15. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 101. *seq.*] ubi exceptio.

(1) Nihil hac de re monetur in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Best. *de Ration. emend. LL. Cap.* 1. §. 2. *num.* 2. *p.* 9. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 76. *p.* 84. Gluck. *d. loc.* §. 946. *not.* 86. *p.* 220. qui addit, sic quoque legi in Cod. Pand. Erlang.

(2) Est vitium typographicum.

§. 34.

Priusquam utaris:] Non postea. *L.* 20. *h. t.*

§. 35.

Sed et si se quis deposito obtulit, etc.] Simile *L.* 53. §. 3. *de furtis* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 59. §. 9. et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. Tit. de pactis*, §. 324. *b. p.* 352. *not.* 73. ubi etiam alios laudat, et *hoc*

tit. §. 942. p. 177. Ceterum, quum Veteres nusquam, quod sciam, *culpam levissimam* dixerint *custodiam*, fateor, vocem illam mihi hoc loco valde suspectam esse, et vix dubito, quin pro *custodiam* legendum sit *diligentiam*. Conf. annotationes meas ad *L.* 23. *de reg. Jur.*

§. 36.

Si pecunia in sacculo etc.] Hunc §. Triboniani vel totum, vel ex potiore parte esse, stylus arguit. Vid. Fab. *Conject.* XII. 16. Nec repugnante Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 26. *Thes.* 13. *p.* 997. Ex parte concedente Huber. *Eun. Rom. p.* 590. *seq.* qui tamen nihil hic contendit esse carpendum (1).

(1) Add. Just. Meier. Ἐνδοξ. *Justinian. Dec.* V. *Cap.* 8. adj. ej. *Colleg. Jur. Argentor. Tom.* III. *p.* 980.

§. 37.

Oportere igitur rem deponi in aede aliqua,] Vid. *L* 5. *in fin. h. t.*

§. 38.

Pluribus praesentibus legit,] D. Goth. *in not.* „*Ut L.* 41. *ad L. Aquil.*" Ubi vid. Mornac.

Si hoc animo recitatum testamentum est quibusdam praesentibus etc.] Exemplum apud Dion. *Lib.* L. *p.* 421. 431. (1).

(1) *Judicia secreta* hic dici pro *testamentis*, notat Otto, *in Papinian. Cap.* 5. §. 6. *p.* 84. — In seq. §. 39. pro *libro sexto* legendum *libro quinto*, putat Contius. Vid. Brencm. *h.*

§. 40.

Pondus similiter adjiciendum (1):] D. Goth. *in not.* „Ima

„ *Imo non est adjiciendum. L. 19. §. 1. de furtis.*" Ibi quaeritur de furto.

(1) Flor. *adiciendum.* Vid. notata superius ad *L. 1. §. 1. de Senator.*

§. 41.

Quod et si res ostensae sunt,] An, *quod si et* etc. (1). Addunt quidam: *species forte, vel vestes.*

Et species vestis.] Al. *et vestis* (2).

Ego (3) *et rerum depositi agi posse existimo, quamvis signata cista deposita sit.*] Vid Mev. *Decision. Part.* IX. *Dec.* 54. *et* 55 (4). D. Goth *in not.* „ *Quid, quibus modis rerum in cista depositarum numerus probabitur, si cista* etc." add. Wisfenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 18. et auctores ibi laud. (5).

(1) Sic etiam legit A. G. Pagenstecher. *Adversar.* II. 11. et in seqq. post τὸ *species* ponit comma. Hal. habet: *quod si et res ostensae, species forte vel vestes, et sic depositae, adjiciendas et species et vesteis.* Paulo aliter Vulg. Vid. Brencm. *h.* Pari fere modo, ut Hal., habere Cod. Pand. Erlang. testatur Glück. *d. loc.* §. 943. *not.* 7. *p.* 186. *Cistas* esse vasa, quae condendae vestis gratia parantur, notat Pothier *ad h. l.*

(2) Sequitur: *Quid ergo* etc. *res ibi esse. Res ibi inesse*, legit Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 6. *p.* 230.

(3) Sic etiam Taurell. Sed Flor. clare scriptum esse *ergo*, testatur Brencm. *h.*

(4) Add. Gundling. *Exercitat. de C. Tribat. Testa ab injur. liberat.* §. 16. in ej. *Exercitat. Academ.* *Tom.* I. *p.* 198. *seq.*

(5) Vid. et Gluck. *loc. modo cit. p.* 187. *seq.*

§. 42.

Veniat in judicium,] Al. *venit*, vel *veniet* (1).

Ut et dolus eorum veniat, etc.] Vid. *L.* 36. *de pecul.*

(1) Prius Hal., posterius Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 47.

Hoc enim ipso dolo facit, etc.] Junge *L.* 3. *h. t.* (1).

(1) *Commentationem ad hunc* §. conscripsit Franc. Ramos del Manzan. in Thes. Meerman. *Tom.* VII. *p.* 35. *seqq.*

L. II.

Aut minoris, quam debuit, vendidit?] Cujac. *Obs.* XXIII. 24. (1) accipit de laesione ultra dimidium. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 2. *Thes.* 9. *Lit. d. p.* 87. *seq.* ponit casum ex *L.* 13. §. 5. *de action. emt.*

Actiones suas tantummodo praestabit.] Vid. *L.* 51. *de pecul.*

(1) Et *ad Lib.* XXXI. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* Sed vid. Manzan. *loc. modo cit.* §. 14. *p.* 38.

L. III.

Ulpianus Lib. XXXI. *ad Edictum.*] Junge *L.* 1. *h. t.*

L. V.

§. 2.

Si velit sequester etc.] Triboniano hunc §. adscribit Ant. Faber, negante Huber. *Eun. Rom. p.* 591. *seq.* Vid. de hoc §. Perrenon. *Animadv.* I. 15. [in Thes. Ottoñ. *Tom.* I. *p.* 611. *seq.*]

L. VI.

Proprie autem (1) *in sequestre est depositum*,] *Proprie autem in sequestro est positum*, legit Gronov. *ad Tacit. Annal.* III. 11. ubi hac de voce plura. Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Postremo observandum* etc. (2). Minus

nus bene Perrenon. *Animadv.* I. 14. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 610.]

(1) Tò *autem* apud Hal. et Vulg. abest. Vid. Brencm. *h.*
(2) Et Cujac. *ad Lib.* II. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. VII.

Vel ad malam mansionem]. Vid. D. Goth. *in not.* (1). *Putei* poenam intelligit Scip. Gentil. *Parerg.* I. 39. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1313.] male. Vocatur etiam a Latinis *nervus*. Vid. omnino de eo Vales. *ad Euseb. Histor. Eccles.* IV. 16. *et* V. 1. in primis Salmas. *de Modo usur. Cap.* 18. *p.* 812. *seqq.* ubi de variis ejus appellationibus, forma etc.

(1) Locus Fornerii, a Goth. citatus, exstat in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 45. Vid. et Turneb. *Adversar.* XXIII. 21. Suarez. *ad L. Aquil.* III. 8. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 170. *seq.* Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *malus*, *num.* 2. Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. In fine hujus *pr. quam decipere* dici pro *potius quam decipere*, notat Ant. Augustin. *Emendat.* IV. 8. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1537. Vulg. addit *magis*. Vid. Brencm. *h.* Saepe hae voces subintelligendae. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 1. *de reb. cred. not.* 8. — Ad seq. §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sequitur, adv. quem* etc.

§. 2.

Quotiens (1) *foro cedunt nummularii*,] Mensa eorum tunc eversa dicebatur. Vid. Salmas. *de Foenor. Trapez. p.* 36. (2).

Qui depositas pecunias habuerunt,] Θέματα, θέσεις vocarunt. Vid. Salmas. *d. loc. p.* 563.

Et ante privilegia igitur, etc.] Obstat *L.* 24. §. 2. *de reb. auct. Jud. possid.* ubi vide, et G. Forner. *Selection.*

lit. 80 [In Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 90. *seq.*] (3).

Qui vel postea usuras acceperunt, etc.] *Vel*, id est, *etiam*. Aliud *L.* 44. *de adm. et peric. tutor.* add. Matth. *de Auctionib.* I. 21. *num.* 27.

(1) De scriptura hujus vocis vid. notata superius ad *L.* 2. §. 33. *de orig. jur. not.* 1.

(2) Add. Des. Herald. *de Rer. judic. auctorit.* II. 24. *num.* 22. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1280. Fopp. ab Aexem. *Diss. Jur. Civ.* I. 21. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 819. et vid. de hac Legis parte Hubert. *Diss.* II. *de Argentar. Veter. Cap.* 4. §. 4. *et* 5. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 90. *seqq.*

(3) Schulting *Thes. Controv. Dec.* 59. §. 5. distinguit, utrum pecuniae depositae sint, ita ut eadem corpora redderentur; an id actum, ut tantundem solummodo redderetur. Alii aliter. Vid. Schulting. *d. loc.* Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 13. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc.* §. 946. *p.* 224. *seqq.* qui etiam alios laudat. add. Marckart. *Interpr. rec. Lection. Jur. Civ.* II. 13. *p.* 258. qui *ante privilegia* explicat *ante personas privilegio gaudentes.*

§. 8.

An vero simul omnium depositariorum ratio habetur?] Lege: *habeatur* (1).

(1) Est vitium Typographicum. *Habeatur* etiam Flor. et aliae editt. Gothofred.

L. VIII.

Quod privilegium etc.] Aliud intelligit Cujac. *ad Lib.* IX *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.* et Matth. *de Auction.* I 18. *num.* 9. (1). Ego idem, cum scil. depositi agitur (2): alioquin pecunia extans etiam poterit vindicari. *L.* 24. §. 2. *Vs. si tamen. de reb. auct. Jud. possid.*

Nam, deducto eo, bonorum calculus subduci solet.] Facit huc Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 28.

Def. 50. Mev. *Decision. Part.* II. *Dec.* 345. ubi de expensis in litem praelationis, et quae pro rei conservatione fiunt: et *Part.* IX. *Dec.* 28. (3).

(1) Alios etiam citat Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 13.
(2) Atque ita nihil peccavit Tribonianus, quod Legem hanc Legi 7. subjecerit. Vid. Schulting. *Thes. controv. Dec.* 59. §. 6. *Argentarii.* Basilic, ἀργυροπρά του, *argenti venditoris.* Vid. Brencm. *h.* qui observat, ita eos etiam vocari *Nov.* 136, et apud Suidam, voc. ἀργυράμοιβος.
(3) Add. Jens. *in Strictur. ad L.* 11. *Cod. h. t. p.* 566.

L. IX.

Paulus Lib. VII. *ad Edictum.*] *Lib.* XVII. (1) Al. *Lib.* XXXI. teste Cujac. *ad Lib.* XVII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

Quem in solidum ipse heres admisit.] Non obstat *L.* 22. *h. t.* Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 80. *Error.* 6. Merend. *Controv. jur.* VIII. 17. (2).

(1) Vitium typographicum est.
(2) Vid. et de hac Lege Ches. *Interpr. Jur.* I. *ult. num. ult.* in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 319. *seq.*

L. X.

Nec adversus coheredes etc.] Vid. ad *L. praec.* (1).

(1) Pauca tantum ad hanc Legem monuit Cujac. *ad Lib.* II. *Julian. ex Minic.* — In seq. *L.* 11. *invitum solutionis* dici eum, quo invito, atque indignante fit solutio, idque ex mala e graeco versione, notat Jensius, *in Strictur. ad Pand. p.* 111. Inter Graecismos, et novas locutiones refert Pithoeus, *in Adversar.* in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 352. In verbis: *si sine dolo omni reddat*, τῷ *omni* Flor. subantique *a* superscriptam esse, et ita habere omnes editiones, monet Brencm. *h.*

L. XII.

§. 1.

Sed dicendum est, etc.] Versiculus hic Fabro suspectus. Dissentit merito Huber. *in Eun. Rom. p.* 592. (1). Locus Fabri unus est, *de Errorib. Pragm. Dec.* 80. *Error.* 6. *et* 7.

Quoniam et in ad exhibendum actione id servatur.] Vid. *L.* 11. §. 1. *ad exhibend.*

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 944. *not.* 44. *p.* 205. *seq.* — Ad seq. §. 2. vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 59. §. 1.

§. 3.

Si judicii accipiendi tempore potuit id reddere reus, nec reddidit.] Sed vid. *L.* 14. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Add. Schulting. *ad Fragm. Cod. Hermogen. Tit.* XII. *not.* 3. in *Jurispr. antejustin. p.* 716. *seq.* et Gluck. *d. loc.* §. 942. *not.* 81. *p.* 178.

L. XIII.

Quoniam nunc incipit dolo malo facere, si reddere eam non vult.] Vid. *L.* 1. §. 22. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXXI. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* Perperam enim in edit. S. van Leeuwen, haec Lex inscribitur *ad Sabinum.*

§. 1.

Sed non antequam id dolo admissum sit:] Pro *id* aliae editt. habent *quid* (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

L. XIV.

L. XIV.

Si plures heredes exstiterint etc.] Triboniano adscribit Faber. Dissentit Huber, *in Eun. Rom. p.* 593. (1).

Cautela idonea reddenda.] Haec limitatio videtur Triboniani esse: quod video et notari a Brisson. *de V. S.* voc. *cautela.* Nec video, cur non admittat Huber. *d. loc.* (2).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 947. *not.* 9. *p.* 230. *seq.*
(2) Dissentit tamen etiam Heinecc. *ad Brisson. d. loc.* et Glück. *loc. modo cit.*

§. 1.

Et sua natura res ante rem judicatam interciderit,] Hinc limita *L.* 12. §. *ult. h. t.*

Utique, cum interitura esset ea res, etsi etc.] Hoc casu tantum id admisere Proculiani. Vid. Merill. *Var. ex Cujac.* III. 22. (1). Vid. et hac de re Cujac. *Tract.* V. *ad African. in expl. L.* 108. §. 11. *de legat.* 1° Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 18. *Error.* 10. putat, hunc locum à Triboniano interpolatum esse.

(1) Et Guil. Barclaj *ad L.* 5. *de reb. credit.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 837. — Pauca tantum ad seq. *L.* 15. notavit Cujac. *ad Lib.* XIII. *Julian. Digest.*

L. XVI.

Eatenus eum teneri, etc. *ut actiones suas tibi praestet* (1).] Nonnulli etiam utilem actionem depositi contra secundum depositarium olim dedere. Vid. Paul. *apud Auctor. Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 10. [§. 7.] Quod et notat Cujac. *Tract.* VII. *ad African. in expl. h. l.* (2).

(1) Rationem reddit Altamiran. *ad Lib.* II. *Scaevol. Quaestion. in expl. l.* 51. *de pecul. num.* 8. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 400.
(2) Sed non admisit id Africanus, cujus solam hac de re

ſententiam in Pand. habemus. Vid. Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 59. §. 3. et latius Puttman. *Meletem. Jur. Civ. Cap.* 9. in ej. *Opusc. Syllog. p.* 186. *ſeqq.* Vid. tamen Gluck. *d. loc.* §. 946. *p.* 221. *ſeqq.* ibiq. cit. Chr. Rau, *Diſſ. de Actione depoſiti adv. tertium poſſeſſorem.* Lipſ. 1775.

L. XVII.

§. 1.

Niſi apud ſequestrem depoſita est:] Scil. ipſa poſſeſſio, atque adeo abdicata. Ita Noodt, *ad h. t. Pand.* Vſ. *Conſilium mihi fuit* etc. (1) post Duaren. *de Sacr. Eccleſ. Miniſt. et Beneſ.* III. 10. et Leonin. *Emendat.* VII. 1. qui Freherum refutat. Minus bene Perrenon, *Animadv.* I. 14. [in Theſ. Otton. *Tom.* I. *p.* 610.] (2).

Id enim agitur ea depoſitione, etc.] Est, qui legat *cum* pro *enim* (3). Fruſtra. Baſilic. ut in textu. Freher, *Parerg.* I. 7. [in Theſ. Otton. *Tom.* I. *p.* 869. *ſeq.*] legit: *Tum autem demum ſequester poſſidet, cum id agitur* etc. Bachov. ad *Treutl. Vol.* II. *Part.* II. *Diſp.* 21. *Theſ.* 4. *Lit. f. p.* 309. *ſeqq.* fluctuat.

(1) Sic etiam Schulting. *Theſ. Controv. Dec.* 58. §. 10. Gluck. *d. loc.* §. 938. *not.* 2. *p.* 145. von Savigny, *das Recht des Beſitzes*, *p.* 302. Duarenum et Noodtium etiam ſequitur Rucker. *Obſ. Cap.* 13. §. 16. pro *depoſita est*, ope geminationis, legens: *depoſita ea est*, ſcil. ea poſſeſſio cujus mentio proxime praeceſſit. Paulo aliter Joach. Joh. Schwartz. *Spec. Obſ. ad Var. Vett. JCtor. Fragm. Cap.* 3. §. 2. Lugd. Batav. 1750. etiam, ope geminationis legens: *niſi ea apud ſequestrem* etc.

(2) Alios etiam laudat Otto, *in Praef. Tom.* V. *Theſ. Jur. p.* 26. et Voorda, *Elector. Cap.* 15. qui ipſe nihil pugnae eſſe ſtatuit inter hanc Legem et *L.* 39. *de adq. vel am. poſſ.* ſed Florentinum hic definire, quod Julianus ibi non attigit.

(3) Ita Beckelman, *ad h. t. Pand.* §. 11. *Quum id agitur*

tur legit quoque Pothier, *in not. ad h. l.* Ipse Schulting, in *Thes. controv. d. loc.* ait: si priorem explicationem non sequaris, tunc vel legendum est: *possidet, cum id agitur* etc. vel cum Frehero: *Tum autem demum sequester possidet, cum id agitur* etc. addit tamen, priore explicatione contentos esse nos posse. Nihil mutandum, censet quoque Theod. Joh. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jus. Civ. non adm. Cap.* 3. *p.* 105.

L. XVIII.

Et intra annum quoque:] Id est, ne tum quidem in duplum datur (1).

(1) Vid. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* quem sequitur quoque Schulting, *in Thes. Controv. Dec.* 58. §. 7. et B. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa,* *p.* 213. *seq.* Aliter Noodt. *in Comm. ad h. t. Pand.* Vs. *Deinde ait* etc. et Voet. *ad eund. tit.* §. 11. quos sequitur Gluck. *d. loc.* §. 945. *not.* 76. *p.* 216. *seq.* ubi et notat Just. Henn. Boehmer. qui *in Doctr. de action. Sect.* II. *Cap.* 8. §. 23. locum hunc ita emendat: *in heredem de dolo mortui actio est pro hereditaria portione; et intra annum quoque in ipsum* (scil. depositarium) *et in solidum, et in duplum; at in simplum in perpetuum datur.*

L. XX.

Paulus Lib. XVIII. *ad Edictum.*] An, *Lib.* XXXI. (1). *Nec cavere debes,* etc.] Aliud *L.* 8. §. 10. *mandat.* add. Suerin. *Repet. Lect. Cap.* 19. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 35. *seq.*] (2).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* Praefert hanc Lectionem Cujac. *ad Lib.* XVIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* quem etiam vid. de seq. *L.* 21. *ad Lib.* LX. *Paul. ad Edictum.*

(2) Et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXII.

Si duo heredes etc.] Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 80. *Error.* 6. *et* 7. contra Fabrum, pleraque haec Triboniano adſcribentem.

Nam ſi diviſerint decem millia (1), etc.] Quod potuere recte facere. Vid. Merend. *Controv. Jur.* VIII. 17. qui mox male intelligit lancem ex pecunia factam (2).

Et uterque ſolvendo est,] Et praeſens, ut in beneficio diviſionis.

In partes obſtricti erunt:] Actione ſcil. diviſa, non ipſo jure. Facit huc *L.* 38. *de adm. et peric. tutor.*

Aliave quae (3) *ſpecies dolo eorum interverſa fuerit*, etc.] Facit huc *L.* 4. *de verb. oblig.* Scip. Gentil. *de Divid. et individ. oblig. Cap.* 19. [*Oper. Tom.* I. *p.* 167.] vult hic eſſe factam ſtipulationem, dolum malum abfuturum eſſe: quod non video.

Nec tamen abſurde ſentiet, etc.] Fruſtra Triboniano haec adſcribit Faber. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 594.

Condemnandum tamen, ſi res non reſtituetur, pro qua parte heres exſtitit.] Bachov. *Adv. Fab. d. loc. Error.* 7. hoc accipit ita, modo uterque ſit ſolvendo. Facit huc *L.* 38. *de adm. et peric. tutor.*

(1) Tò *milia* hic, et paulo post, Flor. uncis incluſum eſſe, et recte adeo Noricam hac voce carere, licet Vulg. eam retineat, notat Brenem. *h.*
(2) De *lance* vid. notata ſuperius ad *L.* 6. *de reivindic.*
(3) Flor. fuiſſe: *aliavequeſpecies*, ſuper *e* in *que a* poſita, ut legeretur: *aliave qua ſpecies*, notat Brencm. *h.*

L. XXIII.

Servo conſtituto] Expungit Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. (1).

(1) Etiam Cujac. *ad Lib.* II. *Modeſtin. Different. in expl. h. l. Reſtituto* legendum, aut intelligendum, cenſet Pithoeus, *ad Collat. LL. Moſ. et Rom. Tit.* 10. §. 2. *not.* 12. et ſic quoque legit Ant. Fab. *in Ra-*

Ration. et Pothier. *in not. ad h. l.* Sed, improbat Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui legi mavult *constitutorum*. Pari modo emendat van Nispen, *Diss. ad Herenn. Modestin. IX. Libb. Different. Cap.* 2. in Thes. Diss. Jurid G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 25. et Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XV. §. 10. Vid. et Gluck. *d. loc.* §. 944. *not.* 39. *p.* 200. *seqq.* et Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 39 in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1157. *seq.* Contra, H. Cannegiet. *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Coll. LL. Mos. et Rom. p.* 231. non tantum verba *servo constituto* hic retinet, sed ea apud Modestin. *in Coll. LL. Mos. et Rom. d. loc.* inserenda putat. Retinet quoque verba *servo constituto* Jo. Cannegiet. *ad d. loc. Collation. p.* 229. et exponit *servo deposito*.

L. XXIV.

Confestim tibi numerabo.] *Cum usuris* excidisse, putat Noodt. *de Pactis, Cap.* 19. ubi hanc Legem explicuit (1).

Quid est enim aliud commendare, quam deponere?] Vid. Noodt. *d. loc.* (2).

Egreditur ea res depositi notissimos terminos.] Vid. *L.* 26. §. 1. *h. t.* Similiter, *L.* 25. §. 1. *L.* 28. *L.* 29. §. 1. *h. t. L.* 31. *locat. conduct.* (3).

Qui beneficium in suscipienda pecunia dedit:] Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.*

Si tamen ab initio de usuris etc.] Vid. Noodt. *de Foenor. et Usur.* III. 5. (4).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 58. §. 3. Late de hac Lege etiam egit Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion.* et Gluck. *d. loc.* §. 940. *p.* 157. *seqq.* De locutione *notum facere* vid. Burman. ad Sueton. *Tom.* I. *p.* 369.

(2) Add. notata superius ad *L.* 14. §. 4. *de religios.* et ad *L.* 180. *de V. S.* et Gluck. *d. loc.* §. 938. *not.* 83. *p.* 137.

(3) Add. Bynkersh. *Obs.* VIII. 5. Sequitur: *rationem usurarum haberi, non facile dicendum est.* Basilic. Papi-

Stano negantem sententiam minus bene tribuere, monet Bynkersh. d. loc. et Otto, *in Papinian. Cap.* 12. §. 3. *p.* 375. Jauch. *de Negati Pand. p.* 10. ait, Flor. legi: *non facile dicendum non est*, sed posterius *non* uncis inclusum esse à manu corrigente, et à Taurell. recte omisfum. In Corp. Jur. Geb. et Spang. hac de re nihil notatur.

(4) Add. Bynkersh. *d. loc.* et H. Cannegiet. *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Collat. LL. Mos. et Rom. p.* 244.

L. XXV.

Idem Lib. III. *Responsorum.*] Junge *L.* 32. *in fin. de neg. gest.* (1).

Aut postea res oblatas puellae,] De hoc ritu *L.* 12. *de Public. in rem. act. L.* 5. *L.* 27. *L.* 32. §. 27. *de donat. int. vir. et uxor. L.* 1. *Cod. si adv. donat.* add. Hotoman. *de Vet. rit. nuptiar. Cap.* 8. (2).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Respons. in expl. d. L.* 32. §. 1. *de neg. gest.*

(2) Et Burman. *ad Sueton. Tom.* I. *p.* 336. — Ad *seq.* §. 1. vid. Cujac. *ad Lib.* III. *Papin. Respons. in expl. h. l.* Noodt. *de pact. et transact. Cap.* 19. Bynkersh. *Obs.* VIII. 5.

L. XXVI.

Paulus respondit, filio.] D. Goth. *in not.* „ *Heredi.* etc. " Vid. Pichard. *ad* §. *ult. Inst. de inutil. stipulation.* 23. (1). — Ob matris pactum. *L.* 45. §. 2. *de verb. oblig. L.* 8. *Cod. ad exhib.* Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 23. *de pact. dotal.* (2) add. *L.* 18. §. 2. *de m. c. donat.* et Sand. *Decision.* III. 3. *Def.* 1. — Ex fideicommisso, ob *L.* 77. *de legat.* 1°. *L.* 37. §. 3. *de legat.* 3°. Vid. Fab. *Conject.* XIX. 18. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ab alia causa* etc. (3).

(1) Sed vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 59. §. 4. In

In praecedentibus Flor. legi *salva sanave*, sed subantique signa transpositionis apposita esse, ut fieret *sana salvave*, testatur Brencm. *h.* qui id praefert. De formula: *si aliquid mihi humanum contigerit*, vid. Trotz. *Memor. Propag. Cap.* 6. §. 1. *p.* 337.

(2) Et *ad Lib.* IV. *Paul. Respons. in expl. h. l.* Pari modo Schulting. *Thes. Controv. d. loc.* Vid. et Lyclam. *Membran.* VII. 36. §. 1.

(3) Add. Gluck. *d. loc.* §. 946. *not.* 87. *p.* 220.

§. 1.

'Οβόλους τέσσαρας] Sunt usurae besses. Vid. Salmas. *de Mod. usurar. Cap.* 7. *p.* 277.

Singulasque libras,] *Minas.*

Depositae pecuniae modum excedere:] Bona lectio (1). Vid. *L.* 24. *h. t.*

Usurae quoque actione depositi etc.] *Non actione* etc. Salmasius, Male. Vid. Wissenbach. *Vindic. Disp.* I. *de Mutuo*, *ad Thes.* 16. [adj. ej. *Disp. ad Instit. p.* 459. *seq.*] (2).

(1) Hotoman. *non excedere.* Vid. D. Goth. *in not.* Notatus propterea quoque a Jauch. *de Negation. Pand. p.* 205.

(2) Add. de Retes, *Opusc.* II. 4. *Cap.* 8. *num.* 4. in Thes. Meerman *Tom.* VI. *p.* 162. et Gluck. *d. loc.* §. 940. *p.* 163. *seqq.* ubi de hoc §. egit.

§. 2.

Titius Sempronius etc.] De hoc loco quaedam Salmas. *ad Jus Attic. Cap.* 29. non passim probandus.

Ex quibus debetis mihi decem, etc.] Pro *ex quibus* scriptum ab initio fuisse *vos autem*, et post *decem* secuta illa *ex ratione patris vestri*, *et quod excurrit*, putat Salmas. *d. Cap.* 29. *in fin.* etiam verba Epistolae, ab homine forte imperito scriptae, exigens ad regulas loquendi exactas (1).

Sci-

Scilicet quod ad solam pecuniae caussam attinet.] Haec a mala manu esse, putat Herald. *Obs. Cap.* 2. [in Thes. Otton. *Tom.* II *p.* 1314.] Sed sunt Consultoris, definite quaestionem proponentis.

(1) Sequitur: *Trophimati.* Varie haec vox emendatur. Vid. D. Goth. *in not.* et Brencm. *h.* Sed perperam: est enim nomen Proprium. Vid Cujac. *ad Lib.* IV. *Paul. Respons. in expl. h. l.* add. Bynkersh. *Obs.* III. 7. et Otton. *in Praef. Tom.* I. *Thes. Jur. p.* 41.

L. XXVII.

Nulla denunciatione a domino facta,] D. Goth. *in not.* „ *domino facta*, *Hotoman.* etc." (1). Pessime: nam JCtus respicit denunciationem, quam requisivit SCtum Claudianum fieri a domino servi, cui se junxerat mulier. Vid. Ulpian. *in Fragm. Tit.* 11. §. 11. (2). *L. unic. Cod. de SCt. Claud. tollend.* P. Fab. *Semestr.* I. 25.

(1) Omnes editiones, praeter Noricam, *a* omittere, sed perperam, notat quoque Brencm. *h.*

(2) Add. Paul. *in Sent.* II. 21. *a.* §. 1. Cujac. *ad Lib.* VII. *Paul. Respons. in expl. h. l.* Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 59. §. 10. Pothier. *in not. ad h. l.* Vestigium SCti Claudiani in hac Lege superesse, observat quoque Burgius, *Elector.* I. 8. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 323. et Bynkersh. *Obs.* VII. 10. Vid. de hoc SCto Bach. *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 21. *seq.* ibiq. Stockman. et add. de hac Lege Gluck. *d. loc.* §. 940. *not.* 29. *p.* 153. *seq.*

L. XXVIII.

Viginti quinque nummorum, *quos* etc.] *Millia* scripsit Scaevola, alioquin summa erit nimis exigua: sed Tribonianus hoc delevit more suo (1).

(1) Etiam Brencm. *h.* notat, aut *milia* hic excidisse, aut saltem subintelligi debere. Subaudit etiam Pothier. *in not.*

not. ad h. l. Praecedit: *ad Paccium Rogatianum.* Vulg. *Pacatium.* Vid. Brencm. *h.* Ad *Rogatianum* rescriptum esse Alexandri in *L.* 3. *Cod. de interd. matrim.* et Antonini in *L.* 1. *Cod. comminat. epistol.* etc. observat Pancirol. *Thes. Var. Lection.* l. 79. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1088. Sequitur: *notum tibi ita hac epistola facio*, etc. Ubi τὸ *ita* abundare, ut et alibi, notat Bynkersh. *Obs.* I. 28. Apud Hal. et Vulg. abest. Vid. Brencm. *h.* De locutione *notum facere* vid. notata superius ad *L.* 24. *h. t. not.* 1. Verba: *ad ratiunculam meam ea pervenisse*, Cujac. *ad Lib.* I. *Scaevol. Respons. in expl. h. l.* exponit: rationibus meis me eam pecuniam tulisse acceptam. Addit, etiam Plautum *ratiunculam* dixisse. Etiam Terent. *in Phormion.* I. 1. 2. Verba: *id est, ut usuras eorum accipias*, apud Hal. abesse, nec videri esse Caecilii Candidi, notat Brencm. *h.*

L. XXIX. (1).

(1) *Si sacculum* etc. Exstat hic locus etiam apud Paul. *in Sent.* II. 12. §. 5. et in *Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 10. §. 7. ubi vid. Interpp. add. Bynkersh. *loc. mox a Schult. cit.* et van Vryhoff. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 32.

§. 1.

Usuras ejus nomine praestare mihi cogitur.] Ex mora, pacto. Vid. Bynkersh. *Obs.* VIII. 5.

L. XXXI.

Bona fides, quae etc.] De hoc textu vid. Huber. *Eunom. p.* 595. *seq.* qui tamen parum exponit.

Utrumne ipsi haec reddenda, etc.] Facit huc Cicer. *Offic. Lib.* III. (1).

Nam male meritus etc. etiam egestate laborare debet.] *L.* 8. *Cod. Theod. de bon. proscript.* [*Tom.* III. 363.] (2).

(1) Loca habet Noodt. Probab. III. 2. Verba sequentia: *si tantum naturale et gentium jus intuemur*, etc. quomodo intelligenda sint, vid. apud Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 59. §. 4. Late hanc Legem exposuit Maran. in ej. *Operib.* p. 567. *seqq.* Dissertationem ad eam conscripsit Jac. Klinkhamer. Lugd. Batav. 1757.

(2) *Ad deterrenda maleficia*, id est, summovenda. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1394. Simili ratione loqui Cicer. *de Offic.* II. 28. notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 1.

Latro spolia, quae mihi abstulit, etc.] *Vestem* intelligit Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Sed revertor* etc. (1).

Quo facto scelestissimo adempta sunt.] Al. *quae* (2). Grotius, *de Jur. Bell. ac Pac.* II. 10. §. 1. [et *in Flor. Sparsion. p.* 161.] *quoi* pro *cui* (3). Alioquin et dixere *qui* pro *cui* (4).

Nihilominus ei restituenda sunt, qui deposuit, etc.] Jus enim fori (5) omnibus dicitur. Senec. *de Benefic.* IV. 28. Locus elegans.

Quod et Marcellus in praedone, etc.] Vid. *L.* 1, §. 39. *h. t.*

(1) De voce *inspectio*, in praecedentibus verbis, vid. Bynkersh. *Obs.* III. 12. et Brisson. *de V. S.* in voc. *Inter eos tantum, quos contractum est*, ut Flor. legitur, malam e Graeco versionem esse, putat Jens. *Strict. ad Pand. p.* 111. Hal. habet *quos inter*. Vulg. *inter quos*. Vid. Brencm. *h.*

(2) Ita Hal. Vulg. aliaeque editt. Vid. Brencm. *h.*

(3) Etiam Noodt. *loc. cit.* Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 374. Gluck. *d. loc.* §. 944. *not.* 32. *p.* 196. Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 12. edidit *quae*, et *in not.* addit: *id est, cui*, haud dubie vitiose.

(4) Conf. notata superius ad *L.* 2. *de feriis.* In exemplo, ex quo Flor. Codex descriptus est, forsan fuisse *qui* pro *cui*, quod facile in *quo* degenerare potuit,

observat Brencm. h. addens, forte etiam legi posse *quod*, id est, *quia*. *Qui* et *cui* saepius in MSS. confundi, pluribus exemplis docet Drakenborch. *ad Liv.* IX. 34. §. 14.

(5) De hujus loci lectione vid. Lipsium, *ibid.*

L. XXXII.

Quod Nerva diceret, latiorem (1) *culpam dolum esse, Proculo displicebat*, etc.] Forte ut cadente ea culpa maxime in homines dissolutos, et hoc verum ex vi verborum, alterum Juris interpretatione. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ceterum venit* etc. (2).

Non ad eum modum,] Id est, *ultra eum modum*, *non tantum ad eum modum.* (3) Sed illa expositio videtur mihi nunc non bona. add. et Huber. *Eun. Rom. p.* 596. *seq.* D'Avezan. *de Contractib. Cap.* 26. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 54. *seqq.*] Negationem post Hotoman. [*Obs.* III. 2.] et Curtium [Εἰκαςῶν, II. 28. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 171.] tollit Faber, *de Errorib. Pragmatic. Dec.* 76. *Error.* 2. Contra quem insurgit Bachov. *ibid.* (4).

Quem hominum natura desiderat,] Secundum quam non eduntur indociles et hebetes. Quinctil. *Inst. Orator.* I. 1.

Nisi tamen ad suum modum etc.] Vid. *L.* 22. §. 3. *ad SCtum Trebellian.*

(1) Id est, *latam.* Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 49. §. 7. et Otton. *ad* §. 3. *Instit. quib. mod. re contrah. oblig.* *Majorem negligentiam, quam in propriis rebus committere quis solet*, explicat Gluck. *d. loc.* §. 942. *not.* 70. *p.* 173.

(2) Ubi plura de hac Lege, cujus sententiam refert Schulting. *d. loc. Dec.* 59. §. 8. add. *Dec.* 49. §. 9. item Joh. Vollenhove, *Diss. de suspect. tutor. et curator. Cap.* 7. §. 4. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 245. et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 322. *in not. p.* 327. *seq.*

Egit de hac Lege etiam Waechtlerus. Vid. Trotz. *Praef. ad Waechtler. Opusc. p.* 56.

(3) Quae in nota sequuntur, recentiore manu a Schulting. adscripta sunt.

(4) Add. Charond. *Verisimil.* III. 9. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 782. Lopez. *Animadv. Cap.* 17. in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 467. *seqq.* Jauch. *de Negation. Pand. p.* 213. Otto, *loc. modo cit.* et *in Praef. Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 16. Theod. Joh. Alex. Pagenstecher. *Spec. de viol. emend. in Jur. Civ. non adm. Cap.* 3. *p.* 106. Gluck. *d.* §. 942. *p.* 176. Etiam Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb et Spang. ait: „ De his optime Connan. *Comm. Jur. Civ.* VII. 4. male Ant. Faber: aliam lectionem constituit Curtius; sed qua tuto possumus carere." Nec Hotomanni et Fabri emendationem probat Pothier. *in not. ad h. l.*

LIBER

LIBER SEPTIMUS DECIMUS.

TITULUS PRIMUS.

MANDATI, VEL CONTRA.

Actionem *mandati* cum *negotiorum gestorum* actione confundit Quinctil. *Inst. Orator.* VII. 4. [*p.* 633. edit. Burman.] (1).

(1) Variae *de mandato* Dissertationes, vel Tractatus, recensentur in *Biblioth. Jurid. Lipenian. eiusq. supplem.* Nonnullos auctores, qui de hoc argumento egerunt, citat quoque Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit.* §. 950. *not.* 1. *p.* 239. De vocis origine vid. Isidor. *Origin.* IV. 24. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in *pr.* et Gluck. *d. loc. p.* 240. *not.* 3. *Mandatum* et *consilium* quomodo differant, docet Noodt. *Probabil.* IV. 12. et *ad h. t. Pand.* Vf. *At quemadmodum* etc. add. Gluck. *d. loc.* §. 960. *p.* 365. *seqq.* et auctores *ibid.* laudatos.

L. 1.

§. 2.

Item sive rogo, *sive* volo, etc.] Vid. Cujac. *Parat. ad h. t.* Cod. (1) ibiq. Fabrot.

(1) Et *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict.* in *expl. h. l.* (1)

§. 4.

Nam originem ex officio etc.] Vid. Noodt. *Probab.* IV. 12. (1).

Contrarium ergo (2) *est officio merces:*] Cicer. *de*

Na-

Natur. Deor. I. 44. *Hominum caritas et amicitia gratuita est*, et *de Invention.* II. 39. *Impudens, qui pro beneficio non gratiam, verum mercedem postulet.* add. Idem, *de Legib.* I. 18. Senec. *de Benefic.* IV. 25. (3). Facit huc etiam Quinctil. *Declam.* 367. et Chrysost. *in Genes. Serm.* XIV.

(1) Et *ad h. t. Pand.* in *pr.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 60. §. 1. et Gluck. *d. loc. p.* 242. *seq.*
(2) Pro *ergo* Hal. et Vulg. habent *porro.* Bynk. *in not. ad h. l.* mavult *vero.* Sed nullam emendandi rationem videt Brencm. et Bynkershoekium refutat quoque Gebauer. *ibid.* De locutione *contrarium est merces*, vid. Perizon. *ad Sanct. Minerv.* IV. 4. *not.* 76.
(3) Conf. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Ut absolvam etc.* — Ad seq. *L.* 2. *pr.* et §. *ult.* quaedam notavit Grotius, *in Flor. Sparsion. p.* 161. *seq.*

L. III.

Ut interim nec melior etc.] *Interim*, id est, *interdum. L.* 51. §. 2. *ad L. Aquil.* (1).

(1) Ad quam vid. notata, et ad *L.* 3. §. 10. *ad exhibend.* add. Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* Vulg. habet *interdum.* Vid. Brencm. *h.* add. de hoc loco Pothier. *in not.* et Gluck. *d. loc.* §. 954. *not.* 85. *p.* 276.

§. 2.

Quidam negaverunt,] De rationibus vid. Cujac. *Obs.* XII. 34. (1). — Junge *L.* 5. *h. t.*

(1) Et *ad Libb. Paul. ad Edict. loc. modo cit.* add. Vinn. et Jan. a Costa, *ad* §. 8. *Inst. h. t.* Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. Mascov. *de Sect. Sabin. et Proculian. Cap.* 9. §. 9. Gluck. *d. loc.* §. 954. *not.* 93. *p.* 280. *seq.*

L. V.

L. V.

Paulus Lib. XXXII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 3. *h. t.*

§. 3.

Non obstabit mihi exceptio,] Vid. *L.* 1. §. 3. *de exc. rei vend. et trad.* Quam describit Scholiast. Basilic. his verbis: ἀλλ' εἰ μὴ κατὰ μανδάτον ἐμὸν ἐπράθη [*Tom.* II. *p.* 173.]

Quod deëst, mandatu (1) *meo praestes*,] Edit. Charond. *quod deëst mandatu meo, praestes* (2).

(1) Hal. *mandato*. Sed vid. notata superius ad *L.* 3. *de offic. ejus, cui mand. est jurisd.*

(2) Sic etiam edit. Taurell. Sed in edit. Geb. et Spang. eadem interpunctio, ut hic. — in seq. §. 5. pro *at aliud quicquam* etc. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 1. legit: *at aliud* etc. A. G. Pagenstecher. *Adversar.* II. 5. *Sed aliud* etc. Vulg. habet: *ut tamen.* Vid. Brencm. *h.* D. Goth. *in not. Sic tamen ut.* Pro *intra pretium* Passerat. *Conject. Cap.* 6. *p.* 31. legit: *infra pretium.* Sed. vid. Nic. Catharin. *Obs.* II. 46. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 783. add. de harum vocum confusione Drakenborch. *ad Liv.* XXXIV. 50. §. 3.

L. VI.

Si remunerandi gratia etc.] *Si*, id est, *etsi* (1).

Honor (2)] Sic quoque Cicer. *Epist. ad Famil.* XVI. 9. et Augustinus, *apud Gratian. Can. non sane. Caus.* 14. *Quaest.* 5. add. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. deposit.* Add. *de honorario L.* 1. *si mens. falf. mod. dix.* et de utraque voce Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 39. *p.* 289.

Erit mandati actio.] Scil. nihilo minus (3).

(1) Add. notata superius ad *L.* 18. §. 1. *de judic.* et *L.* 5. §. 1. *ad L. Aquil.*

(2) Id est, *honorarium*, sive *salarium*. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ut absolvam* etc.
(3) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 60. §. 5. et Gluck. *d. loc.* §. 955. *p.* 286. *seqq.* qui etiam alios laudat. — De seq. §. 2. vid. Schulting. *d. loc.* §. 4. add. Gluck. *d. loc.* §. 951. *not.* 18. *p.* 245. — Ad seq. §. 3. vid. Nic. Christ. Lyncker. *Diss. de Mandato rei turpis.* Jenae. 1699. add. Gluck. *d. loc.* §. 958. *p.* 254. *seqq.*

§. 4.

Quod mea non interesset,] D. Goth. *in not.* „*Al. quod mea intererat.* etc." quod mallet Noodt. (1) *Probab.* IV. *ult.* et *ad h. t. Pand.* Vs. *Utcunque erit* etc. circa fin. Dissentit Otto, *ad* §. 3. *Inst. h. t.* (2).

Veluti, ut pro Sejo intervenias, etc.] Vid. *L.* 28. *de neg. gest.*

Ut Celsus Lib. VII. *Digestorum scribit*,] Ubi hac de re egit. Vid. *L.* 48. *h. t.* (3).

Et ego tibi sum obligatus,] Non heres meus, ut vult Jan. a Costa, ad §. 2. *Inst. de fidejussor.* quod tamen non sequitur (4).

(1) Post Hotoman. *Obs.* V. 10.
(2) Etiam Jauch. *de Negation. Pand. p.* 213. Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 85. *seqq.* Gluck. *d. loc.* §. 952. *not.* 27. *p.* 249. Non obstat *L.* 8. §. 6. *h. t.* Vid. Cujac. *Obs.* XVII. 29.
(3) Add. Brencman. *Disp. de Leg. Inscript.* §. 11. in *Jurispr. restitut. Wieling. p.* 157.
(4) Vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 17. *not.* 48. in *Jurispr. Antejustin. p.* 298.

§. 5.

Aut si non esses facturus,] *At si* etc. MSS. varii. Vid. Charond. et sic Haloand. (1) Scil. intelligitur in gratiam tertii. Noodt. *Probab.* IV. *ult.* [et *ad h. t. Pand.* Vs.

Ut-

cunque erit etc. circa fin.] add. de hoc §. Vinn. *ad* §. 6. *Inst. h. t. num.* 4. (2).

(1) Probante etiam Brencm. *h.* et Rygerbos. *Obs. Jur. Rom.* Cap. 2. *p.* 12. Sed vid. Marckart. *loc. modo cit. p.* 87. Puttman. *ad Opusc. Jurid. ex Obs. Miscellan. p.* 82. *seq.* Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc.* §. 952. *not.* 29. *p.* 250. *seq.*

(2) Sed vid. *ibid.* Heinecc.

§. 6.

In creditam pecuniam videtur etc.] Al. *in creditum* etc. (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Pauca tantum ad hunc §. notavit Cujac. *ad Lib.* XIII. *Julian. Digestor.* add. Gluck. *d. loc.* §. 955. *p.* 292. *seq.*

§. 7.

Et advocationibus et idem Saturninus interdixerat:] Vid. *L.* 5. *Cod. de postuland.* (1).

Quasi redemtor litis extitisset,] *Non extitisset*, Jauch. *de Negation. Pand. p.* 246. (2).

(1) Add. Herm. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* II. 9. *p.* 179. An hic Saturninus diversus non sit a Cl. Saturnino, JCto, quaeritur? Adfirmat H. Oosterdyk. *Diss. ad Fragm. quae ex Venul. Saturnini Libris de offic. Procons. superst. Cap.* 1. §. 3. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. II. p. 457. item M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* I. *Cap.* 2. §. 1. in eod. Thes. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 11. et Jo. Gotf. Sammet. *Opusc. Cap.* 8. *p.* 133. add. Stockman. *ad Bach. Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 24. Negat van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 4. *p.* 132. Dubitat H. Cannegiet. *loc. modo cit.* tempus tamen convenire non negat. Incipit §. *Marius Paulus quidam* etc. Vulg. *Maurus.* Vid. Brencm. *h.* Sed M. Tydeman. forte legendum conjicit: *Marcellus: Paulus quidam* etc. ita ut notam Marcelli ad Julianum re-

referat Ulpianus hinc usque ad verba: *Marcellus autem* etc. Pro *Daphnide* Vulg. habet *Damnide*. Vid. Brencm. *h.* Flor. est *Dafnide*, ut et habet Taurell. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 2. *ad L. Aquil. not.* 2. add. Cellar. *Orthograph. Latin. Part.* I. *p.* 56. Sequitur: *majores fructus.* Van de Water, *d. loc. p.* 131. Ulpianum scripsisse putat *fructus duplos*; sed Tribonianum substituisse *majores*. Sed vid. H. Cannegiet. *d. loc. p.* 179. *seq.* Sammet. *d. loc. p.* 131. *majores fructus* explicat *fructus duplos.*

(2) Ubi refutat Waterum, *loc. supra cit.* legentem: *videbatur autem magis judicatum solvi fidejussisse, quam redemtor litis extitisse, et velle a Daphnide* etc. Hotoman. *Obs.* V. 20. pro *et quasi* legit: *non quasi.* Sed vid. Jauch. *d. loc. p.* 205. D. Goth. *in not.* „*extitisse et.*" Ita Hal. et ipse Taurell. in margine, altera *e* subantique addita. Vid. Brencm. *h.* H. Cannegiet. *d. loc.* legit: *videbatur autem illi judicatum solvi fidejussisse, nec quasi redemtor litis extitisset, velle a Daphnide* etc. Nihil mutat Petr. Martres. *in JCtor. Respons. Not. Cap. ult.* in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 732. et pisce saniorem esse hujus loci lectionem, ait Sammet. *loc. cit.* Nihil etiam mutat Pothier. *Pand. Justin. in Append. Tit. de Procurator. num.* 2. Nuperrime de hoc loco etiam egit Bilderdyk. *Obs. et Emend.* II. 10. *p.* 99. *seqq.*

L. VII.

An eventum litium — contra bonos mores procurator redemerit.] Vid. Brummer. *ad L. Cinciam, Cap.* 9. *p.* 132. *seqq.* (1).

(1) Add. Donat. *ad Liv.* XXIII. 48. §. 10. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Respons. in expl. h. l.* Gluck. *d. loc.* §. 955. *p.* 288.

L. VIII.

Uniuscujusque enim contractus initium (1) *spectandum*,

dum, et caussam (2).] Vid. *L. unic. in fin. Cod. de impon. lucrat. descript. L.* 6. *et* 7. *de furtis.*

(1) Hal. et Vulg. *et initium.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Hal. *spectandum esse*, etc. Vulg. *spectandum est, et causa.* Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 1. pro *collusium* D. Goth. *in not.* legit *collusionem*, quod mavult quoque Rygerbos. *Obs. Cap.* 14. *p.* 111, et etiam Taurell. habet in margine. Sed Brencm. *h.* praefert *colludium*, et sic legit quoque Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 1. Nihil vero mutandum, censet Puttman. *Probabil.* I. 11. §. 2. *p.* 85. In edit. Geb. et Spang. etiam in seqq. verbis legitur *per collusium*; sed Taurell. ibi habet *per collusionem*, et sic etiam Charond. et aliae editt. ut adeo in edit. Geb. et Spang. videatur esse vitium Typographicum. *Adversus eum* etiam habet Taurell. Sed emendatione quasi coaeva *r* superscriptam esse, ut fiat *reum*, testatur Brencm. *h.* qui hoc recipiendum censet. — In seq. §. 2. pro *exsequendam* Hal. recte habere *exsequenda*, eamque lectionem a Basilic. confirmari, notat Brencm. *ibid.*

§. 3.

Tamen mandati actio est:] Obstat *L.* 15. §. 2. *de div. temp. praescript.*

§. 4.

Nam et si non mandasset, etc.] Negationem delet Charond. (1) quem vide (2). add. de hoc §. Merend. *Controv. Jur.* XVI. 3.

(1) Item Pothier. *in not. ad h. l.* Sed habent Hal. Vulg. et ceterae. Vid. Brencm. *h.*
(2) Vid. et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 114. *et* 300. Praecedit: *tunc et tutelae eum teneri, non solum*, etc. Hal. *nec solum.* Vulg. *et non ipsum solum.* Vid. Brencm. *h.* add. Jauch. *d. loc. p.* 142.

§. 5.

§. 5.

Sed hoc tantum inesse mandati judicio, ut sibi actiones etc.] Facit huc *L.* 51. *de pecul.*

Ad bonae fidei emtorem pertinente,] Priorem, et qui ratione sequentis est venditor.

Quin imo, inquit, ex vendito manebit obligatus.] Vid. *L.* 54. *h. t. L. unic. Cod. si serv. exter. se emi mandav.*

§. 7.

Ex substantia debitoris solverunt,] Exstante forte penes se (1).

(1) Add. de hoc et seq. §. Westenberg. *in Divo Marco, Diss.* V. *p.* 68. *seq.*

§. 8.

Quid tamen, si paupertas eis non permisit?] Vid. Cujac. *Obs.* XXI. 33. (1).

(1) Et Westenberg. *loc. ad praec.* §. *cit.*

§. 10.

Non (1) *teneberis, nisi ad hoc, ut caveas,* etc.] Aliud *L.* 20. *deposit.* (2).

Vel potes desiderare, ut tibi caveatur,] Id enim aliquando non potest exigi, v. gr. creditore vendente jure creditoris. Vid. Stephan. *in Schol. Basilic. Tom.* II. *p.* 177.

Puto sufficere, si mihi hac actione (3) *cedas,* etc.] Vid. *L.* 51. *de pecul.* add. *L.* 49. §. 1. *de adq. vel amitt. poss.* — Junge *L.* 10. *h. t.*

(1) Quod praecedit: *sed et si dolo emere neglexisti* etc. *aut si lata culpa* etc. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Erit tamen* etc. accipit de mandato de emendo servo cer-

certo, et etiam pretio certo, quando vix opus industria.

(2) Sequitur: *sed et si restituas, et tradere debes*, etc. Τὸ *et* ante *tradere* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h. Restituas*, id est, restituere posfis, Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 372. et Gluck. *d. loc.* §. 955. *not.* 18. *p.* 293. Waechtlerus locum hunc ita emendat: *Sed etsi restituas, et cavere debes; si cautum tibi de evictione: vel potes desiderare, ut tibi denuo caveatur.* Vid. Trotz. *in Praef. ad Opusc. Waechtler. p.* 58. in fin.

(3) Vid. notata superius ad *L.* 15. *pr. ad L. Aquil.*

L. IX.

De tuo etiam facto (1) *cavere debes.*] Vid. D. Goth. *in not. ad verba seq. L.* 10. *nihil enim amplius*, etc.

(1) Id est, de evictione rei emtae, ex tuo facto contingente. Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. X.

Ulpianus Lib. XXXI. *ad Edictum.*] Junge *L.* 8. *h. t. Nihil enim amplius, quam bonam fidem praestare* etc.] Id est, quam quantum illa exigit, scil. ut id tantum praestes, quod consecutus es, juxta *L.* 8. *in fin. h. t.* (1). Non vero hic quaeritur, quam culpam praestet mandatarius. Junge §§. seqq. Sic et *L.* 59. §. 1. *h. t.* Aliter Quinctil. *Instit. Orator.* VII. 4. [*p.* 633. ed. Burm.] qui *bonam fidem* opponit *consilio*, et *eventui*.

(1) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 61. §. 5. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc.* §. 954. *p.* 268. *seq.* Ceterum, quam culpam praestare necesse habeat mandatarius, disputant Interpretes. Alii enim *latam* dicunt: alii *levem*: alii *levissimam*: alii denique distinguunt, in cujus gratiam mandatum susceptum sit. Vid. Gluck. *d.* §. 954. *p.* 261. *seqq.* ubi etiam praecipuos cujusque sententiae auctores laudavit.

§. 3.

§. 3.

Ex more utique usuras mihi pendet.] *Quae in regionibus frequentantur:* quae verba huc transfert (1) Noodt. *de Foenor. et Usur.* II. 5.

Quia bonae fidei hoc congruit, ne de alieno lucrum sentiat:] Exceptio §. 8. *h. l.* (2).

Quae legitimo modo etc.] Aliud in gestore negotiorum. *L.* 38. *de negot. gest.* Is enim se sponte negotiis ingessit. Pacius, *Cent. Enant.* II. 65. Alii verba *legitimo modo* explicant *usque ad legitimum modum*, id est, *centesimas*: et ita verba hoc loco retinent, quae Cujacius transponit. Vid. Merill. *Variant. ex Cujac.* III. 35? (3).

(1) Scil. ex *fin. h.* §. ubi tunc legit: *in usuras conveniretur legitimo modo.* Pari modo Reinold. *Diss. ad L.* 57. *mandat. Cap.* 1. §. 11. in ej. *Opusc. Jurid. p.* 247. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 61. §. 6. Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. tamen Gluck. *d. loc.* §. 955. *p.* 294. *seq.* aliosque ibi citatos.

(2) Vid. Schulting. *d. loc.* add. Noodt, *de Foenor. et Usur.* I. 8.

(3) Verba *legitimo modo* Triboniano adscribit Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 37. Dissentit Wybo, *Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 270. *seq.*

§. 4.

Quia de mutua pecunia eum habet obligatum,] Adde aliam rationem ex *L. unic. Cod. si serv. exter. se emi mandav.* Facit huc *L.* 8. *pr. h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Respons. in expl. h.* §. quem etiam vid. *ibid.* de seq. §. 5.

§. 6.

Si mater pro filia dotem dederit,] Donandi animo (1).

(1) Add. Cujac. *loc modo cit. in expl. h.* §. Sequitur in §. 7.

§. 7. *Sed affectionem amicalem promisit* etc. add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 60. §. 2. et Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 2. §. 23. in *Jurispr. restit. Wieling. p.* 32. *seq.* Al. *amicabilem.* Sed vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 340.

§. 8.

Et Labeo scribit, restituere eum oportere, etc.] Ratio in §. 3. *h. l.*

Quamvis si periculo suo credidisset, etc.] Ex permissu domini. Vid. *L.* 6. §. 6. *h. t.* Noodt. *de Foen. et Usur.* I. 8. (1). Idem in societate. *L.* 67. §. 1. *pro socio.*

(1) Et *ad h. t. Pand.* Vs. *Nunc de actione* etc. circa fin. add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 61. §. 6. et Gluck. *d. loc.* §. 955. *p.* 297. *seq.* — *Reputationes* in seq. §. 9. Graeci vertunt ἀντελλογισμοὺς, *contra imputationes*, seu *mutuas imputationes.* Vid. Brencm. *h.* De voce *salariarius* vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 396. Hal. habet *salarium fuit.* Vulg. *salarium fuerit datum.* Vid. Geb. *h. Cod. Pand. Erlang.* ut Hal. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 956. *not.* 53. *p.* 305.

§. 11.

Fidejussores, et mandatores, etc.] Simile in tutoribus. *L.* 9. §. 6. *de adm. et peric. tutor.*

§. 12.

Generaliter Julianus ait, etc.] Totum hunc §. refingit Faber, cui respondet Huber. *Eun. Rom. p.* 598. *seqq.*

Si quidem minus honestam,] Vid. D. Goth. *in not.* et Fab. *Cod.* VIII. 28. *Def.* 9. *et* 10. (1).

(1) Exemplum in exceptione Edicti *quod quisque juris* etc. adfert Glossa. Vid. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 13.

Si fidejussori donationis caussa etc.] Quo casu abest fidejussori obligatio naturalis, qua tenebatur ipsi creditor. Vid. Chesium, *Different. Jur. Cap.* 96. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 888.] quae, uti post solutionem recte consideratur, ita antea effectus non parit. Vid. Idem, *ibid.*

Multo magis, si mortis caussa etc.] Non alii hoc, quam ei, cui defunctus hoc tribuit, prodesse debet (1). — Junge *L.* 12. *h. t.*

(1) Sequitur: *vel si eam liberationem* etc. Hal. et Vulg. *vel si ei liberationem* etc. Vid. Brencm. *h.* consentientibus Graecis. Vid. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 1.

L. XI.

Habebo mandati actionem.] D. Goth. *in not.* „Imo *ex stipulatu. L.* 21. *in fin. de fidejussor.*" Sed hic fidejussor condemnatus est, et novatione reum liberavit. Vid. Cujac. *Tract.* VII. *ad African. in expl. d. L.* 21. (1).

(1) Add. Pothier. *Pand. Justin. Tit. de fidejussor. num.* 65. *in not.* Legem hanc 11. neque respondere *fini* praec. Legis, neque *pr.* seq. Legis, et hine alio transmittendam, notat Jens. *Strict. ad Pand. in Append. p.* 657.

L. XII.

Ulpianus Lib. XXXI. ad Edictum.] Junge *L.* 10. *h. t.*

Si vero non remunerandi caussa, etc.] Vid. Chesium, *loc. modo cit.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. L.*

§. 1.

Habere fidejussorem mandati actionem.] Hic enim revera fidejussori quid abest. Vid. Chesium, *d. loc.*

§. 2.

Quia non patri donatum voluit, qui solvit.] Nec dominium huic est quaesitum, cum id in creditorem transierit statim, nec hic donans patri benefacere voluit, ut in §. *praec.* fidejussori, qui habuit donantis voluntatem. Vid. Chesium, *d. loc. Cap.* 97.

§. 6.

Verum est in factum actionem (1) *filio dandam*,] Vid. *L. pen. h. t.*

(1) Id est, utilem actionem mandati. Vid. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 3. §. 14. in *Jurispr. restit.* *Wieling. p.* 43. et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 8.

Inde (1) *Papinianus quaerit*, etc.] Vellicat hunc §. Autumnus, contra quem vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 605.

(1) Vulg. *Item*. Vid. Brencm. *h.*

§. 9.

Et, ut est constitutum, totum hoc ex bono et aequo etc.] Vid. *L.* 7. *de negot. gest.* et ad eam. add. *L.* 27. §. 4. *h. t.* (1).

(1) Verba praecedentia: *ut fidem suam liberaret*, etc. verti debuisse: *ut fidem ejus* etc. notat Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 111. *in fin.* Sed vid. notata superius ad *L.* 7. *si serv. vindic.* Etiam de seq. §. 10. egit Jens. *ibid. p.* 112.

§. 11.

Quia simile est, quasi perdituro pecuniam sciens credideris.] Vid. Sand. *de Prohib. rerum alienat. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 16. (1).

(1) Add. Noodt. *Probab.* III. 2. et *ad h. t. Pand.* in fin. et J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 12. §. 8. *p.* 114. *seq.* qui, in praecedentibus verbis, non legendum censet *pro meretrice*, sed *pro eo meretrici*, auctoritate Basilic. probante Gluck. *d. loc.* §. 953. *p.* 256. *seq.* Aliter rem explicat Bilderdyk. *Obs. et Emend.* I. 38. *p.* 208. *seq.*

§. 12.

Quia commendandi magis hominis (1), etc.] Secus igitur, si aliud actum sit, maxime inter mercatores. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 8. *Def.* 24. Mornac. *ad L. ult. quod cum eo, qui in al. pot. est.* et late Mev. *ad Jus Lubec.* III. 10. 1. et *Decision. Part.* VIII. *Dec.* 120. add. *Consil. JCtor. Batav. Part.* I. *Cons.* 252. ubi tamen plus est.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Utcunque erit* etc. — Ad seq. §. 14. vid. Lud. Vital. *Lection. Variar.* II. 21. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 686. *seq.*

§. 16.

Quodsi mandaveris exigendam, deinde prohibuisti, exactamque recepisti, debitor liberabitur.] Debitor scil., qui id scivit: nam aliter jam ante liberatus foret. Vid. *L.* 12. §. 2. *L.* 18. *L.* 34. §. 3. *de solution.*

§. 17.

Si, ut post mortem sibi monumentum fieret, quis mandavit, heres ejus poterit mandati agere.] Favore religionis hoc admissum (1). *Mandati agere*, „ ut perficia-

tur, *) addit Noodt. *Obs.* II, 2, ex MSS. libris. Sed quibus? (2) *Heres ejus* etc. Atqui ante Justinianum non potuit actio vel ab heredibus, vel contra heredes incipere. Vid. *tit. Cod. ut action. et ab hered. et contra hered. incip.* Idem scrupulus in seq. *L.* 13. ut notat Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 27. *Thes.* 6. *Lit. c. p.* 1018. *seq.* qui eum solvere non potest. Sed res hic potest facile non esse integra, dum jam quaedam ad hunc usum parata sunt. Vid. Merill. *Variant. ex Cujac.* III. 29. (3). Sed Huber. *Eun. Rom. p.* 603. *seq. d. L. unic. Cod.* accipit de casibus, quibus verba agunt de ipsis personis agentium.

(1) Ita Noodt. *loc. cit.* etiam Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 11. §. 3. *p.* 145. Otto, *in not. ad.* §. 10. *Inst. de mandat.* Reinold. *Diss. ad L.* 57. *mandat. Cap.* 1. §. 17. in ej. *Opusc. Jurid. p.* 251. Trotz. *de Memor. propagat.* I. 6. *p.* 351. Aliter Jensius, *in Strictur. ad Pand. p.* 112. *seqq.* ubi pluribus contra Noodtium disputat, contendens, mandatum, post mortem mandantis demum exsequendum, non finiri morte mandantis. Jensium sequitur quoque Gluck. *d. loc.* §. 959. *p.* 337. *seqq.*

(2) Addit Hal. Vid. Brencm. *h.* Etiam *Cod. Pand. Erlang.* Vid. Gluck. *d. loc.* §. 959. *not.* 38. *p.* 337. Sed e margine haec verba in contextum irrepsisse, quae neque Basilic. agnoscunt, neque Gloss. Accursii, putat Wieling. *loc. modo laud. in not.* Etiam Trotz. *d. loc.* ait, non necesse esse hoc supplementum addi, cum id satis clare supponant verba *mandati agere.*

(3) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 61. §. 8. et Pothier. *in not. ad h. l.* Aliter Gluck. *d. loc. p.* 343. *seqq.* qui Huberum sequitur.

L. XIII.

Ut post mortem meam heredibus meis etc.] Vid. ad §. *ult. L. praec.* Pro *heredibus meis* Noodt, *Obs.* II. 3. legit: *hereditario monumento*, ut sit error ex siglis; quod argutum sane. (1).

(1) Noodtio adsentitur Reinold. *loc. modo cit.* Sed rejiciunt hanc emendationem Wieling. *d. loc.* §. 4. *p.* 146. A. G. Pagenstecher. *Adversar.* I. 1. *p.* 6. *seq.* Jensius, *loc. modo laud.* Puttman. *Probab.* I. 1. *p.* 8. *in fin.* Gluck. *d.* §. 959. *not.* 41. *p.* 338. *seq.* Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 38. *seq.* Legem hanc a Triboniano aptatam putat *Legi unic. Cod. ut action. et ab hered. et contra hered. incip.* quem refutat Wybo, *Tribon. Defens. Cap.* 3. *p.* 271. *seq.*

L. XIV.

Heredem fidejussoris, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Atqui mandatum morte finitur. L.* 26. *h. t.*" Modo res sit integra, hic verò non est. add. *L.* 4. §. 1. *de fidejussor.*

Quia tenetur judicio ex emto, etc.] Sic *L.* 36. *de fidejussor.* add. §. 1. *h. l.* (1).

(1) Vid. et Cujac. *ad Lib.* XIII. *Julian. Digestor. in expl. h. pr.* et Gluck. *d. loc.* §. 959. *p.* 352. *seqq.*

§. 1.

Idcirco is mandati actionem habebit.] Vid. *pr. h. l.*

L. XV.

Si mandatum (1) *tibi* etc.] Vid. *L.* 26. *h. t.*

(1) D. Goth. *in not. Al. mandassem.* Sic edidit Taurell., et legitur quoque in edit. Geb. et Spang. nulla nota addita.

L. XVI.

Si quis mihi mandaverit, etc.] Taxat hanc Legem Autumnus. Defendit Huber. *Eun. Rom. p.* 607. (1).

(1) De *sphaeristerio* et *hypocausto* vid. D. Goth. *in not.* add. Pancirol. *Thes. Var. Lection.* I. 56. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1021. *seqq.* Brisson. *de V.*

V. S. in voc. Burman. *ad Sueton. Tom.* II. *p.* 257. Pothier. *in not, ad h. l,* Ridicule Accursius. Vid. Huber. *loc. cit,*

L. XVII.

Si ante rem judicatam exegeris, condemnandum te esse constat.] Facit huc *L.* 1. §. 21. *depoſit.* (1).

(1) In ſeq. *L.* 19. Flor. fuisse: *ſi ſervus meus de ſemet* etc, postea *ſi* expunctum, et repoſitum post *meus*; ſed mox novum illud *ſi* exſiccatum, testatur Brencm. *h.* qui *ſi* primo loco reſtituendum cenſet.

L. XX.

Ex mandato, etc.] Vid. Cicer. *Pro Roſc. Amerin. Cap.* 39.

§. 1.

Cum non antecesſerit mandatum.] Vid. Bynkersh. *Obſ.* VI. 25. *num.* 12. (1).

(1) Add. Idem, *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XXII.

§. 2.

Aut cum rogatu fidejusſoris cum reo experior:] Vid. Cujac. *Obſ.* XXIII. 25. (1).

(1) Et *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

§. 3.

Si hi, quorum res veneunt, etc.] Exemplum apud Sand. *Deciſion.* III. 7. *Def.* 3.

§. 4.

Quodſi pluribus heredibus vendentibus uni mandavero,]

D. Goth. *in not.* „ *ut L.* 35. *h. t.*" add. *L.* 34. §. 1. *eod.*

Quod heredi praecepisset,] D. Goth. *in not.* *Al.* (1) *quod heres recepisset.* Rectius.

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* Probante etiam Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 5.

Ut ea emat,] Παρὰ τοῦ δημοσίου, addunt Basil. [*Tom.* II. *p.* 145.]

Quia publicatis bonis, quidquid postea adquiritur, non sequitur fiscum.] Cujacium (1), a D. Goth. *in not.* citatum, notat Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 27. *Thes.* 2. *Lit. a. p.* 1005. *seq.* qui locum hunc de deportato accipit, quem mandare posse liquet ex *L.* 17. §. 1. *de poenis. L.* 14. §. 3. *de interd. et releg.* et bona post quaesita demum post mortem fisco cedunt. *L.* 15. *eod.* et ita Jan. a Costa, *ad* §. 8. *Instit. de societat.* (2) add. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 72. *Error.* 9. et Matth. *de Criminib. Lib.* XLVIII. *Tit.* 18. *Cap.* 2. §. 12.

(1) Vid. et Idem, *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* add. Lycklam. *Membran.* VII. 36. et quos plures citat Oteyz. et Olan. *Paralip. Jur.* IV. 13. §. 24. *seqq.* in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 594. *seqq.* ubi late de hoc loco egit, et quem laudat de Retes, *Exc. Analect. Lib.* III. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1261.

(2) Etiam Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 60. §. 8. et Pothier. *Pand. Justin. Tit. de bon. damnat. num.* 3.

§. 6.

Mandatum *suscipiat,*] *Mactandum* legit Nic. Catharin. *Obs.* I. 46. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 496. et in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 777.] inepte (1).

(1) Hal. *occidendumve mandatu* etc. Etiam Russard. pu-

putare *m* in archetypo abundare, idque admitti posse, notat Brencm. *h.* Idem, *ibid.* observat, ante *aedem* facile excedere potuisse *ad*, ignorare tamen hoc supplementum scriptos et editos.

§. 10.

In factum actio absentibus danda est in eos, qui mandaverint.] Vid. Bachov. *ad* Πρῶτα *Pand. p.* 884. (1).

(1) Add. Lopez. *Animadv. Jur. Cap.* 31. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 493. — Ad seq. §. 11. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Non minus* etc. Pro *aut si redundet in eum captio*, etc. Vulg. habet: *aut si non* etc. Vid. Brencm. *h.* et sic etiam *Cod. Pand. Erlang.*, teste Gluck. *d. loc.* §. 959. *p.* 362. quem vid. de hoc §. ut et *ibid.* cit. Haubold, *Disp. de Fabio Mela JCto, ejusq. Fragm.* §. 11. Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis*, §. 11. *p.* 306. legit: *aut*, vel potius *at*, *si contra* etc. Excidisse *non* censet quoque Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 121. Sed *ibid. in Append. p.* 657. dicit, omitti posse *si*, et legi: *aut redundet in eum captio* etc. id est, alioqui damnum recidat in mandatarium. Τὸ *si* etiam apud Hal. abest. Vid. Brencm. *h.* Nihil mutat Pothier. quem vid. *in not. ad h. l.* — Ad seqq. *L.* 23. 24. *et* 25. vid. Finestr. *in Hermogen. Jur. Epitom. Lib.* II. *Tom.* I. *p.* 444. *seqq.* add. Interpp. *ad Paul. Sent.* II. 15. §. 1. Pro *adversariae* in *d. L.* 23. D. Goth. *in not.* habet *adversae*; atque ita ipse Taurell. in margine. Vid. Brencm. *h.* qui addit, literas *ari* dudum deletas esse, et videri hic Taurellium nimis fuisse religiosum. Pro *inanes* in *d. L.* 24. Accursium legere *immanes*, et ita etiam Vulg. et H. a Porta habere, quod mireris, notat Brencm. *h.* add. Gluck. *d. loc.* §. 959. *not.* 1. *p.* 364.

L. XXVI.

§. 2.

Quia bonum nomen (1) *facit creditor*, *qui admittit*

debitorem delegatum.] Est enim delegatio instar solutionis. Vid. *L.* 37. §. 4. *de oper. libertor.* (2).

(1) Debita, et ipsos debitores, passim *nomina* dici, etiam ex hoc loco probat Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 326.

(2) Add. Herald. *Obs. et Emend. Cap:* 5. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1317.

§. 3.

Continuo aget fidejussor mandati:] D. Goth. *in not.* „*Imo non aget. L.* 12. §. 1. *h. t.*" Non obstat: nam ibi in effectu idem dicitur. Sed obstat *pr. d. l.* Respondendum ex Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* Ibi enim fidejussor nihil solvit: hic vero solvisse videtur is creditori fidejussoris, qui illi remisit debitum, ut in *L.* 12. §. 1. *h. t.* Pone enim sic casum, me apud te fidejussisse, et te Sempronio debere, et Sempronium in gratiam meam, et tanquam pro me solvendo, te liberare. add. Chesium, *Different. Jur. Cap.* 96. *in fin.* [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 889. *seq.*]

§. 4.

Non plus fidejussorem consequi etc.] Vid. *L.* 20. *pr. h. t.* (1).

(1) In seq. §. 5. Flor. legitur: *fidejussi decem.* Sed Hal. et Vulg. habent *in decem.* Vid. Brencm. *h.* qui id probat.

§. 6.

Veluti (1) *quod spoliatus sit a latronibus,*] Ut contigit aliquando Joanni Andreae, ut refert Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* add. Fab. *in Cod. h. t. Def.* 29. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 31. *Def.* 16. D. Goth. *in not.* „*Placet tamen, quod Ac-*

Accursius hic notat, hunc §. de curialitate, ut loquitur, non observari, etc." add. Mornac. et Brunneman. *ad h. l.* Maynard. *Decis. Tholos.* IV. 16. Huber. *Eun. Rom. p.* 608. *seq.* (2). Alii hoc intelligunt de illis, qui libere susceperunt mandatum, non de Legatis, qui necessario id munus obeunt. Vid. Mev. *ad Jus Lubec.* I. 1. 10. *num.* 24. *Cons. JCtor. Batav. Part.* IV. *Cons.* 385.

Vel languore] Id est, morbo. Cujac. *ad Lib.* XXIII. *Papinian. Quaestion. in expl. L.* 44. §. 6. *de usurpat. et usucap.* (3).

(1) Praecedit: *mandator imputabit.* Pro quo Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 1. legit: *mandato imputabit*, vel alioquin, ope geminationis, *mandatori imputabit*, ut legitur in edit. Geb. et Spang. Taurell. edidit: *mandatorImputabit.*

(2) Vid. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 61. §. 9. et quos plures citat Gluck. *d. loc.* §. 956. *p.* 313. *seqq.*

(3) Basilic. νόσον.

§. 7.

Mandati actione te consecuturum, etc.] Cui noxalis inest. Facit huc *L.* 61. §. 5. *de furtis.* add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 21. §. 1. *commodat.* (1).

Ut servus tibi noxae dedatur.] An non omne damnum. Vid. *d. L.* 61. §. 5.

Si tamen sine culpa tua etc.] D. Goth. *in not.* „ Mea emendat *Faber*, etc." (2) Sed non est necesse id absque auctoritate veteris Codicis, et Vulgata commode explicari potest. add. Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 27. *Thes.* 7. *Lit. e et f. p.* 1025. Etiam Basilic. ἄνευ κακίας σοῦ (3).

(1) Et Ant. Fab. *in Ration. ad h.* §. Utrumque citavit quoque Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 9. *p.* 50. Dissensum Veterum JCtorum hic agnoscit Pothier. *in not.*

not. ad d. l. 61. §. 5. in *Pand. Justin. hoc ni-hum.* 60.

(2) Probante Suarez. *ad L. Aquil.* II. 2. *Sect.* 1. §. 34. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 90.

(3) Add. Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 172. *seqq.* et Gluck. *d. loc.* §. 956. *p.* 308. *seqq.* — In seq. §. 8. *fabricam* dici pro *arte fabrili*, idque sine caussa nonnullis suspectum esse, docet Conrad. *Parerg. p.* 541. add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 398. et Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* in voc.

L. XXVII. (1).

(1) In §. 1. pro *constitit obligatio* Vulg. habet: *consistit obligatio mandati.* Cod. Pand. Erlang. *consistit obligatio.* Vid. Gluck. *d. loc.* §. 959. *not.* 39. *p.* 337. *seq.* et sic quoque Basil. Florentinam tamen *constitit* tuetur Brencm. *h.*

§. 3.

Non habet mandati actionem.] Sed *negotiorum gestorum.* Gloss. *h.* et Gloss. Basilic. [*Tom.* II. *p.* 186.]

§. 4.

Nec ad rem pertinet, quod is, etc.] Facit huc *L.* 12. §. 9. *in fin. h. t.*

§. 5.

Si, mandatu meo, etc.] Haec Gajus descripsisse videtur ex Juliano, *Lib.* XIV. *Digestor. L.* 13. *de fidejussor.* (1).

Quam si actiones tuas, etc.] Vid. omnino Fab. *Cod.* VIII. 28. *Def.* 17. add. *L. pen. Cod. de fidejussor.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XIV. *Julian. Digest. in expl. d. L.* 13.

L. XXVIII.

Mandatorem debitoris solventem, ipso jure *reum non liberare:*] Aliud in fidejussore, qui alieno nomine obligatur. Vid. *L.* 1. §. 8. *de oblig. et act.* adeoque reum ipso jure liberat. Vid. *pr. Inst. quib. mod. toll. oblig. L.* 9. §. *ult. quod met. causs.* add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 8. (1) Dissentit Sande, *de Action. cession. Cap.* 7. *num.* 11. pro quo tamen parum faciunt, quae adducit, ut et *L.* 47. *de condict. indeb. L.* 15. *de in rem vers. L.* 50. *h. t.* ex quibus quis forte aliud existimare posset; sed non diserte id ibi dicitur.

Ideoque mandatori actiones etc.] Facit huc. *L.* 13. *de fidejussor.*

(1) Et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 61. §. 10. Vid. et Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.*

L. XXIX.

Et si quidem sciens praetermiserit exceptionem etc.] Vid. hac de re Mev. *Decision. Part.* II. *Dec.* 289. (1).

(1) Add. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed apparet* etc. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 61. §. 5. Gluck. *d. loc.* §. 954. *p.* 270. Pro *dissoluta enim negligentia prope dolum est*, Nic. Catharin, *Obs. et Conj.* II. 48. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 784. legit: *prope dolus est.* Basilic. *Tom.* II. *p.* 149. πλησιάζει δόλῳ.

§. 1.

Si vero jus, aliud dici debet.] Hic et fidejussor, et reus principalis de damno vitando laborant, adeoque huic potius nocet ignorantia, qui ipse in culpa est.

§. 4.

Ut puta, si exceptionem procuratoriam omisit, etc.]

D.

D. Goth. *in not.* „ *Procuratoris exceptio ad juris apices pertinet.*" Si non semper, saltem saepe. Nec homines, qui candide agunt, ob minimos hac in parte defectus solent statim excipere. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 600. *seqq.* Possit quis putare, et intelligi hic etiam illam, quam habet Anianus *ad Paul. Sent. Tit. de Cognitoribus* [l. 2. §. 1. (1)] de qua §. *ult. Inst. de exception.* Idem quoque volunt de illa (2) ex *L.* 22. *Cod. h. t.* Vid. Mev. *Decision. Part.* VII. *Dec.* 213.

Cui non congruit de apicibus juris disputare;] Vid. Cujac. *Obs.* XXVII. 27. *Apicibus*, id est, minutiis. Vid. Rad. Forner. *Rerum Quotid.* IV. 19. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 244.] (3).

(1) Ubi vid. Schulting. *not.* 3.
(2) Scil. *exceptione Legis Anastasianae.*
(3) Quem etiam laudat Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Nunc de ratione* etc. add. Jan. a Costa, *ad* §. 29. *Instit. de action. p.* 551. Basilic. οὐ γὰρ συνάδει τῇ ἀγαθῇ πίστει τὴν λεπτολογίαν τοῦ νόμου ζητεῖν. Tom. II. p. 150.

§. 5.

In omnibus autem visionibus etc.] Triboniano hunc §. adscribit Faber: frustra. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 610. (1).

Ipse autem stellionatus crimine etc.] An non et de dolo tenebitur? Adfirmat Herald. *de Rer. judic. auctorit.* I. 9. *num.* 8. *et* 9. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1126. *seq.*] (2).

(1) De verbo *visionibus*, pro quo Hal. habet *decisionibus*, Vulg. *divisionibus*, vid. notata superius ad *L.* 25. §. 15. *de heredit. petit.* add. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* in voc. Jensius, *Strictur. ad Pand. p.* 121. ineptam dicit vocis εἶδος, vel ἰδέα versionem. Pro *propositae* Vulg. habet *praepositae*, ut in *L.* 25. §. 1.

§. 1. *de probation.* Vid. Brencm. *h.* qui tamen *propositae* praefert.

(2) Sequitur Flor. : *propter suam callitatem.* Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. §. 5. *p.* 23. ope geminationis, legit *calliditatem.* Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *callitas*, scribentis errorem esse ait. *Calliditatem* legit quoque Huber. *loc. cit.* et Idsing. *Varior. Cap.* 5. *p.* 39. Etiam Taurell. in margine habet: *calliditatem.* Vid. Brencm. *h.* qui se ignorare ait, quare Taurell. correctionem archetypi, quamvis sit recentior, non receperit. Haloand. habet: *calvitatem.* Vid. D. Goth. *in not.* probante Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 39. *p.* 265. Sed vid. Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vet. JCtor. p.* 388. *et* 490.

§. 6.

Fidejussor, si solus tempore liberatus, etc.] Vid. L. 60. *de fidejussor.*

L. XXX.

Si hominem tibi dedero, etc. (1).] Hinc DD. colligunt, mandatarium aliquando ob casum inopinatum, posse fines mandati excedere. Vid. Gail. *de Pace Public.* I. 4. *num.* 29. Sed vid. *L.* 46. *h. t.*

(1) Add. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XIII. *Julian. Digestor.*

L. XXXI.

Si negotia mea mandavero etc.] Vid. effectus quosdam apud Cyriac. *Controv.* 139. *num.* 9. *seqq.* (1).

(1) Explicuit hanc Legem Cujac. *ad Lib.* XIV. *Julian. Digestor.*

L. XXXII.

Mandatu creditorum hereditates (1) *suspectas adiri*.] Exemplum apud Plin. *Epistol.* II. 4. (2).

(1)

(1) Hal. *heredi suspectas hereditates.* Vid. Geb. *h.* Praecedit: *si quae autem mandaverit alicui* etc. D. Goth. *in not. si quis* etc. et sic ipse Taurell. in margine; add. Brencm. *h.* In verbis: *ut quicunque eorum nomine* etc. τὸ *quicunque* apud Hal. abest. Vid. Brencm. *h.* qui testatur, haec satis vitiose scripta esse.
(2) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Julian. ad Ursej. Feroc. in expl. h. l.*

L. XXXIII. (1).

Rogatus, ut fidejuberet, etc.] Vid. Vinn. *ad* §. 5. *Inst. de fidejussor.* [*num.* 4.] (2).

(1) In hac Lege, et tribus sequentibus, nullum JCti nomen Flor. praefixum esse, spatio tamen relicto, et non videri hanc hujus tituli partem ab ordinario Corrigente relectam, testatur Brencm. *h.*
(2) Add. Cujac. *ad Lib.* IV. *Julian. ex Minic. Natali in expl. h. l.* Quaedam ad hanc Legem notavit quoque Jens. *Strictur. ad Pand. p.* 122.

L. XXXIV.

Epistolam (1) *ad eum emisit,*] Ex Provincia, ut ista fictio brevi manu adhiberi nequeat, quod non est in *L.* 15. *de reb. credit.* Ita Leonin. *Emendat.* III. 16. (2) quod non satisfacit. Africani sententia regulis artis magis inhaeret. Huber. *Eun. Rom. p.* 611. *seq.*

His argumentum esse, eum, qui cum mutuam pecuniam dare vellet, argentum vendendum dedisset, etc.] Aliud visum Ulpiano in *L.* 11. *de reb. credit.* (3).

Quamvis ipsius periculo nummi fuerint, etc.] Facit huc *L.* 4. *pr. de reb. credit.*

(1) Flor. *epistulam.* Vid. notata superius ad *L. unic.* §. 4 *de offic. Quaestor.* add. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. origin. p.* 111.
(2) Pari fere modo Leges illas conciliare conantur Voet. *ad h. t. Pand.* §. 5. Kellinghusen. *Diss. de Legibus* nen-

nonnull. Rempner. Cap. 18. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. Vol. II. Tom. II. p. 38. seq. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. Spec. de viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap. 3. p. 101. Alii in casu, de quo Africanus loquitur, negant consensum utriusque partis adfuisse. Ita Charond. Verisimil. III. 14. in Thes. Otton. Tom. I. p. 793. Idsing. Varior. Cap. 10. et Diss. de Mutuo, et Vet. Litt. obligat. Cap. 5. §. 4. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. I. p. 149. seqq. Alii aliud juris fuisse contendunt tempore Africani, aliud tempore Ulpiani. Ita Brencman. Disp. de Legum Inscript. §. 22. in Jurispr. Restit. Wieling. Tom. II. p. 168. et Houck. Diss. de Ration. Vett. JCtor. falso suspect. Cap. 1. §. 4. in Thes. Diss. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. I. p. 326. Plerique tamen dissensum JCtorum hac in re agnoscunt, et Africanum inhaesisse censent stricti juris regulis, Ulpianum vero magis aequitati favisse. Vid. praeter Huber. loc. cit. etiam Cujac. Tract. VIII. ad African. in expl. h. L. 34. Vinn. Sel. Quaestion. I. 40. Ant. Fab. Conject. III. 19. Schulting. Thes. Controv. Dec. 35. §. 3. Reinold. ad Mercer. Conciliat. not. 225. p. 153. Late de utraque hac Lege egerunt Th. L. Prins, Spec. de iis, quae sunt singul. in mutuo, Cap. 2. §. 5. seqq. p. 11. seqq. et Gluck. Ausf. Erl. der Pand. tit. de reb. cred. §. 779. p. 11. seqq. qui etiam alios laudarunt. add. Jo. Cannegieter. Obs. Cap. 8. §. 10. p. 404.

(3) Add. Schulting. Thes. Controv. Dec. 35. §. 4. Etiam hac in re JCtos illos dissensisse, putant quoque Cujac. et Vinn. locc. modo citt. Wissenbach. Disp. ad tit. Pand. de reb. cred. §. 8. aliique. Alii tamen aliter. Vid. Th. L. Prins, d. Spec. §. 10. seq. p. 23. seqq. et Gluck. loc. modo cit. p. 6. seqq.

§. I.

Cum heres ex parte esses, etc.] Vid. L. 22. §. 4. h. t. (1).

(1) Sequitur: propter mandatum meum alii vendere nolu-

lueris. Ita Flor. et Hal. Male Vulg. *volueris.* Vid. Jauch. *de Negat. Pand. p.* 53.

L. XXXV.

Si fundum, qui ex parte *tuus est*, etc.] Secus, si totus. Vid. *L.* 16. *de contrah. emt.* add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. l. praec.*

Ut non abundet mandati quantitatem,] Id est, non excedat (1) pretium, quo mandavi totum fundum emendum. Hic enim scivit, quantum in universum mandans vellet impensum. Potest quidem esse minus. Vid. *L. seq.* §. 1.

(1) De hac significatione verbi *abundare* vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 340.

L. XXXVI.

Ita ut omnes summas, etc.] Non inspecto, an ex singulis portionibus, una forte majoris, altera minoris venierit, sed totam omnium summam intuebitur, et sic pro rata consequitur pretium mandatarius pro parte sua. De hac et praec. Lege egit Merill. *Obs.* VI. 15. Sed vix aliquid habet notabile.

§. 1.

Quanti interest tua,] Revera, et sic interdum plus pretio. Vid. *L.* 1. *de act. emt. vend.* (1).

Neque enim tibi concedendum est, propter hoc venditionem impedire, etc.] Partem tuam pluris aestimando (2).

(1) Sequitur: *Non etiam tu ad idem dispendium deduceris.* Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 6. *num.* 5. ope geminationis legit: *nonne etiam tu — deducereris*: ubi et plura de hac Lege. Hal. *num — deducereris. Num* etiam Vulg. Vid. Brencm. *h.*

(2) Conf. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 2.

§. 2.

Propius (1) *est, ut cum hujusmodi incommodis mandatum suscipi possit,*] Quod alias non debet esse damnosum. Vid. *L.* 15. *h. t.*

(1) Vulg. *Nam propius* etc. et sic etiam Codd. Hal. *Propius autem* etc. Vid. Brencm. *h.* Praecedit: *ingratus eas retineat.* Sic Flor. et aliae editt. Vid. Brencm. *h.* qui mavult cum Cujacio: *ingratiis.* add. D. Goth. *in not. ad h. l.* Pothier. *in not. ad h. l.* *ingratus* retinet, et exponit *invitus.*

L. XXXVII.

Et ideo, etiamsi mortuus fuerit, nihilo minus utilis ea actio est.] Nam eatenus ea datur, quatenus recte solvi (1).

Aliter in stipulatione servatur: etc.] Fab. *Cod.* IV. 2. *Def.* 11. accipit de casu, quo promissa est aestimatio: quod tamen non video, unde bene possit colligi.

Nisi forte aut per promissorem etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 89. *Error.* 2. et adv. eum Bachov., qui hinc vult probare, intermedii temporis rationem haberi: quod non est in Lege (2).

(1) Explicuit hanc Legem Cujac. *Tract.* VIII. *ad African.* De priore legis parte egit quoque Jo. Car. van Wachendorff. *Diss. de Condict. triticar. Cap.* 1. §. 5. in ej. *Trad. Diss. p.* 214. *seqq.*

(2) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 37. §. 4.

L. XXXVIII.

§. 1.

Nec tamen semper exspectandum est, etc.] Sed ordinario: id enim agitur, cum fidejussor datur, ut exactio differatur a creditore, et absonum esset, ipsum fidejussorem debitori, cui officium voluit praestare, esse incommodo: se-

cus in aliis mandatis, *L.* 45. *h. t.* Vid. Chesium, *Different. Jur. Cap.* 28. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 699. *seq.*] Late de hoc §. Thomas. *Diss.* IX.

Aut (1) *judicio accepto condemnetur*,] Per sententiam quippe reus non tantum liberatus est (id enim etiam fecit olim litis contestatio) sed etiam certus, fidejussori quid abesse, et non potest amplius absolutionem sperare. Vid. Chesium, *d. loc. num.* 11.

Si diu in solutione reus cessavit (2),] Negligentia, mora, frustratione. Vid. Leonin. *Emend* I. 2. *num.* 10. add. Sand. *Decis.* III. 10. *Def.* 7. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 19. *Def.* 12, add. alios casus ex *L.* 45. *pr. et seqq.* §§. *h. t.* Et hoc suadet natura negotii, quod est bonae fidei. Vid. Chesium, *d. loc. num.* 14. et 15.

(1) *Aut ut judicio* etc. ope geminationis, legit Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 2. et pari modo Idem, *ibid.* in initio hujus §. pro *non absimilis illa* etc. legit: *non absimilis lis illa* etc.

(2) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brenem. *h.* Sed Taurell. edidit *cessabit*, et sic etiam mox *dissipabit*. Denique pro *mandati actione conveniat* Vulg. habet: *conveniat reum*. Vid. Brencm. *h.* et sic etiam *Cod. Pand. Erlang.* Vid. Gluck. *d. loc.* §. 956. *not.* 77. *p.* 317. qui de hoc §. videndum, ait, Donell. *in Comm. Jur. Civ.* XIII. 13. — Ad seq. *L.* 39. vid. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 240. *seqq.* et ad seq. *L.* 40. vid. Cujac. *ad Lib.* IX. *Paul. ad Edict.* add. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de neg. gest.* §. 420. *p.* 338. *seqq.*

L. XLIV.

Aut si quis non exegerit, quod exigere, solvere.] D. Goth. *in not.* „ *Forte legendum* solet, *vel* soleret." Basilic. *Tom.* II. *p.* 155. Δῆλος ἐςὶ τὸ μὴ ποιῆσαί τινα, ὃ δύναται, ἢ τὸ μὴ ἀπαιτῆσαι τὸν δυνάμενον, ἢ τὸ μὴ δοῦναι τὸ

ἄπαι-

ἀπαιτηθῆν. Faber *aut solvere*, nec Huber. *Eun. Rom.* *p.* 612. bene Vulg. defendit. Bynkersh. *Obs.* VIII. 2. (1) *soluere*, id est, soliti sunt.

(1) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Nic. Catharin. *Obs. et Conject.* III. 1. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 784. *quod exigere solet.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 2. aliquando tentaverat, una litera geminata, legere: *exigeres solvere.* Sed nec ipsi haec emendatio satisfacit, et videtur praeferre Vulgatam: *quod exigere potest, aut si quis nolit solvere, quod exegerit*, quoniam Graeci eam suffragantur. Servat quoque hanc lectionem *Cod. Pand. Erlang*, nisi quod pro *exegerit* habeat *exegit.* Vid. Gluck. *d. loc.* §. 955. *not.* 47. *p.* 303. *seq.* Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 8. §. 3. *p.* 402. verba haec sic accipit: *aut non exegerit, quod exigere debet, aut non solverit, quod solvere debet.* Puttman. *Prolus. de caeca et illiber. sine arte critic. Jurispr.* in ej. *Opusc. Syllog. p.* 73. *seq.* loco *solvere* legit *potuerit*, vel *soluerat.* Koehler. *Interpr. et Emend.* II. 10. verba quaedam excidisse putat, et legendum: *quod exigere potest: aut si quis nolit solvere, quod potest solvere.* Etiam Brencm. *h.* notat, videri hunc locum esse ex non correctis, et ita restituendum: *quod exigere potest, aut quod exegerit, nolit solvere.*

L. XLV.

§. 3.

Si judicio te sisti promisero, etc.] Hic non jam fidejussor, sed principalis promissor. Vid. Donell. *ad L.* 10. *Cod. h. t. num.* 4. (1).

(1) Add. Ches. *Different. Jur. Cap.* 28. *num.* 13. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 703.

§. 7.

Quamvis id mandatum ad tuam *rem pertineat:*] D.

Goth. in not. *meam* etc. (1). Forte male: Vulgatam tamen damnat Jan. a Costa, *ad* §. 2. *Inst. h. t.*

(1) *Meam rem* etiam Hal. et reliquae editiones. Vid. Brencm. *h.* quod et mavult Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 8.

Quia sequenti mandato liberaretur *ex priore caussa.*] Ex ratione juris veteris ante *L. ult. Cod. de fidejussor.* (1).

(1) Add. Cujac. et Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 17. *not.* 47. in *Jurispr. Antejustin. p.* 297. — Ad seq. *L.* 46. vid. Cujac. *ad Lib.* LXXIV. *Paul. ad Edict.* Pothier. *in not.* Gluck. *d. loc.* §. 954. *p.* 277. *seq.* Nonnulla quoque ad eam notavit Jensius, *in Strict. ad Pand. p.* 122. *seq.* qui putat, verba priora: *qui ita promisit, si Stichum non dederis,* etc. vel mutilata esse, vel negligenter è Graeco versa. Idem, *ibid. p.* 124. censet, in seq. *L.* 47. *pr.* verba: *quod ei ex caussa fidejussoria* etc. verti debuisse, *quod sibi ex caussa* etc. Sed vid. Reiz. *in Obs. Miscell. Vol.* X. *p.* 367.

L. XLVIII.

Sed si reus fidejussori *denunciasset*, etc.] Si is conveniatur (1).

(1) Add. Balduin. *Jurispr. Mucian.* in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 550. *seq.* Sequitur: *quod potestatem eximere reo videtur, suo jure uti.* Malam hanc esse è Graeco versionem rursus sentit Jens. *Strict. ad Pand. p.* 124. Sed vid. notata superius ad *L.* 13. *de Legib.* add. de hac Lege Pothier. *in not.*

§. 1.

Meum in eo periculum, meum emolumentum sit,] Haec sunt pars mandati, et commodius alia literarum forma imprimerentur.

§. 2.

§. 2.

Quemadmodum si mandem, ut mihi *quemvis fundum emas.*] Sic et Basil. Sed Hal. *tibi*, quod placet Noodtio, *Probab.* IV. *ult.* §. 5, et *ad h. t. Pand.* Vs. *Utcunque erit* etc, circa fin. (1). Vulgatam retinet Cujac. *ad Lib.* IV. *Papinian. Respons. in expl. L.* 69, §. *ult. de jur. dot.*

(1) Idem Voetio, *ad h. t. Pand.* §. 4. Noodtium contra Waechtler. defendit Auctor Anonymus, *in Obs. Miscellan. Vol.* III. *p.* 300. *seq. Tibi* habet quoque *Cod. Pand. Erlang.* probante Gluck. *d. loc.* §. 952. *not.* 31. *p.* 252. quem etiam vid. *ibid. not.* 32. de verbis: *periculum duntaxat ad me pertineat.*

L. XLIX.

Servum Titii emi ab alio bona fide, etc.] Explicuit hanc Legem Leonin. *Emendat.* III. 2. Sand. *Decision.* II. 7. *Def.* 1. et II. 9. *Def.* 17. Ches. *Different. Cap.* 71. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 834.] (1).

Neque si rem tradidisset, vindicationem *ei concedendam*,] Quam stricto jure habet, ut dominus. Vid. *L.* 35. *de adq. rer. domin.* Sed non debet venire contra proprium factum, quod sua sponte gessit (2). Nec etiam hic dicitur, eum de evictione teneri, quod recte negatur, Vid. *L.* 67. *de procurator.* Aliter Hilliger. *in Donell. Comm. Jur. Civ.* IV. 16. *b.*

Contra, mandator, si rem ab eo *vindicare velit*, etc.] *Si ab emtore* ex MS. legit Leonin. *d. loc.* et mox *venditorem* loco *venditionem. Venditorem* etiam Hal. Vid. D. Goth. *in not.* (3) et Basil. *Tom.* II. *p.* 158. κατὰ τοῦ πωλήσαντος τῷ κληροδότῃ.

(1) Add. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de reivindic.* §. 582. *p.* 112. *not.* 9. qui monet, Hub. Giphanium, *in Lectur. Altorphin. p.* 357. *seq.* et Voet. *ad*

ad tit. Pand. de adq. rer. dom. §. 37. Legem hanc minus bene intellexisse.

(2) Conf. Averan. *Interpr. Jur.* l. 16. *num.* 9. *seqq.*

(3) Etiam Taurell. in margine habere *venditorem*, et ita antique Flor. esse factum, testatur Brencm. *h.* add. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 2.

L. L.

Nec refert, ratum habuit, nec ne fidejussor, etiam antequam etc.] Lege: *ratum habuit, nec ne: fidejussor etiam* etc. (1).

(1) Sic quoque locus hic interpungitur in edit. Taurell. et Geb. et Spang.

§. 1.

Isque decessit,] Vid. *L.* 37. *h. t.* (1).

(1) In seq. *L.* 51. pro *petere* Hal. habet *repetere.* Vid. D. Goth. *in not.* atque ita omnes habere, et forte rectius, notat Brencm. *h.*

L. LII.

Quodlibet triticum dando etc.] Nam semper hoc adhuc est alicujus pretii. Aliud in ultimis voluntatibus. Vid. *L.* 37. *pr. de Legat.* 1°. *L.* 38. §. 2. *de aur. arg. leg.* Huber. *Eun. Rom. p.* 613. (1).

(1) Explicuit hanc Legem Hieron. van Alphen, *Diss. de Javolen. Prisco, Cap.* 2. §. 2. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 23. *seq.* — Sequentem *L.* 53. conjungendam esse cum *L.* 7. *ad SCt. Vellejan.* monet Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.* In verbis: *alterutrius mandatum secutus* etc. *alterutrius* malam e Graeco versionem esse, et scribendum *alterius*, vel *alius*, ait Jens. *Strict. ad Pand. p.* 124. *seq.* Vulg. et Hal. rectius habere *alterius*, notat Brencm. *h.*

L. LIV.

L. LIV. (1).

(1) *Et affectus ratione mandati agetur.* Varie haec verba explicant Interpp. Vid. Cujac. *ad Lib.* XXVII. *Papinian. Quaestion, in expl, h. l.* Ant. Faber, *in Ration. ad h. l.* Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *Ausf. Erl. der Pand, tit. de in lit. jurand.* §. 813. *p.* 433. *in not.* qui etiam alios citat. Ad verba: *placuit enim Prudentibus*, vid. Otton. *in Papinian. Cap.* 10. §. 6. *p.* 285.

§. 1.

Ut tamen actiones praestentur, etc.] Ex stipulatu de duplo. Cujac, *ad Lib.* XXVII. *Papin. Quaest. in expl, h. l.*

Finge, non manumisisse etc.] Id si factum, dabitur tantum emti actio ad pretium. Vid. *L.* 8. §. 5. *h. t.* et Cujac. *d. loc.*

L. LV.

Non furti,] Facit huc *L.* 67. *de furtis* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* I. *Papinian. Respons. in expl. h. l.*

L. LVI.

Et propter aetatem ejus, qui petebat, obsignavit, etc.] Vid. *L.* 7. §. 2. *de minor.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Respons. in expl, h. l.*

§. 2.

Cum igitur ad officium procuratoris pertinuerit, etc.] Facit huc *L.* 31. *h. t.* (1).

(1) Praecedit: *post annos quinque provincia reversus*, Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 2. geminata litera *e*, legit: *e provincia reversus.* Hal. inseruit *ex.* Vid. Geb. *h.*

§. 3.

Salarium incertae pollicitationis etc.] Hic non quaeritur de publicis procuratoribus, qui tunc erant incogniti; sed de illis, qui amicitiae caussa negotia suscipiunt. Huber. *Eun. Rom. p.* 614. (1).

(1) Sequitur: *ut salarium tibi constituat.* Scil. Judex procuratori. Vid. J. B. Koehler. *Interpr. et emend.* I. 4. *p.* 24. Pari modo Duk. *in not. ad h. l.* in Corp Jur. Geb. et Spang. Al. *constituatur.* Vid. Brencm. *ibid.* et sic quoque habere *Cod. Pand. Erlang.* testatur Gluck. *d. loc.* §. 955. *not.* 7. *p.* 288. *seq.*

L. LVII.

Sed venaliciarium etc.] Mangonem. *L.* 207. *de V. S.* Scil. qui et ipse aliquot ex iis servis emerat; sed, antequam usucapionem inplesset, quidam ex illis servis, vel omnes, ad pristinum dominum redierant, quos venaliciarius Publiciana actione repetit. Sed frustra, per *L. pen. de Public. in rem act.* (1). Sic Jac. Gothofred. *Animadv. Jur. Cap.* 11. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 293. *seqq.*] Minus bene Stek. *Vindic. anticrit. Cap.* 11. [in eod. Thes. *Tom.* I. *p.* 519. *seqq.*]

Publiciana actione non utiliter acturum,] *Rescissoriam* intelligunt alii, ut et Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de action.* Sed obstant sequentia. D. Goth. *in not.* „*Non inutiliter. Augustin. Zoannet.* etc." (2). Nihil mutandum (3).

Neque oporteat eum, qui etc.] Add. *L. ult. de Public. in rem act.*

(1) Latius haec exposuit Schulting. *Thes. controv. Dec.* 19. §. 1. Aliter Cujac. *ad Lib.* X. *Papinian. Respons. in expl. h. l.* quem sequitur Pothier. *in not. ad h. l.* Dissertationem ad hanc Legem conscripsit Reinold. in ej. *Opusc. p.* 243. *seqq.* et late de ea quo-

que

que egerunt Jo. Gotfr. Sammet. *Opusc. p.* 137. *seqq.* Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 2. *Sect.* 2. *p.* 58. *seqq.* Puttman. *Probab.* I. 1. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de Publ. in rem action.* §. 598. *p.* 366. *seqq.* add. Idem, *ibid. tit. ex quib. causs. major.* §. 470. *b. p.* 42. *not.* 52.

(2) Etiam Cujac. *loc. modo cit.* et *Obs.* X. 6. item Graeci in Basilic. probante Brencm. *h.* Otton. *in Praef. Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 22. et *in Papinian. Cap.* 17. §. 4. *p.* 688. *seq.* Jauch. *de Negat. Pand. p.* 248. *seq.* et *p.* 166.

(3) Vid. Schulting. *loc. modo cit.* Nihil quoque mutat Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 125.

L. LVIII.

Non etiam mandati actio solvitur,] Quae tamen olim non semper data. Vid. Auctor. *ad Herenn. Lib.* II. quod Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. h. t.* accipit de casu, quo non intererat mandantis.

§. 1.

Lucius Titius creditori etc.] Vid. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 21. et Leonin. *Emendat. V.* 15. (1).

Respondi, si praesens apud Praetorem ipsi quoque consensit,] Al. *consensisset* (2).

Pactus videtur etc.] *Videretur*, Leonin. *d. loc.* ex MS. (3).

Sicut pignus, aut privilegium,] Aliud est, an hoc detur de universa summa. Vid. ad *L.* 10. *pr. de pact.*

Nec desiderare *decretum Praetoris:*] Id est, recusare.

(1) Etiam Pothier. *in Pand. Justin. tit. de pact. num.* 90. *in not.* et Bynkersh. *Obs.* I. 5. Dissertationem ad hunc §. conscripsit Thom. Adr. van Adrichem. Lugd. Batav. 1786.

(2) Sic legitur in edit. Taurell. itemque Geb. et Spang.

(3) Etiam Hal. Vid. Geb. *h.*

L. LIX.

§. 1.

Ablato (1) *omni debito restituere cum fructibus* etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 9. *Error.* 3.

(1) D. Goth. *in not. Al. oblato.* Vid. Brencm. *h.* qui Florentinam praefert, probante Dukero, *ibid.* Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 126. perinde esse, ait, *ablato*, an *oblato* legas. De pugna inter hunc §. et *L.* 1. *Cod. eod.* egit Merill. *Obs.* VI. 2. add. Schulting. *in Enarr. tit. Pand. de dolo malo*, §. 9.

§. 3.

Unum (1) *ex mandatoribus in solidum eligi posse*,] Vid. Fab. *Cod. h. t. Def.* 17.

(1) Hal. *unumquemque mandatorum.* Vid. Geb. *h.*

§. 4.

Et an intersit, creditoris jure vendiderit, etc.] Sic interpungendum, monet Cujac. *Obs.* I. 14. (1).

Ex hoc responso apparet, etc.] Haec nota est studiosi cujusdam. Vid. Cujac. *ad Lib.* IV. *Paul. Respons. in expl. h. l.*

(1) Taurell. edidit: *et an intersit creditoris, jure vendiderit*, etc. et sic etiam hic locus interpungitur in edit. Geb. et Spang. Pro *jure promiserit*, Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 3. mavult: *jure repromiserit*, ope geminationis.

§. 5.

Quoad vixerit Blaesius Severus,] Haec verba ad usuras debent referri. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 516. quod non placet. Vid. Chesium, *Different. Jur. Cap.* 27. *num.* 10. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 697.] (1).

Man-

Mandati obligationem perpetuam esse,] Vid. Vinn. *Sel. Quaest.* II. 41.

(1) Sequitur: *postea saepe* conventus *mandator* etc. id est, admonitus extrajudicialiter. Noodt. *de Foenor. et Usur.* III. 9. *Saepe*: hoc facti est, non juris, Noodt. *d. loc.* add. Wissenbach. *in Disp. ad Tit. Pand. de usur.* §. 15.

§. 6.

Si neque fidejussor, neque pignora accepta sint.] Idem esse in hypotheca, vult Salmas. *de Modo usurar. Cap.* 16. *p.* 497. *seq.* Recte.

L. LX.

Respondi, posse.] Add. *L. ult. Cod. de fidejussor.* (1).

(1) Et Cujac. *ad Lib.* I. *Scaevol. Responsor. in expl. h. l.*

§. 1.

Quam quod consultum vellet,] Ergo pietatis negotium gessit. *Sibi* deëst, quod habet Hal. Vid. D. Goth. *in not.* et Basilic. (1) *Consultum Semproniae vellet,* Huber. *Eun. Rom. p.* 618.

(1) Ita quoque omnes editos habere, notat Brencm. *h.* qui etiam putat, aliquid deësse. De locutione *literas facere* in initio h. §. vid. Bynk. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Pro *domu meae*, quod Flor. sequitur, legendum esse: *domui*, ut habent Hal. et omnes, et etiam MSS. observat Brencm. *h.* Vid. tamen *ibid.* Duk. Praeterea turbato ordine legi: *id me mea fide esse jussisse* etc. et scribendum: *id me mea fide iussisse, salvum te habiturum esse*, aut simili modo, notat Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 127. Apud Hal. τὸ *esse* abest. Vid. Geb. *h.* — Ad seq. §. 2. vid. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 8.

§. 3.

§. 3.

Vel tacito intellectu,] Ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς, *expresse vel tacite*, Basilic. [*Tom.* II. *p.* 164.]

Ut onus exhibendae (1) *uxoris* etc.] Facit huc *L. pen. et ult. de in rem vers.*

(1) Id est, *alendae.* Vid. Brencm. *h.* add. Brisson. *de V. S.* in voc. *num.* 5. ibiq. Heinecc. et notata superius ad *L.* 1. §. 2. *de offic. Praef. urb.* et ad *L.* 34. *de neg. gest.*

§. 4.

Καὶ τῶν τοῦ πατρὸς υἱῶν (1)] Cujac. *ad Lib.* I. *Scaevol. Responsor. in expl. h. l.* intelligit patrui, qui instar patris est, liberos.

Εἴτε ὑποτίθεσθαι,] Pro ὑποτιθέναι, Salmas. *de Modo usur. Cap.* 12. *p.* 502. (2).

Sine aliqua concessionis inquisitione:] Absque hoc, ut aliquis mandatum exigat (3).

Si autem necessitas alicujus talis erit,] Si autem tale opus sit.

Sive pacisci,] Pignori obligare.

Sive quodcunque operari,] Facere.

Ut domino omnium meorum,] *Omnium* abest a Gr.

Me omnia firma esse a te facta existimante,] Me omnia a te acta rata habente. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 619. qui paulo aliter.

Respondi, eum, de quo quaereretur, etc.] Alius casus est, si mandatarius, juxta mandatum re peracta, dolo postea egerit. Vid. ad hanc Legem Huber. *Eun. Rom. p.* 618. *seqq.* (4).

(1) Hal. ἀδελφῶν. Vid. Geb. *h.*
(2) Hal. ὑποθέσθαι. Vid. Geb. *ibid.*
(3) Vulgatam versionem Latinam hujus epistolae Graecae inelegantem et obscuram esse, notat Huber. *loc. cit.* qui aliam dedit, ut et Alciat. *Dispunct.* IV. 4.

(4)

(4) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 60. §. 7. et Noodt. *de Pact. et transact. Cap.* 27. circa fin.

L. LXI.

Sed et cum filio agendum est.] Vid. *L.* 12. §. 6. *h. t.* et ibi Glosf.

L. LXII. (1).

(1) De locutione *literis factis* vid. notata superius ad *L.* 60. §. 1. *h. t.* Ad verba: *neque stipulatio literas secuta est*, vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* II. 7. *in fin.* in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 168. et Hübert. *Diss.* II. *de Argentar. Vett. Cap.* 5. §. 2. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 99.

§. 1.

Peto, et mandabo *tibi*,] Lege: *mando* (1).

Et alias egisset, quam quod *ei mandatum esset*,] Fab. *Cod.* VIII. 6. *Def.* 3. *num.* 5. legit: *egisset id, quod ei* etc. Sed seqq. hoc respuunt. add. S. van Leeuwen, *in not. ad h. l.* (2).

(1) Est vitium typographicum. Pro *Gajo suo*, quod praecedit, Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 3. legit: *Gajo Sejo.*
(2) Apud Hal. et Vulg. *τὸ quod* abest. Vid. Brencm. *h.* quem etiam vid. *ibid.* de ultima voce *teneri*, quam Flor. non prorsus abesse monet, sed recenter adjectam.

TITULUS II.

PRO SOCIO.

L. I.

Vel sub conditione.] Fieri potest, ut Paulus hoc admiserit. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 623. Triboniano adscribit Leonin. *Emendat.* III. 5. (1).

(1)

(1) Etiam Wisfenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 393 Sed, ut Huberus, Wybo, *Tribonian. defenf. Cap.* 3. *p.* 272. *feq.* add. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 6. §. 249. *p.* 452. et Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Vid. et Gluck. *Ausf. Erlaut. der Pand. h. t.* §. 964. *p.* 393. Praecedit: *in perpetuum, id est, dum vivunt.* Addidisfe fortasfe JCtum pro ratione, quod *nulla focietatis in aeternum coitio est,* ut exftat in *L.* 70. *h. t.* in cujus infcriptione pro *Lib.* XXXIII. forte legendum *Lib.* XXXII. notat Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Ostendi, quid* etc. probante Gluck. *d. loc.* §. 964. *p.* 391. *not.* 66. Pari modo jam Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. II.

Quia, licet fpecialiter etc.] Vid. Noodt. *Probab.* II. 6. *in fin.* (1).

(1) Add. Idem, *ad h. t. Pand.* Vf. *Ostendi, focietatem* etc. Schulting. *Thef. Controv. Dec.* 62. §. 1. et *ad Caj. Inftit.* II. 9. §. 16. *not.* 93. in *Jurispr. Antejuft. p.* 169. Aliter Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* quem laudat Gluck. *d. loc.* §. 963. *p.* 382. *not.* 46.

L. III.

Sed actiones invicem praeftare debent.] Utiles tamen et absque cesfione hodie competunt. Vid. Sand. *de Action. cesfion. Cap.* 8. *num.* 9. *feqq.* (1).

(1) Ad feq. §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Altera fpecies* etc.

§. 2.

Si ita focietas,] *Sit ita coita focietas,* legit Beft. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *p.* 27. (1).

Ad legitimam hereditatem tantum *hoc pertinere.*] Non obftat, *L.* 130. *de V. S.* nam Lex illa tantum ait, hereditatem *teftamentariam* non improprie dici lege obvenire: hic

hic vero aliud vult contrahentium mens, et proprietas verbi (2).

(1) Flor. recentior manus adjecit: *coita sit.* et mox: *quaeritur, quae sit justa hereditas.* Vid. Brencm. *h.* qui addit, in omnibus editis et scriptis, quorum hic sex consuluit, se invenisse: *si ita coita societas sit.* Auctor. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 19. *p.* 113. ope geminationis legit: *si sit ita societas,* Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 6. *p.* 230. *si inita societas.* Pari modo Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis,* §. 30. *p.* 314. Nihil mutat van Dorp, *Obs. Cap.* 1. *p.* 6. Vid. et Waechtler. *Opusc. p.* 451. *et p.* 483. Valde duram tamen hanc orationem esse, ait Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui reponit: *si sit coita societas.* De re ipsa vid. Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* add. Caes. Costa, *Var. ambig. Jur.* II. 19. in Thes. Otton. *Tom* IV. *p.* 1227. *seq.* Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Sed redeo* etc. quem etiam vid. de seq. §. 3. in *Tract. de Forma emend. dol. mal. Cap.* 7. circa fin.

(2) Add. Gluck. *d. loc.* §. 962. *p.* 377. *not.* 38.

L. IV.

Societatem coire etc.] Et multo magis post mortem sociorum reassumere. Maynard. *Decis. Tholos.* II. 71.

Et re,] Vid. *L.* 2. *de pact.* (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 964. *p.* 389. *not.* 59.

§. 1.

Dissociamur etc.] Vid. Nonius, voc. *nefantia* (1).

(1) Add. Wouwer. *ad Petron. Satyric. Cap.* 10. *p.* 41. ed. Burman.

L. V.

§. 2.

Donationis causa etc.] Vid. *L.* 16. §. 1. *de minor.*

L. 32.

L. 32. §. 24. *de donat. int. vir. et uxor.* At donationem valere, vult quoque Herald. *Obs. et Emend. Cap.* 21. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1334] (1) quod tamen quomodo fieri posſit, non video: et quomodo hinc agetur?

(1) Quocum facit Gluck. *d. loc.* §. 965. *p.* 403. *seq.* qui etiam alios laudat.

L. VI.

Ad boni viri arbitrium etc.] Vid. Cujac. *ad L.* 43. *de V. O.* (1).

(1) Sequitur: *veluti si alter plus operae, industriae, pecuniae* etc. ita Flor. Vulg. habet: *alter plus operae, vel industriae, alter pecuniae* etc. Hal. *alter plus operae et industriae, alter plus pecuniae* etc. Vid. Brencm. *h.* Florentinam praefert Nic. Catharin. *Obs et Conj.* III. 35. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 788. quoniam confirmatur auctoritate Basilic.

L. VII.

Ulpianus Lib. XXX. ad Sabinum.] Junge *L.* 9. *h. t.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Sed Ulpianus* etc. Pro *coiri* Hal. habet *coire*, sed praeter rem. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — In seq. *L.* 8. *ex opera cujus* dici pro *cujusque*, notat Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap. ult. p.* 138. *Cujusque* tamen legi mavult Brencm. *h.* ex correctione Codicis Florentini, licet recentisſima.

L. IX.

Ulpianus Lib. XXX. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 7. *h. t.*
Hereditatem — donationes] Quod tamen in communione acquaestuum Statutaria aliter se habebit, quae ab hac differt. Vid. *Cons. JCtor. Batav. Part.* V. *Cons.* 76. (1).
Sed

Sed ob meritum aliquod etc.] Vid. Quinctil. *Declam.* 325. (a). — Junge *L.* 11. *h. t.*

(1) Sed vid. Clar. van der Keessel, *Thes. Sel. Jur. Holl. et Zel. Thes.* 252.

(2) Add. de Retes, *Opuscul.* VIII. 20. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 404. *seq.* et Pothier. *in not. ad h. l.* — In seq. *L.* 10. pro *vel a liberto* etiam nunc Flor. legi: *vel alia liberto*, testatur Brencm. *h.* qui tamen *a liberto* probat, et malam repetitionem esse litterarum *ali*, observat Geb. *ibid.* Porro pro *quasi debitum nobis hereditas* etc. Hal. habet: *quasi debita.* Vid. Geb. *h.* Hoc ipsum de liberis dicere Plutarch. *de Amor. Prol.* in fin., notat Bynk. *ibid.*

L. XI.

Ulpianus Lib. XXX. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 9. *h. t.*

Et ita de hereditate etc.] Add. *L.* 45. §. 2. *de adq. vel omitt. hered.*

L. XIV.

Nec tenebitur pro socio, qui ideo renunciavit, quia conditio quaedam, etc.] *Conditio* forte sumitur pro *modo*.

Et damnosus socius sit,] Qualis describitur *L.* 1. *de curator. furios.* etsi non eo semper gradu (1). — Junge *L.* 16. *h. t.*

(1) Add. Nic. Catharin. *Obs.* I. 5. in Thes. Ottoni *Tom.* VI. *p.* 773.

L. XVI.

Ulpianus Lib. XXX. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 14. *h. t.* (1).

(1) Nonnulla ad *h. l. pr.* notavit Jens. *Strict. ad Pand. p.* 128.

§. 1.

Qui igitur paciscitur, ne dividat, etc.] D. Goth. *in not. ne dividatur. Hal.* Basil. μὴ διαιρεθῆναι [*Tom.* II. *p.* 4.] (1).

Sed exceptionem adversus emtorem etc.] Vid. *L.* 14. §. 3. *comm. divid.*

(1) Sequitur: *et sane potest dici* etc. Pro *et* in aliis editt. Goth. item Charond. legitur *ed*; *ed* autem scriptum pro *sed*, observat Guil. Forner. *Selection.* III. 30. in Thes. Otton *Tom.* II. *p.* 121. Vid. et D. Goth. *in not.* et Charond. in margine. Verum in edit. Taurell. nec non Geb. et Spang. legitur: *sed sane* etc. nulla nota adjecta.

L. XVII.

Sed et socius, qui alienaverit, contra pactionem accipit, committit, etc.] *Qui alienaverit contra pactionem, accipit.* Nerius, *Analect.* I. 10. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 339.] et *accipit* sumit pro *circumscribit*: quod non placet. D. Goth. *in not. contra pactionem committit. Hal.* (1). Rectius, et sic edit. Paris. 1549. et Basilic.

(1) Adeoque Hal. τὸ *accipit* omittit. Vid. Geb. *h.* Nic. Cathatin. *Obs. et Conj.* IV. 15. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 793. expungit *accipit*, et *committit*, legens: *qui alienaverit contra pactionem*, *tenetur* etc. Pari modo Jens. *Strictur. ad Pand. p.* 129. Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 26. §. 2. *p.* 129. post *alienaverit* excidisse putat *et*, aut subintelligendum *si*. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 12. §. 2. expungendum ait τὸ *accipit*, quod nec Basil. habent, et *alienaverit* jungendum eum *contra pactionem*, aut, si *accipit* retineas, legendum: *et accipit*, scil. pecuniam pro re vendita. — Ad seq. §. 1. vid. De Ajala, *Comm. in L. ult. Cod. de aleator.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1057. alios etiam citat Gluck. *d. loc.* §. 971. *p.* 471. *not.* 63.

§. 2.

§. 2.

Nihil attinet de renunciatione cavere eundem,] *Eundem* rectius abesset (1).

(1) Abest apud Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

L. XIX.

Qui admittitur socius, etc.] Facit huc Fab. *Cod. h. t. Def.* 2. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ostendi* etc. — In seq. *L.* 21. pro *nos ei cum eo* etc. M. Roever. *Diss. ad Loc. quaed. Jur. Civ. deprav. Cap.* 5. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 156. legit: *nos enim cum eo* etc. Abest τὸ *ei* a quinque Codicibus, quos inspexit Brencman. Vid. Brencm. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. ubi Duker. monet, videndum, an huc conferri possit observatio Criticorum, librarios nonnunquam duas lectiones conjunxisse, ut forte alterum horum sit ex varia lectione.

L. XXIII. (1).

(1) *Quia difficile est negare*, etc. *Difficile esse* negare Ulpianum modeste dicere, quod non vult negari, observat Noodt. *de Forma emend. dol. mal. Cap.* 12.

§. 1.

Et ait, compensandum:] Ut in *L.* 11. *de neg. gest.* Sed ibi non praeiverat contractus, ut hic: quod tamen infirmum. Huber. *Eun. Rom. p.* 623. *seqq.* distinguit, an negotium sit idem et unum, ut ibi compensatio obtineat, non, si diversum: de quo dubito, et forte Pomponius revera per omnia dissensit.

Quod non est verum:] D. Goth. *in not.* *Imo est. L.* 6. *de compensat.* Sed agit haec Lex de alia re.

Nam et Marcellus etc.] Vid. *L.* 26. *h. t.*

Nec posse dici socio, etc.] Facit huc *L.* 25. *h. t.*

Si damnum petis.] Scil. praestari. Bynkersh. *Obs.* IV. 25. legit: *si damnum metuis.* quod non placet (1). ἀπαιτεῖν, Basilic. Schol.

(1) D. Goth. *in not.* „ *Al. non petis.*" Vid. Brencm. *h.* qui detracto *si* legit: *accessit damnum petis.* Vulgatam lectionem defendit Marckart. *Prob. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 89. *seq.* Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 4. §. 2. *p.* 391. *seq.* Gluck. *d. loc.* §. 968. *p.* 439. *not.* 68. Malam e Graeco παραιτεῖς versionem esse, somniat Jens. *Strict. ad Pand. in Append. p.* 657.

L. XXV.

Quod in plerisque aliis industria ejus societas aucta fuisset:] *Societati profuisset* (1) legit Nic. Catharin. *Obs.* I. 2. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 485.] Facit huc *L.* 23. §. 1. *h. t.*

(1) Scil. Flor. legitur: *societas fuisset*, sed *aucta* inserunt Hal. et Vulg. et etiam Flor. ad marginem ita suppletum, licet manu recentissima. Vid. Brencm. *h.* eamque lectionem probat Marckart. *Prob. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 176. *seq.* ubi Catharinum refutavit. Vid. et Gluck. *d. loc.* §. 968. *p.* 439. *not.* 69. Aliter Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 19. qui, ope geminationis, legit: *industria ejus usa societas fuisset.* Aliter rursus Puttman. *Obs. et Interpr. Cap.* 8. §. 4. et *Probab.* II. 9. §. 4. *p.* 63. *seq.* et H. J. Arntzen. *Miscellan. Cap.* 15. *p.* 157.

L. XXVI.

Ut Marcellus etc.] Vid. *L.* 23. §. 1. *h. t.*

L. XXVII.

Cautiones interponendae sunt.] Vid. *L.* 16. *comm. divid.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 28. vid. Cujac. *ad Lib.* LX. *Paul. ad Edict.*

L. XXIX.

L. XXIX.

Si non fuerint partes societati adjectae, aequas *eas esse constat.*] Id est, *viriles*. Connan. *Comm. Jur. Civ.* VII. 19. Haec enim hujus vocis vis est. Vid. §. 6. *Inst. de hered. instit. L.* 23. *ad SCtum Trebell.* et ita passim in hac materia. Vid. *L.* 6. *et* 80. *h. t.* Facit huc *L.* 1. *in fin. de bon. libert. L.* 5. §. 2. *de solution.* Alludit Senec. *Epistol.* 65. *in fin.* Ratio est, quia socii amici sunt, et fratrum instar. *L.* 63. *pr. h. t.* hos autem pares esse convenit, vel tales fieri. Lactant. *Divin. Instit.* V. 15. Idem de amicitia P. Syrus, *amicitia pares aut accipit, aut facit.* add. Cicer. *de Legib.* I. 12. Idem arguunt sequentia, quae, ut sit inaequalitas, duo requirunt, 1°. pactum, 2°. inaequalem collationem. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 625. *seq.* (1). Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Satis, ut puto*, etc. (2).

Vel cujuscunque alterius rei caussa.] *Caussa* abest a Basil. (3) et rectius: certe donationis caussa adesse nequit. *L.* 5. §. *ult. h. t.* Flor. tamen adest.

(1) Et in *Prael. ad h. t. Instit.* §. 3. item Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 62. §. 7. et *ad Caj. Instit.* II. 9. §. 16. *not.* 98. in *Jurispr. Antejustin. p.* 171. Alios etiam laudat Gluck. *d. loc.* §. 966. *p.* 406. *not.* 1.

(2) Quem sequitur Puttman. *Probab.* II. 3. *p.* 32. *seq.* et quos plures citat Gluck. *d. loc. p.* 406. *not.* 100. qui ipse *d.* §. 966. *p.* 404. *seqq.* late de hac quaestione egit. H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* III. 19. pro *placet valere: si modo* etc. legit: *placet valere: valet et, si modo* etc. et pro *aliquid* rectius reponi *aliquis*, monet. Vinnius, *ad* §. 1. *Inst. h. t.* distinguit inter societatem *universalem* et *particularem*; sed non probat.

(3) Etiam abest apud Hal. Vid. Geb. *h.* Imo Catharin. *Obs. et Conj.* III. 35. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 788. totam hanc periodum eliminat; sed vid. H. Cannegiet. *loc. modo cit.*

§. 1.

Plerumque enim tanta est industria socii, etc.] Vid. *L.* 5. §. 1. *h. t.*

Item (1) *si solus naviget*, etc.] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 30. *Def.* 39. et Covarruv. *Variar. Resolut.* III. 2. *num.* 3.

Periculo] D. Goth. *in not.* „ *Al. pericula* (2)." *Periculum* Salmas. *ad Jus Attic. Cap.* 5. *p.* 175. Contra, Reinold. *Variar. Cap.* 10. [in ej. *Opusc. p.* 102.] (3).

(1) Baudoz. *id est*, et sic quoque Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 966. *p.* 413. *not.* 9.

(2) Ita Taurell. in margine, et ita factum Flor. subantique. Vid. Brencm. *h.*

(3) Add. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 5. §. 12. *p.* 54. *seq.* et Gluck. *loc. modo cit. not.* 10.

§. 2.

Societatem talem coiri non posse, etc.] Idem statuunt de casu, quo quis stipulatur semper salvam sortem et lucra. Vid. Cyriac. *Controvers.* 357. *num.* 14. *seqq.*

Et hanc societatem leoninam *solitum appellare:*] Vid. D. Goth. *in not.* Aesopi Fabulam Latinis versibus inclusit Scip. Gentil. *Parerg.* II. 24. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1342.] Elegantius Phaedrus, *Lib.* I. *Fab.* 5. (1).

(1) Dubitat tamen Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 4. an quidem haec Aesopi Fabula proverbio Cassiano occasionem dederit, et an non pro *Leoninam* potius legendum sit *Teoninam*, vel *Theoninam:* agnoscit tamen, etiam Basilic. λεωνίνην habere. add. Gluck. *d. loc.* §. 966. *p.* 414. *seqq. not.* 14. Sequitur: *iniquissimum enim genus societatis est*, *ex qua quis damnum* etc. Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 6. *p.* 231. transpositis verbis, legit: *lucrum, non etiam damnum* etc. Sed vid. Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 13. §. 6. *p.* 425. Van Dorp, *Obs. Cap.* 5. *p.* 41. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 5. *p.* 55.

p. 55. seq. add. de hac ratione, quae nonnullis suspecta est, P. J. de Fremery, Spec. de Ration. Vett. JCtor. Cap. 2. §. 4. p. 57. Pro spectet Baudoz, legit exspectet. Cod. Erlang. sentiat. Vid. Gluck. d. loc. §. 966. p. 416, not. 15, Sed Florentina recta. Vid. Koehler, loc cit,

L. XXX.

Servius in notatis Mucii *ait*,] *Reprehensis Scaevolae Capitibus*, Gellius, *Noct. Attic.* IV. 1.

Nec posse societatem ita contrahi: etc.] Scil. ne de facto quidem. Sed ego puto, in priore hac nota, qua Mucius, ut imprudenter locutus, carpitur, Servium inique Mucium reprehendere; nec enim is ignorare potuit, lucrum non esse, nisi deducto damno, et contra; sed vulgari modo locutus est, quomodo plures loquuntur. Vid. *L. praec.* §. 1. *et* 2. In altero recte recedit a Q. Mucio. Huber. *Eun. Rom.* *p.* 628. *seq.* hoc conatur excusare, quasi diceret Servius: tu putas, non posse esse partem aliam lucri, aliam damni; hoc est verum tractu societatis; sed in exitu quidem (1).

Nisi omni damno deducto,] *Purum*, et *reliquum* Cicero vocat, *in Verr.* III. 86. Facit huc Idem, *Tuscul. Quaest.* V. 30.

(1) Pluribus de hoc loco egit, atque etiam Huberi, aliorumque Interpretum sententias examinavit, Voorda, *Elector. Cap.* 2. *et* 3. qui ipse legit: *ait*, *nec male*, *posse societatem* etc. Paulo aliter H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 2. et *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Coll. LL. Mos. et Rom.* *p.* 228. qui pro *nec* legit *recte*. Aliter rursus Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 4. *p.* 388. *seqq.* Nihil mutant Puttman. *Interpr. et Emend. Cap.* 18. et J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 5. §. 12. *p.* 52. *seqq.* rem tamen varie explicant. Late de hac Lege etiam egit Gluck. *d. loc.* §. 966. *p.* 418. *seqq.* Vid. et Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm.* *Tom.* I. *p.* 220. *seq.* et Otton. *in Vit. Serv. Sulpicii*,

cii, *Cap.* 7. §. *ult.* in Thes. Jur. *Tom.* V. *p.* 1607.

L. XXXI.

Ut puta cum non affectione societatis etc.] Quae voluntatem requirit. Cicer. *Pro Quint. Cap.* 16. *Quicum te aut voluntas congregasset, aut fortuna conjunxisset.* Facit huc Quinctil. *Declam.* 320. add. Cujac. *Obs.* X. 25.

Aut si hereditas, etc.] Haec communio a Cicer. *Pro Rosc. Amerin. Cap.* 18. societati comparatur. Sed vid. *ibid.* Menard. (1).

(1) Sequitur: *aut si a duobus separatim emimus partes eorum*, etc. Brencm. *h.* mavult: *emimus*, *participes eorum.* Sed refutat eum Duk. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — In seq. *L.* 32. *tractatu habito* esse *conventione habita*, Basil. ἀπὸ συναινέσεως, notat Brencm. *h.* Sequitur: *in re ipsa et negotio.* Vulg. *in re ipsa negotium.* Hal. in margine: *alias*, *res ipsa et negotium.* Vid. Brencm. *h.* qui, si quid mutandum sit, praepositionem *in* expungeret.

L. XXXIII.

Quod a societate longe remotum est:] Vid. Matth. *de Auctionib.* II. 8. *num.* 2. (1).

(1) Pro *in conductionibus publicorum*, in *pr.* Legis, Basil. habere *in publicis conductionibus*, notat Brencm. *h.* Basil. habent: ἐπὶ τῶν δημοσίων μισθώσεων. *Tom.* II. *p.* 7. et Gloss. Basil. *ibid.* *p.* 39. τῶν συντελεσμάτων, *vectigalium.* add. D. Goth. *in not.*

L. XXXIV.

Posse et *communi dividundo agi.*] Al. *posset*, vel *posset et* (1).

(1) *Posset et* Vulg. *Potest* Hal. Vid. Brencm. *h.* — In seq. *L.* 35. pro *parere* Al. habere *parare*, nota: D. Goth. licet in Corp. Jur. Geb. et Spang. hac de re ni-

nihil moneatur. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 5. Ulpianum forte scripsisse putat *pagere*, quoniam Graeci de *pacto* aliquid legisse videntur. Agnoscit tamen, utramque lectionem *parere*, aut *parare*, stare posse.

L. XXXVI.

Et acti etiam culpam, etc.] *Defuncti etiam culpam* legit Nic. Catharin. *Obs.* I. 25. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 491.] (1) ob Basilic. *Culpam.* Inde supplenda *L.* 40. *h. t.*

(1) Et subaudit ex praec. Lege: *praestat.* Sed τὸ *acti* defendit Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* II. *p.* 139. *seq.* Sequitur: *licet socius non sit.* Τὸ *non* Taurell. parenthesi inclusit, indicio, Flor. abesse. Habet tamen Hal. et omnes Codices, quorum quinque inspexit Brencm. Probante etiam Jauch. *de Negation. Pand. p.* 70. *et p.* 115. Vid. Marckart. *d. loc.*

L. XXXVII.

Plane si hi, etc.] Vid. *L.* 52. §. 6. *h. t.*

L. XXXVIII.

Quod Sabinus in omnibus *bonae fidei judiciis existimavit*:] Exceptio est in *L.* 1. §. 2. *de usur.* (1).

(1) Praecedit: *in futuro.* Hal. *in futurum*, non improbante Brencm. *h.* modo comma subjungatur.

§. 1.

Et altera actione alteram tolli,] Quoad praestationes personales. Facit huc *L.* 43. *h. t.*

L. XL.

In quibus dolus *ejus admitti potest*,] Supple ex *L.* 36. et *L.* 65. §. 9. *h. t.* (1).

(1) In praecedentibus verbis pro *explicari* Graecos forte legisse *expleri*, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 5. Agnoscit tamen, *explicari* vi sua *τὸ expleri* exprimere. Basil. habent: ὁ κληρονόμος — πληροῖ. add. Gluck. *d. loc.* §. 971. *p.* 474. *not.* 71.

L. XLI.

Si quis a socio poenam stipulatus sit, etc.] Vid. *L.* 28. *de action. emt. vend.* et *L. seq.* (1).

(1) Sequitur: *in poenam sit.* Hal. et Vulg. *in poena*, quod praefert Brencm. *h.*

L. XLII.

Quod si ex stipulatu etc.] Vid. *L.* 28. *de action. emt. vend.*

L. XLIII.

Et adjudicationem non admittit:] Sed id fit *communi dividundo* judicio (1).

(1) Praecedit: *et nominum rationem habet.* Per *nomina* Ulpianum indigitare *personales praestationes*, observat Vinnius, *Sel. Quaest.* l. 36. probante Noodtio, *ad h. t. Pand.* Vs. *Exposita indole* etc. Aliter Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc.* §. 969. *p.* 448.

L. XLIV.

Si animo contrahendae societatis etc.] Vid. *L.* 31. *h. t.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Vult igitur Praetor* etc. Pro *margarita vendenda* Vulg. habet *margaritam vendendam*, et mox *eam* pro *ea*. Vid. Brencm. *h.* Non opus. Vid. Brisson. *de V. S.* in voc.

L. XLV.

Rei communis nomine cum socio furti *agi potest*, etc.] Itaque ad poenam: in quo errat Schol. Basilic.

L. L.

Quia utraque actio ad rei persecutionem respicit,] A parte actoris regulariter verum, non a parte rei. *L.* 23. §. 8. *ad L. Aquil.* (1).

(1) Ad quam vid. notata.

L. LI.

Si per fallaciam, et dolo malo amovit:] Cicer. *Pro Quintio*, *Cap.* 3. *Itaque hercule haud mediocriter de communi, quidquid poterat, ad se in privatam domum sevocabat.*

Et sane plerumque credendum est, etc.] Vid. D. Goth. *in not. ad seq.* §. 1. (1).

(1) Sequitur: *jure potius suo re uti.* Ubi Flor. τὸ re tenuiter deletum est, dubium tamen, an antique; sed inde factum, ut absit apud Hal. et Vulg. MSS. variant. Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Favia teneri.] *Tenetur*, edit. Paris. a 1549. (1).

(1) Nihil hac de re monetur in Corp. Jur. Geb. et Spang. Pothier. edidit; *Fabia.* Vulg. Flavia. Vid. Brencm. *h.*

L. LII.

Si vero id actum est, ut quasi commune negotium etc.] Vid. *L.* 65. §. 4. *h. t.*

§. 2.

§. 2.

[*Utrum ergo tantum dolum, an etiam culpam praestare socium oporteat, quaeritur?*] Sententia negans est apud Quinctil. *Declam.* 320.

Veluti cum pecus in commune pascendum, aut agrum politori damus etc.] Vid. Os. Aurel. *Dispunct.* 24. [in Thes. Otton, *Tom.* III. *p.* 757.] (1).

Politori] D. Goth. *in not.* „ *Pollicitori* (2) Hal. Budaeus *licitatori:* reprehensi ab Ant. Augustin. *Emend.* IV. 9." [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1539.] Bynkersh. *Obs.* III. 9. legit *olitori*: quod non probo (3).

Pretium enim operae artis est velamentum.] Id est, pretium compensat operam, quam alter confert. Charond. *h.* Leonin. *Emendat.* III. 5. non bene exponit *velamentum.* Vid. et Petr. Avellan. *Restitut. Cap.* 24. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 473.] (4). Huber. *Eun. Rom. p.* 631. legit; *quia pretium operae, artis est* etc. *Velamentum.* Vid. Non. Marcell. voc. *hostimentum*, et voc. *examussim.*

(1) Add. Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 24. et Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 18. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 624.

(2) Novem MSS. habere Vulgatam *pollicitatori*, testatur Brencm. *h.* Florentinam *politori*, praeter Augustin. *loc. cit.*, etiam tuentur Huber. *Eun. Rom. p.* 631. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Altera* etc. Pothier. *in not. ad h. l.* Interpp. *ad Caton. de Re Rustic. Cap.* 136. Edit. Gesner. *Tom.* I. *p.* 98. Puttman. *Interpr. et Obs. Cap.* 28. §. 2. *p.* 136. qui notat, optime huic loco convenire verbum *politori*, eleganter docuisse Chr. Guil. Küstner. *in Chrestom. Jur. Enn. p.* 38.

(3) Probat tamen Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *politor.* Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 6. *p.* 231. Jo. Cannegiet. *Disq. de Not.* §. 14. *p.* 307. qui tamen, ne litera pereat, legit: *p.* vel *p. c. olitori*, id est, *pacto convento olitori.*

(4)

1) Qui legit *aequamentum*, add. D. Goth. *in not.* et vid. Otton. *in Praef.* *Tom.* I. *Thes. jur.* *p.* 44. qui *velamentum* retinet, et exponit, *pretium operae velat artem*. Schulting. ad Quinctil. *Declam.* 12. *p.* 252. ed. Burm. legit *levamentum*, et sic quoque Cujac. *ad* §. 2. *Instit. de societat.* qui *operae artis* per ἀσύνδετον Celsum dixisse censet pro *operae artisve*. Hal. habet: *operae et artis*. Vid. D. Goth. *in not.* *Levamentum* etiam legit Vinn. *ad d.* §. 2. *Instit.* et Eckhard. *in Herm.* *Jur.* I. 3. §. 103. *p.* 163. *Velamentum* in novem Codicibus constanter se invenisse, testatur Brencm. *h.* ipse tamen quoque *levamentum* praefert, ut et Pothier. *in not. ad h. l.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 6. *Pretium enim operae partis est velamentum*, et in seqq. pro *quod si rei communi socius* etc. ope geminationis, legit: *quod si rei communi is socius* etc. Etiam Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* pro *artis* reponit *partis*. Nic. Catharin. *Obs.* II. 9. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 779. *operae artisve supplementum*. Waechtler. coniiciebat: *emolumentum*. Vid. Trotz. *in Praef. ad Waechtler. Opusc. p.* 57. H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 19. *p.* 123. *pretium enim operae aut artis emolumentum*. Nihil mutat Puttman. *Interpr. et Obs. Cap.* 28. *p.* 137. et rem ita exponit: *pretium*, scil. rei, quam alter confert socius, *operae artisve velamentum*, seu pensatio, *est*. Egit de hoc §. etiam Gluck. *d. loc.* §. 965. *p.* 396. *not.* 80. et novissime Bilderdyk. *Obs. et emend.* II, 6, *p.* 58. *seqq.*

§. 3.

Damna, quae imprudentibus *accidunt*, etc] Id est, *[i]scii*, *ignaris* (1). Vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 26. [N]oodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Altera praestationum* etc. ex[po]nit: *providere non valentibus*, aut, *valde prudenti[bu]s* (2).

[1]) *Nihil tale opinantibus*, *et praeter spem et cogitationem*. Sic etiam Brisson. *de V. S.* in voc. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 4. §. 140. *p.* 245. et ab eo laudat.

Laur. Andr. Hamberger. *Opusc.* p. 101. *seq.* item H. Cannegiet. *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Coll. LL. Mos. et Rom.* p. 57. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 5. §. 11. p. 50. *seq.* *Ex improviso*, Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) Posteriore hoc modo τὸ *imprudentibus* jam exposuit Accursius. add. Arntzen. *Spec. Obs. post Sedul. carmen Paschal. Cap.* 6. *p.* 35. Wasse, *ad Sallust. de Bell. Catilin. p.* 26. Van Hoven, *in Otiis litter. ad Isal. p.* 67. *Prudentibus* exponit quoque Regius *Enantioφ.* II. 20. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1507. *Prudentibus* reponit Hotoman. *Obs.* IV. 16. Bynkersh. *Obs.* II. 10. legit: *in prudentibus.* Van de Water, *Obs.* I. 6. exaratum olim fuisse suspicatur *em prudentibus*, et *em* pro *etiam* per compendium scriptum. Sed vid. van Dorp, *Diss. ad loc. quaed. Juris, et alia obs. Cap.* 1. in Thes. Diss. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 34. *seq.* et Idem, *Obs. Cap.* 11. *p.* 99. et Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* II. *p.* 89. *seqq.* add. Puttman. *Interpr. Cap.* 29. *p.* 140. et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 321. *p.* 323. *in not.* An *in prudentibus quidquam accidere* ullibi dixerit Ulpianus, dubitat quoque Waechtler. *in Opusc. p.* 567. Ex octo Codicibus, quos consuluit, quinque habere *inprudentibus*, unum *in prudentibus*, et duos reliquos, ut Flor. *imprudentibus*, testatur Brencm. *h.* Late hujus §. sententiam exposuit Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 129. *seqq.* add. Idem, *ibid. in Append. p.* 658.

§. 4.

„*Ita damnum quoque commune esse oportet, quod non culpa socii contingit.*] Conf. Quinctil. *Declam.* 320. (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 965. *p.* 400. *seq.* Quid sit *salgaria negotiatio*, docet Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1415. *seq.* add. Fopp. ab Aesema, *Diss. Jur. Civ.* II. 7. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 825. et Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Sed redeo* etc.

§. 6.

§. 6.

Si fratres parentium (1) *indivisas hereditates ideo retinuerunt*, etc.] Vid. *L.* 37. *h. t.*

Quod aliunde quaesierint, in commune non redigetur.] Vid. *L. praec.*

(1) Vid. notata superius ad *L.* 10. *de postuland.* add. de hoc §. Cujac. *ad Lib.* III. *Papin. Responsor.*

§. 7.

Erit pro socio actio.] Vid. §. 2. *h. l.* (1).

(1) Add. et de hoc §. Cujac. *loc. modo cit.* Pro *Vellicum Asianum* Flor., *V* non ita recenter in *B* mutata, legitur *Bellicum Asianum*, quod praefert Brencm. *h.* Sed *Vellicum* retinet Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 9. putans, sic etiam legendum in *L.* 13. §. 5. *de action. emt. vend.* — In seq. §. 8. apertum vestigium exstare *peculii castrensis*, et *quasi castrensis*, censet Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 9. *not.* 27. in *Jurispr. Antejust. p.* 470. Sed vid. Ampl. Jo. Valckenaer. *Diss. de Peculio quasi castr. Vett. JCtis incognit. Cap.* 4. *p.* 34. *seq.* Lugd. Batav. 1780.

§. 9.

Societatem non posse ultra mortem porrigi:] D. Goth. *in not.* „ *Imo potest. L.* 65. §. 9. *h. t.* " Non obstat.

Et ideo (1) *nec libertatem* etc.] Ut si convenerit, ut superstes alteri sit heres, et propioribus praeferatur cognatis. Schol. Basilic.

(1) *Ideo quia* legendum censet Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 10.

Idem respondit: etc.] Immerito in hunc §. invehitur Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 631. *seq.*

Cum certis usuris] Al. *centesimis.* Vid. D. Goth. *in not.*

not. (1) probante Noodt. *de Foenor. et Usur.* II. 5. (2).

Oratio enim Divi Marci etc.] Quae differt ab Edicto Divi Hadriani, de quo *L.* 5. *Cod. de aedific. privat.* Vid. Merill. *Variant. ex Cujac.* II. 14. (3).

(1) Et Leunclav. *Notator.* II. 39. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1513.

(2) Add. Joh. de Back. *Diss. ad L.* 1. *in quib. causs. pign. etc. Cap.* 4. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 101. et Pothier. *in not. ad h. l.* Sequitur: *Finge enim, malle eum magis* etc. De qua locutione *magis malle* vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 37. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1310. add. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Hal. habet: *finge enim hoc malle eum, suum non con,* *qui, quam* etc. Sed vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 70.

(3) Add. de Back. *loc. modo cit.* — Quid sit *cratitius paries* in seq. §. 13. docet ex Russard. Brencm. *h.* add. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *concratitius*, et Gluck. *d. loc.* §. 969. *p.* 447. *not.* 87. *Un mur mitoyen*, interpretatur Pothier. *in not. ad h. l.* — Sequitur in §. 15. *qui in eam pensi sunt* Ubi *pensi* dici pro *impensi* vel *expensi*; posse tamen fieri, ut *im* cum praecedente *am* confusnm sit, notat Brencm. *h.* *Impensi* mavult Duk. *ibid.* Forte *in* vel *im* omissum ob praecedentem literam *m.* Conf. notata superius ad *L.* 3. *pr. de servitut. praed. rustic.* Hal. et Vulg. habent: *in eam rem impensi sunt.* Tò *rem* agnoscunt quoque MSS. Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 16. post verba *nocitum sit* excidisse, vel ab ipso JCto omissa esse verba: *aliquid consecutus fuerit*, aut similia, notat Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 3. *p.* 26.

§. 18.

Si injuria Judicis damnatus sit, etc.] Atque adeo hoc casu sententia sub examen revocabitur, ut *L.* 60. *de cond. indeb.* (1).

Ipsum tantum damnum sentire debere;] Vid. Quinctil.

Declam. 320. Aliud responsum de communione bonorum inter Conjuges. *Cons. JCtor. Batav. Part.* I. *Cons.* 39.

(1) Ad quam vid. notata.

L. LIII.

Quod autem ex furto, etc.] Vid. *L.* 52. §. 17. *h. t.* *Societas sceleris*, *libidinis*, *audaciae*, Cicer. *Pro Sulla*, *Cap.* 5.

Plane, *si in medium* collata *sit*,] *Collatum* (1) ed. Paris. 1549. Al. *collata sint* (2). Ad hanc et seq. *L.* 54. et 55. vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 633. *seq.*

(1) Ita Vulg.
(2) Ita Hal. probante Brencm. *h.* — In seq. *L.* 55. pro *aut cum poena auferret*: *solum auferret*, etc. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375 rescribit: *aut cum poena auferet. Solum auferet*, etc.

L. LVI.

Servi corrupti,] D. Goth. *in not.* „*Corrupti servi actio famosa. L.* 6. *de obseq. par. et patron. praest.*" Id ibi non dicitur: et differunt *turpem esse*, et *famosam esse* (1).

(1) Add. notata superius ad inscriptionem *Tit. de servo corrupto.*

L. LVII.

Si malefìcii societas coita sit, *constat*, *nullam esse societatem*:] Vid. Sand. *Decision.* II. 5. *Def.* 8.

L. LVIII.

Quadrigam venderes,] Vid. *L.* 10. §. 8. *quib. mod. ususfr.* etc. (1). Non vero hic adest currus. add. Cujac. *Tract.* VI. *ad African. in expl. L.* 34. *de Aedilit. Edict.*

Ceterum, *si id actum dicatur*, etc.] Flor. *ceteri.* Ant. Augustin. *Emendat.* II. 2. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1471.] mallet *ceteroquin* (2).

(1) Ad quam vid. notata.
(2) Notavit hoc quoque Brencm. *h.* — In seq. §. 2. pro *in societatem duratum est*, Hal. habet *in societate* etc. et Flor. quoque antique, ut videtur, *m* deletam esse, notat Brencm. *h.* Sequitur: *initium enim his contractibus* etc. Ubi Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 15. *num.* 1. legit: *initium enim in his contractibus* etc. Conf. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. Jur. not.* 1. imo in Pand. Flor. fuisse *initium enhiscontractibus*, superscriptis recentius paulo *im in*, ut factum sit: *initium enim in his contractibus*, et sic omnes scriptos et editos habere, notat Brencm. *h.*

§. 3.

Item tam adversus me [quam adversus emtorem] ex his caussis, quae ante alienationem inciderunt, dandam actionem ex reliquis, etc.] Τὰ *quam adversus emtorem* retinenda sunt, et uno spiritu cum sequentibus legenda: et post *dandam actionem* ponenda (:) (1).

(1) Pari modo locus hic interpungitur in edit. Taurell. itemque Geb. et Spang. et in aliis quoque editt. Gothofred.

L. L I X.

Ut nec ab initio pacisci possimus, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Imo possumus. L.* 65. §. 9. *h. t.*" Non obstat.

Haec ita (1) *in privatis societatibus ait: in societate* etc.] Lege: *societatibus: at in* etc. (2) Cujacius [*Obs.* X. 25.] τὸ *ait* explicat, scil. Sabinus. Huber. *Eun. Rom. ad L.* 63. §. 8. *h. t. p.* 639. haec ita citat: *societatibus: At in* etc.

In societate vectigalium etc.] Haec enim solebant a pluri-

tibus conduci. Vid. Sigon. *de Jur. Civ. Rom.* II. 2. adeoque societas non tollitur mortuo uno ex pluribus, quod alioquin facile eveniret. Sed tamen non aliter, quam *si pars defuncti ad personam heredis ejus adscripta sit*: de quibus verbis agit et Huber. *loc. modo cit.* Sed non satis placet. Sensus est, si heres adscitus sit in locum defuncti. Vid. *L.* 63. §. 8. *h. t.* Male vero colligunt, ipso jure hoc casu heredem socium fieri. Vid. Matth. *de Auction.* II. 8. *num* 5. *d. L.* 63. §. 8. et Cujac. *Obs.* X. 25. (3). Eum tamen etiam invitum adscisci posse, censet Jan. a Costa, *ad* §. 5. *Inst. h. t.* quem omnino vide (4).

Ut heredi quoque conferri oporteat:] Portionem in eum transferri. *L.* 9. §. 4. *de Publican.*

(1) Vox *ita* abest apud. Hal. Vid. Geb. *h.*
(2) Sic argute Vulg. legere, et Hal. et ceteros comprobasse, notat Brencm. *h.*
(3) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 62. §. 9. et *ad Caj. Inst.* II. 19. §. 17. *not.* 3. in *Jurispr. Antejust.* *p.* 172. et Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Dicam, quo modo* etc. Gluck. *d. loc.* §. 971. *p.* 472. *seqq.*
(4) Et quem recte haec interpretatum esse, ait Burman, *de Vectigal. Pop. Rom. Cap.* 9. *p.* 132. *seq.*

§. 1.

A nobis repetat.] Al. *repetet.* (1).

(1) Etiam Flor. subantique *a* in *e* mutata. Vid. Brencm. *h.* qui id praefert, et omnes habere ait.

L. L X.

Socium, qui in eo, etc.] Vid. de hac Lege Noodt. *de Foenor. et Usur.* I. 5. et III. 6. et *de Pact. Cap.* 11. *in fin.*

Cum ea pecunia etc.] D. Goth. *in not.* „ *aut cum ea.* *Cujac. Obs.* XIII. 15." Probat Noodt. *de Foen. et Usur.* I. 5. et *Obs.* II. 17. vel legit: *cumve ea.* (1).

(1) Emendationem Cujacianam probat quoque Pothier. *in not. ad h. l.* Sed eam rejicit Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* Vid. et Gluck. *d. loc.* §. 968. *p.* 442. *seqq. not.* 77. Sequitur: *usuras quoque eum praestare debere* etc. Ubi τὸ *eum* apud Hal. abest. Sed vid. Duker. *ad Liv.* XXV. 27. §. 1.

L. LXI.

Quod verum est.] Et inepte quidam carpunt, quod praecedenti Legi haec contraria subjiciatur. Vid. Huber. *Eun Rom. p.* 634. *seq.*

L. LXII.

Si Titius, etc.] Contra Autumni in hanc Legem censuram vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 635. *seq.* (1).

(1) Pro *unusquisque, quod a se pervenerit*, etc. Hal. et Vulg. habent: *unusquisque ejus, quod* etc. probante Brencm. *h.*

L. LXIII.

Verum est, quod Sabino etc.] Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 636. *seq.*

Etiam si non universorum bonorum socii sunt,] D. Goth. *in not.* „ *Imo universorum bonorum socio tantum id privilegii dari videtur. L.* 16. *de re judic.* " Vid. *ibid.* (1).

Cum societas jus quodammodo fraternitatis in se habeat.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Freher. *Parerg.* I. 5. [In Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 867.] Sic et Cicer. *pro Quint. Cap.* 4. dicit, inter socios esse fraternam necessitudinem. add. Cujac. *in Parat. ad h. t. Cod.* (2). — Hinc privilegium hoc et fratribus dant etiam affinibus. Vid. *Cons. JCtor. Batav. Part.* III. *Cons.* 70. et Merend. *Controv. Jur.* XIV. 19.

Quo-

Quodammodo] Revera enim eo amicitia non pervenit. Quintil. *Declam.* 321.

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 62. §. 8. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Etiamne dicam* etc. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 106. *seq.* Late de hac quaestione egit quoque Gluck. *d. loc.* §. 967. *p.* 426. *seqq.* ubi etiam plures alii auctores laudantur.
(2) Et Noodt. *ad h. t. Pand.* in *pr.*

§. 1.

Sed si hic fidejussor, quasi defensor socii, judicium susceperit, etc.] Id est, litem contestatus fuerit pro reo, quem creditor convenit: quo casu olim hic fidejussor, qua talis, amplius non tenebatur. *L.* 28. *Cod. de fidejussor.* adeoque lite cum reo contestata liberabatur fidejussor. *d. l.* Post quam, si reo convento agatur cum fidejussore, non poterit esse huic beneficio locus. Nec jure novo poterit esse locus cautelae, quam quidam tradunt, ut reum fidejussor, vel is fidejussorem defendat: quo posteriore casu nec olim profuisset id fidejussori. Nec huc facit *L.* 10. *in fin. mandat.* (1).

(1) Sequitur: *Idemque et in patroni defensore accipere debere* etc. Hal. et Vulg. habent: *accipi debere*, probante Brencm. *h.* qui Florentinam non posse defendi ait. Pauca tantum ad hunc §. notavit Cujac. *ad Lib.* XIV. *Julian. Digestor.* — In seq. §. 2. pro *quia nec heredi socii* etc. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 5. legit: *quin nec heredi socii* etc. Graecos secutus.

§. 4.

Scil. (1) *nuda promissio.*] Quae ipsa non est sine effectu, cum judicio et sententia actio prior mero jure sit sublata. *L. ult. Cod. de novation.* Vid. Chef. *Different.*

Jur. Cap. 26. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 692. *seqq.*

(1) Hal. et Vulg. praefigunt *an*, in quod proclivis quoque est Brencm. *h.*

§. 5.

Quae sententia habet aequitatem.] Ratione societatis; aliud in aliis casibus. Vid. Matth. *de Auction.* I. 19. *num.* 102. Cicero, *pro Rosc. Comm. Cap.* 17. negat conferendum, quod unus pro parte sua exegit. Vid. *ibid.* Menard.

§. 7.

Quod dolo fecit, quo minus possit:] Deminuendo. Vid. *L.* 68. §. 1. *h. t.*

§. 8.

Ut heres socius non sit, nisi fuerit adscitus:] Vid. *L.* 59. *h. t.* (1).

Verum tamen omne emolumentum societatis etc.] Scil. Vectigalium, quae morte unius non solvitur, ut aliae, in quibus illa tantum collocantur, quae ex re communi provenere. Vid. *L.* 65. §. 9. *h. t.* Haec vero post mortem inter reliquos durat: imo et heres invitus adsciscі potest. *L.* 59. *h. t.* Vid. omnino Jan. a Costa, *ad* §. 5. *Inst. h. t.* et examina. Vid. hac de re et paulo aliter disserentem G. Ranchin. *Variar. Lection.* III. 13. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 966. *seqq.*]

Quod non similiter in voluntaria societate observatur.] Nam potest alia lex dici, etiam cum adsciscitur heres. Vid. Cujac. *Obs.* X. 25. *Voluntaria* hic opponitur societati vectigalium, ut etiam bene Huber. *Eun. Rom. p.* 639. *seq.* Forte autem illa Vectigalium non erit *voluntaria* ratione heredum. Vid. ad *L.* 59. *h. t.* Cicero, *pro Quint.* *Cap.*

Cap. 24. *voluntariam* accipit pro ea, quae voluntate contrahitur, et huic opponit *hereditariam*.

(1) Ad quam vid. notata.

§. 9.

Si servo communi legatum sine libertate *unus ex dominis reliquit*, etc.] Balduin. *in Justinian. Lib.* III. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p.* 1156.] vult *sine libertate* esse ἔμβλημα Triboniani, respicientis ad *L.* 1. *Cod. de comm. serv. manum.* (1). Male: haec enim ideo adduntur, quia si servus hic manumissus foret, ex ratione juris veteris totus fuisset alterius. Vid. §. *ult. Inst. de donation.* (2) et sic ei sine dubio totum legatum cessisset, nec dubium fuisset, an aliquid inde competeret heredi testatoris. Potest tamen etiam fieri, ut scripserit Ulpianus *cum libertate, et sine*, ut apud Paul. *in Sent.* III. 6. §. 4. et Tribonianus omiserit priora.

Et ait Julianus Sextum Pomponium referre] *Sextum Pedium* legit Bertrand. *de Jurisperit. Cap.* 33. (3).

(1) Etiam Wissenbach. *de Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 39. *seq.*
(2) Add. Schulting. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 22. §. 7. *not.* 28. in *Jurispr. Antejust. p.* 637. et Wybon. *in Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 273. *seq.*
(3) Christ. Ott. a Boeckelen, *de Divers. fam. Vett. JCtor. Cap.* 6. §. 1. legit: *Julianum Sextus Pomponius* etc. *Sextus Pomponius Julianum*, edidit Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 25. Vulg. *Julianus Libro Sexto Pomponium referre* etc. Hal. *Julianus Sextum Paedium* etc. Florentinam retinet Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 20. Vid. Brencm. *h. Sabinum* hujus sententiae suae immemorem fuisse in *L.* 49. *ad L. Falcid.* monet Mascov. *de Sect. Vett. JCtor. Cap.* 9. §. 23. — Sequitur in §. 10. *Intereunt autem homines quidem maxima, aut media capitis deminutione.* An etiam *minima?* Vid. Conrad. *Parerg. p.* 178. *seq.* — Ad seq. *L.* 64. vid. Me-

Merill. *ad Lib.* I. *Callistr. Quaestion.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 619. *seq.*

L. L X V.

Actione distrahitur etc.] Vid. *L.* 63. §. 10. *h. t.* (1).

Quod judicium ideo (2) *dictatum est, ut societas distrahatur,*] Ergo generale. Vid. *L.* 5. *Cod. h. t.* Non etiam speciale. Vid. §. *pen. h. l.*

(1) Add. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict.* Vocem *actione* Bynkershoek. *Obs.* V. 20. interpretatur *actu*, non improbante Gluck. *d. loc.* §. 969. *p.* 446. *not.* 86.
(2) Hal. *ita* loco *ideo.* Vid. Geb. *h.*

§. 5.

Sed quod societati expedit;] Facit huc M. Anton. VI. 54. (1).

(1) De varia hujus §. lectione vid. Brencm. et Geb. *h.*

§. 9.

Morte unius societas dissolvitur, etc.] Vid. §. 5. *Inst. h. t.*

Nisi in coëunda societate aliter convenerit.] D. Goth. *in not.* „ *Atqui conventione id effici non potest. L.* 52. §. 9. *L.* 59. *h. t.* " Hae Leges ad hunc casum non pertinent: nam tantum negant, heredem socii socium fieri, ne quidem si id convenerit. Sed hic locus debet intelligi de reliquis sociis (1).

Item dolus, et culpa in eo, etc.] Vid. *L.* 35. *h. t.* (2).

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 971. *p.* 471.
(2) Pro *praestandum est*, quod sequitur, Vulg. habet: *praestanda sunt.* Sed Florentinam defendi posse iis, quae Sanct. Minerv. IV. 8. Capite de *Zeugmate* habet,

bet, ibiq. Perizon. notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 11.

Nam etsi filiusfam. emancipatus fuerit, etc.] Vid. *L.* 58. §. 2. *h. t.* Facit huc ratio in *L.* 63. *pr. eod.* (1).

(1) Ad seq. §. 12. praeter Cujac. *loc. ad pr. h. l. laud.* vid. et Vinn. et Otton. *ad* §. 7. *Inst. h. t.* *Alius*, id est, Fiscus, Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc.* §. 971. *not.* 80. *p.* 475.

§. 13.

Si post distractam societatem aliquis etc.] D. Goth. *in not.* „ *Aliquid. Hal.*" Basil. ὁ κοινωνὸς. Commodius tamen Hal., si mox legas: *impenderit socius*, ut in edit. Charond. exstat (1).

(1) Etiam in edit. Taurell. itemque Geb. et Spang. — In seq. §. 14. pro *et alicujus sociorum* etc. Al. habere: *et alicui* etc. notat D. Goth. atque ita reponendum, ait Brencm. *h.* addens, *us* in Cod. Flor. antique deletum esse, et tam tenuiter, ut Taurellium fugisse videatur, et ita etiam omnes Codices habere. Pro *qua deducta*, in seqq. verbis, Pothier. *in not. ad h. l.* reponit: *quo deducto.*

§. 15.

Nonnunquam necessarium est, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Aliud ergo regulariter.*" Vid. *pr. h. l.*

§. 16.

Dotem maritus praecipere debet:] Immo ne quidem hanc communem fieri volunt. Vid. Fab. *Cod. h. tit. Def.* 7. quod verum vix videtur (1).

(1) Add. de hoc §. Pothier. *in not.* — In seq. *L.* 66. pro *dividitur* Hal. habet *dissolvitur.* Sed vid. *L.* 16.

 comm.

comm. divid. et Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. LXVII.

Quoniam societas cum contrahitur, tam lucri, quam damni communio initur.] Pro *tam damni, quam lucri* (1). Facit huc *L.* 63. §. 5. *h. t.*

(1) Est ὑστερολογία. Conf. notata superius ad *L.* 7. §. 8. *de pact.*

§. 1.

Si societatis nomine foeneraverit;] Idem in mandato. Vid. *L.* 10. §. 8. *mandat.*

Nam si suo nomine, etc.] Partem suam: ultra non potest. Vid. *L.* 16. *de reb. cred.* et Noodt. *de Foenor. et Usur.* l. 8. in fin. (1). Facit huc *L. seq.*

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*]

§. 3.

Quam si confitetur, se socium fuisse.] Vid. *L.* 22. §. 1. *de re judic.*

L. LXVIII. (1).

(1) Vulgo hanc Legem Paulo adscribi, idque correxisse Hal. laudante Ant. Augustin. *Emendat.* l. 5. notat Brencm. *h.*

§. 1.

Sed verius est, de eo sentire Proconsulem, qui erogat bona sua: etc.] Simile in *L.* 6. *pr. quae in fraud. credit.*

L. LXIX.

Cum societas ad emendum *coiretur*,] Rem forte certam.

tam. *Coiretur*, id est, coita esset: ita tunc loquebantur. Vid. Herald. *Obs. Cap.* 3. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1315.]

Et conveniret, ut unus reliquis etc.] Et simul venditori.

Nundinas, id est, epulas, praestaret,] Verbo *nundinas* forte contrahentes usi erant: quod Ulpianus retinuit, et ob ambiguitatem explicat simul. *Sponsalia* sic dicuntur de convivio apud Ciceron. *ad Q. Fratrem*, *Lib.* II. *Epist.* 6. add. et Toullieu, *Diss. ad hanc Legem* [in ej. *Collectan. p.* 3. *seqq.*] Expungit illa: *id est, epulas*, Herald. *d. loc.* et Burman. *ad Petron. Cap.* 56. *p.* 277. (1). Otto, *in Praef. ad Tom.* II. *Thes. Jur. p.* 19. nihil extricat. Nec bene Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 21. [in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 593. *seqq.*] *Empolas* (2) legit Forner. *Rer. Quotid.* III. 28. [in eod. Thes. *Tom.* II. *p.* 223.] et Salmas. *ad Vopisc. in Aurelian. Cap.* 45. et *ad Jus Attic. Cap.* 5. *p.* 158. ubi *p.* 178. casum ponit ita, ut cum juris ratione plane pugnet. Basilic. [*Tom.* II. *p.* 22.] haec vertunt sic: τοὺς ἄλλους εὐωχῆσαι, καὶ ἀτελεῖς ποιῆσαι. Freher. *Parerg.* II. 29. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 946.] accipit etiam *epulas* proprie.

Eosque a negotio dimitteret,] Id est, rerum venditoribus, a quibus erant emturi, solveret. Freher. *Parerg. d. loc.* (3). *Ad negotium*, id est, ad negotiandum, legit Salmas. *d. loc. p.* 174. (4).

Si eas eis non solverit,] Solus. (5).

Et pro socio, et ex vendito cum eo agendum est.] Vid. Alteserra, *de Fictionib. Jur.* III. 3. et in *Praelect. solenni ad hanc Legem*, post dictum Tractatum, et omnino Jan. a Costa (6), *ad pr. Inst. h. t.* et in *Recitatione solenni ad hanc Legem*, subjecta ejus *Comm. ad Instit.* et ejus *Comm. in Decretales*, ubi tamen finem non probo. Vid. et Huber. *Eun. Rom. p.* 641. *seq.*

(1) Etiam Heinecc. ad Brisson. *de V. S.* voc. *empola*, et *epulum*.

(2) Hal. et Vulg. *nundinarias epulas*, et sic etiam MSS. Vid. Brencm. *h.* add. Cujac. *Obs.* IV. 17. Grotius, *in Flor. Sparsion. ad h. l. p.* 163. legit: *quatriduanas epulas.* Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 13. §. 12. *p.* 427. pro *nundinas* reponit σύνδειπνα, vel σύνδειπνας. Flor. olim fuisse *pulas*, litera *e* subantique addita, notat Brencm. *h.*

(3) Burman. ad Petron. *d. loc. a negotio dimittere* esse ait, nullas partes illis assignare, ut fieri solet in societate, sed omne negotium in se recipere.

(4) Sed vid. Reinold. *Varior. Cap.* 10.

(5) Haec etiam partem pacti constituere, censet B. de Lynker. *Diatrib. ad h. l.* probante J. H. Boehmer. *in Praef. ad Brisson. de V. S. p.* 34. Pro *si eas* etc. Al. habere: *etsi eas* etc. Sed male, notat Forner. *Rer. Quotid.* II. 3. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 163.

(6) Quem laudat quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. et Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 41. *in not.* Explicuit etiam hanc Legem Wissenbach. *in Disp. ad Pand. Part. Prior. Disp.* 33. Corn. van Eck, *Diss. de septem LL. damnat. Cap.* 5. in *Supplem. Thes. Meerman. p.* 581. *seq.* Petr. Tronchin. *Diss. de Variis Jur. Capp. Cap.* 3. in *eod. Supplem. p.* 603. *seq.* Jo. Gotfr. Sammet. *in ej. Opusc. p.* 65. *seqq.* Henr. Kellinghusen, *Diss. de Legib. nonnullis Roman. Cap.* 6. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 26. *seq.* Fred. Platner. *Diss. exhib. conject. ad h. l.* Lips. 1759. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de viol. emendat. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 2. *Sect.* 3. *p.* 73. *seqq.* et novissime Bilderdyk. *Obs. et Emend.* I. 8. 9. et 40. et Gluck. *d. loc.* §. 969. *p.* 450. *seqq.* qui etiam alios laudavit.

L. LXX.

Paulus Lib. XXXIII. *ad Edictum.*] *Lib.* XXXII., ut in *L.* 1. *h. t.* (1) legit Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Ostendi, quid* etc.

(1) Ad quam vid. notata.

L. LXXI.

L. LXXI.

Ut Grammatica (1) *docerent*,] Quaestuosa haec ars tempore Alfeni. Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 1. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1273.]

De ea re, quae voluerunt fieri, in pacto convento societatis proscripserunt:] Pro *perscripserunt* (2). Sic *L.* 1. §. 10. *deposit.*

(1) D. Goth. *in not. Al. Grammaticam.* Etiam Flor. recentior Corrector *m* adjecit, et sic etiam habet Hal. Vid. Brencm. *h.* Non opus. Vid. Gronov. *Obs.* II. 2. et Otton. *in Alfen. Var. Cap.* 6. in Thes. Jur. *Tom.* V. *p.* 1661. ubi et de ratione egit, quare Alfenus artis Grammaticae professionem *artificium* dixerit. add. Idem, *de Aedilib. Colon. et Munic. Cap.* 6. §. 6. *p.* 192. *seq.* Ranchin. *Var. Lection.* I. 6. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 914. Gluck. *d. loc.* §. 962. *p.* 376. *not.* 36. Agi hic de Grammaticis, qui vocabantur τεχνικά, notat Bynk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sequitur: *commune eorum esse.* Ubi omnes habent *esset*, probante Brencm. *h.*

(2) Ita habet Hal. Vid. Geb. *h.* Sequitur: *sed si ea ita facta non essent, decem dari.* Ubi pro *decem* legendum *viginti millia*, et errorem ex notis ortum, observat H. Cannegiet. *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Coll. LL. Mos. et Rom. p.* 33. Vulg. pro *decem* habet *viginti.* Vid. Brencm. *h.*

L. LXXII.

Qualem suis rebus adhibere solet:] Facit huc *L.* 25. §. 16. *fam. ercisc.* Olim vero hoc controversum fuit, qua de culpa teneretur socius. Vid. *L.* 52. §. 2. *h. t.* Hodie constat, eum de levi teneri. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 26. *Def.* 12. add. Jan. a Costa, *ad* §. *ult. Inst. h. t.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 73. vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 62. §. 2. et Gluck. *d. loc.* §. 963. *p.* 383. *not.* 40.

Pro

Pro *Maximinae* Flor. olim fuisse *Maxime*, et superscriptum *ina*, ut fieret *Maximinae*, forte tamen *Maximino* esse debere, notat Brencm. *h.* ubi et alias lectiones refert.

L. LXXIV.

Sed societatis judicio cogitur rem communicare.] D. Goth. *in not.* „ *Imo non tenetur communicare. L.* 4. *Cod. comm. utr. judic.*" Non obstat. (1).

(1) Ad *actionem Paulianam* Legem hanc 74. refert Cujac. *ad Lib.* LXII. *Paul. ad Edict.*

L. LXXV.

Celsus Lib. XV. *Digestorum.*] Junge *L.* 43. *de legat.* 3°.

L. LXXVI.

Societatem mecum coïsti, etc.] Vid. Cujac. *ad L.* 43. *de verb. oblig.* (1).

(1) Sequitur: *partem societatis constitueret.* Ubi *partes societatis* cum editis legi mavult Brencm. *h.* — Ad seq. *L.* 77. et 79. vid. Cujac. *ad Lib.* IV. *Paul. Quaestion.*

L. LXXX.

Quid enim, etc.] Facit huc Cicer. *pro Rosc. Com. Cap.* 10. (1).

(1) Sequitur: *alter ex duo millesimis partibus.* Al. *ex duabus* etc. Sic quoque Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 966. *p.* 405. *not.* 99. Etiam Flor. litera *o* recenter deleta, et repositum *abus.* Vid. Brencm. *h.* Non opus. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Bilderdyk. *Obs. et Emend.* I. 15. legit: *alter ex unde mille partibus.*

L. LXXXI.

Si socius pro filia etc.] Vid. Cujac. *ad Lib.* IX. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.* (1).

Verum in proposito largiter esse *videbatur*, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Al. interesse.* " Sic Vulg. (2) Bynkersh. *Obs.* V. 25. (3) legit: *aliter esse*, vel *large interesse.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 62. §. 2. Sequitur: *quae postea cum marito* etc. Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 19. *p.* 116. geminat *cum*, legens: *quae postea cum cum marito* etc. Hal. pro *postea* habet *posteaquam.* Vid. D. Goth. *in not.* Jo. Cannegieter. *ad Ulpian. Fragm. tit.* 6. §. 5. *p.* 86. *postea* accipit pro *posteaquam.*

(2) Hal. *largius interesse.* Vulgatam probat Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 12. *p.* 88. *inter* repetens ex finalibus literis vocis praecedentis *largiter.* Russard. putat *inter* ob antecedens *iter* excidisse. Vid. Brencm. *h.* qui id probat. Jo. Cannegiet. *loc. modo cit.* legit: *largo interesse.* Pothier. *in not. ad h. l. largiter esse* explicat *multum interesse.*

(3) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 134. scribit, tenebras huic legi obductas esse partim inepta è Graeco versione, partim vitiis cum tempore natis, sed Legem hanc recte intelligi posse ex Basilic. *Tom.* II. *p.* 24.

L. LXXXII.

Jure societatis etc.] Vid. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Respons. in expl. h. l.*

Nisi in communem arcam (1) *pecuniae versae sunt.*] Vid. Fab. *Cod. hoc Tit. Def.* 1. *Consil. JCtor. Batav. Part.* II. *Cons.* 142. *Nederl. Advysb.* II. 172. *et* 173.

(1) E scriptura Florentina dubium oriri posse, an non legendum *aream*, probabilius tamen esse *arcam*, et ita omnes scriptos habere, notat Brencm. *h.*

L. LXXXIII.

L. LXXXIII.

Ejus fit, cujus fundus] Haec verba e Glossa esse, et ejicienda, censet Jan. a Costa, *ad* §. 31. *Inst. de action.* Nondum ego (1).

Sed naturali convenit rationi (2), etc.] Aliud tamen idem Paulus vult *L.* 19. *comm. divid.* (3). Sed notandum τὸ *tantam:* non igitur in specie praecise illa pars singulis debetur, quae eorum praediis inhaesit, sed *tanta.* Ergo differentia inter casum, quo haec terrae cohaerent, et inde exemta sunt. Vid. ad hanc Legem Merill. *Lib. Sing. Different. Cap.* 8.

(1) Hal. habet: *lapis exemtus, sicut fundus, pro ea* etc. Vid. Brencm. *h.*
(2) Flor. *ratione* pro *rationi.* Vid. Brencm. *d. loc.*
(3) Ad quam vid. notata.

LIBER

LIBER OCTAVUS DECIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE CONTRAHENDA EMTIONE, ET DE PACTIS INTER EMTOREM ET VENDITOREM COMPOSITIS, ET QUAE RES VENIRE NON POSSUNT (1).

(1) Ad singulas hujus Tituli Leges commentatus est Cujacius, *Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 720. *seqq.*

L. I.

Origo emendi vendendique a permutationibus *coepit:*] Hinc *mutare* pro *emere*, Amm. Marcellin. *Lib.* XXV. *p.* 437. et contra. Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* II. 5. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1321. *seq.*] Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* add. Plin. *Histor. Natur.* XXXIII. 1. Tacit. *de Morib. German. Cap.* 5. *et* 6. Vid. ad hanc Legem Merill. *Obs.* VIII. 35. et Ferand. Adduens. *Explicat.* I. 19. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 526. *seq.*] (1).

Olim enim non ita erat nummus (2)*: neque aliud merx, aliud pretium vocabatur*, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* Salmas. *de Usur. Cap.* 12. *p.* 332. *pretium* dictum putat quasi πράτιον, et *Cap.* 13. *p.* 375. haec refutat.

Sed quia non semper, etc. *electa materia est, cujus publica ac perpetua aestimatio* etc.] Vid. Salmas. *de Usur. Cap.* 11. *et* 12. et Branchu, *Obs. Cap.* 11. 12. 13. (3).

Perpetua aestimatio] Vid. D. Goth. *in not.* et Salmas. *de Usur. Cap.* 16. *p.* 474.

Aequalitate quantitatis] *Aestimationis. L.* 3. *de in lit. jurand.* Δύναμις, ἀμοιβή. Plutarch. *in Lycurg. p.* 44. Facit huc. *L.* 65. §. 1. *de verb. oblig.*

Eaque materia forma publica percussa, usum dominiumque etc.] Vid. Freher. *Parerg.* I. 14. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 878. *seqq.*]

Forma publica percussa] Quando? Vid. Salmas. *de Usur. Cap.* 13. *p.* 368. maxime, *Cap.* 15. *p.* 423. *seqq.* ubi Phoenicibus adscribit, et jam *Genes. Cap.* 13. putat, intelligi signatum aurum et argentum, et *ibid.* de *Genes. Cap.* 23. Multa huc facientia habet Salmas. *d. Cap.* 15. et *Cap.* 16.

Quam ex quantitate (4).] Pondus ac numerum intelligit Salmas. *de Usur. Cap.* 15. *p.* 442. An valor intelligendus? quod tamen in seqq. non vult Salmasius, et accipit pro solo numero. Illud verum, publica auctoritate rem totam non confici.

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict.* de Retes, *Opuscul.* VII. 1. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 308. *seqq.* et Schroder. *Obs.* I. 8. *p.* 59. *seq.*

(2) Paulum hic plus dixisse, minus intellexisse, notat van de Water, *Obs.* III. 12. *p.* 342. *seq.* Secundum Pothier. *in not. ad h. l.* τὸ *ita* abundat.

(3) Add. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 175. *seqq.*

(4) Al. *ex qualitate.* Male. Vid. Salmas. *loc. cit.* add. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 972. *p.* 3. *not.* 5. et auctores ibi laud.

§. 1.

Sed an sine nummis venditio dici hodieque (1) *possit, dubitatur*, etc.] Pro Sabino Salmas. *de Usur. Cap.* 13. *p.* 370. *seqq.* in quibusdam tamen non sequendus, sed in plerisque, et Vinn. *ad* §. 2. *Inst. h. t.* (2). Sed Vinnius non probat de hodierno usu, imo nec hoc urget, cum tamen in eo sit cardo quaestionis.

Er-

Ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο κ. τ. λ.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Merill. *Obs.* VIII. 36. et Pufendorff. *de Jur. Nat. et Gent.* V. 5. §. 1. (3).

Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ κ. τ. λ.] Haec magis mutua fuit donatio. Salmas. *de Usur. Cap.* 13. *p.* 359. *et p.* 364.

Magis autem pro hac sententia etc.] Et nota, Graecos eo tempore res aestimasse bobus boumque coriis, quae proin pretii vice erant, ut *Iliad.* ζ. *Vs.* 236. et *Iliad.* ψ. *Vs.* 703. Plin. *Histor. Natur.* XXXIII. 1. Scip. Gentil. *Parerg.* II. 5. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1321. *seq.*] (4). Alii tamen Βοῦν illic accipiunt pro certa massa metalli. Vid. Salmas. *de Usur. Cap.* 11. *p.* 310. (5).

(1) Ita Taurell. in margine; sed in Cod. Flor. scriptum est: *hodiequae*, litera *a* in *quae* inducta. Vid. Brenem. *h.* Atque ita recte emendatum, ait Duker. *ad Liv.* V. 27. §. 1. quamvis *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. mutationem quidem cum aliis probet, non tamen eam absolute necessariam esse censeat.

(2) Item Branchu, *Obs. Dec.* II. *Cap.* 11. et Otto, *in not. ad* §. 2. *Inst. h. t.* Sed vid. Mascov. *de Sect. Vett. JCtor. Cap.* 9. §. 3. *seqq.* et Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 4. Egerunt etiam de hoc Veterum dissensu Huber. *Eun. Rom. p.* 646. *seqq.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *At pretium* etc.

(3) Sequitur: *ἄλλοι δ' αὐτοῖσι βόεσσι.* In Cod. Flor. legitur *αὐτῇσι.* De quo vid. Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(4) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 63. §. 6. et Gluck. *d. loc.* §. 972. *p.* 4. *not.* 7.

(5) In seq. §. 2. vocem *ideo* transponit Schroder. *Obs.* III. 6. *p.* 232. legens: *et consensu peragitur, et ideo inter absentes* etc.

L. I I.

§. I.

Non autem pretii numeratio, etc.] Vid. *pr. Inst. h. t.* (1).

Sine scriptis habitam.] Ἔμβλημα Triboniani (2).

(1) Add. Huber. *Eun. Rom. p.* 649. *seqq.*
(2) Sic etiam Wisfenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 40. Dissentit Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 274. et Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. I V.

Emtio intelligitur (1),] Secus in stipulatione. Vid. §. 2. *Inst. de inutil. stipul.* Sed stipulatio est negotium stricti juris, et ubi nullum est pretium. Huber. *Eun. Rom. p.* 651. *seqq.* (2). Vid. ad hanc Legem et seq. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Putemus igitur* etc.

(1) Flor. *intellegitur.* Vid. notata superius ad *L.* 15. §. 1. *qui satisd. cogant.*
(2) Add. Jan. a Costa, *in Prael. ad Illustr. quosd. Titulos*, etc. *p.* 86. *seq.* ibique Clar. Voorda, *in not.*

L. V I.

Si scias alienationem non esse,] Illud *non* abesse non potest, nec placet Huberi explicatio, *Eun. Rom. p.* 652. *seq.* (1).

Ut publica,] Vid. *L.* 72. *in fin. h. t.*

(1) Male tamen hanc vocem a Taurell. additam, censet quoque Jauch. *de Negation. Pand. p.* 115. *et p.* 300. *seq.* Baudoz. habet: *alienationem interdictam esse.* Cod. Pand. Erlang. *alienationem inhibitam esse.* Vid. Gluck. *d. loc.* §. 975. *p.* 50. *not.* 53. Marckart. *Interpr. rec. lect. Jur. Civ.* I. 12. §. 1. *p.* 75. *seqq.* incertus, in Cod. Flor. particula *non* exstet, an minus, utramque lectionem defendit, non tamen hanc par-

particulam intrudi vult, si Codex Flor. eam non agnoscat. Sed Brenem. *h.* notato errore Contii et Charondae, particulam *non* in Cod. Flor. non exstare dicit, putat tamen eam a Taurell. recte insertam esse, cum etiam alibi deprehendamus, post terminationem *nem τὸ non* excidisse. Jens. *in Strict. ad Pand. in Append. p.* 658. hic quoque malam è Graeco versionem somniat.

§. 2.

Conditio,] Id est, lex, pactio. Vid. Brisson. *de V. S.* in voc.

Quae utrimque praestari debuerunt.] *Utrimque* pro *ab altera parte* accipit Cujac. *ad h. l.* et D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 12. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 28.]

L. VII.

Conditionales autem venditiones tunc perficiuntur, etc.] Vid. *L.* 8. *de per. et comm. rei vend.*

Neque enim debet in arbitrium rei etc.] Vid. *L.* 2. §. 3. *de eo quod certo loco* etc.

Placuit itaque Veteribus, etc.] Junge *L.* 22. §. 1. *de reg. jur.* (1). Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Oportet ergo* etc.

(1) Ad quam vid. notata, add. Gluck. *d. loc.* §. 980. *p.* 78. *seqq.*

§. 1.

Quantum pretii in arca habeo,] Non obstat, quod talis pecunia interdum sit instar speciei. *L.* 34. §. 4. *L.* 30. §. *pen. L.* 50. *de Legat.* 1°. Idem enim tantum procedit, quoad effectus quosdam singulares in materia Legatorum. Vid. *dd. LL.* Hic vero in aliis nummis ejusdem valoris potest pretium solvi. Vid. Bachov. *ad Treutler.*

Vol. I. *Disp.* 28. *Thes.* 6. *Lit.* *d.* *p.* 1074. Illud male censent vulgo, cum dicitur *pro pretio quod in arca habeo*, esse contractum innominatum: de quo Pinel. *ad Rubr. Cod. de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 3. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 63. §. 7. Pro *tam evidenti venditione* Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 15. *num.* 1. legit: *in tam evidenti* etc. et sic quoque Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Conf. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. Jur. not.* 1.

§. 2.

Si quis ita emerit, etc.] Add. alia apud Pinel. *loc. modo cit. d. Cap.* 1. passim.

L. VIII.

§. 1.

Veluti cum quasi *alea emitur*:] Non vera. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* V. *Igitur in L.* 8. etc. (1).

(1) De differentia inter conventionem *spei simplicis*, et *rei speratae* late egit Gluck *Ausf. erl. der Pand. tit. de pact.* §. 303. *p.* 192. *seqq.* ubi etiam alii auctores laudantur. Sequitur: *cum captum piscium* etc. Lege *captus*, ut omnes scripti et editi. Vid. Brencm. *h.* De *missilibus* plura collegit C. L. Wesenfeld. *Diatrib. de Sparsion. missil.* in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 137. *seqq.* ubi *p.* 156. de hac Lege.

L. IX.

Quia in corpore dissensimus, emtio nulla est.] D. Goth. *in not.* „ *Immo, talis stipulatio valet. L.* 22. *de verb. oblig.*" Haec ab emtione multum differt.

§. 1.

§. 2.

Sed in ſubſtantia *error ſit,*] *Qualitate. L.* 21. §. 2. *de action. emt. vend.* (1).

Ego in vino quidem conſentio, etc.] Non Connanus, *in Comm. Jur. Civ.* VII. 6. *num.* 5. et Bynkersh. *Obſ.* VI. 14. putantes, uſum hic ſpectandum: quos non ſequor (2).

Aliud pro alio veniſſe videtur:] De caſu, quo venditor aurum pro aurichalco vendidit, quaerit Cicer. *de Offic.* III. 23. de quo *L.* 45. *h. t.* et Bus. *Subtil. Jur.* I. 9. putat venditionem valere etiam, cum emtoris interest, et ille hoc urget.

Quotiens in materia erratur.] Junge *L.* 11. *h. t.*

(1) Add. de hoc §. Noodt. *ad Tit. Pand. de reſcind. vendit.* Vſ. *Difficilior est* etc.
(2) Sed Bynkershoekium ſequitur Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de pact.* §. 297. *p.* 150. *in not.* add. Idem, *Tit. de contrah. emt.* §. 973. *p.* 16. *ſeq.* De voce *embamma* vid. Heinecc. *ad Briſſon. de V. S.* in voc. add. Leunclav. *Notator.* II. 39. in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 1513. Vulg. ex ignorantia vocis: *cum emebam.* Vid. Brencm. *h.*

L. XI.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 9. *h. t.*

Et quemadmodum conſenſum, etc.] D. Goth. *in not.* „ *quemadmodum conſenſit. Hal.* (1)." Sic Salmaſ. *ad Jus Attic. Cap.* 22. *p.* 435.

(1) Ipſe quoque Taurell. in margine: *conſenſit*, estque mutatio Flor. tam antiqua, ut fere ſit evanida. Vid. Brencm. *h.* add. de hoc *pr.* Noodt. *ad tit. Pand. de reſcind. vendit.* Vſ. *Difficilior est* etc.

§. 1.

Quod si ego me virginem etc.] Vid. Noodt. *ad tit. Pand. de rescind. vendit.* VI. *Mea ratio* etc.

Quia in sexu error est, etc.] Usum hic spectari, vult Bynkersh. *Obs.* VI. 14.

L. XII.

In hujusmodi autem quaestionibus etc.] Regulariter, non semper, ut *L. seq.* add. *L.* 16. §. 3. *et* 4. et *L.* 17. *de liber. causs.* (1).

(1) Et Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 421. *seq.*

L. XIII.

Non teneri te, etc.] Scil. mihi, sed procuratori tamen datur, qui in eo a servo, jussu domini emente, differt. *L.* 51. §. 1. *de Aedil. Edict.*

L. XIV.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 11. *h. t.*

Utputa coheredes viriolam (1), *quae aurea dicebatur*, etc.] Non negata laeso actione, de qua *L.* 21. §. 2. *de action. emt. vend.* Vid. de hac Lege Herald. *Obs. Cap.* 25. [in Thes Otton. *Tom.* II. *p.* 1336. *seqq.*] et contra Salmas. *ad Jus Attic. Cap.* 22. *p.* 428. *seqq.*

Nam si inauratum *aliquid sit*, etc.] Id est, auro mixtum. Vid. Cujac. *Obs.* II. 4. (1). Sic non pugnat *L.* 41. §. 1. *h. t.* Sic *inundatum*, *L.* 57. *loc. cond.* Sed differunt auro fictum et inauratum. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 653. *seqq.* Idem cum Cujacio vult Bynkersh. *Obs.* VI. 14. [et VIII. 20.] quasi primus hic veri inventor.

(1) Et *ad Lib.* III. *Julian. ad Ursej. Feroc. in expl. L.* 41.

L. 41. §. 1. *h. t.* Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 63. §. 3. et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pact.* §. 297. *p.* 151. *in not.* Egit de his Legibus etiam Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 14. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 504. *seqq.* et Jac. Curtius, Εἰκαστῶν, II. 31. in eod. Thes. *Tom.* V. *p.* 174.

L. XV.

§. 1.

Quae non in supinum etc.] Pro *in non supinum* etc.

§. 2.

Si rem meam mihi ignoranti etc.] Add. *L.* 35. *de adq. rer. dom.* (1).

(1) Item Averan. *Interpr. Jur.* I. 16. *num.* 4. et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pact.* §. 297. *p.* 149. *in not.*

L. XVI.

Suae rei emtio etc.] Facit huc Cicer. *Philipp.* II. 37.

§. 1.

Nec tamen emtioni etc.] Facit huc *pr. Inst. de hered. instit.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 17. vid. Cujac. *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict.*

L. XVIII.

§. 1.

Id tamen demonstratum accipi etc.] *Id tantum* etc. Al. (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Saepius hae voces confunduntur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 47. *de orig. Jur. not.* 11.

L. XIX.

Quod vendidi, non aliter fit accipientis, etc.] Add. *L*. 5. §. 18. *de tributor. action*. (1).

(1) Et Majanf. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom*. I. *p*. 422. *seq*.

L. XXI.

Obscuritatem pacti nocere potius debere venditori, qui id dixerit, etc.] Vid. Averan. *Interp. Jur*. II. 30. *num*. 18.

L. XXII.

Sed ad modica loca pertinere:] Gravis poena in multa vendentes. Vid. infcript. apud Gruter. p. 208. — Junge *L*. 24. *h. t*.

L. XXIV.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Sabinum*.] Junge *L*. 22. *h. t*.

In modicis autem etc.] Add. Tacit. *Annal*. I. 73. (1).

(1) Add. et Ranchin. *Variar. Lection*. I. 11. in Thef. Otton. *Tom*. V. *p*. 920. Schulting. *ad Paul. Sentent*. I. 21. §. 7. *not*. 21. Trotz. *Memor. Propag*. I. 3. *p*. 160.

L. XXV.

§. 1.

Qui vendidit, etc.] Vid. ad *h*. §. Huber. *Eun. Rom*. *p*. 656. *seqq*. qui tamen plus philofophatur, quam Legibus probat. Raevard. *Varior*. IV. 19. Ulpianum fcripfisfe putat: *necesfe habet*, fed Tribonianum repofuisfe: *necesfe non habet* (1), eumque negligentiae accufat, quod unica negatione contentus, non potius fcripferit: *necesfe non habet* etc. *ut nec cogitur*, etc. Sed vid. Robert. a D. Goth. cit. et Noodt. *Probab*. II. 12.

(1)

(1) Pari modo Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 41. Sed dissentit Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 275. qui Noodtium laudat. Vid. et Waechtler. *in Opuscul. p.* 283. *seqq.* et Gluck. *d. loc.* §. 972. *p.* 7. *seqq.* qui etiam alios laudat.

L. XXVI.

Si sciens eam ab eo, etc.] Idem est, si ignorans: sed hic tantum ostenditur discrimen inter hos et eum, qui emit ab eo, qui in fraudem creditorum vendit: posteriore enim casu emtor dominus fit, sed Pauliana tenetur. *L.* 8. §. 8. *L.* 10. §. 2. *quae in fraud. credit. L.* 36. *de noxal. action.* Vid. Sand. *de Prohib. rerum alienat. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 9. (1). Aliter, nec tam bene, Huber. *Eun. Rom. p.* 662. *seq.*

Fraudati] Lege: *fraudari* (2).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 64. §. 2.
(2) Est vitium typographicum.

L. XXVIII.

Rem alienam distrahere etc.] Nihil hic ταυτολογίας, vel ineptiae. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 663. *seq.*

L. XXXII.

Qui tabernas argentarias, etc.] *Argentariae urbis tabernae*, Flor. II. 6. *num.* 48. Has Tarquinius Priscus primus constituit. Vid. Dion. Halicarn. *Antiq. Lib.* III. *p.* 200. (1).

(1) Add. Hubert. *Diss.* I. *de Argentar. Vett. Cap.* 2. in Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* I. *p.* 17. *seqq.*

L. XXXIII.

Pomponius Lib. XXXIII. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 23. *de servit. praed. urban.* (1).

Cum

Cum in lege venditionis etc.] Frustra hanc Legem carpit Antumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 664. *seqq.* Vid. de talibus casibus *Conf. JCtor. Batav. Part.* IV. *Conf.* 286.

Spectari] Flor. *expectari*, teste Brencmanno (1). Vid Duker. *ad Flor.* II. 7. *num.* 3.

(1) Qui *in not. ad h. l.* forte legendum putat *expiscari*, et addit, mutationem in *spectari* non esse ex antiquissimis, quamvis omnes editi ita habeant, et in sex MSS. constanter se reperisse *expectari*. Sequitur: *quid acti sit*. Hal. et omnes habent: *quid actum sit*, et sic etiam Flor. mutatum, sed recentius. Vid. Brencm. *h.* Sed cum Florentina bonos auctores loqui, docet Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XXXIV.

Si in emtione fundi dictum sit, etc.] Ergo emtor legem hic dixit, ut venditor in *L. praec.* et alibi; atque adeo contra emtorem hic fit interpretatio. Vid. Forner. *Selection.* II. 18. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 68.] (1). Facit huc *L.* 172. *de reg. Jur.* add. Merill. *Variant. ex Cujac.* III. 11. et Huber. *Eun. Rom. p.* 666. *seq.*

Nihilominus fundi venditionem valere constat] Nec irritam esse ob errorem in accessorio.

Quem venditor intellexerit:] Non est hic obscuritas, aut ambiguitas, sed error vel dissensus: et quasi alterutrum deberet venditor, is eligit. Vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 2. (2). Facit huc *L.* 60. *h. t. L. pen.* §. *ult. de action. emt. vend.* Vel potius dat, quem intellexit. Averan. *ibid.* Vid. et Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 16. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 581. *seqq.*] D. Goth. *in not.* „ *Quem emtor.* Cujac. *Obs.* I. 10. quam emendationem reprehendit Fornerius, etc." Contra quem vid. Cujac. *Obs.* IX. 37. [et XXIII. 31. et *ad Lib.* XXXIII.

Paul.

Paul. ad Edict. in expl. h. l.] et pro Vulg. Jac. Gothofred. *ad L.* 172. *de reg. Jur.* qui tamen an ad sequentia, et notam Patris sui hoc loco satis respexerit, dubito (3).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 63. §. 4. et notata superius ad *L.* 39. *de pactis.*
(2) Add. van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 14. *p.* 189. et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de pact.* §. 297. *p.* 161. *seq.* qui etiam alios citat.
(3) Vid. et pro Vulg. Em. Soarez. a Rebeira, *Obs. Jur. Cap.* 22. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 582. et Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 107.

§. 1.

Earum nulla venditio est.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Putemus igitur* etc.

§. 3.

Utrimque obligatio contrahitur:] D. Goth. *in not.* „*Imo nulla est obligatio. L.* 57. §. 1. *h. t.*" Agit de re, quae non est in rerum natura (1). — Quid si uterque ignoravit? Facit huc *L.* 70. *h. t.*

(1) Add. Gluck. *d. loc.* §. 973. *p.* 23. *seq.* — In seq. §. 4. pro *et in judicio* etc. Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 2. *p.* 12. *seq.* legit: *ut in judicio* etc. *ut* habet quoque Hal. et mavult etiam Brencm. *h.* add. de hoc §. Gluck. *d. loc.* §. 975. *p.* 40. *seq.*

§. 5.

Mensura vero non eo proficit, etc.] Atque adeo haec venditio magis est perfecta. Stryk. *de Jur. Sens.* VI. 1. *num.* 15.

§. 6.

Sed uno mortuo, qui superest dandus est: etc.] Ratio

tio elegans in *L.* 2. §. 3. *de eo quod certo loco etc.* (1).

(1) Ad seq. §. 7. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* circa fin.

L. XXXV. (1).

(1) De *arrha* vid. notata inferius ad *L.* 11. §. 6. *de action. emt. vend.*

§. 1.

Illud constat, imperfectum esse negotium, cum etc.] Inde vix videtur verum, quod scribit Fab. *Cod.* II. 38. *Def.* 2. *not.* 3. posse aliquem arbitratorem esse in sua caussa. Sed vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Oportet ergo etc.* qui accipit hunc §. de casu, quo emtor non adsensit (1).

(1) Ad seq. §. 2. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Vis finis erit* etc. In verbis *usu nobis esse possunt*, *usu* dici pro *usui*, observat van Dorp, *Obs. Cap.* 7. *p.* 57. De voce *antidoti* vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 341. — Ad seq. §. 3. vid. Donat. *ad Liv.* XXX. 43. §. 11. ubi observat, *fugam vendere* dici, qui servos fugitivos vendebant, quod SCto erat vetitum.

§. 4.

Ob id ipsum damnandus est:] *Certe ob id ipsum* etc. Al. (1).

(1) Sic Hal. Vid. Gebauer. *h.* — In seq. §. 5. post verba finalia: *quae adnumeraveris*, Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 3. *p.* 26. ex praecedentibus repetit: *certum pretium diceretur.*

§. 7.

Omne periculum ad venditorem pertinere:] Quia a mensura res coepit. Vid. Covarruv. *Practic. Quaest. Cap.* 3. *num.*

num. 31 *L.* 2. *Cod. de peric. et comm. rei vend. Dolearium* etiam in Infcript. apud Gruter. 583. 1. Vid. Duker. *ad Flor.* III. 20. *num.* 13.

Nec interest, unum pretium omnium centum metretarum an femel *dictum fit*, etc.] *In femel* a manu vetere Flor., et inde (1) factum *in fimul*, teste Henr. Brenemanno. Vid. Duker. *ad Flor. Prooem. p.* 7.

(1) Recentius. Vid. Brencm. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *Semel* et *fimul* origine et fignificatione non differre, docet H. Cannegieter. *ad Avian. Fab.* 28. *p.* 212. *In femel* etiam legitur in aliis editt. D. Gothofred. Hal. habet *femel*, omisfo *in*, et pro *unum pretium omnium* etc. habet: *utrum omnium*, omisfo *pretium*. *An femel* igitur vitium typographicum videtur.

§. 8.

Teneri venditorem (1).] Non igitur fpernendus, neque abolitus hic §. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 668. *feq.* (2).

(1) Al. addunt, *dicimus*. Vid. D. Goth. et Gebauer. *in not. ad h. l.*
(2) Add. Gluck. *d. loc.* §. 985. *p.* 121. *not.* 35.

L. XXXVIII.

Si quis donationis caufa minoris *vendat*, etc.] Quod et de uno nummo accipit Salmaf. *de Ufur. Cap.* 13. *p.* 362. Sed an non erit haec aperta donatio?

L. XXXIX.

Julianus Lib. XV. *Digeftorum.*] Junge *L.* 5. *de tritic. vin. ol. legat.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XV. *Jul. Digeft. in expl. h. l.* et Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 5. §. 175. *p.* 341. *feq.*

§. 1.

§. 1.

Qui fructum olivae pendentis vendidisset,] Vid. *L.* 78. *in fin. h. t.*

Et stipulatus est decem pondo olei, etc.] Id est, stipulato promisit. Vid. Glosf. et Cujac. *ad Julian.* [*loc. modo cit.*] Alii, ut Charond., haec legunt uno spiritu, et post *pretium* distinguunt, hoc modo: *et stipulatus est decem pondo* [in Genitivo] *olei quod natum esset pretium, constituisse ex eo* etc. Sic et Zach. Huber. *Diss. Jurid. et Philolog. Part.* II. *p.* 347. *seq.* qui subintelligit *id* ante *constituisse*, quemadmodum et *ut* ante verba finalia, *a plerisque responsum est* (1). *Ut a plerisque* etc. legit quoque Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 16. *num.* 2. (2).

(1) Huberum sequitur quoque Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pact.* §. 303. *not.* 12. *p.* 198. *seqq.* add. de varia hujus loci lectione Brencm. *h.* qui in sequentibus verbis pro *non amplius emtor petere potest* legendum putat: *non amplius ab emtore petere potest*, et casum Legis hunc esse censet. Vendidit quis fructum olivae pendentis, pretii loco ex ea sibi stipulatus decem pondo olei, quod natum esset, cura et sumtibus emtoris sibi praestandum: si plus colligitur, quam decem pondo, id omne cedet lucro emtoris, sin minus, quodcunque natum erit, suis impensis praestabit venditori.

(2) Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. tit.* 7. §. 1. *p.* 40. mavult: *ita a plerisque* etc. Hal. et Vulg. *et hoc a plerisque* etc. Vid. Brencm. *h.*

L. XL.

Qui fundum vendebat, etc.] Vid. ad hanc Legem Huber. *Eun. Rom. p.* 669. *seqq.* et *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 9. magis Bynkersh. *Obs.* III. 15. (1).

Et si in diebus triginta renunciasset,] *Non renunciasset*, Hal. Male (2).

Minorem modum agri esse,] Quam erat dictum.

(1) *In diebus triginta proximis* idem significare, quod *intra dies triginta proximos*, notat quoque Rucker. *Diss. de Nat. et Civil. temp. comput. in jure, Cap.* 3. §. 25. *p.* 47.

(2) Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 71. et Bynkersh. *loc. cit.* Etiam editiones, quas consuluit, a negatione abstinere, et e septem MSS. quatuor negativam non habere, testatur Brencm. *h.*

§. 2.

Pro viginti debere pecuniam etc.] Hic enim magis ad modum, quam ad fines respectum. Vid. Mornac. *ad h. l.* et quos citat Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 6. Cujac. *Obs.* II. 12. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 32. *Def.* 9. *seqq.* Covarruv. *Practic. Quaest. Cap.* 3. Maynard. *Decis. Tholos.* IV. 28.

§. 3.

Non magis,] Scil. contineri.

Quam si quid ex sacco etc.] *Quam si quid ex eo quod de sacco* etc. Charond. (1).

(1) Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* II. 2. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 778. locum hunc ita restituit: *Ceterum secundum verba non esse receptum, quod ex stipula nasceretur, non magis quam si quid ex eo quod ex sacco saccarii, aut avibus ex ore excidisset, natum esset.* Pari fere modo Brencm. *h. ceterum, secundum verba, non esse actum, quod ex stipula nasceretur, non magis quam si quid ex sacco* etc. Jensius, *in Strictur. ad Pand. p.* 134. censet, verba haec per Interpretem Latinum esse turbata. Pro *avibus ex aëre* Flor. recentius substitutum *avibus ex ore*, testatur Brencm. *h.* eamque lectionem vetustiori quoque praefert Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 7 ubi et notat Const. Land. *Praetermiss.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1455. *seq.* qui quod de avibus hic traditur, ad auspicia ex avibus refert. add.

Otton. *in Alfen. Var. Cap.* 8. §. 5. in *Thef. Jur. Tom.* V. *p.* 1680. *Saccarii* funt hajuli, qui merces ex nave in horrea portant. Vid. Otton. *d. loc. Recipere* faepius ufurpari pro *excipere*, notavi jam fupra ad *L.* 30. *de fervit. praed. ruftic.*

§. 4.

Et arundinem, caeduam et filvam, etc.] Dele comma post *arundinem* : et forte legendum : *et filvam caeduam* (1).

(1) *Et arundinem et filvam caeduam* legit quoque Brencm Vid. Gebauer. *h.* qui obfervat, jam S. van Leeuwen, et alios recentiores huic loco fubvenisfe absque transpofitione, commate tantum recte collocato, hoc modo: *et arundinem, caeduam et filvam.* Cod. Bynkersh. habet: *arundinem caeduamque filvam.* Taurell. fine interpunctione edidit: *et arundinem caeduam et filvam in fructum esfe etc.* Charond. aliique ita distinguunt: *et arundinem caeduam, et filvam in fructum esfe* etc. uti hunc locum quoque refert D. J. van Lennep. *Exercitat. Jur. Exercit.* 4. *p.* 45. Pro *in fructum esfe* Hal. et Vulg. habent: *in fructu esfe*, quin et Flor. literam *m* fubantique deletam esfe, testatur Brencm. *h.* add. notata fuperius, *Tom.* I. *p.* 3. *feq.* — Sequentem §. 5. Brencm. *h.* ita interpungit: *Etiam ea, quae fervus, qui fundum coluerat, emisfet, peculiaria? Emtori cesfura refpondit:* aut notam interrogationis ponit ante *peculiaria.* — Ad feq. §. 6. Bynkersh. in Corp. Jur. Geb. et Spang. notat: *rotarum aquilegarum* meminisfe Tertullian. *de Anima*, *Cap.* 33. et *fitulae*, *Adv. Judaeos*, *Cap.* 1. add. Brisfon. *de V. S.* voc. *rota.*

L. X L I.

Dummodo ante Kalendas Julias liberaret:] Vid. D. Goth. *in not.* add. Petron. *Satyric. Cap.* 38. ibique Comm. (1).

Nec fub conditione emtio facta etc.] Sed *fub modo* (2).

Si

Si vero sub conditione facta emtio est, non poterit agi etc.] Aliud *L.* 50. *h. t.*

(1) Vid. et Cujac. *ad Lib.* III. *Julian. ad Ursej. Feroc.* *in expl. h. l.*
(2) Add. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 336. *p.* 461. *in not.* — Ad seq. §. 1. vid. notata superius ad *L.* 14. *h. t.*

L. XLII.

Saltem (1) *criminosos servos vendere, ut cum bestiis pugnarent.*] Ex L. Petronia. Vid. *L.* 11. §. 2. *ad L. Cornel. de sicar.* et Forner. *Rer. Quotid.* II. 29. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 191. *seq.*] (2).

(1) Similem locum esse in Floro, III. 8. notat Duk. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *Saltem* pro *ne quidem* etiam ponitur apud Quinctil. *Inst. Orat.* VI. 2. ubi vid. Burman. *p.* 521.
(2) Add. Noordkerk. *Disq. de L. Petron. Cap.* 17, *p.* 122. *seq.*

L. XLIII.

Ea quae commendandi caussa etc.] Facit huc Cicer. *de Offic.* III. 13. Horat. *Epistol.* II. 2. *Vs.* 10. *seq.*

Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces (1).

Literatum,] Plus est, quam Literatorem. Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 23, [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1297.] Joh. Wouwer. *de Polymath. Cap.* 4. *num.* 4.

(1) Sequitur in Lege: *si palam appareant.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss* XVI. §. 7. ope geminationis legit: *si palam mala appareant*, et *ibid.* §. 8. in seq §. 2. pro *sed etiam qui insidiose obscure dissimulat* legit: *obscura dissimulat.* Brencm. *h.* mavult tantum alterum adverbiorum. Basil. habent ἀμαυρῶς, *obscure.*

L. XLIV.

Si duos quis servos etc.] Vid. Noodt. *ad tit. Pand. de rescind. vendit.* Vs. *Ordo, quem* etc.

L. XLV.

Si vestimenta interpola quis etc.] Vid. Cujac. *Obs.* II. 5. et Noodt. *ad tit. Pand. de rescind. vend.* Vs. *Vera sunt* etc.

Quemadmodum si vas aurichalcum pro auro vendidisset etc.] D. Goth. *in not.* „ *Aurichalcum hic adjective sumi* etc." Plura talia notat Salmas. *ad Lamprid. in Alexandr. Sever. Cap.* 25. Averan. *Interpr. Jur.* I. 19. (1) ponit casum in eo, qui habebat vasa duo, alterum ex orichalco, alterum ex auro, et unum ex his vendidit, et tradidit, quod factum ex orichalco.

(1) Ubi quoque observat, *aurichalcum* non differre ab *orichalco*, et *orichalcum* scribendum. add. de hac voce quos citat Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XLVI.

Non licet ex officio, quod administrat quis, emere quid etc.] Idem et tutoribus, similibusque interdicitur. *L.* 34. §. *ult. h. t.* Debet autem haec Lex intelligi, quod non possint emere ex rebus, quibus vendendis, vel administrandis ipsi praesunt, et sic bene D. Gothofredus. Verum hinc alienae sunt Leges, quae de contractibus Magistratuum in genere agunt, ut *L.* 62. *h. t. L.* 46. §. 2. *de jur. fisc. L. unic. Cod. de contract. Judic. Totus Titulus Cod. Theod. de his quae administrantibus* etc. [*Tom.* II. *p.* 665. *seqq.*] ad quem non bene Jac. Gothofred. adducit etiam hanc Legem. Pertinet tamen huc *L. Vim. Cod.*

Theod.

Theod. d. tit. [*p.* 669.] Vid. et Huber. *Eun. Rom. p.* 672. *seqq.* (1).

Nisi specialiter quibusdam hoc consensum est.] A manu Triboniani est haec exceptio. Giphan. *ad L.* 3. *Cod. de his quae vi metusve causs.* etc. (2).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 63. §. 8. Sequitur: *vel per aliam personam: alioquin non tantum* etc. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 8. ope geminationis legit: *nam alioquin non tantum* etc.

(2) Sic etiam Cujac. *Obs.* XVI. 13. Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 3. *p.* 42. aliique. Sed dissentit Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 276. *seq.* et Eckhard. *Herm. Jur.* I. 6. §. 248. *p.* 446. ibiq. Walch. *p.* 451. Huber. quoque *loc. cit.* hanc adjectionem, ait, neque a recta ratione, neque a ratione Juris antiqui tam abhorrere, ut de censura laborandum sit. Sed Noodt. *ad h. t. Pand.* circa fin. dubitat, an non hic versus a Triboniano adjectus sit ex *L.* 1. *Cod. de contract. Judic. Consensum est* ferri posse, licet Vulg. habeant: *concessum est*, et sic quoque Graeci legant, notat Hoffman. *loc. modo cit.* add. Leunclav. *Notator.* II. 39. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1513. *Concessum* etiam habet Taurell. in margine, et ita Flor. correctum. Vid. Brencm. *h.* — In seq. *L.* 49. in verbis: *dum sibi sequuntur*, et, *ad emtorem perveniunt*, duplicem malam e graeco versionem reperit Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 134. In priore loco apud Hal. *sibi* abest. Vulg. habet: *dum subsequuntur.* Vid. Brencm. *h.*

L. L.

Idem Lib. XI. *ad Edictum.*] Pertinet ad Titulum *de dolo malo.*

Labeo scribit, si mihi bibliothecam etc.] Inepte decisionem hanc carpit Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 674. (1).

Quin praescriptis verbis agi possit:] Ob conditionem nondum impletam (2).

Quasi impleta conditione,] Hic igitur casus differt a *L.* 41. *h. t.*

Cum per emtorem stet, etc.] Vid. *L.* 161. *de reg. Jur.* et Vinn. *de pact. Cap.* 11. *num.* 3.

(1) *Bibliothecam* hic dici locum, in quo libri sunt dispositi, per Atticismum, notat Forner. *Rer. Quotid.* II. 23. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 185. Male. *Campanos* hic non intelligi totius campaniae regionis oppidorum cives, sed unius capuae novae cives, monet Otto, *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 1. §. 4. *p.* 39.

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 69. §. 3.

L. L I.

Paulus Lib. XXI. *ad Edictum.*] Pertinet ad Tit. *de reivindicatione* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXI. *Paul. ad Edict.* Sequitur: *nec viae publicae.* Sed quidem *privatae.* Vid. Puttman. *Miscellan. Cap.* 13. *p.* 65.

L. L I I.

Idem Lib. LIV. *ad Edictum.*] Ad tit. *de usucapionibus* pertinet. Charond. (1).

Senatus censuit, ne quis domum etc.] Vid. Reines. *Inscript. Class.* VII. *num.* 11. (2).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* LIV. *Paul. ad Edict.*

(2) Add Burman. *de Vectigal. Pop. Rom. Cap.* 6. *p.* 84. *seq. Antholog. Latin. Tom.* I. *p.* 150. De Back. *Diss. ad L.* 1. *D. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr. Cap.* 5. in Thes. Diss. Oelrichs *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 106. *seq.* et qui plures citantur apud Bach. *Histor. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 18. *p.* 365. edit. Stockman. add. Casaubon. *ad Spartian. in Hadrian. Cap.* 18. Noodt. *ad h. t. Pand.* v. f. *Vix finis erit* etc. Majans. *Disp.* XXIV. Otton. *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 9. *p.* 306. Trotz. *Memor. Propag. Cap.* 3. *p.* 161.

L. LIII.

L. LIII.

Qualibet ratione si venditori etc.] An *si* ponendum ante *qualibet* (1).

(1) Hal. *ut quacunque* etc. omisso *si*. Vid. Geb. *h.*

L. LIV.

Propter minimam caussam] Id est, minimum vitium morbumve, ut liquet ex inscriptione Legis. Pinel. *ad L.* 2. *Cod. de rescind. vendit. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 9. casum ponit ex *L.* 61. *de Aedilit. Edict. L.* 75. *de eviction. Caussam* hic esse vitium, morbum, notat quoque Noodt. *Obs.* II. 11. add. Du Cange, *Glossar.* voc. *αἰτία.* Hesych. voc. *ἀναγωγὴ.* Suidas, voc. *ἐναγωγὴ.* Harduin. *ad Plin. Histor. Nat.* XXV. 5.

L. LV.

Et ideo nec alienatio etc.] Nec hic alienandi animus (1).

(1) Egit de hac Lege etiam de Retes, *Miscellan.* I. 18. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 62. et Constantin. *Subtil. Enodat. Cap.* 15. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 508. *seqq.* ubi hanc Legem cum *L.* 66. *de Jur. dot.* conciliare studuit.

L. LVI.

Idem Lib. L. *ad Edictum.*] Junge *L.* 3. *de serv. export.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* L. *Paul. ad Edict.*

L. LVII.

Domum emi, cum eam etc.] Frustra censuram ad hanc Legem exercet Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 675.

675. *seq.* Triboniani tamen stylum in sequentibus videor mihi cum Fabro (1) observare, nec, ut verum fatear, quae post *permaneat* sequuntur, omnia probare possum, nec sufficiunt, quae habet Huberus.

Ut si quidem amplior domus pars exusta est, non (2) *compellatur emtor* perficere *emtionem*, etc.] Id est, implere.

Sin vero vel dimidia pars, etc. *tunc coartandus est emtor venditionem adimplere*, etc.] Nam et hoc ipsi expedit, habere partem domus. Aliud *L.* 44. *h. t.* Vid. Cujac. *ad Lib.* X. *Papinian. Quaestion. in expl. L. seq.*

(1) *Conj.* XII. 17. et *in Ration. ad h. l.* qui putat omnia a verbis: *Neratius ait hanc quaestionem multum interesse* etc. usque ad finem Legis esse Triboniani. Sed Noodtius, *ad h. t. Pand.* Vs. *Ordo, quem* etc. et *de Forma emend. dol. mal. Cap.* 11. in hujus Legis pr. nihil ab aliena manu reperisse videtur. *Hanc quaestionem* dici pro *quo ad hanc quaestionem*, ellipsi non inusitata, notat Bynkersh. *Lib. sing. ad L. Lecta. Cap.* 12. Taurell. edidit: *hanc quaestioneMultum.* Sed cum Flor. litera *n* in *hanc* subantique deleta sit, correctionem sequi mavult Brencm. *h.* Editiones addunt praepositionem: *in hac quaestione.* Malam e graeco versionem somniat Jens. *in Strict. ad Pand. in Append. p.* 658. *seq.* qui in seqq. pro *domus incendio consumta* legit: *non consumta.* Hal. et Vulg. *consumtae*, probante Brencm. *h.* Sed *non consumta* mavult Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. putans, *non* excidisse ob sequens *con.*

(2) Hal. *non tantum.* Hotom. *Obs.* I. 34. *non tantum non.* Sed Florentinam defendere Cujacium, notat D. Goth. Recte. Vid. Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Nerium, *Analector.* II. 13. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 412. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 205. *seq.* Gluck. *d. loc.* §. 975. *p.* 38. *seq. not.* 14. Ribeira, *Obs. Jur. Cap.* 34. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 589. Haloandrinam probat, rejecta Hotomanni lectione.

§. 1.

§. 1.

Nullam venditionem stare, si tota domus etc.] Non placent haec Fabro, *Conj.* XII. 17. *num.* 8. nec mihi videntur bona, et haec omnia esse absurda, et a mala manu, docet Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 11. (1).

(1) A Fabro Noodtioque dissentit tamen Dompierre de de Jonquieres, *Spec. de Restit. in int. p.* 176. *seq.* Vid. et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pact.* §. 296. *p.* 120. *not.* 19.

§. 2.

Simili quoque modo etc.] Nec haec a bona manu. arg. *L.* 34. §. 3. *h. t.* Vid. Noodt. *loc. modo cit.* (1).

(1) Vid. tamen Gluck. *hoc tit.* §. 973. *p.* 21. *seqq.*

§. 3.

Vel ex parte,] Cur non valebit, si pars major restat, ut *pr.* Legis. Nec haec videntur Pauli.

Stare non concedente.] *Venditionem stare* etc. legit Charond., aut alioquin in praecedentibus pro *judicio* legit *judicium* (1).

(1) Conf. Waechtler. *in Opusc. p.* 462. *Venditionem stare* habet quoque Hal. probante Brencm. *h.*

L. LVIII.

Arboribus quoque *vento dejectis*, etc.] Tò *quoque* non videtur esse Papiniani, qui non potuit haec subjicere Paulo. Vid. Noodt. *loc. modo cit.* Sed forte Tribonianus inde quaedam sumsit.

Sive autem emtor sciebat, etc.] Haec a Triboniano esse, bene notat Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* concedente Hubero, *Eun. Rom. p.* 676. *seq.* (1). Triboniano haec

quoque adſcribit Cujac. *ad Lib.* X. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.*

Pro aedibus dicta ſunt.] Pro *de aedibus* etc. *Pro* loco *de* etiam apud Paulum in *L.* 73. *de eviction.* (2).

(1) Item Noodt. *de Forma emend. dol. mal. Cap.* 11. Otton. *in Papinian. Cap.* 17. §. 3. *p.* 680. *ſeq.* Gluck. *d. loc.* §. 975. *p.* 39. *in not.* Vid. tamen Bynkersh. *Obſ.* VIII. 20.

(2) Add. notata ſuperius ad *L.* 13. *pr. de ſervitut. praed. urban. not.* 3.

L. L I X.

Cum venderes fundum, non dixiſti etc.] D. Goth. *in not.* „ *Quid ſi fundum optimum maximum vendidiſti?* etc." Ex Cujac. *Obſ.* II. 20.

Optimus maximusque] Vid. D. Goth. *ad L.* 48. *de eviction.*

L. L X I.

Idem Lib. XX. *Digeſtorum.*] Junge *L.* 98. *de verb. oblig.*

Quia forte ſperatur meum esſe deſinere.] Graeca conſtructio, et mira.

L. L X I I.

Modeſtinus Lib. V. *Regularum.*] Junge *L.* 24. *de pign. et hyp.* et *L.* 18. *de offic. Praeſid.*

Qui officii cauſſa etc.] Vid. ad *L.* 46. §. 2. *de jur. fisc.* (1). Locum Ciceronis, a D. Goth. hic citatum, deſcripſit *in not. ad L.* 24. *de pign. et hyp.*

Praedia comparare in eadem Provincia non poteſt:] Vid. *L.* 1. *Cod. Theod. de iis, quae adminiſtr. vel offic. public. gerent.* etc. [*Tom.* II. *p.* 666. *ſeqq.*]

Praeterquam ſi paterna etc.] Facit huc *L.* 3. *Cod. Theod.*

Theod. eod. add. Jac. Gothofred. *ad L. omnis. Cod. Theod. eod.* [*Tom.* II. *p.* 671.] (2).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 63. §. 8. et Gluck. *d. loc.* §. 989. *p.* 151.
(2) Et Rad Forner. *Rer. Quotid.* V. 23. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 274. *seq.*

§. 1.

Ex emto tamen adversus venditorem experietur, etc.] Sic *L.* 21. §. 2. *de action. emt. L.* 45. *h. t.* Actionem in factum Praetoriam, de qua *L.* 21. *L.* 23. *praescr. verb. L.* 8. §. 1. *de religios.* intelligit Bus *Subtil. Jur.* I. 11. (1) add. Noodt. *de Form. emend. dol mal. Cap.* 12. [et *ad h. t. Pand.* Vs. *Putemus igitur* etc.]

Ut consequatur, quod interfuit ejus etc.] Sed non in omne quod interest, si venditor ignoravit (2).

(1) Sed vid. Schulting. *Thes. controv. Dec.* 64. §. 3. *Actionem utilem* intelligit Pothier. *in not ad h. l.* Pro *licet emtio non teneat*, quod praecedit, Leyser. *Meditat. ad Pand. Vol.* III. *Spec.* 190. *Med.* 3. legit: *licet actio* etc. Sed *emtio* defendit Marckart. *Prob. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 46. *seq.* et Gluck. *d. loc.* § 975. *p.* 49. *not.* 49.
(2) Add. Voorda, *in not. ad Praelect. Jan. a Costa, p.* 86. *seq.*

§. 2.

Etiam si res adsignata non sit.] Quod hic non opus, ut in re in specie. D. Goth. *in not.* „ *Tradita: atqui re emtori non tradita* etc." Inepta haec (1).

(1) Pro *aversione* in initio §. alii legere malunt *adversione.* Vid. v. gr. Alciat. *Parerg.* VI. 28. et Guerin. *Repet. Lection. Jur. Civ. Cap.* 28. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 45. Sed vid. Best. *Rat. emend. Leg. Cap.* 8. §. 4. Ipsa autem haec locutio *emere per aversionem* varie explicatur. Vid. Cujac. *Obs.* VIII. 15.

15. Ant. Augustin. *Emend.* III. 6. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1514. Merill. *Obs.* VI. 25. Duker. *Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 437. Pothier. *in not. ad L.* 35. §. 5. *h. t.* Alios etiam citat Gluck. *d. loc.* §. 981. *p.* 84. *in not.*

L. LXIII.

§. 1.

Fines *nominari supervacuum est:*] *Convicinos* explicat Glosf., quae proin videtur legisse *confines*, quomodo et mox, et editum a Mornac. *ad h. l.* (1).

(1) *Confines* etiam Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sed Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 9. ope geminationis, legit *affines.* Sequitur: *si nominentur.* Al. legere: *si non nominentur*, sed frustra, notat Jauch. *de Negation. Pand. p.* 22. Vulg. inserit *autem.* Vid. Brencm. *h.*

L. LXIV.

Idem Lib. II. *Epistolarum* (1).] Junge *L.* 5. *comm. praed.* (2).

Fundus illi etc.] Carpunt hanc Legem quidam. Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 675.

Ideoque totius fundi emtionem etc.] Vid. Fab. *Cod.* IV. 34. *Def.* 6. et Mornac. *ad h. l.*

(1) Flor. *epistularum.* Vid. notata superius ad *L. unic.* §. 4. *de offic. Quaestor.* add. Trotz. *ad Hugon. de Prima scrib. orig. Cap.* 13. *p.* 111.

(2) Ad quam vid. notata. Loco *supervacuo* in seqq. verbis Vulg. habet *pro supervacuo.* Vid. Brencm. *h.*

L. LXV.

Quotiens vero et immutatur et alienatur, emtio magis etc.] Vid. *L.* 20. *h. t.* §. 4. *Inst. de locat. cond.* add. Bynkershoek. *Obs.* VIII. 4. (1).

(1)

(1) Et Gluck. *tit. loc. cond.* §. 1048. *p.* 320. *not.* 56. Praecedit in Lege: *quod ut faceres.* D. Goth. *in not.* „*Quas tu faceres.*" Ita Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *quotiens materia, in quo aliquid* etc. Sed *in qua*, ut omnes habent, legendum arbitratur Brencm. *h.* — In seq. *L.* 66 *condicantur* dici pro *dicantur*, monet Noordkerk. *Obs. Cap.* 1. *p.* 20. *in fin.* Vulg. habet *dicantur.* Primam Syllabam *con* Flor. deletam, ait Contius; sed in annotationibus suis nihil hac de re reperisse, ait Brencm. *h.* Pro *praestatu iri* Hal. habet *praestaturi.* Vulg. *praestitum iri.* Vid. Brencm. *h.* Sed vid. notata superius ad *L.* 6. *pr. de usufr. ear. rer. quae us. cons.* Explicuit hanc Legem Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 423. *seqq.* De *Rutis caesis* Dissertationem conscripsit Puttman. in ej. *Opusc. Syllog. p.* 293. *seqq.*

L. LXVII.

Idem Lib. XXXIX. *ad Quintum Mucium.*] Junge *L.* 205. *de reg. jur.* (1).

Cum sua caussa dominium ad alium transferimus,] Vid. *L. unic. Cod. rem alien. gerentibus* etc. Quod et de pignore fiscali verum. Vid. Jac. Gothofred. *ad L.* 1. *Cod. Theod. de adm. et per. tit.* [*Tom.* I. *p.* 365. *seq.*]

Praeterquam si aliquid (2) *nominatim sit* constitutum.] *Cautum* explicat Hilliger. *ad Donell. Comm. Jur. Civ.* IV. 15. Alii hanc exceptionem Triboniano adscribunt.

(1) Ad quam vid. notata. Commentatus ad hanc Legem est Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 474. *seq.*

(2) *Aliud quid* legit Adr. Heckenhoek. *Spec. contin. Sel. quaed. e jur. publ. et priv. obs. Sect.* 2. §. 4. Lugd. Batav. 1746. Non necesse. Vid. notata superius ad *L.* 2. *quod cujusq. univ. nom.* et ad *L.* 20. *de servitutib.*

L. LXVIII.

Sed etiam ut culpa.] Scil. *levis.*

§. 2.

§. 2.

Cum multis modis accidere poterit, etc.] Quibus casibus ad id quod interest non tenebitur. Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 85. *Error.* 4.

L. LXIX.

Rutilia Polla (1) *emit lacum Sabatenem angularium*,] Fuit et Romana Tribus Sabatina. Vid. Fest. *in voc.* et *ibid. in not. Lacus Sabata*, Fest. *d. loc.* in Etruria proxime Romam, teste Strabone, *Lib.* V. *p.* 226. *Sabatinus*, Columell. *de Re Rustic.* VIII. 16. cujus verba huc faciunt: *quam ob rem non solum piscinas, quas ipsi construxerant, frequentabant, sed etiam quos rerum natura lacus fecerat, convectis marinis seminibus replebant, inde Velinus, inde etiam Sabatinus, et item Vulsinensis et Ciminus lupos auratasque procreaverunt*, etc. Eum emit Polla ob piscationes. Hodie vocatur *Lago d'Anguilara.* Vid. Ortel. *Thes. Geograph.* voc. *Sabatus* (2). Hic dicitur *angularius*, in quo ineptit D. Gothofred., et non alius hic videtur intelligendus, etsi paulo aliter efferatur nomen. Variat in nomine Bynkersh. *Obs.* VI. 20. (3).

Et circa eum lacum pedes decem] Ad retia forte illo spatio extrahenda, et siccanda: nec enim ripa lacus usu publica est.

Quaero, num quid et decem pedes, etc.] Τὸ *et* rectius legeretur ante *sub* in sequentibus (4).

Quatenus tunc fuit, etc.] D. Goth. *in not. Tempus contractus in venditionis caussa dubia inspicimus potius* etc. Vid. Cyriac. *Controv.* 378. *num.* 50.

Nec ob eam rem, quod lacus postea crevit, etc.] Similia apud Matth. *de Auctionib.* II. 4. *num.* 5. *et* 6.

(1) Flor. olim fuit *Palla*, sed correctum *Polla*, ut et in sequentibus est. Vid. Brencm. *ib.* et Duk. *in not. ibid.*

ibid. in Corp. Jur. Geb. et Spang. obſervat, *Pollam* esſe *Paullam*, et nomen hoc etiam alibi occurrere.

(2) Cellarium, *Geogr. Antiq.* II. 9. ſuſpicari *angularium* esſe Gloſſam, ortam a nomine oppidi huic lacui adjacentis, *Anguillara*, monet Duk. *d. loc.*

(3) Add. Idem, *in not ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. mavult tamen ſervare *angularium*, ut et Heinecc. *ad Briſſon de V. S.* voc. *angularius. Anguillarium*, Hal. et Vintimillius, quod probat Pancirol. *Var. Lection.* II. 38. in *Juriſpr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1157. add. Inſcript. apud Gud. *p.* 195. *num.* 8. et *in Indic. p.* 32.

(4) Jenſius, *in Strictur. in Codic. p.* 582. putat voculam *ſi* excidisſe, et legit: *ſi ſub aqua ſint.*

L. LXX.

Nulla emtio contrahitur.] D. Goth. *in not.* „*Imo aliqua. L.* 2. *Cod. de patrib. qui fil. distr.*" Haec est exceptio, nec ibi pro ſervo venditur, ut hic (1).

(1) Quid juris ſit, ſi emtor ignoraverit, liberum esſe, varie exponitur. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 975. *p.* 48. *not.* 48. et Interpp. ibi laudatos. — Sequentem *L.* 71. explicuit Weſtenberg. *in D. Marco, Diſſ.* VI. *p.* 74. *ſeqq.*

L. LXXII.

Papinianus Lib. X. *Quaestionum.*] Vid. ad hanc Legem quos citat D. Goth. *in not.* add. Hotoman. *Obſ.* XI. 4. et Cujac. *Obſ.* II. 15. (1). Merillius, *Obſ.* III. 21. *ſeqq.* commendatur ad hanc Legem a Jac. Gothofred. *ad L.* 27. *de reg. Jur.* add. Idem, *Variant. ex Cujac.* I. 25. Non placet Vinn. *de pact. Cap.* 9. nec Bachov. aliique, quos ille ſequitur, ut nec Oſ. Aurel. *Diſpunct.* 25. [in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 757. *ſeqq.*] Vid. Noodt. *de Pact. et Tranſact. Cap.* XI.

Quae postea facta detrahunt aliquid emtioni,] Id est, prae-

praestationem ejus leviorem faciunt. add. *L.* 7. §. 6. *de pact.* (2).

Contineri contractu videntur:] Jure tamen Praetorio magis operante, quam Jure Civili. D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 22. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 49.] qui tamen in nonnullis examinandus.

Quae vero adjiciunt,] Id est, praestationem difficiliorem reddunt, et aliquem gravant. add. Schol. Basilic. *ad L.* 13. *Cod. de pact.* (3).

Credimus hoc *non inesse.*] Al. *haec* (4). Excipiunt nonnulli casum *L.* 2. *Cod. si mancip. ita ven. ne prostit.* ubi Cujac. [*Oper. Postum. Tom.* V. *p.* 410. *seq.*]

Quod *locum habet* etc.] Id est, quae regula.

In his quae adminicula sunt emtionis,] Haec vocantur et *reliqua. L.* 5. *de action. emt. vend.* ubi vide. Quid vero circa *substantialia* fiet, inferius proponetur. Haec differre a *naturalibus*, late docet D'Avezan. *loc. modo cit. Cap.* 4. [*p.* 12. *seq.*] (5).

Veluti ne cautio duplae praestetur;] Quae alioquin in venditione mancipiorum assidua est. *L.* 31. §. 20. *de Aedil. Edict. L.* 37. §. 1. *de eviction. L.* 40. *fam. ercisc. L.* 17. *de institor. action.* et sic hoc pactum est detrahens de adminiculo.

Aut, ut cum fidejussore cautio duplae praestetur.] Simili modo duo exempla contraria junguntur, non addito, quo pertineant, *L.* 1. §. 1. *de vulg. et pupill. substit.* Non male vero abesset τὸ *aut*; nam pacta haec toto coelo differunt. Plura loca sunt, ubi conjunctiones tales male sunt additae, ut *L.* 19. *de usu et usufr. legat. Cum fidejussore.* D. Goth. *in not.* „ *Id est, ut venditor satisdaret de evictione, cum non cogatur nisi repromittere.*" Vid. *L.* 37. *de eviction. L.* 1. §. 8. *de stipul. Praetor.* Est igitur hoc pactum adjiciens (6).

Paulus notat: etc.] Hoc igitur Papinianus non decidit,

dit, sed Paulus in hac nota. Vid. autem de notis Pauli et Ulpiani ad Papinianum, *L. unic. Cod. Theod. de respons. Prud.* ibiq. Jac. Gothofred.

Et nova emtio intercessisse videtur.] Scil. ex parte (7). Non bene Merend. *Controv. Jur.* XV. 18. — Ergo pactum non inest: et sic tacite carpitur Papinianus. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 95. *Error.* 7.

(1) Et *ad Lib.* X. *Papinian. Quaestion.* Vid. et Bynkersh. *Diss. de Pact. strict. Jur. contr. in contin. adj. Cap.* 2. alios etiam citat Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 311. *not.* 94. *p.* 264. *seq.*
(2) Et Schulting. *in Enarr. Tit. de pactis*, §. 7.
(3) Et Schulting. *loc. cit.*
(4) Abest τὸ *hoc* ab editis et scriptis. Vid. Brencm. *h. l.* qui etiam *hoc* tolli mavult. Forte *hoc* scriptum pro *huic*, scil. contractui, ut saepe in Pand. Flor. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 2. *fam. erc isc.*
(5) Sed vid. notata superius ad *L.* 7. §. 5. *de pactis.*
(6) Sequitur: *sed quo casu agente emtore non valet pactum, idem vires habebit jure exceptionis, agente venditore.* Recte verba haec explicat Schulting. *loc. modo cit.* et Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* XI. Minus bene Cujac. *Obs.* XIV. 28. Forner. *Rer. Quotid.* III. 15. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 212. Otto, *in Papinian. Cap.* 6. §. 4. *p.* 96.
(7) Add. Schulting. *d. loc.* §. 8. et Noodt. *loc. cit.*

§. 1.

In patrimonio fisci] In pecunia populi. *L.* 6. *pr. h. t.* (1).

(1) Sequitur: *venditio ejus valebit:* D. Goth. *in not.* „ *Imo non valebit* etc. " Sed vid. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 369. Aliter Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 135.

L. LXXIII.

Aede sacra terrae motu diruta, locus aedificii non est

profanus, etc.] Vid. *L.* 6. §. 3. *de rer. division.* (1).

(1) Ad quam vid. notata. add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Responsor. in expl. h. l.* et Otton. *in Papinian. Cap.* 10. §. 3. *p.* 257. — Ad seq. §. 1. vid. Jo. Wunderlich. *de Usu Inscription. Obs.* I. §. 15. *p.* 24. *seqq.* Maceriis sepulcra olim includi consuevisse, ornari etiam aedificiis, et hortos iisdem adjici, docent Brisson. *Sel. Antiq.* II. 16. Cujac. *loc. modo cit.* Interpp. *ad Petron. Satyric. Cap.* 71. *p.* 353. edit. Burman. — Traditio symbolica an necessario re praesente, seu in conspectu rei tradendae fieri debeat, occasione sequentis *L.* 74. disquirit Puttman. *Miscellan. Cap.* 36. *p.* 377. *seqq.* — In seq. *L.* 75. pro *vel simile aliquid* etc. Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 1. *num.* 3. ope geminationis, legit: *vel si simile aliquid* etc. Explicuit hanc Legem Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 449. *seqq.*

L. LXXVI.

Dolia in horreis defossa, etc.] Vid. ad *L.* 17. *de action. emt. vend.* (1).

(1) Add. Brisson. *de V. S.* voc. *dolium.*

§. 1.

Sed et longae possessionis praescriptione, etc.] In hoc loco manum Triboniani videor mihi agnoscere.

L. LXXVII.

In lege fundi vendundi etc.] Frustra carpitur ab Autumno. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 678. *seq.*

Ubique essent,] D. Goth. *in not.* „*ubicunque*, *Hal. quod probatur ab Augustin. et Cujac.*" Imo improbatur et ab Augustino, et a Cujacio, qui bene notant *ubique* hic esse *ubicunque*, ut *quandoque* dicitur pro *quandocunque* (1).

(1)

(1) Vid. Hier. van Alphen. *Diss. de Javolen. Prisco, Cap.* 3. §. 1. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 32. *seq.* add. Brencm. et Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Dissentiunt tamen Bynk. et Geb. *ibid.* Sequitur: *si non appareat.* Vulg. *appareant.* Vid. Brencm. *h.* quod praefert Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 10. aut reponit: *id si non appareat.* De locutione *aliter interpretantibus* vid. Bynk. et Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. LXXVIII.

§. 1.

Cujus filii postea tutelam administrans,] *Administras* (1).

Nequaquam *accepisti possessionem.*] *Nec vacuam* Al. Vid. Charond. (2).

(1) Ita Hal. et Charond. in margine. Conf. Waechtler. *Opusc. p.* 449.

(2) Hal. *nec accepisti vacuam* etc. Vulg. *nec vacuam accepisti* etc. Vid. Brencm. *h.* et Conf. Waechtler. *Opusc. d. loc.* et *p.* 479. *Nec vacuam* probat quoque Forner. *Rer. Quotid.* I. 30. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 158. et Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. §. 3. *num.* 6. *p.* 14.

§. 2.

Partem familiae ercifcundae judicio servabit:] Vid. ad *L.* 18. *Cod. fam. erc.* et *L.* 25. §. 13. *D. eod.*

§. 3.

Frumenta, quae in herbis erant, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Frumentum in herbis vendi potest.* " Facit huc *L.* 25. *de action. emt. vend.*

Si immoderatae fuerunt, et contra consuetudinem tempestatis,] Emtor igitur non potest agere, nisi tempesta-

tes fuerint solito majores: damnum ex ordinariis non videatur hic receptum. Vid. Noodt. *Probab.* III. 11. [et *ad Tit. Pand. de peric. et comm. rei vend.* VI. *Sed apparet* etc.] Facit huc *L.* 15. §. 2. *locat. cond.* Aliter Huber. *Eun. Rom. p.* 679. *seq.* quem non probo (1). Herald. *Obs. et emend. Cap.* 30. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1349.] pro *si* legit *etsi:* male (2). Salmas. *ad Jus Attic. Cap.* 24. pro *tempestatis* reponit *tempestates.* Vid. ad hanc Legem Otton. *Diss. de Praestatione casuum etc. Cap.* 2. §. 8. (3).

(1) Aliter etiam Waechtler. *in Opusc. p.* 331. *seqq.*

(2) Emendationem hanc rejicit quoque Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 25. §. 17. *p.* 127. Sed *si* pro *etsi* accipit, et *ex emto* in seqq. dici pro *ex vendito* notat.

(3) Add. Idem, *in Praef. Tom.* II. *Thes. Jur. p.* 28. Averan. *Interpr. Jur.* II. 26. *num.* 19. *seq.* Did. Schagen. *Diss. de Re Frumentaria, Cap.* 4. § 10. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* III. *p.* 187.

L. LXXIX.

Fundi partem dimidiam etc.] De hac Lege Pinel. *ad rubr. Cod. de rescind. vendit. Part.* II. *Cap.* 3. *num.* 30.

Labeo et Trebatius negant, etc.] Et Proculus. *L.* 50. *h. t. L.* 12. *L.* 19. *praescr. verb.* tanquam incerto contractu.

Ego contra puto: etc.] Facit huc *L. ult. Cod. de pact. int. emt. et vend. comp. L.* 21. §. 4. *D. de action. emt. vend.* et sic Sabiniani. Vid. Merill. *Obs.* III. 8. et VI. 11. (1).

(1) Verba: *eoque jure utimur*, a Triboniano esse addita, censet Gundling. *in Exercit. Academ. Exercit.* V. §. 17. *Tom.* I. *p.* 199. *seq.* — Ad seq. *L.* 80. *pr.* vid. Voet. *ad h. t. Pand. num. ult.* add. de varia hujus Legis lectione Brencm. et Gebauer. *h.*

L. LXXXI.

Jussit praedia emta esse,] *Ei emta*, Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 22. *num.* 10. Ergo hic non agitur de Lege commissoria pignoris, sed pignora creditori obligata sub conditione fidejussori venduntur. De justo pretio nihil hic video (1). Aliter Pinel. *ad rubr. Cod. de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 3. *num.* 31. Vid. et Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 21. *Error.* 5. qui ipse plus semel hallucinatur.

Quae creditoribus *obligaverat:*] *Creditori suo*, Best. *d. loc.* (2).

Sub conditione emtio facta est, et contractam esse obligationem.] *Emtio facta esset, contractam* etc. Best. *d. loc.* (3).

(1) Best. *d. loc. num.* 7. *seqq.* Legem accipit de casu, quo convenerat, ut fidejussor, pro Titio solvens, praedia Titii emta haberet justo pretio. Vid. et Musschenbroek. *Diss. de L. Commissor. in pign. Cap.* 2. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 656. *seq.*

(2) Hal. *creditori.* Vid. Geb. *h.* Sequitur: *Quaero, cum non sit liberatus* etc. Negationem supplevit Taurell., quam et in sex scriptis invenit Brencm. add. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 115.

(3) Sic etiam legit Brencm. *h.*

§. 1.

Lucius Titius promisit de fundo etc.] Assignatio talis fundum non obligat. *Nederl. Advysboek.* I. 63.

Respondit, emtorem Gajo Sejo, etc. *obligatum non esse.*] Hinc liquet, Jure Civili fundum pro reditu annuo non esse obligatum. Facit huc *L.* 21. *de ann. legat. L.* 38. *de usufr. legat.* add. Leonin. *Emendat.* I. 8.

num. 16. (1). Aliud plerique DD., quos sequitur Sande, *Decision.* III. 12. *Def.* 8. non recte.

(1) Vid. et Noodt. *Probab.* I, 3. §. 11.

TITULUS II.

DE IN DIEM ADDICTIONE.

Olim male legebatur: *de in diem adjectione.* Vocabula haec saepius sunt confusa. Vid. Leonin. *Emendat*, I. 12. (1).

(1) Add. Augustin. *Emendat.* II. 3. in Thes. Otton, *Tom.* IV. *p.* 1472. *seq.* Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.* Gluck. *ad eund. Tit.* §. 1001. *p.* 239. *not.* 1. Flor. etiamnum legitur *additione.* Vid. Brencm. *h.*

L. I.

In diem addictio ita fit, etc.] Alludit Plaut. *in Captiv.* I. 2. *Vs.* 76. (1).

(1) De loco Nepotis *in Attic. Cap.* 9. vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 65. §. 1. Verba *quo res a domino abeat* varia explicantur. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 1001. *p.* 240. *not.* 3.

L. II.

Et mihi videtur verius, interesse etc.] Vid. Leonin. *Emendat.* IV. 16. *num.* 7. *seqq.* (1).

(1) Et Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.*

L. III.

L. III.

Quoniam post interitum rei etc.] Alia ratio *L.* 9. *Cod. de pignor. action.*

L. IV. (1).

(1) §. 1. *Idem Julianus* etc. Hal. *Item Julianus* etc. In Vulg. nova lex est: *Idem. Si res in diem* etc. Perperam. Vid. Brencm. *h.* — §. 2. *Idem Julianus* etc. Vulg. rursus novam Legem hic inchoat: *Idem. Si ex duobus* etc. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Dissimilem esse anc (1) *speciem partus* specie,] 'Αρχαιῶς pro *speciei.* Duker. *ad Flor.* II. 2. 10. *p.* 238. (2).

(1) Ita Flor. etiam nunc est pro *hanc.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Flor. subantique *i* superscripta est, ut fiat *speciei.* Vid. Brencm. *ibid.* Paulo aliter ac Dukerus, Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVI. §. 10. — In seq. §. 3. pro *quod emtor medio tempore dominus esset* Flor. olim fuit *dominus est.* Vid. Brencm. *h.* qui id praefert. Vid. ad *h.* §. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 67. §. 7.

§. 4.

Idem Julianus Lib. LXXXVIII. *Digestorum* etc.] D. Goth. *in not. Lib.* XLVIII. (1). Sic *L.* 6. *h. t.*

Fundo autem, inquit, in diem addicto, etc.] Eadem verba *L.* 11. §. 10. *quod vi aut clam.* (2).

Venditio transferatur (3):] Sic dicitur *novari obligatio, L.* 5. *de novation.*

(1) Etiam Taurell. in margine. Vid. Geb. *h.*
(2) Add. Duirsema, *Conject. Jur. Civ.* I. 2. *num.* 1. *p.* 41. *seq.* et Gluck. *d. loc.* §. 1002. *p.* 250. *not.* 16.
(3) In secundum emtorem, qui meliorem conditionem obtulit. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 5.

Perinde haberi, ac si non existeret.] Vid. *L.* 15. *h. t.* (1).

(1) De voce *idoneior* in seq. §. 6. vid. Bynkersh. *Obs.* I. 25. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor.* *p.* 387. Taurell. *idonEor*, ac si foret *idonior*, cum tamen *i* hic potius exciderit. Vid. Brencm. *h.*

L. VI.

Vel falsus exsistit (1):] Vid. *L.* 4. §. 5. *h. t.*

Sed (2) *venditori:*] Non emtori secundo. *L.* 14. §. 4. *h. t.* *L.* 1. *L. ult. de jur. fisc.* adeoque haec verba non redundant.

(1) Hal. *existat.*
(2) Flor. vocula *sed* deleta est, non tamen valde antique: inde tamen omnes ea carent. Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Et penes eum emtorem manserit,] *Emtio remanserit* legit Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 17. *in fin. p.* 190. non ineleganter (1).

Quod ratio facere videtur:] Nam oblata meliore conditione res inemta facta est, et sic jus in fructus ad venditorem rediit.

(1) Taurell. edidit *emtoreManserit.* Sed in Cod. Flor. post *emtorem* a manu paulo recentiore suppletum: *resm*, ut fiat *penes eum emtorem res manserit.* Editores tamen hoc supplementum non receperunt. Vid. Brencm. *h.* Cod. Erlang. habet: *et penes eum emtorem res remanserit.* Vid. Gluck. *d. loc.* §. 1092. *p.* 247. *not.* 11.

L. VII.

L. VII.

Nisi prior paratus sit plus adjicere (1).] *Plus* eo, quod ante promisit, et tantum, quantum posterior. *L.* 35. *de minor.* (2). Aliter Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 5. (3).

(1) Flor. *adicere.* Vid. notata superius ad *L.* 1. §. 1. *de Senatorib.*

(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 64. §. 10. et Cujac. *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 8. *h. t.* Alios etiam citat Gluck. *d. loc.* §. 1003. *p.* 259.

(3) Etiam Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 23. *Error.* 3. et Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 248. *seq.* — De verbis: *et ita utimur*, in seq. *L.* 9. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Intellecto* etc. — Ad seq. *L.* 10. vid. Cujac. *ad Lib.* XLII. *Julian. Digestor.*

L. XI.

§. 1.

Si variis pretiis partes suas distraxerunt:] Junge *L.* 13. *h. t.*

L. XIII.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 11. *h. t.* (1).

Totam priori emtam manere;] Facit huc *L.* 28. *comm. divid.* (2).

Non habere eum eam *partem emtam*, etc.] *Ne quidem eam* (3).

(1) Explicuit hanc Legem Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 133. *seqq.*

(2) Sequitur: *Labeonem, quod Sabinum existimare*, id est, *idem quod Sabinum* etc. Vid. Brencm. *h.* ubi et de varia hujus loci lectione.

(3) Hal. *non habere eum, ne eam quidem partem.* Vid. Geb. *h.*

L. XIV. (1).

(1) De verbis: *Idem et de servo alieno*, in §. 3. vid. Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui voculam *de* hic accipit pro *quod attinet ad.* Hal. habet *in*. Vid. Geb. *ibid.*

§. 4.

Emtorem, qui meliorem etc.] Al. haec connectunt cum praecedentibus (1), ut et Leonin. *Emendat.* VII. 21. Male.

Praeter corpus nihil sequitur, etc.] Vid. *L.* 6. §. 1. *h. t.*

(1) Et legunt; *erit enim is egenti emtori similis, qui* etc. Sic etiam Hal. Vid. Geb. *h.*

L. XV.

Quod si intra diem adjectionis etc.] *Addictionis* mallet Augustin. *Emendat.* II. 3. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1473. *in fin.*] (1).

(1) *Addictionis* habet quoque Hal. Vid. Geb. *h.*

§. 1.

Si fundus in diem addictus fuerit pluris, etc.] *In diem* nonnulli delent, vel post *addictus* aliquid desiderari, foret dicendum (1).

Si minoris sint.] Lege cum aliis: *non sint*, vel pro *si*, *nisi* (2).

(1) Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 136. legit: *si fundus in diem addictus, venditus fuerit pluris* etc.
(2) Jens. *d. loc. ni minoris sint.* Hal. *si minoris: non.* Vulg. *si minoris non sit res.* Vid. Brencm. *h.* qui pu-

putat, Florentinam se recte habere. *Si minoris non sit res* etiam Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 1001, *p.* 243. *not*, 4.

L. XVI.

Sicut fructus in diem addictae domus, etc.] Dissentit Autumnus: male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 680. *seq.*

Et credo sensisse Principem de emti venditi actione.] Add. *L.* 4. *tit. seq.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 17. Cujac. *ad. Lib.* XV. *Julian. Digestor.* pauca tantum notavit: quem etiam vid. de seq. *L*, 18. *Tract.* III. *ad African.*

L. XIX.

Id enim solum intuendum est, *an priori* venditori etc.] An *venditioni?* Gothofredi explicatio friget. Merill. *Obs.* V, 35. retinet hoc, et explicat, *an Titio priori venditori* etc. Sed an non is etiam est posterior venditor? (1).

(1) *An priori venditioni* legit quoque Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* III. 49. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 790. aliam tamen etiam emendationem proponens. Etiam Brencm. *h.* notat: posset legi: *an priori venditioni* etc. mavult tamen: *an priori a venditore bona fide facta sit addictio.* Sed *priori venditioni* praefert Duker. *ibid.*

L. XX.

Citra delegationem] Vel cessionem actionis (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Responsor. in expl. h. l.*

TITULUS III.

DE LEGE COMMISSORIA.

Inepti sunt, qui hanc legem inter Leges Romanas referunt, ut Augustin. *in Ind. LL. Roman.* [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 305.] sed in notis hoc purgatur (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.* et Musschenbroek. *Diss. de Lege commissor. in pignore, Cap.* 1. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 636. *seqq.* Alios etiam, qui de *Lege Commissoria* egerunt, citat Gluck *hoc Tit.* §. 1006. *p.* 271. *not.* 64. — Ad *L.* 1. vid. Noodt. *d. loc.* Vs. *Nondum dixi* etc. et Musschenbroek. *d. loc. p.* 642.

L. II.

Nam si aliter acciperetur, etc.] *Nam*, id est, praeterea. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Illud non praetermittam* etc.

L. III.

Non etiam invitus.] Nisi re non integra. Fab. *Cod.* IV. 37. *Def.* 1.

L. IV.

Sed jam decisa quaestio est, ex vendito actionem competere, etc.] Olim agebatur *praescriptis verbis. L.* 12. *praescript. verb.* et ex hac Lege apparet, fuisse qui actionem ex vendito hoc casu non admitterent (1); sed aliud decisum hac Lege, et *L.* 16. *de in diem addict.* et recte. Facit huc *L.* 6. §. 1. *de contrah. emt.* Potest tamen et hodie *praescriptis verbis* agi. *L.* 2. *Cod. de pact. int. emt.*

vend. add. Vinn. *de Pact. Cap.* XI. *num.* 10. et Merill. *Variant. ex Cujac.* II. 6. et *Obs.* III. 8.

(1) Inter Proculianos et Sabinianos hac de re olim quaesitum, docet Noodt. *ad h. t.* : *Pand.* Vs. *Satis de forma* etc. add. H. Cannegiet. *ad Fragm. vet. Jurispr. quae exst. in Collat. LL. Mos. et Roman. p.* 231. Cappelen Hunthum, *Diss. de Rescriptis Principum Rom.* §. 16. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* III. *p.* 318. *seq.* Musschenbroek. *laud. Diss. p.* 643. *seq.* ubi et notat Forsterum, qui per *Severum* intelligit *Alexandrum Severum*.

§. 1.

Ut interdum (1) fructus *emtor* (2) *lucretur*,] Et similia, non vero accessiones, de quibus dictum, ut accedant. *L.* 6. *h. t.* Vid. Merill. *Obs.* IV. 23. Frustra autem hoc de pretio quidam carpunt. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 681. *seq.*

Igitur sententia Neratii etc.] Haec esse ab Interprete, putat Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 25. *Error.* 5. *num.* 13. Male. add. Branchu, *Obs. Cap.* 7.

(1) Auctoritate Basilic. pro *interdum* hic legendum *interim*, censet Brencm. *h.* Varias de hoc loco Interpretum sententias recenset Gluck. *hoc tit.* §. 1009. *p.* 290. *seqq.*
(2) *Emtor* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.*

§. 2.

Nec posse, si commissoriam elegit, postea variare.] Contractus enim sic vel stat, vel corruit. Vid. Ches. *Different. Jur. Cap.* 78. *num. ult.* [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 851.] (1).

(1) Explicuit hunc §. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Responsor.* — In seq. §. 3. pro *in commissoriam* Hal. et Vulg. habent: *in commissoria*, quod mavult Brencm.

Brencm. *h.* Sed Duk. *ibid.* cogitandum ait, an *convenire* hic sumi possit pro *venire*. — De seq. *L. 6.* paucis egit Cujac. *ad Lib.* II. *Scaevol. Responsor.* Pro *venditor partem reliquae pecuniae* etc. in §. 2. Flor. olim fuit: *partem reliqua pecuniae* etc. Vid. Brencm. *h.* qui dubitat, an non rectius correctum fuisset: *partem reliquam pecuniae* etc.

L. VII.

Post diem commissoriae legi etc.] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 33. *Def.* 22. (1).

(1) Explicuit hanc Legem Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 454. *seqq.*

L. VIII.

Et sacculum cum pecunia signatorum signis obsignavit,] Hunc locum singularem esse, dicit Glosf. Basilic. *ad L.* 5. *de usur. Tom.* III. *p.* 395. (1).

(1) Pro *ex conventione venditoris* in fin. Legis reponendum *venditionis*, ut Hal. et omnes habent, notat Brencm. *h.*

TITULUS IV.

DE HEREDITATE VEL ACTIONE VENDITA.

L. I.

Si hereditas etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 12. *Error.* 4. *num.* 7. (1).

(1) Pro *aut nullus sit* Hal. habere: *aut nullius sit*, notat D. Goth. sed eum hac in re falli, monet Geb. *h.*

L. II.

L. I I.

Venditor hereditatis satisdare de evictione non debet:] Vid. *L*. 1. *Cod. de eviction*. Vid. ad hanc Legem Cujac. *Obs*. II. 30. (1).

(1) Et Ant. Fab. *in Ration. ad h. l*. Conjungendam eam esse cum *L*. 178. *de V. S*. observat quoque Noodt. *ad h. t. Pand. in pr*. et Gluck. *hoc tit*. §. 1014. *p*. 335. *not*. 97.

§. 1.

Plerumque autem hoc agi videtur, ut quod etc.] Vid. D. Goth. *in not*. Facit huc §. 14. *h. l*.

§. 2.

Et magis est, ne veniat:] *Ne faciat*, Branchu, *Obs*. *Cap*. 2. *p*. 9. Sed quoties verba mutantur in respondendo (1).

Quia alia hereditas est:] Non ea, de qua facta est stipulatio. Cujac. *Obs*. II. 30.

Maxime si jam delata etc.] Vid. Vinn. *de Pact. Cap*. 19. *num*. 9. (2).

(1) Incipit §. *Illud potest quaeri* etc. Flor. scriptum: *et illud potest quaeri*, atque τὸ *illud* subantique deletum, uncis appositis, ut nunc sit: *et potest quaeri*. Vid. Brencm. *h*. qui singulare esse, addit, omnes, quos vidit, Codices scriptos et editos cum Taurell. facere.

(2) Add. Gluck. *hoc tit*. §. 1013. *p*. 311.

§. 5.

Sed et si non dolo malo, sed lata culpa etc.] In jam adquisitis etiam de *levi* tenetur. Vid. *L*. 3. *h. t*. et Cujac. *Obs*. II. 30.

§. 8.

§. 8.

Quas ipse heres constituit,] Ratio in §. 3. *h. l.*

§. 9.

Sicuti lucrum omne etc.] Agit jam de stipulatione venditoris. Vid. Cujac. *Obs.* II. 30. *in fin.*

§. 12.

Et ejus nomine cum eo fuerit actum de peculio,] Ex ratione forte *L.* 33. *de pecul.* (1).

(1) In seq. §. 13. *non petere eum scripsit* dici pro non petere eum debere, aut cum effectu non posse, observat Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 373. Pro *petere* Vulg. habet *repetere.* Vid. Brencm. *h.*

§. 14.

Ut ejus quidem damni nomine, quod ante venditionem datum fuerit, onus ad emtorem, etc.] Facit huc §. 2. *h. l.*

§. 15.

Id ab hereditatis emtore consequatur:] *Consecuturum* Al. (1).

Evicto homine, rem a Titio servarem.] Facit huc §. 18. *h. l.*

(1) Ita Hal. Vulg. *consequetur.* Vid. Brencm. *h.* — Ad seq. §. 16. vid. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* I. 12. §. 5. *seq.* in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 81. *seq.*

§. 18.

Cum quis debitori suo etc.] Improbant haec ex Pragmaticis plurimi: male. Vid. Huber. *Eun. Rom.* *p.* 688. *seq.*

seq. qui Mornacio bene respondet, *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 3.

L. III.

Sine dolo et culpa perdidisset,] Vid. *L.* 2. §. 5. *h. t.*

L. IV.

Locupletem esse debitorem, non debere praestare:] Facit huc *L.* 26. §. 2. *mandat. L.* 3. *L.* 18. *de fidejussor.* Vid. Sande, *de Action. cession. Cap.* 9. *num.* 26. et passim (1).

Nisi aliud convenerit.] Clare: non enim id praesumitur. Vid. Mev. *Decision. Part.* IX. *Dec.* 184. add. *Dec. seq.* ubi casus singularis. Exempla, *ibid. Dec.* 197. add. Fab. *Cod.* IV. 36. *Def.* 11. *et* 12. Quid si postea Lex aliquid de usuris remiserit in debito in solutum dato. Mev. *ibid. Dec.* 192. et quid Juris, si cedens se nomen exacturum receperit. Mev. *ibid. Part.* I. *Dec.* 182. et *Part.* III. *Dec.* 206. *et* 207.

(1) Add. de hac Lege J. T. Wordenhoff. *Diss. qua doctrina de cedente, ad cessi nominis bonitatem praestandam non obligato, sub examen revocatur, Cap.* 1. §. 8. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 331. *seqq.*

L. V.

Nisi in contrarium actum sit:] Ut *L.* 10. *h. t.* (1). Vid. Sande, *de action. cession. Cap.* 9. *num.* 19.

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. VI. (1).

Emtori nominis etiam pignoris persecutio praestari debet:] Vid. *L.* 23. *h. t.* Una scil. cum directa mandan-

da est: alioquin ex sola cessione competit utilis. *L.* 7. *Cod. h. t.* Vid. Sande, *de action. cession: Cap.* 8. *num.* 32. Non tamen ad Cessionarium transit pignoris possessio. Fab. *Cod. h. tit. Def.* 11. et *Def.* 13. *not.* 2.

(1) Cujac. *ad Lib.* V. *Paul. Quaestion.* hanc Legem jungit cum *L.* 43. *de pactis.* — In seq. *L.* 7. verb. *non contrahitur emtio*, negationem a Taurell. recte insertam esse, notat Jauch. de *Negation. Pand.* *p.* 116. add. Brencm. *h.*

L. VIII.

Javolenus Lib. II. *ex Plautio.*] Junge *L.* 45. *de condict. indeb.*

Et si quid in eam rem impensum est, emtor a venditore consequatur.] Add. *L. seq.* et Junge *L.* 10. *h. t.*

L. X.

Javolenus Lib. II. *ex Plautio.*] Junge *L.* 8. *h. t.* (1).

(1) Pro *praestitu iri* Hal. habet *praestitum iri.* Sed vid. notata superius ad *L.* 66. *de contrah. emt.* etc. add. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *praestare*, *num. ult.* et pro *nihil tamen eo* Vulg. habet: *nihil tamen ab eo.* Apud Hal. *eo* abest. Sed vocem hanc tuetur, et explicat *ea re*, *ideo*, Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XI.

Si qua hereditas est tibi emta,] *Si quasi*, aliae editt. (1). Lege: *si qua sit*, ut edidit Char. (2).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.*
(2) Etiam Taurell. nec aliter in edit. Geb. et Spang.

L. XIII.

Quod si sit hereditas, etsi non ita convenit, etc.] Lege: *si* (1).

Si ad eum hereditas non pertineat.] *Si* pro *etsi* (2): nisi τὸ *et* sedem mutaverit, et ad *pr.* migrarit.

(1) Vulg. *si*, omisso *et*. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. notata superius ad *L.* 18. §. 1. *de judic.* — Ad seq. *L.* 14. et 16. vid. Cujac. *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict.* Verba *ex SCto Trebelliano* in *d. L.* 16. Pothier. *in not. ad eam L.* a Triboniano profecta putat, et Paulum scripsisse *ex SCto Pegasiano.* Sed vid. Gluck. *d. loc.* §. 1013. *p.* 318. *not.* 68.

L. XVIII.

Pecuniam, quae sub poena debebatur a testatore, omnem solverit,] Nec enim poena aliter evitari potest (1). Facit huc *L.* 78. §. 2. *de contrah. emt.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XV. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* Jensius, *in Strictur. ad Pand. p.* 136. decisionem casus hujus Legis Oedipode indigere, ait, et tenebras Interpreti Latino imputat. — Pauca ad seq. *L.* 19. notavit Cujac. *ad Lib.* XXV. *Julian. Digestor.* Ad verba *sub conditione* D. Goth. *in not.* monet, Fulgos. legere: *sub conditione contracta sit*. Sed ita quoque Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* — Ad seq. *L.* 20. vid. Cujac. *Tract.* VII. *ad African.*

L. XXI.

Venditor ex hereditate, etc.] Vid. ad hanc Legem Cujac. *ad Lib.* XVI. *Paul. Quaestion.* (1).

Sed propter negotiationem percipitur:] Et solertiam.

Et sic fit (2), *quasi alii non vendidissem:*] Non obstat *L.* 21. *ad L. Cornel. de fals.* quam objicit Gloss. Ibi enim venditor utrique est obligatus, hic ab utroque liberatus. Vid. Cujac. *d. loc.*

Quid, si rem quam vendidi, alio possidente petit, etc.] Tempore venditionis. Cujac. *d. loc.*

Nam si sine culpa desiit detinere venditor, etc.] Post venditionem.

 (1)

(1) Qui *venditor ex hereditate* explicat *venditor hereditatis*. Sed vid. Gluck. *hoc tit.* §. 1014. *p.* 334. *not.* 96. Pro *persecutus* Vulg. habet: *consecutus*. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *ut negotium ejus agam, quam hereditatis*. Hal. *ut tam ipsius negotium agam*. Vulg. *ut ipsius negotium potius agam*. Vid. Brencm. *h.* qui adeundum dicit Ant. Augustin. *Emend.* IV. 8. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1537. *seq.* *Potius agam* habet quoque Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* *p.* 335. *not.* 98. ubi etiam aliae hujus loci interpretationes adferuntur.

(2) Ita Hal. et Vulg. omnes. Vid. Brencm. *h.* qui id recipiendum putat. Flor. *sit*. Sequitur: *quamvis, si neglexisset, ut alienum, nihil ei imputare possit*. Forte melius per trajectionem vocalium: *imputari posset*. Vid. Brencm. *h.* Hal. et ceteri: *imputari possit*. Etiam Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* *p.* 338. *not.* 4. — Ad seq. *L.* 22. pauca tantum monuit Cujac. *ad Lib.* II. *Scaevol. Respons.*

L. XXIII.

Venditor actionis etc. *cedere debet*,] Vid. *L.* 6. *h. t.* Ergo ipso jure non transit actio accessoria. Vid. Fab. *Cod.* *h. t.* *Def.* 13. *not.* 2. et *Def.* 20. (1).

(1) Explicuit hanc Legem Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 458. *seqq.*

L. XXIV.

Quia ideo eo minus *hereditas venierit*, etc.] Pro *minoris* (1).

An legatario.] Add. Cujac. *Tract.* VII. *ad African.* *in expl. L.* 20. *h. t.* *An alii legatario* (2), legit Fab. *in Ration. ad h. l.* *An legata legatario*, vel, *an legata*, Bynkersh. *Obs.* VI. 6. (3).

(1) Hal. *quando eo minus*. Vulg. *quo ideo minoris*. Vid. Brencm. *h.* Florentinam servat Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 1014. *p.* 371. *not.* 67.

(2)

(2) Quod probat H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* III. 6. *p.* 256.

(3) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Gluck. *loc. laud. not.* 68. qui sensum horum verborum potius hunc esse putat, *nihil interesse, utrum Attio pecunia debeatur, ut creditori ex contractu, an ut legatario*, cum Accurs. et Pothier. *in not. ad h. l.*

TITULUS V.

DE RESCINDENDA VENDITIONE, ET QUANDO LICET (1) AB EMTIONE DISCEDERE.

(1) Hal. *quando non liceat.* Vid. Geb. *h.*

L. I.

Et quaeratur, *utrumne* etc.] *Quaeritur* Al., teste Accursio (1).

Siquti si pupillus sine tutoris auctoritate paciscatur, ipse quidem liberatur,] Sed vid. *L.* 7. *in fin. h. t.* et etiam mox hic id improbatur (2).

Ut unus maneat obligatus,] Et ab altera parte plane tollatur contractus, non vero pendeat.

Sed dicendum est, etc.] Haec Triboniano adscribit Faber. Frustra. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 684. *seq. Obiter*, id est, simul, eadem opera.

(1) Hal. *Sed quaeritur.* Vid. Geb. *h.* Incipit Lex: *Celsus filius* etc. Stephan. et apud Rusfard. *Celsus Offilius.* Scil. Flor. sciolum quemdam *o* ante *filius* inter versiculos supplevisse, notat Brencm. *h.*

(2) Add. Gluck. *hoc tit.* §. 1027. *p.* 13.

L. III.

Vel venditor stipulatus fuerit,] Ab emtore, ut ita non consistat in terminis meri consensus.

Quia bonae fidei judicio exceptiones pacti insunt:] Add. *L.* 84. §. 5. *de legat.* 1°. *Inesse* est ipso jure inesse, et posse attendi a Judice, etsi formulae non sint inclusae. Vid. Noodt. *de Jurisd. et Imper.* I. 13. add. *L.* 21. *solut. matrim.* Aliter Bachov. *de Actionib.* VI. 21. nimis intricate (1).

Et puto, liberato reo et fidejussorem liberari.] Ope exceptionis. Cujac. *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* qui etiam ita accipit *L.* 95. §. *ult. de solution.*

(1) Vid. et Bynkersh. *Diss. de Pact. str. jur. contr. in contin. adject. Cap.* 2.

L. IV. (1).

Puto, resolvi obligationem hujus rei nomine duntaxat.] D. Goth. *in not.* „*Imo exceptio pacti conventi in totum obstabit* etc." Sed hic aliud actum; quod et semper erit, cum electio est stipulantis: si enim sit promittentis, amentia est de uno pacisci, nisi de tota obligatione agatur. Cujac. *ad L.* 27. §. 6. *de pact.* (2).

(1) Legem hanc erronee a praecedenti separari, monet Brencm. *h.* Pro *ne alterutrius* Hal. habet: *ut alterutrius.* Vid. Geb. *ibid.*

(2) Vid. tamen notata superius ad *d. L.* 27. §. 6.

L. V.

Sed ut evidentius appareat, acceptilatio in hac caussa non sua natura, sed potestate conventionis valet.] Sic tamen, ut ipso jure obligationem tollat. *L. ult. de acceptilat.* Chef. *Differ. jur. Cap.* 86. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 867.] Minus bene G. Forner. *Selection.* III.

5.

5. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 87.] Merend. *Controv. Jur.* XIII. 18. *num.* 18. carpit Julianum, quasi non clare locutum.

§. 1.

Ut pote cum venditor liberetur, et emtori homo pereat:] Vid. *L.* 21. *tit. praec.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XV. *Julian. Digestor. in expl. h. l.*

L. VI.

Aut proxima emti etc.] Vid. ad *L.* 4. *de lege commissor.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* II. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* et Gluck. *ad Tit. de contrah. emt.* §. 1000. *p.* 226. *not.* 37.

L. VII.

Si id quod pure emi, sub conditione rursus emam,] Idem est, si iterum pure emam. Huber. *Eun. Rom. p.* 685. *seq.* (1).

Nihil agitur posteriore emtione.] Non sic in Legatis. *L.* 89. *de condition. et demonstr.* Ratio differentiae est, quod emtio sic statim est confirmata, secus ac Legatum, quod morte demum firmatur, et ab illo recedit sub conditione legans postea, hic non. Facit huc *L.* 27. §. 1. *de hered. instit.* add. Chef. *Differ. Jur. Cap.* 37. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 731. *seqq.*] et Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 97. *Error.* 4.

(1) Sed aliud juris, si prius emi sub conditione, dein eodem pretio pure. Vid. Cujac. *ad Lib.* V. *Paul. Quaestion. in expl. h. l.*

§. 1.

Quia ante sine tutoris auctoritate, etc.] Lege: *qui ante* etc. (1).

Quia pupillus non tenebatur,] Vid. *L.* 1. *h. t. L.* 13. §. 29. *de action. emt. vend.* (2).

Sed agente eo retentiones competant?] Ei, qui cum eo contraxit, ut venditori retentio rei.

Vix bonae fidei convenire, etc.] Quae spectanda in primis perfecto jam negotio: a principio magis habetur ratio juris civilis, vetantis pupillum obligari. Vid. Chef. *Differ. jur. Cap.* 4. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 625.] (3).

Et maxime, si justo errore sit deceptus.] Putans, puberem esse.

(1) Ut Taurell. edidit, et aliae etiam edit. habent.
(2) Add. Gluck. *d. loc.* §. 1027. *p.* 11. *seq.* Sequitur: *an proinde sit, atque* etc. D. Goth. *in not. Perinde*, Ita Taurell. in margine, item Hal. et reliqui, probante Brencm. *h.* Vid. de harum vocum permutatione Drakenborch. *ad Liv.* XXVII. 8. §. 18.
(3) Sequitur: *quod alteri captiosum sit.* Flor. pro *alteri* etiam nunc esse *aliter*, testatur Brencm. *h.* addens, hoc caput oscitantius relectum esse.

L. VIII.

Titius Seji procurator,] Cum jam esset dominus (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* II. *Scaevol. Respons. in expl. h. l.*

L. IX.

Praeses Provinciae rescidit (1) *venditionem*,] Quo jure? Vid. *L.* 1. *Cod. de vend. reb. civitat.* Huber. *Eun. Rom. p.* 687. putat, venditionem ambitiose factam fuisse. D. Goth. *in not.* „ *Imo Procurator Caesaris*, etc."

etc." Haec omnia ἀλλότρια, et non agitur de fundo fiscali, sed pro quo vectigal debebatur Reipublicae.

Respondit, non priusquam emtori etc] Recte: malo carpente Autumno. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 686.

(1) Flor. *rescindit* pro *rescidit*. Vid. Brencm. *h.* Pro *ob vectigale* Hal. et Vulg. habent: *ob vectigal.* Vid. de voce *vectigale* Vossium, *de Analog.* I. 35. quem citat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Pro *cum minore venisset fundus* Hal. et Vulg. habent; *cum minoris* etc. Vid. Brencm. *h.* qui subaudiendum potius dicit *pretio.*

L. X.

Respondit, secundum ea, quae proponerentur, inemtam videri.] Scil. rem (1).

(1) *Emtionem*, Scip. Gentil. *Parerg.* I. 6. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1278. *in fin.* add. Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 3. §. 107. *p.* 172. De locutione *referre rationibus* vid. Duker. *ad Flor.* I. 6, §. 3. *p.* 64.

§. 1.

Pactus est cum venditore, ut ex pretio etc.] Idem etiam sine hoc pacto. *L.* 24. *Cod. de evíction. L.* 18. §. 1. *tit. seq.*

Ut, si ex die pecunia etc.] An *ea die?*

Cum per emtorem non (1) *staret, quo minus fieret,*] Ut nempe etiam ratione aliorum daretur.

(1) Apud Hal. *non* abest. Sed vid. Ant. Augustin. *Emendat.* IV. 17. in Thes. Otton *Tom.* IV. *p.* 1555. *in fin.* et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 95.

TITULUS VI.

DE PERICULO ET COMMODO REI VENDITAE.

L. I.

Si vinum venditum acuerit (1), etc.] Priora haec verba sunt Sabini. Sequentia: *sed si venditor* etc. Ulpiani. Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* III. 6. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1514. *in fin.*] et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Injecta paulo* etc. *Vinum*, jam degustatum. Vid. *L.* 4. §. 1. *h. t.* In Basilic. *Lib.* LIII. *Tit.* 17. est περὶ πράσεως οἴνου. Vinum in vitium inclinans, unde dignoscatur. Plin. *Hist. Nat.* XIV. 20. *Venditum*, aversione. Vid. *L.* 4. §. 1. *L.* 8. *h. t.* Glosf. *h.*

Quod si non designavit tempus, etc.] Haec Ulpiani esse, vult Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 9. *p.* 111. Sed forte et priora quaedam.

Cum fuerit degustatum.] Facit huc *L.* 8. *h. t.*

Nisi si aliud convenit.] Facit huc §. 2. *h. l.*

(1) De verbo *acuerit* vid. Heinf. *ad Phaedr. Lib.* II. *Fab. ult. Vs.* 15. Egit de hac *L.* ut et seq. *L.* 4. §. 1. etiam Gluck. *hoc. tit.* §. 1035. *p.* 159. *seqq.*

§. 1.

Sed et custodiam ad diem mensurae etc.] Haec iterum Sabini esse, vult Best. *d. loc.* quod incertum. *Custodiam*, id est, culpam levissimam. *L.* 2. §. 1. *h. t.* Vel potius casum, juxta sequentia (1). Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Initium sumam* etc. putat, Ulpianum per errorem *custodiam* scripsisse pro *periculum*.

Priusquam enim admetiatur (2) *vinum*, *prope* (3) *quasi nondum venit:*] Vid. *L.* 35. §. 5. *de contrah. empt.*

Si

Si non ad mensuram vendidit, sed *forte amphoras*, etc.] *Sed* abest a Flor. (4) et delet Best. *d. Cap.* 9. *num.* 10.

(1) Imo *factum custodiendi*, ut appellatione *custodiae* passim intelligitur. Conf. notata superius ad *L.* 1. §. 35. *deposit.*
(2) Passive, ut et *L.* 35. §. *pen. de contrah. emt.* Vid. Brencm. *h.* add. notata superius ad *L.* 19. *de jurisdiction.*
(3) *Prope* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.*
(4) Habet tamen Taurell. et exstat quoque in edit. Geb. et Spang. Verum abest hic apud Hal., qui habet: *sed et ante* etc. puncto post *periculum* posito. Vid. Geb. *h.*

§. 2.

Quod et verum est: etc.] Haec Ulpiani esse, censet Best. *d. Cap.* 9. (1).

Magis enim ne summutetur, *signari solere*, *quam ut tradere* (2) etc.] Vid. Mornac. *ad L.* 14. *h. t.* (3). *Summutetur*. Sic. Cicer. *de Orator. Cap.* 27. Male Bynkershoek. *Obs.* VII. 25. *num.* 4. *commutetur* (4).

(1) Vid. de his verbis Gundling. *Exercitat. de C. Trebat. Testa ab injur. liberato*, §. 18. in ej. *Exercitat. Acad. Tom.* I. *p.* 200. *seq.* et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de reivindic.* §. 582. *not.* 15. *p.* 114. *seq.*
(2) D. Goth. *in not. tradi.* Ita etiam Taurell. habere in margine, atque ita Flor. factum esse, indeque enatum *traditum*, duabus vocibus in unam coactis, apud Hal. aliosque, notat Brencm. *h.*
(3) Et Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 8. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 234. *seq.*
(4) Add. van Dorp. *Obs. Cap.* 4. *p.* 33. *seq.* et Gebauer. *in not. ad h. l.*

§. 3.

Licet autem venditori etc.] Hic et seq. §. de casu non agunt. Vid. et de illis Huber. *Eun. Rom. p.* 687. *seqq.* (1).

Ut

Ut quam minime detrimento etc.] *Quam minime* Al. (2).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Initium ſumam* etc. Ad verba: *ſi tamen, cum posſet effundere, non effundit*, etc. vid. et Puttman. *Probab.* II. 17. *num.* 3. *p.* 129. et Barbeirac. *ad Pufendorff. de Jur. Nat. et Gent.* V. 5. 3. 9. Pro *effundit* MSS. habent *effudit*, quod et praetulit Hal. Vid. Brencm *h.* qui testatur, etiam Flor. antiquisſime *n* esſe deletam.

(2) Ita Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 4.

Si doliare vinum emeris, etc.] Vid. *L.* 15. *de trit. vin. ol. leg.* (1).

Quam ad vindemiam opera eorum futura ſit necesſaria:] Add. Plin. *Hiſtor. Nat.* XVIII. 31. (2).

Per corbem venditorem menſuram facere,] Senec. *de Benefic.* VII. 19. *Vinum infundere reticulo, aut cribro.* Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 6. non ſatisfacit. Aliter Bynkershoek. *Obſ.* VI. 25. *num.* 2. (3).

Et effundere:] Aliud in *L.* 8. *de tritic. vin. ol. leg.*

Veteres enim hoc etc.] Limita ex *L. ſeq.*

(1) Add. Westenberg. *in D. Marco, Diſſ.* VI. §. 6. *p.* 77. et Turneb. *Adverſar.* I. 1. qui *vinum doliare* dicit *vinum novum.*

(2) Et de La Rue, *Amoen. Jur. Obſ. Cap.* 10. in Theſ. Otton. *Tom.* V. *p.* 1502. qui verbis *opera eorum* ἀκυρολογίαν inesſe monet.

(3) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. ubi Senecam *d. loc.* interpretis loco esſe posſe dicit. add. Westenberg. *loc. modo cit.* §. 7. *ſeqq. p.* 78. *ſeqq.* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vſ. *Initum ſumam* etc. laudat Cujac. *Obſ.* II. 36. quem etiam citat D. Goth. *in not. ad h. l.* add. Gluck. *d. loc.* §. 1036. *p.* 183. *not.* 42. et B. van Laar, *Diſſ. de Rom. ponderib. et menſur. Cap.* 2. §. 4. *p.* 49. *ſeq.* Lugd. Batav. 1810. Jenſius, *in Strictur. ad Pand. in Append.*

pend. p. 659. *seqq.* malam e Graeco versionem censet, quemadmodum et alia hic male versa esse ait.

L. II.

§. 1.

Custodiam autem etc.] Vid. *L.* 4. §. 1. *et* 2. *h. t.* Cum de ea praestanda convenit. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed apparet* etc. (1). Accursius casum ponit in vino aversione vendito, cujus tamen mensuram iniri volebat emtor, ut sciret, quantum ejus esset.

Ut fatale damnum, vel vis magna, sit excusatum (2).] Add. *L. seq.*

(1) Et Pothier. *in not. ad h. l.* Aliter Gluck. *d. loc.* §. 1036. *p.* 176. *seqq.*

(2) Vulg. *excusata.* Hal. *eum excuset.* Flor. *excusatum* paulo recentius mutatum in *excusata.* Vid. Brencm. *h.* Sed nihil mutandum. Vid. Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* I. *p.* 125. add. Burman. *ad Sueton. Tom.* I. *p.* 375. et notata superius ad *L.* 4. §. 1. *de division. rer. et qualit.*

L. IV.

Si quis vina vendiderit, etc.] Haec quoque esse Ulpiani, cum *L.* 1. *h. t.* connectenda, putat Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Injecta paulo* etc.

Utrum praeteritum duntaxat periculum acoris et mucoris etc.] Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t Cod.*

Ego autem arbitror, si hoc in occulto sit, debere dici, emtionem manere,] Id est, firmam esse. Sic *L.* 1. §. 1. *de his quae in test. del.* Capitolin. *in Anton. Pio*, *Cap.* 8. (1).

(1) Add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 24. §. 17. *not.* 45. in *Jurispr. Antejustin. p.* 656.

§. 1.

§. 1.

Si aversione vinum venit (1), etc.] Haec Sabini. Sequentia: *ex hoc apparet* etc. Ulpiani (2). Aliter Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 8. Sed minus bene, ut et circa multa alia.

Custodia tantum (3) *praestanda est:*] Vid. *L.* 62. *in fin. de contrah. emt.* ἀκριβεστάτη, Basilic.

Si non ita vinum venit, etc.] Scil. si neque expresse, neque tacite id actum sit: quod posterius in dubio praesumi ex seqq. censet Franzk. *ad h. t. Pand. num.* 34. *seqq.* Dissentit Stryck. *de Jur. sens. Diss.* VI. *Cap.* 1. *num.* 9. *seqq.*

Quare si dies degustationi adjectus non erit, quandoque *degustare emtor poterit*,] Id est, *quandocunque* (4).

Dies enim degustationi praestitutus meliorem conditionem emtoris facit.] Haec Sabini esse, vult Best. *d. Cap.* 8. *num.* 3. quod non video. D. Goth. *in not.* „ *Forte legendum:* non praestitutus, *ut Cujac. Obs.* XXIII. 34." Vel mox pro *emtoris* legendum *venditoris*. Vulgatam tuetur Franzk. *ad h. t. Pand. num.* 33. Sed non bene, meo judicio, explicat. Tuetur et cum aliis Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 26. Merill. *Variant. ex Cujac.* III. 12. Suerin. *Repetit. Lection. Cap.* 28. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 45. *seq.*] Sic ut in genere dicatur emtoris conditionem meliorem fieri die adjecto: quamvis et id sit verum, adhuc meliorem esse, si convenit simpliciter de degustando (5).

(1) Pro *veniit*, ut et mox. Vid. Geb. *ad L.* 8. *h. t.*

(2) Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* III. 6. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1514. circa fin. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Injecta paulo* etc. De locutione *per aversionem emere* add. notata superius ad *L.* 62. §. 2. *de contrah. emt.*

(3) Hal. *custodia non tantum*: male. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 71.

(4)

(4) Hal. et Vulg. habent *quandocunque*. Vid. Brencm. *h.* Non opus. Vid. notata superius ad *L.* 15. §. 3. *ex quib. causs. major. not.* 2.

(5) Frustra a Cujacio negationem inseri, dicit quoque Jauch. *de Negation. Pand. p.* 172. add. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Gluck, *d. loc.* §. 1035. *p.* 163. *seqq.*

§. 2.

Finis custodiae est avehendi tempus.] Vid. *L.* 2. §. 1. *h. t.*

L. V.

Omne periculum venditoris est, etc.] Vid. *L.* 2. *Cod. h. t.* (1).

(1) Verba: *si admensum est*, quae praecedunt, Hal. parenthesi includit, et in margine addit: *alias desunt.* Vid. Geb. *h.*

L. VI.

Exceptis acidis, et mucidis,] Jungit Plin. *Hist. Nat.* XIV. 20.

Nam quae invitus emtor accipere non cogeretur, etc.] Secus si cogeretur. Cyriac. *Controv.* 226. *num.* 40. *seqq.* — Et hic non est aliquid inductum in emtoris solius favorem, sed acida et mucida non sunt vendita. Vid. Ches. *Different. Jur. Cap.* 78. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 849. *seq.*]

L. VII. (1).

(1) Ad *pr.* vid. Jan. a Costa, *Prael. ad illustr. quosd. titt. locaque sel. jur. p.* 337. ibique Voorda, *in not.*

§. 1.

Limites] Vid. Cujac. *Obs.* II. 9.

L. VIII.

Quid, quale, quantum sit, sit et pretium, etc.] Recte in Flor. semel (1) *sit* est pro more.

Quod si exstiterit, Proculus et Octavenus emtoris esse periculum ajunt.] Id certum de eo, quod evenit post existentem conditionem: sed quod ad id, quod ante, mox distinguitur.

Sicuti stipulationes, et legata conditionalia perimuntur (2) etc.]. *Plane si pendente conditione res interierit, perimitur emtio: sicuti stipulationes* etc. (3). Haec in libris quibusdam exstant, et necessaria sunt. add. Cujac. *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* et Gloss. *h. Pendente conditione.* Vid. *L.* 10. §. 5. *de jur. dot.*

Sane si exstet res, licet deterior effecta, potest dici, esse damnum emtoris.] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I. *Const.* 32. *Def.* 49.

(1) Sic et Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. §. 4. *num.* 5. *p.* 19. Verum Flor. alterum *sit* non deëst, sed subantique uncis est inclusum. Vid. Brencm. *h.* Sed deëst apud Hal. et Vulg. add. Marckart. *Probab. rec. lect. Jur. Civ. Part.* II. *p.* 32. Vid. ad hanc Legem Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Initium summam* etc.

(2) Flor. *peremuntur.* Vid. notata superius ad *L.* 4. *de transaction.*

(3) Ita Vulg. Hal. *venditoris sunt: si pendente conditione res fuerit extincta. Perimitur enim emtio sicut et stipulationes* etc. Vid. Brencm. *h.* In Cod. Erlang. haec verba non reperiuntur, uti nec in Cod. Flor. Vid. Gluck. *hoc. tit.* §. 1035. *p.* 154. — Ad seq. §. 2. vid. van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 11. *p.* 316. et Majans. *Disp.* IV. §. 12. *Tom.* I. *p.* 78. *seq.*

L. IX.

Arbores vento *vi dejectae sunt*,] Al. *ventorum* (1).

(1)

(1) Sic Vulg. Hal. *vi* non habet. Flor. *fi*. Vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* II. 6. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 166. et sic edidit quoque Taurell. Vid. Brencm. *h.* qui addit, Flor. pro *f.* quemdam fecisse *y*, et ad *vento* adjecisse *rum*.

L. X.

§. 1.

In libro septimo Digestorum Juliani] *Sententiam* addunt alii. Vid. Burg. *Elector. Cap.* 13. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 333.] (1). Frustra.

Fundi *nomine emtor* etc.] Simpliciter, non ad mensuram venditi, in quo tamen reperiri v. c. decem jugera adseveravit venditor. Vid. Covarruv. *Pract. Quaest. Cap.* 3. *num.* 6. *seqq.* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Similiter liceret* etc. (2).

(1) Et Wissenbach. *Disp.* XXXV. *ad Instit.* §. 22. De notis Scaevolae ad Digesta Juliani vid. M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* 2. *Cap.* 4. §. 1. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 95. *seq.*

(2) Add. Jens. *Strictur. ad Cod. p.* 576. *seq.*

L. XI.

Cum incendium sine culpa fieri non possit,] Scil. in casu, quem consultor proponebat, cujus etiam haec verba sunt. *Possit* pro *posset* ponit et Alfenus in *L.* 52. §. 2. *ad L. Aquil.* (1) ubi *possint* habet Florentina. add. Herald. *de Rer. judic. auctorit.* I. 8. *num.* 8. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1119.]

(1) Add. Otton. *in Alfen. Var. Cap.* 8. §. *ult.* in *Thes. Jur. Tom.* V. *p.* 1680. et Houck. *Diss. de Offic. Praef. Vigil. circa incend.* §. 13. in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* II. *p.* 221.

Hotomann. Obs. V. 10. non delet. male. Vid. Jauchii de Negation. Pand. p. 213.

L. XII.

Lectos emtos Aedilis etc.] *Municipalis*, juxta Otton. *de Aedilib. Colon. Cap.* 13. §. 5. *p.* 465. (1) sine caussa.

Emtoris periculum esse placet:] Junge *L. seq.* et in specie *L.* 14.

(1) Add. Idem, *in Alfen. Var. loc. modo cit.* et de cura Aedilium circa vias publicas, Brisson. *Sel Antiq.* IV. 12. ibiq. Trekell. et Wintgens, *Diss. de Animal. ferocib. qua vulgo iter fit, non habend Cap.* 2. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 154. add. de hac et seqq. LL. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Admonet me* etc. et Gluck. *hoc tit.* §. 1033. *p.* 143. *seqq.*

L. XIII.

Quas cum Aedile habuisset,] Si nondum essent traditi, et hanc injuriam esset passus venditor sine culpa sua. — Junge *L. seq.*

L. XIV.

Paulus Lib. III. *Epitomarum* (1) *Alfeni Digestorum.*] Junge *L.* 12. *h. t.*

Venditoris periculum erit.] Ipsius enim culpa hic intervenit. add. Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 40. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1158.] et Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de emt. vend.* Idem juris est, licet factum id sit injuria. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Admonet me* etc. (2).

(1) Flor. hic *Epitomatorum*, sed in inscriptione praec. *L.* 12. *Epitomarum.* Vid. de his Pauli Libris Bynkersh. *Obs.* VIII. 1.

(2) De seq. §. 1. vid. Gluck. *hoc tit.* §. 1033. *p.* 146. *seqq.* et auctores ibi laudatos, et *p.* 240. *num.* 3.

L. XV.

L. XV.

Si quidem (1) *de bonitate eorum adfirmavit venditor, tenebitur emtori:*] Vid. *L.* 13. §. 3. *de action. emt. vend.*

(1) Hal. *si quid.* Vid. Geb. *h.* Sequitur: *usque ad in eum diem.* Vulg. habet *in.* Hal. *ad.* Sed utramque praepositionem cum Taurell. retinere mavult Brencm. *h.* licet prior jam pridem Flor. deleta sit. Forte referri huc posse, quod diligentiores librarii, si varia esset lectio, utramque conjungere soliti fuerint, notat Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XVII.

Jam non culpam, sed dolum malum tantum etc.] Alii post *culpam* addunt *tantum* (1). Bene hic est editum, et sic Basilic.

Ne posterior mora damnosa ei sit:] Vid. Cyriac. *Controv.* 226. *num.* 78. (2).

(1) Ita Hal. apud quem seqq. *malum tantum* absunt. Vid. Geb. *h.* Explicuit hanc Legem Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 431. *seq.*

(2) Sequitur: *deinde*, posteriore *offerente illo.* D. Goth. *in not. Al. postea.* Sic ipse Taurell. in margine, et Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.* qui addit, saepe *deinde postea* occurrere. add. notata superius ad *L.* 2. §. 17. *de orig. Jur.* et ad *L.* 5. §. 3. *de statu homin. not.* 1. Pro *exsolvere* in seqq. Vulg. habet *absolvere.* Sed vid. van de Water, *Obs. jur. Rom.* II. 14. citatum a Geb. *h.* — Ad seq. *L* 18. vid. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Responsor.* De locutione *ejus evictionis* in §. 1. vid. Otton. *in Papinian. Cap.* 4. §. 4. *p.* 65. Hal. et Vulg. addunt *nomine.* Vid. Brencm. *h.* — Seq. *L.* 19. explicuit Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 464. *seqq.* add. Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 6. et Gluck. *ad Tit. de contrah. emt.* §. 986. *p.* 142. *not.* 86. add. et notata superius ad *L.* 2. §. 8. *de eo quod certo loc. not.* 2.

TITULUS VII.

DE SERVIS EXPORTANDIS, VEL SI ITA MANCIPIUM VENIERIT, UT MANUMITTATUR, VEL CONTRA.

Qui Graecis dicuntur vendi ἐπ' ἐξαγωγῇ. Vid. Dio Chrysost. *Rhodiac.* *p.* 344. De pactis talibus quaedam. G. Forner. *Selection.* III. 10. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 9. *seq.*] add. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. si servus export. veneat* (1).

(1) Add. et Cujac. *ad Lib.* X. *Papinian. Quaestion. in expl. L.* 5. *h. t.* et Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Vid. et Pollux, *Onomast. Lib.* III. §. 126. ibiq. Interpp.

L. III.

Paulus Lib. L. *ad Edictum.*] Junge *L.* 56. *de contrah. emt.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* L. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. VI.

Sed ratio faciet, ut jure non teneat stipulatio, etc.] Vid. *L. ult. Cod. si mancip. ita fuer. al. ut man. vel contr.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXVII. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.*

§. 1.

Nobis (1) *aliquando placebat*, etc.] D. Goth. *in not.* ques-

quosdam putare, ait, sequentem Legem 7. ab hac corrigi. Ipse vero putat, Legem hanc 6., ut priorem, proxima, et posteriore Lege 7. mutari. Sed vid. Huber. *Eun. Rom.* *p.* 691. *seq.* et Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* XI. (2).

Sed in contrarium me vocat Sabini sententia, etc.] Ergo Papinianus opinionem suam revocavit, quod magnorum est virorum. Vid. Rittershus. *Lect. Sacr.* VII. 3. et Marc. Antonin. VI. 21. ubi Gatak. Quod tamen, qui famae nimis student, nolunt. Quinctil. *Instit. Orator.* III. 6. *p.* 223. qui plura hac de re *ibid.* (3). *Sabini sententia.* Ergo et auctoritate aliorum utitur Papinianus, quod negat post alios Gravin. *de Ortu et Progress. Jur. Civ. Lib.* I. *num.* 99. (4).

(1) In nonnullis Codicibus hic novum §. incipere, et priora jungi principio, et forte rectius, notat Brencm. *h.* addens, etiam Taurell. *in Adnotat.* habere: *actionem. Si quid* etc. *an*, *actionem si quid* etc.

(2) Vid. et hac de re Cujac. *loc. modo cit.* et *Obs.* II. 37. et *ad Lib.* X. *Papinian. Quaestion. in expl. seq.* *L.* 7. Otton. *in Papinian. Cap.* XI. §. 9. *p.* 356. et *Cap.* XV. §. 5. *p.* 566. Walch. *ad Eckhard. Hermen. Jur.* I. 4. §. 161. *p.* 302. *seq.* qui etiam alios laudat. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1039. *p.* 208. *seqq.* Jensius, *in Strictur. ad Pand. p.* 136. hunc §. obscurum esse, ait, ac mutilum, idque liquere ex collatione Basilic. *Tom.* II. *p.* 412.

(3) Add. Otton. *in Papinian. Cap.* 9. §. 5. *p.* 223.

(4) Sed vid. Mascov. *ibid. in not.* et Otton. *in Papinian. Cap.* XI. §. 9. *p.* 356. Sequitur: *quoniam hoc minoris* etc. Hal. *quoniam ob hoc* etc. Vulg. *quoniam hoc ipso* etc. Vid. Brencm. *h.*

L. VII.

Servus ea lege veniit, etc.] Vid. ad hanc Legem Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* XI.

Cum beneficio adfici hominem, intersit hominis:] Ex

Stoa haustum. Vid. Merill. *Obs.* I. 12. add. Plin. *Hist. Nat.* II. 7. Ovid. *Epist. ex Ponto, Lib.* II. *Epist.* IX. *Vs.* 39. (1).

(1) Add. Otton. *in Papinian. Cap.* 9. §. 5. *p.* 222.

L. VIII.

Vel mutata venditoris voluntate,] *Vel,* id est, etiam (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXVII. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.*

L. IX.

Ut, si Romae moratus esset, manus injicere (1) *liceret:*] Vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad tit. Cod. si manc. ita ven. ut prostit.* (2).

Et posterior, magis admonendi emtoris, etc.] *Ut posterior* etc. Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *p.* 2?, (3).

Plane, si prior lex manus habeat injectionem, posterior libertatem, favorabilius *dicetur,* etc.] Secus, stricto jure (4).

(1) Flor. *inicere.* Vid. notata superius ad *L.* 1. §. 1. *de Senator.*

(2) Add. Cujac. *ad Lib.* V. *Paul. Quaest.* qui hanc Legem conjungendam dicit cum *L.* 9. *qui sine manum. ad libert. perven.*

(3) Sic etiam Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sed Duk. *ibid.* putat, eandem vim esse in τῷ *et.* Hal. *nec posterior* etc. Vid. D. Goth. *in not.* et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 111. *Admonendi emtoris et liberandi se* malam e Graeco versionem esse, somniat Jens. *in Strict. ad Pand. in Demonstr. Art.* 5. *p.* 10. Hal. addit *gratia.* Sed vid. notata ad *L.* 18. §. 1. *praec. tit.* Sequitur: *sed in poena promissa duae actiones sunt: manus autem*

tem injectio in servum competit. Ubi Hoffman. Meletem. *ad Pand. Diss.* XVII. §. 1. legit: *manus autem injectio in servum uni competit.*

(4) Sequitur: *ita libertas eximit eam injuriam.* Hal. et Vulg. habent *ab injuria.* Vid. Brencm. *h.* qui mavult: *eximit eam injuria.*

L. X.

Divus Marcus ex lege dicta etc.] *Libros Digestorum* post mortem Marci edidit Scaevola. Vid. *L.* 39. *pr. de Legat.* 3°. (1). Sed forte, cum hoc responsum daret, nondum edita fuit ea Constitutio. Perrenon. *Animadv.* I. 22. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 619. *seq.*] vult, hic esse tantum dictum, ut in libertate morerentur. Sed quid tunc nota Claudii? D. Goth. *in not.* „ *Constitutio Divi Marci et Commodi, ad quorum aetatem pervenit Cervidius Scaevola,* etc." An ad tempora Commodi, quibus is cum patre imperavit, pervenerit, non constat, et nusquam id proditum, et id puto certo certius, etsi eo usque pervenisse dicamus, tamen, cum *Librum* VII. *Digestorum* scriberet Scaevola, nondum exstitisse illam Constitutionem, quae in fine imperii D. Marci edita est, et alioquin JCtus, de facto consultus, et allegans Constitutionem Hadriani, de hac illi contraria procul dubio non tacuisset. Nec Scaevolam illam scivisse, satis probat *L.* 11. §. 1. *de minor.* ubi Scaevola posuisse dicitur casum in majore XX. annis, procul dubio ob L. Aeliam Sentiam, et reliqua de suo addit Ulpianus. Idem patet ex *L.* 122. §. 2. *de verb. oblig.* ubi, si hanc Constitutionem scivisset, debuisset dicere, poenam non committi, ut *L. unic. Cod. si manc. ita fuer. al. ut manum.* add. Merill. *Obs.* I. 29. Burg. *Elector. Cap.* 6. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 319. *seqq.*] (2).

(1) Add. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 67. §. 10.

(2) Alios etiam citat Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. quibus addi possint Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 17. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 512. *seqq.* de Retes, *Opusc. Lib.* IV. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 196. *seqq.* Gluck. *hoc tit.* §. 1039. *p.* 201. *seqq.* Vid. et Otto, *in Papinian. Cap.* XI. §. 6. *p.* 327. *seqq.* quem etiam vid. *ibid.* §. 3. *p.* 312. de locutione *minorato pretio vendidit.* Pro quo Vulg. habet *numerato*, et sic etiam Rob. Steph. et H. a Porta. Vid. Brencm. *h.* Sed improbante Dukero, *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. De *Semenstribus D. Marci* vid. notata superius ad *L.* 46. *de pactis.*

LIBER

LIBER NONUS DECIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE ACTIONIBUS EMTI ET VENDITI.

Dicitur et *ex emto vendito agere. L.* 19. *de hered. vel action. vend.* item *ex emto et ex vendito. L.* 33. *h. t.* Saepe etiam alterum pro altero ponitur, et inverso ordine profertur. Vid. Cujac. *in Parat. ad h. t. Cod.* Plura Averan. *Interpr. Jur.* II. 2. *num.* 21. *seq.* et Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 235.] (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 68. §. 1. *et* 2. *Actio venditi* etiam appellatur *actio pretii.* Vid. *L.* 7. *Cod. h. t. L.* 9. *Cod. de contrah. emt.* Gluck. *hoc tit.* §. 1040. *p.* 211. *not.* 3. Singulas hujus Tituli Leges exposuit Cujacius, *Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 773. *seqq.*

L. I.

Si res vendita non tradatur, in id quod interest agitur,] Vid. *L.* 10. *pr. quib. mod. pign. vel hyp. solv.* (1).

Hoc autem interdum *pretium egreditur,* etc.] Ergo interdum non, et casum ex *L.* 80. *de furt.* ponit Jan. a Costa, *ad* §. 15. *Inst. de oblig. quae ex del. nasc.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 68. §. 4. *et* 5. et *ad Paul. Sent.* I. 13ª §. 4. *not.* 12. in *Jurispr. Antejustin. p.* 247. *seq.* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Tenetur igitur* etc. Wissenbach. *in Disp. ad eund. tit.* §. 1. *et seq.* Dissentiunt tamen alii, in quibus

etiam est Vinn. *ad pr. Inst. de emt. vend.* et Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 12. Vid. et Gluck. *tit. de contrah emtion.* §. 984. *p.* 113. *seqq.* qui etiam plures alios citavit.

§. 1.

Venditor, si, cum sciret deberi servitutem, celavit, non evadet ex emto actionem: etc.] Val. Maxim. VIII. 2. *Bonae fidei venditorem, nec commodorum spem augere, nec incommodorum cognitionem obscurare oportet.* add. Ciceron. *de Offic.* III. 13. ibiq. Comm. et *Cap.* 16. ubi refert, hoc esse ex Jure Civili, cum ex XII. Tabb. in emtione praediorum venditor tantum teneretur, quatenus lingua nuncupasset (1).

Neque certiorari debuit, qui non ignoravit.] Vid. Ciceron. *de Offic.* III. 16. *in fin.* ibiq. Comm. (2).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 68. §. 6. et *Dec.* 83. §. 1. Sequitur: *verum, ne emergat inopinata servitus*, etc. D. Goth. *in not.* „Forte legendum, *ut emergat*, vel *si emerget.*" Isto modo Hal., hoc Vulg. Vid. Brencm. *h.*

(2) De verbo *certiorare* vid. notata superius ad *L.* 20. §. 11. *de hered. petition.*

L. III.

Ratio possessionis, etc.] *Ratio* defendit G. Forner. *Selection.* III. *ult.* [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 121.] Mallem *datio*. D. Goth. *in not.* „Al. *datio*. Al. *traditio*. Cujac. *Obs.* XIII. 35." Et *ad L.* 28. *de verb. oblig.* (1). Florentinam *ratio* defendit Charond. (2).

(1) Et ad *L.* 3. *h. t.* et *in not. ad Lib.* XIX. *Pand.* in *Append. Oper. Postum. Tom.* V. *p.* 170.

(2) Et retinet Hal. nec quicquam mutandum censet Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui *rationem possessionis* exponit naturam, proprietatem, *[illegible]* possessionis, probante Gluck. *ad Tit. de*

con-

contrah. emt. §. 985. *p.* 122. *not.* 38. qui monet, etiam Cod. Pand. Erlang. Florentinam servare.

§. 1.

Et ex stipulatu agat,] Condictione *certi*, secus, si *incerti*. *L.* 4. *de usur.* quam ita conciliat Cujac. *Tract.* VII. *ad African. in expl. L.* 37. *de usufr.* dubitanter tamen, ut et *ad Lib.* XXVII. *Papinian. Quaestion. in expl. d. L.* 4. et agnoscit ἀντινομίαν, *ad L.* 28. *de verb. oblig.* et Hotoman. *Epitom. Tit. de Usur. num.* 50. et ipse Huber. *Eun. Rom. p.* 693. *seq.* (1).

Quia et qui fundum dari *stipularetur*, etc.] *Fundum tradi* Al. (2) et sic legit Bartolus, et defendit Donell. *ad L.* 52. *de verb. oblig.*

(1) Vid. et Gluck. *hoc tit.* §. 1040. *p.* 212. *not.* 5. Aliter Franc. de Roye, *Diss. ad L.* 4. *de usur. num.* 11. *seqq.* in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 736. *K.* qui in *d. l.* 4. de fructibus conventum putat, non vero in hac *L.* 3.

(2) Sic Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 3.

Utro tempore pluris vinum fuit, vel quo venit, etc.] Debet hic supponi, quod statim debuerit dari, et sic statim sit mora admissa. Vid. Ches. *Differ. Jur. Cap.* 50. *num.* 3. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 782.]

Item quo loco pluris fuit, vel quo venit, vel ubi agatur.] Add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 37. *mandat.* (1).

(1) Pluribus de hoc §. agit Jo. Car. van Wachendorff. *Diss. de condict. triticar.* §. 6. in ej. *Triad. Differt. p.* 220. *seqq.* ubi etiam aliorum interpretationes examinantur.

§. 4.

§. 4.

Quod si per emtorem etc.] Si tamen emtor non tradit, cum agitur, etiam tempus sententiae potest spectari. Vid. Ches. *d. Cap.* 50. *in fin.* (1).

(1) *Vinum a Brundusio* est *vinum Brundusinum.* Vid. Cujac. *loc. modo cit.* et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui addit, pari modo Scaevolam in *L.* 122. §. 1. *de verb. oblig. mercibus a Beryto comparatis* dixisse pro *mercibus Berytensibus.* Flor. scriptum *a Brundesio*, et mox *Brundesii.* Vid. Brencm. *h.* add. notata superius ad *L.* 1. §. 12. *de exercitor. action.*

L. IV.

Sciens furem vel noxium esse,] Vid. *L.* 13. §. 1. *h. t.*

§. 1.

Si modus agri minor inveniatur, etc.] Vid. *Cons. JCtor. Batav. Part.* I. *Cons.* 263. et *Part.* VI. *Cons.* 39. *et* 56.

Non potest aestimari bonitas loci, qui non exstat:] Vid. *L.* 5. §. *ult. de in lit. jur.*

Ut puta si dictum est, vineae jugera tot esse, etc.] Vid. ad *L.* 42. Vs. *Sed an. h. t.*

L. V.

Idem Lib. V. *ad Sabinum.*] *Lib.* III. Flor. (1).

Per consequentias (2) *emtionis*] *Cetera* dicuntur, *L.* 13. §. 3. *de jurejur. L.* 5. §. 7. *de reb. eor. qui sub tut. vel cur. sunt* etc. id est, ea, quae extra substantiam sunt. Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de inutil. stipul.*

(1) Hal. *Lib.* XXXIII. *ad Edictum.* Vid. Geb. *h.*
(2) Hal. *per consequentiam emtoris. Consequentias* Nostri frequenter dicunt. Vid. notata superius ad *L.* 14. *de*

de Legib. L. 19. *de dol. mal. L.* 27. §. 3. *de rei vindic.*

§. 1.

Quoniam doli mali exceptione etc.] Vid. *L.* 7. *de dol. mal. et met. exc.* (1).

(1) Pro *ex emto* in praecedentibus verbis forte legendum: *ex testamento*, notat Cujac. *Obs.* XXV. 2.

L. VI.

Etiamsi agnoverit, etc.] Pro *ignoraverit*. Sic exponit Branchu, *Obs. Cap.* 10. *p.* 99. Puto inepte. Quis ita loquitur? (1).

(1) Hal. *ignoraverit*. Vid. D. Goth. in not. Etiam Taurell. *in adnot.* „ *agnoverit*. Sic in P. in Vet. *ignoravit*, rectius." *Ignoraverit* habet quoque Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.* §. 981. *p.* 86. *not.* 55. Eamque lectionem etiam praefert Pothier. *in not. ad h. l.* Sed rectum esse *agnoverit*, et explicandum ex jure antiquo, quod est apud Paul. *in Sent.* II. 17. §. 4. notat Bynkersh. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 1.

Si autem hoc solum, ut reficeres eam, convenisset, etc.] Vid. *L.* 6. *de praescr. verb.*

§. 2.

Sed si aream etc.] Quae procul dubio valde pretiosa fuit (1).

(1) Priora verba seq. §. 4. *vas aliquod mihi* etc. Versum continere, monet Scip. Gentil. *Parerg.* II. 31 in Thes. Otton. *Tom.* IV *p.* 1350. add. notata superius ad *L.* 28. §. 3. *de judic.* et *laudare* pro *nominare* dici in seq. §. 5. observat Idem, *d. loc.* I. 30. *p.* 1303.

§. 9.

§. 9.

Si venditor sciens *obligatum* etc.] Sic *L.* 1. §. 1. *h. t.* add. Cyriac. *Controv.* 278. *num.* 51.

L. VII.

Idemque juris est, si dicas eum usumfructum Titii esse, eum sit Seji.] Obstat *L.* 39. §. *ult. de eviction.* Respondet Cujac. *ad h. l.* ibi fundum esse simpliciter venditum, addito, usumfructum Seji esse: hic vero et *deducto usufructu.* add. Huber. *Eun. Rom. p.* 694. *seq.*

L. X.

Qui eundem venditorem obligatum habebat,] Qui duobus rem eandem vendiderat. Vid. Cujac. *ad h. l.* (1).

(1) Add. Gluck. *hoc. tit.* §. 1043. *p.* 226. *seq.*

L. XI.

Ex emto actione etc.] Vid. ad rubricam h. tit. (1).

(1) Sequitur in §. 1. *in fin. quae naturaliter insunt hujus judicii potestate.* Forte melius *potestati*, notat Brencm. *h.* Sed pari modo in *L.* 83. *pro socio*, Flor. scriptum *naturali convenit ratione* pro *rationi.*

§. 2.

Tantum *evictionis nomine* etc.] *Tamen* Al. (1).

(1) Sic Vulg. Vid. Brencm. *h.* Saepius hae voces confunduntur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 47. *de orig. jur. not.* 11.

§. 3.

Redhibitionem quoque contineri emti judicio, etc.] Ut in casu §. 5. *h. l.* Vel dic, etiam ob morbum vitiumque pot-

posse agi ex Aedilitio Edicto non tantum, sed et ex emto. Vid. *L.* 51. *de Aedilit. Edict.* et Cujac. *ad h. l.*

§. 4.

Et qui jumenta vendidit, solet ita promittere, esse, bibere, ut oportet.] Vid. Varron. *de Re Rustic. Lib.* II. [*Cap.* 3.]

§. 5.

Et pretio restituto mulier reddatur.] *Ut pretio* etc. Al. (1). Rectius.

(1) Ita Hal. Vulg. et omnes, probante et Brencm. *h.* add. Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 6. et Rygerbos, *Obs. Jur. Rom. Cap.* 2. *p.* 13. Voces hae saepe permutantur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 38. *de orig. Jur. not.* 3.

§. 6.

Is, qui vina emit, arrhae (1) *nomine* etc.] Hunc §. multis modis carpit, et a Triboniano esse, vult Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 96. *Error.* 4. quem refutat *ibid.* Bachov. qui quaedam habet etiam ad *Error.* 6.

Utilemque esse actionem ex emto etiam ad distrahendam, inquit, emtionem.] D. Goth. *in not.* „ *Et arrham repetendam. L.* 3. *Cod eod. L. ult. Cod. quando lic. ab emt. rec.* add. Cujac. *in Parat. ad d. tit. Cod.*

(1) De *arrha* vid. Gluck. *ad Tit. de contrah. emt.* §. 982. *p.* 91. *seq.* et auctores ibi laudatos.

§. 9.

Satis autem non dantem,] D. Goth. *in not.* „ *Id est, non repromittentem,* etc." Sic *L.* 2. *de hered. vel act. vend.*

Quanti plurimum (1),] Ad duplum, non ultra. *L.* 44. *h. t.*

h. l. Olim vero id quod interest poterat id excedere. Vid. Cujac. *ad h. l.*

Auctorem] D. Goth. *in not.* „ *Id est, emtorem* etc." Imo venditorem: is enim passim auctor vocatur.

(1) Hal. et Vulg. *plurimo.* Vid. Brencm. *h.*

§. 10.

Quod plurimum est praestari,] Semel. Facit huc *L.* 48. *de eviction.*

§. 11.

Nullo deducto condemnationem faciendam.] Quia perinde est non caveri, et non in solidum caveri. Vid. Cujac. *ad h. l.*

§. 14.

Deficiente dupla,] Id est, stipulatione duplae. Vid. Paul. *in Sent.* II. 17. [§. 2. in *Jurispr. Antejustin.* p. 291.] (1).

(1) Sequitur in §. 15. *Denique Lib.* X. *apud Minicium ait,* etc. D. Goth. *in not.* „ *Lib.* V. *Sex enim tantum Libros ad Minicium scripsit.*" *Libro quinto* etiam Hal. Vid. Brencm. *h.* Sed vid. M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* II. *Cap.* 3. §. 2. *in not.* in Nov. Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 80.

§. 17.

Ut tamen evictionis nomine etc.] Ratione illius rei.

§. 18.

Utrum hoc polliceatur, per se, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Habere licere per se et venientes suos promittens, de evictione ab extraneis facta non tenetur.*" Vid. Cujac. *ad L.* 38. *pr. de verb. oblig.*

Per

Per se heredemque suum non fieri, etc.] *Non teneri*, Flor. Male (1).

Verumtamen ut pretium reddat teneri.] Aliter novum foret venditionis genus. Salvian. *de Gubernat. Dei, Lib.* V. *p.* 180.

Pretium quidem deberi re evicta, etc.] D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 4. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 13.] ait hoc esse, quia pactum alioquin foret contra substantialia. — Nisi aliud convenit. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 34. *Def.* 22. Sed sequentia hoc non admittunt (2).

Vel pantheram ab aucupe:] D. Goth. *in not.* „*Id est, universam venationem. Alciat.* etc." Genus retis (3). Salmas. *de Modo Usurar. Cap.* 9. *p.* 352. Noodt. *ad tit. Pand. de contrah. emt.* Vs. *Igitur in L.* 8. etc. (4).

Sed in suprascriptis conventionibus contra erit dicendum, etc.] Ergo recedit a Juliani sententia, et putat, nihil ex hoc pacto esse emtori praestandum. Vid. Suerin. *Repetit. Lection. Cap.* 43. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 88. *seqq.*] (5).

Dicendum est, ex emto eum teneri, etc.] Nec liberabitur restituendo solo pretio.

(1) Hal. et omnes *fieri*. Vid. Brencm. *h.* qui huic consensui non repugnat.

(2) Sequitur: *quamvis merx ad emtorem non pertineat*. Ubi pro *pertineat* legendum *perveniat*, notat Bilderdyk. *Obs. et emend.* I. 23. *p.* 154. Additur: *veluti cum futurum jactum retis* etc. Pulcherrimam speciem habere Val. Maxim. IV. 1. notat Const. Land. *Exercitat. Lib.* II. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1416.

(3) Ut appellatione *indaginis* intelliguntur plagae, quibus saltus incinctus est. add. Brisson. *de V. S.* voc. *indago*.

(4) Add. Idem, *ad tit. Pand. de eviction.* Vs. *Superiori*

 quaes-

quaestioni etc. et Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p* 400. *seq.*

(5) Add. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 77. *in not. p.* 88. *seq.* et l. 7. §. 289. *p.* 528. *seq.* ibiq. cit. J. H. Boehmer. *Vindic pacti de non praestand. eviction.* Dissertationem ad hunc §. conscripsit Chr. Jo. Fabius, Lugd. Batav. 1788. — Ad seq. *L.* 12. vid. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de pact.* §. 303. *not.* 9. *p.* 193. qui etiam alios laudat. Pro *jactare retem* Hal. et Vulg. habent *rete*, Flor. quoque *m* expunctam esse, non quidem a leo antique, sed probabiliter, notat Brencm. *h.* Sed Florentinam defendit Duker. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XIII.

Si quidem ignorans fecit, id tantum ex emto actione praestaturum, quanto (1) *minoris* etc.] Aliud *L.* 9. §. 1. *locat. conduct.* Adeoque quanti minoris et hac actione agitur. Vid. Cujac. *in Parat. ad tit. Cod. de Aedil. Edict.*

Quod interfuit idonee venisse, erit praestandum.] Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 1. (2).

(1) Hal. *quanti.* Vid. Geb. *h.*

(2) In seq. §. 2. pro *et si alios* etc. Hal. habet: *ut si* etc. quod mavult quoque Brencm. *h.* Saepe hae voces permutantur. Vid. ad praec. *L.* 11. §. 5. Sequitur in §. 3. *Inter hunc igitur, et* (*qui scit, interest*): etc. Ita Taurell. hanc lacunam longe elegantius explevisse, quam Vulg. et Hal., notat Brencm. *h.*

§. 4.

Puta de artificio mentitus est, etc.] Ob quod pluris emitur. Vid. Ciceron. *Pro Planc. Cap.* 25. (1).

(1) Add. de hoc §. Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 9. quem etiam vid. *ibid.* de seq. §. 5. ubi pro *vellicus quidam* scriptos et editos habere *villicus*, et Flor. quoque recentius super *e* scriptum *i*, notat Brencm.

Brencm. *h.* Sed vid. *ibid.* Duker. in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 6.

Dolum solere a venditore praestari, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Goris, *Adversar. p.* 297. et Fab. *Cod. hoc tit. Def.* 1.

Si cum venditor sciret fundum pluribus municipiis legata debere, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Vectigalia*, Cujac. *Obs.* V. *ult.*" Qui tamen *in Comm. ad h. l.* vocem *legata* tantum ita exponit, non emendat (1). Probatur vero emendatio illa Hubero, *Eun. Rom. p.* 695. (2).

In tabula quidem conscripserit,] Salmas. *de Modo usur. Cap.* 15. *p.* 655. intelligit *tabulas venditionis*. Probo magis D. Goth. *in not.* (3).

Verum postea legem consignaverit, etc.] Vid. Huber. *in Praelect. ad tit Pand. de eviction. num.* 9. *et* 10.

Ex emto eum teneri, etc.] Quidam male hoc carpunt. Vid. Huber. *Eun. Rom. loc. cit.*

(1) Sed *in not. ad Lib.* XIX. *Pand. Oper. Postum.* *Tom.* V. *in Append. p* 170. legendum dicit *vectigalia*. *Legatum* pro *vectigali* diei, notat quoque Pithoeus, *in Adversar.* in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 356.

(2) Item Ottoni, *de Aedilib. Colon. et Munic. Cap.* 9. §. 8. *p.* 334. Burmanno, *de Vectig. Pop. Rom. Cap.* 1. *p.* 11. Pothierio, *in not. ad h. l.*

(3) Add. Brisson. *Sel. Antiq.* III. 8. et Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 366. — Ad seq. §. 7. vid. B. Voorda, *Thes. Controv. Dec.* 21. §. 10. et P. J. de Fremery, *Diss. de Rationib. Vett. JCtor. Cap.* 2. §. 3. *p.* 54. *seq.*

§. 8.

Offerri pretium ab emtore debet, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Varron. *de Re Rustic.* II. 2. Hotoman. *Il-*

 lustr.

Inst. Quaest. *Cap.* 12. et *ad LL. XII. Tabb. p.* 458. Alioquin obstat exceptio. *L.* 25. *h. t.* De qua exceptione vid. Gail. *Obs.* II. 16. et Cyriac. *Controv.* 278. *num.* 25. Sic et alias: qui vult ab altero quid praestari, a sua parte etiam praestare debet. Vid. Cyriac. *Controv.* 576. *num.* 16. *seqq.* (1).

(1) Sequitur: *et ideo et si pretii partem offerat, nondum est ex emto actio.* Id est, nondum cum effectu est. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.* et Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa, p.* 331. — In seq. §. 9. post verba *ejus rei* Hal. addit *nomine.* Vid. Geb. *h.* Non necesse: saepe enim per ellipsin omittitur. Vid. Duker. *ad Liv.* III. 56. §. 4. et Drakenborch. *ad Liv.* XXXI. 12. §. 4. et auctores ibi laudatos.

§. 10.

Etiam fructus emtori cedere,] Ratio in *L.* 40. *h. t. L.* 44. *de reivindic. L.* 9. *ad L. Falcid.* add. Cujac. *ad h. l.* (1). D. Goth. *in not.* „ *et operae servorum*, etc. *et ancillarum partus*, etc." Obstat *L.* 41. §. 5. *de fideic. libert.* (2).

(1) Et Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa, p.* 337.
(2) Vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 17. §. 7. *not.* 19. in *Jurispr. Antejustin. p.* 294.

§. 11.

Pensiones utique ei cedent, etc.] Nec enim veniunt ex re, sed ob negotium gestum. Vid. Cujac. *ad h. l.* (1). Volunt tamen vulgo, eas restituendas emtori, vel actiones ad eas petendas cedendas. Vid. Sand. *de Action. Cession. Cap.* 6. *num.* 8. Wissenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 10. Sed vid. Merill. *Obs.* II. 20. (2).

Nisi si quid nominatim convenisse etc.] Ut §. 16. *h. l. L.* 68. *de contrah. emt.*

(1) Et *Obs.* XXV. 31.
(2) Et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 68. §. 9. Sed vid. etiam B. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 337. *seq.* et Gluck. *tit. de peric. et comm. rei vend.* §. 1038. *p.* 196. *seq. not.* 74.

§. 14.

Si Titius fundum etc.] Frustra Autumnus, et Groenewegius dissentiunt: non enim hic agitur de re fungibili vendita. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 696. *seq.* (1).

(1) Pro *adcreverint* Flor. legi *adgreverint*, et litteras *c* et *g* saepius confundi, notat Rad. Fornen. *Rer. Quotid.* I. 15. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 142. Taurell. *adGreverint.*

§. 17.

Idem Celsus etc.] Carpunt hunc §. Autumnus, et Groenewegius. Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 697.

§. 20.

Item usurae pretii etc.] D. Goth. *in not.* „ *Post rem traditam, nisi emtor pretium statim exsolvit, usuras ejus praestare cogendus est.* etc." add. *L.* 16. §. 1. *L.* 18. §. 1. *de usur.* Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 30. *Def.* 5. Fab. *Cod.* IV. 24. *Def.* 6. *not.* 11. et *Def.* 35. Vid. et Perez. *in Prael. ad h. t. Cod. num.* 15. *et* 16.

§. 21.

Et si precaria sit possessio:] Ut in casu *L.* 3. *Cod. de pact. int. emt. et vend. L.* 20. *de precar.* Vid. Cujac. *Obs.* II. 25.

§. 22.

Idem et si in agri *servi* etc.] Lege: *aegri* (1).

(1) Est vitium typographicum.

§. 25.

Utilem ex emto actionem domino competere.] Pro *ex emto vendito.* Sic *L. unic. Cod. si serv. ext. se emi mand.* add. Cujac. *in Parat. ad h. t. Cod.* adeoque non opus legere *vendito* (1) cum Fabro, *Conject.* V. 4. *in fin.* et Sand. *de Action. cession. Cap.* 6. *num.* 18. qui addit, id tum obtinere, cum aliter domino res salva esse nequit, per *L.* 2. *de instit. action. L.* 5. *de Praetor. stipul.* quo faciunt verba praecedentia *ad exemplum institoriae actionis.* add. Bachov. *de Action.* VIII, 11. *in fin.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 68. §. 1. et Gluck. *d. loc.* §. 1040. *p.* 212. *in not.*

§. 28.

Sed et si quis minorem XXV. *annis circumvenerit*, etc.] Cujac *ad h. l.* casum ponit, si curator colluserit, ut *L. pen. de minor.* (1).

(1) Add. de hoc et praec. §. Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 8. in fin.

§. 29.

Ex uno latere constat contractus:] Alia exempla contractuum claudicantium habet D'Avezan, *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 13. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 30.] Si tamen pupillus velit alterum contractui stare, et ipse etiam debet. *L.* 7. §. 1. *de rescind. vendit.* Idem vero non habet locum in pacto de recedendo ab eo. *L.* 1. junct. *L.* 7. *in fin. eod.*

§. 31.

Quae quasi pars aedium, etc.] Terrae infixa, vel cla-

vis affixa. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 33. *Def.* 20. (1).

(1) Sequitur: *ut puta puteal.* Flor. esse *putealia*, et dubium, an ultimae literae *ia* expunctae sint, testatur Brencm. *h.* Legendum tamen esse *puteal*, quoniam sequitur: *id est*, *quo* etc. putat Geb. *ibid.*

L. XIV.

Quo puteus (1) *operitur.*] D. Goth. *in not.* „ *L.* 17. §. 8. *h. t.* τοῦ Φρέατος σκέπασμα, etc." Male Dionys. Halicarnass. *Lib.* III. *p.* 204. vertit Φρέαρ. Vid. Cujac. *ad h. l.*

(1) Flor. *puteum*, et recentius *puteus* factum. Vid. Brencm. *h.* Utrumque rectum. Vid. Cujac. d. loc. et Scheller. *Lexic.* in voc. add. de hac et duabus seqq. LL. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 428. *seq.*

L. XV.

Pisces autem, qui sunt in piscina, etc.] Add. Huber. *Eun. Rom. p.* 698. (1).

(1) Pro *lines* in *pr.* quosdam legere *tines*, vel *tenes*, vel *funes*, notat D. Goth. add. Brencm. *h.* Sed vid. Huber. *d. loc.* Legendum *lenes* jam vidisse Cujac. *Obs.* X. 15. dicit Majans. *loc. modo cit.* Idem tamen Cujac. *Obs.* VI. 7. nihil mutandum censet, et *dict. Lib.* X. *Cap.* 15. indifferenter scribi dicit „ *lines*, *lenes*, aut *lenis*. add. Otton. *in Alfen. Var. Cap.* 8. §. 5. in *Thes. Jur. Tom.* V. *p.* 1679. *Labra* Graecis hic esse λουτῆρες, et hoc a λούω, *lavo*, notat Brencm. *h.* add. Brisson. *de V. S.* in voc.

L. XVII.

Ut puta vasa vinaria,] Aliud in horreo. *L.* 76. *de contrah. emtion.* Cujac. *ad L.* 206. *de verb. signif.* (1).

(1) Add. Leyser. *Medit. ad Pand. Spec.* 209. *Med.* 10.

§. 1.

Et fructus perceptos,] D. Goth. *in not.* „ *Aliud si penderent. L.* 44. *de reivind.*" Sed juxta illam sunt pars fundi, non villae.

§. 2.

Nec interest, in stabulo jaceat, etc.] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 39. *Def.* 19.

§. 3.

Quae tabulae pictae etc.] Tabulas *olida ad praesepia pictas,* de quibus Juvenal. *Satyr.* VIII. *vs.* 157. intelligit Merill. *Obs.* IV. 37. quod non probo. *Pro tectorio,* id est, vice ejus.

Itemque crustae marmoreae etc.] Vid. Noodt. *de usufr.* I. 11. (1).

(1) Add. Oudendorp. *ad Apulej. Metam. Lib.* V. *p.* 320.

§. 4.

Reticuli] Vid. Varron. *de Re Rustic.* III. 5. et Cujac. *ad h. l.*

Cilicia vela] Quae foribus vel fenestris obtendebantur. Cujac. *d. loc.* (1).

(1) Add. Brisson. *de V. S.* voc. *velum.*

§. 5.

Item quod insulae caussa etc.] Vid. §. 10. et *ult. h. l.* (1).

(1) Ad seq. §. 6. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Interim* etc. et Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 72. *seq.* De *rutis caesis* vid. notata superius ad *L.* 66. *de contrah. emt.*

§. 8.

§. 8.

Putea,] Bynkershoek. *Obs.* V. 9. (1) tentat *butea*, vel *butia*, ubi seqq. defendit.

(1) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Vid. tamen Geb. *ibid.* add. Conrad. *Parerg. p.* 468. Pothier. *in not. ad h. l.* forte legendum censet: *putealia*, *id est*, *opercula* etc. Sequitur: *epitonia fistulis adplumbata.* D. Goth. *in not.* legit *epistomia.* Sic scriptum apud Paul. *in Sent.* III. 6. §. 65. ubi vid. Schulting. *not.* 50. add. Bynkersh. *loc. cit. Les Pompes* vertit Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 9.

Personas] Curtius, Εἰκαστῶν, II. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 152.] legit *iconas*, probante (1) Bynkersh. *Obs.* V. 9. in fin. an bene? D. Goth. *in not.* „ *Id est*, *Salientes*, *qui et Silvani Veteribus*, etc." Scribe: *Silani*. Sic Cujac. *Obs.* XIV. 13. (2).

(1) Imo improbante. add. Idem, *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Vid. et Otton. *in Praef. Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 16. Schroder. *Obs.* III. 7. *p.* 233. Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *persona*, *num ult.* Salientes ab Ulpiano vocari *personas* propter figuras, quas habere solebant, monet Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 429.

(2) Add. Interpp. *ad Petron. Satyric. Cap.* 36. *p.* 151. ed. Burman. Verba: *ex quarum rostris aqua salire solet*, versum continere, observat Scip. Gentil. *Parerg.* II. *ult.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1351. add. notata superius ad *L.* 28. §. 3. *de judic. L.* 36. *pr. de heredit. petit. L.* 9. *de religios.*

§. 10.

Non sunt aedificii.] Vid. §. 5. *h. l.* et §. *ult.* (1).

(1) De *granariis*, quorum mentio fit in seq. *L.* 18. vid. Turneb. *Adversar.* V. 13. et H. van Alphen, *Diss.*

de Javolen. Prisc. Cap. 2. §. 1. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 71. add. Brisson. *de V. S.* in voc.

L. XIX.

Promiscue utebantur.] Vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 235.] (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 68. §. 1. *et* 2. et Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 483. *seq.*

L. XX.

Idem est *et* (1) *in locatione et conductione.*] Cujacii observationem, quam exscripsit D Gothofred., probat Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst de locat. conduct.* Matth. *de Auction.* I. 2. *num.* 6. Etiam ego probavi (2): nunc tamen dubito. *Locare* pro *conducere* apud Liv. XLII. 19. et XLIII. 8. et *locator* pro *conductore L.* 9. §. 3. *loc. cond.* ubi vid. Probat illam Menard. *ad Cicer. Action. in Verr. Cap.* 6. et *Lib.* II. *Cap.* 26. Ita *emtivi milites*, id est, mercenarii, apud Fest. D. Goth. *in not.* „ Huic forte legi occasionem dedit, quod cum Publicani, ad quos refertur inscriptio Legis praec., emtores, sive redemtores dicerentur, monuerunt Juris Interpp., veteres *emendi* et *vendendi* verbo promiscue usos etiam in locatione et conductione. etc." Ita Graeci dixere τὰ τέλη πιπράσκεσθαι. Vid. Joseph. *Antiq.* XII. 4. et τελῶν πράσεις apud Plutarch. *an seni gerenda sit resp. p.* 794. et in *Caton. Major. p.* 397. Non dissimiliter Demosth. *de Fals. Legat. p* 339. Polyb. *Lib.* VI. *p.* 698. *Emere* pro *conducere* Cicer. *in Verr.* III. 12. add. *Cap.* 16. et seqq. passim, et *conducere* pro *emere* Plaut. *Aulul.* III. 4. *vs.* 31. (3).

(1) *Et* apud Hal. abest. Vid. Geb *h.*
(2) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 68. §. 2. Non pro

probat Rad. Forner. *Rer. Quotid.* III. 26. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 221. Leonin. *Emendat.* I. 18. *num.* 7. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* Wieling. *Lection. Jur. Civ.* I. 10. *p.* 36. Gluck. *d. loc. tit. de contrah. emt.* §. 972. *p.* 6. *not.* 9.

(3) Conf. Schulting. *loc. modo cit.*

L. XXI. (1).

(1) Ad *pr.* verb. *vel major annis quinquaginta*, vid. Puttman. *de Nuptiis Senum*, *p.* 13. *in not.*

§. 2.

Quamvis supra diximus, etc.] D. Goth. *in not.* „ *L.* 9. *et L.* 14. *de contrah. emt.* etc." Potuit tamen et Paulus hac de re agere in loco, qui hodie periit. — *L.* 34. §. 3. *de contrah. emt.* et *pr.* et §. 1. *h. l.* Bynkersh. *Obs.* VIII. 20. qui retinet *emtionem esse*, et intelligit errorem in *qualitate.*

De qualitate *autem dissentiamus*,] Id est, *materia. L.* 9. §. 2. *de contrah. emt.* Aliter Huber. *Eun. Rom. p.* 699. Magis *genere*, Salmas. *ad Jus Attic. Cap.* 22. ubi tamen *p.* 437. non bene putat, valente emtione venditorem non teneri.

Emtionem esse:] D. Goth. *in not.* „ *emtionem non esse*, Hal. Augustin. Cujac. *Obs.* II. 5. (1) Hotoman. etc." Probabiliter, nec recte inde recedit Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 28. *Thes.* 7. *Lit. e. p.* 1077. Probat et Bus. *Subtil.* I. 11. et Noodt. *ad Tit. Pand. de rescind. vendit.* Vs. *Vera sunt* etc. (2). Vulgatam retinet Scip. Gentil. *de Errorib. Testam.* [*Cap.* XI. *Oper. Tom.* I. *p.* 56. *seqq.*] et casum intelligit, quando adest aliquid de ipsa natura, de qua est cogitatum: vel cum emtor emtionem valere vult, ut *L.* 45. *de contrah. emt.* et sic Herald. *Obs. Cap.* 23. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1337.] (3).

Tamen venditor teneri debet, etc.] Nec id negat Ulpianus in *L.* 14. *de contrah. emt.* quam Paulo opponit Salmaf. *ad Jus Attic. Cap.* 22. non recte.

Et si venditor quoque nesciat,] Haec expungenda, vel ponenda post *emtionem non esse*, vel esse σύγχυσιν, vult Noodt. *loc. modo cit.* (4).

(1) Et *ad h. l.* et *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*
(2) Etiam Averan. *Interpr. Jur.* I. 9. *num.* 5.
(3) Florentinam *emtionem esse* quoque retinet Duaren. *ad L.* 22. *de verb. oblig.* Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 14. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 507. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 22. 71. 173. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 107. *seq.*
(4) De *mensis citreis* vid. D. Goth. *in not.* add. Otton. *in Papinian. Cap.* 7. §. 3. *p.* 143.

§. 3.

Quae modo circa ipsam rem consistit:] Vid. Cujac. *in Parat. ad tit. Cod. de sent. quae pro eo quod int.*

L. XXII.

Si in qualitate fundi etc.] Vid. *L.* 34. *h. t.* (1).
Et in vinea minus (2), *et in prato plus inveniri:*] Vid. ad *L.* 42. *h. t.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* VII. *Julian. Digestor. in expl. h. l.* Contextum Graecum hujus Legis in Basilic. emendat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 6.
(2) Τὰ *in vinea minus* Hal. et Vulg. inserunt. Vid. Brencm. *h.*

L. XXIII.

Sed et eorum, quae postea adquirit,] Vid. *L.* 13. §. 10. *h. t.*

Et praeterea cavere debet, quidquid ex hereditate liberti ad eum pervenerit, restitutum iri (1).] D. Goth. *in not.* „ *Atqui pactum de futura successione non valet.* etc." Sed hic est justa caussa, et bona debentur jure Patronatus. Vid. Cujac. *in Comm. ad h. l.* (2).

(1) Ita Hal. Vintimillius, *restituiri.* Vid. Noodt. *Obs.* II. 16. qui putat, hanc varietatem inde ortam, quod Flor. scriptum sit *restiTUiri.* Nimirum, ita edidit Taurell., in ipso enim exemplari Florentino nihil literis majusculis scriptum, ut bis legeretur. Vid. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 60. Sed vid. de hac loquendi forma notata superius ad *L. 6. pr. de usufr. ear. rer.* etc.

(2) Qui paucis tantum de hac Lege egit *ad Lib.* XIII. *Julian. Digestor.* add. Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 41. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1159. quem citat Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XXIV.

Capite minutus fueris,] De minima Capitis deminutione accipit Cujac. *ad h. l.* (1).

(1) Et *ad Lib.* XV. *Julian. Digestor.* — Ad seq. §. 1. vid. notata superius ad *L.* 31. §. 1. *de reb. cred.*

§. 2.

Sed ultra peculii taxationem dominus *non condemnatur.*] Sed fidejussor quidem.

L. XXV.

Exceptione uti poterit,] Non dati pretii; uti contra, non traditae rei. *L.* 9. §. 4. Vs. *etiam. de dol. mal. et met. exc.* (1).

Si ea pecunia, qua de agitur, non pro ea re etc.] *Si non*

non ita pecunia, qua de agitur, pro ea etc. Sic Hotoman. *ad LL.* XII. *Tabb. p.* 458. (1).

(1) Pro *non quassa* in seq. *L.* 27. Vulg. habet: *non cassata.* Vid. Brencm. *h.* Sed nihil mutandum. Vid. Gronov. et Drakenborch. *ad Liv.* XXV. 3. §. 11.

L. XXVIII.

Praedia mihi vendidisti, etc.] D. Goth. *in not.* „*Interim sic habendum est, principalem obligationem poenali stipulatione non novari:* etc." Add. *L.* 41. *et* 42. *pro socio. L. ult. de negot. gest. L.* 14. *Cod. de pact.* Ant. Fab. *Cod.* IV. 7. *Def.* 11. Sand. *Decision.* III. 9. *Def. ult.* Huber. *Eun. Rom. ad L.* 71. *pro socio, p.* 644. (1). Obstat *L.* 44. §. *ult. de oblig. et action.* Vid. *ibid.* et interdum aliud judicatum. Vid. Grivell. *Decis.* 59.

(1) Add. et Cujac. *ad h. l.* et *ad Lib* III. *Julian. ad Ursej. Feroc. in expl. h. l.* et Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 8.

L. XXIX.

Cui res sub conditione *legata erat*, etc.] Alioquin non substitisset. *L.* 16. *de contrah. emt.* (1).

Is eam imprudens etc.] Quid si sciens? actionem regulariter denegandam, putat Fab. *Cod.* VI. 27. *Def.* 16. et *Conj.* V. 14. cujus opinionem de jure defendi posse, ait Sand. *Decision.* IV. 4. *Def.* 12. ubi tamen dicit aliter judicatum ob contrariam DD. opinionem, quam sequitur et Wissenbach. *in Disp. ad Tit. Pand. de Legat.* 2do. §. 7. Distinguunt vero quidam, utrum rem emam in casu, quo emtio non perimit conditionis et adquisitionis existentiam, et quo perimit, ut cum dominus a vasallo feudum emit, quod poterat ad ipsum devolvi. Vid. Cyriac. *Controv.* 14 *num.* 25. *seqq.*

Ar-

Actione ex emto poterit consequi emtor pretium,] An et usuras? Vid. Fab. *Cod.* VI. 2. *Def.* 16.

Quia non ex caussa legati rem habet.] D. Goth. *in not.* „ *quia nunc ex caussa* etc. Ant. Fab. *Conj.* V. 14." Sed sensus videtur esse, quia habet eam ex caussa onerosa, non ex caussa lucrativa legati, uti voluit defunctus (2).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* IV. *Julian. ex Minic. Natal. in expl. h. l.*
(2) Add. Gluck. *hoc tit.* §. 1041. *p.* 221. *not.* 27.

L. XXX.

Quamvis ea res, quam subripuit, interierit,] Ante traditionem servi. Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. h. l.*

Id est, ipso jure ob id factum minutum esse peculium,] Vid. *L.* 6. *de pecul. legat.*

Aut omnino condictionem eo nomine de peculio non haberem,] Facit huc *L.* 3. §. 12. *de pecul.*

Etsi omne periculum *penes te sit,*] Lege *peculium* (1).

Vel, quasi plus debito etc.] Τὸ *vel* rectius abesset, nisi sumatur pro *etiam*.

(1) Est vitium typographicum. Flor. et in al. editt. legitur *peculium*.

§. 1.

Quia tamen dolum malum abesse praestare debeat,] Vid. *L.* 1. *pr. de rer. permut.* (1).

(1) In praecedentibus verbis *utiliter ex emto agi* JCtum dicere pro *utili ex emto actione agi*, observat Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 12. Sequitur in fine Legis: *Idem est maxime, si manumissuro*, etc. Cujac. *Obs.* XIII. 37. pro *idem est* legit *id est*. Aliter van de Water, *Obs.* III. 9. *p.* 303. *seq.* qui legit: *Idem*.

Idem. Maxime si manumissuro, etc. Τὸ *est* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.*

L. XXXI.

Neratius Lib. III. *Membranarum.*] Junge *L. ult. de Public. in rem act.*

§. 2.

Cum emtio venditioque sine dolo malo fieret,] A parte emtoris, de cujus jure quaerimus. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 86. *Error.* 7. et ipse Fab. *Error.* 8.

Is ex nobis tuendus est, *qui prior jus ejus adprehendit*, etc.] Quando cum extraneo agimus: non vero semper, si invicem. Vid. *L.* 9. §. 4. *de Public. in rem act.* et ad eam notata. *Jus ejus.* Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 24. *Error.* 10. *num.* 15. et *Dec.* 86. *Error.* 7. legit *justius*, refutatus a Bachov. *ibid.* add. seqq.

Hoc est, cui primum tradita est,] Haec rejicit Fab. *d. Dec.* 86. *Error.* 7.

L. XXXII.

Ulpianus Lib. XI. *ad Edictum.*] Agens de Edicto de *dolo malo* (1).

Pomponius ait, posse dici venditorem, sibi dare *oportere*, etc.] An *dari?* (2).

Ergo et emtor ex emto habebit actionem, qua contentus esse possit.] Nec actione doli agere opus est.

(1) Vid. Cujac. *in Comm. ad h. l.*
(2) Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 137. verba haec turbata censet, et sic restituenda: *Pomponius ait, posse dici, emtorem oportere petere, venditorem sibi dare id, quod plus est*, id est, quod ultra quam acceperit, sibi ex emtione debeatur. Aliter Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 7. §. 4. *p.* 221. qui pro *quod plus est petere* reponit: *quod plus est pondere.*

L. XXXIV.

L. XXXIV.

Si fundo vendito, in qualitate *jugerum* etc.] Vid. *L.* 22. *h. t.*

L. XXXV.

Idem Lib. LXX. *ad Edictum.*] Ubi de *interdictis* egit (1).

Quasi per eum fundum eundi agendi jus non esset,] Hoc nempe dicto, quo casu stipulationem duplae, evicta servitute, deberi, ex hac Lege liquet.

Quia non est de jure servitutis in rem actione *pronunciatum,*] Male igitur a nonnullis interdicta retinendae possessionis inter in rem actiones referuntur.

(1) Vid. Cujac. *in Comm. ad h. l.*

L. XXXVI.

Damni infecti stipulationem etc.] Vid. *L.* 18. §. 8. et *L.* 38. *de damn. infect.* Vid. de hac Lege Cujac. *Obs.* XXVII. 35.

L. XXXVII.

Bonae fidei emtori alterius dolum non nocere,] Vid. *L.* 9. §. 27. *de dol. mal. et met. exc.*

L. XXXVIII.

Nec quemquam ademturum,] *Nec quidquam* (1) etc. Cujac. *ad h. l.* ex Vulg.

(1) Ita Hal. et omnes, et merito, ait Brencm. *h. add.* Averan. *Interpr. Jur.* II. 37. *num.* 6. *seqq.* — Sequentem §. 1. explicuit Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 36. *et* 49.

§. 2.

Si de plumbeo castello fistulae etc.] Vid. *L.* 17. §. 8. *h. t.* (1).

(1) Add. Weitz. *ad Petron. Satyric. Cap.* 36. *p.* 151. edit. Burman. Pro *aquam ducerent in aenum* Vulg. habet: *aquam ducerent in equum*, ad quam lectionem notat Accurs. *Forte aeneum*, *per cujus os stillat aqua. alias ahenum.* Vid. Brencm. *h. Aënum* hic dici lebetem, in quo aqua calefit ad potandum, vel lavandum in balneis, ait Cujac. *ad h. l.* add. Leyser. *Medit. ad Pand. Spec.* 209. *Med.* 10. Craterem, in quo aqua ducta ex fistula excipiebatur, Brisson. *de V. S.* in voc. Sequitur: *an hae aedium essent? an ut ruta, caesa, vincta*, etc. Hal. *an hae, ut juncta fixaque, aedium essent: an, ut ruta caesaque, non essent aedium?* Vid. Brencm. *h.* qui priorem partem periodi Hal. recte restituisse ait, sed in posteriore nihil mutandum censet. Duk. *ibid.* in Corp. jur. Geb. et Spang. minore mole verba ita transponi posse putat: *an hae aedium essent, ut vincta fixaque, an ut ruta caesa, quae aedium non essent.* Sic verba haec exponit quoque Cujac. *ad h. l.* et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de division. rer. et qualit.* §. 173. *not.* 84. *p.* 472. Pro *vincta* Rad. Fornet. *Rer. Quotid.* II. 9. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 170. in med. legit *juncta*, ut et Cujac. *Obs.* IX. 9. Sed nihil mutandum, et *vincta* recte dici, quae connexa et conferta inter se sunt, notat Duker. *d. loc.*

L. XXXIX.

Quando haec generalis exceptio non ad ea pertinere debeat, etc.] Add. *L.* 1. §. 1. *h. t.* *L.* 6. *in fin.* *L.* 11. §. 6. *eod.* *L.* 69. §. 5. *de eviction.*

Herennius Modestinus respondit: si quid circumveniendi etc.] Facit huc casus apud Cyriac. *Controv.* 422. et de locatione, *Cons. JCt. Batav. Part.* II. *Cons.* 150. (1).

(1) Ad seq. *L.* 40. vid. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm.* T[illegible]

Tom. I. *p.* 430. et ad seq. *L.* 41. Cujac. *ad Lib.* III. *Papinian. Responsor.* Pro *constitutam* Pothier. *in not. ad h. l.* legi mavult *constituto.*

L. XLII.

Si duorum fundorum venditor separatim de modo cujusque pronunciaverit,] Sine dolo (1).

Et ita utrumque uno pretio tradiderit,] Confuse. Secus *L.* 47. *de eviction.* ubi utraque res simul quidem, sed non uno pretio veniit (2).

Et plus in vineis habeat,] In quibus reditus amplior. Vid. D. Goth. *not.* 100. add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 47. *de eviction.*

Quam repromissum est; an non facit dolo, qui jure perpetuo utitur?] Dubito, an non sensus sit futurus elegantior, et verior, si legamus: *est. At non facit dolo, qui jure perpetuo utitur, nec enim* etc. (3) ut haec verba contineant rationem dubitandi, an quidem exceptio doli competat, ex *L.* 116. §. 1. *de reg. jur. L.* 55. *eod.* Pro *jure perpetuo* Cujac. *in Comm. ad L.* 22. *h. t.* legit: *jure publico,* vel *proprio.* Sed *ad Lib.* II. *Paul. Quaestion. in expl. h. l.* Vulgatam retinet, et explicat *summo, stricto.* An *perpetuum,* ut *solenne, L.* 27. *de reg. Jur.*

Sed rectius est, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Verba sunt Triboniani, non Pauli. Cujac.* etc." et sic Fab. *in Ration. ad h. l.* Dissentit Huber. *in Eun. Rom. p.* 700. qui et adversus Autumni censuram Legem tuetur.

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* II. *Paul. Quaestion in expl. h. l.*

(2) Sequitur: *et alteri aliquid desit.* Ita Hal. Flor. *defiit.* Vid. Brencman *h.* qui Haloandrinam praefert, ut et in seqq. verbis: *utique si exiguus modus silvae desit,* ubi Flor. rursus legitur *defiit.*

(3) Sic etiam Schulting. *Thes. controv. Dec.* 68. §. 10. Conjecerat id quoque Jensius, sed deinceps nihil mutandum censuit, *in Strictur. ad Codic. p.* 579. *seqq.*

ubi late de hac lege egit. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. legit: *an non facit dolo, qui jure perperam suo utitur*, putans, *perperam* compendio scriptum forte errori originem dedisse. Sequitur: *Videamus tamen, ne nulla querela sit emtoris* etc. Hal. *ne ulla*. Male. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 95. Flor. scriptum *querella*. Vid. notata superius ad *L.* 31. *de minorib.*

L. XLIII.

Ejusque fidei commisit, ut omnes ad libertatem post annum perduceret:] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 51. §. 3. *de fideic. libertat.*

Cum legataria fideicommissum ad se pertinere noluisset,] Id est, repudiasset. Vid. Cujac. *ad h. l.* et *ad Lib.* V. *Paul. Quaestion. in expl. h. l.* Facit huc *L.* 60. et *L.* 70. *de adq. vel omitt. hered.*

Nec tamen heredem a sua petitione liberasset,] Qui igitur nondum erat liber. Vid. Cujac. *dd. locc.* per *L.* 33. *in fin. de fideic. libertat.*

Ego tum meminissem, et Julianum in ea sententia esse, ut existimaret, post manumissionem quoque emti actionem durare,] Etsi non post mortem. Vid. *L.* 26. *Cod. de evictionь.* (1).

Iniquum videtur, in magnam quantitatem obligari venditorem.] Junge *L.* 45. *h. t.*

(1) Sequitur: *Respondi, semper probavi Juliani sententiam, putantis* etc. Tredecim MSS. hic contulit Brencm. eorumque varias lectiones retulit, quibus aliam etiam lectionem ex quarto decimo Codice addidit Gebauer. Ipse Brenceman. delendum putat τὸ *tur* in *amittitur*, et legendum: *manumissione non amitti eo modo*, scil. emti actionem, quod ex praecedentibus repetendum. Paulo aliter Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 2. qui legit: *semper probavi Juliani sententiam, putantis manumissione non amitti*, scil. ex emto actionem. *Commodo de sumtibus* ve-

vero, *quos* etc. Sequitur: *Plane si in tantum pretium* excedisse *proponas*, etc. D. Goth. *in not. Al. excesfisse.* Ita Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.* Sed saepe Veteres Praeterita inflectunt forma Praesentium. Vid. notata superius ad *L.* 19. §. 4. *de negot. gest.* et ad *L.* 36. §. 1. *de hered. petition.* add. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. De locutione *in tantum* vid. notata superius ad *L.* 36. *de Legib.*

L. XLIV.

Et non ultra duplum etc.] Triboniani manum hic agnoscit Giphan. *ad Tit. Cod. de eviction.* Facit huc *L.* 11. §. 14. *h. t.* Dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 701. qui accipit hunc textum de casu, quo nihil convenit circa quantitatem (1).

(1) Add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. h. l.* et Wybon. *in Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 277. *seq.* An Tribonianus hic quicquam mutarit, in medio relinquit Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 66. §. 5.

L. XLV.

Paulus Lib. V. *Quaestionum.*] Junge *L.* 43. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *locc. ibid. citt.*

L XLVI.

Cogetur implere venditionem.] Pone, eum id recusare, quod non sit aequum, eum condemnari, qui vendidit ignarus rem esse alienam, idque non fuisse se facturum, si id scivisset: adeoque non vere consensisse. add. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 85. *Error.* 5. — Modo contractus fuerit validus. Fab. *Cod. h. t. Def.* 10. (1).

(1) Vid. et de hac Lege Cujac. *ad Lib.* XXIV. *Paul. Quaestion.* ubi idem juris esse in pignore docet.

L. XLVII.

Ita ut, si non integras repraestaverit (1) *intra statuta tempora, poena* conveniatur,] Pro *committatur.*

Paulus respondit: ex contractu, de quo quaeritur, etiam heredem venditoris in poenam *conveniri posse,*] Nec hic curatur modus usurarum, ut *L.* 13. §. 26. *h. t.* Haec enim praestatur non ob pecuniam creditam, ut illic, sed ob factum non praestitum. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 702. contra Groenewegium (2).

Usurarum pretii rationem haberi oportere.] Vel id quod interest. add. *L.* 28. *h. t.* ubi vide.

(1) D. Goth. *in not. praestiterit, Vulg.* Etiam Hal. Vid. Geb. *h.* Cujac. *Obs.* III. 15. legit *repraesentaverit*, uti et *repraesentandum* pro *repraestandum* in *L.* 22. *ad SCtum Trebell.* Sed *Obs.* XIII. 25. utriusque loci scripturam Florentinam magis probat. add. Conrad. *Parerg. p.* 547. Sed emendationem priorem Cujacii magis probare videtur Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 337. et Heinecc. ad Brisson. *de V. S.* voc. *repraestare.*

(2) Add. Cujac. *ad h. l.* et *ad Lib.* VI. *Paul. Respons. in expl. h. l.*

L. XLVIII.

Fundus Sempronianus, quidquid *Sempronii juris fuit,* etc.] *Et quidquid*, Vulg. Vid. Leonin. *Emendat.* III. 20.

Quod si non appareat, debere venditorem et instrumenta fundi, et fines ostendere:] Non etiam tradere instrumenta, sed tantum ostendere, et describenda praebere, si modo venditoris intersit non tradere, etsi cum juribus et pertinentiis sit venditus. Vid. *L.* 24. *Cod. de fideicomm. L.* 52. *h. t.* (1). Aliter etiam tradere. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 33. *Def.* 18. Fab. *Cod.* II. 1. *Def.* 11.

(1)

(1) Add. Cujac. *ad h. l.* et *ad Lib.* II. *Scaevol. Respons. in expl. h. l.*

L. XLIX. (1).

(1) *Pr. h. l.* explicuit Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 471. *seqq.* add. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 296. *not.* 32. *p.* 125. *seq.* ibiq. cit. Westphalium.

§. 1.

Sed officio judicis praestentur.] Idem in sumtibus. Vid. Fab. *Cod.* VII. 18. *Def.* 71. Mev. *Decision. Part.* VII. *Dec.* 351. add. *L.* 4. *Cod. de usur.* De litis expensis, Mev. *d. loc. Part.* VIII. *Dec.* 269. (1).

(1) Explicuit hunc §. Finestr. et de Monzalv. *loc. modo cit. p.* 476. *seqq.*

L. L.

Cum emtor abusus Legis beneficio etc.] *Novis Tabulis*, Conf. omnino Quinctil. *Declam.* 386. Sic et contractu potestate superioris rescisso, neuter obligatur. Vid. *Cons. JCtor. Batav. Part.* IV. *Cons.* 87.

Possessione autem tradita futurum est, ut *rem venditor aeque amitteret*, etc.] *Ni rem venditor* etc. Faber, dissentiente Hubero, *Eun. Rom. p.* 702. *seq.* *Aeque*, id est, eodem modo, non ex bona fide: et vide, an haec *ἀπὸ τοῦ possessione* sint Javoleni, propositam a Labeone speciem extendentis. D. Goth. *in not.* „*Venditor eam amittat*, *utpote* etc. Hal." Vid. omnino Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de emt. vend.* (1).

Utpote cum petenti eam rem emtor exceptionem rei venditae et traditae objiciat,] Modo de pretio non sit fides habita. Cujac. *ad h. l.*

Ut perinde habeatur, *ac si* etc.] An hic tentabimus, *ut perinde* etc.

(1) Brencm. *in not. ad h. l.* vide, inquit, an non legi possit: *equidem amitteret.* Mavult tamen nihil immutare, sed τὸ *aeque amitteret* hic eamdem vim habere, ac si esset: *non amitteret*, et tunc sequentia hoc modo suppleri: *utpote cum petenti eam rem emtor quidem exceptionem rei venditae et traditae objiciat, venditor vero de dolo replicetur, ut perinde habeatur* etc. Sed Bynk. *ibid.* in Corp. Jur, Geb. et Spang. sententiam hujus loci exigere putat, ut legamus: *neque amitteret.*

L. L I.

Non enim potest videri mora per venditorem emtori facta esse, etc.] Pomponius tamen *L.* 17. *de peric. et comm. rei vend.* hoc temperat, et inspici vult, cujus sit posterior mora. Sic *L.* 17. *de const. pec. L.* 23. §. *ult.* et *L. seq. de rec. qui arbitr. rec.* add. seq. §. *h. l.* et Cujac. *ad h. l.*

L. L I I.

Cujus chirographa tributorum etc.] D. Goth. *in not.* „ *Antapocha* hic videtur definiri etc." Immo *apocha*, et sic Cujac. *ad h. l.*

Quae jam soluta erant. a conductore saltus, etc.] Dele (:) post *erant.*

In quo idem fundus est, venit:] Et perperam.

Quaesitum est, an emti judicio, vel aliqua actione emtor a venditore *consequi possit*, etc.] Qui, ut creditor, vendidit, et sic de evictione non tenetur. Facit huc *tot. tit. Cod. creditor. eviction. pignor. non deb.*

§. 1.

Quaesitum est, an filius, qui hereditatem patris retinet, etc.] Vid. *L.* 71. §. 4. *de adq. vel omitt. hered.*

Et marito liberum praestaret?] Nondum scil. fundus erat traditus revera, sed tantum in instrumento dotali datus. Vid. Cujac. *ad h. l.*

§. 2.

§. 2.

Ut salarium, quod debeatur ab illa persona, etc.] V. gr. collectore tributorum. Cujac *ad h. l.* (1).

Respondit, venditorem actiones etc.] Facit huc *L.* 51. *de pecul.*

(1) Obstat *Nov.* 53. *Cap.* 5. Vid. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 492. *seqq.* qui inter diversa tempora distinguit. add. Averan. *Interpr. jur.* II. 17. quem citat Geb. *h.*

§. 3.

Molibus jactis ripam constituit:] Vid. Mornac. *ad h. l.*

L. LIII. (1).

(1) Ad *pr. h. l.* vid. D'Arnaud. *Var. Conject.* I. 22. *p.* 156. *seq.* qui pro *et amplioris conductor locaverit* legit: *et eam pluribus conductor locaverit.* Hal. *ut amplius conductor locet.* Vid. Geb. *h.*

§. 1.

Parum habes eo nomine cautum.] Vid. Noodt. *Obs.* II. 27. et *L.* 5. *de sep. viol.*

Si modo in sepulchrum iter publicum transit.] Id est, sepulchrum aedificatum est secundum iter publicum. Cujac. *ad h. l.*

§. 2.

Recte recepta (1) *habitatio est.*] Nec obstat, quod alteri non possim acquirere: hic enim interest paciscentis. Pichard. *ad* §. *alteri, Inst. de inut. stip. num.* 22.

(1) D. Goth. *in not.* „*recipi* dicuntur, quae excipiuntur," add. notata superius ad *L.* 30. *de servit. praed. rustic.*

L. LIV.

Qui per catadromum *descendere,*] Vid. D. Goth. *in not.* add. Juvenal. *Satyr.* XIV. *vs.* 266. (1).

Aut in cloacam dimitti] Ut in puteum, §. *ult. Inst. de L. Aquil.*

Quid, si hoc exceptum fuerit?] Ut non nisi solita injungantur (2).

(1) Add. et Brisson. *de V. S.* in voc. et Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui citat Brodaeum, *Miscellan.* III. 7. et Bulenger. *de Venat.* *Cap.* 21. et *de Theatro*, I. 42. Vid. et Geb. *ibid.*

(2) Sequitur: *Tamen potest* etc. Hal. et Vulg. *potes*, et paulo post *fuisses*. Vid. Brencm. *h.* Vulg. habere: *non potes*, sed frustra, notat Jauch. *de Negation. Pand. p.* 22. Pro *si non venisset* in seqq. verbis, Flor. legi: *si venisset*, sed Taurell. negationem recte ex Hal. supplevisse, observat idem Jauch. *ibid. p.* 72. et *p.* 116.

§. 1.

Dum integra det:] Vid. *L.* 27. *h. t.*

TITULUS II.

LOCATI CONDUCTI.

Quis locator, quis conductor, Cujac. *Obs.* II. 28. et III. 2. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 69. §. 1. et Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. Varios, qui de hoc argumento egerunt, citat Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit.* §. 1044. *p.* 265. *not.* 3.

L. I.

Cum naturalis sit, etc.] Vid. §. 3. *Inst. h. t.*

L. II.

L. II. (1).

(1) *Proxima est emtioni et venditioni*, id est, similis est emtioni venditioni, Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed plenius etc.* Pro *constitit* Brencm. *h.* legere mavult *consistit*. Saepe haec verba permutantur. Vid. notata superius ad *L.* 1. §. 2. *de just. et jur.* *not.* 4.

§. 1.

Et acceperit *verbi gratia trecenta*,] Lege: *acciperet*.

Sed placet unum esse negotium, etc.] Male D. Goth. *in not.* Nihil mutandum. Vult non esse venditionem et locationem simul, sed unum horum tantum, et quidem venditionem (1).

Et magis emtionem et venditionem esse.] Vid. *L.* 20. et 65. *de contrah. emt.*

(1) Conf. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 69. §. 5. add. Bynkersh. *Obs.* VIII. 4. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Theod. Joh. Alex. Pagenstecher. *Spec. de viol. emend. in Jur. Civ. non adm. Cap.* 3. *p.* 108. Gluck. *hoc. tit.* §. 1048. *p.* 321. *not.* 57.

L. III.

Sicuti fieret, *cum quid aestimatum* etc.] Nisi aestimatio tantum taxationis gratia adjecta sit. *L.* 69. §. 7. *de jure dot.*

L. IV.

Precariive rogatio] Precarium an morte concedentis finiatur. Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 77. *Error.* 1. *et* 2. et aliter Bachov. *ibid.* (1).

Quoad is qui eam locasset, etc.] De vi verbi *quoad* quaedam Cyriac. *Controv.* 76. *num.* 5. *seqq.*

Morte ejus, qui locavit (2), *tollitur.*] Vid. *L.* 32. *de donation.* Cyriac. *Controv.* 712. *num.* 1. *seqq.* Et

sic

sic acceptatio (3). Vid. *Consil. JCtor. Batav. Part.* II. *Cons.* 158. add. Neostad. *Decis. Supr. Cur. Dec.* 45.

(1) Add. Voet. *ad Tit. Pand. de precar. num ult.*
(2) *Aut dedit*, addit Hal. Vid. Geb. *h.*
(3) Seu arbitrandi facultas.

L. V.

Ex locato et conducto agendum erit.] Facit huc *L.* 8. *pr. mand. L.* 1. §. 13. *deposit.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 6. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hactenus ostendi* etc.

L. VII. (1).

Quia ipse Titio tenearis in sexaginta.] Vid. *L. seq.* (2).

(1) Inscribitur: *Paulus Lib.* XXXII. *ad Edictum.* Hal. *Lib.* XXXIV. atque ita inscriptionem restituendam, docet Cujac. *ad Lib.* XXXIV. *Paul. ad Edict. in expl. L.* 1. *h. t.*
(2) Hanc et seq. Legem intelligi non posse, nisi fingas, mercedem conductionis jam ab initio locationis fuisse appensam, ait Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 137.

L. VIII.

Nos videamus, etc.] Hic refellitur Paulus in *L. praec.* (1).

(1) Add. Cujac. *Obs.* XXIII. 30. et *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. L.* 7. *h. t.* et Alteserr. *ad Lib.* IX. *Tryphon. Disputat.* quem citat Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hucusque* etc.

L. IX.

Pomponius ait, nihilo minus eum teneri ex conducto etc.] Vid. Perez. *Prael. ad h. t. Cod. num.* 30. *et* 31. (1).

(1)

(1) Add. Cabot. *Disputat.* I. 26. in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 612. Alios citat Gluck. *hoc tit.* §. 1051. *p.* 370.

§. 1.

Si fructuarius *locaverit fundum* etc.] Qui tantum eatenus locat, quatenus jus habet (1). Quid de marito. Vid. Cujac. *Obs.* XXIII. 38. Duaren. *ad L.* 25. §. *ult. solut. matrim.* Aliter alii. Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 14. add. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 37. *Def.* 2. *et* 3.

In quinquennium,] Id jam primo tempore in more fuit. Vid. Dion. Halicarnass. *Lib.* VIII. *p.* 541.

Ut pro rata temporis, quo fruitus est, etc.] Vid. infra Vs. *In exustis* etc.

Et ait, non recepturum: etc.] Id nonnulli verum censent quod ad heredem fructuarii, non quod ad proprietarium, ut Zoes. *ad Tit. Pand. quib. mod. us. fin. num.* 13.

In exustis quoque aedibus ejus temporis, etc.] Vid. supra Vs. *Sed an* etc.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Reliquum est* etc. — Ad seq. §. 2. quaedam notavit Cujac. *ad Lib.* XV. *Julian. Digestor.*

§. 3.

Non praestabit periculum locator:] Id est, colonus, ut *L.* 45. *de reg. jur. L.* 15. §. *ult. L.* 19. §. 2. *L.* 55. §. *ult. h. t.* Vid. Jac. Gothofred. *Animadv. Cap.* 12. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 298.] (1). Aliud *L.* 11. §. 1. *h. t.* Male Stek. *Vindicat. Leg. anticrit. Cap.* 12. [in eod. Thes. *Tom.* I. *p.* 522.] *Non praestabitur periculum locatori*, ex Vulg. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Actio locati* etc. (2).

( ) *Si*

Si vero culpa locatoris, *quam praestare* etc.] *Locatoris* delet A. Fab. *in Ration. ad h. l.* et Noodt. *d. loc.*

Tenebitur.] *Tenebuntur*, Noodt. *d. loc.* post Fabrum.

(1) Add. Wasmuth. *Exercitat. Cap.* 2. *p.* 32. *seqq.* In *Thes. Controv. Dec.* 69. §. 1. Schulting. nihil notavit, nisi quod hic locus nonnullis suspectus sit.

(2) Sic etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit.* §. 1059. *p.* 485. *not.* 24.

§. 4.

Si capras latrones citra tuam fraudem etc.] Vid. *L.* 31. *de action. emt. vend.*

Mercedes ut indebitas reciperabis (1).] Vid. *L.* 19. §. 6. *h. t.* et D. Goth. *in not.*

(1) De hac scriptura vid. notata superius ad *L.* 33. *de adoption.* — Sequitur in §. 5. *poliendumve.* Verbum hoc a Contio referri ad agros, praeeunte Ant. Augustin. *Emendat.* IV. 9. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1539. sed perperam, notat Leunclav. *Notator.* II. 40. in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 1513. Addit tamen Augustinus, verba haec etiam de fullone et sarcinatore intelligi posse. add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Postremo* etc.

L. X.

Julianus Lib. III. *ad Ferocem.*] Numerus Libri non est in Cod. Flor. Vid. Gronov. *Emendation. p.* 75. (1).

Ex conducto] Sic *ex locato* in casu *L.* 15. §. *ult. h. t.*

(1) Add. Brencm. *h.* Omisit hanc Legem Cujac. *ad Libb. Julian. ad Ursej. Feroc.*

L. XI.

Si tamen culpam in inducendis admittit, etc.] Vid. *L.* 41. *h. t.* (1).

(1)

(1) Sequitur: *vel suos*. Vulg. *vel servos*. Vid. Brencm. *h*. Sed Florentinam defendit Cujac. *Obs*. XI. 1. et Marckart. *Prob. rec. lect. Jur. Civ. Part*. I. *p*. 67. *seq*.

§. 1.

Aliud est enim ignem innocentem habere:] *Aliud omnino non habere*, addit Vulg. (1) probante Noodt. *ad h. t. Pand*. Vf. *Actio locati etc*.

(1) Vid. Brencm. *h*. et pro *permittit* Vulg. habet: *permittitur*.

§. 2.

Ne aliquo,] Ita Flor. (1) pro *aliqua re*. Vid. Duker. *ad Flor*. III. 10. §. 13. (2). Burman. *ad Ovid*. *Trist*. III. 4. in fin.

(1) Vulg. *in aliquo*. Vid. Brencm. *h*. Hal. *ne aliquod rei jus*, *vel* etc. Vid Geb. *ibid*.

(2) Et *in not. ad h. l*. in Corp. Jur. Geb. et Spang. ubi tamen, si quid mutandum, mallet *aliqua*.

§. 3.

Ut locatori possessionem vini sine controversia reddat (1), etc.] Facit huc *L*. 25. *Cod. h. t*.

(1) Flor. *reddet*. Vid. Brencm. *h*. qui miratur, cur Taurell. hoc Futurum tam diligenter notaverit, quum talia alias sui juris fecerit. add. notata superius ad *L*. 25. *de Legib*.

§. 4.

Ne in villa urbana etc.] Vid. Columell. *de Re Rustic*. I. 6. (1).

Deinde servus igne illato se occidit:] D. Goth. *in not*. „ *Succendit*. Hal." Bene (2).

In-

Inferendo contra conductionem.] *Inferendo foenum*, Hal. Bene, ut puto (3).

(1) Add. Conft. Land. Praetermisf. in Thef. Otton. *Tom.* III. *p.* 1470. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Actio locati* etc. Brencm. *h.*

(2) Probat quoque Leunclav. *Notator.* II. 40. in Thef. Otton. *Tom.* III. *p.* 1513. Noodt. *loc. modo cit.* Brencm. *h.* Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 479. Pothier. *in not. ad h. l. Succendit* probat quoque Hoffman. Meletem. *ad Pand. Disf.* XVII. §. 3. aut alioquin legit: *fi accendit.*

(3) Probat quoque Hoffman. *d. loc.* aut alioquin ope geminationis legit: *praebuit id inferendo.*

L. XII.

Damni locati habebitur ratio.] *Damni ratio judicio locati habebitur*, Corp. Glosfat. edit. 1572. (1).

(1) Omnes fupplere *locati judicio*, fed non eodem verborum ordine, notat Brencm. *h.* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vf. *Actio locati* etc. τὸ *locati* omittit. Finestr. et de Monzalv. *loc. modo cit. locati* interpretandum dicit *locati judicio*, aut potius verbum *judicio* addendum, vel *locati* expungendum. *Damni illati*, Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XIII. (1).

(1) In *pr. fi cifiarius, id est, carrucarius.* Flor. *carruchariu*s. Apud Hal. *id est, caruch**arius* abfunt. Vid. de his Heinecc. ad Brisfon. *de V. S.* voc. *cifiarius*, et voc. *carrucarius.* De *flumine Minturnenfi*, cujus mentio fit in feq. §. 1. vid. Brisfon. *d. loc.* voc. *Minturnenfis.* Sequitur: *aut fi minus idoneae navi*, etc. Pro *minus idonée navi.* Vid. Brencm. *h.* Simile mendum fupra habuimus in *L.* 5. §. 3. *de jurejurand. Aut minus idonée nam tunc* habet MS. Bynk. II. quod praefert Geb. *h.* — In feq. §. 2. *temperare* dici pro *regere*, notat Bynk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 4.

§. 4.

Ut ei oculus effunderetur,] D. Goth. *in not.* Al. *effoderetur.* Sic et Nic. Catharin. *Obs. Cap.* 13. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 488.] (1) Male. *Suffunderetur*, Gronov. *ad Senec. Controv. p.* 378. (2).

(1) Item Rad. Forner. *Rer. Quotid.* III. 11. in eod. Thes. *Tom.* II. *p.* 207.

(2) Quem sequitur Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 7. *p.* 234. item Heinecc. *ad* Brisson. *de V. S.* voc. *effundere*, aut alioquin legit: *offunderetur. Effunderetur* retinet Cujac. *ad Lib.* LXXXVI. *Julian. Digest. in expl. L.* 5. §. 3. *ad L. Aquil.* Noodt. *ad L. Aquil. Cap.* 6. Otto, *in Praef. Tom.* II. *Thes. Jur. p.* 18. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* X. §. 2. add. notata superius ad *L.* 5. §. 3. *ad L. Aquil.* — De voce *permutaverit* in seq. §. 6. vid. Bynkersh. *Obs.* VIII. 6. Contextum hujus §. Graecum in Basil. emendat Hoffman. *d. loc. Diss.* XVII. §. 6. qui *ibid.* §. 3. in seq. §. 7. pro *deinde hospitio*, ope geminationis, legit: *deinde e hospitio*, vel *deinde de hospitio.* Vulg. habet: *deinde ex* etc. Vid. Brencm. *h.* qui addit, Taurell. edidisse: *dein de*, quamvis nesciat, an casu.

§. 8.

Easque Magistratus frangi jusserit,] Vid. Otton. *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 10. §. 3. *p.* 348. (1). Mos olim idem Mexicanis. Vid. Thom. Gage, *Itinerar. Cap.* 19. *p.* 84.

(1) Et *Cap.* 13. §. 5. *p.* 466. add. Colv. *ad Apulej. Metam. p.* 77. edit. Oudendorp. et Joh. Wastean, *Diss. de Jure et Jurisd. Municip. Cap.* 3. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 296. Sequitur: *si quidem iniquae fuerunt.* Sic *iniqua pondera* in *L.* 32. *de act. emt. vend.* et Flor. I. 13. Vid. Duk. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Basil. ἄδικα, *injusta.* Vid. Brencm. *ibid.*

§. 10.

Quam si eadem lege relocatum esset:] Basilic. Schol. *Tom.* II. *p.* 453. *seq.* ἐν ᾧ γὰρ οὐχ εὗρε τινὰ τὸν ἀνεχόμενον εἰς δύο μῆνας τὸ ἔργον πληρῶσαι, δοκεῖ ὥσπερ ὑπὸ ἀδύνατον αἵρεσιν μισθοῦν τὸ ἔργον, καὶ ὡς ἀνυποστάτου ὄντος τοῦ συμφώνου, οὐκ ἐνεχθήσεται τῇ λοκάτῃ ὁ ἐργολάβος (1).

(1) Sequitur: *quam dies efficiendi praeteriisset.* Taurell. *praeterisse.* Sed Flor. recentiore quidem manu, sed recte, *i* adjectam esse, notat Brencm. *h.*

§. 11.

Quod autem diximus, etc. *ita accipiendum est, ut in ipso anno, quo tacuerunt*, etc.] D. Goth. *in not.* „*Quid si bis in anno, aut lustratim?* etc." add. Fab. *Cod. h. t. Def.* 45. (1).

In urbanis autem praediis alio jure utimur:] D. Goth. *in not.* „*Cur tam varie.* etc." Ita Gloss. *h.* et DD. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 37. *Def.* 9. (2).

Ut, prout quisque habitaverit, etc.] Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 704. *seq.* ubi notat Grotium, *in Introd. ad Jurispr. Holl.* III. 19. §. 4.

Nisi in scriptis certum tempus etc.] Haec sunt ambigua. Vid. Brunneman. *ad h. l.* Non dubito, quin haec sint a Triboniano, respiciente ad *L.* 17. *Cod. de fid. instrum.* quod et notat Fab. *in Cod. h. t. Def.* 48. (3).

(1) Vid. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 69. §. 6. et Gluck. *hoc tit.* §. 1045. *p.* 279. *seqq.*
(2) Add. Schulting. *d. loc.* Late de hac Legis parte egit Gluck. *loc. modo cit. p.* 285. *seqq.* ubi etiam alii auctores laudantur.
(3) Et *in Ration. ad h. l.* item Schulting. *d. loc.*

L. XIV.

Et ideo si interim dominus furere coeperit, vel decesserit

ni, fieri non posse, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Ita legis fictio ac praesumtio in iis nihil praestat, in quibus veritati locus esse non potest.* Nec praesumitur tacite factum, quod expresse fieri nequit. Bald. *in Auth. ex testamento. Cod. de collation.* Vid. alias quaestiones apud Sand. *Decision.* III. 6. *Def.* 1. ubi docet, aliter debere dominum renunciare.

L. XV. (1).

(1) Ad §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Porro ait Praetor:* etc.

§. 2.

Si vis tempestatis calamitosae etc.] Vid. Lopez. *Animadv. Cap.* 16. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 464. *seqq.*] Merend. *Controv. Jur.* XII. 50. (1).

Servius, omnem vim, cui resisti non potest, dominum colono praestare debere, ait:] Alludit Cicer. *de Offic.* III. 22.

Graculorum,] De iis Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 38. (2).

Veluti, si vinum coacuerit,] *Uvas* accipit Cujac. *Obs.* XXVI. 32. ubi docet, damnum, fructibus jam perceptis accidens, ad colonum pertinere (3); adeoque haec accipienda de fructibus nondum perceptis: alioquin enim perinde foret, unde casus accideret.

Si raucis (4), *aut* herbis *segetes corruptae sint:*] Tibull. II. *Ecl.* 1.

Neu seges eludat messem fallacibus herbis.

Senec. *Epist.* 90. *p.* 408. *Collectas manu herbas, ne quid fortuitum et agreste succrescat, quod nocet segetem.* Plin. *Hist. Nat.* XVIII. 26. *Sulcos occupant herbae.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Huc usque effectum* etc. (5).

Sed et si labes *facta sit*, etc.] "Ολισθος, Basil. [*Tom.*

II. *p.* 421.] (6). add. Quinctil. *Declam.* XII. ubi locus elegans (7).

Si vero nihil extra consuetudinem acciderit, etc.] Facit huc *L.* 78. §. *ult. de contrah. emt.*

Si exercitus praeteriens etc.] De quo vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* I. 29. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 157.] Huc pertinet Mev. *Decision. Part.* VI. *Dec.* 400. *et* 401.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Hucusque effectum* etc. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 70. §. 9. Otton. *Diss. de Praestat. cas. sol. et insol. Cap.* 1. in ej. *Diss. Jur. Publ. et Priv. p.* 295. *seqq.* Averan. *Interpr. Jur.* II. 26.

(2) Add. Otton. *d. Diss. d. Cap.* §. 6. *p.* 304. et Noodt. *loc. laud.* Graecos ante vocem *graculorum* inserere *gruum*, notat Leuncl. *Notator.* II. 41. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1514. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1056. *p.* 449. *not.* 32.

(3) Add. Schulting. *d. Dec.* 70. §. 10. et Voet. *ad h. t. Pand. num.* 24. Sed vid. Gluck. *hoc tit.* §. 1056. *p.* 449. *not.* 33.

(4) Pro *raucis* legendum *runcis*, putat Leunclav. *d. loc.* et *ibid. Cap.* 31. *p.* 1510. Sed vid. Otton. *in Praef. Tom.* III. *Thes. Jur. p.* 57. et *d. Diss. d. Cap.* 1. §. 9. *p.* 308. et Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 399. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Noodt. *d. loc.* et Gluck. *d. loc. p.* 450. *not.* 34.

(5) Et Otton. *d. Diss. d. Cap.* 1. §. 9. *p.* 308.

(6) Pro *labes* Al. substituunt *tabes*. Vid. Brencm. *h.* Sed vid. Otton. *d. Diss. d. Cap.* 1. §. 6. *p.* 304. Noodt. *d. loc.* Wasmuth. *Exercitat. Cap.* 2. *p.* 39. Gluck. *d. loc. not.* 36. Sequitur: *omnemque fructum tulerit*, pro *sustulerit*, Bynkersh. *Obs.* I. 25. *Abstulerit*, Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed et tum* etc. et Jac. Gothofred. *Animadv. Cap.* 13. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 300.

(7) Quem laudat quoque Otto, *d. Diss. d. Cap.* 1. §. 13. *p.* 314. quem etiam vid. *ibid.* §. 7. *p.* 305. *seq. de incendio*, ad seq. §. 3. add. Gluck. *d. loc. p.* 452. *not.* 40. ubi refutat Leyser. *Medit. ad Pand. Spec.* 217.

217. *Med.* 10. qui de *incendio villae* hunc locum accipit.

§. 4.

Deinde sequentibus annis contigit ubertas (1), etc.] Senec. *Epist.* 80. *Saepe quidquid perierat assidua infelicis soli sterilitate unius anni restituit ubertas.*

Hoc idem et in vectigalis damno etc.] Ratione *Publicanorum.* Vid. Matth. *de Auction.* II. 5. (2). Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Nihil omisi* etc. accipit de *vectigali fundo.*

(1) Ita Hal. et omnes. Flor. *uberitas* litera *i* subantique, ut videtur, expuncta. Vid. Brencm. *h.* Dausquium tamen *uberitas* ex nummis proferre, notat Duk. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(2) Sic et Jan. a Costa, *in Prael. ad illustr. quosd. Titt. locaq. sel. Jur. p.* 348. *seq.* et Pothier. *in not. ad h. l.* add. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. si ager vectig.* §. 605. *not.* 45. *p.* 417. et *hoc tit.* §. 1056. *p.* 471. *not.* 80.

§. 5.

Cum quidam de fructuum exiguitate etc.] Id est, *vilitate*, juxta Bynkersh. *Obs.* II. 13. quod non placet (1).

Ut propter vetustatem vinearum etc.] Facit huc §. 2. *h. l.* Vid. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 9. et Bynkersh. *d. loc.*

(1) Egit de hoc §. etiam Gluck. *hoc tit.* §. 1056. *p.* 452. *not.* 41.

§. 6.

Item cum quidam nave amissa, etc.] Conductori talia incumbere, statuit Bynkersh. *Obs.* III. 12.

Vecturam, quam pro mutua (1) *acceperat*, repeteret,] *Repeteretur*, edit. Flor. (2).

Non immerito Procuratorem Caesaris ab eo vecturam repetere,] Tanquam mutuum. Cujac. *Obs.* VIII. 34. Alii, actione ex hoc contractu, quos sequitur Cujac. ad *L.* 5. *Cod. h. t.* et Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 27. Forte utraque dabitur, ut in *L.* 2. *de condict. sine causs.* Non indebiti. *L.* 19. §. 6. *h. t.* Os. Aurel. *Dispunct.* 27. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 763. *seq.*] D. Goth. *in not.* „ *Imò non repetit, L.* 59. *h. t.*" Sed ibi aliae sunt circumstantiae. Vid. *ibid.* Obstat et *L. pen. Cod. de condict. ob causs. dat.* Sed ibi est data ob caussam; hic sine caussa, pro mutua. add. Hilliger. *ad Donell.* XIV. 21. et Huber. *Eun. Rom. p.* 705. *seqq.* qui ad objectiones respondet.

Cum munere vehendi functus non sit:] Quid, si navis perierit? Vid. *Consil. JCtor. Batav. Part.* II. *Cons.* 153. add. casum notabilem, *Part.* IV. *Cons.* 147.

(1) Varias hujus loci lectiones recenset Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 3. qui ipse Florentinam tuetur, putans, *pro mutua dare* idem esse, ac *pensionem prorogare* in *L.* 19. §. 6. *h. t.* add. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de pactis*, §. 326. *a. not.* 34. *p.* 374. et *hoc tit.* §. 1054. *p.* 416. *not.* 59. Forte legendum: *quam promte nauta acceperat*, conjicit Brencm. *h.*

(2) Sed terminationem passivam Flor. subantique deletam esse, testatur Brencm. *h.* Etiam Cod. Erlang. habet *repeteret.* Vid. Gluck. *hoc. tit. p.* 417. *not.* 60.

§. 7.

Sed mercedis exonerationem pro rata:] Vid. *L.* 19. §. 6. *h. t.*

Supra denique damnum seminis ad colonum pertinere etc.] D. Goth. *in not.* „ *Non pertinere, Hotoman. Obs.* IV. 21." Male. Pro Vulg. stant et Schol. Basilic. [*Tom.* II. *p.* 459.] (1) add. Jac. Gothofred. *Animadv.*

Cap. 13.

Cap. 13. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 300.] (2); Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Summa omnium* etc.

(1) Et ipsa Basilic. *ibid. p.* 422.
(2) Vid. et Joh. Stek. *Vindicat. Legum anticritic. Cap.* 13. in eod. Thes. *Tom.* I. *p.* 523. et Gluck. *hoc. tit.* §. 1056. *p.* 453. *not.* 42. Taurellium tamen Lectioni Florentinae acquievisse non videri, et quaedam quoque MSS. habere: *non pertinere*, notat. Brencm. *h.* qui ipse ampliandum censet. — Ad seq. §. 8. vid. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* et Gluck. *hoc tit.* §. 1051. *p.* 359. *not.* 36.

§. 9.

Interdum ad hoc ex locato agetur, etc.] Ut *ex conducto*, *L.* 10. *h. t.* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XV. *Julian. Digestor. in expl. h.* §. et Rad. Forner. *Rer. Quotid.* V. 19. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 235.

L. XIX.

§. 1.

Si quis dolia (1) *vitiosa ignarus* etc.] Obstat. *L.* 13. *pr. de action. emt. vend.* Molinaeus et Hotomannus respondent, hic agi de artifice, et peritiam harum rerum profitente (2); quos refert, non tamen probat, Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 23. Alii etiam id ad venditionem extendunt per *L.* 6. §. 4. *tit. praec.*

(1) De doliis quaedam notat Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* II. 14. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 780.
(2) Pari modo Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 70. §. 6. Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *At damnum* etc.

§. 2.

Quodsi regulis olea prematur, etc.] Vid. Plin. [*Hist. Nat.* XVI. 1. ibiq. Harduin. (1).

(1) De verbo *calda*, quod sequitur, vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 12. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1285. et Heinecc. *ad Brisson. de V. S.* voc. *caldus.* Hal. habet *calida.* Vid. Geb. *h.*

§. 3.

Et dominus nolit frumentum *accipere,*] Forte jam vilioris pretii.

Potest quidem totam summam ex locato petere;] Nec enim pacto actio est consumta. Basil. Schol. [*Tom.* II. *p.* 460.] *Τῇ μὲν οὖν ἀκριβείᾳ ἐπὶ τοῖς ρ'. νομίσμασι δύναμαι κινεῖν τὴν λοκάτη. ἀκόλουθον δέ ἐστι ὀφφικίῳ τοῦ δικαστοῦ, λέγων γίνεσθαι εἰς ὅσον διαφέρει τῷ μισθωσαμένῳ κ. τ. λ.*

Habere *rationem,*] Al. *haberi* (1).
Quando *conductoris intererat,*] Al. *quanto* (2).

(1) Ita omnes habere, et Flor. quoque *e* in *i* subantique conversam, testatur Brencm. *h.* add. de hoc §. Gluck. *hoc tit.* §. 1049. *p.* 337. *seq.*
(2) Sic Flor. et in aliis quoque editt. Gothofred. Sed Vulg. *quanti.* Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 5. pro *arcam aeratam* Forner. *Rer. Quotid.* II. 2. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 161. ope geminationis, legit: *arcam cameratam.* Vid. et D. Goth. *in not.* Sed Florentinam *aeratam* tuetur Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 4.

§. 6.

Pensionem residui temporis,] Facit huc *L.* 15. §. 7. *h. t.* (1).

(1) Sequitur: *Sed ut sibi in caussam conductionis proficeret.* Hal. et Vulg. *prospiceret.* Sed nihil mutandum, docet Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Pro *prorogavit* in fin. §. Hal. et Vulg. habent: *praerogavit.* Vid. Brencm. *h.* Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 137. legi vult: *proërogavit.* Nihil mutandum. Pari modo *sumtus* pro-

prorogare dicitur in *L.* 53. *de pact.* ad quam vid. notata. add. Brisson. *de V. S.* in voc.

§. 9.

Cum quidam exceptor (1) *operas suas locasset*, etc.] Non idem in eo, qui opus certum suscepit ad tempus, si id non possit fieri. Mev. *Decision. Part.* III. *Dec.* 227. Vid. nonnulla in utramque partem apud Leonin. *Emendat.* VII. 7.

(1) De *exceptoribus* nonnulla habet Averan. *Interpr. Jur.* III. 1. *num.* 11. add. Brisson. *de V. S.* in voc. et quos plures citat Pauw. *Diss. ad var. Jur. Civ. cap. Cap.* 1. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 112. *fin. et seq.* add. Gluck. *hoc tit.* §. 1054. *p.* 415. *not.* 57. Sequitur: *quo minus locatas operas Antonio Aquilae* etc. Flor. erat *Aquiliae*, et recentius paulo factum: *Aquilio*, et sic Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 10.

Diem functo Legato Caesaris etc. (1).] Add. similia apud Grivell. *Dec.* 84.

(1) Exstat hic locus quoque in *L.* 4. *de offic. Adsessor.* ad quam vid. notata. add. Otton. *in Papinian. Cap.* 17. §. 6. *p.* 721. *seq.* Nec frustra hunc locum hic repetitum esse, docet Pauw. *loc. modo cit.* In Vulg. est *L. Diem functo*, teste Contio. Vid. Brencm. *h.* Pro *Papinianus Lib.* IV. *Responsorum* Hal. male habere: *Lib.* III. notat Augustin. *Emendat.* I. 7. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1453.

L. XX.

§. 2.

Donec pretium ei solvat (1).] Junge *L.* 22. *h. t.* (2).

(1) D. Goth. *in not.* „*pretium exsolvat. Hal.*" et omnes. Vid. Brencm. *h.* qui id praefert.

(2) Utramque Legem exposuit Cujac. *ad Lib.* XXXIV. *Paul. ad Edict.* — In seq. *L.* 21. pro *merces accepta fieri debeat* Hal. habet: *accepto fieri.* Vulg. *accepto ferri.* Vid. Brencm. *h.* Sed *acceptum facere* non uno loco dicere JCtos, notat Duk. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XXII.

Item si pretio etc.] Non opus, ut cum Cujac. (1) pro *item* legamus *id est*, et Legem hanc ita jungamus cum *L.* 20. *in fin. h. t.* Vid. Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 29. *Thes.* 2. *Lit. c. et d. p.* 1100. et Glosf. *in L.* 20. *fin. h. t.* Casus sunt diversi (2).

(1) *Obs.* XIII. 37. XVI. 21. et *ad Paul. loc. modo cit.*
(2) Add. Gluck. *hoc tit.* §. 1050. *p.* 348. *not.* 27.

§. 2.

Proprietatem quidem eorum ad me transfert,] Sed id non tam ob locationem fit, quam jure soli (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 69. §. 1. Bynkershoek. *Obs.* VIII. 4. Gluck. *hoc tit.* §. 1048. *p.* 322. *not.* 58. Sequitur: *id est, faciendi necessitatem.* Hal. in margine notat: *haec alias desunt.* Desunt quoque in Basil., nec tamen propterea eliminanda. Vid. Brencm. *h.*

§. 3.

Et ita invicem se circumscribere,] Aliter Cicer. *de Offic.* III. 14. *et* 15. ubi Comm. D. Goth. *in not.* „*Quin imo haec circumventio jure quoque Canonico obtinet.* etc." Quod igitur a jure Civili hic non differt. Vid. Rittershus. *Differ. Jur. Civ. et Canon.* III. 10. (1).

(1) Ad seq. *L.* 23. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 482. *seqq.*

L. XXIV.

L. XXIV.

Idque arbitrium ad qualitatem operis, etc.] *Arbitrium* alterius tertii: de eo enim agit (1).

Quibus consequens est, ut irrita sit adprobatio dolo conductoris facta, etc.] A quo forte corruptus est (2).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXXIV. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

(2) Sequitur: *ut ex locato* etc. Hal. *et ex locato* etc. quod non videtur damnare Brencm. *h.* Saepe hae voces permutantur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 38. *de orig. Jur. not.* 3. In lege locationis comprehendi solitum, cujus arbitratu opus probandum. Exemplum antiquum habet Nerius, *Analector.* I. 29. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 362. *seq.* add. Burman. *ad Petron. Satyric. Cap.* 101. *p.* 473.

§. 1.

Sed fructus in causa pignoris manent,] Sic *L.* 53. *h. t.* Tempera ex *L.* 11. §. 5. *de pignerat. action.* add. Matth. *de Auction.* I. 19. *num.* 54.

§. 2.

Cum eis statim agere.] Quasi contractu a locatore impleto: non vero est hic aliquid sub conditione, et in diem debitum. Vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 20. *num.* 7. ubi *num.* 8. notat, conductorem petere mercedem tanquam id, quod sua interest. Vid. *L.* 55. *in fin. h. t.*

§. 3.

Velut opus aliquod etc.] Al. *veluti ut* (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 4. ope geminationis, legit: *velut ut.* De voce *propagationes* vid. Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 398. et Conrad. *Parerg. p.* 545. *seq.* — In seq. §. 4. verb. *in ali-*

aliam se coloniam contulit, *coloniam* dici pro *habitatione* et *conductione coloni*, notat Scip. Gentil. *Parerg.* I. 36. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1309. add. Brisson. *de V. S. in voc.* Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 400. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Conrad. *Parerg. p.* 538. *seq.* In fine hujus §. Paulus *vel* subjicit particulae *sive*: de quo vid. Duker. *ad Flor.* IV. 2. 79. *p.* 773.

L. XXV.

Gajus Lib. X. *ad Edictum Provinciale.*] Gaji forte sunt prima verba *pr.*, cetera Triboniani, non dissentiente etiam Hubero, *in Eun. Rom. p.* 708. Cujac. *ad L.* 43. *de verb. oblig.* Noodt. *ad Tit. Pand. de contrah. emt.* Vs. *Dixi, quid juris* etc. (1).

(1) Etiam Wissenbach. *in Emblem. Tribonian. Cap.* 3. *p.* 44. Sed dissentit Bynkersh. *Obs.* VII. 17. et Wybo, *in Tribonian. defens. Cap.* 3. *p.* 278. *seq.* — Ad §. 1. vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 70. §. 4. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1061. *p.* 14. *seqq.* ubi late egit de quaestione, an liceat emtori conductorem expellere. — De seq. §. 2. vid. Schulting. *d. loc.* §. 2. et Gluck. *d. loc.* §. 1056. *p.* 446. *not.* 29.

§. 3.

Ut eas incorruptas habeat.] Vid. Paul. *in Sent.* II. 18. §. 2. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed apparet* etc. *Habere* forte hic sumi pro *habitare*, vult Joh. van Nispen. *Diss. de sepul. viol. Cap.* 26. §. 3. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* III. *p.* 112.

§. 4.

Culpae autem ipsius et illud adnumeratur, si propter inimicitias ejus etc.] Vid. Duaren. *ad L.* 66. *solut. matrim.*

trim. Sand. *Decision.* V. 7. *Def.* 1. *et* 2. Fab. *Cod.* *h. t. Def.* 24. Huber. *Eun. Rom. p.* 709. *seq.* id restringit ad praestationes negotio contracto comprehensas. add. Eund. *in Prael. ad tit. Pand. ad L. Aquil. num.* 6. (1).

(1) Si conductor illis inimicitiis causam dederit. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 70. §. 7. Pari modo Puttman. *Adversar. Jur. univ.* l. 1. *p.* 24. et *Miscellan. Cap.* 31. *p.* 288. *seqq.*

§. 5.

Ut ceteras actiones locator omittat.] Vid. ad *L.* 2. §. 1. *de tutel. et rat. distrah.*

§. 6.

Vis major, quam Graeci Θεοῦ βίαν, (1) *id est*, vim Divinam etc.] Vid. *L.* 24. §. 4. *de damn. infect.*

Non debet conductori damnosa esse, etc.] Add. Cicero. *de Offic.* III. 22.

Cui immodicum lucrum non aufertur.] Vid. Cujac. *Obs.* XXVI. 33. Pinel. *ad L.* 2. *Cod. de rescind. vend. Part.* I. *Cap.* 3. *num.* 34. *seq.* Matth. *de Auction.* II. 5. *num.* 19. Nec obstat *L.* 2. *Cod. de alluvion.* per quam alii dissentiunt. *Immodicum*, id est, valde modicum, Gloss. et Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Sed et tum* etc. (2).

Alioquin partiarius colonus, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* et Plin. *Epistol.* IX. 35. (3) ubi monet, ea ratione facilius locatori consuli, nec mercede eum tam facile excidere. add. Zach. Huber. *Diss. Jurid. et Philolog. Part.* II. *p.* 354. Ceterum hoc casu vel *praescriptis verbis*, vel *ex locato* agi posse, censet Jan. a Costa, *ad pr. Inst. h. t.* (4) ut in *L.* 50. *de contrah. emt.* Facit huc *L.* 35. *in fin. h. t.* ad quam vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. Pro socio actio* tamen forte magis dabitur per *L.* 13. §. 1. *praescr. verb.* Sed locationem hic esse, censet Merill.

rint. *Var. ex Cujac.* I. 24. Videndum, quid partes egerint, quod et vult Cujac. et Os. Aurel. *Dispunct.* 24. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 755. *seqq.*] ubi et de partibus quaedam rara.

(1) Θεομηνίαν, Leunclav. *Notat.* II. 42. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1514. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1049. *p.* 334. *not.* 95. Alias etiam lectiones recenset Brencm. *h.* Sed vid. Otton. *in Praef. d. Tom.* III. *p.* 57. Pertinet huc locus Plin. *Histor. Nat.* XVIII. 69.
(2) Add. Arntzen. *Spec. Obs. post Sedul. Carm. Paschal. Cap.* 6. *p.* 35.
(3) Quem citat quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 69. §. 3.
(4) Add. Schulting. *d. loc.* et Gluck. *loc. cit. p.* 335. *seq.*

§. 7.

Quae diligentissimus quisque etc.] Nonnulli volunt in locatione operarum praestandam culpam levissimam. Coccej. *Collat. Jur.* II. §. 8. (1) *L.* 9. §. 5. *h. t.* Sed hic etiam, ut artifex, hoc opus conduxit. Vid. *ad d. l.* (2). Aliter Huber. *Eun. Rom. p.* 711. *seq.* qui *Superlativum* pro *Positivo* accipit, et sic quoque Vinn. *ad* §. 3. *Inst. h. t.*

Et si dolia, vel tignum etc.] Late Cyriac. *Controv.* 165. D. Goth. *in not.* „Graeci videntur legisse *lignum* etc. (3). Hotoman. *Obs.* IV. 22. *signum.*" Probante Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Postremo* etc.

(1) Add. Noodt. *loc. cit.*
(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 70. §. 6.
(3) Etiam alibi Graecos *tignum* vertere ξύλον, notat Brencm. *h.*

§. 8.

Necesse est domino vindicationem eorum et condictionem cedere.] Cui scil. hae actiones soli dantur. *L.* 23. *de rei-*

vin-

dindic. *L.* 1. *de condict. furtiv.* — Etiam post solutionem: nec enim solverunt, ut fures, sed ut se liberarent. Vid. Sand. *de Action. Cession. Cap.* 7. *num.* 13.

L. XXVI.

In operis, duobus simul locatis, etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 24. *Error. ult.* et *Dec.* 86. *Error.* 10. ibiq. Bachov. Mev. *Decision. Part.* II. *Dec.* 379. Merend. *Controv. Jur.* XV. 48. Vid. plures quaestiones huc facientes apud Brunneman. *ad h. l.*

L. XXVII. (1).

(1) *Habitatores non, si paulo minus* etc. Hal. et Russard. *non statim si* etc. Male. Vid. Otton. *in Alfen. Var. Cap.* 5. §. 2. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1657. Sequitur: *si quid transversarium* etc. Hal. et Vulg. omnes *adversarium*, addit tamen Hal. in margine: *alias, transversarium.* Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Iterum interrogatus est (1), *si quis timoris caussa emigrasset*, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* qui multa hausit ex Covarruv. *loc. cit.* add. Mornac. *ad h. l.* (2). Cyprian. *de Mortalitate*, *p.* 165. *Si in habitaculo tuo parietes vetustate nutarent, tecta desuper tremerent, domus jam fatigata, jam lassa, aedificiis senectute labentibus ruinam proximam minaretur, nonne omni celeritate migrares?*

(1) Ὁ Σέβηρος, Schol. Basil. *Tom.* II. *p.* 469. Vid. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 5.

(2) Et Gluck. *hoc tit.* §. 1058. *p.* 480. *seq.* et ibi cit. Car. Christoph. Hofacker. *Diss. ad Fragm. quae ex Alfen. Vari Libris* XL. *Digestor. supersunt.* Tub. 1775.

L. XXVIII.

Praestaturum. §. 1. *Etiam ejus domus* etc.] Lege uno

spi-

spiritu: *praestaturum etiam ejus domus* etc. et sic Basil. [*Tom.* II. *p.* 428.] et ex iis Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod.* add. D. Goth. *in not.* et sic in Flor. distingui, notat Charond. (1).

Deberi putat.] *Deberi* redundat.

(1) Qui locum hunc, aeque ac Taurell., ita edidit, *praestaturum: ETiam ejus domus* etc. Vid. et Brencm. *h.* cui sensus videtur: existente caussa justa timoris, utentem tamen habitatione mercedem praestaturum. Idem verum de eo, cujus domus fecit vitium, nec migravit. Pro *domi* in *pr.* Hal. habet *domus.* Non opus. Pari modo *Senati* pro *Senatus* dixit Cicer. *Epist.* II. *ad Brut. in fin. p.* 114. ubi vid. Malesp. add. Drakenborch. *ad Liv.* I. 15. §. 7. De voce *praestaturum* vid. notata superius ad *L.* 2. *de feriis, not.* 3.

§. 2.

Ut pretium conductionis praestaret.] Haec periodus est omissa in Basilic. [*Tom.* II. *p.* 428.] Sed. vid. Fabrot. *ad Cujac. Parat. ad h. t. Cod. in fin.* (1).

(1) D. Goth. *in not.* hic mendum esse putat. Sed. vid. Pothier. *in not. ad h. l.* add. de hoc §. Gluck. *hoc tit.* §. 1051. *p.* 363. *seq. in not.*

L. XXIX.

Neve cingito,] *Coinquito,* Salmasius (1), quam de hoc verbo vid. *ad Solin. Polyh.* [*Tom.* I. *p.* 61. *et p.* 412.]

Sed locatorem potius id videri voluisse, etc.] Facit huc Vinn. *de Pactis, Cap.* 20. *num.* 2.

(1) Etiam Gronov. *ad Liv.* XXV. 7. §. 5. et *in Lection. Plautin. p.* 133. add. van Dorp, *Diss. ad loca quaed. Jur. et alia observ. Cap.* 1. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 33. *seq.* et *Obs. Cap.* 12. *p.* 104. Sed vulgatam tuetur Bynkersh.

kersh. *Obs.* IV. 21. et Otto, *in Alfen. Var. Cap.* 5. §. 5. in *Thes. Jur. Tom.* V. *p.* 1659.

L. XXX.

Singula coenacula ita conduxit,] *Condixit*, Leonin. *Emendat.* I. 18. *num.* 5. (1). Male. Vid. Clar. Burman. *ad Phaedr.* IV. 24. *vs.* 6.

Respondit (2), *si vitiatum aedificium* necessario *demolitus* (3) *esset*, etc.] Vid. *L.* 35. *h. t.*

(1) Quem laudat Otto, *loc. modo cit. Cap.* 8. §. *ult. p.* 1680. Al. *locavit.* Vid. Brencm. *h.* qui in id quoque proclivior est.

(2) Graecos, *Tom.* II. *p.* 471. hoc male accipere de *Javoleno*, cum accipiendum sit de *Alfeno*, notat Hoffman. *Meletem ad Pand. Diss.* XVII. §. 6.

(3) Vulg. *demolitum esset.* Vid. Brencm. *h.* et ab eo cit. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 329. add. notata superius ad *L.* 50. *ad L. Aquil.*

§. 1.

Aedilis (1) *in municipio* balneas (2) *conduxerat*, etc.] *Publicae* enim *balineae* dicuntur, non *balinea*, juxta Varron. *de Ling. Latin.* VIII. 41. quod tamen non semper observatur.

(1) Vid. Otton. *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 8. §. 3. *p.* 280. et *Cap.* 9. §. 4. *p.* 319.

(2) *Balnea*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. notata superius ad *L.* 50. *ad Leg. Aquil.* Postrema verba: *ut pro portione temporis, quo* etc. Graecos vertere: τοῦ λειπομένου χρόνου τὸν μισθὸν ἀναλαμβάνω, *residui temporis mercedem recipiam*, notat Gluck. *hoc tit.* §. 1056. *p.* 445. *not.* 27.

§. 2.

Qui mulas ad certum pondus oneris locaret,] An *locavat*? (1).

(1) Sic Hal. et Vulg.. Vid. Brencm. h. qui etiam hoc praefert. — In seq. §. 3. verba *quoad in opus lapidis opus erit* varie emendantur. Vid. Brencm. h. Sed Florentinam defendit Duker. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XXXI.

Idem (1) *Lib. V. Digestorum a Paulo epitomatorum.*] Vid. ad hanc Legem Bynkersh. *Obs.* VIII. 1. *seqq.* (2).

In navem Saufeji etc.] Vid. Gud. *Inscript.* p. 262. 3. (3).

Quaesitum est, an ceteri pro sua parte frumenti, cum nauta agere possunt (4) oneris aversi actione?] Quae videtur exigere, ut onus dolo, sed sine furto, vel quavis etiam culpa ablatum sit. Bynkersh. *d. loc. Cap.* 3.

Respondit, rerum locatarum etc.] Vid. de his verbis Bynkersh. *d. loc. Cap.* 4. (5).

Veluti cum argentum pusulatum (6) *fabro daretur*, etc.] Vid. *L.* 34. *de aur. arg. legat.*

Ex posteriore, in creditum iri.] D. Goth. *in not.* „*An hic casus specialis est:* etc." Talis est: alioquin in locatione id fieri non solet. *L.* 39. *h. t.* (7).

Idem juris esse etc.] De his verbis Bynkersh. *d. loc. Cap.* 5.

Nisi tantundem pecuniae solveret:] Al. (8) *solveret* add. *L.* 24. *L.* 25. §. 1. *L.* 26. §. 1. *L.* 28. *L.* 29. §. 1. *deposit.*

Quodsi separatim tabulis, etc.] De his verbis Bynkersh. *d. loc. Cap.* 6. *In tabulis* legit Best. *de Ratione emend. Leg. Cap.* 15. *num.* 3. (9).

Aut heronibus,] Vid. D. Goth. *in not. Aeronibus*, Voss. *Etymol. Ling. Lat.* voc. *aero.* add. Bynkersh. *d. Cap.* 6. (10).

Aut in alia culpa etc.] *Cupa*, Charond. editt. aliae *cuppa* (11). Pro *alia* legit *aliqua*, Bynkersh. *d. Cap.* 6.

Nam

Non potuisse nos permutationem facere,] *Nos*, id est, aliquem (12).

Et ideo se improbare actiones *oneris aversi*: etc.] *Actionem*, Bynkersh. *d. loc. Cap.* 7. ubi de his verbis egit.

Furti esse actionem locatori,] Si circumstantiae id velint. Bynkersh. *d. Cap.* 7.

Sed si ita datum esset, etc.] De his verbis Bynkersh. *d. loc. Cap.* 8.

Conductorem culpam duntaxat (13) *debere*:] Casus notabilis, quo debitor fit dominus rei fungibilis, et tamen de casu non tenetur.

(1) Id est, Alfenus: fallitur enim Panciroli. *in Thes. Var. Lect.* II. 43. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1161. qui Antistium Labeonem hujus Legis auctorem facit. Vid. Bynkersh. *loc. cit. Cap.* 1. ubi de inscriptione hujus Legis egit. add. Bach. *Hist. Jur.* II. 2. *Sect.* 4. §. 47. ibiq. Stockman.

(2) Commentatus etiam ad hanc Legem est Cujacius, *Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 585. *seqq.* add. Idem, *Obs.* VII. 39. et Gluck. *Tit. deposit.* §. 940. *p.* 166. *seqq.* et *hoc tit.* §. 1044. *p.* 271. *seq.* et §. 1054. *p.* 423. *seqq.*

(3) Ubi nihil reperi, quod huc pertineat. Sed nomen *Saufeji* in republ. Rom. satis usitatum fuisse, pluribus docet Bynkersh. *d. loc. Cap.* 2. Vid. et Panciroli. *loc. modo cit.* et Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1389.

(4) Hal. *possent.* Vid. Geb. *h.* Sed vid. notata superius ad *L.* 2. §. 2. *ad L. Aquil. not.* 1. et ad *L.* 52. §. 1. *eod.* De *oneris aversi actione*, cujus mentio saepius in hac Lege fit, sed nusquam alibi, vid. et Gluck. *hoc tit.* §. 1054. *p.* 426.

(5) De verbo *curanda*, pro quo Al. substituunt *durandа*, vid. Gronov. *ad Plaut. Asinar.* V. 2. *vs.* 57. add. Bynkersh. *d. Cap.* 4.

(6) *Purum putum*, Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1416. Male. Vid. Bynkersh. *d. Cap.* 4. add. Otton. *in Alfen. Var. Cap.* 5. §. *ult.* in *Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 1660. et in *Praef. Tom.* III. *p.* 56. et Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur.

Jur. Geb. et Spang. Alias lectiones recenset Brencm. ibid. et Bynkersh. d. loc. add. Gluck. tit. deposit. p. 167. not. 55. *Purum putum* appellari apud Gell. Noct. Attic. VI. 5. notat Idem, hoc tit. §. 1054. p. 427. not. 87.

(7) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* VI. *Porro ait Praetor:* etc.

(8) Ita Vulg. Vid. Brencm. *h.* Hal. *nisi ut* etc. Vid. Geb. *ibid.* et Bynkersh. *d. Cap.* 5. Pari modo Cod. Erlang. Vid. Gluck. *tit. deposit. p.* 166. *not.* 50.

(9) Saepe *in* omissum ob literam praecedentem *m.* Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. Jur. not.* 1. Hal. *separatum*, probante Bynkersh. *d. Cap.* 6.

(10) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Duker. *ibid.* Cod. Erlang. habet *erronibus*. Vid. Gluck. *hoc tit.* §. 1054. *p.* 425. *not.* 80. ubi et aliae lectiones recensentur.

(11) Male correctorem in Cod. Flor. alteram *p* addidisse, cum sit a κύφος, notat Brencm. *h.* Ceterum Bentlej. *ad Horat. Sermon.* II. 2. *Vs.* 123. *p.* 467. in Pand. Flor. male *culpa* legi pro *cupa*, observat. Sed *cupa* edidit Taurell. et sic etiam scriptum legitur in *edit.* Geb. et Spang. *Cupa* etiam legitur in aliis editt. D. Goth. et videtur adeo *culpa* potius vitium Typographicum esse.

(12) Bynkersh. *d. Cap.* 6. *Saufejum*, ubi et refutavit Ant. Fab. qui reponit *nautam*, vel *eum*. add. Gluck. *loc. modo laud. p.* 428. *not.* 90. Aliter Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(13) Hal. inserit *praestare*. Vid. Geb. *h.* Non opus. Vid. Bynkersh. *d. Cap.* 8.

L. XXXII.

Cassius negavit, posse cogi colonum, etc.] D. Goth. *in not.* „ Subaudi: per heredem locatoris etc. Imo nec per Legatarium, etc. nisi legaverit fundum cum omni suo jure, etc. Vel nisi heres actionem cederet. etc. Quod minus probo. Qui enim cedat heres, quod ipse non habeat?" Habet illam, sed non ad hoc, cum ejus non interfit, et quomodo igitur illam hoc intuitu cedere poterit?

Non

Non recte dissentit Zach. Huber. *Diss. Juridic. et Philolog. Part.* II. *p.* 358. (1).

(1) Qui *ibid. p.* 353. *seqq.* late hanc Legem exposuit, ad quam pauca tantum notavit Cujac. *ad Lib.* IV. *Julian. ex Minic. Natal.* add. Gluck. *hoc tit.* §. 1062. *p.* 26. *seqq.*

L. XXXIII.

Africanus Lib. VIII. *Quaestionum.*] Junge *L.* 39. *de solution.* (1).

Si fundus, quem mihi locaveris, publicatus sit,] Adeoque non interiit, sed non potest praestari: quae differunt. Vid. *L.* 91. §. 1. *de verb. oblig.*

Nam et si vendideris mihi fundum, isque prius, quam vacuus traderetur, publicatus fuerit, tenearis (2) *ex emto.*] Ut tibi haec injuria noceat. Facit huc *L.* 11. *de eviction.* add. Noodt. *ad Tit. Pand. de peric. et commod. rei vend.* in fin. (3). D. Goth. *in not.* „ *Atqui res perit domino: etc. Cujac. Tract.* VIII. *ad African.*" Cui respondet Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de emt. vend.* rem scil. hic non interiisse, sed exstitisse casum, per quem rei vacua possessio tradi non potest, adeoque iniquum, emtorem pretium perdere. Aliud in *L.* 11. *de eviction.* ubi res erat jam tradita. Hic autem res est quasi evicta vi majore, et contractus quasi rescissus, ut *L.* 50. *de action. emt. vend.* adeoque venditor non tenetur in id quod interest. Faciunt huc verba finalia hujus Legis, add. Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 26. et *Obs.* VIII. 6. qui addit, simile esse in *L.* 8. *de SCto Silan.* et sic etiam adsignatos quandoque vicinorum innocentium agros. add. Servium, *ad Virgil. Eclog.* IX. *vs.* 28. Aliter Os. Aurel. *Dispunct.* 26. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 760. *seqq.*] Sed quem minus in postremis probo (4).

In quo etiam lucrum ejus continebitur:] D. Goth. *in not.*

„ Imo non continetur: etc. *L.* 21. §. 3. *de act. emt.*" Imo etiam ibi venit, quod circa rem est.

Nihil amplius ei quam mercedem remittere, aut reddere debebis.] Junge *L.* 35. *h. t.* Idem in contractu facto Principis irrito facto. Vid. *Consil. JCtor. Batav. Part.* I. *Cons.* 210.

(1) Add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. h. l.*
(2) Hal. *teneris.* Vid. Geb. *h.*
(3) Add. et Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 67. §. 8. et Bav. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa,* *p.* 336. *seq.*
(4) Egit de hoc loco etiam Burgius, *Elector. Cap.* 13. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 333. Suerin. *Repetit. Lection. Cap.* 23. in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 52. *seqq.* Cabot, *Disput.* I. 25. in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 611. *seq.* Alios etiam citat Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de pactis,* §. 326. *b. not.* 48. *p.* 380. *seq.* qui ipse late de hac Lege egit, et varias aliorum de ea sententias recensuit, *d. loc. hoc tit.* §. 1033. *p.* 135. *seqq.*

L. XXXV.

Africanus Lib. VIII. *Quaestionum.*] Junge *L.* 33. *h. t.* (1).

Animadvertatur, necessario nec ne id opus demolitus est (2):] Vid. *L.* 30. *h. t.*

(1) Dissertationem ad hanc Legem conscripsit Ant. Warin. Lugd. Batav. 1736. Nomen *Servii* hic in Basilic. corruptum esse, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 6.
(2) Hal. *fit.* Vid. Geb. *h.* Verba *per fraudem* in fin. *pr.* spuria esse, putat Ant. Fab. *Conject.* II. 5. Sed vid. Gluck. *hoc tit.* §. 1051. *p.* 369. *seq.*

§. 1.

Consulto fructum insequentis anni corrupisti: etc.] Vid. Leonin. *Consil.* 69. (1).

Ut

Ut alter alterius ita conductum haberet (2), *ut fructus mercedis nomine pensaretur.*] Ergo haec videtur esse locatio. Vid. ad *L.* 25. §. 6. *h. t.*

(1) Add. de hoc §. Gluck. *hoc tit.* §. 1064. *p.* 51. *seqq.* Sequitur: *eum eo scilicet.* Ad quae verba D. Goth. notat, Hal. habere *in eo.* Sed perperam. Hal. enim habet ut Flor. *cum eo.* Vid. Brencm. et Geb. *h. Cum eo*, id est, *cum hac adjectione*, seu *observatione*, Gluck. *d. loc. not.* 27.
(2) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sed Flor. *haberent*, quod defendit Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XXXVI.

Opus, quod aversione etc.] Vid. *Consil. JCtor. Batav. Part.* I. *Cons.* 214. *Nederl. Advysb.* IV. 241. add. Matth. *de Auction.* II. 10. *num.* 17. (1).

Conductoris periculum *est.*] Al. *periculo* (2).

(1) De locutione *opus aversione locare* vid. Cujac. *Obs.* VIII. 15. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1055. *p.* 438. *not.* 13.
(2) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *Si tamen vi majore* etc. *locatoris periculo est.* Hal. *non est.* Male. Vid. Ant. Augustin. *Emendat.* I. 2. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1434. *seq.* Jauch. *de Negation. Pand. p.* 72. Gluck. *loc. modo laud. p.* 440. *not.* 18. Addit tamen Hal. in margine: *alias*, non *deest.* Vid. Brencm. *h.* — In seq. *L.* 37. pro *vi aliqua consumtum est* Vulg. habere: *in aliqua sui parte consumtum*, sed refragari Graecos, notat Brencm. *h.*

L. XXXVIII.

Si per eum non stetit, etc.] Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 8. *Thes.* 3. *Lit. c. p.* 318. capit de casu, quo per dantem stetit, ex *L.* 161. *de reg. Jur.* (1). Alii etiam hoc extendunt ad casum, quo ipsi operarum locatores in

morbos inciderunt. Vid. Maynard. *Decis. Tholos.* III. 13. Brunneman. *ad h. l.* Quid juris mortuo locatore, et quid, si in duas pensiones fuerit divisa praestatio. Vid. *Cons. JCtor. Batav. Part.* IV. *Cons.* 363.

(1) Add. de Retes, *Opusc.* II. 2. *Cap.* 7. *num.* 18. *seq.* in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 135.

§. 1.

Honoraria reddere non debent.] Solebant enim illa olim in antecessum dari. Vid. omnino Jan. a Costa, *in Summar. ad Tit. x. de postuland. p.* 233. *seqq.* add. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I *Const.* 1. *Def. ult.* Gail. *Obs. Practic.* I. 44. *num.* 12. Distinguit Mevius, *Decision. Part.* IV. *Dec.* 200. *Honoraria.* Συνηγορικὰ, Schol. Basil. *Tom.* II. *p.* 475.

L. XXXIX.

Non solet locatio dominium mutare.] Exceptio in *L.* 31. *h. t.* (1). Non obstat. *L.* 22. §. 1. *h. t.* Vid. *ibid.*

(1) Add. Bynkersh. *Obs.* VIII. 4. — In seq. *L.* 40. pro *periculum custodiae* Hal. habere: *periculum pro custodia*, notat D. Goth. Ita etiam habet Vulg. Vid. Brencm. *h.*

L. XLI.

Sed de damno ab alio dato etc.] Brutus ad Cicer. *Epist.* IV. *in fin. Alienae igitur, inquies, culpae me reum facies? Prorsus alienae, si provideri potuit, ne existeret.* (1).

Quae sententia Marcelli probanda est.] Nec eam Julianus improbasset, si talis casus ipsi fuisset propositus. add. *L.* 11. *pr. h. t.*

(1) Sequitur: *Sed Marcellus interdum esse posse ait.* Pro *esse* Hal. et Vulg. habent *agi.* Vid. Brencm. et Geb. *h.* Sed oblitum fuisse Ulpianum, quod initio scripserat, putat Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 3. *p.* 21. — Ad seq. *L.* 42. vid. Cujac. *ad. Lib.* XIII. *Paul. ad Edict.*

L. XLIII.

Sed alterutra contentus actor esse debet: inque officio Judicis etc.] Vid. tamen *L.* 7. §. 1. *Commod. L.* 34. *in fin. de oblig. et action* (1).

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XXI. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* — In seq. *L.* 44. *servitutem* intelligi *servitutem praedialem*, monet Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Reliquum est* etc.

L. XLV.

§. 1.

Dubitari potest, utrum ex conducto actio sufficiat, etc.] In solidum.

Et in propriam persecutionem cadere hoc delictum?] Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 31. *de pignerat. act.* et *L.* 61. §. 5. *de furt.* (1).

(1) Et *ad Lib.* XXII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. XLVI.

Ulpianus Lib. LXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 10. *de adq. vel amitt. poss.*

Si quis conduxerit nummo uno, etc.] Vid. Noodt. *ad Tit. Pand. de contrah. emt.* Vs. *Satis de consensu* etc. (1). Averan. *Interpr. Jur.* I. 29. Speciale id, quod est in *L.* 66. *de Jur. dot.*

(1) Et *ad h. t. Pand.* Vs. *Alterum, quo* etc. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1049. *p.* 339. *seq.*

L. XLVII.

Cum apparebit emtorem conductoremve etc.] Operis v. c. faciendi. Ita non necesse est, queri de ἀκρυλογία. Simile *L.* 22. §. 2. *h. t.* Aliter Huber. *Eun. Rom. p.* 712. *seqq.* (1).

Quamquam fortasse justius sit, etc.] Dubitanter loquitur, quia non sunt veri correi, sed quodammodo. *L.* 5. §. *ult. Commod.* Non est autem hic manus Triboniani, ut voluit Faber. Vid. Huber. *d. loc.*

(1) Vid. et Marckart. *Interpr. rec. Lection. Jur. Civ.* II. 15. §. 1. et van Dorp, *Diss. ad loc. quaed. Jur. et alia obs. Cap.* 2. in Thes. Diss. Jurid. G. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 36. Dissertationem ad hanc Legem conscripsit Ern. Graefland, in *eod. Thes. d. loc. p.* 167. *seqq.*

L. XLVIII.

§. 1.

Non immobilem (1).] D. Goth. *in not.* κινητὸν ἢ αὐτοκίνητον. etc. Sic Basil. et Schol. Basilic. [*Tom.* II. *p.* 433. et *p.* 477.] In re immobili quomodo locatori consulatur, vid. *L.* 34. *Cod. h. t. L.* 10. *Cod. unde vi.*

(1) Baudozam notare in quibusdam haec deesse, monet Jauch. *de Negation. Pand. p.* 143. Vulgo abesse, testatur Brencm. *h.* Expungit quoque ea Thibaut. Sed vid. Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de in lit. jurand.* §. 813. *p.* 439. *seq.*

L. XLIX.

Prius quam officii sui rationes reddant,] Satisfecerint ratione tutelae (1).

(1) Paulo aliter Graecam hanc Legem repraesentat Alciat. *Dispunct.* II. 2. De qua vid. et Gluck. *hoc tit.* §. 1046. *p.* 300. *seqq.*

L. L I.

Nec convenit, ut, si pluris locassem, hoc tibi praestaretur:] Nulla nota est in edit. Flor., sed quidem Charond. (1). E Glossa esse, censet Best. *de Rat. emend. Leg. Cap.* 26. *num.* 7. (2).

Ut haec ex conventione] *Ut haec lex conventiove*, tentat Best. *d. loc, num.* 8. (3).

(1) Absunt apud Hal., et a Basilic. Vid. Brencm. *h.*
(2) Dissentit A. G. Pagenstecher. *Adversar.* I. 5. et Hier. van Alphen, *Diss. de Javolen. Prisc. Part.* II. *Cap.* 1. §. 5. in Nov. Thes. Diss. G. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 66. *seq.* Neque conjecturae Bestii suffragatur Walchius, *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 2. §. 86. *p.* 117. Vid. et Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. tit.* 24. §. 8. *et* 9. *p.* 112. *seq.*
(3) Pari modo Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 5. Hal. et omnes; *ut haec conventio.* Vid. Brencm. *h.* Sed vid. van Alphen. *d. loc.* Sequitur in §. 1. *utrum uno pretio opus, an in singulas operas collocatur.* Nihil Flor. hic esse deletum, sed supra *a* in *collocatur* scriptam *e*, ut Corrector indicaret, praestari *collocetur*, testatur Brencm. *h.* ubi etiam alias lectiones refert. add. de hoc §. Gluck. *hoc tit.* §. 1055. *p.* 435. *seq.*

L. L I I.

Quam quanti (1) *ego putavi.*] In hanc enim summam uterque consensit (2).

(1) *Quanti* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.*
(2) Add. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 433.

L. L I I I.

Qui fidejussor exstitit apud mancipem etc.] D. Goth. *in not.* „ *Manceps etiam dicitur, qui quid a populo emit conducitve*, etc." Et quid vetat hic ita accipere: nam et tales possunt sublocare (1).

Sed fructus in eadem causſa pignoris manent.] Simile *L.* 24. §. 1. *h. t.*

(1) Add. Cujac. *ad Lib.* XI. *Papinian. Reſponſ. in expl. h. l.* et Gluck. *hoc tit.* §. 1064. *p.* 56. *not.* 37.

L. LIV.

Paulus reſpondit, ſi in omnem cauſſam conductionis etc.] Simile *L.* 2. §. *pen. de adm. rer. ad civit. pertin.* Aliter non, *L.* 68. §. 1. *de fidejusſor.* Vid. Sand. *Deciſion.* III. 10. *Def.* 4. et late Vinn. *Sel. Quaeſtion.* II. 10. (1).

(1) Vid. et Cujac. *ad Lib.* V. *Paul. Reſponſ. in expl. h. l.*

§. 1.

Quaero, cum Sejus conductor biennii *continui penſionem non ſolveret*, etc.] Alii idem admittunt ob anni cesſationem. Vid. Wisſenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 21. Sed vid. Cujac. *ad Nov.* 7. (1). Buſ. *Subtil.* I. *ult.* non praeciſe tamdiu exſpectandum putat.

(1) Et *ad Paul. loc. modo cit.* Latius hac de re egit Gluck. *hoc. tit.* §. 1052. *p.* 382. *ſeqq.* ubi etiam alii auctores laudantur. — In ſeq. §. 2. *ſervum — pertinebit* malam e Graeco verſionem esſe, putat Jenſ. *in ſtrict. ad Pand. p.* 137. Hal. *ſervus.* Vid. Geb. *h.* quod et placet Brencm. *ibid.* Ad vocem *colonae* D. Goth. notat: *alias, coloniae.* Quod hic, ut et mox, reſtitui vult Brencm. *h.* addens, nullibi quidem ſe invenisſe *coloniae*, Flor. tamen *i* ſuperſcriptam esſe, ſed literam abraſam, forte quod eadem vox bis ſequeretur. Sed quomodo *heres coloniae* dici posſit, ſe non intelligere, notat Duk. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. LV.

§. 2.

Sine justa ac probabili cauſſa] Secus, ſi ex justa cauſſa

*. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 37. *Def.* 10. (1).

Quatenus locatori in id quod ejus interest etc.] Vid. ad *L.* 24. §. 2. *h. t.* (2).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 70. §. 2.
(2) Graeci vertunt: ἐφ' ὅσον διαφέρει τῷ μισθώσαντι. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1056. *p.* 443. *not.* 23.

L. LVI.

Cum domini horreorum insularumque] Hic illa *quorum interest* reponit Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Illud quale* etc. et sic Basilic. [*Tom.* II. *p.* 436.] Sed verbum *desiderant* omittit.

Nec ejus temporis pensiones (1) *exsolventibus conductoribus*, aperire,] Vid. ad *L.* 9. *in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contrah.* Noodt. *d. loc.* ante verbum *aperire* inserit: *petunt, ut sibi liceat* (2).

(1) Harmenop. στεγανόμιον. Vid. D. Goth. *in not.* add. Brencm. et Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.
(2) Aliter Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 137. *seq.* qui Graeca verba non bene versa esse putat. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1052. *p.* 390. *seq.* Sequitur: *tempus autem in hujusmodi re biennii debet observari.* Vid. notata superius ad *L.* 54. §. 1. *h. t.*

L. LVII.

Terram (1) *in eam aream amplius, quam* etc.] *Amplius*, id est, altius (2).

Fundamenta caementitia] D. Goth. *in not.* „*Quae ex quadrato lapide non erant, sed ex puro caemento.*" Id est, lapide caeso quidem, et polito, sed non quadrato. Vid. Salmas. *in Solin. Polyhist.* [*Tom.* I. *p.* 268.] His autem fundamentis non poterat humor nocere, sed his inaedificatum fuit alio lapide, et quidem procul dubio rudi. Facit huc Dio Cass. *Lib.* XXXIX. *p.* 118. Is autem facile hu-

more computruit. add. Bud. *ad h. l.* et Casaubon. *ad Sueton. in August. Cap.* 28.

Locatoris erant,] D. Goth. *in not.* „ Legendum *ferrent.*" Nihil mutandum.

Et ea terra adsiduis pluviis inundata,] Sic *L.* 13. *si servit. vindic.*

Humore praestituto] Id est, transmisso (3).

(1) D. Goth. *in not. vel sterquilinum.* Sic et Basil. Vid. Brencm. *h.* Praecedit: *aream injunctam.* Forte *in* male repetitum ex ultima litera vocis praecedentis. Vid. Duker. *ad Liv.* XXII. 20. §. 5. add. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. Jur. not.* 1.

(2) Sic et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et probat Duker. *ibid.* quamvis auctoritatem hujus significationis desideret.

(3) Hal. et Vulg. *praestito*, omissa sequente voce *madefacto.* Budaeus *perstillato.* Vid. Brencm. *h.* Conjecturam Budaei probabilem censet Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 376.

L. LVIII.

Insulam uno pretio etc.] Pro *mercede* (1).

(1) Sic et *pretium conductionis* in *L.* 28. §. 2. *h. t.* — In seq. §. 2. *in fin.* pro *in earum rerum refectionem eam pecuniam impendi* Flor. legi: *mearum rerum in effectionem se eam pecuniam impendi*, testatur Brencm. *h.* etiam Taurell. *in adnot.* qui tamen *refectionem eam pecuniam impendi* praefert. Brencm. nihil definit. Sed *effectionem* probat Nerius, *Analector.* II. 31. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 471. — *Terrae motus* in seq. *L.* 59. intelligendus est, qui *a soli vitio* proficiscitur. Vid. Voet. *ad h. t. Pand.* §. 37. et Gluck. *d. loc.* §. 1055. *p.* 437. *not.* 11.

L. LX.

Ut non solum habitare conductor ex Calendis illis etc.] D. Goth. *in not.* „ *Kalendis Julliis. Hal.* " et Augustin.

stin. *Emendat.* IV. 14. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1547.] (1).

Itaque si ea domus ex Kalendis Januariis fulta] D. Goth. *in not.* „*Al. fracta. Al. rupta. Hal.*" et Augustin. *d. loc.* (2). Nihil mutandum, et commodus est sensus: domus enim fulta non est integra, nec habitari commode, vel ostendi potest, et sic Basil. [*Tom.* II. *p.* 437.] ὑπόρθωσιν ἔχων ὁ οἶκος, et Schol. Basil. [*ibid. p.* 482.] διὰ σαθρότητα ὑπορθώματα δέξηται.

In Kalendis Juniis] Nihil et hic mutandum (3). Basil. πέντε μῆνας, et Schol. Basil. ἀπὸ καλανδῶν Ἰανουαρίων μεχρὶ καλανδῶν Ἰουνίων. In hac Lege notabilis est Haloandri in emendando audacia.

Nec ostendere] ὑποδεῖξαι, Schol. Basilic.

Ex Kalendis Juliis] ἀπὸ καλανδῶν Ἰουλίων, Schol. Basil. (4).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* Vs. *Porro ait Praetor* etc. Vid. et Burman. *ad Petron. Satyric. Cap.* 38. *p.* 165. et *de Vectig. Pop. Rom. Cap.* 8. *p.* 105. Vulg. τὸ *illis* plane omittit. Vid. Brencm. *h.* qui addit, multa hic esse mendosa. Emendatione non opus, putat Gluck. *hoc tit.* §. 1051. *p.* 365. *not.* 42.

(2) Vocem *fulta* Taurellii esse, et Flor. legi *furta*, unde Augustin. *rupta*, Vulg. et Hal. *fracta*, notat Brencm. *h.* addens tamen, Taurellio Basil. favere. add. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVII. §. 5. et Gluck. *d. loc. not.* 44. Pro *Januariis* Hal. substituit *Juliis*. Vid. Geb. *h.* Haloandrinam probat Pothier. *in not. ad h. l.*

(3) Hal. *usque in calendas Junias.* Vid. Brencm. *h.*

(4) Hal. *ex calendis Juniis.* Vid. Geb. *h.*

§. 2.

Vestimenta tua fullo perdidit:] Culpa scil. add. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 26. *Def.* 7. Vinn. *ad* §. 15. *Inst. de oblig. quae ex del.*

Et habes, unde petas,] Scil. condictione furtiva. Sichard. *ad* §. *item si fullo. Inst. de oblig. quae ex del.*

Agis

Agis *nihilominus ex locato cum fullone.*] Καλῶς λέγω, Basilic. [*Tom.* II. *p.* 437.]

§. 3.

Sed quoniam ex voluntate locatoris permutatum esset,] D. Goth. *in not.* „ *quaedam permutata essent. Hal.* " Frustra.

§. 4.

Renunciasti mihi ducentorum expensam excutere:] *Excedere* legit Charond. *h.* add. de hoc §. G Forner. *Selection.* III. 3. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 85. *seq.*]

§. 5.

Inspiciente *colono*,] *Insciente*, Cujac. *Not. Poster. ad* §. 3. *Inst. de oblig. quae ex del.* (1).

Et ut id faciat, colonum ex conducto cum domino acturum.] Non obstat *L.* 14. §. 2. *de furt.*

(1) Sic et van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 7. *p.* 150. Sed nulla emendatione opus esse, putat Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 52. *p.* 47. J. H. Boehmer. *Praef. ad Brisson. de V. S. p.* 33. H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* II. 3. *p.* 153. Etiam Basilic. habent: δρῶντος τοῦ μισθωτοῦ, *Tom.* II. *p.* 438.

§. 6.

Locator horrei propositum habuit,] Προέγραψέ τις τῷ ὡρείῳ αὐτοῦ, Basil. (1).

Ac si propositum fuit, remissum videtur.] ὡς ἀπειπὼν τῷ προθέματι, Basil. [*Tom.* II. *p.* 438.] et Schol. Basil. ὥσπερ εἰ μηδὲν προετέθη τοῦτο πρόγραμμα, [*ibid. p.* 484.] (2).

(1) *Propositum non habuit* legit D. Goth. *in not.*
(2) *Quod propositum non fuit* legit Cujac. *ad Lib.* XIV. *Papinian. Quaest. in expl. L.* 15. §. 1. *de inoffic.*

testam. Apud Hal. *videtur* abest. Vid. Geb. *h.* et pro *proinde* in praecedentibus verbis Hal. et Vulg. habent *perinde.* Vid. Brencm. *h.* Vocem *videtur* abundare, monet quoque Pothier. *in not. ad h. l.* Nihil mutat Marckart. *Prob. rec. lect. Jur. Civ. Part.* II. *p.* 85. *seqq.* et H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* II. 3. *p.* 150. *seq.* Cujacium quoque notat Jauch. *de Negation. Pand. p.* 173. et van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 7. *p.* 149. *seq.* qui ait, locum hunc recte exposuisse Govean. *Lect. Var. Jur. Civ.* II. 23. Egit etiam de hoc §. Caes. Costa, *Var. ambig. Jur.* III. 15. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1255. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. refutat D. Gothofredum, et vel Vulgatam sequitur, omissa voce *videtur*, vel legit: *perinde eum futurum tibi obligatum ac si propositum fuisset remissum? videtur.* Duk. *ibid. ac si, quod propositum fuit, remissum videatur.* — In seq. §. 7. pro *et in rem versum* restituendum: *et in rem verso*, notat Brencm. *h.*

§. 8.

Et secum iter faceret:] *Faceres*, Al. (1).

(1) In omnibus esse: *ut secum iter faceres et cum*, testatur Brencm. *h.* addens etiam legi posse: *ut tecum iter faceret. Tecum* etiam Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375.

L. LXI.

Colonus, cum lege locationis etc.] Vid. Sand. *Decision.* III. 6. *Def.* 5. *et ult.* (1).

(1) Sequitur: *nihilominus in fundum* etc. Apud Hal. *in fundum* abest. Vulg. *in fundo*, quod et Flor. factum, et mavult Brencm. *h.* Pro *annuis ager locari coeperat* Hal. et Vulg. habent: *annuis is ager* etc. Vid. Brencm. *h.* Possit τὸ *is* etiam repeti ex ultimis literis vocis praecedentis. Vid. Geb. *ibid.*

§. 1.

Respondit, secundum ea, quae proponerentur, posse.] Hic enim merces illicitae navi impositae fuerunt, et sic culpa domini intervenerat; atque adeo debetur vectura: aliud in casu *L.* 15. §. 6. *h. t.* add. Cujac. *Obs.* III. 1. (1) et Glosf. *ad d. L.* 15. §. 6. add. *Cons. JCtor. Batav. Part.* V. *Cons.* 9. — Idem erit, si culpa nautae navis perierit, tunc et conductores, qui eum imposuere, tenebuntur. Vid. *Consil. JCtor. Batav. Part.* V. *Cons.* 73.

(1) Qui in praecedentibus verbis pro *exigere navis possit* legit: *exigere nauta possit*, quod et notat D. Goth. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 138. *τὸ navis* transponit, et collocat post *conductore*, vel post *locationem*. Etiam Hal. et Baudoz. habent: *secundum locationem navis exigere possit.* Pothier. *in not. ad h. l.* legit: *locator navis.* Aliter Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis*, §. 10. *p.* 306. qui, geminata litera *p*, legit: *navis p.*, id est, praefectus, *possit.* — *Labes* in seq. *L.* 62. est hiatus vel discessio terrae. Vid. Gluck. *h. tit.* §. 1055. *p.* 437. *not.* 10.

TITULUS III.

DE AESTIMATORIA. (1).]

(1) Scil. *actione.* Noodt. *ad h. t. Pand.* Vulg. *actione* addit. Vid. Brencm. *h.*

L. 1.

Tollendae dubitationis gratia.] Sic *L.* 4. *de L. commissor.*

Dandam aestimatoriam praescriptis verbis actionem:] *Aestimatoriam* delet *Hotoman. Obs.* V. 16. Vid. D. Goth. in

in not. Non sine caussa (1). Tricatur in hoc verbo Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 83. *Error.* 9. Bachov. *ibid.* melius intelligit, sed debuit hoc verbum expungere.

Est enim negotium civile gestum,] Contractus nec nominatus. Sic et *L.* 58. *pr. de donat. int. vir. et uxor.*

Et quidem bona fide.] Vid. §. 28. *Inst. de action.*

(1) A mala manu esse, censet quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 73. §. 1. Gluck. *hoc tit.* §. 1065. *p.* 63. *not.* 52. cum Accursio ita intelligit, *dandam esse praescriptis verbis actionem, quae in hoc casu aestimatoria appellatur.* Gul. Nic. van Zevenhoven, *Diss. de Dubia quarumd. Leg. lectione, Cap.* 1. Lugd. Batav. 1740. pro *aestimatoriam* legit: *existimarunt.*

§. 1.

Aestimatio autem periculum facit ejus, qui suscepit:] Obstat *L.* 17. §. 1. *de praescr. verb.* ubi vide (1).

Aut igitur ipsam rem etc.] Facit huc Plaut. *in Captiv.* II. 2. *Vs.* 90.

Verum, quaeso te, ut aestimatum hunc mihi des, quem mittam ad patrem,
Ut is homo redimatur illi.

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 4. §. 4. *not.* 10. *in Jurispr. antejustin. p.* 272. et in *Thes. Controv. Dec.* 73. §. 5. et Gluck. *hoc tit.* §. 1065. *p.* 70. *seq.* — In seq. *L.* 2. *actionem utilem* non intelligi, quae *directae* opponitur, sed *efficacem* et *validam*, notat Schulting. *d. Dec.* 73. §. 2. add. Gluck. *d. loc.* §. 1067. *p.* 74. *seq.*

TITULUS IV.

DE RERUM PERMUTATIONE. (1).

(1) De *permutatione* Dissertationem conscripsit Ryklof. Joh. Tiquet. Lugd. Batav. 1777. Plures, qui de hoc argumento egerunt, citantur in *Biblioth. Juridic. Lipenian.* ejusque *Supplem.* add. de Retes. *Opusc.* II. 1. *Cap.* 10. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 116. *seqq.* *Permutatio* an contractus hec nominatus *do ut des.* Gluck. *hoc tit.* §. 1070. *p.* 112. *seqq.*

L. I. (1).

Sicut aliud est vendere, etc.] Vid. ad hanc Legem Huber. *Eun. Rom. p.* 715. *seqq.* (2).

Itaque, si evicta res non sit, nihil debet.] D. Goth. *in not.* „ Imo, ut non sit evicta, tenetur. *L.* 30. *in fin. de action. emt.*" Sed ibi est dolus.

In permutatione vero, si utrumque (3) *pretium est*, etc.] Et huc magis inclinare Paulum, etsi verba sint obscuriora, post alios vult Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 30. *Thes.* 3. *Lit. D. p.* 1149. *seq.*

Si merx, neutrius:] Spectato eo, quod in venditione fit, non, quod in permutatione. Os. Aurel. *Dispunct.* 28. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 768.]

(1) In inscriptione pro *Lib.* XXXII. legendum *Lib.* XXXIII. notat Cujac. *ad Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict. in fin.* et *ad Lib.* XXXIII. *Paul. ad Edict. in expl. h. l.* add. Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 5. §. 175. *p.* 343. et Gluck. *hoc tit.* §. 1070. *p.* 117. *not.* 68. Etiam Noodt. *ad h. t. Pand.* jungendam hanc Legem monet cum *L.* 1. *de contrah. emt.* quamvis falso putet, utramque Legem ex *Lib.* XXXII. *Paul. ad Edict.* desumtam esse.

(2)

(2) Explicuit eam quoque Gluck. *loc. modo cit. p.* 117. *seqq.*

(3) Flor. *utrumque* subantique mutatum in *utrimque*, Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Permutatio autem ex re tradita etc.] Est, qui legat, *ex re utriusque tradita:* male. Vid. Gilb. Regium, *Enantioφ.* II. 10. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1501.] (1).

Initium obligationi praebet:] Ut adeo pessime nonnulli dicant, obligationem aliam nasci jure conventionis, aliam juxta perfectionem contractus. Vid. Vinn. *de Pactis*, *Cap.* 8. *num.* 13. add. *L.* 3. *Cod. h. t.*

(1) Vulg. inserit *utrimque.* Vid. Brencm. *h.* et sic Caes. Costa, *Var. ambig. Jur.* II. 24. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1231. Sed vid. Marckart. *Probab. rec. Lect. Jur. Civ. Part.* II. *p.* 26. *seq.* et Jo. Car. van Wachendorff. *Diss. de Pactis nudis*, *Cap.* 2. §. 7. in ej. *Triad. Diss. p.* 494. *seq.*

§. 3.

Ideoque Pedius ait, etc.] Haec verba post τὰ *in factum dandam actionem respondetur* collocata olim fuisse, putat Ant. Fab. *Conject.* [VI. 9. *num.* 17.]

Alienam rem dantem nullam (1) *contrahere permutationem.*] Ad hunc effectum, ut accipiens obligetur (2). Putant alii, sufficere rem tradi, quoquo modo in bonis sit. Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 28. et *Obs.* II. 13. et V. 6. Sed eum refutavit Os. Aurel. *Dispunct.* 28. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 765. *seqq.*]

(1) Al. *ullam*, ut notat Charond. in margine: male. Vid. Forner. *Select.* III. 30. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 121.

(2) Add. Schulting. *Thes. Contrav. Dec.* 73. §. 9.

§. 4.

Non in hoc agemus, ut interest (1) *nostra* etc.] Negationem expungit Hotoman. *Obs.* III. 2. (2). Vid. D. Goth. *in not.* ibiq. S. van Leeuwen, qui accipit de casu, quo res aliena tradita est. Quo modo jam alii responderunt, ut Cujac. *Obs.* XXIII. 28. Huber. *loc. supra cit.* (3).

(1) Taurell. *in adnot.* *In P. ut res nostra*, eamque corruptionem ortam ex seqq. verbis; *ut res contra* etc. notat Brencm. *h.*

(2) Male. Vid. Jauch. *de Negation. Pand.* *p.* 203. *seq.* Minus bene etiam Gilb. Regius, *loc. supra cit.* qui *non* accipit sensu *non tantum*, uti quoque Accursius, quem etiam sequitur Jan. a Costa, *in Prael. ad Illustr. quosd. Tit. locaq. sel. Jur. p.* 14.

(3) Et *in Prael. ad h. t. Pand.* §. *ult.* add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 73. §. *ult.* B. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *d. loc.* Joh. Vollenhoven, *Diss. de suspect. tutor. et curat. Cap. ult.* §. *ult. in not.* in Nov. Thes. Jurid. G. Oelrichs, *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 257.

L. II.

Quoniam permutatio vicina *esset emtioni*,] Vid. *L.* 2. *Cod. h. t.* et *Nov. Valentin: de confirm. his, quae administr.* etc. [*Tit.* 10. *p.* 123. edit. Ritter.] *Emtioni.* Non *venditioni*, quia uterque vult adquirere. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 8. *Error.* 9.

Qui ex caussa daretur.] *Ex ea caussa*, Charond. in margine (1).

(1) Sic Hal. Vulg. inserit *permutationis*. Vid. Brencm. *h.*

TI-

TITULUS V.

DE PRAESCRIPTIS VERBIS, ET IN FACTUM ACTIONIBUS.

De praescriptis verbis,] Harmenopulus, *Epitom.* II. 2. *in fin.* vocat *actionem praescriptarum conventionum.* Unde dicta sit *actio praescriptis verbis*, Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 29. et *Obs.* VIII. 16. (1). Os. Aurel. *Dispunct.* 29. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 768. *seq.*] cum Cujacio inde dictam vult, quod detur juxta verba conventionis. Hotoman. non *praescriptis*, sed *perscriptis verbis* legendum putat. Vid. D. Goth. *in not.* Freher. *Parerg.* I. 11. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 876.] praeferret *proscriptis.* D. Goth. *in not.* „Dicitur *incerti*, quia etc. *Civilis*, quia ad exemplum Civilium actionum comparata est.“ Scil. *nominatarum*, ut *L.* 5. §. 4. *et* 5. *h. t. L.* 13. §. 1. *eod. L.* 6. *de rescind. vend. L.* 5. §. 12. *commodat.* Vid. et Merill. *Variant. ex Cujac. d. loc.* et omnino, *Obs.* VIII. 15. et D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 10. *et seq.* [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 22. *seqq.*] Jan. a Costa, *ad* §. 2. *Inst. de locat. conduct.* et ad §. 1. *Inst. de obligation.* Aliter datur *actio in factum* (2). add. Freher. *Parerg.* II. 30. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 946. *seq.*] Bus. *Subtil.* II. 4. Dicitur quoque *utilis. L.* 6. *Cod. de transaction. L.* 3. *Cod. quae sub mod. L.* 1. *Cod. de pact. conv. tam sup. dot.* (3).

Et in factum actionibus (4).] Vid. Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 30. et quo modo ab utilibus extraordinariis differant, *Obs.* VII. 26. nec non ab utilibus aliis, *Obs.* VIII. 24. ubi etiam dicit, quasdam actiones *in rem* esse *in factum.* Sed vid. et Os. Aurel. *Dispunct.* 30. ubi et do-

cet ordinem actionum (5). Quaenam harum *Civiles*, quaenam *Praetoriae*, Merill. *Obs.* III. 26.

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 74. §. 4. et Gluck. *hoc tit.* §. 1075. *p.* 158. *seq.*
(2) Conf. Schulting. *d. Dec.* 74. §. 5. et 10.
(3) Add. Schulting. *d.* §. 5. et Merill. *Obs.* IV. 29.
(4) Hal. *actione.* Vid. Geb. *h.* Vid. de his Meister. *Diss. de in factum actionib.* in ej. *Opusc. Select. Syll.* I. *Diss.* VII. add. Gluck. *hoc tit.* §. 1075. *p.* 152. *seqq.*
(5) Vid. et Schulting. *d. Dec.* 74. §. 10. Ad singulas hujus Tituli Leges commentatus est Cujacius, *Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 861. *seqq.* De *contractibus nec nominatis*, et *actione praescriptis verbis* late quoque egit de Retes, *Opuscul.* II. 1. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 89. *seqq.* add. Gluck. *tit. de rer. permutat.* §. 1068. *p.* 76. *seqq.* ubi etiam alii laudantur.

L. I. (1).

(1) Explicuit hanc Legem quoque Cujac. *ad Lib.* VIII. *Papinian. Quaestion.* Pro *descendemus*, ut Flor. legitur, Hal. et omnes habere *descendamus*, testatur Brencm. *h.* add. notata superius ad *L.* 11. §. 3. *locat. conduct.*

§. 2.

In factum civilis subjicitur (1) *actio.*] Nempe post verba praescripta (2).

(1) Flor. *subicitur.* Vid. notata superius ad *L.* 2. *de Judic. L.* 1. *de reivind.*
(2) Add. Cujac. *ad Papinian. loc. cit.* Egit de hoc §. etiam Calder. *Var. Lection.* II. 10. in Thes. Meerman. *Tom.* III. *p.* 619. — In seq. *L.* 4. pro *conditum est* Hal. et Vulg. habent: *inductum est.* Vid. Brencm. *h.* et Bynkersh. *ibid.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. notat, singularem locutionem esse, et legi mavult: *naturae enim rerum consonum est*, vel *naturae enim rerum conditio est.* Sed *conditum* rectum es-

esse, docet Burman. *ad Val. Flacc. Argonaut.* I. *vs.* 531. *p.* 101. Facit huc Quinctil. *Inst. Orat.* VIII. 2. *p.* 670, edit. Burman.

L. V. (1).

(1) Explicuit hanc Legem quoque Cujac. *ad Lib.* V. *Paul. Quaestion.* Vid. et Gulck. *tit. de permutat.* §. 1069. *p.* 82. *seqq.* Ad *pr*, vid. et Jan. a Costa, *in Prael. ad Illustr. quosd. Tit. locaq. sel. Jur.* *p.* 13. *seqq.*

§. 1.

Et siquidem pecuniam dem, ut rem accipiam, emtio et venditio est:] D. Goth. *in not.* „ *Imo non est venditio aut emtio, etc. L. ult. de condict. causs. dat. causs. non sec. Sed ibi dedi pecuniam, non ut pretium*, etc." et sic fere Hotoman. *ad Tit. de condict. causs. dat. causs. non sec. num.* 7. Vid. ad *d. L. ult.* (1).

Sin autem rem do, ut rem accipiam, etc.] In *L. ult. de condict. causs. dat. causs. non sec.* est data pecunia. Inde vero liquet, contractum nec nominatum *do ut des* non semper esse *permutationem*. Vid. Os. Aurel. *Dispunct.* 19. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 739.] (2).

Dubium non est, nasci civilem obligationem:] D. Goth. *in not.* „ *praescriptis verbis.*" Sic *L.* 7. §. 2. *de pactis*, et mox §. 2. *h. l.* et *L.* 15. *h. t.*

Sed ut damneris mihi, etc.] Si non impleas contractum, *L.* 9. *h. t.* (3).

Sed si scyphos tibi dedi, ut Stichum mihi dares, periculo meo Stichus erit:] D. Goth. *in not.* „ *Imo non erit. L. ult. de condict. causs. dat. causs. non sec.*" Vid. ad eam Legem. (4).

Ac tu duntaxat culpam praestare debes.] Eodem modo ut venditor. Vid. D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 14. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 32.] (5).

(1) Add. Jan. a Costa, *Prael. ad Illustr. quaed. Tit. locaq. sel. Jur. p.* 17. *seq.*
(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 73. §. 7. Minus bene dissentit Grangian, *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 65. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 648. add. notata superius ad *inscript. Tit. de rerum permutat.*
(3) Add. Jan. a Costa, *d. loc. p.* 18.
(4) Add. Jan. a Costa, *d. loc. p.* 18. *seq.* et Gluck, *tit. de rer. permutat.* §. 1070. *p.* 127.
(5) Sequitur: *Explicitus est articulus ille do ut des.* Vid. de hac formula Otton. *in Papinian. Cap.* 12. §. 7. *p.* 413. et Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. origin. p.* 283. Apud Hal. haec verba absunt. Vid. Geb. *h.*

§. 2.

At cum do, ut facias, etc.] Vid. ad hunc §. Noodt. *ad Tit. Pand. loc. cond.* V. §. *De operarum locatione* etc. (1).

Quod si tale factum est, etc. *condici ei potest*, etc.] Ergo non fit liber ipso jure. *L.* 7. *h. t. L.* 19. *de reb. cred.* Hic enim est locus poenitentiae. Vid. Merill. *Obs.* I. 29. (2).

Sed si dedi tibi servum, ut servum tuum manumitteres, et manumisisti, etc.] Noodt. *de Pact. et transact. Cap.* 9. ait, hic esse contractum nec nominatum *facio ut des*, adeoque et inde dari actionem praescriptis verbis. Sed cogitandum, an non in initio sit contractus innominatus *do ut facias*, et sic rem videtur concepisse Paulus. Datur vero hinc utrimque actio. Et vult ergo quoque agi de dolo, scil. cum is adest; aliter praescriptis verbis. Non satisfacit Huber. *Eun. Rom. p.* 720. *seq.* Nec rem extricat Charond. *Verisimil.* II. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 780. *seq.*]

Si sciens dedi, de dolo in me dandam actionem Julianus scribit:] Quasi in hoc negotio stricto dolus aliter non vindicaretur. Cujac. *ad L.* 7. §. 2. *de pactis.* Huber. *loc.*

loc. modo cit. ad haec verba et §. 4. respondet, dubitatum, an alia actio competeret, idque sufficere. *L.* 7. §. 3. *de dol. mal.* Sed Paulus hic plane confidenter loquitur. Freher. *Parerg.* II, 30, [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 947.] ait, hic non esse vicinam contractus nominati speciem. Vid, D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 10. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 24.] Franzk. *ad h. t.* non intelligit actionem de dolo, quae hoc nomine venit, sed *praescriptis verbis* ad dolum coërcendum. Quem non probo, nec placet Bus. *Subtil.* II. 4. *num.* 6. qui accipit de actione, qua revocatur caussa.

Si ignorans, in factum civilem.] Vid. ad *L.* 7. §. 2. *de pact.* D. Goth. *in not.* „ Imo Julianus scripsit in factum actionem *a Praetore* dandam, etc. Cujac, *ad d. L.* 7, monet, vocem *civilem* imperite hic a Triboniano adjici. etc. " (3). Concedit hoc Huber. *Eun. Rom. p.* 719. putans tamen, nihil a Triboniano peccatum.

(1) Et Jan. a Costa, *loc. supra cit. p.* 19. *seqq.* add. Gluck. *tit. loc. cond.* §. 1049. *p.* 328. *seq.*

(2) Add. B. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa, p.* 21.

(3) Vocem *Civilem* a mala manu esse, putat quoque Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 74. §. 5. Vid. et Wissenbach. *Emblem. Tribonian. Cap.* 3. *p.* 45. qui etiam alios laudat: add. Vinn. *Sel. Quaest.* I. 45. *in fin.* et Labitt. *in Usu Indic. Cap.* 5. *p.* 23. in *Jurispr. restitut. Wieling. p.* 103. Sed dissentit Wieling. *in not. ad d. loc. Labitti*, et Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 3. *p.* 280. *seqq.*

§. 3.

Quodsi faciam, ut des, etc. *nulla erit civilis actio, etc.*] D. Goth. *in not.* „ *Vid. L.* 4. *Cod. de dol. mal.*" Sed actionem praescriptis verbis dedisse alios, liquet (1) ex *L.* 15. *L.* 22. *h. t. L.* 6. *Cod. de transaction.* §. 1. *Inst. de loc. cond.* Ant. Matth. *in Colleg. Pand. Disp.* 26. Thes.

Thes. 12. censet (2), ipsum Paulum hoc corrigere in §. *ult. h. l.* Sed frustra. Vid. *ibid.*

(1) Etiam ex contractu nec nominato *facio ut des* nasci *actionem praescriptis verbis*, si dolus non arguitur: alioquin locum esse *actioni de dolo*, perinde ut in praec. §. 2. quo cum §. 3. conjungendus, censet Noodt. *de Pact. et transact. Cap.* 9. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 5. Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 2. add. Charond. *Verisimil. loc. supra cit.* Coras. *Miscellan.* II. 10. Ant. Govean. *Var. Lection.* II. 28. Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 67. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 649. *seq.* Vinn. *Sel. Quaest.* I. 46. Vid. et hac de re Bachov. *ad Treutl. Vol.* I. *Disp.* 30. *Thes.* 10. *p.* 1161. *seqq.* Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 18. Bockelman. *ad eund. tit.* §. 2. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 74. §. 6. *seq.* videtur negare, ex contractu nec nominato *facio ut des* actionem praescriptis verbis nasci. Negat etiam Gluck. *tit. de permutat.* §. 1069. *p.* 91. *seqq.*

(2) Etiam alii. Vid. Wissenbach. *loc. modo cit.*

§. 4.

Quamvis enim et impendia sequantur, etc.] Et impendia de suo praestet mandatarius contra regulam (1).

Possum enim tibi mandare, ut et custodiam mihi praestes,] Id est, rem custodias, ut in deposito.

Et non plus impendas in exigendo, etc.] Quum alias, quidquid recte impensum sit, possit repeti.

Et si eandem quantitatem impenderimus, etc.] Locum hunc corruptum esse, recte censet D. Goth. In Basilicis nihil praesidii. Vid. autem Cujac. *ad h. l.* et *ad Lib.* V. *Paul. Quaest. in expl. h. l.*

Sin autem alter fecit, etc.] *Aliter* Al. Frustra. Vid. Cujac. *dd. locc.* (2).

Quasi refundamus invicem impensas,] Quasi convenisset tacite de refundenda impensa.

Ne-

Neque enim de re tua tibi mando.] Ut impensa tua facias, nec repetas.

Quae actio similis erit mandati actioni:] D. Goth. *in not.* „*Contractus innominati assumunt naturam contractus nominati, cui assimilantur.*" add. Glosf. *h.* et Pinell. *ad rubr. Cod. de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 17. — An ergo et bonae fidei est? Non puto: forte quod noluerint in negotiis his vagis Judicum potestatem nimis laxare, etsi videntur eadem posse peti ab initio, quae in bonae fidei judiciis, sed ita ut et Judici in specie injungantur, non ex clausula generali ex fide bona. Sed tamen an hoc non sequitur ex eo, quod sit utilis haec actio accommodata moninatis bonae fidei? (3).

(1) Add. Duirsema, *Conject. Jur. Civ.* II. 2. *p.* 170. *seqq.*

(2) Omnino legendum videri: *sin autem alter convenit, alter fecit, ut et hic* etc. notat Brencm. *h.* qui etiam alias lectiones recenset.

(3) Postremis his verbis igitur videtur priora quodammodo corrigere. add. Idem, *Thes. Controv. Dec.* 74. §. 8.

§. 5.

Et in proposita quaestione etc.] Scil. in *pr.* Legis: ut enim ad ejus decisionem perveniret, haec proposuit: et sic Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 18. et Cujac. *ad Paul. loc. cit.* quem vide.

L. VI.

Respondit, nullam esse venditionem: etc.] Vid. *L.* 6. §. 1. *de action. emt. vend.* Non obstat *L.* 4. *de Legat.* 1°. Aliud enim est nomen rei, aliud nomen contractus. add. Pinell. *ad rubr. Cod. de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 12. (1).

(1) Pro *agendum est* in seqq. verbis Vulg. habet: *agendum esse.* Apud Hal. *est* abest, quod et Flor., sed re-

recentius, deletum. Vid. Brencm. *h.* — Ad fin. *L.* 7. vid. et Cujac. *ad Lib.* II. *Papinian Quaestion.*

L. VIII.

Si dominus servum etc.] Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 83. *Error.* 6. *seqq.* ubi saepe notatur Faber, nec male. (1).

Eo nomine civiliter agi posse,] *Praescriptis verbis* juxta Cujac. *ad h. l.* et *ad Lib.* XXVII. *Papinian. Quaestion. in expl. h. l.* Bachov. *Adv. Fab. d. Dec.* 83. *Error.* 9.

Tunc enim et datam aestimationem etc.] Sic et Basilic., adduntque: *εἶγε λαβὼν ἔτυχεν.* [Tom. II. p. 503.] Ergo nihil mutandum (2).

Si eam dominus elegisset,] Haec expungit Fab. *de Erroribus Pragm. Dec.* 83. *Error.* 7. refutatus a Bachov. *ibid.*

Verbis quoque stipulationis conclusum non fuisset,] Ut solebat. *L.* 13. *de quaestion.*

Nec videri nudum pactum intervenisse, etc.] Sic *L.* 15. *h. t.*

(1) Pro *cum furto argueretur* Hal. et Vulg. habent *furti*, et Flor. quoque *i* superscripta, licet *o* deleta non sit. Vid. Brencm. *h.* qui putat, recte dici *furto arguere.* Monet tamen Duker. *ibid.* Vossium, *de Construct. Cap.* 26. rejicere *damnari furto*, *arguere mendacio.*

(2) D. Goth. *in not.* mavult *pactam*, vel *dictam.*

L. IX.

Ob eam caussam accepto liberatus, etc.] Vid. Fab. *Cod.* VIII. 30. *Def.* 58.

Sed promissa (1) *praestabitur*,] Si id urget actor. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 83. *Error.* 4. *num.* 7. suspectam habet manum Triboniani.

(1) Ἀρχαϊκῶς, Cujac. *ad Lib.* XI. *Papinian. Respon-sor. in expl. h. l.* Hal. et Vulg. habent: *praesta-buntur.*

L. X.

Partis tertiae *usumfructum* (1) *legavit:*] Sic *L.* 48. *de usur.*

(1) Hal. inserit *uxori.* Vulg. habet: *quis legavit uxori.* Vid. Brencm. *h.*

L. XI.

Quia actionum *non plenus numerus esset*, etc.] De *Praetoriis* accipit Cujacius, et Os. Aurel. *Dispunct.* 30. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 772.] (1).

Sed et eas actiones, quae Legibus proditae sunt, etc. *supplet Praetor in eo, quod Legi deëst:*] Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de action.*

Idque utilitas ejus Legis exigit.] Vid. D'Avezan. *de Contractib. Lib. Prior. Cap.* 10. *in fin. et Cap.* 11. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 25. *seq.*]

(1) De *nominatis*, Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 477. *seq.* ubi hanc Legem explicuit. — Ad seq. *L.* 12. vid. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* XI. Vs. *Sed liquet* etc. add. notata superius ad *L.* 4. *de L. commissor.*

L. XIII.

§. 1.

Quia nemo societatem contrahendo rei suae dominus esse desinit.] In totum. (1).

(1) Add. Cujac. *ad h. l.* et *ad Lib.* XI. *Julian. Dige-stor. in expl. h.* §. Sequitur: *in factum putas actio-nem Julianus dandam, id est, praescriptis verbis.*

Τὰ *id est*, *praescriptis verbis* apud Hal. absunt. Vid. Geb. *h.*

L. XIV.

Idem Lib. XLI. *ad Sabinum.*] Ubi egit de *damno injuria dato.*

Nulla tenetur actione:] Ob jactum, sed quidem ob res servatas. Vid. *L.* 2. *ad L. Rhod. de jact.* Donell. *Comm. ad h. t. Cap. ult.* Wissenbach. *in Disp. ad Tit. Pand. ad L. Rhod. de jact. num.* 6. (1).

Sed, si sine caussa id fecisset, in factum:] *Civilem* intelligunt nonnulli, sive *utilem L. Aquiliae:* quod videtur probabile. *Praetoriam*, Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 30. et Cujac. *ad L.* 7. §. 2. *de pact.*

Si dolo, de dolo tenetur.] Atqui *actio in factum* adest: nec probo Glossam, explicantem, tenetur non doli actione, sed ex dolo. Basilic. [*Tom.* II. *p.* 504.] τῇ περὶ δόλου ἀγωγῇ. Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 30. locum intelligit sic, ut id egerit dejiciens, ut suas merces pluris venderet.

(1) Add. Noodt. *ad Tit. Pand. de L. Rhod. de jact.* Vs. *Quod ad formam* etc. et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Criminali poena adversus eum servata.] Stylus indicat, haec non esse Ulpiani, sed vel Triboniani, vel Glossatoris.

§. 3.

Nam neque ex Lege XII. *Tabb.* de pastu pecoris, etc.] Quae competit, cum pecus in agrum alienum immissum est. Jac. Gothofred. *ad LL.* XII. *Tabb.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 175.] (1).

Ne-

Neque de damni injuria (2) *agi posse:*] Alii dedere *actionem ad exhibendum. L. 9. §. 1. ad exhib.* Aliter Huber. *Eun. Rom. p.* 443.

(1) Sed vid. Cujac. et Schulting. *ad Paul. Sent.* I. 15. §. 1. *not.* 2. *et* 4. in *Jurispr. Antejustin. p.* 252. Jac. Gothofredum tamen sequitur Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. si quadr. paup. fec. dic.* §. 692. *p.* 275. *seq.*

(2) *Neque damni injuriae*, Hal. Vid. D. Goth. *in not.* atque ita omnino legendum, putat Brencm. *h.*, *Neque damni injuriae* habet quoque Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. not.* 19. Flor. *neque de damni injuriae.*

L. XV.

Sed habet in se negotium aliquod (1)*:*] Sic *L.* 8. *h. t. L.* 7. §. 2. *de pact.*

Ergo civilis actio oriri potest, id est, praescriptis verbis.] *L.* 5. §. 2. *h. t.* ubi vide. Quod et fiet, si a datione res initium ceperit.

Nisi si quis et in hac specie *de dolo actionem* etc.] Ubi a facto res exordium capit. *L.* 5. §. 3. *h. t.* (2). Ulpianus hoc non definit, sed proponit tantum. Nec opus Triboniano adscribere cum Buf. *Subtil. Jur.* II. 4. *num. ult.* Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 9. putat, Ulpianum hic non improbare sententiam Juliani, a Mauriciano notatam. Vid. *L.* 7. §. 2. *de pact.* Ego tamen non video, hic concedi actionem praescriptis verbis a Praetore petendam; sed oriri hinc, et illud de dolo tantum referri: et hic est casus *facio ut des*, de quo *L.* 5. §. 3. *h. t.*

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* Flor. *aliquid.* Praecedit: *nec videtur illicitum esse hoc, quod datur.* Turpiter tamen et injuste petitur, secundum Perrenon. *Animadv.* II. 13. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 644. Verba *non timet condictionem* ita accipienda esse, ac si scriptum esset: *non timere debet*, notat Reiz. *in Obs.*

Miscellan. Vol. X. *p.* 372. Pro *certum aliquid daretur* Hal. habet: *certi aliquid.* Vid. Brencm. *h.* qui mavult *certum aliquod*, quum Flor. litera *i* posterior in *aliquid* mutata sit in *o.*
(2) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 74. §. 6. Vid. et de hac Lege Gluck. *tit. de permutat.* §. 1069. *p.* 94. *seqq.*

L. XVI.

Quodsi post exemtionem cretae etc. *tum agam ad exhibendum*, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Imo, nulla est alia, quam de dolo. L.* 34. *de dol. mal.*" Sed vide ad eam.

§. 1.

Et fructus tollerem:] Haec verba e Glossa esse, putat Freher. *Parerg.* II. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 915.] Ego non. add. Bus. *Subtil. Jur.* II. 4. *num.* 6.

Sed erit de dolo.] Et hodie si ex donationis caussa id factum sit, condictio ex *L.* 35. *Cod. de donation.* Gloss. *h.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 74. §. 7.

L. XVII.

Ulpianus Lib. XXVIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 1. *commodat.*

Et Vivianus ait, etc.] Vid. *L.* 1. §. 1. *commodat.* (1).

Sed est tutius (2), etc.] Sic *L.* 19. *h. t.* Ergo non negat, agi posse *commodati* (3).

(1) Ad quam vid. notata.
(2) *Utilius*, Vulg. Vid. Brencm. *h.*
(3) Add. Duirsema, *Conj. Jur. Civ.* II. 2. *p.* 183. *seqq.* ubi docet, non obstare *L.* 9. *de donation.*

§. 1.

Si quidem ego te venditor (1) *rogavi*, etc.] Vid. Paul. *Sent.* II. 4. §. *ult.*

Sed duntaxat consensimus, teneri te hactenus, etc.] D. Goth. *in not.* „*Imo, aestimatio praecise periculum ejus facit, qui accipit, L.* 1. *in fin. de aestimator.* (2)." Nodos nectit, non vero solvit Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 30. *Thes.* 2. *Lit. e. p.* 1146. *seq.* Sic post alios distinguit, an sit contracta venditio conditionalis, sive, ut DD. loquuntur, an aestimatio sit facta ob ipsam rem, ut tunc procedat definitio *L.* 1. §. 1. *de aestimator.* an vero tantum, ut sciret accipiens, quanti deberet vendere, quo modo saepe propolis res dantur vendendae, et in hoc casu procedere distinctionem hujus loci.

(1) *Venditorem*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Etiam Cod. Erlang. Vid. Gluck. *tit. de aestimator.* §. 1065. *p.* 70. *not.* 67. Ant. Fab. *in Ration. ad h. l.* legit *venditurum*.

(2) Vid. ad eam Legem.

§. 2. (1).

Et dolum et culpam mihi praestandam esse dico, propter utilitatem (2): periculum *non.*] Casum scil. Merill. *Obs.* VIII. 11.

(1) Junge *L.* 78. *de furtis.* Cujac. *ad Lib.* VIII. *Papinian. Quaestion. in expl. h.* §. Non tantum Vulg., teste Contio, sed etiam Hal. hic novam Legem ordiri, notat Brencm. *h.*

(2) Excidisse hic vocem *utriusque*, putat van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 9. *p.* 303.

§. 5.

Si quis (1) *sponsionis caussa annulos acceperit*, etc.] Vid. Plin. *Histor. Natur.* XXXIII. 1. *S.* 6.

Plane si inhonesta *caussa sponsionis fuit*, etc.] Sic et Basilic. [*Tom.* II. *p.* 507.] ἀπρεπής.

(1) Taurell. *quiSponsionis.* — *Fugitivarium* in seq. *L.* 18. intelligi, qui servos fugitivos persequitur, et reducit, notat Scip. Gentil. *Origin. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1370. add. Cujac. *Obs.* V. 8. Interpp. *ad Flor.* III. 19. §. 7. *p.* 653. ed. Duker. Donat. *ad Liv.* XXX. 43. §. 11. *Tom.* IV. *p.* 502. ed. Drakenb. Brisson. *de V. S.* in voc.

L. XIX.

Tutius (1) *est*, etc.] Sic *L.* 17. *h. t.*

Quasi negotio quodam inter nos gesto proprii *contractus.*] Sic L. 27. *de pignorat. action.* (2). Cujac. *ad* §. 2. *Inst. de loc. conduct.*

(1) *Utilius*, Hal. Vid. D. Goth. *in not.*
(2) Ad quam vid. notata. add. de Retes. *Opusc.* II. 1. *Cap.* 1. §. 5. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 90. Non obstat *L.* 11. *pr. de reb. cred.* ubi vide.

§. 1.

Deinde placuerit inter nos, etc.] In continenti. *Deinde* omittunt Basilic.

Nam si intervenit, ex locato esse actionem.] Locata enim hic res, ut detur pignori, non factum: id enim tale non est, quod locari soleat. Facit huc *L.* 5. §. 2. *h. t.* Gloss. *h.*

L. XX. (1).

(1) De *Desultoribus* vid. D. Goth. *in not.* add. Brisson. *de V. S.* in voc. ibiq. Heinecc. De verbo *cucurreris* vid. Noordkerk. *Obs. Cap.* 1. *p.* 21.

§. 2.

Vascularius] Vid. Reines. *Inscript.* XI. 101. (1).

(1)

(1) Locum hunc citat quoque Heinecc. ad Brisson. *de V. S.* in voc.

L. XXI.

Idem Lib. II. *Disputationum.*] Junge *L.* 49. *fam. ercisc.*

L. XXII.

Si tibi polienda etc. *Quodsi neque gratis* etc.] Verba translata in §. 1. *Inst. de locat. conduct.*

In factum dandum esse judicium, etc.] Vid. *L.* 24. *h. t.* (1).

(1) Vid. et de hac Lege Gluck. *tit. de permutat.* §. 1069. *p.* 96. *seqq.* — In seq. *L.* 23. *secundum Tiberim* dici pro *juxta Tiberim*, notat Otto, *in Papinian. Cap.* 12. §. 6. *p.* 404. add. de hac Lege Cujac. *ad Lib.* VIII. *Papinian. Quaestion. in expl. L.* 17. §. 2. *h. t.* Verbo *respicere* non multum aliter usum esse Livium, XXVI. 32. observat Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. De locutione *agi actionem* vid. notata superius ad *L.* 4. *si ex noxal. causs. agat.* et ad *L.* 5. §. 1. *de reivindic.* Flor. in *actionem* literam *m* tribus punctis expunctam esse, testatur Brencm. *h.*

L. XXIV.

Vel vacuam *habuisset*,] Taurell. *vaQüam* (1).

Quare tutius esse, praescriptis verbis in factum actionem dari:] Vid. *L.* 22. *h. t.*

(1) Add. de hac Lege Cujac. *Tract.* VIII. *ad African.*

L. XXV.

Quorum neutro modo operae repeti possunt.] Nec potest repeti aestimatio: actum est enim, ut operae dentur, expresse. Vid. Gloss. *h.*

ADDENDA ET EMENDANDA.

Pag. 5. Lin. 38. Singeberi leg. Sengeberi
Pag. 13. Lin. 2. *p.* 122. edit. Lugd. Bat. *p.* 113.
Pag. 17. Lin. ult. Omninm leg. Omnium
Pag. 20. Lin. 37. *p.* 59. *seqq.* edit. Lugd. Bat. *p.* 56. *seqq.*
Pag. 34. not. 1. add. Bilderdyk. *Obs. et Emendat.* II. 7. *seqq.* *p.* 67. *seqq.* *et cap.* 40. *p.* 275.
Pag. 43. Lin. 8. monenti leg. momenti
Pag. 48. Lin. 20. *ioc.* leg. *loc.*
Pag. 60. Lin. 27. Wieiing. leg. Wieling.
Ibid. Lin. 33. examinaruut leg. examinarunt
Pag. 61. Lin. 8. uotat leg. notat
Ibid. §. 5. not. 2. Add. Vorstius, *ad Sulp. Sever. Hist. Sacr.* I. 8. §. 2. *p.* 14. *seq.* vocem *juramenti* aevi optimi vocabulum esse, vix credit: ait tamen ad analogiam linguae esse formatam. Vid. et Idem, *de Latin. merito susp. Cap.* 22. et Cellarius, *in Curis posteriorib.* et *ad Fabri Thes. in voc.* ubi, scribit: „Quod alibi Ulpianus et ceteri Veterum Jurisperitorum *jurisjurandi* vocabulo constantissime utuntur, venit in mentem dubitare, an forte Tribonianismus sit, quod in L. 34. §. 5. *de jurejur.* contra seculi illius consuetudinem verbum irrepsit." Non dissentit hactenus Pitiscus, *in Lexic. Latino-Belg.* in voc. vocem tamen probam esse contendit, auctoritate Ascon. Pedian. *in Orat. Cicer. pro C. Cornelio*, *p.* 128. edit. Lugd. Bat. 1644. et Sorani Medici.
Pag. 79. Lin. 3. Eqnidem leg. Equidem
Ibid. Lin. 4. redoleo leg. olfacio
Ibid. Lin. 20. ἡμνήστεια leg. ἡ μνηστεία
Pag. 87. Lin. 21. *p.* 221 *seqq.* edit. Lugd. Bat. *p.* 206. *seqq.* add. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 430. *seq.*
Pag. 96. Lin. 8. *ad* dele.
Pag. 110. Lin. 9. L. LXV. leg. L. XLV.
Pag. 128. Lin. 15. *tgitur* leg. *igitur*
Pag. 136. Lin. ult. add. Gluck. etc. et von Savigny, *Das Recht des Besitzes*, *p.* 343.
Pag. 137. Lin. 1. *Quaestionem* leg. *Quaestionum*
Ibid. Lin. 15. *stichum* leg. *Stichum*

Pag.

ADDENDA ET EMENDANDA.

Pag. 150. *L.* 18. *pr. not.* 1. vid. Jac. Voorda, etc. Add. cujus doctrinam latius confirmavit Bilderdyk. *Obs. et Emend.* II. 38. *p.* 235. *seqq.*

Pag. 157. Lin. 4. χρήσαιτο leg. χρῆσαι τὸ

Pag. 189. Lin. 15. Ἀντίχρηνιν leg. Ἀντίχρησιν

Pag. 218. *L.* 19. §. 3. *not.* 1. Probante etc. Etiam Bilderdyk. *Obs. et Emend.* II. 11. *p.* 108. *seq.* ubi de hoc §. egit.

Pag. 219. Lin. ult. *p.* 204. edit. Lugd. Bat. *p.* 188.

Pag. 221. Lin. 6. Greecos leg. Graecos

Ibid. Lin. 13. vei leg. vel

Pag. 227. Lin. antepen. ob leg. ab

Pag. 228. Lin. 12. sprevirint leg. spreverint

Pag. 277. Lin. 1. SESTUS leg. SEXTUS

Pag. 301. Lin. 4. τιμωρείσθαι leg. τιμωρεῖσθαι

Ibid. Lin. 5. ἐκδικείσθαι leg. ἐκδικεῖσθαι

Pag. 302. Lin. 23. *p.* 215. edit. Lugd. Bat. *p.* 199.

Ibid. not. 6. add. *Inutile* pro *noxio* saepius adhiberi, docet quoque Klotz. *Act. Litter. Vol.* V. *Part.* II. *p.* 144. *seq.* ubi de hoc loco agitur.

Pag. 309. Lin. 50. θεματα leg. θέματα

Pag. 343. Lin. 3. excedere leg. excidere

Pag. 355. Lin. 11. eam leg. ei

Pag. 360. Lin. 16. inplesset leg. implesset

Pag. 382. Lin. ult. add. et notata superius ad *L.* 5. §. 15. *de tribut. action.*

Pag. 384. Lin. 24. confusam leg. confusum

Pag. 398. Lin. ult. *unde mille* leg. *undemille*

Pag. 408. Lin. 18. (1) dele.

Pag. 422. Lin. 8. campaniae leg. Campaniae

Ibid. Lin. 9. capuae novae leg. Capuae Novae

Pag. 425. Lin. 6. *de* dele.

Pag. 434. Lin. 13. Puttman. *Miscellan.* etc. add. von Savigny, *Das Recht des Besitzes*, *p.* 210. *seq.*

Pag. 438. Lin. 18. varia leg. varie

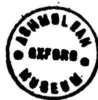
Pag. 515. Lin. 29. *nocet* leg. *necet*

Pag. 519. *L.* 19. §. 1. *not.* 1. Add. B. van Laar, *Diss. de Romanor. Ponderib. et Mensur. p.* 61. *seqq.* Lugd. Batav. 1810.

Pag. 526. not. 1. add. Gluck. etc., quem etiam vid. de hac Lege, *ibid.* §. 1056. *p.* 464. *seq.*

Pag. 528. Lin. 25. quam leg. quem

Pag. 557. Lin. 13. moninatis leg. nominatis

ASHMOLEAN
OXFORD
MUSEUM

